ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL NAŢIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

ÎNTRE BEIJING ŞI MOSCOVA

ROMÂNIA
ŞI
CONFLICTUL SOVIETO-CHINEZ

DAN CĂTĂNUŞ

INSTITUTUL NAŢIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI

Str. Arh. Grigore Cerchez nr. 16, Sector 1, Bucureşti 71277
Tel: 230 69 92; 230 61 14; Fax: 230 76 82; e-mail: inst@home.ro

LUCRARE TIPĂRITĂ CU SPRIJINUL

MINISTERULUI CULTURII ŞI CULTELOR

DAN CĂTĂNUŞ

ÎNTRE BEIJING ŞI MOSCOVA

ROMÂNIA ŞI CONFLICTUL SOVIETO-CHINEZ

vol. I
1957-1965

INSTITUTUL NAŢIONAL PENTRU STUDIUL TOTALITARISMULUI
Bucureşti
2004

COORDONATOR COLECȚIE: Octavian Roske

REDACTOR: Dan Cătănuş

COPERTĂ: N.S. Hrusciov, Pân Ci-jen şi Gh. Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al P.M.R., Bucureşti, 25 iunie 1960.

CULEGERE: Bianca Elena Burcea, Dalila Danu, Ana-Maria Radu, Mihaela Maria Gavrilescu, Veronica Andreea Ioanovici

MACHETARE COMPUTERIZATĂ: Iuliana Dumitrescu

INDICE DE PERSOANE Ana-Maria Cătănuş

CONSULTANT TEHNIC: Carlo Manuel Papuc

TIPAR EXECUTAT LA: Nedea Print S.R.L.

ISBN: 973-86654-3-4
ISBN: 973-86654-4-2

Cuprins

Prefaţă

Silviu Brucan, fost ambasador al României la Washington, relatează în memoriile sale că în noiembrie 1956, după zdrobirea revoluţiei ungare de către trupele sovietice, a fost chemat de Gheorghiu-Dej în ţară, iar la sosire, acesta i-a spus: "Dragă Tache, dacă nu facem o cotitură de 180 de grade în relaţiile noastre cu sovieticii, suntem pierduţi!". Apoi i-a cerut să pregătească, exclusiv pentru Biroul Politic, o analiză a situaţiei internaţionale şi mijloacele prin care "s-ar putea afirma treptat o poziţie mai independentă a României pe arena internaţională, care să arate în special poporului român, că noi acordăm prioritate intereselor noastre naţionale şi nu, ca până acum, celor sovietice". În acelaşi timp, Dej a cerut pregătirea unui material "în care să se prevadă măsurile pe linia politicii economice şi culturale prin care să ne desprindem *din îmbrăţişarea ursului sovietic*. Totul trebuia să aibă loc încet, treptat, cu mult tact, fără nici o pripeală"[1].

Nu ştim cât de exactă este această mărturie. Prudenţa lui Gheorghiu-Dej era proverbială, iar momentul prea sensibil pentru ca liderul român să facă o asemenea afirmaţie faţă de un personaj de rang secund totuşi în aparatul de partid şi de stat. Pe de altă parte însă, sensul istoric al celor expuse de Silviu Brucan este corect.

*

În evoluţia raporturilor româno-sovietice, anul 1956 a avut o importanţă fundamentală. O dată cu Congresul al XX-lea al P.C.U.S. din februarie 1956 şi raportul „secret" prezentat în finalul său de N.S. Hruşciov, a început procesul distanţării de Moscova a regimului de la Bucureşti.

Aşa cum am arătat într-un studiu anterior[2], din punct de vedere al fidelităţii faţă de politica sovietică, în primele două decenii postbelice se pot distinge trei faze principale, fără ca această periodizare să fie absolut lineară, existând nuanţări în interiorul fiecărei perioade:

- 1945-1955 - **perioada subordonării absolute**, în care semnalele transmise de Moscova sunt consecvent aplicate, iar Bucureştiul se comportă ca un aliat docil şi fidel, copiind întocmai modelul sovietic, indiferent dacă el poartă amprenta lui Stalin, a lui Malenkov sau Hruşciov.

- 1956-1962 - **perioada subordonării asumate**, în care între semnalele transmise de Moscova şi aplicarea lor în România apare un defazaj, mai ales în problema destalinizării; încep tatonările (economice) spre Occident şi (politice) spre China, în vederea construirii unor alternative care să intre în funcţiune la un eventual

---

[1] Silviu Brucan, *Generaţia irosită. Memorii*, Editurile Universul & Calistrat Hogaş, Bucureşti, 1992, p. 73-74.

[2] Dan Cătănuş, *Relaţiile externe ale României şi influenţa factorului sovietic asupra acestora în primele două decenii postbelice*, în "Studii şi materiale de istorie contemporană", vol. I, 2002, p. 201-236.

moment critic al relaţiilor româno-sovietice; deocamdată, în problemele majore poziţiile celor două conduceri sunt identice.

- 1962-1965 - **perioada refuzului subordonării**, când între Moscova şi Bucureşti apar divergenţe majore, plecând în primul rând de la aspectele economice, şi care vor conduce la afirmarea unei poziţii proprii a P.M.R. pe plan internaţional.

Volumul de faţă îşi propune să reliefeze, prin intermediul unor documente - provenind din Arhiva C.C. al P.C.R. - pe care le considerăm esenţiale, evoluţia României comuniste de la o aliniere necondiţionată la deciziile Moscovei la o politică de sine stătătoare. În această evoluţie, apariţia unor divergenţe majore între China şi U.R.S.S. a furnizat conjunctura favorabilă pentru regimul de la Bucureşti, care a ştiut să utilizeze cu abilitate conflictul dintre cele două mari partide ale lumii comuniste, pentru a-şi face auzită propria voce.

Evenimentele anului 1956 i-au demonstrat încă o dată lui Gheorghiu-Dej dependenţa de Moscova a regimului pe care-l conducea.

Deşi a considerat inoportun raportul „secret" al lui Hruşciov, conducerea P.M.R. a fost nevoită să-şi însuşească principiile raportului şi să treacă la prelucrarea sa în organizaţiile de partid. Opţiunea pentru o destalinizare „controlată" a societăţii româneşti a fost mai curând rezultatul unui compromis între reticenţa manifestată de Gheorghiu-Dej faţă de oportunitatea demascării crimelor lui Stalin şi cutuma ralierii la deciziile Moscovei.

Limitele suveranităţii ţărilor de „democraţie populară" au devenit şi mai vizibile în momentul intervenţiei trupelor sovietice în Ungaria, pe 1 noiembrie 1956, când guvernul revoluţionar al lui Imre Nágy a fost înlocuit cu guvernul prosovietic al lui Kádár.

Considerând revoluţia ungară un pericol pentru securitatea proprie, regimul de la Bucureşti a sprijinit (ca de altfel şi celelalte state comuniste) intervenţia sovietică. Avertismentul Moscovei a fost însă reţinut ca atare. În acelaşi timp, modul în care a fost rezolvată criza din Polonia a arătat că sovieticii erau gata să accepte şi un regim mai puţin conformist, atâta vreme cât acesta nu depăşea anumite limite.

Toate acestea i-au întărit primului secretar al P.M.R. hotărârea de a face tot ce era posibil pentru a contracara relaţia de subordonare faţă de Kremlin. Modalitatea aleasă pentru a transpune în practică această decizie este o mărturie a inteligenţei politice remarcabile a lui Gheorghiu-Dej.

Regimul condus de Dej era încă insuficient consolidat politic şi economic, iar pe plan extern se afla într-o stare de semi-izolare. Revoluţia ungară din octombrie 1956 a fost pentru autorităţile române un prilej de a accede la o poziţie privilegiată în ochii Moscovei. Începând din noiembrie 1956 şi până la jumătatea anului 1962, relaţiile dintre România şi U.R.S.S. vor fi extrem de apropiate. Un raport al Ambasadei R.P.R. la Moscova, consacrat evoluţiei relaţiilor româno-sovietice, arăta că primul trimestru al anului 1957 se caracteriza „printr-o adâncire a relaţiilor dintre R.P.R. şi U.R.S.S., în comparaţie cu perioada de dinaintea evenimentelor din Ungaria"[3]. În octombrie 1959, Hruşciov însuşi va arăta la sfârşitul unei scurte vacanţe în România, că „dacă vorbim de relaţiile noastre, ele sunt cele mai bune, nu există nici o umbră"[4]. Un alt lider sovietic, Mihail Suslov, îi va spune în 1960 lui Paul Niculescu-Mizil, aflat în fruntea unei delegaţii de activişti în vizită în U.R.S.S., că „între partidele noastre nu există nici o problemă, nici chiar cât negrul sub unghie"[5]. Era o ilustrare a faptului că politica de curtoazie faţă de conducerea sovietică, în special faţă de liderul de la Kremlin, mergând până la organizarea de vânători speciale, petreceri, invitaţii la petrecerea concediului în staţiunile turistice româneşti, începuse să dea roade. România se va dovedi în această perioadă un aliat fidel în manifestările politice externe, urmând pas cu pas luările de poziţie sovietice, dar fără accente stridente, pentru a nu afecta posibile alianţe ulterioare.

Un exemplu îl constituie participarea delegaţiei P.M.R. la Conferinţa partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova, în noiembrie 1957. Raportul prezentat la întoarcere de Chivu Stoica, şeful delegaţiei, consemna faptul că reprezentanţii români avuseseră doar câteva intervenţii pe forma şi nu pe fondul problemelor discutate, aprobând pe deplin proiectul de Declaraţie propus în comun de sovietici şi chinezi[6].

Textul cuvântării lui Chivu Stoica este relevant nu numai pentru stadiul relaţiilor dintre P.M.R. şi P.C.U.S., dar şi pentru situaţia din mişcarea comunistă internaţională. Divergenţele ideologice dintre P.C.U.S. şi P.C. Chinez, provocate în principal de tezele Congresului al XX-lea şi critica lui Stalin, nu vor împiedica cele două mari partide să colaboreze şi să ajungă la un compromis, propunând spre adoptare participanţilor la consfătuire un proiect comun de Declaraţie. Mai mult decât atât, este pentru ultima dată când Mao Tze-dun vine la Moscova. Intervenţia preşedintelui chinez din 14 noiembrie 1957, în prima zi a Conferinţei, este o pledoarie în favoarea formulei "în frunte cu Uniunea Sovietică". Potrivit lui Mao Tze-dun, lagărul comunist avea nevoie de un lider („un cap"), iar acesta trebuia să fie Uniunea Sovietică.

Am reprodus acest document în volum[7], pentru a se putea face o comparaţie cu acuzaţiile de hegemonism care vor circula mai târziu între Moscova şi Beijing.

Numeroase controverse au apărut în timpul polemicii deschise sovieto-chineze în legătură cu teza expusă de Mao, potrivit căreia, în cazul unui război nuclear între cele două lagăre, victoria va aparţine lagărului socialist, chiar dacă se va solda cu uciderea a aproape jumătate din omenire, deoarece avea o populaţie mai numeroasă. Sovieticii îl vor acuza ulterior pe Mao de cinism, incitare la război, atitudine periculos de uşuratică, provenită din neînţelegerea de către liderul chinez a implicaţiilor unui război nuclear, din moment ce el considera armele nucleare nişte

[3] AMAE, Fond U.R.S.S., Problema 221/1957, dosar nr. 15, f. 5.

[4] ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1959, f. 1.

[5] Paul Niculescu-Mizil, *O istorie trăită*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 34.

[6] Vezi documentul nr. 2.

[7] Vezi documentul nr. 1.

"tigri de hârtie"; chinezii vor răspunde că era vorba doar de o metaforă menită să alunge teama celor prea speriaţi de ameninţarea unui război nuclear.

Această teză nu apare în varianta oficială a discursului lui Mao. Istoricul rus B.T. Kulik reproduce pasajul în cartea sa consacrată evoluţiei conflictului sovieto-chinez, precizând că textul în discuţie se regăseşte doar în stenograma neprelucrată a dezbaterilor de la Consfătuire, iar traducerea în rusă din limba chineză, realizată în acel moment, a fost şi ea deficitară. Iată pasajul, aşa cum a fost redat de Kulik: "S-ar putea presupune câte victime omeneşti ar produce un viitor război? E posibil să fie o treime din populaţia de 2 700 milioane a globului, adică numai 900 milioane de oameni. Eu cred că este totuşi puţin, dacă vor fi folosite bombele nucleare. Sigur, acest lucru ar fi îngrozitor. Dar să presupunem că ar fi şi mai rău, adică jumătate din omenire. De ce? Pentru că nu noi dorim aceasta, ei [imperialiştii] ne impun războiul. Dacă ne vom lupta, atunci vor fi folosite bombele atomice şi cele cu hidrogen. Eu personal cred că întreaga lume va avea de suferit, căci va pieri jumătate din populaţie şi, poate, mai mult de jumătate. Eu am discutat această problemă cu Nehru. El era şi mai pesimist decât mine. Eu i-am spus, dacă jumătate din omenire va pieri, atunci va mai rămâne jumătate, în schimb capitalismul va fi cu totul nimicit şi în întreaga lume va rămâne numai socialismul, iar peste o jumătate de veac sau peste un veac populaţia va creşte iarăşi, chiar cu mai mult de jumătate"[8].

Revenind la discursul lui Chivu Stoica, acesta mai insistă asupra unui aspect: presiunile făcute de partidele prezente la consfătuire, inclusiv P.M.R., asupra delegaţiei poloneze, singura care a avut curajul să protesteze la „reinvestirea" U.R.S.S. ca lider al mişcării comuniste mondiale, criticând instituirea unui nou organism coordonator, de genul Cominternului sau Cominformului. Peste numai cinci ani, la Conferinţa de la Moscova din iunie 1962, rolul de „oaie neagră" jucat de delegaţia poloneză în 1957 va fi preluat de delegaţia română, condusă de Gheorghiu-Dej, care se va opune transformării C.A.E.R.-ului într-o organizaţie suprastatală, care să coordoneze activitatea economică a ţărilor lagărului comunist, trecând peste guvernele ţărilor în cauză. Dacă în 1957 polonezii vor bate în retragere, în 1962 românii nu vor renunţa la poziţia lor.

Evoluţia relaţiilor româno-sovietice îşi va pune amprenta şi asupra cursului relaţiilor româno-chineze.

Urmărind reacţia diverselor partide la raportul "secret" al lui Hruşciov, Gheorghiu-Dej va constata apropierea punctului său de vedere de cel al comuniştilor chinezi. "Din toate partidele comuniste şi muncitoreşti, afară de cel al Uniunii Sovietice – va remarca liderul P.M.R. într-o şedinţă a Biroului Politic, din 12 aprilie 1956 –, se pare că P.C. Chinez a dezbătut problema cel mai temeinic şi la un înalt nivel, aşa cum rezultă din articolul redacţional din ziarul "Jenminjibao", apărut în presa noastră de partid"[9]. Gheorghiu-Dej va concluziona apoi cu satisfacţie: "Trebuie să recunoaştem că după P.C.U.S., P.C. Chinez este cel mai puternic şi are o conducere cu adevărat marxist-leninistă"[10].

Autoritatea Uniunii Sovietice şi a P.C.U.S. în cadrul mişcării comuniste internaţionale se afla în declin, după şocul provocat de raportul "secret" al lui Hruşciov[11]. Dezvăluirea crimelor lui Stalin deschisese calea contestării rolului U.R.S.S. de lider politic al lumii comuniste, de centru ideologic deţinător al adevărului absolute, de unic apărător al purităţii marxist-leniniste.

Panta descendentă pe care intrase P.C.U.S. va facilita ascensiunea P.C. Chinez. Evenimentele anului 1956 vor transforma poziţia secundă a Beijingului în mişcarea comunistă, dintr-o chestiune de respect faţă de mărimea Chinei, într-un fapt concret.

La sfârşitul lui octombrie, o importantă delegaţie a P.C. Chinez sosea la Moscova pentru a discuta situaţia din Ungaria şi Polonia[12]. Chiar dacă decizia finală va aparţine sovieticilor, în conturarea ei poziţia reprezentanţilor P.C. Chinez va juca un rol important. Pentru prima dată Beijingul avea un cuvânt de spus în problemele Europei de Est, într-o zonă considerată considerată până atunci ca aparţinând sferei exclusive de interes a Moscovei.

Aceste evoluţii nu puteau să scape unui fin observator al scenei politice internaţionale cum era Gh. Gheorghiu-Dej. Atenţia sa faţă de factorul chinez va creşte. Liderul P.M.R. se va afla în fruntea delegaţiei partidului care va participa la Congresul al VIII-lea al P.C. Chinez din septembrie 1956. Zilele petrecute în China cu acest prilej vor fi folosite de Gheorghiu-Dej pentru a înţelege mai bine, chiar de la faţa locului, perspectiva oficialilor chinezi asupra relaţiilor internaţionale şi modul de a fi al chinezului de rând.

Orice schimbare în evoluţia relaţiilor sovieto-chineze va fi înregistrată şi analizată. O rezoluţie scrisă de mână pe marginea unei telegrame a Ambasadei

---

[8] B.T. Kulik, *Soveţkogo-Kitaiskii raskol: pricinî i posledstvia*, Rossiiskaia Akademiia Nauk, Institut Dalnego Vostoka, Moskva, 2000, p. 216. O variantă franţuzească a textului poate fi găsită în cartea istoricului François Fejtö, *Chine - URSS. La fin d'une hégémonie. Les origines du grand schismes communiste, 1950-1957*, Paris, Plon, 1964, p. 199, fiind preluată din ziarul "l'Humanité" din 23 septembrie 1963. O variantă românească este redată de Paul Niculescu-Mizil în volumul *De la Comintern la comunism naţional* (Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 2001, p. 77), dar fără a preciza dacă este vorba de o stenografiere la faţa locului realizată de Ştefan Voicu sau de o traducere ulterioară a textului dat publicităţii de sovietici în toamna lui 1963.

[9] Alina Tudor, Dan Cătănuş, *O destalinizare ratată. Culisele cazului Miron Constantinescu - Iosif Chişinevschi, 1956-1961*, Editura Elion, Bucureşti, 2001, p. 141.

[10] *Ibidem*, p. 142.

[11] M.I. Prozumenşikov, *"Secretnâi" doklad N.S. Hruşceva na XX siezde KPSS i mejdunaronoe kommunisticeskoe dvijenie*, în volumul *Doklad N. S. Hruşceva o kulte licinosti Stalina na XX sezde KPSS. Dokumentî*, K. Aimermaher (red. resp.), Moskva, Rosspen, 2002.

[12] Pe 19 octombrie 1956, reprezentanţii PC Chinez erau invitaţi la Moscova pentru consultări în problema poloneză. Peste cinci zile, o delegaţie chineză având-u-i în frunte pe Liu Shao-qi şi Deng Xiao-ping va sosi la Moscova, unde va rămâne până pe 31 octombrie (Aleksandr Stykalin, *The Hungarian Crisis of 1956: The Soviet Role in the Light of New Archival Documents*, "Cold War History", Vol. 2, No. 1 (October 2001), p. 137).

R.P.R. din Moscova cu privire la vizita lui Ciu En-lai în capitala sovietică, din ianuarie 1957, constata cu nemulţumire puţinătatea informaţiilor transmise[13].

În toamna anului 1959, o altă delegaţie importantă, condusă de Emil Bodnăraş, se va deplasa în China pentru a participa la festivităţile prilejuite de a 10-a aniversare a proclamării R.P. Chineze[14]. Pe lângă culegerea de informaţii despre situaţia economico-socială a ţării gazdă, delegaţia avea rolul de a lua pulsul relaţiilor sovieto-chineze, care începuseră să se deterioreze. Paul Niculescu-Mizil, membru al delegaţiei, îşi aminteşte în acest sens: „Mandatul nostru era cât se poate de clar, informare, nu participare, nu alinierea la poziţia uneia sau alteia din părţi"[15].

Informaţiile cu privire la neînţelegerile dintre cele două mari partide erau încă puţine. În acel moment, mişcarea comunistă nu fusese încă împărţită în tabere, dar, din relatarea lui Bodnăraş făcută în faţa Biroului Politic la întoarcerea din China este evident că partea română înclina spre sovietici.

Această orientare are o dublă explicaţie. Pe de o parte, conducerea de la Bucureşti se afla în faza în care încerca să-şi scoată în evidenţă fidelitatea faţă de U.R.S.S., context în care se petrecuse în vara anului 1958 retragerea trupelor sovietice din România, moment de mare importanţă în jocul politic de mai târziu. Pe de altă parte, planurile de dezvoltare economică a României erau mai bine servite de politica de coexistenţă paşnică promovată de Hruşciov şi aşa-numitul „spirit de la Camp David", care ilustra posibilitatea înţelegerii între cele două lagăre, decât politica de „confruntare" între sisteme politice diferite, promovată de Mao Tze-dun. În plus, „experimentele" interne de tipul "să înflorească o sută de flori, să se întreacă o sută de şcoli", "marele salt înainte", comunele populare dădeau liderilor români senzaţia de *aventurism*, cu atât mai mult cu cât nu se ştiau prea multe despre acestea, dincolo de aspectele propagandistice. Un exemplu îl constituie discuţiile pe marginea acestor „experimente" din plenarele C.C. al P.M.R. din august, respectiv decembrie 1960, când Barbu Zaharescu (în acel moment ambasadorul R.P.R. la Beijing) şi Gheorghe Vasilichi au fost criticaţi (deşi nu foarte tare), pentru că se opuseseră unei condamnări prea aspre a politicii interne a Chinei, sugerând o analiză mai obiectivă[16].

Această dispoziţie a conducerii P.M.R. spre susţinerea Moscovei se va menţine şi în cursul anilor următori, în câteva momente importante: întâlnirea de la Bucureşti a liderilor ţărilor socialiste (iunie 1960), consfătuirea de la Moscova (noiembrie 1960), Congresul al XX-lea al P.C.U.S. (octombrie 1961).

---

[13] AMAE, Fond U.R.S.S., Problema 20/1957, *Informare cu privire la câteva manifestări cu ocazia prezenţei lui Ciu En-lai la Moscova în zilele de 17-18 ianuarie 1957.*

[14] Vezi documentul nr. 6; mai multe despre contextul acestei vizite în Dan Cătănuş, *Între China şi U.R.S.S. Un Raport al lui Emil Bodnăraş din octombrie 1959,* A VI-a sesiune de comunicări ştiinţifice "România - instituţii şi valori pentru mileniul trei", Serviciul Român de Informaţii, 24 martie 2000, p. 198-210.

[15] Paul Niculescu-Mizil, *O istorie trăită*, p. 300.

[16] Vezi documentele nr. 10 şi nr. 12.

Pe parcursul anului 1962 vor avea loc două evenimente care vor determina o schimbare radicală în politica externă a României, în special în relaţiile cu Uniunea Sovietică: 1) conferinţa pe probleme C.A.E.R., din iunie 1962, de la Moscova, în care Hruşciov şi-a manifestat deschis intenţia de adâncire a integrării economice a ţărilor din C.A.E.R.; 2) criza rachetelor nucleare din Cuba din toamna lui 1962.

Pierderea controlului asupra economiei naţionale prin existenţa unui organ unic, suprastatal, de planificare, şi organizarea de uniuni transnaţionale pe ramuri - aşa cum rezulta din propunerile consfătuirii din 6-7 iunie 1962, din capitala sovietică - au fost receptate de partea română ca nişte atacuri la adresa suveranităţii naţionale, mai ales că exista experienţa nu foarte îndepărtată a sovromurilor. "Eu nu ştiu", spunea Dej, "cum vor arăta aceste uniuni; când eu fac investiţii în ţara respectivă, am dreptul să mă amestec acolo, să schimb caracterul relaţiilor care există acolo, aceasta implică tocmai ştirbirea suveranităţii, determină amestecul în treburile interne ale altei ţări"[17].

Propunerile de reorganizare a C.A.E.R. au fost respinse datorită opoziţiei îndârjite a României. Hruşciov însă nu va renunţa la ele decât pe moment, repunându-le în discuţie cu alte prilejuri, ceea ce va menţine sub o presiune constantă conducerea R.P.R., creând o stare de puternică nervozitate în relaţiile dintre cele două state.

Decizia conducerii de la Bucureşti de a aduce aceste probleme în discuţia unei plenare lărgite a C.C. al P.M.R., în 5-8 martie 1963, va deranja evident pe sovietici, care le vor reproşa ulterior românilor că i-au prelucrat în şedinţă, procedeu considerat netovărăşesc[18].

Un alt moment esenţial care a grăbit îndepărtarea României de Uniunea Sovietică l-a constituit criza rachetelor din octombrie-noiembrie 1962. Faptul că sovieticii nu şi-au informat aliaţii din Tratatul de la Varşovia despre trimiterea rachetelor în Cuba şi, apoi, nici de decizia retragerii lor la ultimatumul american, a deranjat puternic conducerea de la Bucureşti, care s-a aflat în situaţia de a fi atrasă într-un conflict nuclear, fără să ştie despre ce e vorba. De data aceasta, „aventurismul" fusese manifestat de Hruşciov şi într-o manieră mult mai periculoasă decât „experimentele" de natură internă ale preşedintelui Mao. China intrase de altfel într-o etapă mai „moderată" a manifestărilor sale pe plan intern şi extern, chiar dacă retorica antiamericană şi antisovietică mai avea unele stridenţe.

Pe măsură ce relaţiile României cu Uniunea Sovietică se deteriorau, raporturile cu ţările occidentale cunoaşteau progrese importante[19]. Totodată, refuzul leadership-ului sovietic şi principiul de dezvoltare economică plecând de la forţele proprii vor determina o apropiere a poziţiilor P.M.R. şi P.C.C.

---

[17] Vezi documentul nr. 20.

[18] Vezi documentele nr. 21 şi nr. 22.

[19] Dan Cătănuş, *Relaţiile externe ale României şi influenţa factorului sovietic...*, p. 231-232; Idem, *O săptămână fără precedent în istoria relaţiilor româno-americane, 4-11 august 1963*, în "Studii şi materiale de istorie contemporană", anul II, serie nouă, vol.II/2003, p. 255-282.

A fost nevoie de mai mulţi paşi concreţi pentru ca această schimbare de curs întreprinsă de regimul de la Bucureşti să determine apariţia unor semnale favorabile în partea chineză. Potrivit raportului pe primul semestru al anului 1963 al Ambasadei R.P.R. la Beijing, relaţiile româno-chineze au cunoscut o „îmbunătăţire", începând cu luna aprilie, când s-a observat „schimbarea atitudinii tovarăşilor chinezi faţă de ţara noastră"[20]. Această îmbunătăţire viza în primul rând domeniul relaţiilor comerciale. Din mai 1963, o schimbare se va înregistra şi în modul de popularizare a României de către presa chineză, prin publicarea la loc vizibil şi încadrarea cu chenar a unor materiale privind ţara noastră[21]. Deşi cu o întârziere de o lună şi jumătate, comunicatul plenarei C.C. al P.M.R. din 5-8 martie 1963 va fi publicat în întregime de presa centrală, cu titluri mari şi semnificative. Mai important era faptul că, în discuţiile cu diplomaţii români, redactorii chinezi arătaseră că se primise sarcină din partea organelor superioare să se ocupe de popularizarea R.P.R[22].

Opţiunea României pentru o politică economică bazată pe forţele proprii, urmărind în primul rând interesul naţional şi abia apoi satisfacerea intereselor economice ale lagărului socialist, va constitui baza pe care se va clădi apropierea politică dintre Bucureşti şi Beijing. Scrisoarea C.C. al P.C. Chinez adresată C.C. al P.C.U.S., din 14 iunie 1963, un adevărat rechizitoriu al divergenţelor de principiu asupra mişcării comuniste internaţionale dintre cele două partide, va include între cele 25 de puncte ale sale şi problema că fiecare ţară socialistă trebuia să se bazeze în primul rând pe eforturile proprii şi pe resursele de care dispune pe plan intern, denunţând acuzele de „egoism naţional" şi presiunile făcute de alte ţări socialiste asupra celor care voiau să meargă pe acest principiu[23]. Chiar şi fără nominalizarea directă a Bucureştiului, mai ales că scrisoarea era în primul rând un document ideologic, toată lumea va înţelege despre cine era vorba.

Cursul ascendent al relaţiilor româno-chineze va fi întărit prin cele două vizite la Beijing ale unor delegaţii conduse de Ion Gheorghe Maurer, în cursul anului 1964 (martie, respectiv septembrie-octombrie), ca şi prin întâlnirile dintre conducerile celor două partide din noiembrie acelaşi an, de la Moscova. Interesul comun în respingerea presiunilor hegemoniste ale sovieticilor va contribui la o apropiere de lungă durată. Discuţiile din toamna lui 1964 ale trimişilor români cu Mao Tze-dun, cu Ciu En-lai şi ceilalţi conducători chinezi sunt o mărturie a modului în care funcţiona noul parteneriat.

Cu toate acestea, nu se poate vorbi de o trecere a României în tabăra chineză. Stenograma Plenarei C.C. al P.M.R. din aprilie 1964 scoate în evidenţă

[20] AMAE, Fond China, Problema 20/1963, f. 49.
[21] Ibidem, f. 51.
[22] Ibidem, f. 52.
[23] Letter of the Central Committee of the Communist Party of China to the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, June 14, 1963, „Pekin Review", June 21, 1963; reprodusă în Robert V. Daniels, *A Documentary History o Communism*, vol. 2, *Communism and the World*, I.B. Tauris and Co Ltd., London, 1987, p. 298-299.

destule diferenţe de vedere între Bucureşti şi Beijing[24]. Accentul va fi pus însă pe ceea ce unea şi nu pe ce despărţea.

În ceea ce priveşte relaţiile româno-sovietice, după iunie 1962 ele vor deveni tot mai reci. Situaţia nu se va schimba nici după înlocuirea lui Hruşciov la conducerea partidului şi statului sovietic, în octombrie 1964. Întâlnirile avute la Moscova, în noiembrie 1964, de delegaţiile română şi chineză cu noua conducere sovietică, vor releva faptul că motivele înlocuirii lui Hruşciov fuseseră de ordin intern. Prin urmare, nu se intenţiona modificarea liniei politice stabilite de fostul prim-secretar al P.C.U.S. în privinţa situaţiei din mişcarea comunistă.

Conducerea de la Bucureşti nu va forţa însă o ruptură în relaţiile cu vecinul său de la răsărit. Obiectivul fixat de Gheorghiu-Dej fusese recâştigarea suveranităţii. Atâta vreme cât aceasta nu era afectată, relaţiile româno-sovietice puteau să se dezvolte ca între două state egale, urmărindu-şi propriile interese.

Moartea lui Gheorghiu-Dej, în martie 1965, nu va schimba aceste coordonate. Până la prăbuşirea regimului comunist în România, relaţiile cu Moscova şi cu Beijingul vor evolua în sensul strategiei de politică externă conturată în perioada 1962-1965.

Dan Cătănuş

[24] Vezi documentul nr. 30.

Notă asupra ediţiei

Volumul de faţă constituie o primă concretizare a unor programe de cercetare pe care le-am desfăşurat în cadrul Institutului Naţional pentru Studiul Totalitarismului şi al Institutului Român de Studii Internaţionale „Nicolae Titulescu". În acelaşi timp, tematica lucrării coincide cu subiectul tezei de doctorat pe care urmează să o susţinem în cadrul Institutului de istorie „Nicolae Iorga", sub conducerea prof.dr. Ioan Chiper.

Deoarece anii 1957-1965 reprezintă o perioadă esenţială în evoluţia regimului comunist din România, selecţia documentelor a fost dificilă. În aceste condiţii, am optat pentru realizarea unui volum care să includă documente de partid, urmat de un al doilea, cuprinzând numai documente diplomatice. Ele vor corespunde astfel celor două canale majore pe care s-a exercitat politica externă românească: pe linie de partid, prin Secţia de relaţii externe a C.C. al P.C.R., şi pe linie de stat, prin Ministerul Afacerilor Externe.

În volumul de faţă au fost incluse şi documentele pe care le-am publicat în cadrul unei serii de articole în revista „Arhivele Totalitarismului", sub titlul *România şi schisma sovieto-chineză.*

Textele au fost redate în forma lor originală. Greşelile evidente au fost corectate tacit. Intervenţiile autorului au fost marcate prin paranteze drepte.

Pentru biografiile liderilor politici menţionaţi în documentele din volum, extrem de utile au fost lucrările: *Prezidium ŢK KPSS, 1954-1964*, tom I, A.A. Fursenko (red. resp.), Moskva, Rosspen, 2003; „Istocinik", nr. 6/2003; *Doklad N. S. Hruşceva o kulte licinosti Stalina na XX sezde KPSS. Dokumentî*, K. Aimermaher (red. resp.), Moskva, Rosspen, 2002; Gheorghe Crişan, *Piramida puterii*, Editura Pro Historia, Bucureşti, 2001.

În general, biografiile au fost incluse în note de subsol, la prima menţiune a persoanei în cauză.

Abrevieri

ANIC	Arhivele Naţionale Istorice Centrale
ARLUS	Asociaţia Română pentru Strângerea Legăturilor cu URSS
Bir. Pol.	Biroul Politic
CAER	Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CC	Comitetul Central
CCS	Consiliul Central al Sindicatelor
CEIC	Comitetul Executiv al Internaţionalei Socialiste
CENTROCOOP	Centrala Cooperativelor de producţie
CFR	Căile Ferate Române
CGM	Consiliul General al Muncii
CPEx	Comitetul Politic Executiv
Dir. Treb.	Direcţia Treburilor
EFTA	Acordul European al Liberului Schimb
FNM	Forţele Nucleare Multilaterale
FSM	Federaţia Sindicală Mondială
IAS	Întreprinderea Agricolă de Stat
KGB	Comitetul Securităţii Statului (acronim în lb. rusă)
MAE	Ministerul Afacerilor Externe
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MAN	Marea Adunare Naţională
NATO	Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic
NKVD	Comisariatul Poporului pentru afaceri Interne (acronim în lb. rusă)
ONU	Organizaţia Naţiunilor Unite
PC	Partidul Comunist
PC(b)US	Partidul Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice
PCB	Partidul Comunist Bulgar
PCC	Partidul Comunist Chinez
PCdR	Partidul Comunist din România
PCF	Partidul Comunist Francez
PCI	Partidul Comunist Italian
PCR	Partidul Comunist Român
PCU	Partidul Comunist Ungar
PCUS	Partidul Comunist al Uniunii Sovietice
PM	Partidul Muncii
PMA	Partidul Muncii din Albania
PMC	Partidul Muncii din Coreea
PMR	Partidul Muncitoresc Român
PMSU	Partidul Muncitoresc Socialist Ungar
PMUP	Partidul Muncitoresc Unit Polonez

PSUG	Partidul Socialist Unit German
R.D. Vietnam	Republica Democrată Vietnam
RDG	Republica Democrată Germană
RFG	Republica Federală Germană
RPB	Republica Populară Bulgară
RPC	Republica Populară Chineză
RPFI	Republica Populară Federală a Iugoslaviei
RPP	Republica Populară Polonă
RSFSR	Republica Socialistă Federativă Sovietică Rusă
RSR	Republica Socialistă România
RSS	Republica Socialistă Sovietică
RTV	Radio-Televiziune
SMT	Stațiune de Mașini și Tractoare agricole
SPD	Partidul Social Democrat (acronim în lb. germană)
SUA	Statele Unite ale Americii
UCECOM	Uniunea Centrelor de Cooperație Meșteșugărească
UCI	Uniunea Comuniștilor din Iugoslavia
UGSR	Uniunea Generală a Sindicatelor din România
UTC	Uniunea Tineretului Comunist

1. **1957 noiembrie 14.** Cuvântul lui Mao Tze-dun la Consfătuirea reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești care a avut loc la Moscova.

Cuvântarea tov. Mao Tze-dun[25]

Aș vrea să-mi spun părerea în legătură cu formularea "în frunte cu Uniunea Sovietică". Suntem mulți aici, reprezentăm multe partide, de aceea trebuie să fie cineva în frunte. Din punctul de vedere al treburilor interne ale lagărului nostru, avem nevoie de un lider [cap - în original] pentru a reglementa problemele între noi, pentru colaborare și ajutor reciproc, pentru convocarea consfătuirilor. Cu atât mai mult avem nevoie de un lider din punctul de vedere al situației externe a lagărului nostru. Avem în fața noastră un lagăr imperialist destul de puternic. El are un lider. Dacă vom fi răzlețiți, suntem neputincioși. Nici măcar într-o grupă de partid nu poți convoca o adunare fără un organizator de grupă.

Avem de-a face cu dușmani puternici. Pe scară mondială n-a fost rezolvată încă problema "care pe care". Ne mai așteaptă o luptă serioasă, mai există un pericol de război. Trebuie să ținem cont și de existența unor nebuni. Ce-i drept, în lume există mai mulți oameni normali, iar nebuni sunt puțini. Cu toate acestea, există și nebuni. Ce vom face deci dacă va apărea un nebun și va lansa o bombă atomică?

Ținând seama de toate acestea, trebuie să existe în rândurile noastre o țară, un partid care să poată convoca în orice moment o consfătuire. "În frunte cu" și "convocarea consfătuirilor" este aproape unul și același lucru. Din moment ce avem nevoie de un cap, cine să fie capul? Dacă nu "în frunte cu Uniunea Sovietică", atunci cine să fie "în frunte"? În ordine alfabetică? Albania? Vietnamul, tov. Ho Și Min?[26] Alte țări? Noi, China, nu putem să ne situăm în frunte. Nu avem premise pentru aceasta. Avem puțină experiență. Avem experiența revoluției, dar nu avem experiența construcției. Din punct de vedere numeric țara noastră este mare, dar sub raport economic este mică. Noi n-am lansat nici măcar o jumătate de satelit al Pământului[27]. În această situație este foarte greu să fii "în frunte". Un asemenea inițiator al unei consfătuiri nu va fi ascultat.

P.C.U.S. este un partid cu o experiență de 40 de ani. El are cea mai bogată experiență. Această experiență are două părți: partea cea mai mare, esențială, este justă, iar o parte este greșită. Dar ambele părți reprezintă o experiență, ambele sunt utile pentru întreaga omenire. Spun unii că este folositoare numai experiența bună, iar experiența rea nu este folositoare. Mi se pare că nu este chiar așa. Lipsurile, privite ca un învățământ, sunt de asemenea foarte utile tuturor țărilor.

---

[25] Mao Tze-dun (1893-1976) – om politic chinez; a participat la fondarea P.C. Chinez (1921); a organizat și condus mișcarea comunistă revoluționară din China (din 1927); președinte al R.P. Chineze (1949-1959), președinte al P.C. Chinez; principalul teoretician marxist chinez.

[26] Ho Și Min (1890-1969) – om politic vietnamez; nume real Nguen Sinh Cung; din 1917 trăiește la Paris; devine membru al Partidului Socialist Francez, iar din 1920 va opta pentru fracțiunea care se va transforma în P.C.F.; participă la congresele Cominternului din 1923 și 1924; anii următori îi va petrece cu precădere în China, impunându-se ca șef al mișcării revoluționare vietnameze; pe 2 septembrie 1945 proclamă independența Vietnamului și fondează R.D. Vietnam, al cărei președinte va fi până la sfârșitul vieții.

[27] Pe 4 octombrie 1957, Uniunea Sovietică a lansat primul satelit artificial al Pământului – "Sputnik", în greutate de 88,6 kg.; în noiembrie 1957 a fost lansat un al doilea satelit în greutate de 508 kg, iar în mai 1958, al treilea, cântărind 1,5 t.

În legătură cu greşelile săvârşite în Uniunea Sovietică în timpul lui Stalin[28], unii dintre tovarăşii noştri şi-au format o impresie nu prea bună despre tovarăşii sovietici. După părerea mea, este cert că problema n-ar trebui abordată astfel. Acum aceste greşeli au încetat să dăuneze. Înainte ele dăunau, acum aceste greşeli au un caracter cu totul diferit, ele au început să ne aducă foloase. Ele constituie pentru noi un avertisment. Cât despre partea cea mai mare, partea justă a experienţei, nu voi vorbi despre ea, deoarece aceste lucruri sunt cunoscute tuturor.

În ansamblu, P.C.U.S., după zeci de ani de existenţă, este un partid just, ceea ce sunt siliţi să recunoască şi duşmanii. Anul trecut, imperialiştii au pus la cale o campanie şi ne-au mânjit faţa cu pete negre. Anul acesta lucrurile s-au îndreptat. Norii negrii s-au împrăştiat de pe cerul nostru. Iar pe cerul lumii occidentale s-au îngrămădit destul de mulţi nori negri. Nouă ne este acum cu mult mai uşor. Lui Dulles[29] îi vine acum cu mult mai greu să doarmă.

În trecut, în relaţiile dintre partidele comuniste ale diferitelor ţări au existat unele aspecte neplăcute. Aceasta se referă nu numai la alte ţări, dar şi la China. Mi se pare că trebuie să avem în vedere principalul. Ce reprezintă Uniunea Sovietică? Este o ţară socialistă, o ţară în care clasele au fost lichidate. Uniunea Sovietică, dintr-o ţară relativ înapoiată, a devenit un stat înaintat în lume. Fără Uniunea Sovietică am fi poate înghiţiţi de alţii. Nu se poate, desigur, spune că fără Uniunea Sovietică toate ţările socialiste, fără excepţie, vor fi înghiţite de imperialism şi că toate vor fi digerate, că toate naţiunile vor fi distruse. Dar în nici un caz nu putem trece cu vederea faptul că duşmanii noştri sunt înarmaţi până în dinţi. Între noi, numai Uniunea Sovietică este perfect înarmată. Şi suntem foarte fericiţi şi bucuroşi că U.R.S.S. merge în frunte.

Uniunea Sovietică a lansat o mică lună, cu o greutate de peste 500 kg. Trebuie să insistăm cu toţii pe lângă tovarăşii noştri sovietici ca să lanseze în viitor un satelit cu o greutate mai mare de 500 kg. După părerea mea, dacă s-ar lansa un satelit de 50 000 kg, lucrurile vor merge şi mai bine. Dacă s-ar lansa în cer 50 000 kg, ar deveni posibilă încheierea unei convenţii de pace. Ce zice tovarăşul nostru Hruşciov[30], veţi face acest lucru?

Hruşciov: Printr-un efort comun.

Mao Tze-dun: Printr-un efort comun, este just, dar aceasta depinde mai ales de efortul dvs. (Râsete). Dacă într-un viitor apropiat s-ar lansa un satelit greu şi capitalismul ar fi lăsat cu mult în urmă, întreaga omenire ar trăi mai uşor, ar fi izbăvită de grozăvii. Ştiţi că Roosevelt[31] vorbea de "izbăvirea de grozăvii". Oamenii politici burghezi rostesc şi ei câteodată vorbe bune, dar la ei vorba e una şi realitatea e alta. Pentru a ne izbăvi de grozăvii, trebuie lansat un obiect cu o greutate de 50 000 kg sau mai mult. Dar acest lucru depinde în primul rând de Uniunea Sovietică. Iată principalul. Toate celelalte, unele asperităţi care există între noi nu reprezintă principalul. Ceea ce nu este principal trebuie subordonat principalului.

Dacă e să vorbim de vreo nemulţumire, am şi eu destule. Acest lucru este legat în special de Stalin. N-am vorbit însă despre acesta. Astăzi voi spune numai că există nemulţumire, dar care – n-am să spun. De fapt, nu mi-a mai rămas această nemulţumire sau în orice caz, a rămas puţin din ea. toate acestea aparţin trecutului, Stalin a murit.

Trebuie să recunoaştem că stilul de muncă al tovarăşilor sovietici s-a schimbat considerabil şi se va schimba pe viitor în direcţia progresului. Dezvoltarea Uniunii Sovietice reprezintă o linie curbă. Evoluţia ei urmează o cale dialectică. La Lenin găsim dialectică, la Stalin – metafizică (într-o anumită măsură, într-o măsură destul de apreciabilă). Acum se revine din nou la dialectică. Mă bucură foarte mult articolele tovarăşilor sovietici cu privire la dialectică, articole în care se discută problema contradicţiilor în societatea socialistă, contradicţiile dintre ţările socialiste[32]. Când Stalin trăia însă, nimeni nu îndrăznea să vorbească despre acestea.

Sunt pentru a doua oară la Moscova. Prima vizită a fost neplăcută[33]. "Partidele frăţeşti" nu era decât o vorbă care suna frumos, dar în realitate exista inegalitatea în drepturi. Acum simt atmosfera egalităţii în drepturi. Nu ştiu dacă tovarăşii simt acest lucru. Bunăoară, în legătură cu documentul pe care îl discutăm, s-a solicitat şi se va mai solicita părerea tuturor. Aţi văzut că adineauri tov. Hruşciov a propus să organizăm o comisie de redactare. Amendamentele care n-au fost luate în considerare mai pot fi propuse încă şi încă o dată, iar dacă în cele din urmă majoritatea va socoti că nu pot fi luate în considerare, poţi şi în acest caz să-ţi menţii părerea şi se poate controla în practică ce este just şi ce este greşit. Dacă practica va dovedi că amendamentele propuse sunt juste, iar noi nu avem dreptate, bunăoară că proiectul propus în comun de P.C.U.S. şi P.C. Chinez ar fi un proiect greşit, noi ne vom recunoaşte greşelile. Aceasta este una din manifestările relaţiilor bazate pe egalitatea în drepturi.

De aceea, consider în primul rând că este necesar să recunoaştem rolul de frunte al P.C.U.S., că este necesar să recunoaştem P.C.U.S. ca iniţiator al convocării consfătuirii; în al doilea rând, consider că aceasta nu ne aduce prejudicii în prezent.

N-am făcut decât să-mi expun consideraţiile şi sunt gata să ascult orice observaţii critice din partea tovarăşilor. Libertatea cuvântului este doar înscrisă în Constituţia fiecărei ţări. Dacă nu împărtăşiţi punctul meu de vedere, vă rog să mă criticaţi.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Secţia Relaţii Externe, dosar nr. 1/1957, f. 18-21

[28] I.V. Stalin (1879-1953) – om politic sovietic; nume real Djugaşvili; comisar al poporului pentru naţionalităţi (1917-1923), comisar al poporului pentru controlul muncitoresc-ţărănesc (1920-1922), secretar general al P.C. (b) al U.S. (1922-1953), preşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1941-1945), preşedinte al Comitetului de stat pentru apărare şi comandant suprem (1941-1945), comisar al poporului pentru apărare/ministru al Forţelor Armate (1941-1947), membru al Biroului Politic/Prezidiumului C.C. al P.C. (b) al U.S. (1917, 1919-1953), mareşal al Uniunii Sovietice (1943), generalissim (1945).

[29] John Foster Dulles (1888-1959) – om politic american; a făcut parte din delegaţia S.U.A. la Conferinţa de Pace de la Versailles (1918), apoi din Comisia de reparaţii; a participat la pregătirea Cartei O.N.U. la sfârşitul celui de-al doilea război mondial; Secretar de Stat al S.U.A. (1953-1959), în timpul administraţiei Eisenhower.

[30] N.S. Hruşciov (1894-1971) – om politic sovietic; a intrat în mişcarea muncitorească în 1906, lucrând la minele din Donbas; adjunct al secţiei organizatorice a P.C. al Ucrainei (1928), prim-secretar al Comitetului orăşenesc de partid Moscova (1935-1938, 1949-1953), prim-secretar al C.C. al P.C. al Ucrainei (1938-1949), preşedinte al Consiliului de Miniştri al Ucrainei (1944-1947), secretar al C.C. al P.C.U.S. (din 1949), prim-secretar al C.C. al P.C.U.S. (1953-1964), preşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1958-1964), membru al Biroului Politic/Prezidiumului C.C. al P.C.U.S. (1939-1964); în octombrie 1964 a fost îndepărtat din toate funcţiile şi trecut la pensie.

[31] Franklin D. Roosevelt (1882-1945) – om politic american, singurul preşedinte american reales de trei ori; guvernator al statului New York (1928-1932), preşedinte al S.U.A. (1932-1945); a aplicat programul New Deal de refacere economică a S.U.A. după Marea Criză (1929-1933); a jucat un rol cheie în crearea alianţei cu Marea Britanie şi U.R.S.S. în timpul celui de-al doilea război mondial şi în proiectarea viitoarei Organizaţii a Naţiunilor Unite.

[32] Teoria existenţei contradicţiilor în interiorul societăţii socialiste şi între ţările socialiste a fost lansată de preşedintele chinez Mao Tze-dun în 1956. Deşi constituia o abatere de la teoria clasică marxist-leninistă, potrivit căreia contradicţiile se manifestau numai în societăţile capitaliste, Mao a fost convins de justeţea tezei sale şi a spiritului său dialectic, considerând că progresul nu era posibil fără existenţa contradicţiilor nici măcar în societatea socialistă.

[33] Mao Tze-dun nu a păstrat amintiri prea plăcute din perioada primei vizite la Moscova, din decembrie 1949 – februarie 1950, când Stalin l-a tratat cu foarte multă indiferenţă.

2. **1957 decembrie 14.** Expunerea lui Chivu Stoica, şeful delegaţiei P.M.R. la Consfătuirile partidelor comuniste şi muncitoreşti care au avut loc la Moscova în zilele de 14-16 noiembrie şi 16-19 noiembrie 1957.

Stenograma
Şedinţei Plenare a C.C. al P.M.R. din ziua de 14 decembrie 1957

Tovarăşi,

Delegaţia de partid şi guvernamentală a Republicii Populare Române care a participat la festivităţile celei de-a 40-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie prezintă un raport asupra participării şi activităţii depuse la Consfătuirile partidelor comuniste şi muncitoreşti care au avut loc la Moscova în zilele de 14-16 noiembrie şi 16-19 noiembrie 1957. Din partea delegaţiei noastre, datorită cunoscutelor împrejurări ale sosirii la Moscova[34], au putut participa la sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice, la demonstraţia din ziua de 7 noiembrie, precum şi la depunerea unei coroane de flori la Mausoleul Lenin-Stalin, doar tovarăşii Chivu Stoica[35], Alexandru Moghioroş[36] şi Nicolae Ceauşescu[37].

---

[34] Pe 4 noiembrie 1957, la sosirea delegaţiei române pe aeroportul Vnucovo, de lângă Moscova, a avut loc un accident aviatic, în urma căruia şi-a pierdut viaţa Grigore Preoteasa, membru al Biroului Politic şi fost ministru de Externe, iar ceilalţi membri ai delegaţiei - Chivu Stoica, Alexandru Moghioroş, Leonte Răutu, Nicolae Ceauşescu, Ştefan Voitec, Ştefan Voicu, Mihai Novicov (translator), Alexandru Micu (ofiţer însoţitor), Ion Petrescu (stenograf) - au fost răniţi, pentru o parte din ei fiind necesară spitalizarea. Textele pregătite pentru Consfătuire au fost distruse de flăcări.

[35] Chivu Stoica (1908-1975) – om politic român; membru din 1930 al P.C.d.R., arestat în urma grevei ceferiştilor de la Atelierele Griviţa, în 1933, condamnat la 12 ani închisoare; a fost închis alături de Gheorghiu-Dej; vicepreşedinte al C.G.M. şi director general al Direcţiei C.F.R., (1945-1948); în perioada 1948-1955, a fost succesiv ministru al Industriei, ministru al Metalurgiei şi Industriei Chimice, ministru al Industriei Metalurgice şi Construcţiilor de Maşini, vicepreşedinte (1950–1954), prim-vicepreşedinte (1954) şi preşedinte al Consiliului de Miniştri (1955–1961), preşedinte al Consiliului de Stat (1965-1967), membru al C.C. al P.C.R. (1945-1975); membru al Biroului Politic/Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. (1945-1948, 1952-1969), secretar al C.C. al P.M.R. (1967-1969), preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie (1969-1974), preşedinte al Colegiului Central de Partid (1974-1975).

[36] Alexandru Moghioroş (1911–1969) - om politic român de naţionalitate maghiară, membru al U.T.C şi P.C.d.R. din 1929, de profesie mecanic; între 1935–1944 s-a aflat în închisoare, făcând parte din grupul apropiaţilor lui Dej; preşedinte al Comitetului de Stat pentru Colectarea Produselor Agricole (1950-1951), prim-vicepreşedinte (1954–1957) şi vicepreşedinte (1957–1965) al Consiliului de Miniştri membru al C.C. al P.C.R. (1945–1969), membru al Biroului Politic (1948–1965), apoi al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. (1965–1969), secretar al C.C. (1948–1954, 1965–1969); membru al Biroului Organizatoric al C.C. (1950-1953), membru al Prezidiului M.A.N. (1948-1954).

[37] Nicolae Ceauşescu (1918–1989) – om politic român; membru din ilegalitate al P.C.d.R., de profesie cizmar; arestat în 1934, apoi în 1936; a făcut parte din grupul din închisori al lui Gheorghiu-Dej; eliberat din lagărul de la Târgu-Jiu pe 5 august 1944; prim-secretar al regionalelor de partid Dobrogea şi Oltenia (1946-1948); adjunct al ministrului Agriculturii (1949-1950), adjunct al ministrului Apărării naţionale şi şef al Direcţiei Superioare Politice a Armatei (1950-1954); membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1945-1948, 1952-1989), membru al Biroului Politic/C.P.Ex. (1955-1989), secretar al C.C. al P.M.R. (1954-1965), prim-secretar/secretar general al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1965-1989), cu probleme de cadre; membru al Prezidiului M.A.N. şi preşedinte al Comisiei de afaceri externe a M.A.N. (1950-1955); preşedinte al Consiliului de Stat (1967-1989), preşedinte al R.S.R. (1974-1989); preşedinte de onoare al Academiei R.S.R.; general locotenent; executat împreună cu soţia sa, Elena, la 25 decembrie 1989, în urma unui proces sumar.

Sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice a constituit o puternică expresie a victoriilor istorice obţinute de poporul sovietic timp de patru decenii în construirea socialismului şi comunismului, sub conducerea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi însufleţit de atotbiruitoarele idei ale leninismului. Ea a prilejuit o puternică manifestare internaţională a dragostei oamenilor muncii din lumea întreagă pentru Uniunea Sovietică, ţara care a deschis drumul eliberării sociale şi naţionale a popoarelor şi reprezintă astăzi mândria şi speranţa omenirii dornice de pace şi progres.

Raportul tovarăşului Hruşciov a prezentat bilanţul gloriosului drum de luptă şi de realizări ale puterii sovietice, care a transformat, în 40 de ani, vechea Rusie înapoiată, în ţara primei centrale electrice atomice şi a primilor sateliţi artificiali ai Pământului, ţara care a trecut la crearea bazei materială-tehnică a comunismului, păşind în fruntea culturii, tehnicii şi ştiinţei mondiale, deschizând cele mai largi perspective ridicării necontenite a nivelului material şi cultural al poporului.

Analiza profundă făcută în raportul tovarăşului Hruşciov înfăţişează tabloul real al situaţiei internaţionale şi al raportului de forţe pe arena mondială între sistemul capitalist în continuă slăbire şi forţele socialismului care se dezvoltă neîncetat, sporind rolul şi influenţa sistemului socialist mondial.

La Sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice au asistat delegaţiile guvernamentale şi de partid din toate ţările socialiste, reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti din 61 de ţări, dintre care multe sunt partide ilegale. Au mai asistat delegaţii partidelor democratice care fac parte din fronturile naţionale şi populare din ţările democrat-populare (Bulgaria, Germania, Polonia, Cehoslovacia, Vietnam), precum şi o delegaţie a Partidului Socialist Italian; de asemenea, au participat delegaţiile Federaţiei Sindicale Mondiale, Federaţiei Mondiale a Tineretului Democrat, Federaţiei Democrate Internaţionale a Femeilor.

Conducătorii delegaţiilor de partid şi guvernamentale din toate ţările socialiste, inclusiv a delegaţiei iugoslave, au rostit cuvântări de salut, în care au arătat că învăţămintele Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie şi realizările obţinute de Uniunea Sovietică în construcţia socialismului şi comunismului sunt un bun al mişcării muncitoreşti internaţionale, un sprijin în opera de construcţie a socialismului în fiecare ţară. Tov. Mao Tze-dun a acceptat că dacă revoluţionarii proletari din diferite ţări vor ignora experienţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, experienţa dictaturii proletariatului şi construcţiei socialiste din Uniunea Sovietică, dacă nu vor aplica analitici şi creator această experienţă, în conformitate cu condiţiile concrete ale ţării lor, nu vor putea să rezolve în mod just problemele revoluţiei şi construcţiei socialiste în ţara lor.

Delegaţia noastră, în cuvântarea sa, a arătat importanţa istorico-mondială a Revoluţiei din Octombrie şi a succeselor Uniunii Sovietice în aceşti 40 de ani, a subliniat roadele ajutorului şi sprijinului internaţionalist acordat poporului nostru de către Uniunea Sovietică, a accentuat în mod deosebit că "partidul nostru consideră ca un bun de nepreţuit experienţa gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, ale cărei elemente fundamentale au valabilitate istorică universală".

În decursul Sesiunii jubilare, – ca şi a doua zi, la parada şi demonstraţia de 7 Noiembrie – membrii delegaţiei noastre s-au bucurat de o deosebită atenţie din partea tovarăşului Hruşciov şi a celorlalţi tovarăşi din Prezidiul C.C. al P.C.U.S.

Sesiunea jubiliară a Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de când Congresul al II-lea al Sovietelor a aprobat "Decretul asupra păcii", a adresat o chemare solemnă adresată oamenilor muncii, oamenilor politici şi activiştilor pe tărâm obştesc, oamenilor de ştiinţă şi cultură, parlamentelor şi guvernelor din toate ţările lumii.

Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice cheamă toate popoarele lumii să-şi unească eforturile şi să lupte cu perseverenţă pentru coexistenţa paşnică a statelor cu orânduiri sociale diferite şi pentru colaborare internaţională, pentru reducerea generală a armamentelor şi forţelor armate, interzicerea armei atomice şi cu hidrogen, pentru un acord privind interzicerea imediată a experienţelor cu arma atomică şi cu hidrogen, pentru crearea unui sistem general de securitate colectivă în Europa şi Asia pentru întărirea încrederii între popoare.

Tovarăşi,

Delegaţia noastră a participat la parada militară şi demonstraţia oamenilor muncii de la Moscova din ziua de 7 noiembrie. Parada şi demonstraţia au fost deschise prin cuvântarea mareşalului Malinovski,[38] care, accentuând puternic că Uniunea Sovietică duce cu consecvenţă o politică de pace şi colaborare cu toate statele, indiferent de orânduirea socială, şi-a încheiat cuvântarea prin declaraţia că "forţele armate sovietice, create şi educate de partidul comunist sunt în prezent mai puternice ca oricând; ele sunt capabile să zdrobească pe orice agresor care ar ataca Uniunea Sovietică".

La parada militară au fost prezentate arme bazate pe principiul folosirii forţei rachetelor, - artileria grea cu reacţie, rachete cu o rază de acţiune mare, mijlocie şi mică, tancuri grele de tip nou caracterizate printr-o mare capacitate de manevrare şi de străbatere a drumurilor grele etc. Defilarea trupelor şi armamentul ultramodern au produs o puternică impresie în rândurile delegaţiilor străine şi a corpului diplomatic.

Demonstraţia oamenilor muncii din Moscova a oglindit în mod viu şi puternic unitatea de nezdruncinat dintre P.C.U.S. şi poporul sovietic, dragostea şi încrederea oamenilor muncii faţă de guvern şi partid, hotărârea lor de a munci şi lupta pentru noi succese în măreaţa operă de construire a comunismului.

A doua zi, 8 noiembrie, delegaţia noastră a luat parte, în marele Palat al Sporturilor, la întâlnirea oamenilor muncii din Moscova cu delegaţiile străine care au participat la aniversarea Revoluţiei din Octombrie. La această întâlnire au luat cuvântul conducătorii delegaţiilor din ţările capitaliste, delegaţiilor partidelor democratice care fac parte din fronturile naţionale şi populare din ţările socialiste, precum şi delegaţiile organizaţiilor internaţionale. La întâlnire au participat peste 10 000 oameni. Toţi vorbitorii, fără excepţie, au subliniat influenţa hotărâtoare a existenţei Uniunii Sovietice asupra mişcării muncitoreşti din toate ţările, asupra apărării păcii şi libertăţii naţionale a popoarelor. Întâlnirea oamenilor muncii din Moscova cu delegaţiile străine a luat caracterul unei grandioase şi mărețe manifestări a internaţionalismului proletar, a solidarităţii oamenilor muncii din lumea întreagă cu Uniunea Sovietică, Ţara Socialismului victorios.

Tovarăşi,

Un număr de partide comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste şi-au exprimat, în vara acestui an, dorinţa să folosească prezenţa la Moscova a delegaţiilor de partid la festivităţile prilejuite de cea de a 40-a aniversare a Revoluţiei din Octombrie pentru a avea, în cadrul unei consfătuiri, un schimb de informaţii şi de păreri cu privire la activitatea partidelor lor, la problemele actuale ale situaţiei internaţionale şi ale luptei pentru pace şi socialism. C.C. al P.C.U.S., consultându-se cu celelalte partide frăţeşti, a luat iniţiativa convocării consfătuirii invitând toate partidele comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, inclusiv Uniunea Comuniştilor din Iugoslavia.

---

[38] R.I. Malinovski (1898-1967) – mareşal al Uniunii Sovietice; a comandat mai multe grupuri de armate în timpul celui de-al doilea război mondial; comandant şef al forţelor armate din Extremul Orient (1947-1956), ministru adjunct al Apărării (1956-1957), ministru al Apărării (din 1957), membru al C.C. al P.C.U.S. (din 1956).

Partidul nostru a salutat această iniţiativă şi a numit delegaţia care să reprezinte P.M.R. la consfătuire.

Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste a avut loc la Moscova în zilele de 14-16 noiembrie.

La propunerea mai multor partide frăţeşti din ţările capitaliste, s-a organizat şi o consfătuire a tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti reprezentate la festivităţile de la Moscova; această consfătuire a avut loc în zilele de 16-19 noiembrie, cu participarea delegaţiilor din 68 de ţări, aproape toate partidele comuniste din lume.

Prin numărul mare al partidelor reprezentate, aceste consfătuiri constituie întâlniri fără precedent în istoria mişcării comuniste internaţionale. Ele capătă, în condiţiile internaţionale de astăzi, o însemnătate mai mare prin faptul că o perioadă îndelungată n-au avut loc întâlniri multilaterale ale reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Consfătuirile au analizat profund situaţia internaţională, problemele mişcării muncitoreşti, principalele tendinţe din mişcarea comunistă internaţională. Ele au demonstrat unitatea de vederi şi forţa în necontenită creştere a partidelor comuniste şi muncitoreşti, avântul politic şi ideologic al mişcării comuniste internaţionale. Legăturile ţărilor lagărului socialist şi ale partidelor lor comuniste şi muncitoreşti s-au întărit; mişcarea comunistă internaţională, în frunte cu P.C.U.S., este strâns unită pe baza principiilor marxist-leniniste şi a internaţionalismului proletar.

Prin consfătuirile de la Moscova ale partidelor comuniste şi muncitoreşti, unitatea mişcării comuniste internaţionale s-a ridicat pe o treaptă nouă. Aceasta îşi găseşte expresie în indicaţia dată de Consfătuirea partidelor frăţeşti din ţările socialiste ca, pe lângă întâlnirile bilaterale ale conducătorilor partidelor comuniste şi muncitoreşti să se organizeze, în măsura necesităţii, consfătuiri mai largi între partidele comuniste şi muncitoreşti, în vederea discutării problemelor actuale, a schimbului de experienţă, cunoaşterii vederilor şi poziţiilor lor, coordonării luptei pentru pace, democraţie şi socialism.

Tovarăşi,

Trecem acum, în raportul delegaţiei noastre, la Consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste.

În pregătirea Consfătuirii, C.C. al P.C.U.S. a elaborat un proiect de Declaraţie comună, care a fost trimis din timp partidelor comuniste şi muncitoreşti invitate, pentru a fi examinat şi pentru a face observaţii şi propuneri de completări sau modificări.

La Moscova, în perioada festivităţile aniversării Revoluţiei din Octombrie, între P.C.U.S. şi Partidul Comunist Chinez a intervenit înţelegerea ca, luându-se de bază proiectul de Declaraţie elaborat de P.C.U.S., să se elaboreze un proiect nou de Declaraţie, ca proiect comun al acestor două partide. În acest proiect nou, din iniţiativa P.C.C., s-a inclus un pasaj în care se arată că Uniunea Sovietică este în fruntea ţărilor socialiste, precum şi un pasaj care prevede că P.C.U.S. este însărcinat de a organiza consfătuiri periodice ale partidelor frăţeşti din ţările socialiste.

Proiectul comun a fost prezentat delegaţiilor tuturor partidelor frăţeşti din ţările socialiste, precum şi delegaţiilor unor partide comuniste din ţările capitaliste, pentru a face observaţii şi propuneri în vederea definitivării proiectului ce va fi supus dezbaterii Consfătuirii partidelor frăţeşti din ţările socialiste.

Delegaţiile partidelor comuniste şi muncitoreşti din Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Coreea, R.D. Germană, Mongolia, Ungaria şi Vietnam şi-au exprimat acordul cu proiectul comun al P.C.U.S. şi P.C.C. şi au făcut unele mici observaţii şi propuneri, mai ales de redactare, care, în marea lor majoritate, au fost acceptate şi introduse în proiectul corectat. Delegaţia noastră şi-a exprimat, de asemenea, acordul cu proiectul, apreciindu-l ca pe un

document de însemnătate excepţională pentru activitatea întregii mişcări muncitoreşti internaţionale; în acelaşi timp delegaţia noastră, făcând unele observaţii de redactare, a propus să se adauge un pasaj despre importanţa bogatei experienţe acumulate de P.C.U.S., experienţă care constituie un izvor nesecat de învăţăminte pentru toate partidele comuniste şi muncitoreşti, precum şi un pasaj în care să se menţioneze importanţa ajutorului economic şi tehnico-ştiinţific acordat de Uniunea Sovietică ţărilor democrat-populare.

Delegaţia Partidului Muncitoresc Unit Polonez a declarat că ea nu este de acord cu unele teze principale ale proiectului de Declaraţie. Astfel, delegaţia poloneză nu era de acord cu aprecierea fenomenelor actuale social-economice din statele capitaliste şi caracterizarea politicii imperialismului american. De pildă, nu era de acord cu aprecierea că economia capitalistă "nu poate evita noi şi adânci crize", că cercurile agresive din S.U.A. urmăresc "să restaureze capitalismul în ţările socialiste", că "imperialismul american s-a transformat în centrul reacţiunii mondiale", precum şi cu teza "cât timp se menţine imperialismul va exista şi teren pentru războaiele agresive". Delegaţia polonă susţinea că imperialismul caută doar să folosească greutăţile interne din ţările socialiste, dar nu va ataca aceste ţări, ştiindu-se prea slab pentru aceasta. Manifestând o atitudine de concesii neprincipiale faţă de cercurile imperialiste, delegaţia poloneză susţinea că adoptarea în Declaraţie a formulărilor menţionate ne-ar dăuna în raporturile statelor noastre cu statele occidentale.

De asemenea, delegaţia poloneză nu era de acord cu tezele privind aprecierea asupra revizionismului ca principal pericol actual în mişcarea muncitorească internaţională; ea cerea să se sublinieze în aceeaşi măsură pericolul pe care îl prezintă dogmatismul, urmând ca în fiecare ţară partidul respectiv să aprecieze dacă, în condiţiile date, pericolul principal îl constituie dogmatismul sau revizionismul. Delegaţia poloneză nu era de acord nici cu tezele despre rolul Uniunii Sovietice în fruntea ţărilor socialiste şi ca centru al unităţii mişcării comuniste internaţionale; de asemenea nu era de acord cu propunerea ca P.C.U.S. să fie însărcinat de a organiza consfătuiri periodice ale partidelor frăţeşti. Delegaţia polonă susţinea că situaţia lor internă, resentimentele antisovietice care mai există în Polonia din cauza faptelor petrecute în timpul cultului personalităţii nu le permit să admită formulări care ar putea fi interpretate ca o supunere faţă de Uniunea Sovietică, ca o atingere a suveranităţii naţionale.

În zilele anterioare Consfătuirii, membri ai delegaţiei noastre au avut o întrevedere cu delegaţia poloneză, în cursul căreia tovarăşii polonezi ne-au declarat că nu sunt de acord cu spiritul proiectului de Declaraţie, care – după părerea lor – ascute relaţiile cu ţările capitaliste în loc să meargă pe linia coexistenţei paşnice; ei au afirmat că delegaţia iugoslavă, cu care au discutat, este de aceeaşi părere, şi că din această cauză ea nu va participa la Consfătuire.

În cursul discuţiei, în legătură cu organizarea relaţiilor între partidele comuniste şi muncitoreşti, delegaţia poloneză, încercând să demonstreze că orice formă organizată a acestor relaţii ar dăuna mişcării comuniste, s-a dedat la denigrarea activităţii Cominternului şi a Biroului Informativ. Delegaţia noastră a criticat această atitudine, arătând meritele istorice ale Cominternului în crearea partidelor comuniste, în apărarea şi răspândirea ideilor marxist-leniniste şi crearea de cadre ale mişcării comuniste internaţionale.

Cu privire la eventualitatea unei reviste ideologice a partidelor frăţeşti, delegaţia poloneză s-a pronunţat hotărât împotrivă, întrucât revista se va preocupa de tendinţele ideologice ce se manifestă în interiorul unor partide comuniste, ceea ce ar însemna – după părerea delegaţiei poloneze – un amestec în treburile interne ale partidelor.

Membrii delegaţiei partidului nostru au combătut tezele delegaţiei poloneze, pe care le privim ca teze nemarxiste, pline de confuzii apologetice şi iluzii reformiste faţă de trăinicia şi stabilitatea sistemului capitalist, teze îmbâcsite de subiectivism şi negativism în

problemele istoriei mişcării comuniste internaţionale şi de concesii faţă de naţionalismul burghez în problemele relaţiilor actuale între partidele comuniste şi muncitoreşti.

Tezele delegaţiei poloneze au fost respinse de partidele iniţiatoare ale proiectului comun de Declaraţie, precum şi de delegaţiile tuturor celorlalte partide frăţeşti care au participat la consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste.

La proiectul comun de Declaraţie a prezentat observaţii şi propuneri de modificări şi tovarăşul Togliatti[39], conducătorul delegaţiei Partidului Comunist Italian. În problemele aprecierii asupra revizionismului şi a rolului Uniunii Sovietice în mişcarea comunistă internaţională, el s-a pronunţat pentru adoptarea propunerilor poloneze sau pentru găsirea unor alte formulări elastice. În legătură cu tezele privind metodele de trecere la socialism, tov. Togliatti nu a fost de acord a se formula că "sunt posibile două metode principale, - paşnică şi nepaşnică"; el a propus o formulare nouă, în care teza despre posibilitatea de a se recurge la metode nepaşnice este exprimată mai slab şi indirect, în felul următor: "clasa muncitoare şi avangarda sa, partidul marxist-leninist, se străduiesc să ajungă la socialism pe cale paşnică". Întrucât textul propus de tov. Togliatti nu este nejust, el a fost acceptat în proiectul comun de Declaraţie, tov. Togliatti a propus, de asemenea, să se elimine formularea privitoare la posibilitatea ca clasa muncitoare, în frunte cu avangarda ei, "să cucerească puterea fără un război civil..." şi a propus o formulare în care nu se înţelege dacă teza despre necesitatea cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare mai este actuală, iar procesul revoluţiei socialiste se caracteriza numai sau aproape numai prin transformarea parlamentului "într-un organ capabil să realizeze reforme adânci sociale...", pe baza luptei parlamentare sprijinite de lupta maselor. Această propunere a tov. Togliatti nu a fost acceptată, ci s-a menţinut în proiect formularea în care teza necesităţii cuceririi puterii de către clasa muncitoare este afirmată clar şi categoric.

În ziua de 14 noiembrie a avut loc prima şedinţă a Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste. La Consfătuire au participat toate partidele frăţeşti din aceste ţări, cu excepţia reprezentanţilor Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia. Din partea partidului nostru au participat tovarăşii Chivu Stoica, Alexandru Moghioroş, Nicolae Ceauşescu, Dalea Mihail[40] şi Ştefan Voicu[41]. Din partea delegaţiei noastre au intrat în Comisia de redactare tov. Nicolae Ceauşescu, iar în Secretariat tov. Ştefan Voicu.

---

[39] Palmiro Togliatti (1893-1964) – om politic italian; membru fondator al P.C. Italian (1921), membru al C.C. al P.C.I. (1922-1964), secretar general al P.C.I. (din 1926); membru al Comitetului Executiv al Internaţionalei Socialiste (din 1924), membru al Prezidiului C.E.I.C. (din 1928), membru al Secretariatului C.E.I.C. (1935-1943); s-a aflat în U.R.S.S. în perioada 1940-1944; a făcut parte din guvernele de coaliţie italiene (1944-1946).

[40] Mihai Dalea (1917-1984) – membru din ilegalitate al P.C.d.R., de profesie muncitor turnător; din 1944 a îndeplinit funcţii de răspundere pe linie de partid şi de stat: secretar al comitetului de partid Reşiţa, vicepreşedinte al Comisiei Controlului de Stat, prim-secretar al Comitetului regional de partid al Regiunii Stalin; membru C.C. al P.M.R./P.C.R. (1948-1984); membru supleant al C.P.Ex. (1974-1979); ambasador al R.P.R. la Moscova (1952-1954, 1956–1960) şi la Ulan Bator (1952-1954, 1956-1960); ministru plenipotenţiar în Finlanda (1953-1954), secretar al C.C. al P.M.R. (1954-1955, 1960-1969); preşedinte (1969) şi prim-vicepreşedinte al Colegiului Central de Partid (1979-1984), preşedinte al Comitetului de Stat pentru Colectarea Produselor Agricole (1955), ministru al Colectărilor (1955-1956), preşedinte al Consiliului Superior al Agriculturii (1962-1965); preşedinte al U.G.S.R. (1974).

[41] Ştefan Voicu (1906-1992) – nume real Aurel Rotenberg; de profesie ziarist; membru al P.C.d.R. din ilegalitate; membru supleant C.C. al P.M.R. (1955-1960), membru C.C. al P.M.R./P.C.R. (1960-1984); redactor şef adjunct al ziarului „Scânteia" (1948), redactor şef la „Lupta de clasă" (din 1962), redactor şef la „Era Socialistă" (din 1974).

Pentru a reda mai cuprinzător spiritul în care problemele au fost dezbătute în Consfătuire, - şi pentru a sublinia importanţa faptului că s-a realizat unitatea de vedere a tuturor partidelor participante, în toate problemele dezbătute, este necesar ca, în raportul nostru, înainte de a vorbi despre desfăşurarea şedinţei plenului Consfătuirii, să facem o scurtă dare de seamă despre discuţiile care au avut loc în comisia de redactare a Declaraţiei. Aceasta întrucât renunţarea delegaţiei poloneze la tezele nejuste pe care le susţinea înainte de Consfătuire şi acceptarea tezelor marxist-leniniste din Declaraţie a fost rezultatul unei lupte ideologice desfăşurate cu dârzenie mai ales în Comisia de redactare.

În cadrul comisiei, toate delegaţiile au fost de acord cu fondul problemelor din proiectul de Declaraţie, cu excepţia delegaţiei poloneze. În cuvântul lui, tov. Ochab[42] a declarat că delegaţia poloneză nu este de acord cu spiritul textului Declaraţiei.

Prima observaţie mai importantă ridicată de polonezi a fost cu privire la aprecierea nivelului de viaţă al muncitorilor din ţările capitaliste. Delegaţii polonezi au susţinut că formularea din proiect nu ar fi justă, întrucât nu există date din care să rezulte că nivelul de viaţă în ţările capitaliste ar fi mai jos decât cel dinainte de război, ci dimpotrivă, delegaţia poloneză ar dispune de date din care ar rezulta că nivelul de viaţă în ţările capitaliste este superior celui dinainte de război. Formularea din proiectul de Declaraţie, după spusele lui, nu ar putea fi înţeleasă de către clasa muncitoare poloneză, care este la curent cu nivelul de viaţă din unele ţări capitaliste. Acest lucru ar dăuna propagandei noastre, întrucât "noi suntem comunişti şi comuniştii trebuie să spună întotdeauna adevărul".

Cu privire la această problemă au luat cuvântul o serie de delegaţi, printre care şi tov. Ceauşescu din partea delegaţiei noastre, care au demonstrat că deşi în unele ţări capitaliste au avut loc anumite îmbunătăţiri de salarii ca urmare a acţiunii clasei muncitoare, nivelul de viaţă al oamenilor muncii în lumea capitalistă este în general mai scăzut decât înainte de război şi că în aprecierea situaţiei clasei muncitoare trebuie avut în vedere nu numai salariul nominal, dar în special salariul real şi influenţa intensificării muncii. Delegaţia poloneză, deşi nu a avut argumente convingătoare, s-a menţinut pe poziţia iniţială.

În ceea ce priveşte evenimentele din Ungaria şi rolul imperialismului american în aceste evenimente, delegaţia poloneză a încercat să introducă o formulare de unde ar fi rezultat că evenimentele din Ungaria se datoresc exclusiv unor cauze interne. În urma atitudinii hotărâte din partea tuturor celorlalte delegaţii, delegaţia poloneză a acceptat formularea că imperialiştii au ţinut la folosirea forţelor contrarevoluţionare pentru răsturnarea orânduirii democrat-populare din Ungaria. În legătură cu această chestiune, ulterior, polonezii au declarat că ei îşi menţin aprecierea în legătură cu evenimentele din Ungaria, dar că în interesul unităţii ţărilor din lagărul socialist vor căuta să nu mai ridice în ţară la ei această problemă şi pe cât este posibil să nu mai discute despre ea.

Delegaţia poloneză a încercat să nege faptul că imperialismul american duce o permanentă şi sistematică activitate de subminare a regimului democrat-popular în scopul înlăturării lui şi instaurării capitalismului.

Cu toate că toţi participanţii la şedinţa comisiei de redactare au arătat, cu fapte, acţiunile subversive şi provocatoare duse de imperialismul american împotriva ţărilor de democraţie populară, delegaţii polonezi nu au fost de acord să accepte formula potrivit căreia imperialiştii vor "să restaureze capitalismul în ţările socialiste".

[42] Edvard Ochab (1906-1989) – om politic polonez; secretar al C.C. al P.M.U. Polonez (1950-1956, 1956-1957, 1961-1964), prim-secretar al C.C. al P.M.U.P. (martie-octombrie 1956), ministru al Agriculturii (1957-1959), vicepreşedinte al Consiliului de Stat al R.P.P. (1961-1964), preşedinte al Consiliului de Stat (1964-1968).

Participanţii la Consfătuire, inclusiv reprezentantul nostru, au declarat că formularea însuşită pentru modificarea textului din proiect – şi anume că imperialiştii "duc în mod sistematic o activitate ostilă, de subminare împotriva ţărilor socialiste", - nu este satisfăcătoare; în interesul unităţii însă, acceptăm formularea propusă de delegaţia poloneză; cu observaţia că în ţările noastre vom vorbi despre încercarea imperialismului american de a restaura capitalismul în ţările de democraţie populară. Argumentele poloneze în această problemă denotă o atitudine oportunistă. Deşi nu au putut nega scopul urmărit de imperialiştii americani, delegaţii polonezi au pretins că întrucât acest lucru ar însemna război, iar războiul nu s-ar termina în favoarea imperialismului, dorinţa imperialiştilor este echivalentă cu o utopie şi că prin urmare nu este cazul să vorbim deschis de ea în Declaraţie.

Delegaţia poloneză s-a pronunţat împotriva propunerii ca P.C.U.S. să fie însărcinat să convoace viitoarele consfătuiri ale partidelor comuniste şi muncitoreşti, întrucât acest lucru ar putea fi stabilit mai târziu pe calea consultărilor. În cele din urmă au acceptat propunerea, cu condiţia ca ea să nu devină publică. Motivul invocat a fost acela că clasa muncitoare poloneză ar considera aceasta ca un act de supunere faţă de Uniunea Sovietică.

În legătură cu viitoarele consfătuiri, delegaţia poloneză a încercat să limiteze sfera problemelor ce vor urma să se dezbată, propunând să se introducă în text una din următoarele două variante: fie să nu se spună că aceste consfătuiri vor coordona acţiunile partidelor comuniste şi muncitoreşti, ceea ce însemna că viitoarele consfătuiri vor avea un simplu caracter consultativ, fie să se arate că viitoarele consfătuiri vor coordona "anumite acţiuni". Împotriva formulării propuse de polonezi s-a ridicat în mod deosebit delegaţia chineză. Ea a arătat că nu sunt acceptabile asemenea formulări, întrucât este clar că la consfătuiri vor fi discutate cele mai importante probleme şi că tocmai în aceste probleme este necesară coordonarea. Delegaţia chineză a arătat că a face o asemenea rezervă într-un document care va deveni public ar da posibilitate duşmanului să presupună existenţa unor divergenţe între participanţi.

Polonezii au ridicat obiecţiuni şi în legătură cu formularea privitoare la lupta împotriva dogmatismului, susţinând că în proiectul de Declaraţie este mult mai puternic subliniat pericolul revizionismului, şi că ar trebui ambele pericole tratate în mod egal.

În ceea ce priveşte pericolul renaşterii militarismului german, au încercat să nege rolul imperialismului american în această problemă, precum şi faptul că renaşterea militarismului german înseamnă crearea unui focar de război în centrul Europei.

Într-o cuvântare a sa în cadrul şedinţei comisiei de redactare, Ochab a declarat că însuşi ţelul Declaraţiei nu ar fi just, că acesta ar duce nu la o destindere în relaţiile internaţionale, ci dimpotrivă, la încordarea acestor relaţii, că imperialismul nu poate fi distrus numai cu cuvinte tari şi dacă noi condamnăm imperialismul şi în special imperialismul american, nu vom mai putea ulterior să ducem tratative cu ţările imperialiste. La un moment dat a declarat că delegaţia poloneză nu acceptă lecţii din partea altora, că sunt şi ei comunişti vechi şi nu au învăţat mai rău decât alţii, că şi iugoslavii sunt împotriva Declaraţiei şi oare dorim să-i împingem şi pe ei (pe polonezi) să se retragă? El a recunoscut că formulările din proiect sunt juste, dar consideră că nu este bine să vorbim deschis despre aceste lucruri, deoarece am solidariza mai mult forţele imperialiste.

Dezbaterilor din comisia de redactare a Declaraţiei s-au caracterizat printr-o luptă ascuţită şi vie împotriva confuziilor şi a iluziilor oportuniste, împotriva capitulării în faţa naţionalismului, pentru realizarea unităţii ideologice a partidelor comuniste şi muncitoreşti pe baza purităţii învăţăturii marxist-leniniste, pe baza internaţionalismului proletar.

Tovarăşi,

În prima şedinţă a Consfătuirii partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, tovarăşul Hruşciov, conducătorul delegaţiei P.C.U.S., a subliniat de la început, în

cuvântul de deschidere, răspunderea partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste în faţa clasei muncitoare şi a popoarelor din lumea întreagă, necesitatea unităţii acestor partide pe baza marxism-leninismului, datoria pe care o au partidele marxist-leniniste de a lupta împotriva confuziilor ideologice, a dogmatismului şi revizionismului, care este astăzi principalul pericol.

Tov. Hruşciov a menţionat că formularea din proiectul sovieto-chinez de Declaraţie, în care se arată că Uniunea Sovietică este în fruntea ţărilor socialiste, precum şi propunerea ca P.C.U.S. să fie însărcinat să organizeze consfătuiri periodice între partidele comuniste şi muncitoreşti, nu vin din partea delegaţiei sovietice, ci au fost introduse la cererea şi din iniţiativa delegaţiei P.C.C. O contribuţie de cea mai mare însemnătate la lucrările Consfătuirii, a adus delegaţia P.C.C. Tovarăşul Mao Tze-dun a demonstrat că Uniunea Sovietică este centrul solidarităţii şi coeziunii ţărilor socialiste, că acest rol este un fapt obiectiv, format în cursul istoriei. P.C.U.S. este primul care a realizat cucerirea puterii de către clasa muncitoare, primul care a construit socialismul, acumulând cea mai bogată experienţă, valabilă şi pentru celelalte partide comuniste şi muncitoreşti. El a arătat că în relaţiile dintre Uniunea Sovietică şi celelalte ţări socialiste principalul nu sunt unele neajunsuri care s-au ivit în trecut, ci foloasele pe care fiecare ţară socialistă le-a avut şi le are din relaţiile cu Uniunea Sovietică. "Fără Uniunea Sovietică noi nu am exista", a subliniat tov. Mao Tze-dun.

El a susţinut cu tărie propunerea ca P.C.U.S. să fie însărcinat de a convoca consfătuiri periodice între partidele comuniste şi muncitoreşti, pe baza consultării cu aceste partide.

Au luat cuvântul în Consfătuire conducătorii tuturor delegaţiilor partidelor frăţeşti participante. Toţi s-au declarat de acord cu proiectul de Declaraţie, cu propunerile pentru dezvoltarea şi întărirea unităţii şi a relaţiilor între partidele comuniste şi muncitoreşti. Toate delegaţiile au subliniat rolul Uniunii Sovietice şi ajutorul hotărâtor acordat de Uniunea Sovietică ţărilor socialiste.

Delegaţia P.M.R. a participat activ la lucrărilor consfătuirii, orientarea ei fiind directivele Biroului Politic al Comitetului Central, cu care delegaţia a menţinut un permanent contact în perioada Consfătuirilor de la Moscova. Delegaţia partidului nostru s-a declarat de acord cu proiectul de Declaraţie. În cuvântul delegaţiei noastre am subliniat necesitatea dezvoltării unităţii şi colaborării frăţeşti între ţările socialiste şi între partidele comuniste şi muncitoreşti, adoptarea unei atitudini comune în problemele fundamentale ale mişcării muncitoreşti internaţionale. Delegaţia partidului nostru a arătat că baza unităţii partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a ţărilor socialiste constă în ideologia marxist-leninistă, în principiul internaţionalismului proletar, că chezăşia succesului în lupta partidelor comuniste şi muncitoreşti este fidelitatea faţă de marxism-leninism, aplicarea consecventă a acestei învăţături la condiţiile concrete din fiecare ţară.

Fără să intre în polemică deschisă care să accentueze deosebirile de vederi existente şi căutând un limbaj comun cu delegaţiile tuturor celorlalte partide frăţeşti, delegaţia partidului nostru a arătat necesitatea luptei pentru apărarea purităţii învăţăturii marxist-leniniste, împotriva manifestărilor oportuniste, fracţioniste şi influenţe şi influenţei ideologice burgheze. Noi am arătat că pe primul plan al preocupării P.M.R. stă întărirea continuă a rolului conducător al partidului, întărirea partidului şi a conducerii sale, strângerea continuă a legăturii partidului cu masele. În cuvântul nostru am subliniat că în activitatea partidului ne-am inspirat din experienţa pozitivă a celorlalte partide frăţeşti şi mai cu seamă din experienţa imensă acumulată de către P.C.U.S.

Delegaţia noastră a subliniat necesitatea editării unei reviste cu caracter ideologic a mişcării comuniste internaţionale.

Tov. Gomulka[43], conducătorul delegaţiei poloneze s-a declarat în general de acord cu Declaraţia comună care va arăta lumii unitatea ţărilor socialiste, unitatea de vederi a partidelor comuniste şi muncitoreşti cu privire la căile revoluţiei şi la necesitatea unirii forţelor muncitoreşti şi democratice din lumea întreagă.

Menţionăm că delegaţia poloneză a luat cuvântul de două ori în decursul consfătuirii. Prima oară, tov. Gomulka a atras atenţia că o parte din completările şi modificările la proiectul de declaraţie propuse de către delegaţia poloneză nu au fost luate în consideraţie şi a insinuat ca ele să fie cuprinse în Declaraţia comună, întrucât le consideră esenţiale, având în vedere situaţia din Polonia şi tactica pe care trebuie s-o avem faţă de ţările capitaliste. El a declarat că deosebirile de vederi între partidele noastre nu pot fi rezolvate prin metoda votului majorităţii care, - după afirmaţia lui, - s-a dovedit nejustă. Gomulka a cerut ca în cazul când nu se va ajunge la înţelegere cu privire la o anumită formulare din proiectul de Declaraţie, ea să fie complet scoasă din proiect, pentru ca nici unei delegaţii să nu-i fie impusă acceptarea unei formulări cu care nu este de acord.

La deschiderea celei de a doua şi ultima şedinţă a Consfătuirii partidelor din ţările socialiste, tov. Gomulka a luat din nou cuvântul pentru a explica că delegaţia poloneză consideră în fond justă teza potrivit căreia Uniunea Sovietică se află "în fruntea ţărilor lagărului socialist", dar această formulă nu poate fi folosită în Polonia din cauza situaţiei interne. El a declarat că P.M.U.P. popularizează realizările pe care Uniunea Sovietică le-a obţinut ca cea mai mare forţă socialistă şi că partidul polonez, de fapt, foloseşte experienţa acumulată de P.C.U.S. În locul formulei "în frunte cu Uniunea Sovietică", tov. Gomulka susţine ca în Declaraţie să fie inclusă formula "Uniunea Sovietică, prima şi cea mai puternică ţară socialistă", formulă acceptabilă pentru actuala situaţie internă din Polonia. Delegaţia poloneză a ţinut să sublinieze că ea consideră unitatea lagărului socialist şi a partidelor frăţeşti ca una din cele mai importante probleme şi că va sprijini din toate puterile această unitate şi principiile acestei unităţi expuse în Declaraţia Consfătuirii.

Consfătuirea s-a încheiat printr-o puternică manifestare a unităţii de vedere şi de acţiune a partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările lagărului socialist. Adoptarea unui punct de vederea comun în toate problemele dezbătute confirmă că orice probleme s-ar ivi în relaţiile dintre ţările socialiste, dintre partidele comuniste şi muncitoreşti, pot şi trebuie să fie rezolvate prin discuţii tovărăşeşti. Legăturile ţărilor lagărului socialist şi ale partidelor lor comuniste şi muncitoreşti, în frunte cu P.C.U.S., s-au întărit pe baza principiilor marxist-leniniste şi a internaţionalismului proletar.

Toate delegaţiile, prin votul lor, s-au pronunţat de acord ca P.C.U.S. să fie însărcinat de a convoca periodic consfătuiri ale partidelor frăţeşti din ţările socialiste, pe baza consultării cu aceste partide. Această hotărâre a Consfătuirii urmează să aibă un caracter intern, să nu fie publicată în presă.

Concluziile Consfătuirii partidelor frăţeşti din ţările socialiste, care se concretizează în Declaraţie, generalizează experienţa cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare şi a operei de construire a socialismului a partidelor frăţeşti din lagărul socialist, experienţa partidelor frăţeşti din ţările capitaliste, experienţa întregii mişcări comuniste internaţionale. Bazându-se cu fermitate pe învăţătura marxist-leninistă şi fiind ea însăşi un model de dezvoltare creatoare a acestei învăţături, Delegaţia aprofundează problemele fundamentale

[43] Wladislaw Gomulka (1905-1982) – om politic polonez; membru al P.C. din Polonia din 1926; s-a aflat în închisoare între anii (1932-1934, 1936-1939); a emigrat în U.R.S.S. după 1939, dar s-a întors în 1942 pentru a participa la mişcarea de rezistenţă antifascistă; secretar general al C.C. al Partidului Muncitoresc Polonez (1943-1948), membru al C.C. al P.M.U.P. (1948-1949), exclus din partid şi închis în 1951, eliberat în 1954, reabilitat în 1956, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P. (1956-1970).

de însemnătate generală ale teoriei şi practicii revoluţiei şi construcţiei socialiste şi arată perspectivele luptei pentru socialism în ţările capitaliste.

Consfătuirea a hotărât ca Declaraţia Consfătuirii partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste să fie înaintată pentru consultare tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti care vor participa la Consfătuirea mai largă a partidelor frăţeşti, iar semnarea Declaraţiei să aibă loc după Consfătuirea largă, pentru ca astfel să se poată eventual adăuga completările şi modificările făcute de celelalte partide comuniste şi muncitoreşti.

Tovarăşi,

După cum se ştie, reprezentanţii Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia nu au participat la Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste. U.C.I., care, împreună cu celelalte partidele comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste a fost consultată de C.C. al P.C.U.S. cu privire la organizarea consfătuirii, s-a declarat gata să participe, menţionând că această consfătuire ar putea discuta într-o formă tovărăşească toate problemele care interesează partidele comuniste şi muncitoreşti şi să se cadă de acord asupra formelor de colaborare şi dezvoltare a contactelor în viitor. În perioada consultării, U.C.I. s-a pronunţat împotriva adoptării unei Declaraţii comune şi pentru adoptarea numai a unui Comunicat scurt ce va fi publicat în presă. C.C. al P.C.U.S. a răspuns U.C.I. invitând-o să participe la consfătuire, urmând ca problema adoptării şi publicării unei Declaraţii să fie discutată şi hotărâtă de către Consfătuire însăşi.

Totuşi, C.C. al U.C.I. a hotărât ca delegaţia care a luat parte la Moscova la sărbătorirea celei de a 40-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie să nu se alăture celorlalte partide frăţeşti din ţările socialiste şi să nu participe la consfătuire.

Ce explicaţie dă U.C.I. acestei atitudini? În fapt, nu dă nici o explicaţie. Comunicatul plenarei C.C. al U.C.I. se limitează la afirmaţia că Declaraţia rezultată din Consfătuire ar cuprinde unele atitudini şi aprecieri care sunt în contrast cu atitudinea U.C.I. şi pe care le consideră nejuste.

Este bine cunoscut că între U.C.I. şi celelalte partide comuniste şi muncitoreşti din toate ţările socialiste sunt deosebiri de păreri într-o serie de probleme importante ale revoluţiei socialiste şi construcţiei socialismului.

Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste a avut tocmai scopul de a discuta tovărăşeşte problemele actuale, de a face un schimb tovărăşesc de păreri cu privire la situaţia internaţională contemporană, la lupta pentru pace, la problemele relaţiilor dintre partidele comuniste şi muncitoreşti. Nicăieri nu era un cadru mai prielnic ca delegaţii U.C.I. să fi arătat care sunt părerile lor despre aceste probleme şi să le fi discutat, tovărăşeşte, împreună.

Explicaţia comunicatului plenarei C.C. al U.C.I., precum că Declaraţia cuprinde aprecieri pe care le consideră nejuste, se întoarce împotriva atitudinii adoptate de U.C.I. Nimeni nu i-a împiedicat să se pronunţe despre aprecierile din Declaraţie cu mult timp înainte de Consfătuire; ba dimpotrivă, P.C.U.S. i-a solicitat să facă lucru, prezentându-le proiectul de Declaraţie, iar când s-a elaborat proiectul comun sovieto-chinez, P.C.U.S. şi P.C.C. au prezentat reprezentanţilor U.C.I. proiectul, cu invitaţia de a face observaţii şi propuneri.

Tovarăşii iugoslavi nu au prezentat însă nici un fel de propuneri de completări, îndreptări sau modificări redacţionale la proiectul Declaraţiei.

Considerăm că poziţia adoptată de U.C.I. nu este justă, pentru că ea nu corespunde cauzei unităţii partidelor comuniste şi muncitoreşti, unităţii de luptă a clasei muncitoare, a popoarelor din lumea întreagă, pentru apărarea păcii, pentru socialism; ea nu întăreşte unitatea ţărilor socialiste şi nu serveşte cauzei socialismului. În actuala situaţie internaţională, întărirea unităţii şi colaborării frăţeşti a statelor socialiste, a partidelor comuniste şi muncitoreşti din

toate ţările, coeziunea mişcării internaţionale muncitoreşti, este cea mai puternică chezăşie a popoarelor în lupta pentru pace, pentru libertatea naţională, pentru progres social.

Tovarăşi,

În ziua de 16 noiembrie s-a deschis consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti, la care au participat 68 de partide frăţeşti din toate cele cinci continente. La această Consfătuire a participat şi delegaţia U.C.I. Consfătuirea a fost o manifestare impresionantă a creşterii influenţei ideilor marxist-leninismului în toată lumea, a creşterii forţei şi tăriei mişcării comuniste internaţionale. Ea s-a desfăşurat într-o atmosferă caldă, tovărăşească de solidaritate şi colaborare frăţească între partidele comuniste şi muncitoreşti din lumea întreagă, de dragoste pentru Uniunea Sovietică şi P.C.U.S., de încredere nezdruncinată în victoria cauzei comunismului.

Din partea partidului nostru au participat tovarăşii Chivu Stoica, Nicolae Ceauşescu, Dalea Mihail şi Ştefan Voicu.

În această Consfătuire, partidele participante şi-au exprimat atitudinea generală faţă de Declaraţia partidelor comuniste din ţările socialiste. A avut loc o informaţie reciprocă asupra activităţii partidelor şi un schimb larg de păreri cu privire la actualele probleme ale situaţiei internaţionale, la sarcinile luptei pentru pace, democraţie şi socialism.

Consfătuirea a adoptat un Manifest în apărarea păcii adresat popoarelor din toate ţările, Manifest elaborat din iniţiativa delegaţiilor polonă şi sovietică şi semnat de partidele comuniste şi muncitoreşti din toate ţările socialiste din Europa şi Asia, precum şi de încă 17 partide din Europa, 11 partide din Asia, 18 partide din America, 3 partide din Africa şi 2 partide din Australia.

Cu două zile înainte de dezbaterea Consfătuirii, a fost înmânat delegaţiilor participante textul cuvântării pe care tov. Suslov[44] urma a o rosti din partea delegaţiei P.C.U.S. la deschiderea Consfătuirii şi intitulată "Unele probleme ale situaţiei internaţionale şi ale mişcării muncitoreşti internaţionale".

Această cuvântare face o profundă şi bogată analiză a procesului de creştere şi întărire a sistemului mondial al socialismului, a forţelor comunismului în toată lumea, precum şi a procesului de slăbire continuă a sistemului capitalist. Conţinutul principal al epocii noastre este trecerea omenirii de la capitalism la socialism. Sistemul de producţie capitalist decade tot mai mult, se îngustează sferele lui de influenţă, se înăspresc contradicţiile sale interne şi externe. Şubrezenia actualei conjuncturi din ţările capitaliste şi nestabilitatea situaţiei economice a oamenilor muncii arată falsitatea teoriilor apologeţilor capitalismului. Lagărul imperialist, în imposibilitate de a face faţă întrecerii paşnice economice cu socialismul, se teme de pace. În politica internaţională s-au format două linii politice opuse, iar lupta dintre ele constituie axa relaţiilor internaţionale de astăzi. O linie este aceea a menţinerii şi întăririi păcii, a coexistenţei paşnice, promovată de Uniunea Sovietică, de China şi de celelalte ţări socialiste. Politica coexistenţei paşnice este susţinută şi de ţările neutre din Europa şi Asia. Altă linie este aceea a pregătirii şi dezlănţuirii războiului, urmată de S.U.A. şi de copărtaşii acestora în grupările militare agresive. Cercurile imperialiste agresive din S.U.A., promovând aşa-zisa politică de pe poziţii de forţă, aspiră la dominaţia asupra majorităţii ţărilor din lume, se străduiesc să subordoneze sub dominaţia lor un număr tot mai mare de ţări, le împing spre lichidarea libertăţilor democratice, ameninţă independenţa naţională chiar a ţărilor capitaliste dezvoltate, vor să pună într-o formă nouă jugul colonial pe grumajii

[44] M.A. Suslov (1902-1982) – om politic sovietic; secretar al C.C. al P.C.U.S. (1947-1982), redactor şef al ziarului "Pravda" (1949-1951), membru al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1952-1953, 1955-1982).

popoarelor care s-au eliberat, duc în mod sistematic o activitate de subminare împotriva ţărilor socialiste, uneltind să restaureze capitalismul în aceste ţări. Prin politica lor, anumite cercuri din Statele Unite au devenit centrul reacţiunii mondiale.

Întărirea continuă a forţei lagărului socialist, creşterea forţelor păcii în toate ţările, influenţează poziţiile anumitor grupări ale burgheziei din însuşi lagărul imperialist. Există condiţiile obiective pentru mobilizarea celor mai largi mase populare din întreaga lume, inclusiv ale unor grupări ale burgheziei, împotriva primejdiei de război.

În faţa Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti a stat cu multă ascuţime problema luptei împotriva ideologiei burgheze, ţinând seama că pe măsura creşterii şi întăririi continue a forţelor socialismului şi a influenţei socialismului asupra maselor din ţările capitaliste, reacţiunea internaţională îşi intensifică ofensiva ideologică.

În procesul învingerii consecinţelor cultului personalităţii, partidele comuniste şi muncitoreşti au depus o muncă rodnică pentru înlăturarea dogmatismului, care duce spre rupere de viaţa maselor, spre sectarism în politică. Această luptă este şi de-acum înainte o sarcină importanţă a mişcării comuniste. Trebuie menţionat însă că în ultimul timp, în mişcarea comunistă internaţională revizionismul, oportunismul de dreapta a devenit principala primejdie împotriva căreia trebuie să fie mobilizate atenţia şi vigilenţa partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Lucrările Consfătuirii au arătat justeţea politicii partidului nostru, care la plenara din 28 iunie-3 iulie a Comitetului Central a trasat ca sarcină principală lupta împotriva revizionismului. În prezent, revizionismul se manifestă în primul rând prin ignorarea învăţăturii leniniste despre inevitabilitatea luptei de clasă acute în perioada de tranziţie, prin capitularea în faţa forţelor antisocialiste, prin propagarea falsei democraţii burgheze, prin ponegrirea orânduirii socialiste şi a succeselor acesteia, prin încrederea de a nega sau reduce rolul dictaturii proletariatului şi rolul conducător al partidului marxist-leninist.

Revizionismul urmăreşte să dezarmeze clasa muncitoare din punct de vedere ideologic şi organizatoric, să ponegrească învăţătura marxist-leninistă sub pretextul că ea ar fi "învechită", că, chipurile, ea ar fi devenit "îngustă" şi nu ar putea explica fenomenele complexe ale contemporaneităţii.

Una din manifestările principale ale revizionismului în partidele comuniste şi muncitoreşti din ţările capitaliste este ploconirea în faţa parlamentarismului burghez, proclamarea tezei că singura metodă de trecere de la capitalism la socialism ar fi metoda paşnică. Mai mult încă, revizioniştii prezintă această metodă paşnică drept o metodă fără luptă de clasă, fără instaurarea dictaturii proletare, într-o formă sau alta.

Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti, analizând această problemă în lumina tezelor Congresului al XX-lea al P.C.U.S., a arătat că în condiţiile actuale, într-o serie de ţări capitaliste, clasa muncitoare, în frunte cu avangarda sa, are posibilitatea să unească sub conducerea ei, pe baza unui front unic proletar şi popular, majoritatea poporului, să instaureze puterea politică a clasei muncitoare fără război civil, transformând parlamentul într-un instrument al puterii populare capabil să asigure înfăptuirea transformărilor socialiste. Dar posibilitatea cucerii paşnice a puterii este numai una din posibilităţi. Într-o serie de ţări trebuie să ne aşteptăm ca clasele exploatatoare să încerce a împiedica prin forţă victoria clasei muncitoare şi în acest caz, acţiunile de violenţă ale clasei muncitoare vor fi inevitabile. Aşadar, partidele comuniste şi muncitoreşti din ţările capitaliste, în lupta pentru instaurarea dictaturii proletare într-o formă sau alta, trebuie să ia în consideraţie ambele posibilităţi.

În faţa Consfătuirii a fost pusă, ca o sarcină de mare însemnătate problema colaborării cu partidele socialiste. În ultimii ani, a avut loc o apropiere a poziţiilor unor partide socialiste de poziţiile partidelor comuniste în importante chestiuni, mai ales în problemele luptei pentru

pace. Unele partide frăţeşti au întreprins, nu fără succes, măsuri în vederea colaborării cu partidele socialiste. O experienţă pozitivă în această direcţie au acumulat Partidul Comunist Italian, precum şi partidele socialiste din Chile, Japonia, Argentina şi altele. Liderii Internaţionalei Socialiste urmăresc torpilarea oricărei înţelegeri între socialişti şi comunişti. Partidele comuniste trebuie să găsească mijloacele cele mai potrivite ca să pătrundă în masele social-democrate, să realizeze unitatea de acţiune a clasei muncitoare pe baza unor programe concrete. Fără îndoială că partidul nostru, ca şi partidele comuniste din celelalte ţări socialiste, pot să aducă un mare folos partidelor frăţeşti din ţările capitaliste, dezvoltând contactul cu socialiştii din ţările capitaliste, demonstrându-le realizările socialismului şi învingându-le prejudecăţile reformiste.

Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti s-a preocupat în mod deosebit, de problema relaţiilor reciproce între partidele comuniste şi muncitoreşti în etapa actuală. Acum, în condiţiile în care nu există un centru unic internaţional al mişcării comuniste, partidele comuniste şi muncitoreşti au datoria să elaboreze noi forme ale relaţiilor lor reciproce. Principiile care trebuie să reglementeze relaţiile dintre partidele noastre sunt principiile internaţionalismului proletar, care preconizează unitatea strânsă, colaborarea şi lupta comună a tuturor partidelor muncitoreşti revoluţionare. Aceasta se îmbină organic cu independenţa politică şi organizatorică, cu suveranitatea fiecărui partid, cu neamestecul unuia în treburile interne ale altuia. În faţa Consfătuirii a fost pusă sarcina de a elabora, prin eforturi comune, forme de legături între partidele comuniste care să îmbine just activitatea de sine stătătoare a fiecărui partid cu unitatea strânsă a mişcării comuniste mondiale.

Tovarăşi, dezbaterile Consfătuirii partidelor comuniste şi muncitoreşti au fost impresionate prin numărul mare al vorbitorilor, prin înaltul nivel ideologic al cuvântărilor, prin varietatea problemelor ridicate. Au luat cuvântul reprezentanţii a 39 de partide frăţeşti, din care 20 din Europa, 9 din Asia, 7 din continentul american, 2 din Australia şi 1 din Africa. Luând poziţie faţă de problemele puse în discuţie, marea majoritate a vorbitorilor a făcut şi o substanţială informare despre activitatea partidelor lor, despre principalele probleme pe care le au de rezolvat în condiţiile naţionale proprii. Puternice partide de masă, cu mare influenţă în politica ţărilor lor, au devenit partidele frăţeşti din Franţa, Italia, Indonezia, Brazilia, din unele state ale Indiei, din Argentina şi din Grecia, deşi în aceste două ţări partidele comuniste sunt ilegale; în Chile şi în Siria, partidele comuniste au reuşit să creeze un front larg naţional cuprinzând şi parte din burghezie, pe o poziţie antiimperialistă. În Chile, baza acestui front îl constituie colaborarea între comunişti şi socialişti. Foarte mari succese în rândurile femeilor are partidul comunist din Argentina, unde Congresul naţional al femeilor, organizat împreună cu femeile peroniste, a avut un mare răsunet politic.

Toate delegaţiile s-au declarat de acord cu documentele prezentate (cuvântarea tov. Suslov, rostită din partea delegaţiei P.C.U.S., Declaraţia partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste şi Manifestul Păcii). Delegaţia U.C.I. s-a pronunţat de acord cu Manifestul Păcii.

Tov. Duclos[45] (Franţa) a făcut o largă şi interesată expunere a creşterii forţei partidului francez, a luptei sale internaţionaliste în problema coloniilor franceze. El a arătat cum creşte starea de spirit antiamericană în Franţa, chiar în rândurile burgheziei, şi cum se dezvoltă adânci contradicţii şi un puternic curent de unitate cu comuniştii în partidul

[45] Jacques Duclos (1896-1975) – om politic francez; membru al C.C. al P.C.F. (1926-1975), membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.F. (1931-1975), secretar al C.C. al P.C.F. (1931-1964); membru al C.E.I.C. (1935-1943); în perioada 1940-1944 a activat în mişcarea de rezistenţă antifascistă; preşedinte al grupului parlamentar al P.C.F. din Adunarea Naţională (1946-1958), iar din 1959 în Senat.

socialist, din cauza politicii sale în problema Algeriei. P.C. Francez merge pe linia creării unui front larg popular, folosind bogata sa experienţă de peste 20 de ani.

Delegaţia franceză apreciază că în Franţa este posibilă desfăşurarea revoluţiei pe care paşnică, dar este neîndoielnic că vor întâlni rezistenţe crâncene.

Delegaţia franceză a susţinut propunerea făcută de delegaţia cehoslovacă (prima care luase cuvântul), de a se organiza o consfătuire a partidelor frăţeşti din ţările vecine Germaniei, pentru coordonarea luptei împotriva militarismului vest-german.

Tov. Togliatti (Italia) a făcut de asemenea o largă expunere a problemelor partidului italian şi a punctului lui de vedere în principalele probleme dezbătute. Caracteristic Italiei, a spus el, este existenţa unei Constituţii care poartă caracterul unor reforme democratice, în timp ce guvernul este complet supus americanilor.

Tov. Togliatti a formulat o serie de teze despre caracterul partidului şi despre orientarea Partidului Comunist Italian în problema revoluţiei, pe care le considerăm greşite şi, deci cu care nu putem fi de acord. El declară că comuniştii italieni, după ilegalitate, nu au mai constituit un partid de tip nou, ci un partid nou, un partid "de mase". După părerea lui, concepţia de partid leninist de tip nou este, în condiţiile de astăzi, legată de existenţa unui partid sectar, pe când Partidul Comunist Italian de astăzi este un partid de masă. Un asemenea partid "de masă" – cum spune Togliatti – nu trebuie să aibă mania numărului mare de membri, dar totuşi trebuie să-şi întindă influenţa nu numai asupra muncitorilor, dar şi asupra funcţionarilor de stat, a meseriaşilor etc.

Tezele tov. Togliatti despre partid vin în contradicţie cu realitatea existenţei unor mari partide, chiar în ţările capitaliste, cum este de pildă Partidul Comunist Francez, care cuprind un număr mare de membri, dar sunt partide leniniste de tip nou. Au fost şi la noi unele elemente, acum înlăturate, care au avut asemenea teorii dăunătoare despre "partide de masă".

În ce priveşte problema transformării socialiste, dat fiind forţa de masă a P.C.I. şi forţa sa parlamentară, P.C.I. luptă transformări structurale adânci, care, după părerea lui Togliatti, va duce la socialism în mod treptat, prin traversarea mai multor etape, împletindu-se lupta parlamentară cu lupta maselor. Din expunerea lui Togliatti a rezultat că – după concepţia lui – această cale spre socialism va avea loc pe calea colaborării clasei muncitoare, a partidului comunist cu celelalte forţe politice şi sociale, inclusiv organizaţiile de masă catolice şi unele categorii ale burgheziei, fără ca puterea să treacă în mâinile clasei muncitoare.

Cu privire la formele de relaţii şi colaborare între partidele comuniste, tov. Togliatti consideră că nu trebuie să existe un organ sau un partid care să coordoneze activitatea partidelor comuniste şi muncitoreşti, ci trebuie îmbinată dezvoltarea independentă a partidelor cu necesitatea unităţii între partide, pe calea consfătuirilor bilaterale şi pe grupe de ţări. Tov. Togliatti consideră că actualmente nu este necesară nici crearea unui organ comun de presă ideologică sau informativă.

Este caracteristic pentru spiritul în care s-a desfăşurat Consfătuirea, atmosfera creată în ritmul şi la terminarea expunerii lui Togliatti. Din murmurele, din atitudinea sutelor de delegaţii s-a simţit dezacordul general faţă de tezele lui. În cea mai mare parte din cuvântările următoare, delegaţii diferitelor partide, chiar dacă nu s-au exprimat direct – aşa cum au făcut unii – au manifestat o fermitate principală evident opusă poziţiei luate de Togliatti.

Tov. Fürnberg (Austria) a criticat concepţia tov. Togliatti privitoare la caracterul partidului şi la căile transformării socialiste a ţării. El a arătat că în Austria s-a făcut naţionalizarea pe scară mare în 1946 şi ei, comuniştii austrieci, au crezut că acesta este un drum spre socialism; muncitorii au intrat în consiliile de conducere ale întreprinderilor. Dar aceasta nu a fost esenţial. Capitalismul nu a slăbit, ci s-a întărit. Principalul este ca puterea

politică să treacă în mâinile clasei muncitoare. Problema naţionalizării nu trebuie privită în afara problemei puterii, a problemei dictaturii proletariatului.

Trebuie să menţionăm că înainte de închiderea Consfătuirii, tov. Duclos a cerut din nou cuvântul şi a declarat, în numele delegaţiei P.C.F., că nu este de acord cu platforma prezentată în Consfătuire de tov. Togliatti.

Delegaţia poloneză, prin cuvântul tov. Gomulka, a pornit de la aprecierea că obiectul Consfătuirii mai largi a partidelor comuniste şi muncitoreşti este lupta pentru pace şi făcând abstracţie de alte probleme, a dezvoltat o expunere despre Manifestul Păcii şi despre metodele de organizare a luptei pentru pace. El a insistat asupra faptului că această campanie pentru pace trebuie privită nu ca o campanie de semnături cum a fost în trecut, deşi se poate face şi aceasta, ci ca o campanie largă de masă, cu plebiscit secret, mitinguri, moţiuni ale parlamentelor şi municipalităţilor etc.

Mă voi opri, mai pe larg, în această dare de seamă la cuvântul tov. Mao Tze-dun cu privire la două chestiuni: despre situaţia internaţională şi despre problema unităţii partidelor comuniste.

Cu privire la situaţia internaţională, tovarăşul Mao Tze-dun apreciază că ne găsim la un punct de cotitură în relaţiile de forţă între "vântul de la răsărit" şi "vântul de la apus". El a combătut pe acei care – chiar în rândurile partidelor comuniste -, supraapreciază forţele imperialismului, dat fiind că S.U.A. deţine o mare forţă economică (oţel etc.). "Cantitatea mijloacelor naturale nu sunt hotărâtoare – a spus el – ci hotărâtoare sunt oamenii şi sistemul social". Desigur, forţele duşmanului nu trebuie subapreciate, dar nici supraapreciate.

Cu privire la unitatea partidelor comuniste tov. Mao Tze-dun a salutat unitatea creată în Consfătuire şi faptul că toate delegaţiile partidelor comuniste şi muncitoreşti recunosc rolul Uniunii Sovietice în fruntea ţărilor socialiste.

Tov. Mao Tze-dun a dezvoltat părerea că în relaţiile cu tovarăşii şi cu partidele frăţeşti trebuie pornit de la metode dialectice, de la realitatea că nu există oameni fără greşeli. Trebuie să ajutăm pe fiecare să-şi vadă greşelile şi ceea ce-i important, să-i ajutăm să vadă că există ieşire din situaţia în care se găsesc.

Bineînţeles, nu aşa putem proceda cu duşmanii. Dacă însă între tovarăşi, între partide frăţeşti sunt divergenţe, trebuie să ducem tratative, să facem şi unele concesii, să fim elastici. "Principialitatea şi concesia constituie unitatea celor două contrarii".

Din partea U.C.I., tov. Vlahovici[46] a vorbit numai despre problema luptei pentru pace şi despre Manifestul Păcii. El a subliniat că ţările socialiste au un rol mare în lupta pentru pace şi că datoria comuniştilor din întreaga lume este să unească toate celelalte forţe care luptă pentru pace şi să lupte împreună.

Problema cea mai dezbătută în Consfătuire a fost problema organizării relaţiilor şi colaborării între partidele comuniste din lume.

Am arătat punctul de vedere al tov. Togliatti. Tov. Dolores Ibarruri[47] (Spania) a avut un punct de vedere diametral opus. Ea a declarat că schimbul de experienţă, consfătuiri bilaterale şi consfătuiri mai largi constituie un pas înainte, dar aceasta nu-i suficient. Situaţia internaţională, crearea unor noi partide şi dezvoltarea partidelor, existenţa unor confuzii în partide, cer să reexaminăm sistemul de legături. Dânsa se pronunţă pentru crearea unui organ permanent care să nu fie un nou Comintern cu hotărâri obligatorii, nici un nou Cominform cu rol informativ, ci un organ consultativ şi informativ, cu sediul la Moscova, ca centru de coordonare.

---

[46] Veljko Vlahovici, membru al Prezidiului C.C. al U.C.I.

[47] Dolores Ibarruri (1895-1989) – secretar al C.C. al P.C. din Spania (1932-1942), secretar general al C.C. al P.C. din Spania (1942-1960), preşedinte al P.C. Spaniol (din 1960); între anii 1939-1977 s-a aflat în emigraţie.

Fără să se pronunțe pentru un organ centralizat și permanent, delegația din Uruguai a criticat faptul că după dizolvarea Cominternului nu au mai existat legături permanente între partidele comuniste și a cerut să se găsească o formă organizată care să permită critici reciproce și coordonarea acțiunilor, precum și să se editeze o revistă ideologică internațională. Ea a arătat că partidul din Uruguai, ca și alte partide, s-a orientat în această perioadă după atitudinea Uniunii Sovietice în diferite probleme.

Aproape toate celelalte partide s-au pronunțat pentru întruniri bilaterale și întâlniri periodice a tuturor partidelor comuniste, pentru un organ de coordonare a activității partidelor comuniste și muncitorești, precum și pentru o revistă ideologică sau informativă, cu caracter internațional.

Unele partide din țările capitaliste au criticat faptul că informațiile despre evenimentele din țările socialiste vin cu multă întârziere, mult după agențiile de presă burgheze, ceea ce îngreunează posibilitățile presei comuniste de a lua atitudine împotriva calomniilor și denaturărilor. De aceea, unele partide (Finlanda, Brazilia, Portugalia, Ceylon, Austria) sunt de părere să se înființeze un birou de presă sau o agenție de presă, la Moscova sau – după părerea unora – în Franța sau în altă țară capitalistă, pentru deservirea rapidă a presei comuniste. Partidele frățești din Ungaria și India au cerut editarea în Franța a unui buletin care să publice documentele tuturor partidelor comuniste.

În legătură cu problema editării unui organ teoretic al partidelor comuniste și muncitorești, tov. Suslov, în cuvântul de încheiere, a declarat că delegația Uniunii Sovietice este și ea de acord cu apariția unui asemenea organ și propune ca, după consultarea din nou a partidelor, să se editeze un organ comun al acestor partide care sunt de acord cu aceasta.

Manifestul Păcii, adoptat de Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești este un înflăcărat mesaj care exprimă sentimentele, voința și interesele milioanelor de oameni din toată lumea. Acest document ascute vigilența popoarelor împotriva cercurilor agresive americane și constituie un factor de mare însemnătate pentru partidele comuniste și muncitorești de a unii în lupta pentru pace pături populare cele mai largi și cele mai diverse, oameni de artă, cultură și știință, partide socialiste, democrate, liberale, organizații de masă, organizații religioase, pe toți cei ce se opun războiului atomic.

Numeroase delegații ale partidelor comuniste și muncitorești au cerut ca în Manifest să nu se prevadă organizarea unui plebiscit în fiecare țară, ci să se lase la aprecierea fiecărui partid formele concrete pe care le va lua campania pentru pace, potrivit condițiilor din fiecare țară. Consfătuirea a adoptat acest punct de vedere.

Tovarăși,

Delegația partidului nostru a participat activ la lucrările Consfătuirilor de la Moscova și, alături de celelalte delegații ale partidelor frățești, a dat o contribuție activă la elaborarea Documentelor Consfătuirii, la întărirea unității internaționale a mișcării comuniste, pe baza principiilor marxist-leniniste.

Dezbaterile și documentele Consfătuirilor de la Moscova a partidelor comuniste și muncitorești au întărit unitatea țărilor socialiste și a partidelor frățești din lumea întreagă, au clarificat problemele fundamentale ale mișcării comuniste internaționale pe baza tezelor leniniste elaborate de Congresul al XX-lea al P.C.U.S. Declarația, Manifestul Păcii, schimbul de păreri între partide au dat partidelor comuniste și muncitorești o perspectivă clară care constituie un imens sprijin pentru fiecare partid frățesc în elaborarea creatoare a propriei sale linii politice, corespunzătoare particularităților naționale și sarcinilor care stau în fiecare țară, în fața clasei muncitoare și a partidului ei marxist-leninist.

În centrul atenției partidului nostru trebuie să stea și de-acum înainte întărirea continuă a rolului conducător al partidului în întreaga activitate a statului, apărarea cu

fermitate a unității de monolit a partidului și a conducerii sale, întăririi legăturilor partidului cu masele, ca o condiție hotărâtoare pentru a asigura elaborarea și aplicarea unei linii politice juste, mobilizarea și conducerea clasei muncitoare și a întregului popor.

Din lucrările consfătuirilor tragem prețioase învățăminte cu privire la necesitatea respectării consecvente a normelor leniniste în viața de partid, întăririi disciplinei revoluționare și a muncii colective în toate organele partidului, îmbunătățirii compoziției sociale a rândurilor partidului și a organelor conducătoare de partid, asigurării în conducerea aparatului de stat și economic a unui puternic nucleu muncitoresc capabil să asigure aplicarea consecventă a politicii partidului.

Documentele Consfătuirilor de la Moscova ale partidelor frățești ne arată importanța permanentei întăriri a statului ca instrument al clasei muncitoare pentru construirea socialismului. Clasele deposedate și rămășițele lor nu renunță la recâștigarea pozițiilor pierdute, ci uneltesc pentru restaurarea capitalismului, având sprijinul activ al cercurilor agresive imperialiste. De aceea, statul democrat-popular, sporind vigilența revoluționară, întărindu-și necontenit forțele și sprijinindu-se pe masele populare cele mai largi, trebuie să apere interesele poporului împotriva dușmanilor dinăuntru și dinafară, să organizeze atragerea maselor la conducerea treburilor obștești, să conducă opera de construcție socialistă.

Declarația Consfătuirii partidelor frățești din țările socialiste, Manifestul Păcii, dezbaterile consfătuirilor, schimbul de păreri care a avut loc, sunt pline de învățăminte pentru toate partidele comuniste și muncitorești pe care le înarmează cu importante teze teoretice împotriva dogmatismului care duce la sectarism, la ruperea de mase – ca și împotriva revizionismului, care este astăzi principalul pericol în mișcarea muncitorească internațională.

Partidul nostru a combătut și combate orice tendință ca, sub paravanul "liberalizării" și "democratizării", să se pună în discuție, să se nege conducerea de către partid a întregii vieți social-economice și cultural-artistice, să se ignore învățătura leninistă despre lupta de clasă în perioada de tranzacție.

Dezbaterile și Documentele Consfătuirilor de la Moscova au confirmat justețea politicii partidului nostru în problemele întăririi unității țărilor socialiste, a mișcării comuniste internaționale și a mișcării muncitorești mondiale. După cum se știe, partidul nostru a dat un important sprijin partidului frățesc ungar pentru înăbușirea contrarevoluției și consolidarea puterii populare, a contribuit la îmbunătățirea relațiilor între U.C.I. cu partidele comuniste și muncitorești, a dus o politică de dezvoltare a relațiilor și schimbului de experiență cu partidele frățești, pe baza marxist-leninismului și a internaționalismului proletar. În același timp, este necesar să continuăm și să dezvoltăm politica de stabilire și întărire a contactelor cu fruntași ai partidelor socialiste din țările capitaliste și foste coloniale, invitați a vizita țara noastră, pentru a sprijini și pe această cale activitatea de front unic a partidelor frățești din aceste țări, în vederea unității mișcării muncitorești internaționale.

Tovarăși,

În legătură cu Documentele Consfătuirilor de la Moscova facem următoarele propuneri:

- Prelucrarea în întregul partid a Declarației partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste și a Manifestului Păcii, în felul următor:
- adunări ale activului regional de partid, pe regiuni, la care să facă expuneri membri ai Biroului Politic și ai Comitetului Central;
- adunări ale activului raional și al activului orășenesc de partid, pe raioane și orașe de subordonare regională;
- adunări ale organizațiilor de partid.

În prelucrări să se acorde o atenție deosebită procesului de creștere și întărire a sistemului mondial al socialismului și de slăbire a sistemului imperialist, superiorității

lagărului socialist şi rolului Uniunii Sovietice în fruntea ţărilor socialiste, necesităţii de a întări unitatea ţărilor socialiste, a mişcării comuniste internaţionale şi a mişcării mondiale muncitoreşti, luptei împotriva dogmatismului şi mai cu seamă împotriva revizionismului american ca centru al reacţiunii mondiale, luptei pentru pace.

În presa centrală şi locală să se publice articole şi consultaţii pe teme principale din Declaraţie şi Manifestul Păcii.

În legătură cu Manifestul Păcii, propunem să se organizeze o largă campanie de raliere a comitetului pentru pace, sindicatelor şi a celorlalte organizaţii obşteşti, bisericii, personalităţilor din rândul oamenilor de ştiinţă, artă şi cultură, sub forma de mitinguri, moţiuni şi luări de atitudine în presă şi la radio.

De asemenea, propunem ca Sesiunile Sfaturilor populare să-şi însuşească Manifestul Păcii, iar Marea Adunare Naţională să-şi însuşească Manifestul Păcii şi chemarea Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice.

Propunem ca în învăţământul de partid de toate gradele să se intercaleze lecţii speciale cu privire la Declaraţia partidelor frăţeşti din ţările socialiste, iar tezele acestei Declaraţii să fie cuprinse în toate lecţiile a căror subiecte vin în contact cu problemele tratate în Declaraţie.

În centrele universitare şi în oraşele mari să se organizeze adunări cu intelectualii.

Sarcini importante ne revin în direcţia dezvoltării legăturilor partidului nostru cu partidele comuniste şi muncitoreşti.

Este necesar ca partidul nostru să lărgească în mod sistematic contactul cu partidele socialiste şi cu fruntaşi socialişti din ţările capitaliste, pe linia unităţii muncitoreşti.

Se impune îmbunătăţirea serioasă a propagandei ţării noastre în străinătate, popularizarea rezultatelor obţinute de poporul român în anii puterii populare, rezultate care ilustrează superioritatea sistemului socialist.

În legătură cu editarea unei reviste teoretice a acelor partide comuniste şi muncitoreşti care sunt de acord, propunem ca C.C. al partidului să se pronunţe în sensul participării partidului nostru la editarea acestei publicaţii.

Suntem convinşi că dezbaterea şi însuşirea de către întregul partid a Documentelor Consfătuirilor de la Moscova a partidelor comuniste şi muncitoreşti va întări forţele partidului nostru în lupta pentru pace, pentru construirea socialismului.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 57/1957, f. 46-80

3. **1958 ianuarie 31**. Scrisoare a lui N.S. Hruşciov către C.C. al P.M.R. cu privire la organizarea la Praga, în perioada 7-8 martie 1958, a unei întâlniri a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti doritoare să participe la editarea unei reviste teoretice a mişcării comuniste internaţionale[48].

Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român

Dragi tovarăşi,

La Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste, multe delegaţii au venit cu propunerea de a edita un organ (o revistă) teoretic internaţional. Tot atunci, după cum ştiţi, s-a căzut de acord că partidele care doresc să participe la editarea revistei, după o consultare şi pregătire necesară, vor trece la realizarea acestei propuneri.

Comitetul Central al P.C.U.S. este de părere că ar trebui, fără să se amâne pentru prea mult timp, să se precizeze care partide sunt dispuse să participe la înfiinţarea unui organ teoretic, trecându-se la un schimb de păreri în problemele concrete legate de editarea organului.

Noi prezentăm consideraţiile noastre în această problemă pe care vă rugăm să le priviţi ca preliminare. O înţelegere definitivă asupra condiţiilor editării publicaţiei ar putea să se realizeze în cadrul unei întâlniri dintre reprezentanţii partidelor.

După părerea noastră, publicaţia ar putea fi un organ comun al Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste şi muncitoreşti. Acesta nu trebuie să fie un organ de directivă; el se va ocupa de propaganda şi elaborarea problemelor teoriei marxist-leniniste şi va fi o tribună internaţională pentru un schimb de experienţă între partidele frăţeşti. La baza activităţii sale, revista va pune ideile şi textele formulate în Declaraţia Consfătuirii din Moscova din noiembrie 1957, a partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Programul şi sarcinile ar putea să cuprindă:

- Propaganda şi elaborarea continuă a problemelor teoriei marxist-leniniste, pe baza generalizării principalelor procese ale dezvoltării internaţionale contemporane, ale construcţiei socialismului şi comunismului în U.R.S.S. şi în celelalte ţări socialiste; lupta împotriva revizionismului şi dogmatismului în rândurile mişcării comuniste internaţionale;
- Schimbul de păreri în problemele mişcării muncitoreşti şi comuniste internaţionale, generalizarea experienţei din activitatea partidelor comuniste şi muncitoreşti în lupta pentru pace şi socialism, fundamentarea teoretică a strategiei şi tacticii mişcării comuniste în etapa actuală;
- Elaborarea teoretică a problemelor trecerii diferitelor ţări la socialism, tratarea experienţei obţinute din îmbinarea principiilor generale construcţiei socialismului cu particularităţile naţionale ale diferitelor ţări, elaborarea problemelor construcţiei economice, politice şi culturale a statelor socialiste;
- Consolidarea internaţionalismului proletar în rândurile mişcării muncitoreşti, a coeziunii tuturor forţelor iubitoare de pace şi democraţie;
- Lupta pentru unitatea de acţiune a mişcării muncitoreşti internaţionale, sprijinirea dezvoltării contactelor şi colaborării între partidele comuniste şi social-democrate, ajutorarea partidelor comuniste în combaterea concepţiilor reformiste în rândurile clasei muncitoare;
- Elaborarea problemelor mişcării antiimperialiste de eliberare naţională în etapa actuală, perspectivele dezvoltării sociale şi politice ale ţărilor dependente şi coloniale.

Materialele publicate în revistă trebuie să oglindească părerea asupra căreia a căzut de acord colegiul de redacţie. Aceasta nu exclude, totuşi, ca revista să-şi pună la dispoziţie coloanele şi pentru tratarea concepţiilor care, în cadrul principiilor generale ale teoriei marxist-leniniste, oglindesc deosebiri în poziţiile diferitelor partide, elaborate de acestea în rezolvarea problemelor politice de actualitate, în conformitate cu condiţiile naţionale şi în situaţia concretă din ţările lor. Colegiul de redacţie face bilanţul discuţiilor ce se va desfăşura pe paginile acestei reviste şi va elabora, pe baza experienţei partidelor comuniste, un punct de vedere unic.

Revista ar putea să aibă ca titlu, de pildă, "Sub steagul păcii şi al socialismului". C.C. al P.C. Cehoslovac este de acord ca revista să fie editată la Praga.

Un grup de partide, care şi-a exprimat acordul să participe la editarea revistei, va constitui grupul fondator; în viitor stă posibilă aderarea altor partide la acest grup.

Eventualele condiţii ale editării revistei: în fruntea revistei să fie un colegiu de redacţie; asupra componenţei acestuia să se cadă de acord la Consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste fondatoare; revista să apară o dată pe lună (în viitor stă posibil să se treacă la editarea o dată la două săptămâni), având ca volum 10-12 coli de tipar, în limbile

[48] Scrisoarea a fost discutată în şedinţa din 3 februarie 1958 a Biroului Politic al C.C. al P.M.R., care s-a declarat „întru totul de acord cu propunerile cuprinse în scrisoare" şi a stabilit ca un delegat al P.M.R. să participe la consfătuirea de la Praga, din 7-8 martie.

țărilor ale căror partide comuniste participă la editarea organului. Contribuția partidelor comuniste la finanțarea publicației ar fi: P.C.U.S. - 30 %, P.C. Chinez - 20 %, partidele comuniste din celelalte țări de democrație populară - câte 3-6%, partidele comuniste din țările capitaliste câte 0,5-1,5%.

Pentru examinarea amănunțită a problemelor legate de editarea publicației, propunem să se organizeze o întâlnire a reprezentanților partidelor comuniste fondatoare, la 7-8 martie 1958, la Praga.

Vă rugăm să ne comunicați părerea dvs. cu privire la considerațiile expuse mai sus, precum și eventuale alte propuneri cu privire la pregătirea editării organului teoretic. Am vrea, de asemenea, să știm dacă reprezentantul dvs. va lua parte la întâlnirea de la Praga.

31 ianuarie 1958 — Cu salutări tovărășești,
Secretar al C.C. al P.C.U.S., N. Hrușciov

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 3/1958, f. 38-40

4. **1958 martie 31**. Informare realizată de Leonte Răutu și Paul Niculescu-Mizil cu privire la consfătuirea care a avut loc la Praga, în 7-8 martie, în care s-a hotărât editarea unei reviste teoretice a mișcării comuniste internaționale, intitulată "Problemele păcii și socialismului".

Direcția Treburilor C.C. al P.M.R. — Strict Secret
Nr. 4/5 — 17.03.1958
Exemplarul Nr. 4

Informare
despre întâlnirea de la Praga a unor partide comuniste și muncitorești

În zilele de 7-8 martie a avut loc la Praga o întâlnire a reprezentanților a 20 partide comuniste și muncitorești. În afara partidelor din 12 țări socialiste, au mai luat parte partidele frățești din: Argentina, Austria, Finlanda, Franța, Germania Occidentală, India, Italia și Marea Britanie.

P.C.U.S. a mai trimis scrisoare de invitație partidelor comuniste din Brazilia și Indonezia, precum și Uniunii Comunităților din Iugoslavia. Partidele Comuniste din Brazilia și Indonezia au fost de a acord cu propunerile P.C.U.S., însă n-au reușit să trimită reprezentanți la Praga. U.C.I. a răspuns P.C.U.S. că nu va lua parte la întâlnire, dar că în viitor este posibilă colaborarea în diferite forme la revistă a U.C.I.

Consfătuirea a fost deschisă printr-un scurt cuvânt de deschidere a tov. Hendrich[49], secretar al C.C. al P.C. Cehoslovac, apoi tov. Kuusinen[50] a informat despre inițiativa P.C.U.S. cu privire la întâlnirea organizată. S-a stabilit să se aleagă o comisie de lucru în care s-au desemnat reprezentanți din partea fiecărei delegații.

[49] Jiri Hendrich (n. 1905) – om politic cehoslovac; membru al C.C. al P.C. Cehoslovac (1946-1971), secretar al C.C. (1954-1968), președinte al Comisiei ideologice a P.C. Cehoslovac (1965-1968).

[50] Otto Wilhelmovici Kuusinen (1881-1964) - unul dintre conducătorii revoluției finlandeze din 1918 și organizator al P.C. Finlandez; membru al Prezidiului și secretariatului C.E.I.C. (1921-1939); președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Finlandeze a Careliei, vicepreședinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. (1940-1956); secretar al C.C. al P.C.U.S. din 1957; membru al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1952-1953 și din 1957).

În ședința comisiei, prezidată, la propunerea delegatului chinez, de tov. Ponomariov[51] (P.C.U.S.), s-a constatat acordul unanim al partidelor participante de a edita revista. Totodată, deși în scrisoarea C.C. al P.C.U.S. se sublinia că revista nu va fi un organ de directivă și că ea va milita pentru întărirea și mai mare a coeziunii mișcării comuniste internaționale, unii delegați, în special din țările capitaliste, și-au exprimat temerea că materialele revistei vor avea caracterul unor indicații obligatorii și că revista va pune accent pe deosebirile de vederi existente între unele partide.

Tov. Wierblowschi (P.M.U.P.), salutând apariția revistei, a arătat că ea nu trebuie să fie deasupra Comitetelor Centrale ale partidelor frățești, ci să fie organul lor.

La baza activității revistei trebuie să stea Declarația Consfătuirii de la Moscova. Și-a rezervat dreptul de a ridica ulterior și alte probleme.

Mai târziu, am fost informați de delegația sovietică, că tovarășii polonezi consideră că revista trebuie să se abțină de la criticarea prea ascuțită a imperialismului american și că fiecare membru al colegiului redacțional în parte trebuie să dispună de dreptul de a opri publicarea în revistă a unor materiale cu care nu e de acord.

Tov. Ajoy Ghosh[52] (P.C. Indian) s-a referit la pasajul din scrisoarea C.C. al P.C. al U.S., unde se propunea organizarea de discuții asupra unor probleme, în paginile revistei, după care redacția, ajungând la o părere coordonată, va publica concluziile la discuții.

El și-a exprimat îndoiala dacă în discuții va fi posibil totdeauna să se ajungă în cadrul redacției la un punct de vedere unic. A dat ca exemplu discuția între P.C. Italian și P.C. Francez în legătură cu "calea italiană" spre socialism.

A subliniat situația complicată în care activează partidele comuniste din țările capitaliste, situație de care trebuie să se țină seama, pentru a nu se crea impresia că ele primesc directive din afară.

Întrucât P.C. Indian, ca și alte partide, nu va putea avea reprezentanți permanenți în colegiul revistei, a propus ca în afară de colegiul redacțional să se organizeze un consilier redacțional din reprezentanți ai tuturor partidelor participante, care să se adune periodic (o prevedere în acest sens a fost trecută în Hotărârea aprobată de Consfătuire).

Tov. Palme-Dutt[53] (P.C. din Anglia) s-a pronunțat și el împotriva formulării din scrisoare, cu privire la punctul de vedere unic al colegiului, ca încheiere a unor discuții ce ar urma să fie organizate de revistă, întrucât acest punct de vedere unic ar avea un caracter de directivă pentru toate partidele.

Colegiul revistei nu trebuie să se transforme într-un for superior Comitetelor Centrale. În același timp, revista nu trebuie să fie o simplă cutie poștală, unde să se primească spre publicare orice material trimis.

[51] Boris N. Ponomariov (1905-1995) – activist de partid; referent politic la Secretariatul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste (1936-1943), director adjunct al Institutului de marxism-leninism din cadrul C.C. al P.C.(b)U.S. (1943-1944), adjunct al Secției de informații internaționale (1944-1946), prim-adjunct al președintelui Comisiei de politică externă a C.C. al P.C.U.S. (1948-1955), șeful Secției pentru legături cu partidele comuniste de peste hotare și adjunct al Secției pentru relații externe a C.C. al P.C.U.S. (1955-1986), secretar C.C. al P.C.U.S. (1961-1986), membru supleant al Politbiroului C.C. al P.C.U.S. (1972-1986).

[52] Ghosh Ajoy Kumar - membru al Comitetului Executiv central, secretar general al Consiliului național al P.C. din India.

[53] Rajani Palme-Dutt (1896-1974) – comunist englez de origine indiană; doctor, fondator și editor al revistei „Labour Monthly" (din 1921); membru din 1920 al P.C. din Marea Britanie, membru al Comitetului Executiv (1923-1965), supervizor al P.C. din India, din partea Cominternului; ideolog important al P.C. din Marea Britanie.

Tov. Kanapa[54], din partea P.C. Francez (delegaţia era condusă de Guillaux), a propus să se accentueze asupra combaterii ideologiei burgheze. Şi-a exprimat îndoiala cu privire la utilitatea unor editoriale în fiecare număr, deoarece astfel de editoriale ar putea să fie luate drept materiale de directivă.

A cerut ca discuţiile ce se poartă între două partide, ca de pildă între P.C. Francez şi P.C. Italian, să nu poată fi redate decât cu aprobarea şi în forma acceptată de partidele direct interesate.

Materialele revistei să nu aibă caracterul de documente interne de partid, ci să ţinem seama de existenţa unor cercuri largi din afara partidelor noastre, care manifestă un interes considerabil pentru probleme de felul celor pe care le va trata revista.

Tov. Marek (Austria) şi-a exprimat convingerea că în cadrul redacţiei toate problemele se vor putea rezolva în spirit tovărăşesc, principial, pe baza Declaraţiei de la Moscova.

Atât el, cât şi alţi vorbitori menţionaţi mai sus, au propus ca titlul revistei să nu aibă caracter de lozincă. De aceea s-a convenit ca revista să se intituleze "Probleme ale păcii şi socialismului", în loc de "Pentru pace şi socialism".

Tov. Ponomariov (U.R.S.S.) a subliniat din nou că revista nu va fi şi nu trebuie să fie organ de directivă, că ea nu trebuie să stea deasupra partidelor comuniste şi a Comitetelor lor Centrale, şi, în acelaşi timp, aşa cum a arătat tov. Palme-Dutt, nu trebuie să fie o simplă cutie poştală. Ea va trebui să fie un organ de luptă pentru întărirea unităţii mişcării comuniste, pe linia Consfătuirii de la Moscova.

Trebuie să se ţină seama obligatoriu atât de interesele partidelor pe care le privesc direct problemele dezbătute, cât şi de interesele generale ale mişcării.

A declarat că P.C.U.S. nu se grăbeşte să propună ca după apariţia revistei, în paginile ei să se pună în discuţie divergenţele existente între unele partide. Sunt şi alte posibilităţi de a aplana astfel de divergenţe (contacte directe, schimb de scrisori etc.), fără ca să fie nevoie de a le trata ca pe o tribună mondială în văzul nu numai al prietenilor, dar şi al duşmanilor.

Deci nu polemică, nu aprecieri dacă cutare sau cutare partid are dreptate, ci întărirea unităţii politice şi ideologice a partidelor frăţeşti.

După acest schimb de păreri s-a ales o comisie mai restrânsă, compusă din reprezentanţi ai Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, P.C. Chinez, Partidului Muncitoresc Unit Polonez, P.C. Francez, Partidul Socialist Unificat din Germania, Partidului Comunist Cehoslovac, iar reprezentantul polonez a propus şi P.C. Italian.

S-a arătat că se va ţine seama de părerile exprimate de tov. Ghosh şi de alţi vorbitori.

După aceasta, activitatea s-a desfăşurat sub formă de contacte personale pentru a se clarifica anumite confuzii existente şi a se ajunge la o hotărâre coordonată.

În această privinţă, un rol deosebit l-au avut reprezentanţii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care au conlucrat strâns cu delegaţia chineză.

Trebuie remarcat, în general, strânsa colaborare a acestor două delegaţii în toate problemele.

Delegaţia noastră a avut o întrevedere cu delegaţia sovietică, arătând că, aşa cum s-a văzut şi din scrisoarea adresată P.C.U.S. de conducerea Partidului nostru, C.C. al P.M.R. este de acord cu propunerile sovietice, că partidul nostru consideră editarea revistei drept un mijloc de întărire a unităţii partidelor comuniste şi muncitoreşti şi că socotim oportună

[54] Jean Kanapa (1921-1978) – filosof francez, a făcut parte din mişcarea de rezistenţă împotriva Germaniei, în timpul celui de-al doilea război mondial; stalinist convins, devine membru al P.C. Francez în august 1944; după 1953, corespondent al ziarului „L'Humanité" la Moscova, consilier al liderilor comunişti Waldeck Rochet, apoi Georges Marchais; a condamnat agresiunea U.R.S.S. împotriva Cehoslovaciei din 1968.

precizarea delegaţiei sovietice că nu este util ca după apariţia ei, revista să pună în discuţie probleme litigioase ce există între unele partide.

Tov. Kuusinen şi ceilalţi membrii ai delegaţiei sovietice au aprobat cele arătate de noi şi ne-au informat asupra discuţiilor avute de ei şi asupra poziţiei diferitelor delegaţii.

De asemeni, delegaţia sovietică ne-a consultat asupra componenţei colegiului redacţional şi, în special, a oportunităţii includerii în colegiu a reprezentantului ungur.

Este de relevat atitudinea de preţuire a partidului nostru manifestată de tov. sovietici. Acesta s-a reflectat şi în modul deschis în care delegaţia sovietică ne-a informat asupra problemelor în discuţie.

Tov. Kuusinen a transmis cu multă căldură salutări tov. Gheorghiu-Dej[55] şi celorlalţi membri ai conducerii partidului.

Referindu-se la includerea P.M.S.U. în colegiul redacţional, tov. Kuusinen a propus în glumă ca în caz dacă tovarăşilor unguri le va fi greu să găsească un om potrivit, să le dăm un ungur din Transilvania.

De asemeni, a povestit că Ghosh se plângea de acuzaţiile care i se aduc P.C. Indian, cum că primeşte directive "de la Bucureşti".

Cu prilejul acestei convorbiri, conform cu indicaţia conducerii partidului, ne-am interesat cu titlu neoficial dacă P.C.U.S. trimite o delegaţie la Congresul U.C.I.

Am fost informaţi că din partea P.C.U.S. va lua parte tov. Pospelov[56], membru supleant al Prezidiului şi secretar al C.C. al P.C.U.S., tov. Ustinov[57], prim-secretar al Comitetului Orăşenesc Moscova şi ambasadorul U.R.S.S. din Iugoslavia.

Totodată, tovarăşii sovietici ne-au relatat că ambasada iugoslavă din Praga s-a interesat în prima zi la Ministerul Afacerilor Externe cehoslovac despre mersul întâlnirii între reprezentanţii partidelor comuniste. Li s-a răspuns că Ministerul Afacerilor Externe nu le poate spune nimic, deoarece întâlnirea are un caracter de partid şi ei nu posedă nici un fel de informaţii.

În ziua de 9 martie s-a ţinut a doua şedinţă a conferinţei, care a fost foarte scurtă, întrucât proiectul de hotărâre fusese în prealabil repartizat delegaţilor.

Toţi au căzut de acord cu textul hotărârii, inclusiv anexele.

A rămas deschisă problema participării în colegiu a reprezentantului P.C. Indian (Urmează ca P.C. Indian să dea răspuns).

[55] Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901-1965) – om politic român; membru din ilegalitate al P.C.R., de profesie electrician, arestat pentru organizarea grevei ceferiştilor din februarie 1933; aflat în închisoare în perioada 1933-1944; secretar general al C.C. al P.C.R./P.M.R. (1945-1954), prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1948-1952), preşedinte al Consiliului de Miniştri (1952-1955), prim-secretar al C.C. al P.M.R. (1955-1965), preşedinte al Consiliului de Stat (1961-1965).

[56] P.N. Pospelov (1898-1979) – om politic sovietic; a participat la mişcarea revoluţionară din 1916; în perioada 1917-1924 a activat în munca de partid şi de sindicat în regiunea Tversk; activist în cadrul aparatului C.C. al P.C. (b)U.S. (1924-1926); redactor la revista "Bolşevik" şi ziarul "Pravda" (1931), şef al sectorului presă din cadrul Comisiei controlului de partid (1934-1937); adjunct la Direcţia propagandei şi agitaţiei a C.C. al P.C.(b)U.S. (1937-1940); redactor şef al ziarului "Pravda" (1940-1949), apoi redactor şef adjunct (1952-1953); director al Institutului Marx-Engels-Lenin de pe lângă C.C. (1949-1952, 1961-1967), membru supleant al Prezidiului (1957-1961) C.C. şi secretar al C.C. al P.C.U.S. (1953-1960); academician (1953).

[57] D.F. Ustinov (1908-1984) – director al uzinei „Bolşevik" din Leningrad (1938-1941), comisar al poporului/ministru al Apărării (1941-1953, 1976-1984), ministru al Industriei de apărare (1953-1957), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1957-1963), prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1963-1965), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1965-1976); membru al Politbiroului C.C. (1976-1984); mareşal al Uniunii Sovietice.

S-a acceptat propunerea P.C. Argentinian de a se completa colegiul cu reprezentantul unuia din partidele comuniste din ţările americane.

La propunerea reprezentanţilor P.C. Chinez s-a stabilit ca redactorul şef al revistei să fie reprezentantul P.C.U.S. Comitetul Central al P.C.U.S. l-a desemnat pe tov. Rumianţev, redactor-şef al revistei "Kommunist".

De menţionat că la şedinţa de închidere, reprezentantul polonez a mulţumit P.C.U.S. pentru activitatea depusă, pentru obţinerea unanimităţii.

Delegaţia noastră a exprimat redactorului şef părerea, care a fost împărtăşită şi de alte delegaţii, ca revista să apară până la 1 septembrie, întrucât până la 1 iunie (cum a fost propus) e greu de asigurat pregătirea temeinică a materialelor, traducerea în limbile respective etc. Această propunere a fost primită.

În seara zilei de 8 martie, C.C. al P.C. Cehoslovac a dat o recepţie în cinstea zilei delegaţilor la consfătuire. A participat tov. Novotny[58] şi alţi conducători ai partidului.

Tov. Novotny a toastat în cinstea partidelor frăţeşti şi a urat spor la muncă revistei.

Tov. Kuusinen, în toastul său, a arătat că hotărârea luată reprezintă, după Consfătuirea de la Moscova, o nouă manifestare a unităţii partidelor comuniste şi muncitoreşti.

El a arătat că la Consfătuirea de la Moscova multe partide au vorbit despre rolul de avangardă al P.C.U.S. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice este recunoscător pentru această apreciere, dar consideră că fiecare partid comunist îndeplineşte în ţara sa rolul de avangardă.

Referindu-se la toastul tov. Kuusinen, reprezentantul Partidului Chinez a relevat că împărtăşeşte părerea cu privirea la rolul de avangardă al tuturor partidelor comuniste, dar aceste detaşamente de avangardă au o avangardă a lor, un cap, cum spun chinezii. Acest cap este P.C.U.S. La sfârşitul recepţiei, delegaţia sovietică, într-o scurtă întâlnire cu reprezentanţii tuturor partidelor, a împărtăşit părerea C.C. al P.C.U.S. cu privire la viitorul Congres Mondial al partizanilor păcii, ce va avea loc în vara aceasta, subliniind importanţa pe care o atribuie P.C.U.S. acestui congres, ca un prilej de a înviora şi a da un nou avânt mişcării pentru pace, mai ales în ţările capitaliste. Pregătirile pentru Congres sunt mult rămase în urmă. Şi a propus ca partidele frăţeşti să ia măsuri pentru a da amploarea cuvenită pregătirilor pentru congres.

15.III.1958

Leonte Răutu[59]
Paul Niculescu-Mizil[60]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 8/1958, f. 31-36.

---

[58] Antonin Novotny (1904-1975) – om politic cehoslovac; prim-secretar al Comitetului de partid Praga (1945-1953), prim-secretar al C.C. al P.C. Cehoslovac (1953-1968), preşedinte al R.S. Cehoslovacia (1957-1968).

[59] Leonte Răutu (1910-1993) – nume real Lev Oighenstein; membru din ilegalitate al P.C.R.; a emigrat în U.R.S.S. după ocuparea Basarabiei de către sovietici, în 1940; redactor la emisiunile în limba română difuzate de Radio Moscova; s-a întors în România în toamna lui 1944; membru al C.C. al P.C.R./P.M.R. (1948-1984), membru al Biroului Organizatoric al C.C. (1950-1953), membru supleant al Biroului Politic (1955-1965), membru al C.P.Ex. (1965-1981), secretar al C.C. al P.C.R. (1965-1969), şef al Direcţei de Agitaţie şi propagandă a C.C. (din 1949), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1969-1972), rector al academiei „Ştefan Gheorghiu" (1972-1982).

[60] Paul Niculescu-Mizil (n. 1923) - membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1955-1989), membru al C.P.Ex. (1965-1989), secretar al C.C. al P.C.R. (1965-1972), membru al Prezidiului Permanent (1969-1974), şeful Secţiei de Propagandă şi agitaţie a C.C. al P.C.R./P.M.R. (1956-1968), ministru al Educaţiei şi Învăţământului (1972-1976), ministru al Finanţelor (1978-1981), viceprim-ministru al guvernului (1972-1981), preşedinte al CENTROCOOP (1981-1989).

5. **1959 ianuarie 23**. Scrisoare a C.C. al P.C.U.S. adresată C.C. al P.M.R. în legătură cu formula potrivit căreia U.R.S.S. se află în fruntea lagărului socialist mondial.

Către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român

Dragi tovarăşi,

Considerăm necesar să ne consultăm cu Dv. în următoarea problemă.

La congresul al XXI-lea al partidului nostru[61] avem de gând să punem problema formulei care să exprime cât mai just şi cât mai complet caracterul relaţiilor între partidele comuniste.

După cum se ştie, în decursul anilor s-a format o practică, când se obişnuieşte să se vorbească că U.R.S.S. stă în fruntea lagărului socialist mondial, iar P.C.U.S. este forţa conducătoare a mişcării comuniste. Această formulă este fixată în Declaraţia adoptată la Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste şi muncitoreşti din noiembrie 1957. Noi, comuniştii sovietici, am preţuit mult aceste manifestări ale respectului frăţesc din partea comuniştilor din alte ţări faţă de partidul nostru. Noi înţelegem că, vorbind despre rolul conducător al P.C.U.S., partidele frăţeşti au vrut să dea preţuirea cuvenită ţării noastre şi clasei muncitoare care, sub conducerea partidului comunist în frunte cu marele Lenin, a săvârşit cea dintâi revoluţia socialistă, a luat puterea în mâinile proprii, a trecut în cursul celor 40 de ani un drum mare şi greu de lupte şi victorii şi a creat un stat puternic - bastionul tuturor ţărilor socialiste şi al mişcării comuniste mondiale.

Totuşi nu se poate să nu vedem că această formulă a rolului conducător al P.C.U.S. are şi aspectele sale negative. Această formulă este folosită de adversarii noştri împotriva partidelor frăţeşti. Se ştie că învinuirile de "subordonare" şi "de a fi în slujba Moscovei" sunt expresiile cele mai frecvente ale propagandei anticomuniste. Comuniştii din ţările capitaliste sunt acuzaţi din acest motiv ca "antipatrioţi".

După cum se ştie, atât în mişcarea comunistă, cât şi în lagărul socialist a existat şi există egalitate deplină în drepturi şi independenţa tuturor partidelor şi ţărilor.

Toate acestea ne fac să punem problema oportunităţii folosirii formulei că U.R.S.S. stă în fruntea lagărului socialist şi că P.C.U.S. constituie forţa conducătoare a mişcării comuniste. Repetarea acestei formule poate să constituie o piedică pentru partidele frăţeşti în lupta ce o duc pentru unirea strânsă a elementelor strânsă a elementelor patriotice şi democratice din ţările lor împotriva reacţiunii şi fascismului.

Venind cu această propunere, P.C.U.S. porneşte de la interesele întăririi unităţii mişcării comuniste mondiale, în conformitate cu principiile adoptate de toate partidele frăţeşti prin Declaraţia de la Moscova.

Avem intenţia ca în raportul ce va fi prezentat la Congresul al XXI-lea să se spună următoarele:

"Imperialiştii, căutând să submineze influenţa crescândă a partidelor comuniste, răspândesc cu perseverenţă poveşti că mişcarea comunistă ar fi "opera Moscovei". Revizioniştii îşi dau aportul lor la propaganda ce o desfăşoară duşmanii comunismului, învinuind partidul nostru că el ar aspira la "hegemonie" faţă de alte partide. În special se străduiesc revizioniştii iugoslavi, care până şi în Program[62] au introdus teza "hegemoniei".

---

[61] Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. s-a desfăşurat la Moscova în perioada 27 ianuarie-5 februarie 1959.

[62] Programul Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia, adoptat la Congresul al VIII-lea al U.C.I. din

Revizioniştii iugoslavi afirmă că partidul nostru se amestecă în treburile interne ale altor ţări şi caută să-şi subordoneze celelalte partide comuniste. Pentru această calomnie, forţele reacţionare exprimă revizioniştilor iugoslavi o deosebită recunoştinţă."

Pentru toţi cei care cunosc mişcarea comunistă, nu prezintă nici o dificultate ca să zdrobească născocirile false ale reacţiunii internaţionale şi ale revizioniştilor.

Este absurd să se creadă că într-o ţară sau alta s-ar putea organiza de undeva din afară un partid politic al clasei muncitoare, care adeseori numără sute de mii, iar uneori şi milioane de membri. Nimeni nu va crede, de pildă, că partide comuniste, cum sunt cel italian, cu două milioane de membri, cel francez, cu jumătate de milion de membri, cel indonezian, cu un milion de membri, cât şi celelalte partide frăţeşti "au fost create de Moscova", iar membrii lor sunt "agenţi străini".

Apariţia partidelor comuniste nu se datorează că un oarecare centru le "înfiinţează", în toate ţările. Asemenea minuni nu se întâmplă. Mişcarea comunistă s-a răspândit în întreaga lume datorită faptului că ea exprimă interesele clasei muncitoare. Istoria dezvoltării societăţii arată că, o dată cu apariţia şi creşterea clasei muncitoare apar şi partidele marxiste. Iar aceasta înseamnă că mişcarea comunistă s-a născut ca o necesitate obiectivă, că este generată de înseşi condiţiile de viaţă ale clasei muncitoare din fiecare ţară. Pretutindeni în ţările capitaliste există clase şi prin urmare există partide politice care exprimă interesele lor. Partidele comuniste sunt partidele politice ale clasei muncitoare şi ele vor exista întotdeauna, atâta timp cât va exista clasa muncitoare. Tot atât de naiv este să se creadă că la milioane de oameni, uniţi în partidul comunist, s-ar putea prescrie de undeva din afară ce să gândească şi ce să facă mâine. A fost o vreme când partidele comuniste erau în stare de formare, n-aveau experienţă politică proprie şi abia învăţau să conducă lupta de masă. În aceste condiţii îşi avea justificare existenţa unui centru internaţional, cum a fost Cominternul. Dar nici aceasta n-a însemnat conducerea de către un partid a tuturor celorlalte partide. În organizaţiile de conducere ale Cominternului au fost reprezentanţi experimentaţi ai tuturor partidelor şi ele elaborau în mod colectiv politica mişcării comuniste mondiale.

Astăzi, când partidele comuniste şi muncitoreşti au acumulat o bogată experienţă de conducere a luptei oamenilor muncii, existenţa unui centru internaţional nu numai că n-ar fi justificată, dar ar putea să încătuşeze activitatea partidelor comuniste. Toate partidele comuniste sunt independente şi-şi elaborează politica pornind de la condiţiile concrete ale ţărilor respective, ele au obţinut succese în activitatea lor, îşi lărgesc necontenit influenţa, sporesc numărul adepţilor lor, câştigă autoritate în toate păturile poporului.

Se spune că subordonarea partidelor comuniste şi muncitoreşti faţă de Moscova s-ar confirma prin Declaraţia că P.C.U.S. stă în fruntea mişcării comuniste internaţionale. În această privinţă se invocă cunoscuta teză din Declaraţia Consfătuirii de la Moscova, că "în fruntea lagărului statelor socialiste se află Uniunea Sovietică". Această formulă nu a apărut nici din iniţiativa comuniştilor sovietici, nici ca urmare a faptului că P.C.U.S. pretinde un rol conducător sau conduce într-adevăr celelalte partide.

Comuniştii din Uniunea Sovietică şi din celelalte ţări consideră că prin formula din Declaraţie se dă o preţuire cuvenită ţării noastre şi clasei muncitoare care, sub conducerea partidului comunist în frunte cu marele Lenin, a fost cea dintâi care a săvârşit revoluţia socialistă, a luat puterea în propriile mâini. În cei 40 de ani, ea a făcut un drum mare şi greu de lupte şi de victorii, a creat un stat puternic - bastionul tuturor ţărilor socialiste şi al mişcării comuniste mondiale.

aprilie 1958, a fost apreciat ca „revizionist" în cadrul lagărului comunist.

Pentru această recunoaştere a rolului istoric al Uniunii Sovietice şi al P.C.U.S., noi exprimăm mulţumiri sincere partidelor frăţeşti.

Totodată, este necesar să se sublinieze că în mişcarea comunistă, ca şi în lagărul comunist, există şi au existat egalitatea deplină în drepturi şi independenţa tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a ţărilor socialiste. Într-adevăr, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice nu conduce nici un fel de partid, Uniunea Sovietică nu conduce alte ţări. În mişcarea comunistă nu există partide conducătoare şi partide conduse. Toate partidele comuniste şi muncitoreşti sunt egale între ele şi de sine stătătoare, toate poartă răspunderea pentru soarta mişcării comuniste, pentru insuccesele şi victoriile sale. Fiecare partid comunist şi muncitoresc este răspunzător în faţa clasei muncitoare a oamenilor muncii din ţara lui, în faţa întregii mişcări comuniste şi muncitoreşti internaţionale.

Numai un partid care este legat de clasa muncitoare, de populaţia ţării sale, poate să cunoască condiţiile concrete ale luptei, numai acest partid poate să elaboreze linia politică care să corespundă acestor condiţii şi să ţină seama de tradiţiile mişcării muncitoreşti din ţara respectivă. Aşa stau lucrurile de fapt. Pe baza principiilor independenţei depline trăiesc şi luptă toate partidele comuniste şi muncitoreşti.

În legătură cu aceasta, Comitetul Central al partidului nostru ar fi de părere că în prezent ar trebui să se examineze problema formulei care să exprime cât mai deplin relaţiile dintre partidele comuniste şi muncitoreşti. În ceea ce priveşte Uniunea Sovietică, după cum se ştie, rolul ei nu constă în faptul că ea conduce celelalte ţări, ci în faptul că ţara noastră a fost prima care a croit drumul omenirii spre socialism, este ţara cea mai puternică din sistemul socialist mondial şi a intrat prima în perioada construcţiei desfăşurate a comunismului.

Se poate crede că partidul nostru, Uniunea Sovietică fug de răspunderea pentru soarta lagărului socialist, a mişcării comuniste mondiale. Aşa pot să afirme însă numai cei care nu înţeleg esenţa mişcării comuniste sau o calomniază.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a fost educat de Lenin în spiritul internaţionalismului proletar. Noi, comuniştii sovietici, nu numai că am studiat marxism-leninismul, dar l-am şi apărat în lupta împotriva duşmanilor de toate felurile. Călăuzindu-se după această învăţătură, poporul sovietic, în frunte cu partidul comunist, a construit socialismul în lupta cruntă şi păşeşte hotărât înainte, spre comunism.

Noi vom urma neabătut şi în viitor măreaţa învăţătură internaţionalistă a lui Marx, Engels, Lenin. Vorbind plastic, partidul nostru comunist se consideră ca unul din detaşamentele înaintate ale mişcării comuniste mondiale, care cel dintâi cucereşte culmile comunismului. Şi în drum spre aceste culmi nu ne vor opri nici un fel de năruiri sau avalanşe, nimeni nu ne va face să ne abatem de la drumul nostru spre comunism.

Desigur, aceasta nu înseamnă că noi chemăm pe toţi să se împrăştie pe la "locuinţele" lor naţionale şi ca fiecare să se închidă în găoacea lui. Noi pornim prin punerea leninistă a problemei. Lenin ne-a învăţat că recunoaşterea egalităţii în drepturi şi a independenţei detaşamentelor naţionale ale clasei muncitoare este necesară tocmai pentru a întări şi mai mult unitatea şi încrederea între ele, pentru a întări ideile şi principiile internaţionalismului proletar.

Numai atunci când toate partidele sunt egale în drepturi, ele pot stabili relaţii de încredere şi colaborare benevolă, tind în mod conştient şi benevol spre aceleaşi acţiuni, ca părţi componente ale armatei mărețe şi unice a muncii.

Subliniind independenţa şi egalitatea în drepturi a partidelor, noi avem în vedere întărirea continuă a unităţii mişcării comuniste internaţionale, în conformitate cu principiile adoptate de toate partidele frăţeşti prin Declaraţia de la Moscova. Grija pentru unitatea strânsă şi tăria rândurilor noastre este datoria supremă internaţionalistă pentru fiecare partid

comunist şi [sau] muncitoresc. Succesul cauzei naţionale a clasei muncitoare este de neconceput fără solidaritatea internaţională a tuturor detaşamentelor sale.

Noi suntem strâns uniţi prin măreţul ţel comun al eliberării omenirii muncitoare, prin lupta pentru pacea generală. Avem o singură grijă comună, grija pentru binele popoarelor, pentru înflorirea şi securitatea lor, pentru viitorul lor fericit care poate fi realizat numai pe calea socialismului. Ne uneşte măreaţa învăţătură marxist-leninistă şi lupta pentru traducerea ei în viaţă. Noi vom ţine întotdeauna nepătată arma ideologică a marxist-leninismului, vom lupta împotriva oportuniştilor şi revizioniştilor de toate felurile, vom fi credincioşi clasei muncitoare. În aceasta vedem noi datoria noastră internaţională faţă de mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională.

Vă rugăm să ne comunicaţi părerea dumneavoastră.

Transmiteţi un text identic C.C. al P.C. din Grecia

Comitetul Central al P.C.U.S.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 3/1959, f. 10-15

6. **1959 octombrie 9**. Informare prezentată Biroului Politic al C.C. al P.M.R. de delegaţia R.P.R. care a participat la sărbătorirea a 10 ani de existenţă a Republicii Populare Chineze.

Direcţia Treburilor C.C. al P.M.R.
Nr. 904/14.X.1959

STENOGRAMA
Şedinţei Biroului Politic din 9 octombrie 1959

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, delegaţia noastră a fost plecată la sărbătorirea a 10 ani de existenţă a Republicii Populare Chineze şi este bine să ascultăm darea de seamă asupra celor ce au întâmpinat delegaţia noastră, cu cine s-a întâlnit, ce a discutat, impresiile lor despre una sau alta din aspectele vieţii noi din China.

Tov. Emil Bodnăraş[63]: Tovarăşi, delegaţia noastră a fost compusă din următorii tovarăşi: Eu, tov. Coliu Dumitru[64], tov. Niculescu-Mizil, tov. Csupor Ludovic[65], iar la Pekin ni s-a ataşat şi tov. Barbu Zaharescu[66].

La sosirea în Moscova am fost întâmpinaţi de tov. Kosâghin[67], tov. Puşkin[68], tov. Vinogradov[69], doi şefi de secţie ai C.C. al P.C.U.S. La Moscova am stat până a doua zi şi tot acolo s-au întâlnit delegaţiile celorlalte ţări şi noi am plecat împreună cu delegaţia R.P. Albania, R.P. Bulgaria şi R.P. Ungare. Tot în avionul în care am călătorit noi au mai fost şi alte delegaţii ale partidelor comuniste şi muncitoreşti. A fost tovarăşa Ibarruri, delegaţia belgiană. În general, avionul a fost plin.

La masa pe care am luat-o la Moscova cu tov. Kosâghin am desprins că Uniunea Sovietică caută să evite orice fel de provocări, de stări de tensiune în probleme de graniţă, teritorii în litigiu, spre a elimina orice element care ar putea constitui probleme pentru războiul rece. Am desprins de asemenea că chinezii nu au procedat bine cu încordarea în relaţiile cu India[70] în legătură cu un teritoriu care nu are nici o importanţă istorică, indiferent cine îl deţine, care nu are nici o valoare chiar dacă ar rămâne indienilor. Acestea când am fost la Moscova la masă cu tov. Kosâghin. Tot atunci am mai desprins că chinezii ar avea o situaţie materială grea, aceasta printre altele, nu a fost o discuţie dirijată.

Am desprins această preocupare la conducerea sovietică în ceea ce priveşte politica externă.

Tot în ziua şederii noastre la Moscova, în discuţia cu cei care ne interesau, cu tov. Prohov, am pus problema ca la înapoiere să ne oprim spre a ne înţelege în problema cursului de istorie referitor la eliberarea ţării noastre. Se vedea că oamenii abia aşteptau ca să apăsăm

---

[63] Emil Bodnăraş (1904-1976) – om politic român; ofiţer de profesie, a dezertat din armata română şi a fugit în U.R.S.S., unde a fost pregătit ca agent de informaţii; revenit în România, a fost arestat în 1934 şi închis până în 1942; în închisoare l-a cunoscut pe Gheorghiu-Dej, la îndemnul căruia a organizat lovitura de partid prin care Ştefan Foriş, desemnat lider al P.C.d.R. de Comintern în 1940, a fost înlocuit cu o conducere provizorie, formată din C. Pârvulescu, Iosif Rangheţ şi Emil Bodnăraş; a participat din partea P.C.d.R. la organizarea loviturii de stat de la 23 august 1944; membru al C.C. al P.C.R./P.M.R. (1945-1976), membru al Biroului Politic/C.P.Ex (1948-1976), membru al Prezidiului Permanent al C.C. (1965-1974), secretar general (1945) şi subsecretar de Stat la Preşedinţia Consiliului de Miniştri (1946), ministru al Apărării/Forţelor Armate (1947-1955), vicepreşedinte (1954-1955, 1957-1967) şi prim-vicepreşedinte Consiliului de Miniştri (1955-1957), ministru al Transporturilor şi Telecomunicaţiilor (1957-1959), vicepreşedinte al Consiliului de Stat (1967-1976), general de armată.

[64] Dumitru Coliu (1907-?) – comunist român de origine bulgară; membru din ilegalitate al P.C.d.R., secretar general la Ministerul Apărării Naţionale (1947), prim-secretar al Comitetului regional Prahova (1952), prim-secretar al Comitetului de partid Bucureşti (1954), membru al C.C. al P.C.R./P.M.R. (1945-1979), membru supleant al Biroului Politic (1952-1969), preşedinte al Colegiului Central de Partid (1960-1969), membru al Prezidiului M.A.N. şi preşedinte al Comisiei de afaceri externe (1953-1955), preşedinte al Comisiei Controlului de Stat (1955-1961); general-maior.

[65] Csupor Ludovic (n. 1911) – om politic român de naţionalitate maghiară, prim-secretar al Comitetului de partid al regiunilor Bihor (1950), Stalin (1952), Autonomă Maghiară (1953-1961), membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1955-1969), membru al Prezidiului M.A.N. (1954-1961), secretar al U.G.S.R. (1971).

[66] Barbu Zaharescu (1906-?) – nume real Zuckerman; rector al Institutului „Maxim Gorki" din Bucureşti (1952), ministru plenipotenţiar în Argentina (1955-1956), ambasador în Turcia (1956-1958), prim-adjunct al directorului Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R. (1958), ambasador în R.P. Chineză (1959-1961) şi R.D. Vietnam (1959-1961), reprezentant al P.M.R. la revista „Probleme ale păcii şi socialismului" (din 1961); membru supleant al C.C. al P.M.R. (1955-1965), membru al C.C. al P.C.R. (1965-1974), membru al Comisiei Centrale de Revizie (1974-1984).

[67] A.N. Kosâghin (1904-1980) – om politic sovietic; vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1940-1953); preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.S.F.S.R. (1943-1946); ministru de Finanţe (1958); ministru al Industriei uşoare (1948-1953); vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1953-1956, 1957-1960), preşedinte al Gosplanului (1959-1960), prim-vicepreşedinte (1959-1960), preşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1964-1980); membru al Politbiroului/Prezidiumului C.C. al P.C.U.S. (1948-1952, 1960-1980).

[68] G.M. Puşkin (1909-1963) - om politic sovietic; consilier politic în Comisia aliată de control şi trimis al U.R.S.S. în Ungaria (1945-1948), ambasador al U.R.S.S. în Ungaria (1948-1949); şeful Misiunii sovietice în R.D.G. (1949-1952), adjunct al ministrului Afacerilor Externe (1952-1953), membru al Colegiului Ministerului Afacerilor Externe şi şef al Secţiei pentru ţările din Orientul Mijlociu şi Orientul Apropiat (1953-1954); înalt comisar al U.R.S.S. pentru Germania şi ambasador în R.D.G. (1954-1955, 1956-1958); adjunct al Secţiei de informaţii din C.C. al P.C.U.S. (1958-1959), adjunct al ministrului Afacerilor Externe (1959-1963).

[69] I.T. Vinogradov (1905-?) - om politic sovietic; prim-adjunct al şefului Secţiei C.C. al P.C.U.S. pentru legături cu partidele comuniste de peste hotare (1953-1957), adjunct al şefului Secţiei C.C. al P.C.U.S. pentru legături cu partidele comuniste din ţările socialiste (1957-1959).

[70] În august 1959, au avut loc ciocniri de trupe la frontiera chino-indiană din Himalaia, în urma cărora armata chineză a trecut graniţa ce urma linia Mac-Mahon şi a ocupat o porţiune din teritoriul indian revendicată de Pekin.

pe buton. Noi după aceea ne-am plimbat prin oraş şi pe stradă am stat de vorbă cum să punem problema şi i-am spus lui [Boris N.] Ponomariov că la întoarcere ne vom întâlni, că atunci vom fi cu mai mulţi tovarăşi şi vom discuta această problemă şi să ne spună părerea lor, ne gândeam, aşa cum fusese vorba, că la întoarcere va fi şi tov. Răutu.

A doua zi ne-au comunicat că aşteaptă când ne întoarcem, însă în discuţie el a arătat justeţea punctului nostru de vedere. Se vede că el avea cunoştinţă de discuţiile pe care le-am avut la Bucureşti. Am constatat că la masă cu tov. Kosâghin au venit şi doi lucrători din aparatul C.C. al P.C.U.S., care au munci de răspundere, a venit Mascovski, şeful secţiei de Propagandă şi Policarp[ov][71], şeful secţiei de Cultură, a fost de asemenea şi Rogov. Policarpov, care a luat parte, nu a scos nici un cuvânt, însă Mascovski era foarte volubil, el stătea alături de Mizil. A fost şi Konev[72].

Mascovski a spus, aveţi dreptate, se vedea la el preocuparea de a ne linişti. El nu ştia că noi hotărâsem să nu lăsăm impresia că ne preocupă acest lucru, pe noi ne preocupă să se înţeleagă just cum au fost aici în România lucrurile şi pentru că lucrurile s-au desfăşurat mai larg, mai forte, să derulăm totul şi să nu lăsăm nimic.

Cam astea au fost aspectele în ziua şederii noastre la Moscova. Poate tovarăşii mai au ceva completări în legătură cu această primă zi.

Rogov a ţinut să precizeze că poate este vinovat aparatul lor, că ei nu au văzut. Ei au făcut treaba asta fără noi, pe noi nu ne-au întrebat. Cu atât mai jenant pentru Ponomariov, pentru că acesta este aparatul lui de acolo. El nu ştia nici cine este acest Mihailov.

Rogov căuta să se scuze. El este un om foarte serios, el cunoaşte mai bine situaţia din ţara noastră şi apreciază just evenimentele din ţara noastră.

Tov. Niculescu-Mizil: Mascovski, în discuţia de la masă, a încercat să pună însă numai problema eliberării Bucureştiului. Noi i-am spus că aici nu este numai chestiunea de eliberarea Bucureştiului. Intervenind, Rogov a spus că chestiunea este mai largă. Atunci noi am spus că ne întoarcem şi vom discuta mai deschis aceste lucruri.

Tov. Petrescu Tiberiu de la Ambasada din Moscova ne-a informat că unul din tovarăşii sovietici a fost la Ambasadă şi le-a spus: studiem [ştim?] că aveţi observaţii la material şi aveţi deplină dreptate.

Tov. Emil Bodnăraş: La plecare ne-am întâlnit cu toată Internaţionala din partea noastră din Europa [Secţia C.C. al P.C.U.S. pentru relaţia cu partidele comuniste est-europene]. Acolo era şi Aristov[73], fiecare cum fusese repartizat pe delegaţii. La Omsk ne-am dat jos din avion, am fost aşteptaţi cu masa, acelaşi lucru s-a petrecut şi la Irkuţk, ne-a aşteptat cu discurs, aici a răspuns [István] Dobi[74], iar la Omsk a răspuns [Dimităr] Ganev[75].

[71] D.A. Policarpov (1905-1965) - om politic sovietic; prim-adjunct al şefului Direcţiei de Propagandă şi agitaţie a C.C. al P.C.(b)U.S. (din 1940), director al Institutului pedagogic din Moscova (1951-1954), secretar al Comitetului de partid Moscova (1954-1955), şef al Secţiei de cultură a C.C. (din 1955), membru al Comisiei ideologice de pe lângă C.C. al P.C.U.S. (din 1962), şef al subsecţiei de literatură şi artă şi adjunct al şefului Secţiei ideologice a C.C. (din decembrie 1962).

[72] I.S. Konev (1897-1973) – mareşal al Uniunii Sovietice (1944); în Armata Roşie din 1918; comandant suprem al Forţelor armate unite ale statelor participante la Tratatul de la Varşovia (1956-1960), comandant al forţelor sovietice din Germania (1961-1962), membru al C.C. al P.C.U.S. (din 1952).

[73] A.B. Aristov (1903-1973) – om politic sovietic; secretar al C.C. al P.C.U.S. (1952-1953, 1955-1960), vicepreşedinte al Biroului C.C. al P.C.U.S. pentru R.S.F.S.R. (1957-1961), ambasador al U.R.S.S. în Polonia (1961-1971), în Austria (1971-1973), membru al Prezidiului C.C. (1952-1953, 1957-1961).

[74] Dobi István (1898-1968) - preşedinte al Consiliului de Miniştri al Ungariei (1948-1952), preşedinte al Prezidiumului (1952-1967).

[75] Dimităr Ganev (1898-1975) – om politic bulgar, preşedinte al Prezidiumului de Stat al Bulgariei (1958-1964).

Am ajuns la Pekin, cu noi era tovarăşul ceh, Ganev şi Dobi. În avion era şi tovarăşa Ibarruri, la Omsk nu a coborât din avion, însă la Irkuţk am reuşit să o dau jos.

La Pekin ne-a întâmpinat Liu Shao-qi[76], Ciu De[77] şi Ciu En-lai[78]. Ceremonialul a fost făcut simultan pentru toţi, de asemenea au fost intonate şi imnurile ţărilor respective ai căror delegaţi sosiseră. Nici nu se putea face altfel, deoarece sosiserăm toţi o dată. Pe cei care mai fuseserăm în Pekin, ne-a surprins ceea ce vedeam în el, schimbările care s-au făcut acolo. S-au construit palate imense. În centru s-a construit Palatul Adunării Reprezentanţilor din Întreaga Chină, o clădire foarte frumoasă. De asemenea, noi am fost găzduiţi în nişte clădiri foarte frumoase. Au fost construite într-un parc vechi, parcul de odihnă al ultimei împărătese, pe care l-au transformat în cartier pentru oaspeţi. Acolo au fost găzduite toate delegaţiile. Toate aceste case au fost construite în şapte luni. Cea mai modernă clădire a fost construită în opt luni.

A doua zi dimineaţa, adică pe 28 septembrie - noi am sosit pe 27 septembrie -, am vizitat expoziţia. La ora 12,30 a început şedinţa festivă. Impresia a fost frumoasă. Sunt maşini unelte speciale produse de uzinele noi pe care le au. Noi nu am putut să vizităm toată expoziţia. Este foarte bine organizată.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Merită să cercetăm modul lor de organizare.

Tov. Emil Bodnăraş: Organizarea poate constitui un model la această expoziţie cum este făcută, artistic, sobru, convingător, nici un fel de diagrame care să arate ceva.

În ceea ce priveşte materiile prime, China este printre primele ţări din lume care are de toate. Are toate materiile prime care trebuie folosite pentru dezvoltarea unei industrii moderne, ea ocupă locul 1 în lume. Au rezerve enorme de cărbune, aramă, metan.

La ora 14,30 s-a deschis şedinţa festivă a Adunării Reprezentanţilor. Această sală este cea mai mare din lume de acest gen, este construită pentru 10˙000 de oameni. Fiecare are locul lui cu receptor la ureche, comutator pentru ascultare şi microfon în faţă. Are un buton, apasă, vorbeşte şi îl aud toţi cei din sală.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Probabil sala are nişte balcoane.

Tov. Emil Bodnăraş: Sala cuprinde cele patru niveluri ale clădirii. Nu are nici un stâlp. Este o clădire foarte ingenioasă. Are o tribună foarte imensă (sic!) care poate fi folosită pentru mari desfăşurări teatrale, are vreo 30 m şi are jos un parter cu şapte culoare de bănci. Deasupra are două niveluri, primul nivel cuprinde o treime din sală, iar al doilea mai puţin. Se vede foarte perfect [sic!] în fiecare parte a sălii. De asemenea, acustica este perfectă, chiar fără microfon se aude perfect.

Se spune că nu se pot construi săli mari de concerte pentru că nu se poate rezolva problema acusticii, însă ei în această sală au rezolvat problema acusticii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În ce scopuri folosesc ei această sală?

[76] Liu Shao-qi (1898-1969) - om politic chinez; în conducerea P.C. Chinez din 1931; preşedinte al Comitetului permanent al Adunării reprezentanţilor poporului din întreaga Chină (1954-1959), membru al Biroului Politic şi vicepreşedinte al C.C. al P.C.C. (1953-1959), secretar C.C. al P.C.C. (1956), preşedintele R.P. Chineze (1959-1968), exclus din partid în 1968; reabilitat în 1980.

[77] Ciu De (1886-1976) – militar şi om politic chinez, membru al C.C. al P.C. Chinez din 1934, comandant şef al Armatei roşii chineze (1931-1937), comandantul Armatei a 8-a (1937-1945), comandant şef al Armatei populare de eliberare a Chinei (1945-1954), secretar C.C. al P.C.C. (1945-1956), vicepreşedinte al R.P. Chineze (1954-1959), vicepreşedinte al C.C. al P.C.C. (1956-1966), membru al Biroului Politic (1956-1969 şi apoi din 1973), preşedintele Comitetului Permanent al Adunării reprezentanţilor din întreaga Chină (din 1959).

[78] Ciu En-lai (1898-1976) - om politic chinez; premier al Consiliului administraţiei de stat al R.P.C. (1949-1954), ministru al Afacerilor Externe (1948-1958), premier al Consiliului de Stat (1954-1976), vicepreşedinte al C.C. al P.C.C. (1956-1966, 1973-1976).

Tov. Emil Bodnăraş: Ea este folosită în special pentru şedinţe festive, pentru reprezentaţii deosebite. Tot în această clădire au o sală de banchete pentru 5 000 de persoane.

Fiecare provincie a participat la construirea acestei clădiri şi a ornamentat-o în stilul lor [său]. Sunt acolo nişte tablouri şi covoare de o valoare artistică foarte ridicată.

Construcţia, deşi a fost făcută foarte rapid, la ea au participat peste 300 000 de oameni, este foarte bine finisată. Nu mai vezi o părticică de var care să miroasă a construcţie nouă. Parcă ar fi construită de 10 ani. Foarte frumoasă, merită să o studiem şi s-o vedem. Ei au găsit o soluţie arhitectonică foarte originală, o clădire lucrată în stil european şi ornamentată în stil chinezesc, cu ornamente chineze.

Şedinţa festivă a fost organizată în felul următor:

În prezidiu, în rândul 1, au luat loc principalii conducători ai partidului şi statului chinez şi şefii delegaţiilor care au participat la sărbătorire. Celelalte locuri au fost ocupate de conducere şi de restul delegaţiilor. Au participat delegaţii din 85 de ţări. În sală erau toţi membrii Adunării Reprezentanţilor din Întreaga Chină. De asemenea, erau prezenţi invitaţii ceilalţi care nu făceau parte din delegaţii, cum erau invitaţii pe linie sindicală şi pe alte linii.

Şedinţa s-a desfăşurat în felul următor: cuvântul scurt al lui Liu Shao-qi şi apoi cuvântul delegaţilor. Delegaţia sovietică a vorbit timp de 20 de minute, s-au rezervat, iar nouă ne-au propus să vorbim în şase minute. Noi când ne-am verificat textul am spus că este mai puţin, chiar ne-au dat să mai adăugăm. Alţii au vorbit cinci minute, [Antonin] Novotny a avut două minute. S-a dat cuvântul fiecărei delegaţii, inclusiv a Luxemburgului, care a fost primit cu foarte mari aplauze. În privinţa aceasta au manifestat o grijă deosebită: atenţie faţă de musafiri. Pentru că nu puteau cuprinde într-o singură zi şi ca să nu obosească, au hotărât ca şedinţa festivă să meargă două zile la rând, două după-amieze.

Ordinea protocolară la toate manifestările a fost cea corespunzătoare cu rangul pe linie de stat a delegaţiilor, pentru ţările care au trimis delegaţii de partid şi guvern. În felul acesta noi ne-am situat pe ultimul loc, pentru că erau acolo preşedinţi de Prezidiu. Era Mehmet Shehu[79] penultimul şi eu eram ultimul cu Matiari.

Este important să învăţăm şi noi, pentru că la noi câteodată protocolul se încurcă. Restul a fost în ordine alfabetică.

Toată lumea se aştepta la un raport mai lung. Noi am auzit mai târziu chiar şi aprecieri critice, chiar din partea lui Ponomariov. A fost un simplu cuvânt festiv.

În tot timpul festivităţilor Mao Tze-dun n-a luat în nici o formă cuvântul. El a stat cu delegaţii de vorbă, în cuvinte convenţionale.

În ziua următoare am vizitat gara nouă a Pekinului. Ea este construită în centrul oraşului, pe un teritoriu complet eliberat şi au adoptat cele mai noi soluţii, pentru că n-au fost reţinuţi de alte construcţii. Este din toate punctele de vedere o gară nouă, şi a deservirii călătorilor şi a serviciilor diverse, a intrării şi ieşirii trenurilor. Noi am stat câteva ceasuri acolo, pentru că ne-au interesat şi detalii.

Era cu noi ajutorul şefului de gară tot timpul, erau vicepreşedinţi de Consiliu. De altfel, tov. Nu Tin-i era permanent cu noi, şi un vicepreşedinte al Consiliului.

Noi am rugat tovarăşii noştri de acolo să studieze în continuare gara aceasta care ne interesează.

La expoziţie am văzut câteva vagoane. Am cerut să ne dea organizarea vagoanelor, pentru că sunt şi spaţioase şi ieftine. Am văzut locomotiva lor electrică de 4 000 cai putere.

[79] Mehmet Şehu (1913-1981) – om politic albanez; secretar al C.C. al P.M. din Albania (1948-1953), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al Afacerilor Externe (1948-1954); preşedinte al Consiliului de Miniştri (din 1954), ministru al Apărării (din 1974).

Se aseamănă cu a noastră, este soluţie sovietică. De câte ori ne-am interesat de câte ceva, ce proiect este, nu ne-au spus niciodată, este proiectul nostru.

În ziua de 30 [septembrie] a venit tov. Hruşciov. Toate delegaţiile au fost prezente, a fost primit foarte cald la aeroport, au fost de faţă toate oficiile diplomatice din toate ţările care sunt acreditate acolo, multă lume. A fost radioficată primirea şi la Pekin şi la Moscova, după cum ne-a comunicat, a fost corelat [?]. Asta a fost o greşeală mare, pentru că imediat ce a luat cuvântul, s-a întrerupt curentul electric, care a durat vreo trei minute. Chinezii s-au alarmat, au luat măsuri să vadă. Caracteristic este că nu a răspuns nimeni la cuvânt. De altfel microfoanele erau la dispoziţie, dar noi n-am uzat de microfon.

Tov. Gh. -Dej: Acesta este obiceiul la ei. De multe ori se întâmplă şi în Uniunea Sovietică, spui ceva când te duci în ţară, dar ei nu răspund.

Tov. Emil Bodnăraş: Lucrul acesta a fost apreciat negativ de mulţi, că n-au găsit de cuviinţă să-i răspundă lui Hruşciov, inclusiv de tovarăşii sovietici. A fost destul de prost că nu şi-au organizat festivităţile astfel să dea prilej lui Hruşciov să vorbească la festivitate şi a vorbit numai de la masa de banchet.

Ei justificau că la dânşii întotdeauna s-a făcut şedinţă în 29 [septembrie], în 30 recepţia şi parada pe 1 [octombrie]. Dar se putea organiza şi altfel.

Tovarăşul Hruşciov era obosit, hărţuit, într-adevăr, cum spunea, din avion în avion. Noi n-am avut prilejul atunci să schimbăm decât saluturi.

În ziua de 30 a fost recepţia. La recepţie a luat cuvântul Ciu En-lai, pe scurt la început, după care la vreo 15-20 de minute a luat cuvântul tovarăşul Hruşciov, cuvântarea care o cunoaşteţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am apreciat-o ca foarte importantă, de o deosebită importanţă internaţională. Eu sunt convins, mi-am exprimat această convingere - că are un puternic ecou în ţările capitaliste şi în special în cercurile cu care a dus discuţiile privind problema amestecului sau neamestecului în chestiunile de coexistenţă paşnică.

Tov. Emil Bodnăraş: Cuvântarea lui Ciu En-lai chiar la masă a fost difuzată şi în limbi străine, tipărită. Cuvântul lui Hruşciov l-au tradus doar în limba chineză, pentru că s-a vorbit numai la început şi la sfârşit.

De altfel, în ceea ce priveşte traducerea, dacă a funcţionat foarte bine în limba chineză, în alte limbi a funcţionat defectuos. Noi am fi procedat mai bine dacă noi extrăgeam şi în limba rusă text aparte cu ceea ce se vorbea, nu numai marcat că asta se citeşte, asta nu se citeşte, pentru că a fost foarte prost tradusă. În presă a apărut bine cuvântul nostru.

Tov. Niculescu-Mizil: [De] la celelalte delegaţii ne-a informat că a apărut şi în presă greşit.

Tov. Emil Bodnăraş: Ei s-au scuzat că tot serviciul de traducători acum l-au organizat.

Recepţia s-a încheiat după vreo două ore. Toată lumea a stat la mese rotunde. La fiecare din mesele delegaţilor era câte un chinez. La noi a fost Pân Ci-jen[80], membru în Biroul Politic, care a fost în ţara noastră. La masa noastră a mai fost Bagdadul, delegatul iordanian şi delegatul irakian.

Mai amintim că celelalte delegaţii au venit toţi cu soţiile. Toţi ne-au întrebat de ce n-am adus femeile. Şi sovieticii au avut toţi soţiile.

[80] Pân Ci-jen (1902-1997) – membru al P.C. Chinez din 1923, membru al Secretariatului C.C. şi al Biroului Politic, prim-secretar al Comitetului de partid Pekin şi primar al Pekinului (din 1951); a căzut în dizgraţie în 1966, în timpul revoluţiei culturale; reabilitat sub Deng Xiao-ping; secretar al Comisiei pentru Afaceri politice şi Legislaţie a C.C. (1980); la pensie din 1988.

La masa lui Mao Tze-dun au luat loc: Hruşciov, Novotny, Ropal de Crosquet din Franţa şi Ho Şi Min, din Brazilia a mai fost cineva.

Tov. Dumitru Coliu: La masa noastră a fost un membru al C.C., secretarul unei regiuni şi un reprezentant al Tibetului - un budaviu [sic!] care tot timpul n-a scos nici un cuvânt. Numai la sfârşit ne-a mulţumit că le-am vorbit de problema naţională. A vorbit Csupor despre Regiunea Autonomă Maghiară. Pentru limba română au avut mai mulţi traducători.

Tov. Emil Bodnăraş: Pe 1 [octombrie] a fost parada. Ei au mai completat tribunele pe care le cunoaşteţi, aşa că acuma încap aproximativ 20 000 de oameni.

În tribuna centrală, care o cunoaşteţi, clădirea aceea mare, acolo erau şefii delegaţiilor, ca şi la festivitate, şi delegaţiile erau şi ele.

Toată piaţa a fost acoperită de oameni care aveau flori şi care formau emblema Chinei colorat şi două inscripţii: 1949-1959 şi alternat cu inscripţii chineze pe care scria: *Trăiască sărbătoarea*.

Piaţa asta era tot timpul ocupată; foarte bine organizat. Era o muzică militară din vreo 1 000 de oameni. Revista a fost făcută de ministrul Forţelor Armate, Lin Bi-an. Parada militară scurtă, concentrată. Lucrurile obişnuite, nimic neobişnuit, aceiaşi tehnică de luptă, aviaţie, reactive, mai mult bombardiere. După aceea demonstraţia oamenilor muncii. A început cu pionierii, foarte bine organizat şi s-a desfăşurat rapid. Demonstraţia oamenilor muncii şi a produselor lor şi ale fabricilor a fost foarte frumoasă, multe care alegorice şi multe tobe mari, muzica tăcea mai mult. Un ritm foarte rapid al demonstraţiei, se vedeau direcţionalii de coloane şi ei şi spre sfârşit a apărut într-o coloană intelectualitatea, cu o lozincă mare: "Toate florile să înflorească, toate şcolile să se întreacă". Toţi artiştii, scriitori, oameni de litere, de artă. Artiştii au avut 20 de care alegorice, fiecare reprezentând o piesă.

Tov. Leonte Răutu: Portrete aveau?

Tov. Niculescu-Mizil: S-a deschis cu portretul lui Mao Tze-dun, Marx, Engels, Lenin, Stalin şi apoi au fost două statui ale lui Mao Tze-dun. În piaţă erau Marx, Engels, Lenin, Stalin, iar în fund era Mao Tze-dun şi şase vicepreşedinţi ai Preşedintelui Partidului.

De altfel şi recepţia a început cu un cântec despre Mao Tze-dun.

Tov. Emil Bodnăraş: La festivitate tot cu Mao Tze-dun. Caracteristic este cuvântul delegaţilor. În afară de polonezi, care s-au băgat pe chestia Taivanului şi a revendicărilor teritoriale şi Ho Şi Min, care a spus despre comune [populare], încolo nimeni n-a pomenit nici de Taivan, nici de comune şi într-un singur loc a fost Mao Tze-dun.

Delegaţia sovietică a adoptat exact aceeaşi formulă ca şi noi: C.C. în frunte cu Mao Tze-dun. Noi niciodată n-am depăşit formula noastră.

Parada s-a încheiat cu gărzile civile, miliţia populară, care sunt asemănătoare cu ale noastre şi sportivii, însă mai restrâns, mai modest decât la noi.

Seara au avut loc jocuri de artificii. Asta este la ei o chestiune specială. A venit Mao Tze-dun, conducerea şi toată noaptea au avut jocuri de artificii.

Noi am hotărât să rămânem la Pekin, să nu ne îndepărtăm prea mult până nu se hotărăşte cu delegaţia sovietică. Erau unele manifestări legate de prietenia chino-sovietică, venise baletul sovietic.

La şedinţa festivă ne-am întâlnit cu toţi ceilalţi tovarăşi români care erau acolo, în frunte cu Marin şi am hotărât să ne întâlnim cu toţi românii care se află acolo. Întâlnirea la ambasadă a determinat în principal şi hotărârea noastră de a nu continua călătoria noastră în China, pentru că miile de delegaţi s-au revărsat în toată China, cu trenuri speciale, cu avioane speciale şi ne gândeam, mai venim şi noi să ne fâţâim când ei au greutăţi.

Cred că va trebui în viitor să fim foarte atenţi, pentru că trimitem zeci de oameni care umblă fără rost. Ce rost are să trimitem 16 oameni în China, care să mănânce acolo, cum este

delegaţia aceasta sindicală. Ei ne invită, Zaharia [Barbu Zaharescu][81] spunea, nu se poate refuza, pentru că ne-au invitat. I-am spus, să vezi că n-o să se opună nimeni dacă refuzi.

Se abuzează. Au apărut doi inşi de la Academie să stea cinci săptămâni pentru ca să studieze istoria comunei populare. Comisia de colaborare tehnico-ştiinţifică este acuma a treia lună în turneu, şi se pregătea să stea [încă] o lună şi jumătate în China. Ce rost au toate acestea? Lucrează un ceas pe zi şi restul stă. Toate astea se pot restrânge. O delegaţie sportivă militară a stat o lună de zile acolo. A venit între timp şi o delegaţie sportivă civilă. Pentru că au diurnă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Diurnele trebuie tăiate. Noi discutăm de mult chestia asta, dar nu s-a făcut nimic.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Situaţia aceasta nu este numai în China, în toate ţările sunt miniştri adjuncţi care lucrează două luni pe an şi umblă în toate ţările.

Tov. Emil Bodnăraş: Am văzut câţi români am adunat acolo, erau vreo 40, şi atunci am hotărât, hai să plecăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu aţi hotărât nimic cu oamenii aceia de acolo?

Tov. Emil Bodnăraş: Nu am luat nici o măsură, am venit acasă şi am făcut propuneri. Trebuie imediat chemaţi acasă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să li se comunice: nu mai primiţi nici un fel de diurne.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne spunea Zaharescu: Uite, a venit din Coreea Iolanda Mărculescu şi acum stă pentru că nu are tren.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trimitem în Coreea artişti. Ce rost are? La Hunedoara şi la Reşiţa nu se duc.

Tov. Leonte Răutu: Se duc şi acolo. A fost şi Filarmonica de Stat.

Tov. Emil Bodnăraş: În ziua de 4 [octombrie] am văzut expoziţia agricolă. Ne-au interesat cerealele, grâul, porumbul, ca să vedem acolo cifrele pe care le cunoaştem de aici şi irigaţiile. Realitatea, tovarăşi, este cu totul alta. Este ceva experimental, pe 5-10 ha. Au obţinut cifre impresionante, dar le aveam şi noi - 7 000 kg la ha. Realitatea este sumbră, simplă şi nu se deosebeşte de experienţa noastră. Media la producţia de cereale este de 1088 kg/ha la grâu.

Tov. Leonte Răutu: Este sub media noastră.

Tov. Emil Bodnăraş: Pe 1959 şi-au planificat 1 500 kg/ha, vor realiza probabil 1 300, pentru că au avut anul acesta foarte mari inundaţii şi secetă, cum n-au avut de 100 de ani.

Au sistem de aprovizionare pe cartele. Pâinea nu este un aliment cunoscut în hrana populaţiei. Ce asigură ei prin aceste cartele? Alimente de 4 yuani pe lună şi restul ce se poate da şi când se poate da. Este astăzi făină de porumb, le dă făină de porumb, mâine au altceva, le dă altceva. Carne se poate asigura 1/4kg pe săptămână de om la Pekin şi asta nu întotdeauna. În alte părţi poate să fie mai prost. În afară de aceasta, seceta care a fost anul acesta presupun că o să aibă repercusiuni serioase asupra şeptelului, fiindcă le-a omorât o mulţime de animale. Din acest punct de vedere situaţia este grea.

Într-o zi am fost în oraş la magazine. Sunt destul de bine aprovizionate cu produse industriale, bunuri de consum.

Un muncitor câştigă 50-60 de yuani pe lună.

Ne-au arătat câteva planuri care experimental le-au dezvoltat, care sunt ca nişte tufe sau bumbac: un copac, dar aceste realizări sunt de domeniul laboratorului.

Ştiam că chinezii sunt foarte sensibili în atenţia care o acorzi comunei populare. Noi aveam în plan să vedem pe la Şanhai unde [unele], dar până la urmă am rugat să ne ducem la

[81] Ambasadorul R.P.R. în R.P. Chineză.

o comună populară în vecinătatea Pekinului. Am fost la o comună populară ce produce zarzavat pentru Pekin. Ce am putut constata?

Comuna asta populară întruneşte 8 000 de familii cu vreo 34 0000 de suflete, dintre care 17 000 braţe lucrătoare. Sunt 90 de sate pe o întindere de 53 km, din care suprafaţa arabilă reprezintă 34,9%, adică vreo 2 000 ha şi ceva arabil.

Ce reprezintă astăzi comuna populară?

Comuna întruneşte două funcţiuni: funcţiunea economico-organizatorică a producţiei şi funcţiunea administrativ-politică, ca organ al puterii. Căutând să descifrăm relaţiile existente, au constatat că nu există nici o reglementare scrisă pentru funcţionarea comunei, nu există un statut. În felul acesta: dacă la viaţa de producţie participarea este asigurată, că produci şi ai dreptul să alegi şi să fii ales, nu acelaşi lucru se poate spune în ce priveşte exercitarea drepturilor politice ale cetăţenilor care trăiesc pe teritoriul acestor comune. Cetăţeanul este lipsit de posibilitatea de a-şi exercita drepturile fundamentale consacrate în Constituţie. Noi când am căutat prin întrebări să lămurim relaţiile, după ce tovarăşii din comună au epuizat cunoştinţele lor în această materie, era şi acela de la regiune, a tăcut şi el, era acolo unul care se ridica şi spunea: această problemă este în studiu.

Comuna aceasta are brigăzi mari de producţie. Proprietatea este împărţită în comune după criterii care iarăşi nu sunt reglementate, ce anume aparţine comunei, ce anume aparţine brigăzii mari de producţie. S.M.T.-urile au fost desfiinţate în unele părţi. Spun că mai există mijloace de producţie în mâna statului, dar în principal au fost date brigăzii de producţie, în unele cazuri cu primirea de către stat a contravalorii acestora, în alte situaţii fără.

După aceea, producţia este contractată cu statul. Este un fel de obligativitate de a da toată producţia statului. Preţurile le stabileşte statul.

Cetăţeanul, membru al comunei, are casa lui, obiectele de uz personal şi are pe lângă casă o suprafaţă care există uneori şi alteori nu există. Poate să ţină lângă casă animale mărunte, găini, porc.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Foarte rar ai să întâlneşti porcul.

Tov. Emil Bodnăraş: Producţia individuală a acestei gospodării mici, şi asta merge tot la stat. Nu există o piaţă ţărănească în afară de comerţul de stat. Comuna produce după un plan care este stabilit de organele superioare. Spre exemplu, în comună, pentru creşterea animalelor aveau nevoie de sorg, pe care nu îl produc ei, ci îl primesc de la stat. Ei produc legume. Normele de muncă sunt stabilite la 25 de zile pe lună, pentru femei şi 28 de zile pentru bărbaţi.

Nu există în China o zi de repaus pe săptămână, nici în fabrici, nici în agricultură. Nici concediu nu există.

80% din venitul realizat de comună se predă statului, iar 20% se dă în produse membrilor comunei.

Copiii mici erau grupaţi în grădini de copii cu două-trei îngrijitoare, femeile sunt eliberate pentru muncă. Întreţinerea la aceste creşe este gratuită, comuna suportă. Numai şorţul se plăteşte.

Au cămin de bătrâni, care este un loc de adăpost pentru oameni care nu au nici un căpătâi. Nu există norme prin care să intre ca urmare a vârstei, ci numai invaliditatea şi să nu aibă pe nimeni care să-l susţină. Au rezervat o casă de chiaburi şi aici este casa de bătrâni.

Au pe teritoriul comunei un număr de membri din ministere care îşi fac practica. L-am întâlnit acolo pe Cian, care a fost în ţara noastră, spunea că face şi el practica acolo. Am impresia că totul este foarte normal cu practica aceasta, toţi sunt nişte chiulangii. Cum putem să ne închipuim că un om care munceşte toată săptămâna şi fără concediu, dă cu sapa cum

trebuie?! După mine, aceasta este o mare problemă, în care dacă nu iau măsuri din vreme, poate să le cauzeze mari neplăceri.

Este imposibil ca o ţară mare, care construieşte socialismul, să nu aibă reglementată problema repausului. Ei găsesc nişte formule stereotipe în această privinţă. Eu am încercat cu ... [lipsă în text] să mă documentez teoretic cum văd ei problema. El spunea, lucrurile nu pot fi comparate cu ce este în altă parte, numai cu ce a fost la noi. Tocmai că era acest sistem că nu a fost repaus. Moşierii nu admiteau repaus în China nimănui. Ce mare descoperire ar fi pentru cei 600 de milioane de oameni să li se dea acest repaus. Oamenii sunt extenuaţi, sunt obosiţi, hărţuiţi. I-am văzut şi pe câmp: nu se omoară cu treaba nimeni. În schimb ţin zilnic şedinţe. Probabil că aceasta constituie un repaus pentru ei.

Tov. Niculescu-Mizil: L-am întrebat pe Cian ce a făcut el concret acolo. El mi-a răspuns: când m-au văzut oamenii mi-au spus, ia mai citeşte-ne şi nouă gazeta.

Tov. Emil Bodnăraş: Este un formalism care merge până la absurditate. De exemplu, vine Hruşciov, a fost o primire mare, au fost mii de oameni cu care a trebuit să dea mâna. Asta a durat jumătate de oră. Unitatea militară, după ce s-au cântat imnurile, trebuia să treacă de la locul unde s-a făcut trecerea în revistă, la locul unde trebuia să defileze. Unitatea aceasta timp de o jumătate de oră a bătut pasul pe loc, până i-a venit rândul să se dea ordin să pornească. Mă gândeam, cât formalism, pentru ce era nevoie să se bată pasul pe loc? O altă chestiune. Au dat un concert foarte frumos organizat. Noi am citit cu atenţie programul şi urma să vină ansamblul armatei, când colo apare un cor de generală [sic!]. Au luat un cor de 230 de generali şi i-au pus să cânte. Eu mă uitam, tov. Hruşciov dacă putea să intre în pământ, intra în pământ. Ciu En-lai n-a aplaudat nici o singură dată.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am mai întâlnit în Iugoslavia un cor într-o peşteră.

Tov. Emil Bodnăraş: Cum se exprimă veniturile în bani la comunele populare. Le-au ieşit 147 de yuani de suflet, 343 de yuani de braţe de muncă pe an, 630 yuani de familie.

În discuţiile purtate la baraj sau în alte prilejuri se pun foarte formal şi mecanicist problemele: numai datorită partidului şi lui Mao Tze-dun şi marelui salt. Rezultă că merg în paralel forme parazitare, care nu au nimic comun cu seriozitatea şi cu răspunderea cu care se rezolvă o problemă. Şi oamenii le tolerează.

În legătură cu aceasta am constatat la tovarăşii sovietici îngrijorare. În timpul şederii, tov. Hruşciov se vede că a avut o întrevedere mai lungă cu chinezii. Ni s-a comunicat că s-a pus în principal problema cu indienii şi cu Taivanul. Probabil s-au mai discutat şi alte lucruri, pentru că Ponomariov a arătat că ei sunt îngrijoraţi, ei socotesc că lucrurile sunt mai rău în China decât acum doi ani.

În discuţia cu Kuusinen el a spus: vedeţi dacă se întâmplă să se facă o greşeală de orientare în construcţia socialismului într-o ţară mai mică, ca urmare a acestei greşeli izbucneşte o foamete, nu se face pâine, poţi să vii în ajutor, dar dacă se face o greşeală de orientare într-o ţară de 600 milioane de oameni? De aceea, problema comunelor populare şi a orientării producţiei de alimente este o problemă fundamentală în lagărul nostru în relaţiile cu China.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie că ei au pus şi mai pun încă o dată accentul pe aceste comune din punct de vedere principial, teoretic sunt legate de o formă specială.

Tov. Emil Bodnăraş: Este o chestiune de prestigiu. Comunele acestea au luat fiinţă toate anul trecut în august. A stat un filozof undeva şi a spus: comune populare.

Tov. Leonte Răutu: Şi ei spun că este creaţia maselor ţărăneşti.

Tov. Emil Bodnăraş: Nimeni nu s-a entuziasmat, chiar dintre conducătorii comunei. Este o încurcătură, producţia este slabă, cointeresare materială nu există.

Ce am mai văzut în comuna aceasta? Foarte multe case dărâmate. Când i-am întrebat, au spus: au fost puhoaie şi ne-au dărâmat 2 000 de case. Şi ce aţi făcut? Am adăpostit pe

oameni. Nu vezi o casă văruită. Toţi trăiesc în nişte case de lut. Au spus: noi după ce terminăm muncile, ne apucăm să le refacem casele.

Tov. Ponomariov, exprimând îngrijorarea pentru situaţia grea de acum doi ani încoace, spunea: nu înţelegem, au experienţa noastră. Este puţină experienţa noastră, au experienţa voastră, a ţărilor de democraţie populară, care au fiecare specificul lor. Noi ne-am obişnuit cu ei aşa: ne cer o maşină, spunem, tovarăşi, sunteţi de acord, o primiţi? O primim. Îi mai întrebăm încă o dată, a doua oară, a treia oară, a şasea oară, când s-o expediem, spun: noi nu mai vrem maşina. Ţineţi cont că noi stăm acuma cu câteva fabrici învechite şi lor le dăm ce este mai nou. Sunt probleme mari în China, asta este clar. Se sfătuiesc cu consilierii şi la urmă este altceva.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Există la ei stăruinţa aceasta de a face totul după ei.

Tov. Emil Bodnăraş: Tov. Niculescu-Mizil a luat după el două volume ale lui Eminescu. Este exact aşa cum se scria: în spatele unei modestii aparente, se ascunde trufia foarte adâncă. În spatele unei politeţi, se ascunde un orgoliu puternic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: [Pavel] Iudin[82] ne-a ajutat foarte mult pe noi când am fost acolo, ne-a spus să fim atenţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Le-am atras atenţia tovarăşilor să fie atenţi.

Seara, după ce am văzut comuna populară, am avut masă cu Ciu En-lai. A venit el la noi. Noi de fapt am cerut ca să fim primiţi de cineva ca să ne luăm rămas bun. El a fost seara cu noi la masă şi a doua zi ne-a şi însoţit, a mai fost Pân Ci-jen. A transmis salutări din partea lui Mao Tze-dun nouă şi tovarăşilor Gh. Gheorghiu-Dej şi Chivu Stoica. Şi noi le-am transmis la rândul nostru.

Acum poate aveţi ceva de spus în completarea celor spuse până acum.

Noi de la început am discutat despre modul în care să apărem, cum şi ce să discutăm, să fim disciplinaţi, să fim întotdeauna împreună. Alte delegaţii nu au luat asemenea măsuri, ceea ce chinezilor nu le-a scăpat, aşa cum nu le-a scăpat felul în care ne-am prezentat noi. Niciodată din delegaţia noastră nu a lipsit nimeni, nimeni nu a venit mai târziu la locul indicat, nimeni nu şi-a dat drumul la păreri.

Aprecierile acestea pe care noi le-am făcut, noi aici le-am adus la cunoştinţă. Noi şi în schimbul de păreri cu tov. Ponomariov nu am spus nimic, nu ne-am dat cu părerea, noi am înregistrat şi părerile noastre le-am adus aici să le discutăm, să le dezbatem. Tovarăşii chinezi au înregistrat faptul că delegaţia noastră a fost disciplinată.

Tov. Niculescu-Mizil: Cian, însoţitorul delegaţiei române, ne-a spus că delegaţia română este foarte disciplinată. Noi am spus că este normal să fie disciplinată, pentru că aşa este în partidul nostru. El a completat, nu eu spun că delegaţia română este disciplinată, lumea spune acest lucru. Lumea spune că delegaţia română gândeşte, se sfătuieşte şi pe urmă spune. El a repetat de câteva ori că lumea spune acest lucru, nu el.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vezi ce înseamnă disciplina în relaţii, înseamnă a nu te pripi, a nu fi superficial, a nu-ţi da cu părerea imediat la toate.

Tov. Dumitru Coliu: Ciu En-lai a spus în cuvântul lui că noi avem un nivel foarte înalt politiceşte. Acest lucru l-a spus în toastul său.

---

[82] Pavel F. Iudin (1899-1968) – om politic sovietic; director al Institutului sindicatelor roşii (1932-1938), director al Institutului de filosofie (1938-1944), redactor şef al ziarului "Pentru pace trainică, pentru democraţie populară" (1947-1953), ambasadorul U.R.S.S. în R.P. Chineză (1953-1958), membru supleant al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1952-1953), membru al Academiei de ştiinţe a U.R.S.S.; din 1958 s-a consacrat muncii ştiinţifice.

Tov. Emil Bodnăraş: El în toast spunea că mulţumeşte că am fost acolo, că aceasta duce la întărirea solidarităţii internaţionale a mişcării comuniste. Despre asta a spus pe scurt în toastul său.

Tov. Dumitru Coliu: Ciu En-lai este un om foarte cumsecade.

Tov. Emil Bodnăraş: Când noi i-am spus ce am vizitat, pe unde am fost, el a spus: noi suntem în urma voastră, noi nu am fost încă acolo. Noi nu ne ducem în comune. Eu i-am spus, tov. Ciu En-lai, de ce nu vă duceţi, duceţi-vă că rămâneţi în urmă. Nu am timp, a spus el, pe mine m-au pus să învăţ despre armată şi nu am timp să merg în comune.

În afară de Mao Tze-dun, care a fost în comune, altcineva nu a mai fost.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este bine că s-a dus Mao şi alţii [sic!].

Tov. Niculescu-Mizil: În prima zi, tov. Mao Tze-dun a primit şefii delegaţiilor, înainte de Adunarea festivă. După aceea, în timpul serii, când a fost focul de artificii, a fost un fel de ploaie şi ne-a băgat într-o cameră de unde am fost chemaţi să ne fotografiem cu tovarăşii Liu Shao-qi şi Ciu De.

În ceea ce priveşte cuvântările, tov. Bodnăraş a spus că toate au fost identice. În cuvântul său, tov. [Mihail A.] Suslov nu a vorbit despre comune, însă a vorbit despre linia generală a partidului şi despre greşelile deviatorilor. Cuvântarea lui Bagdasi a fost o cuvântare foarte ascuţită şi Naser[83] a luat o serie de măsuri împotriva relaţiilor cu chinezii. În cuvântul său, tov. Hruşciov a vorbit despre China foarte interesant, el nu a vorbit special despre China, ci despre lagărul socialist împreună cu China, de experienţa Chinei în lagărul socialist. A vorbit, de asemenea, şi despre experienţa Uniunii Sovietice.

Tov. Leonte Răutu: Tov. N.S. Hruşciov a vorbit acum de curând la Vladivostok, a avut o cuvântare lungă, în această cuvântare se referă la vizita pe care a făcut-o în China, dar nu spune mai mult de zece rânduri. Vorbeşte despre vizita făcută în America, dar despre China vorbeşte foarte puţin.

Tov. Emil Bodnăraş: Tov. Hruşciov la plecare a ţinut o mică cuvântare, dar despre China nu a spus nimic.

Tov. Niculescu-Mizil: Cele trei lozinci ale lor sunt: Trăiască linia generală a partidului, trăiască marele salt, trăiască comunele populare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acestea nu sunt ideile lui Mao Tze-dun?

Tov. Niculescu-Mizil: În general, de tov. Mao Tze-dun nu puteai să-ţi dai seama dacă este vesel sau trist. Mergea printre tovarăşi, dar nu puteai să-ţi dai seama cum este.

Tov. Dumitru Coliu: La aeroport el nici nu a dat mâna cu delegaţiile, a venit, a făcut semn cu mâna şi s-a aşezat pe primul fotoliu pe care l-a găsit şi acolo a stat vreo 15-20 de minute.

Tov. Niculescu-Mizil: El nu ridica decât mâna.

Tov. Leonte Răutu: Acum câţiva ani era altfel.

Tov. Niculescu-Mizil: În ceea ce priveşte nivelul de trai, are foarte multe elemente care vorbesc despre un nivel de trai foarte scăzut. Noi am mers într-un parc şi am văzut foarte puţini bărbaţi cu un costum de stofă pe ei sau femei cu o rochie. Toţi erau cu îmbrăcăminte de doc. Au un nivel foarte scăzut de viaţă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se înţelege. Au trecut prin greutăţi, au fost ani de zile sub dominaţia colonialismului.

Tov. Niculescu-Mizil: Ei ne-au dat Cartea albă a Chinei, referitoare la Tibet, tradusă în diferite limbi, engleză, rusă.

---

[83] Gamal Abdel Naser (1918-1970) – om politic egiptean; prim-ministru al Egiptului (1954-1956), preşedinte al Egiptului (1956-1970), preşedinte al Republicii Arabe Unite (1958-1961).

Noi am mai primit în China din partea Partidului din Maroc o notă adresată tuturor partidelor reprezentate acolo în care spun că partidul lor a fost interzis şi roagă partidele din ţările capitaliste să se adreseze în această privinţă guvernului din Maroc şi partidelor de acolo.

Am primit un material din partea birmanilor, Tezele cu privire la experienţa a 10 ani de la înfiinţarea partidului de acolo.

Ei au dat o foarte mare atenţie reprezentanţilor ţărilor din Asia, Africa şi America Latină, care au participat la această sărbătoare. În special din America Latină au fost foarte mulţi reprezentanţi.

În China, dorinţa de muncă la oameni este, vor să muncească, vor să creeze şi există foarte mare încredere în cuvântul partidului.

În legătură cu partidul şi administraţia, lucrurile nu sunt clare. Din 21 de membri ai conducerii comunei pe care am vizitat-o, 19 erau în organizaţia de partid, 17 din ei erau în administraţie. Se amestecă funcţiile de preşedinte al comunei cu cel de conducere al organizaţiei de bază.

Când am întrebat dacă conducerea face dări de seamă au încercat să spună că comuniştii de acolo aplică linia politică a partidului. În comună sunt cetăţeni care nu au drept de vot, comitetul se alege din reprezentanţii comunei.

Am văzut şi cuptoarele lor care produc fontă, sunt foarte primitive, la un nivel foarte mic. Fac fiare pentru plugurile de lemn care sunt trase de un măgar sau de un cal. Este o risipă foarte mare de forţă de muncă, de asemenea se face risipă foarte mare şi de materiale.

După demonstraţia care a avut loc la Pekin, erau pe stradă vagoane întregi de lemne. Se vede că este o risipă foarte mare, nu există un control în această privinţă.

Peste tot pe unde am fost, aprecierile despre partidul nostru, despre ţara noastră au fost bune. Se spun cuvinte foarte frumoase.

[...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 37/1959, f. 2-20

7. **1960 iunie 24.** Expunerea lui Gh. Gheorghiu-Dej la Consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Bucureşti.

Expunerea tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, care a avut loc la Bucureşti la 24 iunie 1960

Tovarăşi,

Schimbul nostru de vederi are loc la aproape trei ani după Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, de la Moscova. Ca şi celelalte partide frăţeşti, Partidul Muncitoresc Român consideră că desfăşurarea evenimentelor internaţionale din ultimii ani a confirmat pe deplin justeţea aprecierilor şi tezelor puse la baza Declaraţiei adoptate de consfătuire, a orientării pe care a dat-o activităţii partidelor comuniste şi problemelor fundamentale ale construcţiei socialismului, ale mişcării muncitoreşti internaţionale, ale luptei pentru pace. Declaraţia consfătuirii de la Moscova şi Manifestul Păcii au adus o mare contribuţie la întărirea unităţii şi coeziunii lagărului socialist, a partidelor comuniste şi muncitoreşti, a îmbogăţit activitatea lor în lupta împotriva revizionismului, oportunismului şi a oricăror alte deformări ale marxism-leninismului; ea îşi păstrează pe deplin valabilitatea ca îndreptar în activitatea partidelor noastre. O atitudine

clară, fără echivoc faţă de tezele Declaraţiei din 1957 este esenţială pentru fiecare partid marxist-leninist şi în mod deosebit pentru partidele frăţeşti din ţările socialiste.

În centrul schimbului nostru de vederi se află problema luptei pentru pace. Ţările socialiste şi partidele marxist-leniniste au în această privinţă o înaltă răspundere în faţa proletariatului internaţional şi a întregii omeniri.

De poziţia lor în această problemă, de clarviziunea de care vor da dovadă în lupta pentru pace, depinde în mare măsură dacă vor reuşi să zădărnicească încercările imperialiştilor de a ascuţi încordarea internaţională şi a împinge omenirea pe calea războiului.

Politica noastră în problema păcii şi relaţiilor internaţionale trebuie şi pe viitor orientată astfel încât să ducă la demascarea şi discreditarea tot mai mare a politicii cercurilor agresive imperialiste în cele mai largi straturi populare nu numai din ţările noastre, dar şi lumea capitalistă, la izolarea crescândă a promotorilor politicii "războiului rece" şi a politicii "pe marginea prăpăstiei". Politica externă a ţărilor socialiste trebuie să inspire maselor populare încredere în sinceritatea şi consecvenţa luptei noastre pentru pace, să constituie un imbold pentru unirea şi activizarea forţelor păcii pentru continua lărgire a frontului lor.

Acestor scopuri le serveşte în mod strălucit politica externă a Uniunii Sovietice şi a celorlalte ţări socialiste, bazată pe principiul leninist al coexistenţei paşnice. Acţiunile Uniunii Sovietice pe plan internaţional au un ecou uriaş în întreaga lume, au determinat deplasări profunde în opinia publică din ţările capitaliste, au adâncit contradicţiile în rândurile claselor dominate din ţările capitaliste şi cele dintre S.U.A. şi aliaţii săi. Şirul neîntrerupt al iniţiativelor de pace ale Uniunii Sovietice, ale lagărului socialist, vizitele tovarăşului Hruşciov în Statele Unite ale Americii, Franţa, India, Indonezia şi alte ţări, au sporit puterea de atracţie a ideilor socialismului; milioane de oameni din lumea capitalistă leagă acum tot mai mult năzuinţa lor cea mai arzătoare - pacea - de socialism, de ţările socialiste şi de politica lor.

Aşa cum a arătat cu deplină justeţe Declaraţia de la Moscova, factorul determinant al vieţii internaţionale contemporane este schimbarea raportului de forţe între capitalism şi socialism, superioritatea crescândă a forţelor socialismului, izvorâtă, înainte de toate, din uriaşa forţă politică şi materială a sistemului socialist mondial. Acesta nu este un "fapt simplu", oarecare, al vieţii internaţionale, cum greşit afirmă unele organe de presă din R.P. Chineză. Aşa cum demonstrează poziţia tovarăşilor chinezi, ignorarea sau subaprecierea acestor schimbări nu poate avea alt rezultat decât confuzie şi dezorientare în aprecierea sarcinilor actuale ale mişcării comuniste în lupta pentru socialism şi pace.

Noi privim teza, formulată la Congresul al XX-lea şi al XXI-lea al P.C.U.S., că datorită schimbărilor profunde în raportul de forţe pe arena mondială a apărut posibilitatea excluderii războiului mondial din viaţa omenirii încă înainte de victoria socialismului, drept o dezvoltare creatoare a învăţăturii marxist-leniniste cu privire la coexistenţa paşnică, întemeiată pe analizarea ştiinţifică a realităţilor contemporane. În cuvântarea sa pronunţată la Congresul nostru[84], tov. Hruşciov a demonstrat din nou, cu o mare putere de convingere, justeţea acestei teze, ca şi a întregii politici externe a lagărului socialist, bazată pe principiul coexistenţei şi întrecerii paşnice între capitalism şi socialism.

Însemnătatea tezei cu privire la posibilitatea înlăturării războiului mondial din viaţa societăţii constă în faptul că ea dă forţelor mondiale ale păcii o orientare clară şi un ţel fundamentat, le dinamizează şi contribuţia la lărgirea lor, le insuflă încredere şi energie.

În legătură cu aceasta, trebuie să clarificăm drept adânc greşite tezele expuse într-o serie de cuvântări şi articole, apărute în Republica Populară Chineză, într-o culegere

[84] Congresul al III-lea al P.M.R. a avut loc la Bucureşti, în perioada 20-25 iunie 1960.

intitulată *Trăiască leninismul*[85]. Leninismul cere analizarea științifică multilaterală a schimbărilor în viața internațională, tratarea tezelor teoriei revoluționare nu drept dogmă, ci drept călăuză în acțiune. Or, aceste materiale ignorează fenomenele noi ale epocii contemporane, modificările în raportul de forțe, își limitează analiza la examinarea trăsăturilor caracteristice ale imperialismului, fără luarea în considerare a noilor forțe care i se opun, prezintă în mod eronat, deformat poziția celorlalte partide frățești.

Am ascultat aici cu multă atenție cuvântul tovarășului Pân Ci-jen cu privire la deosebirile de vederi ce există între P.C. Chinez și celelalte partide frățești. Trebuie să-i spun în mod deschis și tovărășesc că intervenția lui ni s-a părut confuză și contradictorie. Ea nu prezintă în adevărata ei lumină esența divergențelor care ne despart.

Să luăm de pildă problema coexistenței pașnice. Tovarășul Pân Ci-jen declară că P.C. Chinez recunoaște justețea tezei după care în prezent nu există fatalitatea izbucnirii unui război mondial. Dar adaugă el, nu există nici fatalitatea evitării războiului; de aceea, suntem datori să vorbim despre două posibilități și să păstrăm vigilența față de imperialismul agresiv.

Am vrea să-l întrebăm pe tov. Pân Ci-jen: cui adresează aceste recomandări tovarășii chinezi?

Doar este un lucru elementar, cunoscut în întreaga lume, că Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, ca și celelalte partide frățești, arătând perspectiva preîntâmpinării războiului și militând pentru coexistență pașnică, cheamă în mod consecvent popoarele la vigilență împotriva uneltirilor imperialiștilor care doresc să împingă omenirea la război, se îngrijesc neîncetat de întărirea forțelor armate. Este cel puțin deplasat să se dea lecții de vigilență antiimperialistă Uniunii Sovietice, care a pricinuit și pricinuiește necontenit înfrângeri dureroase imperialismului mondial, în primul rând celui american, și care a făurit arme moderne de o putere uriașă pentru a apăra nu numai propria sa țară, ci și întregul lagăr socialist.

În realitate, esența divergențelor constă în aceea că tovarășii chinezi nu cred în posibilitatea preîntâmpinării războiului, nu cred în posibilitatea coexistenței pașnice.

Părăsirea politicii de coexistență pașnică, a luptei consecvente pentru destindere, a metodei rezolvării problemelor litigioase la masa tratativelor, ar duce în mod inevitabil la compromiterea politicii țărilor socialiste, la izolarea lor de țările nesocialiste care se pronunță pentru pace și de alte forțe ale luptei pentru pace. O astfel de poziție ar înlesni uneltirile imperialiste împotriva păcii; ea ar ușura propagandei imperialiste și revizioniștilor sarcina de a dezorienta opinia publică, prezentând cercurile guvernante ale statelor imperialiste, drept promotori ai păcii și aruncând asupra țărilor socialiste răspunderea pentru războiul rece și încordarea națională.

Poziția țărilor socialiste nu este bazată pe "încredere" în vorbele imperialiștilor, pe speranța că imperialismul va renunța "de bună voie" la politica sa sau pe iluzia că natura imperialismului s-ar fi schimbat. Poziția țărilor noastre nu izvorăște din slăbiciune ci, dimpotrivă, din conștiința deplină, a tăriei Uniunii Sovietice și a celorlalte țări ale lagărului socialist, din faptul că în lumea contemporană există forțe uriașe, cum n-au existat în trecut, care pot impune imperialiștilor pacea pot zădărnici încercările lor de a împinge omenirea în război.

Cu toții suntem convinși că dacă imperialiștii vor dezlănțui un nou război mondial, el va duce în mod inevitabil la prăbușirea definitivă a capitalismului. Dar, mai ales în condițiile existenței unor arme cu uriașă putere de distrugere, aceasta ar reprezenta calea cea mai scump plătită, cea mai dureroasă pentru omenire și în primul rând pentru masele muncitoare. Fie că este vorba de un popor numeros, fie de unul mai puțin numeros, suntem datori în fața clasei

[85] În timpul sărbătoririi celei de-a 90-a aniversări a lui Lenin, în „Hongqi" (nr. 8, 16 aprilie 1960), revista teoretică a C.C. al P.C. Chinez, a fost publicat un grupaj de articole intitulat *Trăiască leninismul!*.

muncitoare, în fața poporului să facem tot ce ne stă în putință pentru a evita pierderea a milioane de vieți și uriașele distrugeri de valori materiale, inevitabile în cazul unei conflagrații mondiale.

Noi nu împărtășim teza ce are circulație în China, după care războiul ar fi singura cale spre victoria socialismului. Și în condiții de pace, contradicțiile interne de neînlăturat ale sistemului capitalist, înrâurirea crescândă a victoriilor socialismului și comunismului în U.R.S.S. și țările de democrație populară, vor duce în mod necesar la cucerirea puterii de către oamenii muncii din țările capitaliste. Această cale corespunde cel mai mult intereselor clasei muncitoare și a întregii omeniri. Victoria, istoricește apropiată, a socialismului în întrecerea pașnică între cele două sisteme mondiale, va constitui un factor de uriașă însemnătate pentru triumful deplin al cauzei noastre; fiecare țară a lagărului socialist consideră drept o îndatorire internaționalistă de a-și aduce contribuția la obținerea acestei victorii.

Noi ne asociem în întregime punctului de vedere și aprecierilor cuprinse în documentul prezentat de Comitetul Central al P.C.U.S. cu privire la modul în care s-a desfășurat sesiunea Federației Mondiale a Sindicatelor la Pekin și la deosebirile de vederi cu tovarășii chinezi. Ne exprimăm în mod sincer regretul că într-o serie de probleme esențiale, tovarășii chinezi se îndepărtează de la Declarația partidelor comuniste și muncitorești din 1957. Socotim inadmisibile metodele folosite de tovarășii chinezi pentru a câștiga adeziuni la tezele lor. Există norme ale relațiilor între partidele frățești, verificate de îndelungata experiență a mișcării comuniste internaționale; problemele litigioase, deosebirile de vederi, trebuie rezolvate în discuții tovărășești, sincere și deschise, organizate de comun acord între conducerile partidelor frățești, așa cum procedăm și în schimbul de păreri de față.

În legătură cu aceasta am dori să aducem la cunoștință delegației Partidului Comunist Chinez procedeele greșite ale Ambasadei Republicii Populare Chineze în țara noastră. Considerăm nelalocul ei inițiativa pe care a luat-o de a tipări în limba română într-un tiraj de 4 500 exemplare cartea *Trăiască leninismul*, pentru a o răspândi în România, fără știrea și consimțământul Comitetului Central al partidului nostru. Aceste procedee, ca și încercările de a supune pe activiștii noștri unei prelucrări ideologice în probleme internaționale și în probleme ale construcției socialismului sunt necorespunzătoare cu caracterul relațiilor dintre partidele și statele noastre și constituie de fapt un amestec în treburile interne ale Partidului Muncitoresc Român, singurul care hotărăște linia politică și ideologică în țara noastră.

Unitatea partidelor comuniste și muncitorești în problemele de bază ale luptei pentru asigurarea păcii, pentru victoria socialismului în întreaga lume, prezintă o importanță hotărâtoare pentru cauza noastră.

Dușmanii socialismului jubilează, aflând despre divergențele existente care duc la slăbirea și subminarea unității noastre. Noi nutrim sentimente de prietenie frățească față de Partidul Comunist Chinez, ca și față de celelalte partide comuniste, și ne exprimăm încrederea că acest schimb de vederi va contribui la consolidarea unității noastre, la întărirea coeziunii ideologice a mișcării comuniste internaționale.

Ca o expresie a acestei unități propunem și noi să adoptăm textul unui comunicat cu privire la schimbul de păreri ce a avut loc, în care să reafirmăm deplina valabilitate a Declarației consfătuirii partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste, din noiembrie 1957 și să declarăm că ne vom călăuzi și pe viitor în activitatea noastră după tezele și aprecierile ei. Avem convingerea că o asemenea luare de atitudine unanimă va constitui o grea lovitură pentru dușmanii noștri - imperialiștii și lacheii lor, și va contribui la creșterea și mai mare a prestigiului de care se bucură lagărul socialist în lume.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 36/1960, f. 59-68

8. **1960 iunie 24.** Cuvântarea lui N.S. Hruşciov la Consfătuirea de la Bucureşti a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti care au participat la Congresul al III-lea al P.M.R. (fragment).

C.C. al P.M.R.
Secţia Relaţiilor Externe

Arhiva Bir. Pol. al C.C. al P.M.R.
Nr. 1687 31.XII.1964
Dir. Treb. C.C. al P.M.R.
No. 5/6.I.1964

Extras din stenograma Consfătuirii de la Bucureşti a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti care au participat la Congresul al III-lea al P.M.R., vol.II, pag. 168-169

Din cuvântarea tov. N.S. Hruşciov

Tovarăşi! Dv., comuniştii din ţările capitaliste, încă nu cunoaşteţi aceasta, dv. reprezentaţi opoziţia, dar noi, comuniştii din ţările socialiste, reprezentăm partidul conducător. Ce ar fi dacă astăzi, între ţările socialiste, problema s-ar pune în felul acesta: suntem cu toţii comunişti, să facem un schimb de păreri şi să vedem, poate că frontierele dintre ţările noastre nu sunt aşa de just stabilite. Să stăm de vorbă. Ştiţi, tovarăşi, în acest caz nimeni n-ar rămâne aici cu păr pe cap, ne-am lua la ceartă şi n-am rezolva aceste probleme. Nu voi numi acum ţările, nu voi spune ce ţară are pretenţii faţă de altele, toate ţările au câte o pretenţie la alta, la două sau la trei ţări. Dar esenţa acestei probleme este un fleac care nu valorează nici cât o ceapă degerată. Vă voi spune mai mult. Să luăm un exemplu. În Uniunea Sovietică există un sistem unic socialist, format din 15 republici unionale. Dacă am aduna Comitetele Centrale ale tuturor republicilor unionale şi le-am spune: tovarăşi, atunci când s-au stabilit hotarele dintre republici au fost comise greşeli, ar trebui să discutăm, să vedem dacă sunt just trasate, iar dacă nu sunt juste, haideţi să le corectăm. Tovarăşi, ar ieşi aşa o ciorovăială, încât am descompune partidul. Astăzi, când omul merge pe şosea şi trece hotarul dintre Ucraina şi Bielorusia, el nici nu ştie pe unde trece hotarul, pentru că stâlpi de graniţă nu există, nu stă nici o sentinelă acolo, care să indice că e frontieră. Şi totuşi, în cazul unei discuţii, ucraineanul şi bielorusul (Podgornâi[86] şi Mazurov[87]) s-ar lua la ceartă. Ar cere să se strămute graniţa pe care în mod fizic nu o cunoaşte, nu ştie pe unde trece.

Tov. Podgornâi: Cu atât mai mult s-ar certa.

Tov. N.S. Hruşciov: Da, cu atât mai mult s-ar certa. Tovarăşi, aceasta arată că o asemenea discuţie nu este caracteristică, că este o problemă care depinde de soluţionarea problemelor de clasă. Noi trebuie să ochim departe. Nu trebuie să discutăm despre chestiuni mărunte, ci să vedem perspectiva dezvoltării evenimentelor revoluţionare. Trebuie să unim oamenii sub steagul marxism-leninismului, în jurul partidelor comuniste din ţările capitaliste. Preţul pe care l-a plătit Partidul Comunist din India pentru conflictul dintre India şi China a

[86] N.V. Podgornâi (1903-1983) – om politic sovietic; prim-secretar al Comitetului de partid Harkov (1950-1953), al doilea secretar (din 1953), apoi prim-secretar al C.C. al P.C. al Ucrainei (din 1957), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1963-1965), preşedinte al Prezidiului Sovietului Suprem (1965-1977), membru al C.C. al P.C.U.S. (1956-1981), membru al Prezidiului/Politbiroului (1960-1977).

[87] K.T. Mazurov (1914-1989) - om politic sovietic; prim-secretar al Comitetului de partid Minsk (1950-1953), preşedinte al Consiliului de Miniştri al Bielorusiei (1953-1956), prim-secretar al C.C. al P.C. al Bielorusiei (1956-1965), prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1965-1978), membru al C.C. al P.C.U.S. (1956-1981), membru al Prezidiului/Politbiroului (1965-1978).

fost statul Kevala. Dacă nu ar fi fost acest conflict, comuniştii din India ar fi învins în acest stat. Şi aceasta ar fi fost o demonstraţie cu alt caracter. De aceea, conflictul nu a fost un conflict util. Cred că Nehru[88] nu va căuta acum să lichideze repede acest conflict. Acest conflict îi convine astăzi lui Nehru mai mult decât Chinei, deoarece el câştigă din acest conflict. Nehru discreditează Partidul Comunist, afirmând că acest partid trădează interesele naţionale ale Indiei, în timp ce el, Nehru, se erijează în erou naţional, care apără interesele Indiei. La ce bun i s-a dat lui Nehru o pondere atât de mare, cu mult mai mare decât cea pe cea o merită? Forţele reacţionare au slăbit presiunea asupra lui Nehru, pentru că el a devenit erou naţional. Iar vina pentru aceasta o poartă Partidul Comunist Chinez.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 82/1964, f. 1-3

9. **1960 august 1.** Stenograma plenarei C.C. al P.M.R. în care au fost analizate rezultatele Conferinţei de la Bucureşti a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din iunie 1960 (fragment).

STENOGRAMA
şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. din ziua de 1 august 1960

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: [...]

Cunoaşteţi că la Congresul nostru au luat parte aproximativ 50 de partide comuniste şi muncitoreşti, ai căror reprezentanţi au salutat lucrările Congresului nostru, au luat parte la lucrările Congresului nostru. Aceasta constituie o mare cinste pentru partidul nostru. Cred că la Congresul al II-lea au fost un număr destul de redus de reprezentanţi şi lucru foarte important este că la Congres au participat din ţările socialiste delegaţii în fruntea cărora au fost persoane cu funcţii de cea mai mare răspundere, începând cu delegaţia sovietică, în fruntea căreia a fost tovarăşul N.S. Hruşciov şi cu alte partide frăţeşti din ţările socialiste.

Cu prilejul participării delegaţiilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste şi nesocialiste, potrivit unei înţelegeri care a avut loc mai înainte, urma să aibă loc o consfătuire la Bucureşti între reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste şi din ţările capitaliste, pentru a examina situaţia internaţională şi cele ce am realizat de la Consfătuirea de la Moscova, care a avut loc în 1957, întrucât evenimentele care s-au desfăşurat şi sunt în curs de desfăşurare confirmă prevederile Declaraţiei şi Manifestului Păcii. Se preconiza, eventual, întocmirea după Consfătuire şi schimbul de păreri între delegaţii, a unei declaraţii publice, sau aşa ceva, un document care să fie în continuare un îndreptar în lupta noastră pentru pace şi socialism.

Ceea ce determina ţinerea unei astfel de consfătuiri erau anumite stări de lucruri care se petreceau în China de mai mulţi ani, atât în ceea ce priveşte construcţia economică, socială, culturală, cât şi în ceea ce priveşte probleme de politică externă. Aceste manifestări, aceste tendinţe sau stări de lucruri, care au început să-şi facă loc în China şi să capete o intensitate din ce în ce mai mare şi o amploare din ce în ce mai mare, n-au putut să nu alarmeze conducerile partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste în primul rând şi din celelalte partide comuniste din ţările capitaliste.

[88] Javaharlal Nehru (1889-1964) – om politic indian; prim-ministru şi ministru al Afacerilor Externe al Indiei (1947-1964), preşedinte al Congresului Naţional Indian (1929-1930, 1936-1937, 1946, 1951-1954).

Este cunoscut azi, mult mai bine decât în trecut, că în China au început să capete circulaţie un şir de teze care nouă la început ne păreau aşa, ca având o nuanţă, un caracter pur chinezesc, că noi nu înţelegem ce ar reprezenta aceasta şi ne străduim să ne dăm seama. Am în vedere în primul rând cele spuse de ei "să înflorească toate florile", "să se întreacă cele 100 de şcoli". Despre care "flori" poate fi vorba să înflorească? Despre care "şcoli" poate fi vorba să se întreacă? Desigur, dacă luăm numai ca figură de stil chinezească, s-ar putea înţelege ca să înflorească cele mai frumoase, să se întreacă numai şcolile care merg în direcţia concepţiei noastre despre lume şi viaţă. Însă acolo era vorba despre cu totul altceva. "Să înflorească toate florile" se înţelegea din punct de vedere ideologic şi "să se întreacă toate şcolile", nu numai florile noastre, dar şi alte flori şi alte şcoli.

Pe chestiunea aceasta, în China, s-a făcut, după cum se ştie, un tărăboi mare în întreg poporul chinez. S-au făcut teorii sub influenţa acestor lozinci care veneau desigur din partea conducerii partidului chinez şi în primul rând din partea lui Mao Tze-dun. El este, mi se pare, autorul acestor lozinci. Ori, în condiţiile Chinei, spuneam noi, acest lucru ar fi posibil, deoarece în anii războiului de eliberare a fost nimicită burghezia compradoră, a fost nimicită, lichidată, burghezia reacţionară imperialistă şi le-a mai rămas burghezia şi mica burghezie cu atitudine antiimperialistă, interesată în eliberarea Chinei, într-o China independentă, se considera posibilă existenţa chiar a unor partide şi grupări politice. (Mi se pare că acolo sunt vreo nouă partide[89]).

Ei şi-au propus, de exemplu, să transforme pe chiaburi în oameni ai muncii. Un timp, baza economică a acestei teze era transformarea întreprinderilor particulare în întreprinderi de stat şi particulare, când treceau prin perioada aşa-zisă "capitalismul de stat". Perioada aceasta a fost foarte scurtă. După aceea şi-au propus să transforme pe capitaliştii aceştia; eu personal am stat de vorbă cu cineva. Unul dintre ei era de lângă Şanghai. El era asociat la o mică ţesătorie, avea vreo nouă copii şi acolo obţinea un procent din venit. Pe noi ne-a izbit însuşi felul de a pune problema: transformarea elementelor burgheze în oameni ai muncii, după cum ne-au surprins şi relaţiile care erau între partidul comunist şi celelalte nouă partide burgheze din China. Am considerat că dat fiind împrejurările istorice din China, condiţiile revoluţionare în care se desfăşoară revoluţia chineză, acestea au fost necesare şi de aici şi lozinca "să înflorească toate florile". Ziceam noi că este vorba de anumite libertăţi care li s-ar fi dat acelor partide politice şi cercuri de intelectuali cu concepţia lor, pentru că se spunea că trebuie să gândeşti tare, să-ţi spui părerea. A avut loc cu această chestiune o discuţie foarte largă.

După cât ne este cunoscut, în ziarul partidului şi în alte ziare erau criticaţi acei care s-au speriat de lozinca aceasta şi ridicau chestiunea cu "să înflorească toate florile". Numai anumite flori? Să nimicim buruienile?

După ce au dezbătut în lung şi în lat teza "să înflorească toate florile" şi "să se întreacă toate şcolile", atunci n-au întârziat să-şi facă apariţia şi manifestări rezultate din aceste dezbateri. Diferitele curente caracteristice diferitelor categorii sociale au luat curaj, au pornit pe calea lozincii acesteia şi au început să-şi afirme tezele lor care erau teze contrare tezelor concepţiei noastre despre lume şi viaţă, contrare tezelor marxism-leninismului. Şi într-adevăr începuse de acum să înflorească acele flori şi să se manifeste acele şcoli care au atras după sine măsuri. Au fost arestaţi, au fost condamnaţi, pare-se că au fost şi împuşcaţi. Noi nu înţelegeam de ce a fost necesară lansarea acestor lozinci; pentru că au fost dezbătute

[89] Cele nouă partide erau: Partidul Comunist Chinez, Comitetul Revoluţionar al Kuomintangului, Liga Democratică a Chinei, Asociaţia Construcţiei Naţionale Democratice a Chinei, Asociaţia pentru promovarea democraţiei, Partidul democratic muncitoresc-ţărănesc, Partidul Chih Kung, Societatea Ciu San, Liga Autonomiei Democratice a Taivanului.

cu întregul popor chinez şi cu întregul partid. Se vede că au cadre teoretice foarte numeroase şi pregătite, încât pune tribuna pentru reprezentanţii cercurilor burgheze şi ideologilor mic burghezi, încât ei sunt în stare să clarifice şi din toate dezbaterile vor ieşi victorioase tezele noastre. Au cadre, pot înfrunta într-o luptă deschisă, ne spuneam noi, încât aceste lozinci au fost necesare. Când într-adevăr a început să se manifeste cu toată puterea curentele şi reprezentanţii acestor curente, au început să explice, sigur cu anumite zâmbete, că au făcut lucrul acesta cu scopul de a face duşmanul să-şi arate faţa, să-l putem lua, cum se spune, de beregată şi să ne răfuim cu el, pentru că duşmanii s-au ascuns în mase şi caută acelaşi refren cu celelalte şi că este necesar să ne cunoaştem adversarii, de aceea le-ar fi pus în dezbatere largă. Dar aceasta a fost mai mult o explicaţie copilărească. Ce era nevoie să lanseze asemenea zvonuri? Aceasta este ceva aventuros, o şarlatanie, ce rost au toate acestea? De ce n-au căutat să ducă o activitate ideologică continuă, fără asemenea manevre? Au avut asemenea duşmani? Făceau parte din organele şi organizaţiile centrale şi locale, asemenea reprezentaţi îi invitau la congresele partidelor lor.

În orice caz, această orientare arată că tovarăşii chinezi au căutat ceva căi proprii în ce priveşte lupta ideologică, dar nu numai lupta ideologică, ci şi în construcţia economică au căutat căi proprii. În lupta ideologică, cu manevra pe care au făcut-o, au reuşit, hai să zicem, să reteze capetele unui număr mai mare sau mai mic de reprezentanţi şi aceasta este dacă vreţi o nebunie, o aventură, ceva de neînchipuit.

Dar au pornit-o pe calea construcţiei aşa-ziselor comune populare în construcţia socialismului.

Atât în legătură cu tezele "să înflorească toate florile", "să se întreacă toate şcolile", cred că va trebui să întocmim un material documentar serios şi să luăm argument cu argument pentru a lămuri cadrele de partid, a clarifica activul nostru de partid, pentru că aceste teze nu au rămas în graniţele Chinei, aceste teze au căpătat o anumită răspândire. Ei au stăruit prin presă, prin reprezentanţele lor diplomatice, prin relaţiile care le au chiar în ţările respective, în primul rând cu cercurile intelectuale, să prezinte aceste teze ale Partidului Comunist Chinez, ale lui Mao Tze-dun ca ceva care îmbogăţeşte tezaurul marxism-leninismului, când de fapt era o abdicare, o retragere, o îndepărtare de la tezele noastre. Îmi aduc aminte că în această privinţă au fost şi la noi în anumite categorii, în anumite cercuri de intelectuali, intelectuali care au făcut şi puţină politică în trecut şi care nu înţelegeau îndeajuns direcţia, mersul nostru şi diferite fenomene care apar în acest mers al nostru înainte şi care manifestau o doză mai mare de liberalism, îşi puneau întrebarea, iată, în China pot "să înflorească toate florile" şi "să se întreacă toate şcolile" şi aici nu este chip să ai libertate. Aceasta înseamnă că toate curentele filozofice se înfruntă şi care iese biruitor îşi poate arăta influenţa curentului respectiv. De ce oare la noi nu se aplică aceste teze, aceste lozinci? Există în anumite cercuri un interes pentru aceste lozinci din China, se manifestă dorinţa că şi la noi s-ar putea într-o zi să aibă circulaţie aceste lozinci, aceste teze. Comitetul Central, Biroul Politic de la bun început au căutat să clarifice despre ce este vorba, am adunat material şi am accentuat tot mai puternic tezele noastre în contrapunere cu tezele lor, însă fără să facem polemică politică şi să descifrăm public, parcă am critica pe cineva.

Cu prilejul unei delegaţii chineze care a fost în Iugoslavia şi a trecut şi prin România, în frunte cu Pân Ci-jen, care a fost la Congresul al III-lea al partidului nostru, am vorbit deschis despre cele ce se petrec în China şi am recunoscut că nu împărtăşim conţinutul acestor teze şi scopul pe care îl urmăresc şi să nu fie supăraţi de faptul că în România presa noastră trece cu vederea cele din China, că nu le dăm atenţie, nu le facem loc în presa noastră şi nu le punem în discuţie. Probabil, am spus, că la dv. în China, am ruga să fim înţeleşi, în condiţiile Chinei este posibil să aibă loc asemenea manifestări, asemenea lucruri, însă la noi în România, unde avem

o intelectualitate veche, destul de numeroasă, care s-a adăpat la izvoarele culturii burgheze, este influenţată de cultura franceză, unde curentele străine ar căpăta o amploare extraordinară dacă am adopta tezele "să înflorească toate florile", "să se întreacă toate şcolile", noi îndepărtăm acele curente, le combatem, le demascăm şi căutăm să răspândim tezele clasicilor şi desfăşurăm muncă ideologică, răspândim ideile socialismului în masele largi ale poporului nostru şi nu alte curente, nu alte idei. Să nu vă supăraţi, tovarăşi, dar ne-aţi face un mare rău dacă aţi insista să aducem la cunoştinţa opiniei publice ceea ce se petrece în China. Au ciulit urechile, s-au crispat la faţă. Aceasta s-a petrecut în 1957.

Au mers departe de tot, au răspândit teoria grevelor, că în condiţiile construcţiei socialismului există împrejurări când apar contradicţii, că există mai multe feluri de contradicţii, contradicţia dintre popor şi conducere, între conducători, în sânul poporului, s-au încurcat în atâtea contradicţii încât au ajuns la concluzia că în anumite condiţii masele de muncitori trebuie să facă greve şi au recunoscut că pot face şi trebuie să facă greve. Au răspândit teoria aceasta a posibilităţii izbucnirii grevelor în condiţiile construcţiei socialiste. Era ceva dăunător şi a fost după cele petrecute în Ungaria şi Polonia. Noi teorii care nu mai puţin provocau grave confuzii atât în China, dar puteau să aibă folosinţă şi în celelalte ţări socialiste. Nici despre aceasta n-am publicat în presă şi n-am permis să se strecoare în presa noastră, deşi ei au încercat cu diferite prilejuri să facă cunoscute asemenea teze.

În ceea ce priveşte construcţia economică au trecut la organizarea comunelor populare de jos şi până sus şi în oraşe. La începutul existenţei Uniunii Sovietice s-a încercat organizarea comunelor, nu în felul în care sunt organizate în China, dar s-a părăsit imediat şi s-a ajuns la o formă de artel, la forma de colhoz şi va urma evoluţia până se va transforma în bun al întregului popor. S-a renunţat de la primele zile ale existenţei, ca o formă neviabilă, nereală. În comunele populare este vorba de un comunism primitiv, de un comunism cu o nuanţă de comunism militar. La dânşii, întrucât au avut aproape 30 de ani război civil, s-au format în aceste împrejurări şi au continuat cu comunismul de război şi în timpul construcţiei socialiste şi multe din mentalităţile, din apucăturile lor sunt rezultat al acestei perioade de război civil, sunt şi încurcături mari în capul lor.

În toată conducerea lor nu ştiu dacă sunt câţiva muncitori, sunt proveniţi din ţărănime, intelectuali şi nu se poate să nu se manifeste mentalitatea caracteristică acestor stări sociale. De aici concluzia că ţărănimea are un grad de conştiinţă mai ridicat decât clasa muncitoare. Poate, spuneam, în China, dar în alte părţi nu se poate face această afirmaţie.

Trecând la comune populare au săvârşit o serie întreagă de abateri, au băgat acolo toate cratiţele şi toate oalele. S-a desfiinţat şi viaţa de familie, i-au băgat cum ne înjurau capitaliştii: "la cazan îi scoală cu goarna, îi duce la muncă cu goarna, îi culcă cu goarna, îi pune la instrucţie la cataramă, merg pe principiul înarmării întregului popor". Foarte multe bazaconii, care compromit socialismul în lume. De cele ce se petrece în comunele populare s-au sesizat cercurile ziaristice din străinătate, au început să speculeze stările înapoiate de acolo. Sigur, au obţinut rezultate în industrie, în construcţia economică, au avut un ajutor mare din partea Uniunii Sovietice care s-a lăsat pe ea chiar în detrimentul dezvoltării economiei Uniunii Sovietice şi a furnizat echipament, sume colosale, i-a dat credite mari, a ajutat-o cu specialişti, care a dus la dezvoltarea construcţiei economice şi culturale în China, au obţinut rezultate multilaterale în construcţia economică, însă anumite laturi negative aruncă înapoi activitatea bună aşa cum sunt şi aceste comune populare. Nu au mers pe linia experienţei sovietice, noi am aplicat-o în mod creator şi nu avem greutăţi.

Apoi au adoptat dezvoltarea în salturi, nu un mers rectiliniu, un mers uşor, ca "saltul mic", "saltul mijlociu", în diverse activităţi, atât în partid cât şi pe linie de stat. Toate aceste stări de lucruri constituie un fel caracteristic de a construi socialismul, sunt rezultatul unei

îndepărtări de la tezele marxism-leninismului, de la o serie de teze fundamentale ale marxism-leninismului, sunt rezultatul îndepărtării de la experienţa bogată a Uniunii Sovietice în construcţia socialismului şi comunismului. Apoi nu este o prostie să cauţi alte forme să ajungi la comune populare, când Uniunea Sovietică are un drum glorios în această privinţă şi câte cucuie nu a avut până nu a desăvârşit aceste forme? De ce să nu iei experienţa celui mai avansat stat din lume şi să cauţi alte forme, cum sunt comunele populare, unde te aşezi la masă, nu ţi se cere să dai productivitate, munceşti fără normă, te critică dacă nu mănânci toată porţia de orez şi după ce mănâncă tot orezul, încep să apară greutăţile că nu mai au orez. De unde până acum se plângeau că nu ştiu ce să facă cu orezul, acum nu mai au orez, sunt zone unde oamenii literalmente mor de foame, şi nu este ca să ajuţi o ţară mai mică, să hrăneşti 650 milioane de oameni nu ştiu dacă este vreo posibilitate. Altă soluţie decât să moară de foame nu există. Iată unde duce experienţa aceasta a tovarăşilor chinezi, duce la rezultate extrem de negative şi periculoase.

În ceea ce priveşte Partidul Comunist Chinez este destul de influent, este legat de mase, însă nu ştiu cât va fi aceasta. O să fie lămuriţi astăzi, o să fie mâine şi o să-şi pună întrebarea dacă sunt juste măsurile luate de Partidul Comunist, corespund intereselor şi autoritatea şi prestigiul pot să scadă într-o zi acolo. Noi nădăjduim că viaţa îi va învăţa, îi va obliga să modifice o serie întreagă de lucruri pe care ei le au.

Au luat sub focul criticii principiul cointeresării materiale, că ar face parte din dreptul burghez şi cine se călăuzeşte după acest principiu chipurile au o atitudine revizionistă, au o atitudine antimarxistă, nu sunt marxişti, sunt oportunişti şi tot felul de epitete li se adresa partizanilor principiului cointeresării materiale. Se ştie că fără cointeresare materială nu poate exista progres şi nu se poate nivela viaţa aşa cum au încercat ei. Ai un costum albastru pentru un an de zile, îţi dă căniţa de orez, dar nu te întreabă dacă ai produs mai mult. Problema normelor nu constituie elementul de preocupare pentru conducătorii politici şi din cauză că ei socotesc că aceasta ţine de dreptul burghez, că cointeresarea materială nu este proprie socialismului şi au mers după mentalitatea şi concepţia ţărănească, pe linia aducerii la un nivel jos toată lumea, care munceşte, mănâncă, dar fără evidenţă cum munceşte, cum produce. Ori se ştie că în socialism evidenţa este un lucru esenţial. Pe timpul când trăia Lenin se ştie ce luptă a fost de a imprima de sus şi până jos de a se ţine evidenţa muncii efectuate, de a se obţine după muncă ş.a. Ori, în această privinţă tovarăşii chinezi au răspândit teze false, îndepărtate de experienţa bogată a Uniunii Sovietice şi a celorlalte ţări socialiste care au confirmat justeţea acestor teze, a principiului cointeresării materiale, la care au renunţat şi acum au dificultăţi, nu le ajunge orezul. Se mai iveşte şi o recoltă slabă şi foametea bate la uşă. Atâta timp cât nu au renunţat la principiul cointeresării materiale, reuşiseră să aibă succese. Abandonarea principiului cointeresării materiale duce la catastrofa economică, aşa cum au ei astăzi.

În ceea ce priveşte industria, au scormonit acolo nişte lozinci: "să mergem pe ambele picioare", să mergem şi cu agricultura şi cu industria şi când au văzut că au scrântit-o atunci au spus "cu un picior să mergem mai tare", în industria grea să dăm mai mult metal. Au scornit o teorie, că nu este favorabil să mergem pe întreprinderi mari specializate, că putem organiza activitatea în producţia metalului încât să întrecem Anglia nu ştiu în cât timp şi să facem saltul mare, apoi să facem un salt şi mai mare, toată această politică a salturilor care şi acum o promovează cu încăpăţânare. Au creat cuptoare de topit fier şi în universitate şi la ministere, nu ştiu dacă şi Mao Tze-dun unde locuia nu avea un cuptor de topit minereu de fier. Toată lumea era obligată să caute minereu de fier, şi se căuta, s-a dus lumea să caute fier. Deci, renunţarea la cointeresarea materială este o justificare a acestei poziţii greşite şi dăunătoare.

Ce a rămas din toate acestea acum? Ni se pare că au început să le părăsească. Deşi ei încă poate că îşi dau ultima suflare, acea parte care a mai rămas în viaţă. Nu este altă cale

decât experienţa dobândită de Uniunea Sovietică în construcţia industriei. Şi nu mers pe două picioare sau pe un picior, cu unul mai înainte şi cu altul mai înapoi, ci aşa cum sună tezele clasicilor. Industrializare nu înseamnă orice fel de industrializare, industrie de stambă, înseamnă metal, energie, cărbuni, deci industrie grea, construcţie de maşini.

Şi noi am dus-o greu în primul şi al doilea plan cincinal, până ce au intrat în funcţie unităţile noi construite, însă după ce le construieşti ai şi posibilitatea să dezvolţi mai mult, şi industria uşoară şi alimentară. Este adevărat, s-a pus, punem şi vom pune şi în viitor accentul pe industria grea, pe industria construcţiilor de maşini. Şi ei au făcut progrese foarte mari şi frumoase în această privinţă, însă aceste progrese sunt în mare măsură umbrite de acest aşa-zis mers cu două picioare. Teoria aceasta au luat-o şi unii prieteni vecini cu noi. În consfătuirea care a avut loc, în cuvântul său, tov. [Todor] Jivkov[90] a avut un moment autocritic, dar s-a atins numai puţin, au spus că au luat problema cu saltul, dar nu au carne şi au greutăţi economice. Îşi propuneau într-un singur an să depăşească producţia agricolă, parcă făcuse contract să dubleze producţia în agricultură, iar în anii viitori să fie de trei ori cât a fost acum doi ani. Poţi să te duci până în porţile cerului cu salturile acestea? Pe baza acestei producţii mărite şi-au propus un plan de export. Tot scheletul, tot ansamblul activităţii economice era legat de aceste salturi în agricultură, şi când au văzut cum este au rămas datori şi colo şi colo şi au început să dea din colţ în colţ, neavând pe unde scoate cămaşa. Mai mult, chiar, au mers să adopte şi metode din acestea, ca membrii din conducere să meargă jos la lucru manual, să lege mai strâns practica de teorie. În Albania, preşedintele este tractorist, însă dacă ai să-l compari cu toţi ceilalţi tractorişti, ce randament dă el faţă de ceilalţi? O să trebuiască să-l critici mereu pentru activitatea slabă, pentru că nici vârsta nu-i permite şi nici timpul, el este preşedinte. Pare-se că e continuată metoda aceasta, dar nu e serioasă.

Tovarăşii chinezi au încercat şi la noi şi în alte părţi au invitat la Ambasadă o serie de lucrători din domeniul culturii, cadre care desfăşoară activitate în acest domeniu. La un ceai li s-a dat un film unde arăta cum Mao Tze-dun cară cu cobiliţa apă şi toţi chinezii râdeau cu gura până la urechi şi spuneau mai mult, mai mult, să pui cărbuni în cobiliţă. Cu ce scop prezentau acest film? Pentru a arăta, uite ce popular este Mao Tze-dun, cum leagă teoria cu practica şi ce legătură are conducerea de partid cu poporul! Uite ce mod de viaţă stoic duc conducătorii partidului şi guvernului! Şi poate şi la noi sunt unii care spun că uite cum fac ei! S-au uniformizat, au mers pe linia nivelării mic-burgheze de jos până sus că n-ai să-i mai recunoşti. Din acest lucru fac o teorie întreagă şi sigur au putut să influenţeze la noi elementele mic-burgheze. A fost cineva la [Ministerul de] Externe care s-a manifestat aşa în domeniul cultural şi care a început să se preocupe de lucrurile acestea. Am spus să-l trimitem la papuci în China, să meargă la orez şi la lucru nenormat.

Însă partea cea mai gravă şi care constituie chiar o primejdie deosebită este poziţia lor faţă de problemele păcii şi războiului. Aici, deşi în această privinţă au luat parte la consfătuirea de la Moscova în 1957, au semnat Declaraţia şi Manifestul Păcii, părea că sunt de acord cu principiul coexistenţei paşnice, şi cu tot ce este legat de acest principiu, în fond ei au avut probabil o altă părere, pentru că au început să manifeste tot mai deschis şi mai insistent alte teze decât teza coexistenţei paşnice, pentru că porneau de la altă premisă.

Consideră că noi şi celelalte partide comuniste şi muncitoreşti, în frunte cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, am fi părăsit teza leninistă a păcii şi războaielor, a revoluţiilor proletare, iar în ce priveşte teza cu privire la posibilitatea obţinerii puterii pe căi paşnice, eu

[90] Todor Jivkov (1911-1998) – om politic bulgar; prim-secretar al C.C. al P.C.B. (1954-1981), secretar general al C.C. al P.C.B. (1981-1989), preşedinte al Consiliului de Miniştri (1962-1971), preşedinte al Consiliului de stat al R.P.B. (1971-1989).

consider de-a dreptul revizionistă, oportunistă, neţinând seama de raportul de forţe care este hotărâtor în aprecierea situaţiei şi a poziţiei teoretice în mişcarea revoluţionară. Când Lenin a întocmit lucrarea despre imperialism, când a dat tezele cunoscute despre epoca războaielor şi revoluţiilor proletare, nu exista sistem economic socialist mondial, nu exista lagărul socialist, nu exista forţa lagărului socialist, nu exista o mişcare atât de largă pentru pace care cuprinde, se poate spune, cele mai largi mase populare. Toate popoarele doresc pace.

Desigur că vom avea prilejul să dezbatem la Consfătuirea care va avea loc la Moscova cele mai importante teze teoretice; va fi o Consfătuire la un nivel teoretic foarte înalt, va trebui să tragem concluzii din schimbările care au avut loc în lume şi în ceea ce priveşte tezele care au fost elaborate în alte condiţii istorice şi în alte împrejurări decât cele pe care le trăim astăzi.

Ca nişte dogmatici au luat pe Lenin şi au început să răspândească ideea că ne abatem de la învăţătura leninistă, că e o utopie să pretinzi dezarmare în condiţiile existenţei încă a imperialismului care se înarmează până în dinţi, că aceasta înseamnă a răspândi iluzii în popor, în masele populare cu privire la posibilitatea preîntâmpinării războiului, că aceasta înseamnă demobilizare, nu înseamnă ţinerea trează a vigilenţei popoarelor şi spiritului de luptă al popoarelor împotriva agresiunii. Ei spun că toate discuţiile pe care le avem cu toţi reprezentanţii diferitelor cercuri ale lumii capitaliste sunt apă de ploaie, ei de fapt nu vor, ci se pregătesc de război şi noi tot vorbim de coexistenţa paşnică. Cu cine? Cu cei care se pregătesc de război? Deci nu există posibilitatea de înfăptuire practică a coexistenţei paşnice. Deci nu există posibilitatea preîntâmpinării războiului, deci războiul este în continuare o fatalitate, legat de existenţa sistemului imperialist? Ei spun că înşelăm masele, că nu le spunem adevărul şi de aici păreri la adresa revizioniştilor contemporani şi iugoslavi (probabil ne au în vedere pe noi, în legătură cu lupta pentru pace, cu lupta împotriva războiului). Ei vin în contradicţie cu tezele Congresului XX şi XXI atât în politica internă cât şi externă. Au cu totul altă linie, sunt două linii în aprecierea situaţiei internaţionale, a raportului de forţe şi a concluziilor ce trebuie trase din tabloul situaţiei internaţionale, generale.

O linie e linia noastră, pentru că cele cuprinse în Declaraţia de la Moscova şi Manifestul Păcii constituie o Cartă pentru partidele comuniste şi muncitoreşti, pentru ţările socialiste şi rezultatele obţinute până acum confirmă pe deplin justeţea acelor aprecieri. În anumite condiţii şi împrejurări, în desfăşurarea forţelor revoluţionare nu este exclusă folosirea violenţei în lupta pentru putere. Dar unde sunt condiţii pentru a lua puterea pe calea paşnică să se folosească aceste condiţii. Sunt nenumărate exemple şi astăzi chiar lucrurile se desfăşoară în această direcţie.

Recunoscând posibilitatea trecerii paşnice de la capitalism la socialism, nu excludem şi nu uităm ca atâta vreme cât există state înarmate, sigur că folosirea violenţei nu este exclusă. S-a arătat şi una şi cealaltă. Chinezii spun că nu poţi elimina această posibilitate. Ei sunt de acord cu această teză, dar să punem mai mult accentul pe teza folosirii violenţei, pregătirea lor pentru trecere acolo unde încă funcţionează în condiţii de ilegalitate. Deci ce mai rămâne din partea cealaltă? Tot trecerea paşnică, folosirea condiţiilor, împrejurărilor care să permită forţelor sociale care se alătură proletariatului să preia puterea pe cale paşnică. Cu alte cuvinte, teoria trecerii mai mult sau mai puţin paşnice pe calea violenţei.

Şi în teza cu privire la război la fel au spus. Că ducem în eroare masele, se creează iluzii, slăbim forţa care trebuie să preîntâmpine războiul. Părerea de a preîntâmpina înseamnă de a avea o anumită poziţie.

Eu cred că oamenii aceştia, dacă nu suntem atenţi pot să se arunce chiar şi în aventură, pot să se arunce în lucruri foarte serioase şi foarte grave, pentru că au anumite păreri despre fiinţa umană, deşi Mao Tze-dun e poet şi el trebuie să aibă sensibilitate mult mai puternică decât omul obişnuit. Până la urmă vezi că nu e glumă despre părerea aceasta.

Ei spun: "De ce să ne temem de război? O să moară jumătate din popor, dar am ras de pe suprafaţa pământului capitalismul".

Noi nu introducem comunismul cu forţa armelor. Revoluţia este rezultatul dezvoltării factorilor interni şi are influenţă asupra situaţiei internaţionale. Dar a aduce socialismul cu forţa armelor, să spui că chiar dacă moare jumătate din popor şi chiar mai mult de jumătate, aceasta n-are nici o importanţă, dar cei care trăiesc au o cale deschisă şi nimicim imperialismul. Dar de ce să moară o jumătate din poporul Chinei? Dacă spui, 300 de milioane trebuie să moară, care vă duceţi? E aceasta mobilizator pentru poporul chinez? Toţi vor să trăiască. Dar nu se poate trăi împotriva războiului, mobilizând masele împotriva războiului? Un nou război înseamnă un cataclism. Cu cât forţele de distrugere sunt mai mari, cu atât războiul va fi mai greu. E un contrast între aceste poziţii, la prima vedere ei spun foarte interesant, de ce vă temeţi de război? Cine sunt imperialiştii? Nişte tigri de hârtie, iar pe de altă parte preferi să mergi până acolo încât să ajungi în aventură, să spui că chiar o jumătate din omenire să piară, va pieri capitalismul de pe faţa pământului. Cu alte cuvinte, să nu ne dăm înapoi, dacă ne tot provoacă. Aceasta înseamnă a pierde încrederea, a nu avea încredere în forţele lagărului socialist, a nu înţelege raportul de forţe pe plan internaţional, a nu ţine seama de faptul că lagărul nostru socialist determină cursul evenimentelor. Aceasta se deosebeşte fundamental de ceea ce a fost înainte. Înainte imperialiştii hotărau unde şi când, ce amploare să aibă, locul unui conflict. Azi nu mai pot face aşa pentru că lagărul socialist reprezintă o forţă uriaşă, ci deţine mijloace de distrugere mult mai numeroase şi mai puternice decât au ei. Cu imperialiştii noi nu ne facem iluzii. Că din sentimentalism renunţă la soluţiile tipic imperialiştilor de război... nu din umanism, dar le e frică. Ei ştiu că într-un nou război, în condiţiile existenţei lagărului socialist, forţei crescânde a lagărului socialismului, care dispune de mijloace aşa de formidabile, n-o să mai rămână nimic din ei.

De aici a apărut teoria în cercurile imperialiste a aşa-ziselor soluţii ale războiului local, unde să-şi menţină poziţia şi situaţia, pentru că Uniunea Sovietică şi lagărul socialismului nu se vor angaja într-un astfel de război. Cunoaşteţi că atunci când a fost atacat Egiptul, Siria şi Irakul, au fost gata să înceapă. Sunt nenumărate exemple care dovedesc că imperialiştii nu pot face ceea ce doresc pentru că noi putem preveni izbucnirea unui război. Chiar acum cu Congo, Cuba, vedeţi care este situaţia. Noi ne putem amesteca chiar şi în forma în care se cunoaşte. Ei vin şi spun că e vorba de 1/3, care suntem noi, şi de 2/3, care sunt ceilalţi. Deci niciodată nu vom ajunge la situaţia decât aşa, încetul cu încetul, să-i dominăm. Făcând o socoteală aritmetică, cum spunea tov. Hruşciov la recepţie, ţările acestea imperialiste nu poţi să le caracterizezi în sensul că toată populaţia este imperialistă; acolo sunt anumite cercuri, cea mai mare parte din populaţia ţărilor capitaliste e populaţie muncitoare, sunt oameni ai muncii care trăiesc sub dominaţia capitalistă şi nu s-au eliberat de sub dominaţia capitalistă, dar la aceste forţe putem apela dacă punem în cântar lagărul ţărilor neutre, nesocialiste, care ne sprijină şi trebuie să-i ţinem alături de noi, pe de altă parte clasa muncitoare din lagărul capitalist, masele largi ale acestor popoare, care doresc fierbinte pacea, constituie oare suficiente motive pentru a nu renunţa la ele? Pentru a ţine mereu steagul păcii sus şi a nu-i da în mâinile imperialiştilor? Ce ar însemna dacă am adopta ce spun chinezii, să nu ne fie teamă de război? A găsi locul, a le da lor în mână steagul păcii; ar spune că comuniştii sunt pentru război, pentru lichidarea capitalismului, pe calea războiului. Atunci ar fi o catastrofă dacă am aluneca în asemenea aventură.

Aceste lucruri au avut loc şi s-au manifestat cu putere în China în ce priveşte problemele interne cât şi externe. Şi nu numai că aveau ei poziţia aceasta închisă în ei, dar au început să acţioneze şi în afară, deschis, în presă, la radio, să opună tezelor noastre tezele lor, lozincilor noastre lozincile lor, încât a apărut clar în lumea capitalistă că ar exista divergenţe

între noi şi China. Mai mult, au trecut la acţiuni de subminare, ceea ce într-un partid, când un grup de oameni pornesc la acţiuni pe care le numim fracţionism, pentru subminarea liniei partidului şi unităţii partidului, le zicem fracţionişti. Aceasta este o acţiune de subminare a liniei stabilită de comun acord cu toate partidele; fără să întrebe C.C. ale partidelor comuniste şi muncitoreşti, au trecut la acţiuni deschise în presă, încât să ştie despre ce este vorba. Când prindeau delegaţii ale partidelor frăţeşti sau chiar dacă nu erau membri de partid, ca sesiunea F[ederaţiei] S[indicale] M[ondiale], au desfăşurat o muncă individuală, de la om la om, pentru a arăta divergenţele dintre ei şi chipurile Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Puneau divergenţele acestea la nivelul Chinei şi Uniunii Sovietice. Dar Declaraţia n-a semnat-o numai P.C.U.S. şi P.C. Chinez, au semnat-o toţi reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti. Dar ce fel de atitudine este aceasta, când dv. consideraţi că numai între dv. ar exista asemenea divergenţe cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti?! Oare sunt cantităţi neglijabile, oare în relaţiile dintre partidele comuniste ne orientăm după dreptul între cele mari şi cele mici?

Nu au întrebat conducerile acestor partide, au prezentat ca fiind divergenţe între C.C. al P.C.U.S. şi C.C. al P.C. Chinez şi au căutat să submineze autoritatea, prestigiul şi linia subliniată de toate partidele comuniste şi muncitoreşti, s-au îndreptat împotriva P.C.U.S. Fiecărui participant la această consfătuire, fie că era membru de partid sau nu, i s-a adus la cunoştinţă cadrul divergenţelor cu argumentele care le aveau şi nu s-au mulţumit numai cu prelucrarea individuală, i-a adus şi în grup. Un membru al prezidiului lor i-a invitat la masă, le-a dat să mănânce şi pe urmă le-a adus la cunoştinţă divergenţele dintre C.C. al P.C.U.S. şi C.C. al P.C. Chinez.

Ei au şi o concepţie interesantă în ceea ce priveşte relaţiile cu unele ţări, de exemplu cu Mongolia. S-au înţeles nu de mult să dea un ajutor economic Mongoliei, le-a trimis 80.000 de chinezi şi urmează să le mai trimită, ca să aibă acolo o organizaţie proprie, cu alte cuvinte să producă o situaţie ca într-o bună zi Mongolia să zică că se alătură cu toata inima la China Populară.

Sau tendinţa cu India, a deschis un conflict tocmai când tov. Hruşciov a plecat în Statele Unite ale Americii[91] într-o vizită de bunăvoinţă şi pentru a răspândi cât mai mult ideea coexistenţei paşnice, ideea socialismului chiar în inima capitalismului. În America, acolo, tov. Hruşciov a militat pentru socialism, pentru cauza păcii, pentru coexistenta paşnică, pentru dezarmare şi tocmai atunci tovarăşii chinezi au deschis conflictul cu India, conflictul cunoscut care nici astăzi nu s-a lichidat şi nu se ştie cine a fost de vină. De vină a fost mortul. Deşi între împăraţii Chinei şi conducătorii Indiei din vechime nu a fost ceartă pentru teritoriile pustii ale Indiei, aşa deodată le-a venit în minte că au aparţinut întotdeauna Chinei şi au pornit la înfăptuirea acestui obiectiv. Tot prestigiul care l-a câştigat la Bandung ca ţară care a desfăşurat o activitate frumoasă pentru acţiunea de unire a ţărilor din Asia a scăzut.

Cred că nu greşesc când spun că acolo se manifesta un şovinism chinez de toată frumuseţea. Vorbind un tov. chinez cu Ţedenbal[92] a avut o ieşire spontană de sinceritate: "ce popoarele din Europa, noi suntem majoritatea zdrobitoare!". S-au găsit să-l facă erou popular al Chinei pe Ghinghistan. Sunt manifestări centrifuge foarte periculoase cu care ne vom întâlni şi în viitor. Nu este un lucru uşor, sunt foarte încăpăţânaţi, ei continuă chiar şi după consfătuire să-şi desfăşoare activitatea lor, caută numai argumente potrivite, însă nici un

[91] Vizita lui N.S. Hruşciov în Statele Unite a avut loc în perioada 15-28 septembrie 1959.

[92] Jumjaghiin Ţedenbal (n. 1916) – om politic mongol; secretar general (1940-1954), iar din 1958 prim-secretar al C.C. al Partidului Revoluţionar-Popular Mongol, preşedinte al Consiliului de Miniştri (1952-1974).

argument nu poate justifica poziţia falsă, nejustă. Nici presa lor nu a dat şi nu dă atenţie vizitei tov. Hruşciov, pentru că nu sunt de acord cu coexistenţa paşnică, nu cred în necesitatea dezarmării generale şi totale.

Întrucât s-au ivit aceste stări de lucruri care dăinuie de mai mult timp, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice s-a gândit să organizeze o consfătuire folosind prilejul Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, lucru cu care am fost de acord, pentru a dezbate acele devieri la care m-am referit în informarea pe care v-o fac, însă Partidul Comunist Chinez a motivat că este prea scurt timpul şi că o asemenea consfătuire trebuie bine pregătită şi propun amânarea ei pe altă dată. Atunci a pornit o altă propunere, fiindcă tot participă reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste şi nesocialiste şi întotdeauna când se întâlnesc comuniştii se schimbă păreri între ei, dacă sunt de acord să ia şi ei parte la un schimb de păreri şi au fost de acord. Au trimis o delegaţie condusă de Pân Ci-jen şi Kang Sheng[93] (aveau de gând să trimită un primar şi au schimbat). În tot timpul şedinţei au avut o atitudine şi ieşiri netovărăşeşti.

Ei au trecut prin Moscova şi au avut o discuţie de vreo opt ore şi ne-au spus că au rămas pe poziţie, nu s-au clintit deloc. Aici au întrebat care este obiectul schimbului de păreri şi noi am spus că este o analiză a situaţiei internaţionale, a poziţiei noastre, ce rezultate am obţinut în aplicarea conţinutului Declaraţiei de la Moscova şi a Manifestului Păcii. Ei se interesau dacă nu vom lua în discuţie faptele foarte serioase care le-au săvârşit tovarăşii chinezi. Atunci li s-a spus: trebuie să discutăm calm, cu simţ înalt de răspundere şi să clarificăm lucrurile, fiindcă comuniştii aşa obişnuiesc, să ne convingem unul pe celălalt. Ei au spus că i-am luat prin surprindere.

A avut loc consfătuirea. Întâi a avut loc consfătuirea reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti ale ţărilor din lagărul socialist şi apoi cu toţi ceilalţi, unde le-am adus la cunoştinţă rezultatele discuţiilor şi un proiect de comunicat care trebuia să fie publicat, aşa cum a şi fost publicat.

Atât şedinţa primei consfătuiri cât şi consfătuirea cu toţii s-au desfăşurat într-un spirit de combativitate, de hotărâre de a apăra linia Declaraţiei de la Moscova şi Manifestului Păcii şi au fost supuse unei critici severe, multilaterale, acele devieri, acele stări de lucruri care constituie o îndepărtare a tovarăşilor chinezi de la Declaraţia partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova şi de la Manifestul Păcii, a fost şi o unitate, cu excepţia chinezilor care au rămas pe poziţie. Au luat cuvântul de două-trei ori şi au vorbit câte un ceas, deşi fiecare trebuia să vorbească 20-30 minute. Au luat cuvântul vehement, au scăpat şi afirmaţii provocatoare la adresa unora sau altora şi nu au făcut decât să repete cuvântarea de la început. A doua oară când am văzut că repetă ceea ce au spus în prima şedinţă a consfătuirii, am atras atenţia că dânşii repetă ceea ce au spus la început şi am întrebat pe participanţi dacă nu le-a fost destul de clară expunerea făcută de reprezentantul P.C. Chinez. Toţi au fost de părere că nu ar fi necesar să se repete nişte lucruri care le-au spus mai înainte, că nu se aduce nimic nou. El a primit ca o încercare de a-l împiedica să vorbească, că nu se discută într-un spirit democratic. A făcut şi puţină ironie: "Respectabile preşedinte, de ce nu mă laşi să vorbesc?" - diferite tertipuri, că se pricep. Sigur că nu era vorba de o împiedicare. I-am spus: dacă dumneata simţi nevoia ca încă o dată să spui, eşti liber, însă am ţinut să remarc că spui ceea ce ai spus şi în prima cuvântare. Şi a repetat şi a treia oară şi nu s-a ruşinat. Prin felul cum au reacţionat se vedea că erau porniţi să se menţină pe poziţie până la capăt.

[93] Kang Sheng (1898-1975) – om politic chinez; membru din 1925 al P.C. Chinez; în perioada 1933-1935 a studiat la Moscova probleme de securitate şi informaţii; a condus apoi serviciul de securitate al P.C. Chinez, membru al Secretariatului C.C. (din 1962), membru supleant (din 1956), apoi membru al Biroului Politic (din 1966), implicat în revoluţia culturală, devine în 1973 vicepreşedinte al partidului; exclus din partid post-mortem (1980).

Când a venit vorba de comunicat au spus că nu au mandat să semneze, deşi nu era adevărat. Am spus că nu este vorba de o declaraţie nouă şi dacă spuneţi că nu v-aţi îndepărtat de Declaraţia de la Moscova, cine va împiedică să semnaţi, fiindcă noi reconfirmăm cele spuse în Declaraţia de la Moscova, nu este o declaraţie nouă. Noi trebuie să întrebăm la Pekin, au spus. De la Pekin au venit instrucţiuni în aşa fel, să încercaţi să introduceţi un fel de declaraţie, era un material scris de vreo 14 pagini, care să schimbe conţinutul şi forma celor cuprinse în declaraţia de la Moscova şi dacă nu se ia în considerare propunerea conducerii Partidului Comunist Chinez, dar voi să insistaţi pentru a înlătura proiectul de comunicat şi a-l pune pe acesta în discuţie. Dacă nu reuşiţi aceasta, atunci să faceţi următoarea declaraţie: deşi nu suntem de acord cu textul comunicatului, deoarece el trunchiază parte din Declaraţia de la Moscova şi Manifestul Păcii, nu suntem de acord cu conţinutul şi publicarea unui astfel de comunicat, dar în interesul unităţii în numele unităţii vom semna acest comunicat. Cu aceasta s-a terminat consfătuirea.

Trebuie să vă spun că şi la consfătuirea unde luau parte numai reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti, ca şi la consfătuirea mai largă, au luat cuvântul toţi reprezentanţii partidelor frăţeşti, au luat poziţie fermă pentru comunicat, au criticat poziţiile false, poziţiile greşite ale chinezilor, au declarat ferm, solidar cu Declaraţia de la Moscova si Manifestul Păcii care îşi menţin încă actualitatea. Bineînţeles, au căutat să facă un apel la delegaţia chineză să revină să se alinieze cu întreaga mişcare muncitorească revoluţionară din întreaga lume, să renunţe la poziţiile lor greşite. Dar, sigur, aceasta s-a izbit ca de un perete. Foarte încăpăţânaţi au rămas, au încercat să mai ia cuvântul.

Singuri albanezii au avut o atitudine care mergeau oarecum pe linia chineză, că întrucât este vorba de divergenţe între două partide mari ce să se amestece celelalte partide, să rezolve între ei lucrurile şi au avut o cuvântare mai amplă, o declaraţie zorzonată şi răsunătoare, pentru a arăta: "dacă vreodată arheologii vor săpa şi vor descoperi Uniunea Sovietică, alături vor găsi şi Albania", aceasta ca urmare a unui cataclism. Şeful delegaţiei albaneze a fost unul anume Kapo[94]. Semnificativ este şi faptul că pe Enver Hodja[95], deşi l-am rugat să vină, nu a venit, a persistat că este bolnav, apoi în presă s-au grăbit să confirme poziţia lui Kapo. S-au prezentat echivoc şi s-a văzut că sunt sub influenţa chineză.

Chiar înainte de consfătuire, delegaţia sovietică a adus la cunoştinţa tuturor delegaţiilor reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti o scrisoare, o informaţie, pe care aţi avut prilejul s-o studiaţi şi dv. Foarte cuprinzătoare, multilaterală, o analiză profundă, convingătoare şi nici pe departe nu se spunea tot. A fost înmânată şi chinezilor, la care au reacţionat violent şi chiar obraznic. Pretindeau că nu au avut timp s-o citească, însă şi-au permis să spună că tot ce este acolo sunt "clevetani" (calomnii). După ce au citit-o, au venit cu o scrisoare foarte urâtă, se vedea pornirea subiectivă şi atât de categoric nepolitică, nu mai vorbesc de maniera cu care tratează pe vreo 7-8 pagini lucrurile, unde arunca diferite învinuiri la adresa consfătuirii şi la adresa Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi a altor partide.

Faţă de aceasta, am găsit de cuviinţă să luăm poziţie, să arătăm poziţia noastră, a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, lucru care îl vom face acum. Am întocmit un proiect de scrisoare pentru Partidul Comunist Chinez, de unde se va desprinde poziţia noastră.

Mai înainte, tovarăşi, după această informare mai largă, aş vrea să vă aduc la cunoştinţă conţinutul poziţiei delegaţiei partidului nostru la aceasta consfătuire şi pentru a o confirma.

[94] Hiusni Kapo - membru al Biroului Politic, Secretar al C.C. al P.M. din Albania

[95] Enver Hodja (1908-1985) – om politic albanez; secretar general al C.C. al P.M. din Albania (1948-1954), prim-secretar al C.C. al P.M. din Albania (din 1954), preşedinte al Consiliului de Miniştri şi ministru al Afacerilor Externe (1946-1954), comandant suprem al forţelor armate albaneze şi preşedinte al Consiliului apărării (din 1974).

Tov. Gheorghiu-Dej citeşte expunerea cu privire la poziţia delegaţiei partidului nostru la această consfătuire.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: "...". Aici avem în vedere P.C. Chinez.

"... pe marginea prăpastiei". De altfel, aici poate să-i zugrăvească într-o anumită formă şi pe unii conducători chinezi, care duc o politică pe marginea prăpastiei.

Cu privire la divergenţele între cele două partide, ei caută să reducă aceste divergenţe numai la două partide, ori aceasta nu e just şi nu e de admis.

..."Aici răspundem într-o formă, indirect, la afirmaţia lui Mao Tze-dun, că ce dacă o să moară jumătate din populaţia Chinei, dar o să moară de pe faţa pământului cei care dispun de armele de distrugere.

...". Aceasta e ca un răspuns la dispreţul lor faţă de fiinţa umană.

Acesta este textul Declaraţiei delegaţiei partidului nostru la Consfătuirea care a avut loc şi pe care o supunem aprobării Comitetului nostru Central.

Desigur, ea n-a fost publicată, însă conţinutul ei este obligatoriu pentru partidul nostru în ce priveşte poziţia pe care trebuie s-o avem în continuare.

Deosebit de aceasta, ne-am gândit să răspundem însă la scrisoarea chinezilor. Avem un proiect de scrisoare pe care îl vom trimite C.C. al P.C. Chinez şi pentru informare celorlalte partide comuniste şi muncitoreşti frăţeşti.

Aş ruga să citească cineva.

Tov. Leonte Răutu dă citire scrisorii adresate Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Referitor la faptul că P.C.U.S. se consideră membru egal în familia ţărilor socialiste, tov. Hruşciov a arătat despre lucrul acesta. Aici am arătat despre acest lucru pentru a sublinia nesinceritatea lor [chinezilor], faptul că ei formal recunosc, dar în fapte, încetul cu încetul, au început să-şi aroge dreptul de conducători pe plan internaţional.

Poate ar fi bine să informăm în legătură cu unele măsuri care au fost luate de Uniunea Sovietică în ce priveşte specialiştii sovietici din China.

Recent ni s-a adus la cunoştinţă că datorită atitudinii nejuste din partea autorităţilor chineze faţă de specialiştii sovietici care se găsesc într-un număr foarte mare acolo, s-au produs nemulţumiri în rândul acestor specialişti, care au fost jigniţi în mod grosolan şi datorită atitudinii neprincipiale a tovarăşilor chinezi au ajuns până acolo încât le-au luat proiectele cu care venise să construiască cutare uzină şi recomandările făcute şi le-au ars pe foc în faţa unui public numeros şi alături le dădea steagul alb, aşa cum procedează cu anumiţi chinezi socotiţi conservatori. Au început să-i urmărească pe specialiştii sovietici, iar cei care vin în contact cu specialiştii sovietici şi au atitudine înţelegătoare au de suferit din partea autorităţilor chineze; sunt urmăriţi reprezentanţii diplomatici. Deci lucrurile au ajuns până acolo încât au făcut practic imposibilă şederea specialiştilor sovietici în China. Aproape cea mai mare parte dintre ei au rugat guvernul sovietic să-i retragă de acolo, întrucât nu pot să-şi desfăşoare activitatea în condiţii normale, cu toate că aceştia au primit din partea autorităţilor sovietice indicaţia clară să nu se amestece în discuţii, să nu critice modul de activitate atât în construcţia economică, cât şi în activitatea politică. Ca urmare, C.C. al P.C.U.S. a hotărât să retragă toţi specialiştii sovietici din China şi ne-a informat în legătură cu aceasta.

Şi în legătură cu ajutorul economic probabil că se va reexamina. Şi aici au fost necazuri. Uniunea Sovietică s-a lăsat pe ea, a dat instalaţiile cele mai noi, ele ajungeau până la graniţă, se înţelegeau că le primesc şi de la graniţă le-au înapoiat că nu le place, să le dea altele. În sfârşit, şicane din acestea; e posibil să se răsfrângă în viitor şi în relaţiile de asemenea natură.

Ar trebui prezentată plenarei rezoluţia şi comunicatul.

Tov. Vasilichi Gh.[96]: În legătură cu materialul citit de tov. Leonte Răutu, pot să spun că acesta este bine făcut, tonul este potrivit. Comparaţia cu Iugoslavia este puţin cam tare. Prea multe lucruri despre folosirea denaturării intenţionate. Cred că acelaşi lucru s-ar putea spune cu alte cuvinte, cu alte fraze mai îndulcite.

Tov. Gheorghiu-Dej: E tare, însă principial e just, e un ajutor frăţesc.

Tov. Vasilichi Gheorghe: Să se găsească o formulă care să nu fie brutală în comparaţia cu Iugoslavia. Am citit materialul dat şi totuşi tonul nu e cam aşa.

Tov. Gheorghiu-Dej: N-am putut să spunem totul. O să le mai spunem când ne întâlnim la Moscova. E o scrisoare adresată Comitetului Central, e o scrisoare închisă. Dacă sunt la fel, ce să faci? Aceasta pentru că ei ţipând strident la adresa revizionismului iugoslav şi celor contemporani, ne văd pe noi revizionişti contemporani. Noi le spunem, ce ţipaţi de ei, doar faceţi şi voi la fel?

Cred că în scrisoare se dă atât cât este posibil de dat într-o scrisoare şi argumentele sunt convingătoare.

Tov. Barbu Zaharescu: Eu sunt complet de acord şi cu tonul şi cu limbajul şi cu conţinutul scrisorii acesteia. Cred însă că sunt unele fapte care ar trebui să le controlăm; unele deşi sunt adevărate, dar ar putea să le dea chinezilor posibilitatea să spună că facem afirmaţii necontrolate.

E adevărat că au spus că ce dacă o să moară 300 de milioane de oameni, dar în schimb o să avem în lumea întreagă comunismul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tocmai aceasta este şmecheria chineză, că sub forma aceasta spun nu, dar în conţinut spun da.

Tov. Dalea Mihai: La Consfătuirea de la Moscova din 1957, Mao Tze-dun a spus acest lucru. Şi tov. Sălăjan a asistat personal când Mao Tze-dun a spus acest lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Această concepţie mereu repetată, mereu cu diferite prilejuri, deşi nu şi-a găsit expresia scris, poate în presă, însă ea stă la baza tuturor manifestărilor publice ale lor. Ei nu sunt de acord cu coexistenţa paşnică, cu dezarmarea generală. Cred că îi putem sfâşia pe imperialişti în doi timpi şi trei mişcări. De aici toată politica lor în relaţiile cu ţările vecine şi cu lumea contemporană.

N-au decât să ne declare sus şi tare că nu e aşa şi să spunem, putem chiar să ne şi retragem, dar să facă public lucrul acesta. Dar aceasta este o şmecherie chineză pe care ei contează. Ei au un rafinament foarte pronunţat, au o cultură veche în privinţa disimulării. Îmi amintesc că au fost vreo 3-4 chinezi, cum erau pe atunci, care strigau doar atât în chinezeşte "ochi şi dinţi". Ei spuneau că au cleşte pentru a scoate viermele din ochi şi dinţi, arătând într-o farfurie cu apă viermele.

Tov. Moisescu Anton[97]: Afirmaţiile nu sunt deloc tari pentru că faptele sunt mult mai grave decât afirmaţiile făcute în scrisoare.

---

[96] Gheorghe Vasilichi (1902-1974) – membru din ilegalitate al P.C.R., a fost închis în 1933 pentru implicarea sa în organizarea grevei petroliştilor de pe Valea Prahovei; a evadat în 1935; trimis de Comintern să lupte în Brigăzile Internaţionale în războiul civil din Spania, apoi a participat la mişcarea de rezistenţă antihitleristă din Franţa, sfârşitul războiului găsindu-l în lagărul de la Dachau; ministru subsecretar de stat la Ministerul Educaţiei Naţionale (1947), ministru al Învăţământului Public (1948-1949), ministru al Minelor şi Petrolului (1949-1951), preşedinte al UCECOM (1956); director al Institutului de istorie a partidului (1958), membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1945-1955, 1960-1974), membru al Biroului Politic (1945-1952).

[97] Anton Moisescu (1955-1960) - membru din ilegalitate al P.C.R., de profesie ajustor mecanic; membru supleant (1955-1960) şi membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1960-1969), membru al Biroului Politic (1945-1952), deputat în M.A.N. (1952-1975), adjunct al ministrului Finanţelor şi preşedinte al

Nişte chinezi la Consiliul F.S.M. au folosit asemenea metode încât pentru noi au fost de neconceput. Au spus şi deschis în faţă şi au mers până acolo că la şedinţa Biroului Politic au pus în discuţie tezele lor dacă sunt juste sau nu. Când noi am luat poziţie împotriva lor în discuţii, au spus că nici nu au vrut să facă discuţii.

Cred că este o metodă nejustă că în faţa tuturor, şi acolo erau toţi membrii Biroului Politic, afară de Mao Tze-dun, să ia o asemenea poziţie. Aceasta dovedeşte un anumit rafinament.

Dacă nu spunem lucrurile pe nume, aceşti tovarăşi nu trag învăţătura cuvenită.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu ne vom clinti de pe principiul nostru, nu vom face nici un fel de compromis şi cred că trebuie să le spunem lucrurilor pe nume. Această scrisoare nu este publică, ci este adresată. Comitetelor Centrale. Ei continuă activitatea în continuare pe poziţiile pe care se găsesc, n-au cedat. Dar faţă de argumentele aduse de partidele comuniste şi muncitoreşti împotriva tezelor lor greşite, nu se poate să nu aibă o anumită influenţă, să nu-i determine să cedeze dacă nu total, cel puţin în parte, în problemele fundamentale. Altă cale nu există. Au ei experienţă, dar avem şi noi.

Într-adevăr, scrisoarea este cuprinzătoare, nu putea să cuprindă mai mult decât ce cuprinde; se ia o poziţie principială, este o atitudine frăţească, constructivă, pentru că combătând greşelile lor, căutăm să-i ajutăm, să vină pe poziţii juste şi în acelaşi timp e tare. Într-adevăr, e tare comparaţia cu Iugoslavia, ce să le facem dacă aşa stau lucrurile?

Cu toate că îi bate mai tare pe iugoslavi, după aceea adaugă şi ceilalţi revizionişti contemporani, prin care ne înţeleg pe noi, numai că nu îndrăznesc să ne spună deschis. Să vadă cum ţipă tare la ceilalţi şi fac la fel ca şi ceilalţi.

Tov. Voicu Ştefan: La congresul de artă au luat poziţie în aşa fel ca şi cum noi am fi revizionişti.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au scos broşura *Trăiască leninismul!* Le-a intrat în cap că sunt mari teoreticieni şi se bălăcesc în mlaştina oportunismului de toate nuanţele. Nu trebuie trasă concluzia că trebuie s-o privim de pe poziţii duşmănoase, ci ca pe o ţară, ca un partid frăţesc, s-o privim prieteneşte, să facem tot ce este posibil, să-i aliniem cu celelalte partide comuniste şi muncitoreşti şi pe baze principiale, nu prin compromisuri.

Fie el cât de mare o fi Partidul Comunist Chinez, n-are decât să facă cale întoarsă şi să se lepede de toate prostiile. Nouă nu ne este indiferent ce rezultate vor obţine prin politica lor actuală internă şi externă. Orice faptă gravă a lor se răsfrânge asupra mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. Sunt în stare să dea foc.

Tov. Lupu Petre[98]: Este nejustă părerea tov. Vasilichi. Lucrurile sunt aşa de grave încât sunt prea blânde.

În ce priveşte pe tov. Barbu Zaharescu, mi se pare că nu întâmplător a spus aici ceea ce a spus. Cred că într-o măsură au reuşit tovarăşii din China să influenţeze.

La închiderea lucrărilor Congresului, tov. Dalea mi-a spus că a vorbit cu tov. Zaharescu şi acesta a spus că i se pare nu atât de nejustă poziţia chinezilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce spune tov. Zaharescu?

Tov. Zaharescu: Nu cred că am spus aşa.

Băncii de Stat (5 martie 1952), ministru plenipotenţiar în S.U.A. (1954-1956) şi Argentina (1956-1957), secretar al Consiliului central al sindicatelor (1957), vicepreşedinte al M.A.N. (1957-1965).

[98] Petre Lupu (1920-1989) - membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1955-1984), membru supleant (1965-1969) şi membru al C.P.Ex. (1969-1984); preşedinte al Colegiului central de partid (1977-1984), secretar al C.C. al U.T.M. (1948-1950); deputat în M.A.N. (1948-1984); prim-adjunct de şef de secţie (1958) şi şef de secţie la C.C. (1965), ministru al Muncii (1969-1977), ambasador în Venezuela (1984-1987), Jamaica, Trinidad-Tobago, Surinam, Guyana (1985) şi Portugalia (1988-1989).

Tov. Dalea Mihai: A fost o discuţie scurtă avută la Moscova. Când a trecut spre ţară, atunci a fost vorba în linii generale despre situaţia din China. Tov. Zaharescu a spus că el vrea să ridice chestiunea şi la Bucureşti, pentru că se pare că nu e înţeleasă bine situaţia de acolo, că chinezii au o serie de lucruri foarte bune, iar în chestiunea cu comunele, partea proastă la ei este cu teoretizarea acestor lucruri pe care le-au făcut acolo. Am comunicat acest lucru tov. Bunaciu[99].

Tov. Zaharescu Barbu: Eu am scris, aveţi aici materialele scrise.

Dv. aţi spus că au avut unele realizări şi în comunele populare şi în industrie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu nu m-am referit la comunele populare. Cu comunele populare nu o să ajungă departe, o să ajungă acolo că au mâncat toată mâncarea şi nu mai au ce mânca. De unde teoria salturilor?

Tov. Zaharescu Barbu: Eu am criticat această teorie, există scris în materialele ministerului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: N-am putut publica şi să ne ocupăm de aceste comune populare ale lor. Nouă de la bun început aceste comune create la comandă, în câteva nopţi, ne-au produs o foarte mare îndoială şi ne-a pus să scormonim tratate, materiale, să facem o analiză profundă a lucrurilor ca să ne dăm seama ce se petrece acolo, despre ce fel de comune este vorba.

Ai fost în vreo comună a fericirii?

Tov. Zaharescu B.: Acum se numesc aziluri de bătrâni.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Li se dădea câte un şaschi şi stăteau cu picioarele încrucişate şi se rugau acolo şi răbdau de foame.

Tov. Petre Lupu: Eu cred că tov. Zaharescu merge pe poziţia să diminueze lucrurile. Stând în spital cu tov. Zaharescu despre comunele populare el tocmai aceasta spunea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Partea proastă este că tov. chinezi s-au băgat în lucruri din care nu ştiu cum vor ieşi. Nu o să aibă încotro, viaţa o să le ceară acest lucru, partea proastă este că consideră că au o contribuţie la tezaurul învăţăturii marxist-leniniste în construcţia comunismului.

Este posibil ca în China tot auzind refrenele politicii lor în privinţa comunelor şi spoiala şi tamtamurile, chinezii sunt şi maeştri în culori, este posibil să impresioneze. Niciodată să nu te impresionezi de stări de lucruri şi întâi să vezi.

Tov. Zaharescu Barbu: Am fost în multe comune şi am descris exact şi critic ceea ce am văzut. Eu nu mă las influenţat, că n-am de ce. Eu trebuie să spun deschis ceea ce văd.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Comunele populare sunt un prilej de speriere a lumii de socialism şi comunism. Împing lumea la viaţa primitivă. Ai văzut cum trăiesc ei? Îi pun la un loc, de-a valma.

Tov. Zaharescu B.: Acum nu-i mai pun.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De ce nu-i mai pun?

Tov. Zaharescu B.: Pentru că au văzut că nu este bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce fel de plan de construcţie economică? O să faci un salt, dar mai mult decât poţi să sari nu o să poţi, chiar dacă o să aduci şi pe Iolanda Balaş.

Tov. Zaharescu B.: Acum au introdus ziua muncă.

---

[99] Avram Bunaciu (1909-1983) – om politic român; acuzator public şi acuzator şef la Tribunalul Poporului (1945), secretar general la M.A.I. (1945-1948), ministru al Justiţiei (1948-1949, 1957-1958), prim-adjunct al ministrului Afacerilor Externe (1950-1952), ministru al Afacerilor Externe (1958-1961), vicepreşedinte al Consiliului de Stat (1961-1965), membru supleant (1948-1955) şi membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1955-1969), membru al Biroului Organizatoric al C.C. (1950-1953), preşedinte al Comisiei Controlului de Stat (1949).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Câte lucruri dau gratuit?

Tov. Zaharescu B.: Nu dau decât mâncarea gratuit. Cam 65-70% primesc în bani ca plată pentru ziua muncă şi restul este mâncarea. Ei îşi corectează unele greşeli pe parcurs, dar niciodată nu recunosc.

Tov. Sălăjan Leontin[100]: Dumneata îţi dai seama ce urmări are că nu există principiul cointeresării materiale în întreprinderi? Eu mă mir de poziţia dumitale, eu am auzit atâtea porcării, numai în puţinul timp cât am stat.

Despre războiul din Coreea spuneau: nu trebuia să terminăm fiindcă acesta ne-a prins bine, ne-am ales şi cu aviaţie şi cu marină, numai datorită acestuia avem flotă. Noi am dus război 30 de ani, mai ducem 70, să fie 100. Şi alte afirmaţii.

Tov. Zaharescu B.: Dacă ştiam aceste afirmaţii eram de acord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este posibil, deşi trebuie să recunosc că tov. Zaharescu ne-a informat regulat de stările de lucruri din China şi din informări rezulta că nu este de acord cu ceea ce este în China, dar stând acolo, în mediul acela, încetul cu încetul te pomeneşti spunând că nu este chiar aşa de rău. Probabil tocmai aceasta au sesizat tovarăşii şi i-au atras atenţia să fie atent.

Tov. Zaharescu Barbu: Când au fost evenimentele din Tibet[101], am trimis o telegramă cu o atitudine foarte critică cu privire la purtarea comuniştilor chinezi şi am primit un vot de blam.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ţi s-a spus că nu trebuia să te amesteci.

Tov. Zaharescu Barbu: Mi s-a spus nu te amesteca, că ştiu comuniştii chinezi ce fac.

Tov. Lupu Petre: Tov. Zaharescu a spus că au succese foarte mari. Ambasadorul nostru în China trebuia să fie mai ferm.

Tov. Vasilichi Gheorghe: Eu propun să revenim la material şi la rezoluţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Va trebui, în ceea ce priveşte problemele fundamentale pe care noi le-am tratat în scrisoare, să formeze obiectul unui studiu problema comunelor populare, fiindcă nu tuturor membrilor de partid le este clar ce este cu comunele populare. Să ne ducem în trecut şi să arătăm părerea lui Lenin şi ai altor lideri ai Partidului Comunist al Uniunii Sovietice faţă de comune, de ce au renunţat la ele şi nici nu semănau cu acestea. Ei trăiesc la graniţa cu India, în India cea mai mare parte a populaţiei flămânzeşte de foame, dacă află că în comunele acestea se dă masă gratuit o să spună, hai să mergem acolo. Dacă, însă, nu ţii socoteală cât mănânci şi renunţi la principiul cointeresării materiale, unde ajungi? Ajungi la faliment. Ei au greutăţi cu alimentaţia şi în unele provincii mor de foame.

Tov. Anton Moisescu: În legătură cu ceea ce spunea tov. Vasilichi, aş vrea să spun că în timpul şedinţei de acolo, când n-am fost de acord să ducem discuţia, tovarăşii chinezi au spus dacă nu sunteţi de acord cu cele expuse de noi, trebuie să vă gândiţi că sesiunea are loc la Pekin. Noi nu puteam fi de acord cu cele spuse de ei.

Faţă de cele spuse în faţa tuturor reprezentanţilor sindicatelor din alte ţări, dacă tov. Vasilichi mai consideră că expresiile puse în documentul nostru sunt prea mari, eu cred că ar trebui să ia poziţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tov. Vasilichi a fost întotdeauna pentru lucruri noi.

---

[100] Leontin Sălăjan (1913-1966) – nume real Szilagy; ministru al Construcţiilor (1949-1950), adjunct al ministrului Forţelor Armate şi şef al Marelui Stat Major (1951-1955), ministru al Forţelor Armate (1955-1966); membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1945-1966), membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.M.R. (1955-1965), membru al C.P.Ex. (1965-1966); general colonel.

[101] În martie 1959, a izbucnit o revoltă în Tibet împotriva regimului de la Pekin, care s-a soldat cu fuga în India, pe 17 martie 1959, a liderului spiritual Dalai-lama. Majoritatea nobilimii şi a înaltului cler tibetan au urmat acelaşi drum. După înfrângerea revoltei, guvernul autonom tradiţional tibetan a fost abolit, iar societatea tibetană a fost supusă unor reforme radicale de tip comunist.

Tov. Vasilichi Gheorghe: Problema cu conferinţa sindicală este foarte justă.

Eu am spus cu Iugoslavia, dacă ei nu au ajuns acolo, de ce să punem aceasta. Singura problemă care am pus-o. Şi acolo unde se spune "falsificând în mod intenţionat", se poate spune şi cu altă frază. Consider că este prea tare ca să-i punem pe picior de egalitate cu iugoslavii, când putem spune cu alte cuvinte. Să spunem acest lucru numai sub o altă formă.

Este un document foarte bine compus, pe un ton tovărăşesc, cu singura excepţie cu iugoslavii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mai întâi, tov. Vasilichi, lucrurile nu sunt prea departe de atitudinea iugoslavilor când califică Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, conducerea Partidului Comunist şi politica Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Şi ei au luat-o pe calea urmăririi reprezentanţilor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în China. Îi urmăresc, le ţin evidenţa actelor, au apucat-o pe calea asemănătoare cu cea din Iugoslavia. Noi în legătură cu aceasta le reproşăm că nu se deosebesc de iugoslavi.

Chiar din punct de vedere tactic, dacă ne gândim că o să ne reproşeze că este exagerat. Atunci o să le spunem, dovediţi-ne. Este necesar să le spunem tare şi atunci când o să fie puşi în faţa unei astfel de formulări, o să înceapă să caute argumente că nu este aşa. Noi le spunem bazaţi pe fapte cunoscute. Aceasta nu înseamnă că tragem semnul egalităţii între Iugoslavia şi China, nu confundăm lucrurile, numai că procedeele nu se deosebesc.

Trebuie să afirm în faţa Comitetului Central că sunt mai periculoşi ca iugoslavii. Iugoslavia este o ţară mică, aceasta este o ţară mare şi trebuie să privim serios stările de lucruri din China.

Tov. Apostol Gheorghe[102]: La punctul doi se spune că declaraţia făcută de delegaţia Partidului Comunist Chinez este îndreptată împotriva Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi a Comitetului său Central (citeşte...)

Aceasta este asemănarea care se face cu revizioniştii iugoslavi şi fiindcă am citit pasajul acesta, vreau să spun că nu este justă afirmaţia tov. Vasilichi că nu ar trebui să ne coborâm la nivelul chinezilor, cum s-au coborât chinezii la nivelul iugoslavilor. Nu este vorba de o coborâre, ci de a ne menţine pe poziţiile marxism-leninismului. De aceea, cred că trebuie să-ţi ridici această afirmaţie că nu este justă.

Tov. Vasilichi Gh.: Mie mi s-a părut că îi punem pe picior de egalitate cu iugoslavii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este bun materialul, cuprinde esenţialul. Le aducem argumente într-un ton tovărăşesc, într-adevăr principial, dar tare. Nu spunea Mao Tze-dun odată că numai noi nu vrem să-i criticăm, că "imperialiştii ne critică, numai voi nu vreţi să ne criticaţi". Cu alte cuvinte imperialiştii îi ajută.

Tov. Sălăjan: Aşa spun, că cel mai mare profesor este Dulles.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau că revizionismul iugoslav ne învaţă să luăm poziţie împotriva revizionismului. Au multe bazaconii.

Dacă este vreo observaţie principială la scrisoarea aceasta, aş propune s-o adoptăm.

---

[102] Gheorghe Apostol (n. 1913) – membru din ilegalitate al P.C.R., a fost închis alături de Gheorghiu-Dej; membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1945-1969), membru al Biroului Politic (1948-1969) membru al Prezidiului Permanent al C.C. (1965-1969); secretar al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1952-1954), prim-secretar al P.M.R. (1954-1955), preşedinte al C.G.M./C.C.S./U.G.S.R. (1945-1952, 1955-1961, 1967-1969), vicepreşedinte (1952-1954) şi prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1961-1967), ministru al Agriculturii şi Silviculturii (1953-1954), director general al Direcţiei Generale a Rezervelor de stat (1969-1975), ambasador al României în Argentina (1977-1983), în Uruguay (1981-1988) şi Brazilia (1983-1988); exclus din P.C.R. în martie 1989, când a semnat, alături de alţi vechi comunişti, „Scrisoarea celor şase", în care îşi exprima nemulţumirea faţă de dictatura lui Ceauşescu; după 1989, nu s-a mai implicat în viaţa politică.

Ar urma să întocmim un program de documentare a membrilor de partid, măcar a activului de partid asupra unor stări de lucruri din China şi reprezentanţilor noştri în străinătate, ca să fie informaţi, să fie documentaţi. Este posibil ca foarte mulţi membri de partid să nu ştie ce este cu comunele populare. Noi va trebui să aducem lămuriri în partid asupra conţinutului acestor comune populare, asupra rădăcinii teoretice care stă la baza acestor comune populare şi în special în problemele fundamentale ale păcii şi războiului, ale coexistenţei paşnice, ale trecerii paşnice de la capitalism la socialism, în legătură cu devierile, cu părerile greşite ale tovarăşilor chinezi.

Dacă tocmai aici, la Comitetul Central, s-a ridicat această problemă, dovedeşte că nu este suficientă claritate şi eu sfătuiesc şi pe tovarăşii din Comitetul Central să-şi procure material documentar şi să studieze, de unul singur sau doi-trei, să găsească o formă care să ajute pe membrii Comitetului Central să se clarifice în problemele privind China.

Ar mai rămâne să dăm citire rezoluţiei şi proiectului de comunicat.

Tov. Ceauşescu Nicolae dă citire rezoluţiei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se repetă foarte mult cu vigilenţa.

De asemeni, trebuie prescurtat textul pe seama scoaterii repetărilor

Tov. Bârlădeanu Alexandru[103]: Să se introducă că totuşi în politica internaţională, lagărul socialist este acela care spune cuvântul greu.

Tov. Răutu: Ideea este.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cuprinsul este just, însă unde se repetă cu vigilenţa este puţin alarmist. Noi demascăm în scrisoare, ce tot trăncănesc că ducem în eroare popoarele, să spunem într-un singur loc la urmă, unde vorbim de poporul român, că va mobiliza pentru coexistenţă paşnică ş.a.

Să eliminăm repetările şi să nu dăm prilejul să spună că numai datorită faptului că ei ne-au criticat, iată ce a devenit vigilenţa la noi.

Dacă nu e suficient de clară ideea din scrisoare, cum a arătat tov. Bârlădeanu, că ceea ce determină cursul evenimentelor este forţa lagărului socialist, să controlăm mai bine partea aceasta şi să contribuie şi Bârlădeanu la aceasta.

Tov. Ceauşescu Nicolae dă citire Comunicatului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pe scrisoare semnează Gheorghiu-Dej. Nu ştiu dacă n-ar fi mai potrivit să facem o adresă din partea C.C. al P.M.R. semnată de Gheorghiu-Dej în care să spunem: Stimaţi tovarăşi... Vă trimitem alăturat scrisoarea C.C. al P.M.R. pe care v-o trimitem spre examinare, iar la urmă să semneze C.C. al P.M.R, nu Gheorghiu-Dej. Forma de Comitet Central poate obliga să-i dea circulaţie.

Din punct de vedere al colaborării noastre, ei pot să se refere la Gheorghiu-Dej şi să nu se refere la C.C. al P.M.R; de vreme ce C.C. adoptă scrisoarea aceasta, înseamnă că e scrisoarea C.C.

Tov. Barbu Zaharescu: Pentru C.C. şi în numele C.C. poate să semneze primul secretar.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Din punct de vedere politic este mai avantajos.

[103] Alexandru Bârlădeanu (1911-1997) – om politic român, cu studii juridice şi de economie; secretar general la Ministerul Economiei Naţionale (1946) şi la Ministerul Industriei şi Comerţului (1947-1948), ministru al Comerţului Exterior (1948-1953), preşedinte al Comitetului de stat al Planificării (1955-1956), reprezentant al R.P.R. la C.A.E.R. (1955-1966), preşedinte al Consiliului Naţional de Cercetare Ştiinţifică (1967-1968); vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1955-1969); membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1955-1969), membru supleant al Biroului Politic (1963-1969), membru al C.P.Ex. şi al Prezidiului Permanent al C.C. (1965-1969); exclus din P.C.R. în martie 1989, când a semnat, alături de alţi vechi comunişti, „Scrisoarea celor şase", în care îşi exprima nemulţumirea faţă de dictatura lui Ceauşescu; s-a implicat în viaţa politică şi după 1989; academician.

Tov. Al. Drăghici[104]: Ei ar putea să-i dea un caracter personal.

Tov. Răutu Leonte: De făcut adresă şi de anexat scrisoarea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Scrisoarea să fie înmânată de ambasadorul nostru în China.

Tov. Barbu Zaharescu: Eu sunt după operaţie, pe care am făcut-o acum trei săptămâni. Am avut o piatră la ficat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În cazul de faţă trebuie să găsim pe altcineva. Trebuie să trimitem un membru al C.C. ca trimis special.

Eu cred că e mai bine să mergi, dar să vii înapoi.

Tov. Ceauşescu Nicolae: În legătură cu ultimul punct al ordinei de zi, se propune de Biroul Politic să informăm pe toţi membrii de partid asupra acestui document.

Practic, să se citească în activul regional, raional şi orăşenesc de partid şi pe urmă în adunări ale organizaţiilor de bază să se arate poziţia la Consfătuire pe care aţi ascultat-o şi scrisoarea adresată, pentru ca toţi membrii partidului să cunoască problemele.

Aceasta să se facă în cursul lunii august.

Tovarăşii sunt de acord cu propunerea?

În unanimitate tovarăşii sunt de acord cu această propunere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pentru întocmirea materialului documentar în legătură cu problemele acestea să fie atrase forţele teoretice cele mai bune, ca să punem la dispoziţia organizaţiilor de partid un material din care să cunoască problemele, pentru că altfel o să ne pomenim cu fel de fel de concluzii.

De acord cu aceasta?

Tovarăşii sunt de acord cu această propunere.

Tov. Ceauşescu Nicolae: Ridicăm şedinţa, tovarăşi.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 36/1960, f.17-49

10. **1960 august 1.** Scrisoarea C.C. al P.M.R. către C.C. al P.C. Chinez în legătură cu declaraţia delegaţiei chineze difuzată la Consfătuirea de la Bucureşti.

Scrisoarea cuprinzând poziţia adoptată de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român în legătură cu declaraţia C.C. al P.C. Chinez, difuzată de către delegaţia chineză la Consfătuirea de la Bucureşti a partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste

Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez

Stimaţi tovarăşi,

[104] Alexandru Drăghici (1913-1993) - membru din ilegalitate al P.C.R., de profesie lăcătuş; a fost în închis alături de Gheorghiu-Dej; acuzator public pe lângă Tribunalul Poporului (1945), prim-secretar al organizaţiei de partid a oraşului Bucureşti (1949), adjunct al ministrului Afacerilor Interne (din 1950), ministru al Afacerilor Interne (1952, 1955-1965), ministru al Securităţii Statului (1952-1955), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1961-1965, 1967-1968); general colonel (1955); membru al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1948-1968), membru al Biroului Organizatoric (1950-1953), membru supleant (1953) şi membru al Biroului Politic (1955-1968), membru al Prezidiului Permanent al C.C. (1965-1968), secretar al C.C. al P.C.R. /P.M.R. (1965-1967), în 1968 a fost exclus din toate funcţiile de partid şi de stat şi degradat la gradul de soldat.

Comitetul Central al P. ..dului Muncitoresc Român, în şedinţa sa plenară din ziua de 1 august 1960, a examinat declaraţia Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez pe care delegaţia Partidului Comunist Chinez a distribuit-o în ziua de 26 iunie a.c. reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, la sfârşitul recentei întâlniri care a avut loc la Bucureşti în timpul celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român.

Considerăm necesar să declarăm de la bun început, în modul cel mai categoric, că textul ce ne-a fost înmânat prezintă un tablou fals al felului în care s-a desfăşurat schimbul de păreri între reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti şi denaturează poziţia partidelor frăţeşti participante la întâlnire.

1. Comitetul Central al Partidului nostru, al cărui prim secretar a prezidat şedinţele ce au avut loc, respinge, ca total necorespunzătoare realităţii, afirmaţiile cuprinse în declaraţia P.C.C., după care în cursul întâlnirii s-ar fi "încălcat principiul consultării între partidele frăţeşti", s-ar fi folosit "metoda atacului prin surprindere", s-ar fi "exercitat presiuni şi constrângeri" şi nu s-ar fi asigurat o "dezbatere deplină şi normală". După cum se ştie, schimbul de păreri a avut loc pe baza consultărilor prealabile şi cu acordul tuturor partidelor frăţeşti din ţările socialiste, inclusiv al P.C.C. În întrevederea avută de reprezentanţii partidului nostru cu delegaţia chineză, în ziua de 23 iunie a.c., tovarăşul Pân Ci-jen a confirmat că este împuternicit de conducerea P.C.C. să participe la un schimb de păreri.

Trebuie să subliniem că atât consfătuirea partidelor frăţeşti din ţările socialiste cât şi cea a reprezentanţilor tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti prezenţi la Congresul al III-lea al P.M.R. s-au desfăşurat în spirit democratic şi tovărăşesc, fiecare delegaţie având deplina posibilitate de a-şi spune punctul său de vedere. Delegaţia P.C.C. a vorbit de cele mai multe ori, intervenţiile ei depăşind ca durată pe cele ale tuturor celorlalte delegaţii participante.

Este de la sine înţeles că în cadrul acestui schimb de vederi tovărăşesc, nu poate fi vorba de vreun "atac prin surprindere" împotriva P.C.C. sau împotriva vreunui alt partid. Schimbul de vederi trebuia însă să se refere în mod inevitabil la problemele cele mai arzătoare ale politicii mişcării comuniste şi, îndeosebi, la problemele luptei pentru pace. Cu acest prilej nu au putut să nu iasă la iveală deosebirile de păreri principiale dintre toate partidele frăţeşti şi P.C.C. care s-a îndepărtat în problemele luptei pentru pace şi coexistenţă paşnică, ca şi în alte probleme fundamentale teoretice şi practice, de la linia comună marxist-leninistă a partidelor comuniste şi muncitoreşti exprimată în Declaraţia de la Moscova din 1957 şi în Manifestul Păcii.

Este de-a dreptul de neînţeles afirmaţia că s-ar fi încercat "să se rezolve probleme serioase, principiale, pe baza unei simple votări". În realitate, atât la prima cât şi la a doua întâlnire nu a fost vorba de vreun vot, ci în cadrul schimburilor de păreri s-a manifestat atitudinea unitară a tuturor partidelor participante, cu singura excepţie a P.C.C.

Complet inexată este şi afirmaţia că "s-ar fi încălcat înţelegerea realizată până la întâlnire, cu privire la faptul că aceasta se limitează numai la un schimb de păreri fără luarea unor hotărâri". În conformitate cu cele stabilite anterior, prin schimbul de scrisori dintre partidele noastre, întâlnirea de la Bucureşti nu a luat vreo hotărâre, ci a adoptat un comunicat în care subliniază că întreaga desfăşurare a evenimentelor internaţionale a confirmat justeţea aprecierilor Declaraţiei de la Moscova şi se reafirmă deplina valabilitate a tuturor tezelor acestei declaraţii, care este şi rămâne călăuza sigură în activitatea tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Cu toate că delegaţia P.C.C. a subliniat în repetate rânduri fidelitatea faţă de tezele Declaraţiei de la Moscova şi ale Manifestului Păcii, ea a declarat că nu poate semna comunicatul pe motiv că are nevoie pentru aceasta de împuterniciri speciale din partea conducerii P.C.C. După încheierea schimbului de vederi între partidele frăţeşti din ţările

socialiste şi adoptarea comunicatului, P.C.C. a prezentat propunerea de a se adopta în locul comunicatului menţionat un document cuprinzând o serie de aprecieri ale tovarăşilor chinezi cu privire la problemele vieţii internaţionale. În afară de faptul că această propunere a venit după ce o parte a participanţilor la întâlnire au şi plecat din Bucureşti, reprezentanţii celorlalte partide au fost unanimi în a considera că discutarea unui astfel de document nu este oportună, întrucât, conform înţelegerii dintre partidele frăţeşti, la apropiata consfătuire de la Moscova urmează să se elaboreze un document cuprinzător, de analizare a problemelor actuale ale vieţii internaţionale, în lumina tezelor Declaraţiei din 1957. În cele din urmă, faţă de unanimitatea partidelor frăţeşti, delegaţia P.C.C. s-a alăturat celorlalte delegaţii, semnând comunicatul.

Din cele de mai sus rezultă clar că declaraţia C.C. al P.C.C. a deformat în mod flagrant realităţile, punând într-o lumină falsă modul în care s-au desfăşurat întâlnirile dintre reprezentanţii partidelor frăţeşti.

Faptul că P.C.C. a semnat şi el comunicatul întâlnirii de la Bucureşti este fără îndoială pozitiv. Trebuie să constatăm însă cu regret că alăturarea sa la comunicat a fost însoţită de mari rezerve, tocmai în problemele vitale ale mişcării comuniste internaţionale: lupta pentru coexistenţă paşnică şi dezarmare, posibilitatea preîntâmpinării războaielor, posibilitatea trecerii paşnice de la capitalism şi altele. În declaraţia P.C.C., făcută după adoptarea comunicatului, se pretinde că "explicaţiile tezelor marxist-leniniste ale Declaraţiei de la Moscova şi Manifestul Păcii date în proiectul comunicatului sunt inexacte". Această afirmaţie este cu desăvârşire lipsită de temei; nici în textul declaraţiei chineze şi nici în cuvântările reprezentanţilor P.C.C. nu se găseşte nici un argument în sprijinirea acestei afirmaţii, care, în fond, ascunde dezacordul cu tezele Declaraţiei de la Moscova, reconfirmate prin comunicatul consfătuirii de la Bucureşti.

2. În declaraţia făcută de delegaţia P.C.C., atacul este îndreptat în primul rând împotriva Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi a Comitetului său Central. Partidul nostru califică drept o calomniere a P.C.U.S. afirmaţia că delegaţia sa "a folosit în mod abuziv autoritatea" de care se bucură P.C.U.S., că "a exercitat presiuni" şi "a vrut să impună voinţa sa altor partide". În acelaşi timp, aceste afirmaţii constituie o calomniere a stărilor de lucruri din întreaga mişcare comunistă internaţională, o jignire adusă tuturor partidelor frăţeşti, care se călăuzesc neabătut în relaţiile dintre ele după normele leniniste bazate pe principiile internaţionalismului proletar.

Trebuie să spunem cu toată sinceritatea că afirmaţiile cu privire la "constrângeri", "presiuni", "baston regulator" prezintă o mare asemănare cu născocirile revizioniştilor iugoslavi despre pretinsul "hegemonism" al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în mişcarea comunistă internaţională, ca şi cu calomniile răspândite la adresa mişcării comuniste de către reformişti şi alţi adversari ai noştri.

Suntem convinşi că tovarăşii chinezi cunosc tot atât de bine ca şi noi, din proprie experienţă, adevăratul caracter al relaţiilor dintre Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi celelalte partide frăţeşti. La consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957, când tovarăşul Hruşciov a subliniat că P.C.U.S. se consideră membru egal al familiei partidelor frăţeşti, tovarăşul Mao Tze-dun a declarat că mişcarea comunistă internaţională trebuie să aibă un cap şi că acest cap nu poate fi decât P.C.U.S. Atât în 1957 cât şi ulterior, în mai multe rânduri, P.C.U.S. a obiectat împotriva acestei teze, considerând-o nejustă. Atitudinea P.C.U.S. faţă de celelalte partide comuniste - mari sau mici, este un exemplu demn de urmat al internaţionalismului proletar consecvent; ea se caracterizează prin stimă tovărăşească, prin respect şi atenţie faţă de părerile exprimate de celelalte partide, prin imensul ajutor neprecupeţit pe care îl acordă în mod constant tuturor ţărilor socialiste şi partidelor frăţeşti, prin sprijinirea neobosită a luptei clasei muncitoare din ţările capitaliste, a luptei de eliberare a popoarelor din colonii şi ţări dependente.

La baza imensului prestigiu de care se bucură P.C.U.S. în întreaga mişcare comunistă mondială stă faptul istoric că el a organizat şi condus prima revoluţie socialistă victorioasă din lume şi a făurit primul stat al muncitorilor şi ţăranilor; el se datorează marilor victorii pe care le-a repurtat şi le repurtează în opera de construire a socialismului şi comunismului, contribuţiei sale uriaşe la dezvoltarea şi îmbogăţirea marxism-leninismului. Partidele comuniste şi muncitoreşti de pe întreg globul pământesc consideră experienţa istorică a P.C.U.S. drept far călăuzitor în propria lor activitate, se călăuzesc după exemplul acestuia în lupta pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare, ca şi în lupta pentru construirea orânduirii socialiste, învaţă din exemplul său să fie credincioase până la capăt cauzei marxist-leninismului, să lupte cu intransigenţă împotriva oricărei denaturări a învăţăturii marxiste. Ca stegar al luptei popoarelor împotriva imperialismului, pentru pace, democraţie şi socialism, pentru libertate şi independenţă naţională, P.C.U.S. şi-a dobândit simpatia fierbinte şi stima oamenilor muncii din toate ţările lumii. Politica sa este un bun de preţ al tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti, al întregii mişcări muncitoreşti revoluţionare mondiale.

Partidul nostru a încercat un sentiment de mâhnire faţă de atacurile din partea P.C.C. împotriva P.C.U.S. şi a conducerii sale, încercările de a ştirbi înaltul său prestigiu şi de a prezenta deformat politica sa. Aceste atacuri au loc tocmai într-o perioadă când Uniunea Sovietică întreprinde noi acţiuni de demascare a cercurilor imperialiste militariste, de zădărnicire a planurilor lor agresive în Europa şi Asia, Africa şi America Latină. Imperialiştii ar considera drept mare succes al lor dacă ar vedea ştirbit prestigiul P.C.U.S. în rândurile mişcării muncitoreşti şi ale mişcării de eliberare a popoarelor dependente şi coloniale, dacă ar vedea slăbită acţiunea consecventă a ţărilor lagărului socialist pentru destindere internaţională, dezarmare generală şi triumful principiului coexistenţei paşnice, dacă ar fi subminată unitatea lagărului socialist - chezăşia victoriei socialismului în lupta împotriva capitalismului.

În consfătuirile de la Bucureşti, reprezentanţii partidelor frăţeşti au respins încercarea delegaţiei chineze de a prezenta deosebirile de vederi existente drept divergenţe, numai între două partide - P.C.C. şi P.C.U.S., care ar urma să fie rezolvate prin discuţii bilaterale. A pune astfel chestiunea înseamnă a ignora celelalte partide, a subaprecia rolul lor şi a le trata de sus, a le înlătura de la discutarea problemelor ce formează obiectul divergenţelor. Noi considerăm că o asemenea poziţie faţă de celelalte partide comuniste este jignitoare şi necorespunzătoare relaţiilor din mişcarea comunistă internaţională, unde toate sunt egale în drepturi, fiecare aducându-şi contribuţia la dezbaterea şi rezolvarea problemelor de interes comun. Reprezentanţii tuturor partidelor frăţeşti au subliniat că în realitate este vorba de divergenţe esenţiale în probleme fundamentale ale vieţii internaţionale, ale luptei pentru victoria socialismului, pentru pace şi coexistenţă paşnică, nu numai între P.C.C. şi P.C.U.S., ci între P.C.C., pe de o parte, şi toate celelalte partide comuniste şi muncitoreşti, pe de altă parte. La consfătuirea de la Bucureşti s-a manifestat unitatea de nezdruncinat a tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti, cu excepţia P.C.C., pe temelia tezelor Declaraţiei de la Moscova şi a Manifestului Păcii.

În declaraţia C.C. al P.C.C. se încearcă chiar să se prezinte lucrurile ca şi cum ar fi vorba de divergenţe între P.C.C. şi personal tovarăşul Hruşciov. Noi considerăm de neîngăduit atacurile personale împotriva tovarăşului Hruşciov, care este privit de către comuniştii din întreaga lume ca eminent fruntaş al mişcării muncitoreşti internaţionale, strălucit luptător pentru cauza lui Marx, Engels şi Lenin, ca încercat conducător al P.C.U.S. în opera de construire a comunismului, adversar neînduplecat al imperialiştilor şi al tuturor duşmanilor socialismului. Activitatea sa neobosită pentru cauza păcii este preţuită de sute de milioane de oameni simpli din toate ţările şi contribuie la sporirea prestigiului ideilor socialismului în întreaga lume.

Condamnând cu toată hotărârea aceste atacuri, partidul nostru le consideră îndreptate în realitate împotriva politicii pentru care militează tovarăşul Hruşciov, ca prim-secretar al C.C. al P.C.U.S., în problemele fundamentale ale luptei pentru socialism şi pace, politică împărtăşită de toate partidele frăţeşti. În mod obiectiv, atitudinea conducerii P.C.C. duce apa la moara celui mai crunt şi fioros duşman al cauzei noastre - imperialismul, în frunte cu cel american, care, după cum se ştie, îşi îndreaptă atacurile în primul rând împotriva Uniunii Sovietice, forţa principală a lagărului socialist. A ataca P.C.U.S. înseamnă a submina unitatea lagărului socialist şi a mişcării comuniste internaţionale, înseamnă a duce un serviciu duşmanilor socialismului şi păcii.

3. În declaraţia P.C.C. se afirmă că în timpul întâlnirii s-a încercat să se exercite presiuni pentru "a constrânge P.C.C. să se supună unor vederi nemarxist-leniniste". Ne punem întrebarea: care sunt aceste vederi, pe care tovarăşii chinezi le califică nemarxist-leniniste? Se ştie doar că atât la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., cât şi în cadrul schimburilor de vederi, reprezentanţii tuturor partidelor frăţeşti au subliniat că se călăuzesc în politica lor după principiul leninist al coexistenţei paşnice, că împărtăşesc întrutotul teza Congreselor al XX-lea şi XX-lea ale P.C.U.S., înscrisă în Declaraţia de la Moscova, potrivit căreia schimbările profunde în raportul de forţe pe arena internaţională fac posibilă preîntâmpinarea războaielor încă înainte de victoria socialismului în întreaga lume. Toate partidele frăţeşti şi-au exprimat convingerea fermă că în întrecerea paşnică dintre capitalism şi socialism victoria va fi de partea socialismului.

P.C.C. afirmă în declaraţia sa că împărtăşeşte şi el tezele Declaraţiei de la Moscova din 1957 cu privire la coexistenţa paşnică şi la posibilitatea preîntâmpinării războaielor. Din păcate, suntem nevoiţi să constatăm că aceste declaraţii poartă în mod vădit un caracter formal.

Chiar în textul declaraţiei P.C.C. se recunoaşte că divergenţele existente "se referă la faptul dacă popoarele vor putea să menţină pacea în lumea întreagă şi să preîntâmpine dezlănţuirea de către imperialişti a războiului, cât şi dacă socialismul va putea în viitor să repurteze victoria într-o lume capitalistă cu două treimi din populaţie şi trei pătrimi din teritoriul globului pământesc". Cu alte cuvinte declaraţia C.C. al P.C.C. pune la îndoială posibilitatea preîntâmpinării războaielor în epoca actuală, ca şi perspectiva victoriei socialismului asupra capitalismului în condiţiile întrecerii paşnice între cele două sisteme.

În articolele şi cuvântările personalităţilor oficiale din Republica Populară Chineză, pe care partidul nostru le urmăreşte mai de mult cu o mare îngrijorare, părăsirea tezelor marxist-leniniste ale Declaraţiei de la Moscova şi ale Manifestului Păcii, semnate şi de P.C.C., este şi mai vizibilă. În aceste materiale posibilitatea preîntâmpinării războaielor şi a dezarmării este prezentată drept o iluzie, se declară că războiul continuă să fie inevitabil şi în epoca noastră, se pretinde, în contradicţie flagrantă cu realitatea, că lupta pentru coexistenţă paşnică ar slăbi vigilenţa popoarelor şi voinţa lor de luptă. Considerăm semnificativ faptul că din cuvântarea la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român a reprezentantului P.C.C., tovarăşul Pân Ci-jen, a lipsit cu desăvârşire ideea luptei pentru coexistenţă paşnică între ţările cu regim social diferit. Mai mult decât atât, în redarea raportului C.C. al P.M.R. la Congresul al III-lea al P.M.R., ziarul "Jenminjibao" nu numai că n-a menţionat faptul că R.P.R. militează pentru promovarea perseverentă a principiilor coexistenţei paşnice, ci a deformat cu bună ştiinţă conţinutul pasajelor privitoare la lupta împotriva imperialismului şi războiului, omiţând concluzia că în epoca actuală raportul de forţe pe plan mondial face posibilă înlăturarea războiului mondial din viaţa societăţii.

Din păcate, îndepărtarea P.C.C. de la principiile Declaraţiei de la Moscova îşi găseşte expresia nu numai în declaraţii verbale şi materiale scrise.

Noi ne amintim de puternicul ecou favorabil pe care l-a avut în întreaga lume, îndeosebi în Asia şi Africa, politica de pace a Republicii Populare Chineze, rolul proeminent pe care l-a jucat la Conferinţa de la Bandung, acţiunile ei în vederea promovării principiilor pancea-sila în relaţiile dintre state[105]. Dar, în ultimii ani, Republica Populară Chineză a întreprins acţiuni care, trebuie s-o declarăm cu toată sinceritatea, ne-au surprins şi ne-au neliniştit profund. Ne-a produs un sentiment de mare mâhnire conflictul între China Populară şi India. Această ţară nesocialistă, având o populaţie de peste 450 milioane de locuitori, urmează o politică de pace şi de neaderare la blocurile militare agresive, refuză să-şi ofere teritoriul pentru baze militare americane, a ocupat poziţii apropiate de cele ale lagărului socialist în numeroase probleme de bază ale politicii internaţionale. Interesele vitale ale lagărului socialist cer o politică care să ducă la consolidarea acestor poziţii ale Indiei, să determine apropierea ei tot mai mare de ţările socialiste, să spulbere manevrele cercurilor imperialiste care lucrează activ pentru atragerea acestei ţări şi a altor ţări nesocialiste iubitoare de pace în sfera lor de influenţă.

Conflictul dintre China şi India a folosit numai cercurilor imperialiste şi reacţionare, le-a dat posibilitatea să strecoare neîncrederea în sinceritatea politicii de pace a ţărilor socialiste şi să răspândească insinuări cum că între Uniunea Sovietică şi China Populară ar exista o diviziune a rolurilor - Uniunea Sovietică declarându-se pentru coexistenţă paşnică, iar China ducând o politică "dură" în realităţile cu ţările nesocialiste. Acest conflict a fost dăunător pentru însuşi prestigiul internaţional al Chinei Populare, a provocat mari dificultăţi partidelor comuniste şi forţelor democratice din ţările Asiei, a uşurat manevrele cercurilor reacţionare din aceste ţări.

Efecte asemănătoare le-a avut şi conflictul între Republica Populară Chineză şi altă mare ţară nesocialistă din zona păcii - Indonezia.

Conflictul cu India a izbucnit tocmai într-o perioadă când Uniunea Sovietică a întreprins noi iniţiative importante în vederea destinderii internaţionale, când a vrut loc vizita tovarăşului N.S. Hruşciov în Statele Unite ale Americii şi au fost date publicităţii propunerile Uniunii Sovietice privind dezarmarea generală şi totală. Cercurile imperialiste au depus mari eforturi pentru ca, profitând de conflictul dintre Republica Populară Chineză şi ţări ca India şi Indonezia, să slăbească ecoul imens al iniţiativelor de pace ale Uniunii Sovietice.

Noi considerăm că acţiunile de politică externă ale Republicii Populare Chineze, la care ne-am referit mai sus, duc la subminarea politicii externe a lagărului socialist, bazată pe principiul leninist al coexistenţei paşnice şi prezintă mari pericole pentru cauza păcii şi socialismului. A întreprinde astfel de acţiuni în care, după părerea noastră, îşi găseşte expresia şovinismul de mare putere, înseamnă a da posibilitatea adversarilor noştri să ne prezinte pe noi drept promotori ai războiului şi să se dea ei drept apărători ai păcii, să ne izoleze de popoarele altor ţări, care, ca şi popoarele ţărilor socialiste, doresc cu ardoare pacea.

Duşmanii noştri sunt conştienţi de daunele pe care astfel de poziţii le pot aduce intereselor lagărului socialist. Unul din purtătorii de cuvânt cei mai rafinaţi ai capitalismului american - Walter Lippman[106] -, mărturisind că poziţiile imperialismului în Asia se năruie, scria recent că acest proces va continua "până ce chinezii vor comite un act de nebunie" de felul conflictului cu India, care, după expresia lui, va înspăimânta popoarele Asiei.

Noi considerăm că, mai ales acum când raportul mondial de forţe ne este din ce în ce mai favorabil, fiecare ţară a lagărului socialist are îndatorirea să zădărnicească prin politica sa manevrele cercurilor imperialiste, să consolideze poziţiile lagărului socialist, să câştige pentru politica sa de coexistenţă paşnică noi şi noi aliaţi în întreaga lume.

C.C. al P.C.C. înfăţişează în mod denaturat politica de coexistenţă paşnică dusă de Uniunea Sovietică şi de celelalte ţări socialiste, ca fiind bazată pe iluzia că imperialismul îşi poate schimba natura. În realitate, poziţia ţărilor socialiste nu se întemeiază pe încrederea în vorbele imperialiştilor, pe speranţa că imperialismul va renunţa de bună voie la politica sa, pe iluzia că natura imperialismului s-a schimbat. Politica ţărilor noastre nu izvorăşte din slăbiciune, ci dimpotrivă, din conştiinţa deplină a tăriei lagărului socialist, a faptului că în epoca noastră nu forţele imperialismului, ci sistemul socialist mondial, în continuă creştere, constituie factorul dominant în relaţiile internaţionale, determinând mersul şi direcţia dezvoltării mondiale. În lumea contemporană există forţe uriaşe, cum n-au existat niciodată în trecut, care pot zădărnici încercările imperialiştilor de a împinge omenirea în război. Schimbările profunde care s-au produs în lume în ultimele decenii fac din epoca noastră nu numai epoca imperialismului şi a revoluţiilor proletare, ci, aşa cum se arată în Declaraţia de la Moscova, o epocă al cărei "conţinut principal este trecerea de la capitalism la socialism, inaugurată de Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie din Rusia", epocă în care "dezvoltarea mondială este determinată de mersul şi de rezultatele întrecerii dintre cele două sisteme sociale opuse". Tocmai aceasta nu vede conducerea P.C.C., care tratează în mod mecanic, dogmatic, raportul de forţe pe scară internaţională, reducându-l la o proporţie aritmetică, supraapreciază forţele imperialismului, subapreciază gigantica forţă materială spirituală a sistemului socialist, a clasei muncitoare internaţionale, a mişcării de eliberare naţională a popoarelor, a forţelor păcii şi progresului în lumea contemporană.

Noi socotim adânc greşită şi dăunătoare teza ce are circulaţie în China, după care războiul ar fi singura cale spre victoria socialismului. Plasarea pe o asemenea poziţie ar însemna confirmarea născocirilor calomnioase ale propagandei imperialiste, împotriva cărora s-a ridicat încă Lenin, după care comuniştii ar urmări să impună socialismul în alte ţări prin forţa armelor. Coexistenţa paşnică nu numai că nu ştirbeşte interesele luptei de clasă a proletariatului, după cum se afirmă într-o serie de materiale publicate în China, ci creează largi posibilităţi luptei clasei muncitoare din ţările capitaliste pentru victoria socialismului. În condiţiile de pace, contradicţiile interne de neînlăturat ale sistemului capitalist, înrâurirea crescândă a victoriilor socialismului şi comunismului în Uniunea Sovietică şi ţările de democraţie populară, schimbarea continuă a raportului de forţe în favoarea socialismului, vor duce în mod necesar la cucerirea puterii de către oamenii muncii în ţările capitaliste.

Această cale corespunde cel mai mult intereselor clasei muncitoare şi ale întregii omeniri.

Desigur, dacă imperialiştii vor dezlănţui un nou război mondial el va duce la prăbuşirea definitivă a capitalismului. Dar, mai ales în condiţiile existenţei unor arme de uriaşă putere de distrugere, aceasta ar reprezenta calea cea mai scump plătită, cea mai dureroasă pentru omenire şi, în primul rând, pentru masele muncitoare. Teza conducerii P.C.C., după care pierderile îngrozitoare ce le-ar provoca un război modern s-ar "recupera" şi că nu trebuie să ne fie teamă de nimicirea a sute de milioane de vieţi omeneşti, este profund nejustă, inumană şi demobilizatoare. Cum ar putea un partid marxist-leninist să se prezinte în faţa poporului său pentru a-i cere să se resemneze cu exterminarea celei mai mari părţi a lui, în loc să-l mobilizeze la lupta pentru preîntâmpinarea războiului. Cu astfel de lozinci nu

---

[105] În timpul întâlnirii lui Ciu En-lai cu o delegaţie indiană, pe 13 decembrie 1953, s-a căzut de acord asupra a cinci principii care ar trebui să guverneze relaţiile dintre state: respectul reciproc pentru integritatea teritorială şi suveranitate; neagresiune reciprocă; non-interferenţă mutuală în afacerile internaţionale; egalitate şi beneficiu reciproc; coexistenţa paşnică.

[106] Walter Lippmann (1889-1974) – influent scriitor şi ziarist american, comentator politic; consilier al preşedintelui W. Wilson în timpul primului război mondial; a introdus în circuitul public termenul de „război rece".

poate fi salvgardată pacea, ci se poate doar sădi neîncredere în capacitatea popoarelor de a bara calea războiului şi compromite partidele comuniste în ochii propriilor popoare.

Fie că este vorba de un popor numeros, fie de unul mai puţin numeros, suntem datori în faţa clasei muncitoare, în faţa popoarelor noastre să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a evita pierderile şi distrugerile pe care le-ar pricinui o conflagraţie mondială. De aceea, fiecare ţară a lagărului socialist, fiecare partid comunist are îndatorirea să-şi aducă toată contribuţia pentru a zădărnici planurile imperialiştilor de a împinge omenirea într-un nou război şi pentru a asigura o pace trainică.

Însemnătatea tezei cu privire la posibilitatea înlăturării războiului mondial din viaţa societăţii constă tocmai în faptul că ea dă popoarelor o orientare clară şi un ţel fundamentat, le dinamizează în lupta pentru pace, le insuflă încredere în propriile lor forţe.

Justeţea şi clarviziunea politicii externe a Uniunii Sovietice şi a celorlalte ţări ale lagărului socialist sunt confirmate de întreaga desfăşurare a vieţii internaţionale. Ea a pricinuit şi pricinuieşte înfrângeri dureroase imperialismului, a dus şi duce la demascarea şi discreditarea politicii agresive a imperialiştilor în cele mai largi straturi populare nu numai în ţările socialiste ci şi în cele capitaliste, la izolarea crescândă a cercurilor agresive, promotoare ale politicii războiului rece şi a politicii "pe marginea prăpastiei". Acţiunile Uniunii Sovietice pe plan internaţional au un ecou uriaş în întreaga lume; ele au determinat deplasări profunde în opinia publică mondială, au adâncit contradicţiile în rândurile claselor dominate din ţările capitaliste şi cele dintre Statele Unite ale Americii şi aliaţii săi, au dus la creşterea şi activizarea forţelor mondiale ale păcii. Milioane de oameni din ţările capitaliste leagă acum tot mai mult năzuinţa lor spre pace, de socialism, de politica ţărilor socialiste şi a partidelor comuniste. Eficacitatea politicii externe a lagărului socialist şi-a găsit expresia în zădărnicirea acţiunilor agresive ale imperialiştilor îndreptate împotriva unui şir de ţări. Popoarele care luptă pentru libertate şi independenţă naţională văd în ţările lagărului socialist pe prietenii lor cei mai sinceri, statornici şi de nădejde. Arătând perspectiva preîntâmpinării războiului şi militând cu perseverenţă pentru coexistenţa paşnică, partidele comuniste şi muncitoreşti ţin seamă de faptul că în condiţiile existenţei imperialismului se menţine terenul pentru războaie agresive, ele cheamă în mod consecvent popoarele la vigilenţă împotriva uneltirilor cercurilor imperialiste agresive care au torpilat conferinţa la nivel înalt, caută să împiedice destinderea în relaţiile internaţionale, continuă cursa înarmărilor şi războiul rece. Faţă de aceste uneltiri, ţările lagărului socialist îşi consolidează unitatea, întăresc, cu sprijinul frăţesc al Uniunii Sovietice, forţele lor armate; armele moderne de o forţă uriaşă, făurite de Uniunea Sovietică, constituie un factor puternic al apărării păcii şi independenţei popoarelor împotriva agresorilor imperialişti. Lupta pentru asigurarea păcii în lume este o sarcină primordială a ţărilor socialiste şi a tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Îndepărtarea de la politica de coexistenţă paşnică ar avea în mod inevitabil drept efect compromiterea politicii externe a ţărilor socialiste, ruperea lor de ţările nesocialiste şi de celelalte forţe care se pronunţă pentru pace, ar uşura propagandei imperialiste şi revizioniste sarcina de a dezorienta opinia publică ar înlesni uneltirile cercurilor agresive împotriva păcii. Pentru partidele comuniste din ţările capitaliste îndepărtare de la politica de coexistenţă paşnică ar avea drept efect izolarea de mase, şubrezirea poziţiilor pe care acestea le-au cucerit datorită luptei consecvente împotriva imperialismului, pentru unitatea de acţiune a clasei muncitoare, pentru un front larg al tuturor forţelor ce luptă pentru pace.

Partidul nostru şi-a expus punctul său de vedere asupra principalelor probleme ale situaţiei internaţionale în Raportul Comitetului Central prezentat la recentul Congres al partidului, precum şi în cuvântul delegaţiei P.M.R. la întâlnirea din Bucureşti a partidelor comuniste şi muncitoreşti. Cu acest prilej s-a subliniat că întreaga desfăşurare a situaţiei internaţionale a demonstrat pe deplin uriaşa însemnătate teoretică şi practică a concluziilor

Congreselor al XX-lea şi al XXI-lea ale P.C.U.S. pentru mişcarea comunistă mondială şi a confirmat justeţea tuturor aprecierilor Declaraţiei de la Moscova şi Manifestul Păcii în problemele fundamentale social-politice ale timpului nostru, cât şi a orientării pe care a dat-o partidelor frăţeşti în lupta pentru pace, democraţie şi socialism.

Împărtăşim în întregime analiza făcută în nota informativă a C.C al P.C.U.S. cu privire la faptele care au avut loc în timpul şedinţei Consiliului General al Federaţiei Sindicale Mondiale, ţinută la Pekin în luna iunie anul 1960. Partidul nostru consideră necesară lupta continuă a tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti pentru unitatea şi coeziunea mişcării comuniste sub steagul internaţionalismului proletar, împotriva oricăror denaturări ale învăţământului marxist-leniniste, combaterea revizionismului şi oportunismului, ca şi a sectarismului şi dogmatismului care duce la greşita apreciere a raportului de forţe în situaţia internaţională şi a sarcinilor partidelor comuniste în lupta pentru pace şi socialism.

4. În declaraţia sa, C.C. al P.C.C. se referă în câteva rânduri la interesele coeziunii mişcării comuniste internaţionale. Suntem datori să ne exprimăm în mod deschis părerea că atât atitudinea conducerii P.C.C. într-o serie de probleme de bază ale mişcării comuniste internaţionale, cât şi metodele folosite de tovarăşii chinezi aduc mari daune unităţii rândurilor mişcării comuniste şi muncitoreşti.

Partidul Muncitoresc Român socoteşte cu totul nejuste şi inadmisibile metodele la care a recurs conducerea P.C.C. cu prilejul sesiunii de la Pekin a Federaţiei Sindicale Mondiale. Folosind prezenţa la această sesiune a unor membri ai partidelor frăţeşti, tovarăşii chinezi au încercat să pună în discuţia acestora, în spatele conducerilor de partid respective, fără ştirea şi consimţământul lor, divergenţele existente între P.C.C. şi celelalte partide comuniste. Reprezentanţii P.C.C. au desfăşurat o acţiune organizată de influenţare a tovarăşilor aparţinând altor partide, încercând să-i determine de a adopta părerile greşite ale P.C.C.

Timp de mai multe zile ei au căutat să determine Consiliul General al Federaţiei Sindicale Mondiale să adopte linia tovarăşilor chinezi în locul liniei unitare promovată în această organizaţie de masă de partidele comuniste şi muncitoreşti. Astfel de metode constituie o încălcare a celor mai elementare norme ale relaţiilor dintre partidele frăţeşti. În acelaşi timp, asemenea acţiuni ştirbesc prestigiul comuniştilor în rândurile organizaţiilor de masă, duc la dezorientarea membrilor lor necomunişti, aduc mari daune întregii activităţi a acestor organizaţii, subminând unitatea lor şi influenţa de care se bucură în masele de oameni ai muncii. Trebuie să arătăm că atât la sesiunea de la Pekin a Consiliului General al Federaţiei Sindicale Mondiale cât şi în cadrul Federaţiei Mondiale a Tineretului Democrat, Uniunii Internaţionale a Studenţilor şi în alte organizaţii internaţionale, reprezentanţii P.C.C. s-au ridicat împotriva includerii în documentele acestor organizaţii a lozincilor de luptă pentru dezarmare, pentru coexistenţă paşnică între toate statele, fără deosebire de sistem social. Noi considerăm că a merge pe asemenea cale constituie un mare pericol pentru cauza socialismului şi păcii.

Punând în discuţie publică părerile sale opuse celor ale întregii mişcări comuniste, conducerea P.C.C. a făcut posibilă dezlănţuirea de către cercurile imperialiste a unei campanii cu privire la lipsa de unitate a lagărului socialist şi a mişcării comuniste internaţionale. Suntem de părere că atunci când între Partidele marxist-leniniste apar probleme de rezolvat, singura formă corespunzătoare intereselor fiecăruia dintre partide şi intereselor comune ale mişcării comuniste mondiale este dezbaterea sinceră şi tovărăşească între conducerile partidelor comuniste a tuturor problemelor, aşa cum s-a procedat cu prilejul întâlnirilor de la Bucureşti şi cum se va proceda la viitoarea consfătuire de la Moscova.

Partidul şi poporul nostru urmăresc cu mare satisfacţie succesele obţinute de China Populară în opera de construire a socialismului, în dezvoltarea economiei şi culturii. În acelaşi timp, fără să ne amestecăm în treburile interne ale P.C.C., trebuie să spunem deschis

că, după convingerea noastră, activitatea teoretică şi practică a P.C.C. într-o serie de probleme ale construirii socialismului vine în contradicţie cu tezele de bază ale marxism-leninismului, a căror justeţe este confirmată prin îndelungata experienţă a P.C.U.S. şi a celorlalte partide comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste. Noi socotim că răspândirea în ţara noastră a concepţiilor tovarăşilor chinezi cu privire la comunele populare, pe care conducerea P.C.C. le consideră drept formă superioară a socialismului, cu privire la părăsirea principiului cointeresării materiale în condiţiile socialismului, ca şi altor concepţii asemănătoare, ar putea să ducă la dezorientarea în rândurile oamenilor muncii de la noi, să ne creeze dificultăţi în opera de construire a socialismului.

Acelaşi lucru trebuie spus şi despre modul în care conducerea P.C.C. pune problema luptei împotriva ideologiei duşmane. Părerea noastă este că lozinca "să înflorească toate florile", "să se întreacă cele 100 de şcoli", oferă o tribună pentru purtătorii ideologiei duşmane, vine în contradicţie cu cerinţele luptei consecvente, intransigente împotriva oricăror manifestări ale ideologiei burgheze şi ca atare este cu totul de neacceptat pentru partidele marxist-leniniste.

Trebuie relevate eforturile perseverente depuse de reprezentanţele diplomatice ale Republicii Populare Chineze de a răspândi în ţara noastră şi celelalte ţări socialiste materiale cuprinzând teze care, după părerea partidelor frăţeşti, vin în contradicţie cu învăţătura marxist-leninistă. Aşa cum a subliniat delegaţia noastră la întâlnirea de la Bucureşti, aceasta constituie un amestec în treburile interne ale partidelor frăţeşti şi ţărilor respective. În ce ne priveşte, noi nu am permite niciodată reprezentanţelor noastre în ţările socialiste să răspândească orice fel de materiale fără ştirea şi consimţământul conducerii partidelor frăţeşti.

Relevăm cu satisfacţie acea parte a declaraţiei în care se exprimă dorinţa de a se înlătura divergenţele existente şi de a întări unitatea mişcării comuniste. Desigur, acest lucru se poate realiza numai pe baze principale, pe baza fidelităţii faţă de tezele Declaraţiei de la Moscova şi Manifestul Păcii, care sunt un program de acţiune al întregii muşcări comuniste şi muncitoreşti internaţionale, sprijinit de masele largi de oameni ai muncii din lumea întreagă.

Noi considerăm deosebit de îmbucurător faptul că la cele două întâlniri, care au avut loc la Bucureşti, s-a manifestat cu toată puterea hotărârea unanimă a partidelor comuniste şi muncitoreşti atât din ţările socialiste cât şi din ţările capitaliste de a milita cu consecvenţă pentru aplicarea în viaţă a acestor teze.

Singur P.C.C. a făcut notă discordantă. În actualele împrejurări internaţionale complexe este mai mult ca oricând necesar ca partidele comuniste şi muncitoreşti să ducă o asemenea politică care să cucerească noi adepţi în toate ţările şi să câştige inima lor, să determine noi deplasări în opinia publică mondială în favoarea păcii, să adâncească contrazicerile dintre ţările capitaliste, să ducă la izolarea şi mai puternică a cercurilor agresive, la zădărnicirea planurilor acestora şi la consolidarea păcii în lume.

Partidul nostru nutreşte sentimente frăţeşti internaţionaliste faţă de celelalte partide comuniste şi muncitoreşti. Tocmai de aceea am considerat necesar să ne spunem în mod deschis părerea prin această scrisoare cu privire la Declaraţia făcută la întâlnirea de la Bucureşti a partidelor comuniste şi muncitoreşti. Ne exprimăm speranţa că C.C. al P.C.C. va reflecta asupra observaţiilor tovărăşeşti făcute de partidele frăţeşti, îşi va reexamina poziţiile care-l deosebesc de celelalte partide comuniste şi va reveni fără rezerve la tezele Declaraţiei de la Moscova şi ale Manifestului Păcii.

Suntem convinşi că viitoarea consfătuire a partidelor comuniste şi muncitoreşti, care urmează să aibă loc la Moscova, va consfătui o nouă şi puternică afirmare a fidelităţii de nezdruncinat faţă de învăţătura marxist leninistă, va duce la întărirea continuă a unităţii partidelor noastre, în interesele lagărului socialist, al clasei muncitoare din lumea întreagă, în interesul socialismului şi păcii.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 36/1960, f. 59-68.

11. **1960 octombrie 24.** Stenograma şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la lucrările comisiei pregătitoare a Conferinţei partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova.

Stenograma
şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din ziua de 24 octombrie 1960

Tov. Petre Borilă[107]: La proiectul de document chinezii au venit cu 50 de pagini de observaţii, în afară de cele discutate între timp.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În ceea ce priveşte poziţia lor, ei au trimis o scrisoare lungă. Au mai adăugat ceva, ori s-au menţinut pe vechea poziţie?

Tov. Petre Borilă: Ei au susţinut poziţia lor, dar în observaţii au venit şi cu lucruri noi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De pildă, materialul care ni l-au trimis nouă, a fost trimis şi altor partide, bineînţeles, în afară de partidele din ţările socialiste?

Tov. Lăzărescu Constantin[108]: Numai ţărilor socialiste.

Tov. Valter Roman[109]: Ei au ridicat aceste probleme faţă de cele 26 de partide.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În total câţi reprezentanţi de partide au fost?

Tov. Petre Borilă: Au fost reprezentanţi a 26 de partide.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Să vă spun ceva despre ambasadorul albanez. El a cerut să se întâlnească cu grecii şi a ridicat în faţa grecilor următoarea problemă: "Aţi văzut că toate speranţele la O.N.U. s-au spulberat?" "Aţi văzut că şi consfătuirea de la Bucureşti a fost nejustă, a fost organizată în mod intenţionat, ca să fim puşi în faţa unui fapt împlinit?"

Asta s-a întâmplat azi dimineaţă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să începem tovarăşi.

---

[107] Petre Borilă (1906–1973) - nume real Iordan Dragan Rusev; secretar al Comitetului Regional Dobrogea al P.C.R., a luptat în războiul civil din Spania în cadrul Brigăzilor Internaţionale; în timpul celui de-al doilea război mondial s-a aflat la Moscova, participând la crearea Diviziei „Tudor Vladimirescu"; adjunct al ministrului Forţelor Armate şi şef al Direcţiei Superioare Politice a Armatei (1949-1950), ministru al Construcţiilor (1950), preşedinte al Comisiei Controlului de Stat (1951), ministru al Industriei Alimentare (1953-1955), vicepreşedinte (1954-1955, 1957-1965) şi prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1955–1957), membru al Consiliului de Stat (1965-1969), membru al C.C. al P.M.R. (1948-1969), membru al Biroului Politic/C.P.Ex. (1952–1969), membru al Biroului Organizatoric (1950-1953), general-locotenent.

[108] Constantin Lăzărescu, adjunct la Secţia Relaţii externe a C.C. al P.M.R., membru supleant al C.C. al P.M.R. (1960-1965).

[109] Valter Roman (1913-1983) – membru din ilegalitate al P.C.R., a luptat în războiul civil din Spania în cadrul Brigăzilor Internaţionale; în timpul celui de-al doilea război mondial s-a aflat la Moscova, participând la crearea Diviziei „Tudor Vladimirescu"; şef al Direcţiei de Educaţie, Cultură şi Propagandă a Armatei (1946), şef al Direcţiei Superioare Politice a Armatei (1947-1951), ministru al Poştelor şi Telecomunicaţiilor (1951-1953), director al Editurii Politice (1954-1983), membru al C.C. al P.M.R. (1948-1969).

Cred că ar trebui întâi de arătat aşa, tehniceşte, din punct de vedere organizatoric, din cine se compuneau delegaţiile, ce funcţie avea fiecare delegat.

Tov. Petre Borilă: Când am ajuns am fost primiţi de tov. [Frol R.] Kozlov[110], care ne-a informat asupra discuţiilor duse până atunci cu delegaţia chineză, iar după două-trei zile ne-a dat şi materialul cu discuţiile ce s-au purtat între ei.

Şi informarea care ne-a făcut-o tov. Kozlov, şi materialul pe care l-am citit, cât şi discuţiile ce au urmat, arată că chinezii merg pe aceiaşi linie.

Un lucru bun pe care l-au făcut tovarăşii sovietici a fost că au pregătit un proiect de document pentru consfătuire. Proiectul de document analizează perioada din 1957 şi până în prezent şi trasează sarcinile pentru viitor. Acest proiect de document are aproape 50 de pagini.

Am să spun principalele lucruri noi din document. Ceea ce este nou este că proiectul de document analizează noua etapă a crizei generale a capitalismului nu în timp de război, ci în timpul coexistenţei paşnice. De aici rezultă că se poate evita războiul mondial, se pot evita şi războaiele locale agresive. Se subliniază că sunt tot mai multe posibilităţi de a se impune coexistenţa paşnică şi posibilitatea trecerii unor ţări de la capitalism la socialism fără insurecţie armată.

O altă problemă este problema statului naţional democrat. Este ceva nou. E vorba aici de a se da o asemenea noţiune pentru unele state care şi-au cucerit independenţa, dar nu sunt socialiste, nu a fost instaurată dictatura proletariatului şi nu sunt state democrat-populare.

O altă problemă nouă care se pune în acest document este unitatea lagărului socialist, spunându-se că cei ce se îndepărtează de la această unitate duc acolo unde au dus şi iugoslavii.

O altă problemă este aceea că în relaţiile între ţările socialiste şi în mişcarea muncitorească internaţională nu se admite fracţiuni, grupe şi se accentuează lupta acestora împotriva revizionismului şi dogmatismului.

La discuţii au participat reprezentanţii a 26 de partide, aproape 180-200 oameni cu aparat cu tot.

Voi arăta acum cine a participat:

1. Partidul Muncii din Albania

1. Kapo Hiusni - membru al Biroului Politic, Secretar al C.C. al P.M. din Albania (şeful delegaţiei).

2. Alia Ramiz - membru supleant al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.M. din Albania.

3. Liubonia Todi - membru al C.C. al P.M. din Albania, prim secretar al C.C. al Uniunii Tineretului Muncitor din Albania.

2. Partidul Comunist Bulgar

1. Grigorov Mitko - secretar al C.C. al P.C.B. (şeful delegaţiei)

2. Avramov Ruben - membru al C.C. al P.C.B., şeful secţiei de ştiinţă a C.C. al P.C.B.

3. Dobrev Crâsto- profesor la Şcoala superioară de partid de pe lângă C.C. al P.C.B.

3. Partidul Muncitoresc Socialist Ungar

1. Nemes Dezsó - membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.S.U., redactor şef al ziarului "Nepszabadsag" (şeful delegaţiei)

2. Ilku Pall - membru al C.C. al P.M.S.U., locţiitor al Ministrului Culturii.

110 F.R. Kozlov (1908-1965) – om politic sovietic; prim-secretar al regiunii Leningrad (1953-1957), preşedintele Consiliului de Miniştri al R.S.F.S.R. (1957-1958), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1958-1960), secretar al C.C. al P.C.U.S. pe probleme de apărare (1960-1964), membru al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1957-1964).

4. Partidul celor ce muncesc din Vietnam

1. Le Duan - membru al Biroului Politic, prim-secretar al C.C. al P.C.M. din Vietnam (şeful delegaţiei)

2. Ciong Tini - membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.M. din Vietnam, preşedinte al Comitetului Permanent al Adunării Naţionale a R.D. Vietnam.

3. Nguen Ti Thaeni - membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.C.M. din Vietnam, şeful direcţiei politice centrale a armatei populare din Vietnam.

5. Partidul Socialist Unit din Germania

1. Mattern Herman - membru al Biroului Politic, preşedinte al Comisiei Centrale a Controlului de partid de pe lângă C.C. al P.S.U.G. (şeful delegaţiei)

2. Axen Herman - membru al C.C. al P.S.U.G, redactor şef al ziarului "Neues Deutschland".

3. Florin Petr - membru al C.C. al P.S.U.G., şeful Secţiei de politică externă şi relaţii internaţionale a C.C. al P.S.U.G.

4. Eberlein Werner - membru al comisei de agitaţie a C.C. al P.S.U.G.

6. Partidul Comunist Chinez

1. Deng Xiao-ping - membru al Biroului Politic, secretar general al C.C. al P.C. Chinez (şeful delegaţiei).

2. Pân Ci-jen - membru al Biroului Politic, membru al Secretariatului C.C. al P.C. Chinez.

3. Li Tzin-ţiuan - membru al Biroului Politic al C.C. al P.C. Chinez.

4. Lu Din-i - membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C. Chinez, şeful secţiei de agitaţie şi propagandă a C.C. al P.C. Chinez.

5. Kang Sheng - membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C. Chinez.

6. Ian San-kun - membru supleant al Secretariatului C.C. al P.C. Chinez, şeful cancelariei secretariatului C.C. al P.C.C.

7. Hu Tiao-mu - membru supleant al Secretariatului C.C. al P.C.C.

8. Liao Cen-ciji - membru al C.C. al P.C.C.

9. Liu Nin-i - membru al C.C. al P.C.C., preşedintele Federaţiei sindicatelor din întreaga Chină.

7. Partidul Muncii din Coreea

1. Li He Sun - membru al Prezidiului, locţiitor al preşedintelui C.C. al P.M. din Coreea (şeful deleg.)

2. Pak En Guc - membru al C.C. al P.M. din Coreea, şeful secţiei internaţionale a C.C. al P.M. din Coreea.

3. Toi Hi Den - adjunct al şefului Secţiei internaţionale a C.C. al P.M. din Coreea.

4. Ten Diun Ghi - adjunct al şefului Secţiei de propagandă şi agitaţie a C.C. al P.M. din Coreea.

8. Partidul Popular Revoluţionar din Mongolia

1. Tănd Lusantărănghiin - membru al Biroului Politic, al doilea secretar al C.C. al P.P.R. din Mongolia (şeful delegaţiei)

2. J. Baiarîn - membru al C.C. al P.P.R. din Mongolia, şeful Secţiei internaţionale a C.C. al P.P.R. din Mongolia.

3. S. Sandaghiin - membru al C.C. al P.P.R. din Mongolia, locţiitor al Ministrului de externe al R.P. Mongole.

4. P. Tăvăgjavîn - şeful Secţiei de ştiinţă şi cultură a C.C. al P.P.R. din Mongolia.

9. Partidul Muncitoresc Unit Polonez

1. Kliszko Zenon - membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.M.U.P. (şeful delegaţiei)
2. Werblan Andji - membru al C.C. al P.M.U.P., şeful Secţiei de ştiinţă şi cultură a C.C. al P.M.U.P.

10. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice
1. Suslov M.A. - membru al Prezidiului, secretar al C.C. al P.C.U.S.
2. Kozlov F.R. - membru al Prezidiului, secretar al C.C. al P.C.U.S.
3. Muhitdinov N.A. - membru al Prezidiului, secretar al C.C., al P.C.U.S.
4. Pospelov P.N. - membru supleant al Prezidiului C.C. al P.C.U.S.
5. Ponomariov B.N. - membru al C.C. al P.C.U.S.
6. Andropov I.V. - şef de secţie a C.C. al P.C.U.S.
7. Iliciov L.F. - membru al Comisiei centrale de revizie a C.C. al P.C.U.S.

11. Partidul Comunist Cehoslovacia
1. Koucki Vladimir - secretar al C.C. al P.C. din Cehoslovacia (şeful delegaţiei)
2. Slavik Vaclav - membru al C.C. al P.C. din Cehoslovacia, şeful Secţiei de propagandă şi agitaţie a C.C. al P.C. din Cehoslovacia.

12. Partidul Comunist Francez
1. Guyot Raymond - membru al Biroului Politic al C.C. al P.C. Francez (şeful delegaţiei)
2. Figueres Leo - secretar al C.C. al P.C. Francez.

13. Partidul Comunist Italian
1. Berlinguer Enrico - membru al conducerii C.C. al P.C. Italian (şeful delegaţiei)
2. Pajetta Giuliano [Giancarlo] - membru al C.C. al P.C. Italian

14. Partidul Comunist German
1. Mohn Wilhelm - membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.G. (şeful delegaţiei)
2. Schleifschtein Iosef - secretar al C.C. al P.C.G.

15. Partidul Comunist din Marea Britanie
1. Mattews George - membru al Comitetului Politic al Comitetului executiv a P.C. din Marea Britanie.

16. Partidul Comunist din Finlanda
1. Pessi Ville - membru al Biroului Politic al C.C., secretar general al P.C. din Finlanda (şeful delegaţiei).
2. Lehtinen Inkeri - membru al Biroului politic al C.C., secretar al C.C. al P.C. din Finlanda.

17. Partidul Popular Socialist din Cuba
1. Escalante Annibal - membru al Biroului Executiv, secretar al P.P.S. din Cuba.

18. Partidul Comunist din Argentina
1. Gonsales Alberdi - membru al C.C. al P.C. din Argentina Paulino

19. Partidul Comunist din Brazilia
1. Alves Mario - membru al Prezidiului C.C. al P.C. din Brazilia

20. Partidul Comunist din Siria
1. Bagdaş Haled - secretar general al C.C. al P.C. Sirian.

21. Partidul Comunist din India
1. Ghosh Ajoy Kumar - membru al Comitetului Executiv central, secretar general al Consiliului naţional al P.C. din India.

22. Partidul Comunist din Indonezia
1. Adjiotrop Iusuf - membru supleant al Biroului politic al C.C., secretar al C.C. al P.C. din Indonezia.

23. Partidul Comunist din S.U.A.
1. Flynn Elisabeth - vicepreşedinte a Comitetului Naţional al P.C. din S.U.A. (şefa delegaţiei)
2. Childes Maorris - membru al Comitetului Naţional al P.C. din S. U.A.

24. Partidul Comunist din Japonia
1. Miamoto Kendzi - membru al Prezidiului, secretar general al C.C. al P.C. din Japonia (şeful delegaţiei)
2. Hacamada Satomi - membru al Prezidiului, secretar al C.C. al P.C. din Japonia.
3. Ionehara Itaru - membru al C.C. al P.C. din Japonia.

25. Partidul Comunist din Australia
1. Sharekey Lawrence - membru al Comitetului Politic, secretar general al C.C. al P.C. din Australia (şeful delegaţiei)
2. Dixon Richard - membru al Comitetului Politic, preşedintele C.C. al P.C. din Australia.

Înainte s-a dat proiectul acestui document să-l vedem şi să ne spunem părerea.

În prima şedinţă s-au discutat probleme organizatorice. Am propus noi să conducă şedinţa tovarăşii sovietici, propunere care s-a aprobat în unanimitate.

S-a hotărât ca să se ia drept bază de discuţii proiectul de document şi toţi reprezentanţii celor 26 de partide au vorbit pe marginea proiectului care a fost prezentat. Chinezii şi albanezii au fost susţinuţi de indonezian şi japonez şi mai timid de coreean şi australian.

Cu toate că s-a luat ca bază proiectul şi aceasta a fost subliniat mai mult decât alţii de către chinezi, chinezii s-au prezentat cu propuneri cuprinse în 50 de pagini. Din propunerile prezentate cât şi din discuţii a reieşit că din documentul iniţial nu a mai rămas nimic. Prin cuvântările lor ei au atacat toate problemele cuprinse în proiectul de document. Au vorbit şi despre noi, nu numai despre document, spunând că unele partide interzic în ţările lor să se vorbească despre construirea socialismului în R.P. Chineză. Sigur că noi a trebui să vorbim şi despre acest lucru, deşi alţii nu au ridicat această problemă. Noi am spus că ei au spus acest lucru, nu alte partide.

Albanezul a avut aceiaşi atitudine pe care au avut-o chinezii şi tot cam atâtea observaţii au prezentat. Ei au vrut să se facă un manifest al partidului comunist. De asemenea, au atacat consfătuirea de la Bucureşti; chiar cu aceasta au început: "Consfătuirea de la Bucureşti nu a făcut altceva decât rău mişcării muncitoreşti şi acest rău a fost îndreptat împotriva unui partid marxist-leninist - Partidul Comunist Chinez". Noi am spus că aceasta este o calomnie la adresa tuturor partidelor care au participat aici.

Indonezianul a susţinut în mare parte pe chinez şi aceasta a făcut-o în mod deschis.

Tov. Ştefan Voicu: În momentele hotărâtoare a fost un sprijin al chinezilor.

Tov. Petre Borilă: De multe ori se uita la chinezi şi apoi lua cuvântul. Indonezianul era de tipul lui Miron [Constantinescu] al nostru.

Altul care a susţinut pe chinezi a fost japonezul, secretarul general al Partidului Comunist Japonez, care era foarte slab, se sfătuia cu chinezii şi lua cuvântul tot în spiritul chinezilor.

Vietnamezul, care vorbea cu oarecare îndoială, coreeanul, care era mai timid, se mai oprea, cât şi australianul au susţinut pe chinezi.

Ţările latine şi mai ales Cuba au fost foarte slab pregătite în această problemă. Ei credeau că tot ceea ce se întâmplă se întâmplă între două partide. Numai după ce au ascultat şi pe chinezi şi pe ceilalţi reprezentanţi de partide au început să-şi schimbe părerea.

S-a purtat bine indianul. El a avut unele lucruri pe care o să le spunem aici. El a spus: "Noi nu înţelegem pe tovarăşii chinezi cum duc ei o politică împotriva Uniunii Sovietice".

"Chinezii n-au dat importanţă unui miliard de oameni care a început să întărească prietenia dintre China şi India şi au dat importanţă unei stânci din Munţii Himalaia". El a mai arătat că în loc să mulţumească Uniunii Sovietice că a avut o poziţie justă, ei s-au supărat pe Uniunea Sovietică. Mai târziu el a avut o propunere, de a se pune şi în documentul acesta că China construieşte socialismul.

Acolo unde se vorbeşte despre experienţa Uniunii Sovietice, el a vorbit o pagină şi jumătate despre China şi a propus ca China să fie pusă acolo unde se vorbeşte şi despre celelalte ţări, după alfabet.

A vorbit detaşat [despre] anumite lucruri francezul. A avut o propunere, care de altfel a fost propunerea lui [Maurice] Thorez[111].

Thorez a spus că războiul poate fi eliminat atunci când puterea va fi luată în principalele ţări capitaliste înaintate. Chinezii când au auzit s-au prins şi au şi pus acest lucru în cuvântare. Până la urmă francezul a renunţat, dar nu a renunţat chinezul, albanezul.

Tov. Voicu Ştefan: S-au făcut propuneri scrise de modificare la proiect. Francezii au prezentat şi acest punct: Garanţia absolută va fi atunci când în principalele ţări capitaliste va fi cucerită puterea. Înainte de a veni cu această propunere scrisă, tovarăşul Suslov a făcut o expunere bogată. În această expunere nu a vorbit nimic cu privire la aceasta. După 5-6 zile s-a dat textul definitiv al tov. Suslov şi aici au fost intercalate următoarele probleme: după ce se spune că se poate elimina războiul din societăţii, zice aşa: Garanţia absolută asupra eliminării războiului mondial va fi creată atunci.

Când s-a trecut la discutarea pasaj cu pasaj, francezii au tăcut din gură. S-au ridicat pe urmă chinezii şi au spus că există propunerea franceză scrisă aşa şi aşa şi în cuvântarea tovarăşului Suslov se vorbeşte aşa şi aşa. S-a ridicat francezul şi a spus că nu mai susţine această propunere. Aceiaşi formulare se găseşte şi într-o lecţie a tovarăşului Thorez. Atunci chinezii au spus că ei îşi însuşesc teza Suslov-Thorez şi pentru aceasta cer să fie trecută în Declaraţie.

După o zi de întrebări a fost o şedinţă la tovarăşul Hruşciov şi a doua zi s-a cerut scoaterea acelui pasaj.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu consider că este foarte important de reţinut acest moment, care este destul de semnificativ.

Deci, întâi a venit francezul cu această teză. După aceea a dat o propunere scrisă, ca propunere franceză, arătând că aceasta a fost formulată de Thorez şi Suslov. În expunerea lui Suslov n-a fost cuprinsă această teză. După câteva zile, când textul a fost revăzut şi împărţit, a fost cuprins şi acest fragment. Cu acesta au fost imediat de acord chinezii. Ei au susţinut să se includă în proiectul de material, proiectul de Declaraţie care va fi supus examinării Consfătuirii această formulare cum îi ziceau ei Suslov -Thorez.

Când se discuta această problemă, francezii au tăcut, în schimb n-au tăcut chinezii. Ei au adus la cunoştinţă că s-a împărţit o asemenea propunere şi că o susţin. După un timp, când nu s-a luat poziţie şi s-a trecut peste acest lucru, vouă v-a lăsat impresia că nu este clar.

Tov. Ştefan Voicu: Nouă ne-a lăsat impresia că a fost acceptată, că n-a fost combătută.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A urmat după aceea o zi, două, când se presupune că a avut loc o şedinţă între tovarăşii sovietici.

Tov. Ştefan Voicu: Ni s-a spus că a fost o şedinţă.

[111] Maurice Thorez (1900-1964) – om politic francez; membru al P.C. Francez din 1920, membru al C.C. al P.C.F. (din 1924) şi al Biroului Politic (din 1925); secretar general al P.C.F. (1930-1964), preşedinte al P.C.F. (1964); membru al C.E.I.C. (1928-1943), preşedinte al C.E.I.C. (1935-1943), în timpul celui de-al doilea război mondial a luptat în mişcarea de rezistenţă; a participat la formarea guvernului în 1945-1947.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când s-au întors tovarăşii sovietici au scos partea aceea.

Tov. Ştefan Voicu: Aşa a început scandalul. Chinezii spuneau că s-a revenit asupra unei probleme care deja a fost hotărâtă.

Acesta a fost un moment foarte important.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Probabil că sovieticii intenţionat au vrut să mai slăbească puţin.

Tov. Petre Borilă: Dacă se accepta acest lucru era o concesie făcută tovarăşilor chinezi.

Tov. Ştefan Voicu: Acesta a fost un moment foarte important, pentru că se ajunsese la o izolare a chinezilor şi numai după aceea s-au refăcut.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vedeţi cum numai o mică concesie schimbă şi raportul.

Tov. Ştefan Voicu: După aceasta s-a întrerupt şedinţa Secretariatului. A doua zi au venit sovieticii şi au spus că "la acest pasaj noi renunţăm".

Tov. Lăzărescu Constantin: A venit la noi tov. Medvedev[112] şi a spus că acest pasaj cu garanţia absolută a eliminării războaielor nu s-a inclus în textul care va fi prezentat în şedinţă, spunând: "noi nu o să-l ridicăm, dar dacă se va ridica această problemă să nu intrăm în amănunte şi să nu pomenim numele lui Thorez".

Tov. Ştefan Voicu: Deci, în loc să spună că teza este greşită şi nu o intercalăm, să spunem că nu a fost aprobată.

Tov. Lăzărescu Constantin: Tovarăşul Andropov[113] ne-a spus că decât s-o ridice englezul, mai bine să ridicăm noi această problemă.

Tov. Valter Roman: În ziua respectivă a venit tovarăşul Medvedev şi ne-a anunţat că a doua zi să nu se discute această problemă, decât ca o chestiune de procedură şi să nu intrăm în fondul problemei. Noi ne-am dat seama că este o poziţie slabă, dar dacă ni s-a cerut aşa, aşa am intrat în şedinţă.

În şedinţă s-a ridicat francezul şi a spus că el nu susţine această problemă, la care imediat chinezul s-a ridicat şi a spus că asupra unor probleme care deja au fost hotărâte nu se poate reveni.

Imediat după aceasta s-a ridicat albanezul, coreeanul şi celelalte ţări care de altfel nu s-au solidarizat deschis cu astă problemă, dar o susţineau.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aceasta îi bucura pe chinezi.

Tov. Valter Roman: Chinezii, când au văzut că cele 19 partide susţin acest lucru, au cerut să se citească stenograma şi după aceea s-a trecut la fondul problemei. Aceasta ar fi însemnat că dacă nu se poate evita războiul, mişcarea pentru pace nu mai are rost.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aceasta va da motiv imperialiştilor să se pregătească serios pentru război.

Tov. Emil Bodnăraş: Sovieticii nu v-au spus ce s-a întâmplat cu Suslov de a intercalat această frază? Ce s-a întâmplat cu el?

Tov. Ştefan Voicu: Până la urmă delegaţia chineză, albaneză, franceză şi indoneziană au susţinut să rămână această frază în document. Australienii şi japonezii au fost de părere să se facă un proiect acceptabil pentru toţi. Restul de 19 partide au cerut să fie scos afară acest pasaj.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta este un moment foarte decisiv [sic!]. Tov. Suslov nu a cuprins în cuvântare, de unde rezultă că aceasta a fost verificată de Prezidiul Comitetului

[112] Medvedev – adjunct al şefului Secţiei Externe a C.C. al P.C.U.S.

[113] I.V. Andropov (1914-1984) – om politic sovietic; ambasador al U.R.S.S. în Ungaria (1954-1957); şef al Secţiei C.C. al P.C.U.S. pentru legătura cu partidele comuniste din ţările socialiste (1957-1967), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1962-1967), preşedinte al K.G.B. (1967-1982), secretar general al C.C. al P.C.U.S. (1982-1984), preşedinte al Prezidiului Sovietului Suprem (1983-1984).

Central al P.C.U.S., totul în ordine. Între timp intervine ceva, când să se împartă expunerea aceasta, acolo este cuprins acest pasagiu.

Cine a putut interveni, că au ridicat francezii propunerea. Când au ridicat această chestiune, după ce a venit ziarul "L'Humanité" sau înainte? "L'Humanité" a venit ca o confirmare?

Eu mă străduiesc să-mi dau seama cum s-au întâmplat lucrurile. După ce a apărut chestiunea asta în expunerea tov. Suslov puțin altfel decât era propunerea francezilor, aici era vorba de un șir de principale țări, iar dincolo spun că în principalele țări capitaliste mari, este unul și același lucru, după asta l-a determinat să vină să ia poziția de a scoate acest pasagiu, ce anume l-a determinat?

Ce anume i-a determinat pe francezi să vină să spună că nu mai susține aceasta? Faptul că chinezii au luat-o de bună? Cum s-a întâmplat?

Atunci când a fost trecut în proiect, l-a făcut fără știrea tovarășului Hrușciov, ca ulterior tovarășul Hrușciov văzând aceasta a cerut să fie scos pasagiul respectiv.

Eu așa îmi închipui că s-au petrecut lucrurile.

Tov. Petre Borilă: În proiect nu a fost asemenea teză. Noi am susținut teza din proiect. După ce a venit în scris cuvântarea tovarășului Suslov noi ne-am sesizat de acest lucru.

Noi când am ajuns la Moscova, ni s-au dat documentele și toate partidele participante și-au făcut observații în scris, așa au făcut și francezii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Înseamnă că aceasta a intervenit în urma unei discuții cu francezii. Li s-a spus că a ținut tov. Thorez o lecție și aceasta ar fi bine pentru Partidul Comunist Francez de a fi inclus.

Francezii au făcut propunerea și între timp a venit "L'Humanité", l-a însușit tov. Suslov și l-a pus [sic!]. După aceea a venit tov. Hrușciov și l-a scos.

Probabil că acest lucru s-a discutat în Prezidiul Comitetului Central al P.C.U.S.

Tov. Petre Borilă: Când a venit tov. Hrușciov, au luat toate materialele și le-au discutat și atunci tovarășul Hrușciov sesizându-se a pus problema să se scoată acest pasagiu.

S-a discutat și cu francezii această problemă și atunci s-a scos.

Delegația noastră a spus că o să treacă peste acest fapt, dar că nu același lucru îl vor face chinezii, ei nu vor trece peste el.

Trebuia după aceea s-o luăm de la capăt să modificăm, era o chestiune de procedură.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chiar și tovarășii sovietici ar fi procedat așa, este o chestiune de procedură, este o chestiune fundamentală să zici că nu îndeplinește condițiile de procedură. Aceasta este o copilărie și în afară de asta, cum să spun, dă și altă tendință.

Tov. Voicu Ștefan: După aceasta s-a refăcut frontul în jurul delegației chineze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei au văzut șovăială în tezele noastră, că ne clătinăm, că nu suntem siguri, că suntem vulnerabili, și atunci, hai să acționăm.

Tov. Petre Borilă: Ei au spus așa: nu este adevărat că ați spus așa, că nu este just să renunțați, de ce se întâmplă așa.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Formularea este greșită, periculoasă, principial nejustă. Dar unde este forța partidelor, ce autoritate au în lume dacă spun una și pe urmă se schimbă cu 90 grade.

Tov. Petre Borilă: Eu am spus că ar fi bine dacă s-ar fi spus că, uite, aici am greșit, hai să schimbăm.

Tov. L. Răutu: Se vede și în discursul tovarășului Hrușciov o reflectare privința aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vede că și în Uniunea Sovietică sunt niscaiva chinezi. Spiritul lui Molotov[114] nu a murit.

Chinezii știu ei bine că sunt și în Uniunea Sovietică păreri asemănătoare.

Tov. Petre Borilă: Au avut o foarte bună atitudine englezii. Americanii de asemenea s-au purtat foarte bine. Maghiarul, el a venit acolo la început singur, pe urmă a mai chemat încă unul. A luat primul cuvântul după ce s-a dat proiectul. Acolo a ținut o cuvântare foarte slabă și confuză. A spus că este de acord cu proiectul și propune să se includă lângă rolul Uniunii Sovietice și despre experiența și rolul Chinei Populare. A venit cu aceasta de la început, cu toate că cunoștea problema.

Mai târziu el a început să ceară mai des cuvântul, dar mereu a vorbit confuz.

În cadrul secretariatului, când a-a discutat problema contrazicerilor, el, între altele, a spus iar ca China să fie alături de Uniunea Sovietică ca experiență și a spus că este de acord cu prima problemă, dar să se scoată cuvântul „antagoniste" între partide și statele noastre și să se introducă „contraziceri". De asemenea, a spus că la a doua problemă roagă pe tovarășii chinezi să renunțe la acest lucru, spunând că ei au probleme cu România și Cehoslovacia și că nu trebuie vorbit de aceasta, spunea că aceste „contradicții" să fie scoase.

Tov. Voicu Ștefan: În textul sovietic se spune: În firea sistemului socialist nu sunt cauze obiective pentru contradicții și conflicte între popoarele și statele fiecărui partid din acest sistem. La această formă chinezii au făcut o propunere: să se modifice în felul următor:

„În firea sistemului socialist nu există cauze obiective de contradicții antagoniste între popoarele și statele care fac parte din el sau cauze obiective care pot servi..." (citește din text).

La aceasta, tov. Nemeș a spus că în ceea ce privește prima parte a propunerilor chineze ar fi de acord să se introducă cuvântul „antagoniste", în timp ce sovieticii spun că nu există contradicții antagoniste.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cum ar fi fost după propunerea maghiară?

Tov. Voicu Ștefan: Nemeș spunea că roagă pe tovarășii chinezi să renunțe la această problemă, că se ating în felul acesta probleme pe care nouă nu ne este îngăduit a le pune, ne este incomod să punem asemenea probleme de frontieră (așa am înțeles noi) între România, Cehoslovacia ș.a.m.d.

De ce trebuie să vorbim de asemenea lucruri. Noi spunem ca această problemă să fie scoasă de pe ordinea de zi. Se poate înțelege aici să scoatem chestiunea divergențelor dintre România și Ungaria și prima parte o susțin.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El gândea asta. Toată această parte ar trebui s-o avem în față.

Tov. Petre Borilă: Când a vorbit despre așa ceva era o chestiune de pus la punct. A cerut tovarășul Voicu cuvântul și nu i s-a dat cuvântul, spunând să nu se ridice asemenea probleme pentru a nu se asocia vreunul la această problemă.

Noi am cerut să ni se dea stenograma, dar nu ni s-a dat cuvântul, au spus că n-o găsesc. După aceasta am vrut să vorbesc și cu tov. Ponomariov și au spus că ce-o să spună ceilalți, au spus că maghiarul nu s-a referit la probleme de frontieră în ce a spus.

Acest material ni l-a dat înainte de plecare, după ce se terminase ședința.

---

[114] V.M. Molotov (Skriabin) (1890-1986) - om politic sovietic; secretar al C.C. al P.C. al Ucrainei (1920-1921), secretar al C.C. al P.C.(b)U.S. (1921-1930), președinte al Consiliului de Miniștri (1930-1941), ministru al Afacerilor Externe (1939-1949, 1953-1956), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1941-1942, 1946-1953), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1942-1946, 1953-1957), vicepreședinte al Comitetului de Apărare a Statului (1941-1945), ministru al Controlului de stat (1956-1957), ambasador al U.R.S.S. în Mongolia (1957-1960), șef al reprezentanței sovietice la Agenția internațională pentru energia atomică (1960-1962), din 1962 la pensie; membru al Politbiroului/Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1926-1957); exclus din partid în 1962, reprimit în 1984.

Tov. Voicu Ştefan: Când s-a ridicat problema aceasta, eu am ridicat mâna şi tov. Ponomariov, a spus că-mi va da cuvântul, dar cum a terminat Nemeş, nu a mai dat la nimeni cuvântul. S-a ridicat el şi a spus nu este de acord să se discute problema aceasta decât aşa cum este formulată în proiectul sovietic.

Pentru revizionişti această problemă le dă apă la moară. A apărut de curând o carte a lui Kardelj[115], unde se spune că între ţările socialiste sunt contradicţii, şi de aceea roagă ca această problemă să nu se mai discute.

Imediat tovarăşul Ponomariov a trecut la discutarea altor probleme, iar Nemeş a tăcut din gură.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De fapt, a fost respinsă propunerea chineză şi maghiară.

Eu aş ruga să se extragă din cartea lui Kardelj partea unde este vorba despre această problemă, şi mai departe argumentele reprezentantului maghiar în faţă cu formularea din text. Să avem separat asta.

Tov. Voicu Ştefan: Noi am vrut să mergem la tovarăşul Ponomariov şi nu l-am găsit, ni s-a spus că este într-o şedinţă. Am fost a doua zi şi i-am spus că nu suntem de acord cu problema ridicată şi am spus că vrem să-i cunoaştem şi părerea dânsului.

Tov. Ponomariov a spus că noi am făcut bine că nu am ridicat chestiunea în şedinţă, de fapt nu mi-a dat cuvântul, pentru că se ridica o diversiune foarte proastă. I-am spus că noi considerăm că aceasta este o provocare şi noi nu vom lăsa chestiunea asta să treacă, că vom informa conducerea partidului nostru de acest lucru.

Tov. Ponomariov a spus că este foarte surprins de acest lucru, că a fost foarte surprins când a auzit această chestiune. A spus că noi trebuie să ţinem seama că Nemeş vorbeşte în limba rusă şi nu se pronunţă bine şi pronunţă stricat unele cuvinte, că dânsul nu a înţeles ce spunea, că sunt elemente în Ungaria care ridică aceste chestiuni sau sunt rămase din trecut, însă eu consider că Nemeş a ridicat de la el această chestiune şi voi aţi făcut bine că nu aţi ridicat chestiunea aceasta. A spus în continuare, poate ar fi bine să vorbiţi cu Nemeş.

Cu tov. Andropov vorbind am avut impresia că încearcă să minimalizeze această chestiune. I-am repetat şi lui ce i-am spus tovarăşului Ponomariov, am cerut să vedem stenograma. Noi am fost acolo doi oameni şi am înţeles destul de bine ce a spus.

A început o goană pentru stenogramă, pe urmă au trecut câteva zile şi până la urmă ni s-a spus că stenografa nu a fost atentă şi nu a trecut chestiunea aceasta. Noi atunci am cerut banda şi tov. Andropov s-a ridicat şi a plecat din şedinţă să ia stenograma pentru că noi am insistat. Până la urmă nu am primit nimic.

În ultima zi când am plecat, când foarte puţin puteam să facem, a venit cu textul după bandă, din text se spune: problema dintre România şi Ungaria.

Eu am înţeles frontieră şi în notările mele tot aşa este trecut. Am stat de vorbă cu tov. Potapov[116], l-am întrebat: dumneata cum ai auzit? El mi-a răspuns: tovarăşe Voicu, eu am auzit aşa cum ţi-am spus.

În ziua mesei am stat de vorbă cu Karpeşcenko[117] şi fiind bine dispus, a început să-mi spună cum a fost. Mi-a spus că traducătorul care a fost la Nemeş nu a spus aşa cum a vorbit Nemeş, el mi-a spus de asemenea: La noi în secţie au fost foarte multe discuţii dacă să vă

---

[115] În lucrarea *Socialismul şi războiul* Kardelj vorbeşte despre existenţa unor contradicţii, divergenţe între ţările lagărului socialist; Edvard Kardelj (1910-1979), om politic iugoslav; vicepreşedinte al guvernului (1946-1963), preşedinte al Scupşcinei Federale (1963-1967), membru al C.C. al U.C.I. (1952-1966), membru al Prezidiumului U.C.I. (1953-1966), secretar al C.C. al U.C.I. (1958-1966).

[116] V.I. Potapov, lucrător la Secţia Relaţii Externe a C.C. al P.C.U.S.

[117] E.D. Karpeşcenco, referent pentru România la Secţia Relaţii Externe a C.C. al P.C.U.S.

dăm sau nu textul stenogramei. De asemenea, a spus că atunci când a vorbit cu tov. Borilă a avut textul în buzunar, dar că nu a putut să-l dea. Până la urmă au ajuns la concluzia că dacă românii insistă să aibă textul sunt obligaţi să-l dea. Că trebuie să-l dea, ce va fi pe urmă între noi, între România şi Ungaria, este treaba noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pentru că suntem aici să terminăm cu această chestiune.

Tov. Valter Roman: Primind indicaţie de la tov. Petre Borilă am hotărât să avem o întrevedere cu Nemeş. Eu am stat de vorbă cu Nemeş. În ce priveşte problema frontierei, aceasta cade. El nu a negat, a spus că a vorbit de frontieră, însă a spus că nu a ridicat în forma în care au înţeles tovarăşii, a spus că nu a ridicat aşa ceva. A spus că a avut dorinţa să se obţină în cadrul secretariatului ca chinezii să renunţe la formularea că nu există contradicţii antagoniste între ţările socialiste şi m-am gândit că dacă vorbesc de problema frontierelor între România şi Ungaria am să-i conving că nu este uşor să ridicăm acolo această problemă şi am ridicat că noi avem greutăţi în rezolvarea acestei probleme, la noi acum nu se mai ridică problema, că noi considerăm că există această problemă. Eu am spus atunci: Tovarăşe Nemeş dumneata ridicând această problemă spui că nu ai vrut să ridici problema frontierei, dar realmente această chestiune există. Atunci mi-am dat seama că-i este greu şi a spus că nu aceasta a vrut să spună, dar că el personal consideră că nu există asemenea problemă. Eu atunci am spus: dacă nu există asta, atunci de ce ai ridicat problema. Mi-a spus că el a scris şi o broşură în care spune că nu există asemenea problemă.

Eu i-am spus: Cum s-a putut ridica această problemă când există o hotărâre oficială a partidelor şi statelor noastre că nu există asemenea problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aceasta a spus şi Kádár[118] şi Kállái[119] şi Kiss[120].

Tov. Valter Roman: La un moment dat i-am spus că este neplăcut că nu înţeleg această problemă, că atitudinea lor dă apă la moară în Ungaria, că totuşi se mai găsesc oameni care ridică această problemă. Îi spun: tu ştii unde aţi ajuns în această problemă în timpul contrarevoluţiei. Îi spun, dacă ridici asemenea problemă mergi pe urma lui Rákosi[121]. Evenimentele au confirmat că partidul nostru a avut dreptate.

---

[118] Kádár Janos (1912-1989) – om politic ungar; membru al C.C. al P.C. din Ungaria (din 1942), secretar al C.C. (din 1943), membru al Biroului Politic (din 1945), adjunct al secretarului general al C.C. al P.C.U. (1946-1948), ministru al Afacerilor Externe (1948-1950); arestat în 1951, ca o consecinţă a procesului Rájk, reabilitat în 1954; în iunie 1956 este reales membru al Biroului Politic şi secretar al C.C. al Partidului celor ce muncesc din Ungaria; prim-secretar al P.M.S.U. (1956-1988), preşedinte al guvernului (1956-1958), (1961-1965), membru al Prezidiului R.P.U. (din 1965); preşedinte al P.M.S.U. (1988-1989).

[119] Kállái Gyula (1910-1996) – om politic ungur; membru al partidului comunist; ministru al Afacerilor Externe (1949-1951); închis în 1951, fiind acuzat de trădare, reabilitat în 1956; membru al Biroului Politic (1957-1975), ministru al Culturii (1957-1958), ministru de Stat (1958-1960), viceprim-ministru (1960-1965), prim-ministru (1965-1967), preşedinte al Adunării Naţionale (1967-1970).

[120] Kiss Károly (1903-1983) - om politic ungur; preşedinte al Comisiei Centrale de Control a P.C. din Ungaria (1946-1956), membru al Prezidiului Partidului celor ce muncesc (1956), membru al Biroului Politic al P.M.S.U. (1957-1962).

[121] Mátyás Rákosi (1892– 1971) - evreu de origine, absolvent al Universităţii din Budapesta, aderă de tânăr la Partidul Social-Democrat. În timpul primului război mondial cade prizonier în Rusia, unde devine simpatizant al bolşevismului; vice-comisar la Economie în guvernul Bela Kun (1920); între 1925-1940 s-a aflat în închisoare, în 1940 este recuperat de Moscova, în urma unui schimb cu drapele maghiare capturate de ruşi la 1849; în 1945, revine în Ungaria împreună cu trupele sovietice şi devine vice-preşedinte al Consiliului de Miniştri (1945) şi secretar general al Partidului Celor ce muncesc (1948); preşedinte al Consiliului de Miniştri (1952-1953); în iulie 1956 a fost eliminat din conducerea partidului; în timpul revoluţiei maghiare din octombrie 1956 s-a refugiat în U.R.S.S., unde

Atunci a spus: Dacă voi credeți că eu am greșit, eu sunt dispus să corectez stenograma așa cum vreți voi. Eu i-am spus: tu poți să corectezi ce vrei, că noi nu te obligăm să faci asta, tot ce este interesant este că tu ai putut ridica asemenea problemă.

Din nou i-am spus că ne pare foarte rău că mai sunt tovarăși care ridică asemenea problemă. El din nou a spus că vrea să corecteze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Lui Nemeș îi convine să se scoată prima parte. A devenit și pentru Kang Sheng clar ce înseamnă o asemenea problemă, chinezul a retras dar Nemeș nu a spus nimic.

Tov. Valter Roman: Pentru informarea partidului nostru trebuie spus că unele delegații s-au sesizat de acest lucru și Pajetta[122] mi-a spus că cine ridică asemenea problemă face o provocare.

Tov. Voicu Ștefan: Francezul a spus (se exprimă în franțuzește) ce tâmpenie a ridicat ungurul.

Eu i-am spus că aceasta este expresia unui șovinism, este o provocare, o chestiune politică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau o încercare de a aduce o argumentare ca să facă pe chinezi să renunțe la poziția lor.

Tov. Voicu Ștefan: El s-a uitat speriat la mine și a spus: Da, ai dreptate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cred că acest incident ar trebui cuprins separat în material, pentru a rămâne consemnat.

Tov. Petre Borilă: Trebuie vorbit că el aici mai ridică probleme de frontieră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vede că au poziție șubredă. Nu pot să susțină acest lucru.

Tov. Bodnăraș Emil: Se vede că banda e de vină că nu a înregistrat, nu a imprimat totul.

Tov. Petre Borilă: În general a fost o luptă mare, încordată cu chinezii și cu ceilalți care îi susțin. Unii dintre ei se grăbeau să se ducă acasă pentru că trebuiau să se întoarcă la Consfătuire, unii spuneau că au și convocat plenare ale partidelor lor.

Concluziile nici nu le-au pus. Cu toate acestea, la multe ei au căzut de acord pentru că nu au avut încotro. Au reușit la noua etapă.

Ei la toate găseau câte ceva, că nu se mărește posibilitatea de a trece la calea pașnică, ei spun că nu se măresc [șansele].

Forma de eliberare pașnică este unică. Ei dau de exemplu Cuba, că puterea a fost cucerită cu arma în mână.

Despre războiul mondial dacă acesta poate fi evitat, războaiele locale nu se pot evita. Au încurcat-o cu războaiele locale și războaiele juste la un loc. Au spus că: voi nu vreți să ajutați eliberarea și așa mai departe. Coexistența pașnică, dezarmarea totală nu se pot face. Spun: caracterul imperialismului voi nu vedeți că s-a schimbat?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar s-a schimbat raportul de forțe, dacă s-a schimbat se reduce și posibilitatea imperialismului de a hotărî singur cursul istoriei.

Tov. Petre Borilă: În legătură cu unitatea lagărului este că cine se îndepărtează de lagăr acesta sparge unitatea lui. Ei spun să nu se pună despre acest lucru, că toată lumea o să înțeleagă că este împotriva lor. Să nu scriem de fracțiune în mișcarea muncitorească internațională, că este despre ei, să nu accentuăm problema luptei pe două fronturi, că va fi tot despre ei, să nu mai vorbim despre comunismul național că tot pe ei o să-i atingem.

Tov. Petre Borilă: La fel a venit neamțul cu o prostie de care chinezul iar s-a legat.

---

a rămas până la moarte; în 1962, a fost exclus din partid.

[122] Giancarlo Pajetta (1910-1990) – om politic italian, membru al P.C. Italian; a petrecut 11 ani în închisoare pentru activitate antifascistă; după 1948 a devenit membru al Camerei Deputaților din partea grupului comunist; în perioada 1948-1986 a fost membru al Secretariatului Național al P.C. Italian.

Mai spuneau să nu se vorbească despre cultul personalității, că o să se spună despre ei, ori să se spună că asta a fost în Uniunea Sovietică sau în alte țări. Cultul personalității susțineau să se scoată cu totul.

Despre Congresul XX și XXI a fost propus de cehi să fie introdus acest lucru. La fel și de polonezi.

Aici s-a legat vietnamezul și a spus că a folosit experiența și din Uniunea Sovietică și din China.

Unii au venit cu alte probleme: indiferent ce problemă este, dacă cineva este împotrivă să nu se vorbească în document despre problema respectivă.

Despre fracționism în cadrul mișcării muncitorești ei au spus să se scoată, iarăși fiindu-le frică că tot despre ei este vorba.

Vietnamezul a venit cu propunerea să se găsească o formulare acceptabilă pentru toți.

În legătură cu revizionismul iugoslav ei spuneau să se pună mai mult, dar să se scoată comunismul național și erau de acord să se pună naționalism burghez.

Chinezii mai ales susțineau să se pună „în frunte cu Uniunea Sovietică", la fel și albanezul și neamțul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu știți ce spuneau albanezii cu cataclismul?

Tov. Petre Borilă: Chiar atunci când s-a propus să se vorbească despre China, ei au spus că nu Uniunea Sovietică este prima țară.

La urmă a fost o masă unde a participat și tovarășul Hrușciov. Tovarășul Hrușciov a luat cuvântul și a vorbit despre toate aceste probleme. Tovarășul Hrușciov a spus că se ridică problema „în frunte cu Uniunea Sovietică". „Noi spunem și am mai spus că nu este just. Dacă cineva vrea să fie în frunte, poftim, noi ne-am înțeles o dată pentru totdeauna. Când a fost Internaționala Comunistă, atunci a fost altceva".

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta este o perfidie.

Tov. Petre Borilă: Tovarășul Hrușciov spunea că „cine este împotriva noastră să ridice această problemă". Chinezii au vorbit foarte mult despre revizionismul de mare putere al Uniunii Sovietice, al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. De acest lucru s-a legat și albanezul.

Tov. Leonte Răutu: Tovarășul Hrușciov spunea că în față te ridică în slavă și în spate te scuipă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce argumente aduceau ei în legătură cu această afirmație: revizionismul de mare putere?

Tov. Petre Borilă: Au pus problema că unele partide dictează altor partide. Chinezii spuneau: „Noi mulțumim tovarășilor sovietici de ajutor".

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ăștia sunt mai ai dracu' decât iugoslavii.

Tov. Petre Borilă: Au spus că nu li s-a dat cuvântul, așa cum a fost la Consfătuirea de la București.

Pe urmă a început albanezul, la fel.

Tov. Ștefan Voicu: Declarația lui Deng Xiao-ping[123]: „Când noi criticăm unele manifestări de șovinism în relațiile cu țările frățești, aceasta nu înseamnă deloc că întreaga linie urmată de Uniunea Sovietică ar fi șovină. Noi considerăm și am considerat că Uniunea Sovietică...". „...totuși noi nu putem să nu deducem acest fapt că Uniunea Sovietică nu are

---

[123] Deng Xiao-ping (1904-1997) – om politic chinez; membru al C.C. al P.C. Chinez (din 1945), vicepremier al Consiliului de stat (1954-1966), secretar general al P.C.C. (1956-1966), membru al Comitetului permanent al Biroului Politic (1956-1966), vicepreședinte al C.C. al P.C.C. (1975-1982), președinte al Consiliului militar al C.C. al P.C.C. (1981-1989).

greşeli în acest domeniu... Dacă tovarăşii sovietici vor ajunge a se calma..." Suslov a vorbit clar în legătură cu aceste probleme.

Tov. Lăzărescu Constantin: După ce arată că în problemele care s-au pus totul este îndreptat împotriva Partidului Comunist Chinez, chinezii arătau: „Şi duşmanii o să înţeleagă despre ce este vorba..." „Partidul Comunist a dus şi duce lupta împotriva naţionalismului care se mai manifestă sub diferite forme". „Partidul Comunist Chinez luptă cu aceste manifestări de şovinism de mare putere. Dacă partidul nostru va săvârşi asemenea manifestări, socotim că tovarăşii ne vor ajuta...".

Apoi arată: Nu putem să subapreciem ajutorul pe care ni l-au dat partidele comuniste din ţările capitaliste, dar am considerat şi considerăm că Uniunea Sovietică trebuie să stea în frunte.

Mai departe se spunea: îşi impune punctul de vedere altor ţări, altor partide.

Acestea sunt principalele idei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De fapt este o completare a calomniilor aduse la adresa Uniunii Sovietice.

Tov. Petre Borilă: Ei spuneau şi aici că ţările mari s-au ridicat pe seama celor mici.

În concluzie, tovarăşi, noi am socotit şi acolo că hotărârile Consfătuirii de la Bucureşti au fost în general îndeplinite. Proiectul prezentat a fost îmbunătăţit cu adoptările ce i-au fost aduse. Documentul este un document marxist-leninist, principial, în afară de problemele acestea cu chinezii. S-a apreciat că s-a lucrat bine.

Au fost nevoiţi şi chinezii şi ceilalţi în unele problemele principiale cum ar fi caracterizarea epocii, coexistenţa paşnică să fie de acord cu noi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, dar nu sunt consecvenţi.

Tov. Petre Borilă: În mare parte ei au cedat la foarte multe probleme. Acesta este un succes mare al nostru, indiferent dacă este formal sau nu. Chinezii au sperat la succese mai mari. Credeau că o să fie susţinuţi de mai mulţi decât au fost susţinuţi.

Metoda lor de atac este atacul direct şi acest atac este îndreptat împotriva Uniunii Sovietice.

Chinezii în general au venit cu oameni bine pregătiţi. S-a lucrat şi lucrează cu mulţi oameni. Chinezul chiar în discursul său a mulţumit Albaniei, a vorbit despre Partidul Comunist American, a vorbit despre clasa muncitoare revoluţionară americană. Ei căutau să-şi câştige adepţi.

Nu încercau să înţeleagă şi să îndrepte aceste greşeli ale lor şi cu tot ceea ce au fost de acord au fost de acord numai formal.

Cât am stat noi acolo, au scos unele articole din care reiese că cel mai mare marxist-leninist este Mao Tze-dun. De asemenea, au apărut o serie de lucrări în diferite limbi, cum ar fi „Lenin şi lupta împotriva imperialismului", „Lenin despre pace şi război", unde spune că pentru lichidarea exploatării nu trebuie ne lipsim de război.

Tov. L. Răutu: Socialiştii au condamnat întotdeauna războiul, socotindu-l ca o barbarie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta este scamatorie chinezească.

Tov. Petre Borilă: Sunt orgolioşi, ambiţioşi, vor să fie în frunte ei. Ei în general sunt revizionişti ai marxism-leninismului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sunt troţchişti. Dacă vom căuta o serie de formulări ale lui Troţki[124], vom vedea că seamănă ca două picături de apă.

---

[124] L.D. Troţki (1879-1940) – nume real Bronştein; preşedinte al Sovietului din Petrograd în 1917; comisar al poporului pentru afaceri externe, comisar al poporului pentru probleme militare şi maritime, preşedinte al Sovietului Militar Revoluţionar (1918-1925), membru al C.C. al partidului bolşevic (1917-1927), membru al Politbiroului (1917, 1919-1926); exclus în 1926 din Politbirou, în octombrie 1927 din C.C., în noiembrie 1927 din partid; exilat în 1927 la Alma Ata, apoi în 1929 peste graniţă, unde fondează Internaţionala a IV-a Comunistă; asasinat în 1940, în Mexic.

Tov. Petre Borilă: Ei de multe ori vorbeau despre minoritate şi despre majoritate. Ei se laudă mult cu cele 650 milioane de oameni. Ca o concluzie, tovarăşi, trebuie să arăt că nu toţi au venit convinşi că aici nu este vorba de două partide, ci despre mişcarea comunistă internaţională, despre lagărul socialist, pe de o parte, iar pe de altă parte, mai mult aceşti tovarăşi s-au convins de justeţea liniei noastre şi au mers pe drumul de a îndrepta situaţia.

O altă concluzie este că nu s-a explicat, nu s-au documentat tovarăşii din toate ţările la fel.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau au considerat că va fi uşor să-i convingă pe chinezi?

Tov. Petre Borilă: Noi am vorbit deschis despre toate aceste probleme.

Mie mi-a făcut impresia că se cedează acolo unde nu trebuie, cum a făcut tov. Suslov. În această problemă trebuia să discute înainte şi cu noi, pentru că dacă mergem la o organizaţie sau discutăm aici şi mai greşeşti, se poate îndrepta, dar cu chinezii nu poţi face aşa ceva. Trebuie să cântăreşti bine fiecare cuvânt.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sovieticii sunt foarte prudenţi.

Tov. Petre Borilă: Ei au spus că acestea sunt probleme care nu le este comod să le spună şi noi am spus că aici nu se pune problema că nu este comod, că nu se pune problema numai între noi, ci este o problemă legată de întreaga mişcare comunistă internaţională.

Chinezii au cerut şi a doua oară cuvântul, deşi la început s-a stabilit ca să nu se ia de două ori cuvântul, stabilindu-se că cine are de spus ceva să dea scris pentru că altfel cine ştie când s-ar fi terminat.

Mai este un lucru. Ei sunt porniţi împotriva Uniunii Sovietice ca să zic aşa numărul unu şi sunt porniţi şi împotriva noastră numărul doi, mai ales după Consfătuirea de la Bucureşti, crezând că noi suntem principalii vinovaţi.

Tov. Ştefan Voicu: Probabil şi datorită faptului că din dezbaterile care s-au purtat noi am avut o poziţie foarte bine pronunţată.

Tov. Petre Borilă: Înaintea discursului nostru eram salutaţi pe oriunde ne vedeau chinezii, iar după discurs am început să fim mai puţin salutaţi. Ei au făcut şi vizite la o parte din delegaţii, însă nouă nu ne-au făcut.

Şi italienii, care au vorbit cu ei, ne-au spus că chinezii sunt porniţi împotriva noastră.

Cu albanezul cel puţin stăteam la o masă şi nici bună ziua nu ne spunea.

În ce priveşte cuvântarea noastră, ea a fost apreciată ca bună.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am avut o orientare clară, mai ales că am luat ca bază scrisoarea pe care am primit-o din partea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Tov. Petre Borilă: Despre contribuţia noastră în general şi la secretariat s-a vorbit frumos, apreciindu-ne.

S-a propus un Manifest, un fel de chemare. Am căzut de acord ca ţările care au propus aceasta să pregătească un astfel de material. Aceasta a fost o propunere a englezilor şi americanilor şi a fost susţinută şi de sovietici.

Noi credem că este bine ca şi toţi ceilalţi tovarăşi să citească materialul. Este bine să se citească şi proiectul de Declaraţie, iar după aceea să se citească cuvântările celorlalte delegaţii.

O a doua problemă, să se facă un colectiv de tovarăşi care să pregătească materialul pentru Consfătuire, material care să cuprindă următoarele probleme:

Atitudinea noastră faţă de proiect - principala expunere - şi problemele noi care constau în esenţa epocii, noua etapă a crizei generale a capitalismului, noua etapă a sistemului socialist mondial, eliminarea războaielor locale şi agresive înainte de dispariţia imperialismului şi un alt material unde vor fi trecute problemele rămase în divergenţă. Acestea sunt propunerile noastre.

Noi până acum nu am avut timp să ne pregătim, pentru că după ce s-a terminat ședința am mers la masa comună și dimineața am plecat. Eu cred că dacă se citește materialul, acesta o să constituie cel mai bun document.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dacă mai aveți lucruri esențiale de adăugat tovarăși?

Tov. Valter Roman: Ar trebui să se citească ceea ce a spus tovarășul Kozlov și tovarășul Hrușciov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, dar să se pună în ordine.

Tov. Ștefan Voicu: În urma discuțiilor foarte încordate care s-au purtat, eu aș vrea să subliniez următorul lucru. Rezultatele obținute în aceste condiții reprezintă un mare succes, pentru că în principalele probleme au trebuit să dea înapoi, au început să bată în retragere și aceasta înseamnă că există o mișcare comunistă internațională puternică și o altă problemă este că în o serie de țări chinezii au o poziție foarte puternică, mai ales în țările din Asia.

Chestiunea japoneză este foarte serioasă. Sunt slabi din punct de vedere al perspectivei, cu o înțelegere neprincipială a problemelor esențiale, spunând că este ridicol să mergem la o înțelegere cu partidele social-democrate. Deci au o vedere foarte îngustă în principalele probleme ale vieții internaționale.

În ce privește chinezii, în cursul discuțiilor la un moment dat ei s-au simțit izolați. Până când și cei care îi susțineau la un moment dat nu mai îndrăzneau să-i susțină. La discutarea principală a problemelor ei au trebuit să accepte, să tacă din gură. Chinezii stau pe baze principiale extrem de șubrede și la un atac ideologic cât de mic îi poți spulbera.

Chestiunea cu Indonezia este o chestiune destul de serioasă, iar albanezii joacă rol de provocatori.

Indonezianul a făcut o figură foarte puternică, atunci când chinezii erau izolați, în acel moment se ridică indonezianul spunând că dacă un singur partid nu va fi de acord cu o chestiune, ei nu vor fi de acord, deci orice problemă să fie aprobată în unanimitate și nu în majoritate.

În ce privește țările Americii Latine, trebuie să arăt că au venit foarte confuze, însă în discuții au avut o atitudine extrem de frumoasă și oamenii au plecat cu o judecată serioasă, au știut să respingă repetatele îmbrățișări și cuvintele amabile ale chinezilor, în aceste momente au știut să respingă cu demnitate și cu o înaltă principialitate aceste lucruri.

Pentru chinezi a fost o mare surpriză respingerea aceasta din partea țărilor Americii Latine. Aceasta arată că avem în America Latină partide foarte serioase.

În luna noiembrie vor veni la Moscova 87 partide. Chinezii au și cerut să li se dea lista celor 87 de partide pentru a ști cum să lucreze.

La proiectul sovietic, chinezii au venit cu un contraproiect. La 51 de pagini sovietice, chinezii au venit cu 51 de pagini ale lor. Mai mult decât atât, chiar cu două-trei zile înainte de terminarea consfătuirii, chinezii au spus că sunt gata să înceapă discuțiile de la capitolul I.

Cu privire la poziția noastră, a spus tovarășul Petre Borilă.

După părerea mea, expunerea românească a fost un moment foarte important, pentru că venit la rând șase partide și după aceea au vorbit chinezii. Aceste șase partide nu au luat o poziție deschisă față de atitudinea chinezilor, deși au avut o poziție justă. După cele șase partide au vorbit chinezii și după chinezi au vorbit polonezii și cehii, care nu au avut posibilitate să ia o poziție hotărâtă pentru că n-au avut timp să se pregătească. A doua zi a vorbit tovarășul Borilă și polonezul a spus după ce a vorbit tovarășul Borilă: „După ce au vorbit românii va mai trebui să mai vorbim odată".

La Secretariat, Ponomariov nouă ne dădea cuvântul nu în ordinea în care eram înscriși, ci în anumite momente, după albanezi, chinezi, după indonezian.

Tov. Leontin Sălăjan: Voi erați folosiți ca artilerie grea.

Tov. Petre Borilă: Noi trebuie să citim materialul să vedem cum s-au pus problemele și cum vor trebui puse în viitor. Acum au rămas de fapt cinci probleme:

1. La capitolul III, cu posibilitățile preîntâmpinării războaielor.

2. Însemnătatea principială a experienței Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Congreselor XX și XXI ale P.C.U.S. Chinezii sunt de acord „să luăm experiența înaintată", cu alte cuvinte ar fi și experiență care nu este înaintată și nu trebuie luată.

3. Înlăturarea urmărilor nefaste ale cultului personalității. Chinezii spun fie să se scoată complet, fie să se spună cultul personalității care a avut loc într-o serie de țări, de partide.

4. Caracterul esenței revizionismului iugoslav, adică dacă este comunism național. În material se spune comunism național și pentru că nu se specifică că este vorba de iugoslavi să se înlocuiască - după propunerea germanului - cu naționalism burghez, sau „pe baza ideilor naționalismului burghez, sub steagul comunismului național".

5. Ultima chestiune care a rămas deschisă este problema inadmisibilității activității fracționiste în mișcarea comunistă internațională. Chinezii spun că partidele comuniste și muncitorești nu pot fi legate sub aspectul majorității hotărârilor. Partidele comuniste sunt obligate să respecte hotărârile luate în unanimitate și nu în majoritate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chinezii repetând mereu în frunte, în frunte și iar în frunte se află Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, au ajuns să considere Partidul Comunist al Uniunii Sovietice ca un centru și celelalte partide ca niște celule.

Tov. Lăzărescu Constantin: Foarte mult au fluturat problema minorității și majorității în mișcare și la un moment dat au venit cu un strigăt: că ce se face aici, mai ales în ultimele două ședințe au început să înșire că trebuie respectați, că majoritatea impune punctul de vedere minorității, de multe ori au pus aceeași problemă.

Când a fost ultima ședință, după ce s-au tras toate concluziile, s-a ridicat japonezul și a ținut un discurs, în care punea că noi toți trebuie să luptăm pentru unitate, să mergem pe linia acceptării și îndeplinirii hotărârilor adoptate în unanimitate și a propus ca în noiembrie să nu se discute problemele pe care le-a spus tov. Voicu.

Tovarășul Suslov s-a făcut că nu a auzit, nu a spus nici da nici nu și cu asta s-a închis problema.

Mâine vom avea și textul din expunerea tovarășului Hrușciov.

Tov. Voicu Ștefan: Acest text a fost făcut după notele luate de noi și reconstituite.

Tov. Valter Roman: Tovarășii au arătat că a fost o atmosferă de maximă încordare, acolo, datorită metodelor aplicate de chinezi trebuia să fii foarte atent ca să nu greșești, ei foloseau cea mai mică neatenție din partea noastră. S-au dat două bătălii mari în secretariat. Ei au împins lucrurile așa de departe, încât spun că nu există fracționism în sânul partidelor și ei consideră același lucru și în mișcarea muncitorească internațională, dar au fost combătuți și demascați.

A fost o tensiune foarte mare în legătură cu această problemă a fracționismului.

Brazilianul a propus un fel de compromis: să se înscrie în text obligativitatea hotărârilor. Ei s-au ridicat și au spus că în loc de hotărârile luate în comun să se spună: hotărârile luate în unanimitate.

Noi ne-am ridicat și am spus că ce înseamnă asta.

Atunci brazilianul s-a ridicat și a spus că datorită faptului că intenția lui a fost cu totul alta decât cea luată de tovarășii chinezi, el își retrage propunerea.

Deși a fost obținut un mare succes, însă încercările lor constituie un pericol real și ei continuă munca fracționistă.

Trebuie spus aici că ţările latino-americane au avut o atitudine bună, dar ei nu ştiu ce vor chinezii, nu înţeleg ce vor ei. Din discuţiile cu ...[125] a recunoscut ca să-i dea teren liber chinezilor pentru a-şi desfăşura munca lor fracţionistă.

Deng Xiao-ping s-a ridicat împotriva celor spuse de tovarăşul Hruşciov.

Tov. Petre Borilă: Şedinţa a fost ceva mai mult decât se credea înainte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Era de aşteptat că o să fie discuţii acolo.

Tov. Petre Borilă: Când s-a comunicat că o să vină tovarăşul Hruşciov, noi am vrut să mergem, dar ni s-a spus că alte delegaţii nu şi-au exprimat dorinţa să meargă. Noi totuşi am hotărât să mergem şi am spus că chiar dacă cineva zice că noi suntem acolo, ce parcă ei ştiu pentru ce treburi suntem noi acolo. Cu noi a mai venit polonezul, maghiarul şi vietnamezul. După ce tovarăşul Hruşciov a dat mâna cu personalităţile care erau pe aeroport, a venit şi a dat mâna şi cu noi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, eu cred că putem considera informarea făcută de tovarăşii care au fost la Moscova, ca o informare bună, rămânând ca fiecare să se documenteze mai amplu din materialul care a fost strâns. Prezintă un mare interes şi noi va trebui să înţelegem mai bine ce se produce cu tovarăşii chinezi.

În ceea ce priveşte poziţia delegaţiei noastre, consider că ea a adus la îndeplinire indicaţiile şi linia trasată de Biroul Politic şi s-a achitat bine de sarcina trasată şi şi-a adus contribuţia efectiv în combaterea tezelor şi poziţiilor greşite ale chinezilor şi a celorlalţi care îi sprijină pe ei.

A adus o contribuţie la demascarea, la clarificarea poziţiei chinezilor şi asta este necesar şi în viitor, nu trebuiesc ocolite lipsurile. Nu trebuie dată în această confruntare a ideilor adversarului nici cea mai mică impresie de compromis problemele principale.

Cea mai mică concesie sau greşeală care poate fi făcută de unii sau de alţii, se vede clar, ei se folosesc imediat de ea. Ei continuă să stea pe poziţiile lor, deşi au fost nevoiţi în faţa argumentelor să bată în retragere şi să admită formularea justă, să admită justeţea punctului nostru de vedere, menţinându-şi în anumite probleme poziţia care urmează să fie discutată. Am în vedere cele cinci puncte care sunt foarte interesante.

Probabil că ei vor folosi timpul cât mai este până la Consfătuire ca să se pregătească şi mai bine, altfel nu şi-ar avea rost diferitele forme ale lor din presă sau falsificarea lui Lenin. Apar dogmatici fără nici un fel de îndoială. Folosesc o metodă tipică chineză. Sunt sub aparenţa unei atitudini dulcege, dar îşi menţin punctul lor de vedere. Dacă nu pot pune problema aici, poate s-o pună dincoace. Recurg la tot felul de şiretlicuri şi de aceea există un pericol serios pe care trebuie să-l avem în vedere şi să-l combatem cu toată tăria, este pericolul fracţionismului în mişcarea muncitorească internaţională la regruparea ţărilor unde vor reuşi să convingă. Dacă n-ar fi avut loc Consfătuirea de la Bucureşti ar fi avut un succes mai mare. Consfătuirea de la Bucureşti a pus în gardă mişcarea muncitorească internaţională, aceasta le-a stricat socotelile, însă cu toate acestea ei au continuat. Iată acestea sunt şi câte vor mai face în viitor. Trebuie să ne aşteptăm că şi în viitor vom avea de furcă cu ei.

La ei se manifestă un şovinism chinezesc, nu naţionalism ca şi în Iugoslavia. Din când în când reuşesc să capteze o serie de ţări, în sensul de a le alătura, ca Albania. Cu asta mare scofală nu fac ei.

După cum aţi observat şi în trecut şi acum, este vorba de un conflict între două partide, este foarte periculos acest lucru şi este bine că a fost combătut şi că noi ne-am pronunţat împotriva acestui lucru.

---

[125] Lipsă în text.

Este o problemă nu între două partide ci o problemă internaţională. Se pare că ei lucrează mai de mult, mai înainte de a fi luat hotărârea din 1957. I-a ajutat şi unele exagerări ale noastre. Am căutat să scoatem în evidenţă prea mult realizările lor. Am mers în scoaterea în evidenţă la fel cu Uniunea Sovietică şi la ei s-a dezvoltat tendinţa nu numai de şovinism de mare amploare ci şi de manifestări tipice naţionale chineze, tendinţa de a fi un centru. Nu întâmplător Mao Tze-dun s-a lăsat de celelalte practici şi s-a ocupat de cele ideologice, nu întâmplător în China este preamărit Mao Tze-dun, se caută a fi socotit un continuator al clasicilor.

Nici ei nu admit multe lucruri din greşelile lui Stalin, le folosesc împotriva noastră. Nu l-a rugat nimeni să fie teoreticianul mişcării comuniste internaţionale. Este caraghios să fie considerat pe aceeaşi treaptă cu Lenin. Are lucrări destul de confuze, cu toate că l-a ajutat destul de mult tovarăşii sovietici.

Îmi aduc aminte că între ei exista discuţii în legătură cu care a fost factorul determinant în revoluţia chineză. S-au sucit, s-au învârtit şi au văzut până la urmă că armata a făcut revoluţia. Şi pe urmă cine este armata, este formată din ţărani, atunci cine a făcut revoluţia, ţăranii.

Lucrurile acestea s-au petrecut nu de la centru la periferie, ci de la periferie la centru. Aceasta depinde şi de condiţiile istorice. Ei nu văd importanţa factorului extern, că fără învingerea imperialismului japonez în cel de al doilea război mondial, fără învingerea axei Berlin-Roma-Tokio, fără zdrobirea hitlerismului, nici războiul de eliberare dus de către forţele comune chineze nu ar fi avut câştig de cauză. Era o situaţie învălmăşită, deci factorul extern a avut sau nu a avut un rol determinant. Desigur că a avut acest rol.

Aşa le-a crescut pofta de a scrie cărţi despre dezvoltarea proletariatului, încât se socotesc că au devenit un fel de centru de unde pornesc lumini.

Ce trebuie să facem: Să studiem tovarăşi materialele acestea, să se adauge şi ce a spus tov. Hruşciov, să conturaţi momentul acesta cu ungurul, că este o notă destul de străină şi periculoasă, pentru că aici nu este numai Nemeş, ci ei de când sunt au tot ridicat această problemă.

Eu consider reacţia din partea noastră justă, nu trebuie lăsată să treacă fără ripostă o asemenea chestiune şi bine aţi făcut că aţi ripostat, în felul acesta l-aţi silit să vină cu acele explicaţii stângace. A lăsa, de fapt, înseamnă să încurajăm tendinţa manifestată de chinezi, să acceptăm tezele chinezilor cu privire la teoria chineză despre contradicţii între popoare, contradicţii dintre popor şi conducerea antagonistă mai departe.

Teoria a fost dezvoltată mai mult ca în anumite împrejurări s-o poată transforma în contradicţii antagoniste şi pe logica aceasta, dacă te duci mai departe reiese şi dezvoltarea acestor contradicţii, ar fi un fel de război rece înainte şi apoi a unui război cald. Desigur că au nimerit cu asta cum ai nimeri cu nuca în perete.

Sigur că s-au sesizat şi tovarăşii sovietici pentru că ştiu că există această sensibilitate, s-ar putea multe spune dacă am adopta şi noi teoria aceasta, am putea şi noi să privim în jur, să vedem lucruri şi teritorii.

Trebuie momentul acesta bine cuprins. Trebuie separat completat, pentru a ne servi ca material documentar pentru uzul nostru atunci când ar reapare într-o formă sau alta, pentru că este o vorbă: de ţipat, ţipă cel pe care îl doare. Noi nu ţipăm pentru că nu suntem atinşi, dreptatea este de partea noastră şi adevărul tot de partea noastră este şi poziţia noastră a fost şi este justă şi orice asemenea încercări sunt sortite eşecului. Nu întâmplător a fost greşită stenograma, nu întâmplător a spus că a vrut să-i convingă pe chinezi să nu mai ridice asemenea lucruri, nu întâmplător a renunţat, s-ar putea interpreta că chiar i-a părut rău, că a renunţat. Nu vreau să fac proces de intenţie, viaţa este un mare învăţător.

Acest moment trebuie bine prins şi ţinut în evidenţă, pentru că este posibil ca el să apară sub diverse forme. Materialul să servească ca bază pentru poziţia noastră când vom merge la Consfătuire. Mi se pare că va trebui să luăm poziţie faţă de proiectul prezentat, pe care să-l susţinem, să aducem argumente în susţinerea acestui proiect, să facem o prelucrare a principiilor propuse pentru o susţinere documentată a proiectului, să spunem de ce susţinem acest proiect. Se pare că în această privinţă va fi adoptat în unanimitate.

Cred că din delegaţie să facă parte şi tovarăşii care au fost la Moscova, adăugându-se încă un număr de tovarăşi, însă aceasta să nu stabilim acum.

La material să lucreze în continuare tovarăşii care au fost şi să li se adauge tov. Răutu şi pe parcurs tovarăşii să consulte pe unii sau pe alţii din tovarăşii membrii ai Biroului Politic în măsura în care se nasc anumite controverse sau se exprimă anumite teme în legătură cu unul sau altul din lucrurile care ar cade asupra noastră. Este de prevăzut că chinezii îşi vor susţine punctul lor de vedere.

Trebuie să fie cuprinse pe o listă. Cred că trebuie să avem poziţie critică faţă de lucrurile acestea, deşi am spus în scris, deşi am avut trecut în expunerea partidului nostru acolo. Aici trebuie tot aşa ferm şi cuprinzător luate la rând lucrurile şi trebuie date răspunsuri, să nu ne limităm la 10-12 pagini. Este dreptul nostru să ne purtăm corespunzător, să avem poziţie corespunzătoare în toate problemele.

Timpul este foarte scurt. Avantajul nostru este că tovarăşii sunt obişnuiţi cu aceste lucruri şi de aceea cred că ar fi de dorit să se şi înceapă imediat. Voi să lucraţi totul.

Mai avem de făcut şi ce am vorbit în şedinţa de dimineaţă, aceasta pentru ca totul să meargă concomitent.

Cred că să se menţină aprecierea făcută de Biroul Politic delegaţiei, eu personal sunt foarte mulţumit de felul cum a procedat delegaţia noastră. Toţi tovarăşii care au fost acolo se vede că au avut o poziţie clară, fermă, neşovăitoare faţă de chestiunile ridicate acolo. Dovadă că poziţia delegaţiei noastre a impresionat acolo.

Toţi tovarăşii sunt de acord.

Tov. Emil Bodnăraş: De altfel şi noi am primit de acolo aprecieri faţă de poziţia delegaţiei noastre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie reflectat la metodele folosite de chinezi. Tovarăşii sovietici au dreptate că trebuie să procedăm cu foarte multă atenţie. Noi trebuie să ne spunem părerea, însă asta trebuie făcut în mod convingător, să nu reiasă că facem propagandă antichineză. Într-o serie de probleme trebuie fim foarte prudenţi. Dacă avem ceva de spus, le spunem lor.

Ne spunem părerea, însă tot aşa principial, aşa cum am făcut şi până acum, să nu cumva să lăsăm impresia că facem o acţiune organizată antichineză.

Noi le spunem, le repetăm de la început. Elementul cel mai periculos este desfăşurarea muncii fracţioniste peste capul şi împotriva partidelor frăţeşti.

De plecat la Moscova, va trebui să plecăm în zilele 5-6 noiembrie. Să ne mai gândim, să ne gândim şi cine să facă parte din delegaţie.

Să procedăm aşa, delegaţia care a fost acum la Moscova să meargă şi să li se mai adauge câţiva.

Să ne mai gândim, în afară de Dej, cine altcineva va mai merge, să vă gândiţi şi din câţi să fie formată delegaţia.

Cu asta cred că putem termina şedinţa.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 43/1960, f. 6-40

12. **1960 decembrie 19-20.** Stenograma şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. în care a fost discutat raportul lui Gh. Gheorghiu-Dej cu privire la Conferinţa partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova din noiembrie 1960.

STENOGRAMA
şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. din data de 19-20 decembrie 1960

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, Consfătuirea de la Moscova a reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti - la care, din însărcinarea Comitetului Central, a participat şi delegaţia partidului nostru - are o deosebită importanţă istorică pentru mişcarea comunistă, internaţională. Ea a supus unei profunde analize marxist-leniniste problemele fundamentale ale epocii contemporane şi ale strategiei şi tacticii actuale a partidelor comuniste şi muncitoreşti.

După cum vă este cunoscut, Declaraţia Consfătuirii de la Moscova din 1957 a avut o imensă însemnătate pentru dezvoltarea mişcării comuniste mondiale. Tezele acestei Declaraţii au fost confirmate de desfăşurarea situaţiei internaţionale în ultimii trei ani şi ele continuă să rămână în vigoare, ca îndreptar în activitatea partidelor comuniste. În acest timp, însă, au apărut pe arena internaţională probleme şi fenomene noi care se cereau a fi analizate în comun de către partidele comuniste. Totodată, a fost necesară examinarea divergenţelor apărute între marea majoritate a partidelor frăţeşti şi P.C. Chinez, care se îndepărtase de la principiile şi tezele Declaraţiei de la Moscova din 1957 în unele probleme politice fundamentale ale epocii actuale, a dus o acţiune de răspândire a tezelor lor greşite în mişcarea comunistă şi foloseau în relaţiile cu celelalte partide frăţeşti, metode care duceau la subminarea unităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti.

Aşa cum am informat Comitetul Central în plenara din 1 august a.c., la întâlnirea de la Bucureşti a reprezentanţilor celor 51 partide comuniste şi muncitoreşti care au luat parte la Congresul al III-lea al partidului nostru, au fost criticate cu fermitate şi principialitate poziţiile tovarăşilor chinezi în probleme esenţiale ale politicii internaţionale, în special în problemele păcii şi războiului, au fost combătute metodele dăunătoare practicate şi au făcut eforturi perseverente, tovărăşeşti, de a convinge pe tovarăşii chinezi să renunţe la părerile lor greşite şi să se ralieze la poziţiile comune ale mişcării comuniste. Cu toate acestea, au declarat că rămân mai departe pe poziţiile lor, dar că semnează Comunicatul întâlnirii, în numele unităţii mişcării comuniste mondiale.

După semnarea Comunicatului acestei Consfătuiri, tovarăşii chinezi au împărţit delegaţiilor partidelor frăţeşti din ţările socialiste textul unei scrisori plină de calomnii la adresa P.C.U.S. cu privire la felul cum s-a desfăşurat întâlnirea de la Bucureşti.

Partidul nostru a luat poziţie faţă de această scrisoare şi faţă de devierile tovarăşilor chinezi, în răspunsul său aprobat în plenara Comitetului Central din 1 august a.c.

Pentru partidul nostru e un izvor de mare satisfacţie faptul că a dat dovadă de principialitate şi fermitate în combaterea încercărilor tovarăşilor chinezi de a discredita Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi a slăbi unitatea mişcării comuniste pusă la grea încercare.

E instructiv să reamintim cu acest prilej că unii dintre membrii Comitetului Central ca tov. Vasilichi, Zaharescu, precum şi tov. Bunaciu exprimau părerea că atitudinea noastră ar fi prea "tare", că mergem "prea departe". În lumina faptelor, apare şi mai clar cât de greşită a fost poziţia şovăielnică a acestor tovarăşi.

Consider necesar să subliniez aici însemnătatea deosebită a întâlnirii de la Bucureşti care a prevenit partidele frăţeşti asupra pericolului răspândirii concepţiilor nemarxiste ale

tovarăşilor chinezi şi a dat o mare contribuţie la întărirea unităţii mişcării comuniste mondiale pe baza principiilor marxist-leniniste.

Partidele frăţeşti au fost de acord că în luna noiembrie, cu prilejul aniversării Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, să aibă loc la Moscova o nouă Consfătuire la care să participe reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti din întreaga lume. În vederea elaborării unui proiect de Declaraţie a Consfătuirii, a fost alcătuită o Comisie Redacţională, formată de reprezentanţi a 26 de partide, între care şi partidul nostru. Comisia s-a întrunit la Moscova la sfârşitul lunii septembrie şi a lucrat timp de aproape o lună de zile. Importanţa acordată de partidele frăţeşti lucrărilor acestei Comisii se vede şi din faptul că mai toate delegaţiile au fost conduse de membri ai Biroului Politic, ai Prezidiului Comitetului Central, unele delegaţii fiind conduse de secretarii generali ai Comitetelor Centrale. Partidul Comunist Chinez a trimis o delegaţie formată din nouă persoane, cea mai numeroasă delegaţie. În afară de tov. Deng Xiao-ping, secretarul general al C.C., delegaţia cuprindea încă doi membri ai Biroului Politic, doi supleanţi ai Biroului Politic şi doi supleanţi ai Secretariatului Comitetului Central; împreună cu grupul foarte numeros de consilieri şi lucrători ai aparatului delegaţiei, numărul participanţilor chinezi la lucrările Comisiei s-a ridicat la 53 de persoane. La asta se mai poate adăuga şi lucrătorii care desfăşoară activitate în cadrul ambasadei R.P. Chineze de la Moscova şi care ajutau delegaţia. Era evident şi prin această participare masivă, neobişnuită, că reprezentanţii Partidului Comunist Chinez au venit pregătiţi să susţină cu îndârjire şi până la capăt poziţiile lor, să influenţeze şi să atragă de partea poziţiilor lor pe delegaţii partidelor participante.

Trebuie să amintim că în acest scop Partidul Comunist Chinez, deşi a declarat la Bucureşti că a semnat Comunicatul întâlnirii în numele unităţii mişcării comuniste, a continuat o intensă activitate pentru răspândirea concepţiilor lor în rândurile partidelor frăţeşti.

Comisia redacţională a adoptat în unanimitate, ca bază în lucrările pentru întocmirea proiectului de Declaraţie, un proiect de înaltă principialitate marxist-leninistă, elaborat în prealabil de către P.C.U.S. În procesul dezbaterii şi îmbogăţirii acestui proiect, Comisia redacţională a supus unei severe confruntări părerile şi metodele nejuste ale tovarăşilor chinezi. Majoritatea covârşitoare a reprezentanţilor partidelor participante au combătut cu argumentaţii teoretice convingătoare încercările tovarăşilor chinezi de a modifica sau elimina teze marxist-leniniste din proiect sau de a introduce teze reflectând poziţiile lor nejuste, dăunătoare; au fost respinse cu hotărâre încercările chineze şi albaneze de a denatura şi calomnia caracterul relaţiilor P.C.U.S. şi U.R.S.S. cu celelalte partide comuniste şi ţări socialiste, ajungându-se, de multe ori, la momente ascuţite, de mare încordare.

Acum, câteva aspecte caracteristice din timpul lucrărilor Comisiei redacţionale.

Reprezentanţii unor partide, în special din America Latină, care la începutul dezbaterilor, ca urmare a influenţei tovarăşilor chinezi, au avut unele confuzii, s-au clarificat treptat, adoptând o poziţie justă.

O altă categorie erau delegaţii unor partide - puţine la număr care, direct sau indirect, susţineau unele poziţii ale delegaţiei chineze. Căutând să menţină aparenţa unei aşa-zise obiectivităţi, delegaţiile partidelor din Indonezia, Vietnam, Coreea şi, în anumită măsură, delegaţiile din Japonia şi Australia îi sprijineau pe chinezi în aşa fel încât se crea impresia că poziţiile lor sunt coordonate. Sub presiunea argumentelor logice şi a poziţiei ferme adoptată de marea majoritate a delegaţiilor, tovarăşii chinezi cedau, ca apoi să repete aceleaşi afirmaţii neconvingătoare, nefiind în stare să-şi apere poziţiile şubrede, de nesusţinut, şi rămânând de multe ori complet sau aproape complet izolaţi.

Împăciuitorismul şi atitudinea şovăielnică manifestată de partidele influenţate de delegaţia chineză - şi mai ales de delegaţia vietnameză - se caracteriza prin minimalizarea

divergenţelor, prin încercarea de a le reduce la neînţelegeri între două partide, P.C.U.S. şi P.C. Chinez, de a media în mod neprincipial între aceste partide, căutând să ne împingă pe calea compromisurilor, de a toci ascuţişul criticii mişcării comuniste, împotriva poziţiilor greşite ale P.C. Chinez.

În ceea ce priveşte delegaţia albaneză, ea îi sprijinea pe tovarăşii chinezi în mod automat, total şi fără rezerve, cu multe manifestări provocatoare.

Un moment instructiv în lucrările Comisiei redacţionale, care arăta ce consecinţe pot avea concesiile neprincipiale, l-a constituit încercarea delegaţiei chineze de a introduce în proiectul de Declaraţie o formulare greşită a tovarăşilor francezi. Această propunere a tovarăşilor francezi a fost luată dintr-o lecţie ţinută de tov. Maurice Thorez, în una din conferinţele ţinute de el în Franţa. În Declaraţie este emisă teza formulată în Congresul al XXI-lea, că în perspectiva dezvoltării celor două sisteme social-economice mondiale, superioritatea forţelor socialismului şi păcii asupra forţelor imperialismului va căpăta un caracter absolut şi că în aceste condiţii se va crea posibilitatea reală de a se exclude războiul mondial din viaţa societăţii încă înaintea victoriei depline a socialismului pe pământ, când capitalismul se va mai menţine încă într-o parte a lumii.

Tovarăşii francezi au făcut în scris propunerea, care apoi a fost menţionată într-o intervenţie a tov. Suslov, ca după formularea tezei de mai sus să se adauge în proiect următoarea teză: "Numai în condiţiile victoriei socialiste în toate ţările sau în majoritatea lor covârşitoare e posibilă garanţia absolută că niciodată nu va mai fi un război mondial".

Această teză coincidea cu teza chineză care nega posibilitatea reală de a se exclude războiul din viaţa societăţii, atâta timp cât în majoritatea ţărilor capitaliste nu a învins socialismul, în ultimă instanţă, ducea la negarea posibilităţii reale de a preîntâmpina războiul şi a sili statele capitaliste să accepte coexistenţa paşnică.

Tovarăşii francezi, reanalizându-şi propunerea, au hotărât să nu o mai susţină şi au declarat în şedinţă că renunţă la ea. Atunci delegaţia chineză, care ştia să folosească cu abilitate orice scăpare, a declarat că "dacă nu o susţineţi dv., o susţinem noi" - şi într-adevăr au susţinut-o cu perseverenţă şi tenacitate. Această problemă a produs multe momente grele şi nu a mai putut fi rezolvată de Comisia redacţională, ci a trebuit să fie rezolvată mai târziu de către Consfătuirea din noiembrie.

Trebuie să informăm plenara asupra unei probleme care a format obiectul discuţiei în Secretariatul Comisiei redacţionale.

În proiectul de Declaraţie se arată în mod just că în natura sistemului socialist mondial nu sunt cauze obiective pentru contradicţii şi conflicte între popoarele şi statele care fac parte din acest sistem. Delegaţia chineză a propus să se adauge la această teză ideea că nu sunt cauze obiective pentru contradicţii antagoniste între popoarele şi statele sistemului mondial socialist sau cauze obiective care ar putea servi drept barieră pentru rezolvarea justă a contradicţiilor neantagoniste între aceste state. Nimeni nu a susţinut propunerea chineză, cu excepţia tov. Nemes, reprezentantul Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. El a fost de acord cu propunerea tovarăşilor chinezi să se menţioneze că între statele socialiste nu sunt cauze obiective pentru contradicţii antagoniste; în ceea ce priveşte propunerea chineză de a se menţiona existenţa contradicţiilor neantagoniste, tov. Nemes a spus: "Rog pe tovarăşii chinezi să renunţe la această propunere, pentru că aici se ating probleme pe care nouă ne e extrem de incomod a le pune. Noi avem probleme de graniţă între România, Ungaria, Cehoslovacia şi altele. De ce trebuie să vorbim în general despre aceasta?"

Ce semnificaţie are această declaraţie? Ea înseamnă că delegatul Partidului Muncitoresc Socialist Ungar consideră doar că nu e oportun să se vorbească în Declaraţie despre contradicţiile dintre ţările socialiste, dar că în realitate asemenea contradicţii există,

exemplificând aceasta prin "probleme de graniţă" dintre Ungaria pe de o parte şi România, Cehoslovacia şi alte ţări pe de altă parte.

De menţionat că deşi a afirmat că le e "extrem de incomod" să vorbească despre această problemă, el n-a ezitat totuşi s-o pună în faţa unui mare număr de persoane, reprezentând 26 de partide din toate părţile globului. Multe delegaţii ne-au împărtăşit surprinderea lor faţă de această declaraţie.

E interesant, că delegatul chinez, ascultând cele spuse de tov. Nemes şi intervenţia tov. Ponomariov, dându-şi probabil seama de implicaţiile politice ale tezei pe care au propus-o, a declarat imediat că e de acord să renunţe la propunere.

Delegaţia partidului nostru în Comisie nu a lăsat să treacă această chestiune foarte gravă fără a lua atitudine. Ei au comunicat conducerii Comisiei de redactare că delegaţia română considera intervenţia delegatului maghiar ca expresia unei atitudini naţionaliste, şoviniste.

Imediat după ce a vorbit delegatul maghiar, a intervenit preşedintele Secretariatului Comisiei, tov. Ponomariov, pentru a opri orice discuţie pe această temă. "Noi considerăm, a spus dânsul, că nu putem accepta propunerea tovarăşilor chinezi de a vorbi despre existenţa unor divergenţe antagoniste sau neantagoniste între ţările socialiste. Dacă vom trece acest lucru în document, vom da o armă în mâinile revizioniştilor şi propagandei imperialiste. Dv. toţi cunoaşteţi că în broşura recentă a lui Kardelj, "Socialismul şi războiul" se vorbeşte despre pretinse contradicţii, divergenţe între ţările lagărului socialist. Ei abia aşteaptă să facem o asemenea declaraţie".

În discuţia cu delegatul maghiar, tovarăşii noştri au atras atenţia că el stă pe poziţii nejuste, şoviniste care pot avea consecinţe politice grave; i s-a amintit că o asemenea poziţie în problema frontierei a dat apă la moară, înainte de 1956, elementelor contrarevoluţionare din Ungaria. El a încercat la început să nege declaraţia sa, susţinând că a fost greşit înţeles, dar în cele din urmă a recunoscut cele spuse, adăugând că e gata să-şi revizuiască stenograma, ceea ce în mod evident era lipsit de orice semnificaţie, după ce declaraţia a fost făcută în faţa tuturor participanţilor la lucrările Secretariatului.

Nimeni nu i-a cerut tovarăşului Nemes să revadă stenograma s-o modifice şi să ne liniştească, prin trimiterea părerilor în scris. Noi la lucrările secretariatului am avut tovarăşi care ştiu bine limba rusă şi au reţinut ceea ce el a spus. De asemenea, a mai fost şi un traducător sovietic şi au fost confruntate cele spuse de tov Nemes. La insistenţele noastre am primit textul după banda de magnetofon. În stenogramă cuvântul graniţă lipsea.

Interesant. De ce a şters oare acest cuvânt? Asta ca să vedeţi în ce mlaştină au intrat. Este un fel de a spune, un fel de apă de ploaie, un fel de praf în ochi.

Într-adevăr, după încheierea lucrărilor Comisiei redacţionale, tovarăşii maghiari ne-au trimis următorul text: "Rog delegaţia chineză să renunţe la completări cu privire la rezolvarea contradicţiilor între ţările socialiste, deoarece o asemenea completare poate da imbold discuţiilor cu privire la fostele probleme divergente între state".

În felul acesta tovarăşii maghiari au încercat să îndrepte întrucâtva poziţia nejustă pe care au luat-o în secretariatul Comisiei redacţionale.

Noi ne exprimăm regretul că tovarăşii maghiari au ridicat o asemenea problemă, deoarece e datoria noastră comună să militãm pentru înlăturarea a tot ce poate umbri relaţiile de prietenie, de colaborare frăţească între poporul român şi poporul maghiar, între R.P.R. şi R.P. Ungaria, de a păzi ca lumina ochilor şi a consolida continuu coeziunea ţărilor socialiste.

Tovarăşi,

Reprezentanţii P.C. Chinez, în timpul lucrărilor Comisiei redacţionale, au fost nevoiţi să bată în retragere şi să se declare în mod formal de acord cu proiectul de Declaraţie care să

fie prezentat Consfătuirii din noiembrie, rămânând deschise în mod oficial următoarele cinci probleme divergente:

1. Problema condiţiilor în care devine posibilă excluderea războiului mondial din viaţa societăţii. Reprezentanţii P.C. Chinez au cerut să se introducă teza nejustă de care am amintit, fiind susţinuţi de albanezi, vietnamezi şi indonezieni.

2. Delegaţia chineză a cerut să fie scoasă din Declaraţie recunoaşterea rolului important al Congreselor XX şi XXI al P.C.U.S. pentru mişcarea comunistă internaţională.

De acord cu tovarăşii chinezi a fost delegaţia indoneziană, sub cuvânt că "aceasta suscită divergenţe".

3. În legătură cu consecinţele dăunătoare ale cultului personalităţii, tovarăşii chinezi au cerut fie să se elimine cu totul textul referitor la aceasta, fie să se menţioneze că consecinţele cultului personalităţii s-au manifestat numai într-o serie de partide.

Cererea chineză a fost susţinută de tovarăşii albanezi şi indonezieni.

4. În legătură cu revizionismul iugoslav, chinezii au cerut să i se dea caracterizarea de "naţionalism burghez", nu de "comunism naţional", căci altfel ar apare ca o condamnare a P.C. Chinez de către mişcarea comunistă internaţională.

5. Tovarăşii chinezi nu au fost de acord să se includă în proiect teza despre inadmisibilitatea activităţii fracţioniste în mişcarea comunistă mondială. Reprezentanţii delegaţiilor partidelor comuniste din Japonia, Coreea, Vietnam, Indonezia, Australia, Albania, au cerut să se găsească o formulare în această problemă care să fie acceptabilă pentru toţi.

Trebuie să accentuăm încă o dată că acceptarea de către delegaţia chineză a proiectului de Declaraţie, fără aceste cinci puncte, nu a avut decât un caracter formal, pentru că problemele rămase deschise reflectau dezacordul lor cu esenţa întregului document. De altfel, chiar tov. Deng Xiao-ping, şeful delegaţiei P.C. Chinez, în cuvântul său din şedinţa de închidere, a declarat că în afară de problemele deschise, mai sunt probleme în care îşi păstrează punctul de vedere şi sunt oricând gata să continue schimbul de păreri. Chinezii aveau destul timp. De altfel, în China când încep dezbateri, ţin o jumătate de an.

Tovarăşi,

La Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti care s-a deschis la 10 noiembrie 1960 la Kremlin au participat reprezentanţi a 81 de partide comuniste şi muncitoreşti din cele 87 câte există în prezent în întreaga lume. Cele mai multe delegaţii erau conduse de primii secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor frăţeşti. Întreaga istorie a mişcării muncitoreşti n-a cunoscut un forum internaţional atât de larg şi de reprezentativ ca această consfătuire. Delegaţii au păşit la lucru, conştienţi de răspunderea ce le incumbă şi de menirea istorică ce revine acestei consfătuiri, convocată în condiţiile creşterii continue a forţelor socialismului şi a adâncirii crizei generale a sistemului capitalist, când în faţa partidelor marxist-leniniste şi a mişcării comuniste în ansamblul ei se pun probleme deosebit de complexe, legate de lupta pentru victoria socialismului şi pentru salvarea omenirii de război.

Consfătuirii i-a fost prezentat raportul comisiei redacţionale de al cărui cuprins aţi putut lua cunoştinţă. Menţionez, de asemenea, încă înainte de consfătuire, delegaţilor partidelor comuniste din ţările socialiste le-a fost distribuit textul scrisorii de răspuns a C.C. al P.C.U.S. la scrisoarea C.C. al P.C. Chinez din septembrie 1960. În scrisoarea sa, Comitetul Central al P.C.U.S. face o analiză cuprinzătoare, obiectivă şi fundamentată a divergenţelor existente între P.C. Chinez şi celelalte partide frăţeşti, precizează poziţia P.C.U.S. faţă de concepţiile greşite şi metodele inadmisibile folosite de tovarăşii chinezi în relaţiile cu alte partide, de a riposta insinuărilor şi afirmaţiilor calomnioase cuprinse în scrisoarea tovarăşilor chinezi la adresa C.C. al P.C.U.S. şi a guvernului sovietic.

De altfel, din cuvântările conducătorilor chinezi, din presa chineză, prin ascuţişul îndreptat împotriva revizioniştilor iugoslavi şi contemporani, ne atacau pe noi, noi eram revizioniştii contemporani.

Primul a luat cuvântul în dezbateri, în numele delegaţiei sovietice, tov. Hruşciov, a cărui cuvântare strălucită a produs o puternică impresie asupra participanţilor la consfătuire. Această cuvântare supune unei analize ştiinţifice aprofundate caracteristicile esenţiale ale epocii noastre - epoca triumfului marxism-leninismului - problemele construcţiei desfăşurate a comunismului în Uniunea Sovietică şi perspectivele dezvoltării sistemului socialist mondial, problemele păcii şi războiului, ale lichidării colonialismului şi ale căilor de dezvoltare a ţărilor eliberate, ca şi problemele fundamentale ale luptei ideologice ale partidelor comuniste. Aproape toţi delegaţii care au luat cuvântul au dat o înaltă apreciere acestei cuvântări, ca şi celei de-a doua cuvântări a tov. Hruşciov, în care se dă răspunsul cuvenit, ferm şi principial, la cuvântările pronunţate în consfătuire de delegaţii P.C. Chinez şi ai Partidului Muncii din Albania.

La dezbaterile consfătuirii au luat parte activă delegaţi ai aproape tuturor partidelor reprezentate la consfătuire. În cuvântările lor, cu un conţinut bogat, variat şi multilateral, delegaţii partidelor frăţeşti din ţările socialiste, ai partidelor comuniste din Franţa, Italia şi Spania, din Anglia şi Statele Unite ale Americii, din India, ţările arabe, Africa de Sud, ai partidelor comuniste din ţările Americii Centrale şi Americii de Sud, au împărtăşit experienţa dobândită în activitatea revoluţionară pe care o desfăşoară, potrivit cu particularităţile şi condiţiile specifice ale fiecărei ţări, confirmând prin exemple numeroase justeţea liniei stabilită de Consfătuirea din 1957. Cuvântările delegaţilor au demonstrat maturitatea politică şi ideologică crescută a partidelor comuniste, întărirea influenţei lor politice şi a capacităţii lor organizatorice, fidelitatea faţă de ideile marxism-leninismului, spiritul internaţionalist de care sunt pătrunse. Marea majoritate a vorbitorilor au adus o valoroasă contribuţie la analizarea de pe poziţiile marxism-leninismului creator a problemelor fundamentale ale contemporaneităţii: caracterizarea epocii contemporane, coexistenţa paşnică dintre state cu sisteme sociale diferite, căile preîntâmpinării unui nou război mondial, formele de trecere de la capitalism la socialism şi altele. Ei au supus unei critici puternice îndepărtarea tovarăşilor chinezi de la tezele şi concluziile Declaraţiei Consfătuirii de la Moscova din 1957, concepţiile greşite pe care P.C. Chinez a căutat să le răspândească în rândurile partidelor comuniste, acţiunile lor de subminare a unităţii şi coeziunii mişcării comuniste internaţionale.

Dezbaterile consfătuirii, care au durat trei săptămâni, au arătat că majoritatea covârşitoare a partidelor comuniste stau ferm pe poziţii juste, marxist-leniniste, în toate problemele de bază ale dezvoltării contemporane, ale strategiei şi tacticii mişcării comuniste şi muncitoreşti.

Aşa cum aţi putut vedea din materialele studiate, cuvântarea reprezentantului P.C. Chinez a contrastat şi ca fond şi ca ton de cele ale marii majorităţi a vorbitorilor.

Partidele comuniste frăţeşti au depus mari eforturi pentru a-i convinge pe tovarăşii chinezi că poziţia pe care s-au situat într-o serie de probleme este greşită şi reprezintă o îndepărtare de la concepţiile marxist-leniniste. Cu toate acestea, cele două cuvântări ale delegaţiei chineze au arătat că tovarăşii chinezi continuă să se menţină pe aceeaşi poziţie.

Cuvântările delegaţiei chineze - trebuie s-o spunem deschis – s-au caracterizat prin lipsă de sinceritate, prin duplicitate. În contradicţie cu faptele, cunoscute de toţi participanţii la consfătuire, reprezentantul chinez a declarat că P.C. Chinez urmează cu fidelitate orientarea dată partidelor comuniste de Declaraţia de la Moscova din 1957, că P.C. Chinez s-a călăuzit şi se călăuzeşte după această Declaraţie şi, mai mult decât atât, a acuzat celelalte

partide comuniste şi muncitoreşti că ele ar fi acelea care se îndepărtează de la Declaraţia din 1957. Dar declaraţiile formale de fidelitate faţă de linia Consfătuirii din 1957 n-au avut alt scop decât de a ascunde că în fapt tovarăşii chinezi merg pe o altă linie decât cea urmată cu consecvenţă de aproape totalitatea partidelor comuniste din lume. Aceasta se referă în primul rând la problemele luptei pentru preîntâmpinarea războiului, pentru coexistenţa paşnică între statele cu sisteme sociale diferite, pentru dezarmarea generală şi totală. Numeroşi vorbitori au arătat ca greşită aprecierea realităţilor lumii contemporane în procesul dezvoltării ei, ignorarea schimbărilor calitative în raportul de forţe pe arena internaţională, tratarea dogmatică a problemelor fundamentale ale păcii şi războiului, i-au dus pe tovarăşii chinezi pe poziţii de neîncredere în posibilitatea coexistenţei paşnice şi a preîntâmpinării războiului, la o atitudine de tratare a războiului drept fatalitate, de subapreciere a forţelor păcii şi socialismului.

Astfel de poziţii duc la subminarea încrederii popoarelor în posibilitatea apărării păcii, la acţiuni aventuriste în politica externă, la "stângism" şi sectarism. Conflictul dintre China şi India a arătat la ce urmări primejdioase pentru cauza păcii şi a socialismului poate duce în practică îndepărtarea de la poziţiile comune ale mişcării comuniste în problemele luptei pentru pace şi coexistenţă paşnică.

Concepţia inevitabilităţii războiului i-a dus pe tovarăşii chinezi la o atitudine de minimalizare a proporţiilor reale ale pericolului războiului nuclear. Nici un fel de raţionamente sofistice despre tigri strategici şi tigri tactici, de felul celor pe care le-aţi citit în cuvântarea delegatului chinez, nu pot ascunde faptul că minimalizarea primejdiei pe care o reprezintă războiul modern nu poate decât să dezorienteze popoarele, să demobilizeze forţele care luptă pentru preîntâmpinarea unui nou război mondial.

Tot de concepţia inevitabilităţii războiului este legată şi cunoscuta teză a tovarăşilor chinezi, că nu trebuie să ne temem de războiul nuclear, deoarece chiar dacă va pieri jumătate din omenire, pe ruinele pe care le va lăsa războiul va învinge socialismul. Reprezentantul chinez a căutat să justifice această teză cuprinsă într-o cuvântare a tov. Mao Tze-dun, ce a fost distribuită delegaţiilor. Dar comuniştii refuză să se încline în faţa unei astfel de perspective ca în faţa unei fatalităţi. Meritul istoric al partidelor comuniste constă tocmai în aceea că ele nu se resemnează în faţa războiului, privit ca inevitabilitate, ca pornind de la analiza factorilor obiectivi şi subiectivi care fac posibilă preîntâmpinarea războiului, mobilizează popoarele la luptă pentru victoria cauzei păcii.

Reprezentanţii aproape tuturor partidelor participante la consfătuire au criticat cu tărie poziţia adoptată de delegaţia P.C. Chinez în problema întăririi unităţii şi coeziunii partidelor comuniste şi muncitoreşti. Tovarăşii chinezi au opus o mare rezistenţă menţionării în Declaraţia ce urma să fie adoptată de Consfătuire a necesităţii de a combate orice acţiuni scizioniste, orice încercări de subminare a unităţii şi coeziunii mişcării muncitoreşti internaţionale.

Este un lucru elementar pentru asigurarea unităţii de acţiune a mişcării comuniste ca fiecare partid frăţesc să militeze cu consecvenţă pentru aplicarea liniei elaborate în comun, pe baza confruntărilor de păreri şi a schimbului de vederi. Or, delegaţia P.C. Chinez s-a ridicat împotriva receptării acestei condiţii esenţiale a unităţii de acţiune a mişcării comuniste mondiale.

Aşa cum a arătat în intervenţia sa delegaţia noastră, consfătuirea partidelor comuniste ar rămâne fără rezultat dacă, după stabilirea unui punct de vedere comun, partidele comuniste ar desconsidera în activitatea lor opinia majorităţii partidelor marxist-leniniste. Aceasta ar fi extrem de periculos pentru unitatea de voinţă şi de acţiune a mişcării comuniste internaţionale, care se sprijină pe respectarea voluntară şi conştientă a orientării strategice şi liniei politico-tactice stabilite în comun.

Condamnând metodele folosite de tovarăşii chinezi în relaţiile lor cu alte partide frăţeşti, precum şi în cadrul Federaţiei Sindicale Mondiale şi altor organizaţii de masă, metode care constituie o încălcare a principiilor leniniste în relaţiile dintre partide, o imixtiune în treburile altor partide, partidele frăţeşti au cerut reprezentanţilor P.C. Chinez să arate clar dacă înţeleg să pună capăt unor astfel de metode. Delegaţia P.C. Chinez n-a făcut însă acest lucru, ci, dimpotrivă, a încercat să justifice modul în care a procedat, respingând criticile tovărăşeşti care i-au fost adresate.

Pe bună dreptate numeroşi vorbitori au apreciat că tovarăşii chinezi intenţionează să-şi lase şi pe viitor mâinile libere, pentru a acţiona peste capul conducerilor partidelor frăţeşti, a recruta din rândurile acestora aderenţi pentru linia lor greşită, punând astfel în pericol unitatea mişcării noastre.

Trebuie relevată, de asemenea, hotărârea cu care partidele frăţeşti au condamnat insinuările la adresa Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi a Guvernului Sovietic, încercările de a prezenta în mod deformat politica consecvent internaţionalistă dusă de P.C.U.S., de Uniunea Sovietică în relaţiile cu celelalte partide comuniste şi cu ţările lagărului socialist.

Se ştie că tovarăşii chinezi au susţinut să se precizeze în Declaraţie că P.C.U.S. este centrul mişcării comuniste mondiale, iar Uniunea Sovietică se află în fruntea lagărului socialist. Exprimând tuturor partidelor frăţeşti recunoştinţa cordială a Comitetului Central al P.C.U.S. pentru aprecierea înaltă dată meritelor partidului făurit de Lenin, tov. Hruşciov a arătat în cuvântarea sa, că nu e necesar să se includă în Declaraţie că P.C.U.S. se află în fruntea mişcării comuniste, deoarece această formulare este nejustă, în realitate, a spus el, P.C.U.S. nu conduce alte partide; în mişcarea comunistă nu există partide "suspuse" şi "subordonate", toate partidele comuniste sunt egale şi de sine-stătătoare, toate poartă răspunderea pentru destinele mişcării comuniste, pentru eşecurile şi victoriile ei. Rolul Uniunii Sovietice - a subliniat dânsul în continuare - constă nu în faptul că ea conduce alte ţări socialiste, ci în faptul că ea a fost prima care a deschis calea spre socialism, că este cea mai puternică ţară din sistemul socialist mondial, a acumulat o enormă experienţă pozitivă în lupta pentru construirea socialismului şi este prima care a păşit în etapa construcţiei desfăşurate a comunismului.

Arătând că comuniştii sovietici consideră partidul lor ca unul din detaşamentele de avangardă ale mişcării comuniste mondiale, care cucereşte primul culmile comunismului, dânsul a arătat că este imposibil ca vreun partid să conducă toate ţările socialiste şi partidele comuniste şi nici nu e nevoie de aceasta. De asemenea, nu trebuie să dăm duşmanului pretext de a calomnia partidele comuniste, ca fiind nenaţionale, ca "partide ale Moscovei". Doar realitatea este că C.C. al P.C.U.S. nu dă nici un fel de directive vreunui alt partid. Faptul că se va spune că P.C.U.S. se află "în frunte" nu dă nici un fel de avantaj, nici P.C.U.S., nici altor partide; dimpotrivă, aceasta creează numai dificultăţi.

Împreună cu alte delegaţii, noi ne-am exprimat acordul cu modul în care această problemă a fost tratată în expunerea tovarăşului Hruşciov, exemplu al profundului spirit internaţionalist al P.C.U.S., al grijii sale permanente pentru promovarea deplinei egalităţi a partidelor frăţeşti şi a normelor leniniste în relaţiile dintre ele. Respectul, dragostea şi recunoştinţa faţă de Uniunea Sovietică, faţă de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, nu pot fi exprimate printr-o atitudine formală, de faţadă. Noi am arătat la Consfătuire ce apreciere se poate da sincerităţii unor asemenea propuneri ale tovarăşilor chinezi, când în acelaşi timp ei falsifică însăşi esenţa politicii de pace a Uniunii Sovietice, a luptei ei împotriva imperialismului şi colonialismului, când se încearcă discreditarea P.C.U.S. în ochii celorlalte partide comuniste şi a luptătorilor pentru libertate şi independenţă naţională, subminarea prestigiului său - bun de preţ al tuturor partidelor comuniste, al întregii mişcări muncitoreşti revoluţionare mondiale.

Doresc să subliniez că toate criticile adresate tovarăşilor chinezi s-au făcut într-un mod principial, argumentat, în spirit tovărăşesc. Reprezentanţii partidelor comuniste frăţeşti şi-au exprimat speranţa că până la urmă tovarăşii chinezi se vor alătura celorlalte partide în efortul comun pentru aplicarea în viaţă a liniei fixate prin Declaraţia din 1957, dezvoltată în documentul prezentat Consfătuirii, şi să contribuie astfel la consolidarea unităţii şi coeziunii partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Linia greşită a tovarăşilor chinezi în probleme esenţiale ale luptei pentru pace şi socialism a fost urmată întocmai de reprezentanţii Partidului Muncii din Albania.

Aţi citit, desigur, cu indignare justificată cuvântarea primului secretar al Partidului Muncii din Albania, care a folosit divergenţele existente între tovarăşii chinezi şi mişcarea comunistă mondială ca o trambulină pentru un atac împotriva unităţii mişcării comuniste, împotriva liniei ei, ca un punct de plecare pentru insinuări fără precedent contra Uniunii Sovietice. Se cunosc declaraţiile ţipătoare de dragoste şi devotament faţă de Uniunea Sovietică, faţă de P.C.U.S. pe care obişnuiau să le facă cu toate prilejurile conducătorii Partidului Muncii din Albania. Ei ţipau din toate trâmbiţele, în frunte, în frunte, iubitule, dragule. Ce valoare au avut toate aceste declaraţii când s-au încumetat să arunce cu noroi în prima ţară a socialismului, în P.C.U.S.? La Consfătuire s-a văzut adevărata valoare a acestor declaraţii demagogice.

Noi am caracterizat cuvântarea delegaţiei albaneze ca o provocare cu caracter internaţional şi am propus Consfătuirii să condamne cu fermitate calomniile îndreptate împotriva P.C.U.S. şi altor partide frăţeşti de către reprezentanţii Partidului Muncii din Albania, precum şi acţiunea scizionistă a acestora faţă de unitatea partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a lagărului socialist.

Ca şi în cursul lucrărilor comisiei redacţionale, influenţa concepţiilor greşite, nemarxiste, ale tovarăşilor chinezi într-o serie de probleme esenţiale ale mişcării internaţionale comuniste s-a reflectat în cuvântările reprezentanţilor Partidului Comunist din Indonezia, ai Partidului Muncii din Coreea, precum şi în cele ale delegaţiilor câtorva partide mai mici din Asia: Thailanda, Malaya, Birmania. Delegaţia Partidului celor ce muncesc din Vietnam s-a menţinut pe poziţii oscilante, împăciuitoriste, neprincipiale. Să sperăm că dezbaterile Consfătuirii au ajutat la clarificarea conducerilor acestor partide şi vor determina justa lor orientare în problemele dezbătute.

În a doua sa cuvântare, rostită către sfârşitul Consfătuirii, delegatul P.C. Chinez a mers pe aceeaşi linie ca şi în prima cuvântare. Ea a confirmat din nou că tovarăşii chinezi perseverează în poziţiile lor şi nu ţin seama de părerile partidelor frăţeşti, de ajutorul lor tovărăşesc. Reprezentanţii partidelor frăţeşti, printre care şi partidul nostru au socotit necesar să ia poziţie critică faţă de această cuvântare. Tovarăşii chinezi au fost nevoiţi să recunoască de fapt că ei au pornit, în probleme de bază ale mişcării comuniste, pe o linie care vine în contradicţie cu linia celorlalte partide frăţeşti, că au trecut la acţiunea de răspândire a părerilor lor peste capul conducerilor partidelor comuniste, ca o justificare a acestor acţiuni, ei au declarat că în ultima vreme întreaga mişcare comunistă internaţională ar fi fost cuprinsă de oportunism, că a slăbit lupta împotriva imperialismului şi revizionismului şi că numai apariţia culegerii Trăiască leninismul! ar fi stăvilit asemenea stare de lucruri. Bun înţeles, după asta, după ce au fost puşi la colţ, erau nevoiţi să repete unul şi acelaşi lucru, atunci au venit cu aceasta că în mişcarea comunistă internaţională şi-ar fi făcut loc o tendinţă oportunistă care se dezvoltă şi ei a trebuit să ia poziţie şi să ridice steagul luptei împotriva acestei tendinţe.

Partidele frăţeşti au apreciat această poziţie ca o denaturare crasă a realităţilor, au dat caracterizarea cuvenită culegerii *Trăiască leninismul!*, cât şi altor scrieri şi cuvântări ale tovarăşilor chinezi, care au reprezentat o expresie a îndepărtării acestora de la linia Declaraţiei din 1957, au adus confuzie şi dezorientare, au pus la îndoială teze asupra cărora în întreaga mişcare există deplină unitate şi claritate. A fost din nou relevat pericolul pe care îl reprezintă refuzul tovarăşilor chinezi de a condamna orice acţiune de scindare a unităţii mişcării comuniste, tendinţa lor de a consacra existenţa a două linii divergente în mişcarea muncitorească, ceea ce ar constitui un grav pericol pentru unitatea mişcării noastre.

Pentru a caracteriza atmosfera pe care au căutat s-o creeze în consfătuire tovarăşii chinezi şi cei aflaţi sub influenţa lor, dificultăţile care au trebuit să fie învinse pentru a se asigura încheierea cu succes a Consfătuirii, vreau să relatez următorul fapt: când tov. Hruşciov şi-a rostit cele două cuvântări ale sale, covârşitoarea majoritatea participanţilor le-a salutat în picioare, cu puternice aplauze. Numai chinezii, albanezii, precum şi coreenii, indonezienii, malaiezienii şi thailandezii n-au aplaudat şi nu s-au ridicat în picioare. Aceasta n-a făcut decât să stârnească o furtună şi mai puternică de aplauze, exprimând deplina sprijinire de către aproape toate delegaţiile a ideilor şi aprecierilor cuprinse în aceste cuvântări.

Cel puţin între noi şi tovarăşii chinezi, între noi şi tovarăşii albanezi erau asemenea relaţii că te simţeai prost. Noi am fost primii care i-am salutat, am dat mâna cu ei, cu tovarăşii chinezi, la fel am făcut şi cu albanezii, aşa am crezut noi că trebuie făcut. Dânşii ne-au răspuns. După aceasta am aşteptat şi noi ca să fim salutaţi, dar nu ne-au salutat, treceau pe lângă noi de parcă nici nu ne vedeau, parcă eram inexistenţi. Tovarăşii chinezi tot timpul erau încruntaţi.

Când am făcut expunerea noastră, am luat poziţie. În tot acest timp aveai impresia că notează totul, credeau că noi nu le vom da expunerea. Noi le-am dat materialul ca, la sfârşit, când atmosfera a început să devină din ce în ce mai bună, în cele din urmă, când s-a ajuns la semnarea documentelor au început să se poarte altfel, au început să facă plecăciuni spre noi. Noi fiind aşezaţi lângă tovarăşii sovietici, la început am crezut că fac aceste plecăciuni către dânşii, văzând că le fac spre noi, i-am salutat şi noi.

Albanezii, ce să vă spun, aveau o stare de oameni care nu-şi aveau nici un rost acolo. Până la urmă au semnat şi ei. Enver Hodja, Mehmet Shehu nu participau regulat la şedinţe, aveai impresia că le ignorau. După un timp, când lucrurile au ajuns la o încordare foarte mare, au plecat din locuinţa care le-a fost pusă la dispoziţie (fiecărei delegaţii i s-a dat o locuinţă), ei au plecat de acolo, s-au mutat la Ambasada Albaneză din Moscova.

Când veneau la Kremlin, cei care îi însoţeau pe albanezi, veneau înarmaţi, de parcă ar fi fost în Italia sau în altă ţară, ca până la urmă să nu aştepte terminarea Consfătuirii, au părăsit Uniunea Sovietică cu via Viena, deşi nu au relaţii cu Austria.

Acolo ne-au criticat şi pe noi puţin. Maghiarii ar fi avut discuţii cu dânşii. Au întrebat care sunt relaţiile cehoslovacilor, ungurilor, românilor cu Austria. După ce li s-a spus că sunt relaţii bune, au spus: noi nu suntem de acord cu aceasta. Austria este un stat imperialist, nu trebuie dat celui gras, ci fratelui flămând, adică ei se consideră un frate flămând.

Au discutat şi despre vizita delegaţiei noastre care s-a întors de la O.N.U. şi a trecut prin Austria. Ne consideră oportunişti.

Tovarăşi,

După încheierea discuţiei generale asupra proiectului de Declaraţie, au fost reluate şedinţele comisiei redacţionale şi s-au intensificat contactele între diferite delegaţii.

Problema principală în jurul căreia s-au polarizat divergenţele în ultimele zile ale Consfătuirii a fost aceea a inadmisibilităţii activităţii scizioniste în mişcarea comunistă internaţională.

Reprezentanţii P.C. Chinez stăruiau cu perseverenţă în a nu accepta introducerea în Declaraţie a termenului "fracţionism", căci prin acest termen - susţineau ei - ar fi condamnată în public, în mod deschis, activitatea dusă de P.C. Chinez în rândurile partidelor comuniste şi muncitoreşti.

În legătură cu această problemă trebuie să informez plenara asupra proiectului unui document separat, confidenţial, distribuit la Consfătuire de către delegaţia Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, şi care urma să reglementeze, după propunerea tovarăşilor maghiari, relaţiile între partidele comuniste.

Voi da citire textului acestui proiect (Se anexează).

Adoptarea unui astfel de document ar fi însemnat să se renunţe la tratarea deschisă în Declaraţie a unei probleme atât de vitală pentru mişcarea comunistă internaţională cum este problema unităţii şi coeziunii rândurilor sale, înarmarea partidelor comuniste în luptă împotriva încercărilor de subminare a acestei unităţi. Aceasta era o soluţie de compromis faţă de poziţiile tovarăşilor chinezi, dar o soluţie, care nu putea decât să complice şi mai mult lucrurile.

Pe de altă parte, ar fi o iluzie să se creadă că acest document, elaborat într-o Consfătuire atât de largă, ar putea să rămână secret.

Complet nejustă este şi propunerea ca în cazul unor deosebiri de păreri dintre partide frăţeşti să se recurgă la arbitraj în locul metodelor preconizate de Declaraţia ce a fost adoptată de Consfătuire.

De menţionat că şi pentru rezolvarea divergenţelor dintre două state socialiste, proiectul maghiar propune, de asemenea, un sistem de arbitraj.

Tovarăşii maghiari n-au renunţat până la sfârşit la propunerea lor, deşi ea n-a fost susţinută de nimeni dintre delegaţi, fiind negativ apreciată de tovarăşii sovietici, de delegaţia partidului nostru, ca şi de delegaţiile celorlalte partide frăţeşti.

Pe noi ne-a mirat acest lucru, că tocmai spre sfârşit, când chinezii începuseră să dea semne că vor ceda, când aproape toate partidele comuniste şi muncitoreşti prezente au pus accentul pe acele laturi ale greşelilor tovarăşilor chinezi, când eram mai aproape ca oricând să realizăm poziţia noastră justă, atunci au venit ei cu această scrisoare. Trebuie să spun că nici chinezii n-au acceptat-o. Delegaţia noastră a avut un schimb de păreri cu tovarăşii sovietici, propunând ca pasajul din Declaraţie care cuprinde termenul de fracţionism să fie reformulat în aşa fel încât acest termen - insuficient de precis când este vorba de relaţii dintre partide - să se elimine, fără însă a se face nici un fel de concesie principială, ci să se trateze pe larg conţinutul normelor leniniste ale vieţii de partid, să se combată orice tendinţă de subminare a unităţii mişcării comuniste internaţionale, în acest sens am întocmit şi un text scris al propunerii noastre.

Această propunere a fost pozitiv primită de tovarăşii sovietici, ca o contribuţie serioasă la rezolvarea justă a problemei. În urma consultării şi cu alte delegaţii, s-a ajuns la formularea inclusă în Declaraţie şi care, potrivit înţelegerii, a fost propusă Consfătuirii de delegaţia cubaneză. După cum ştiţi, Declaraţia proclamă necesitatea ca partidele comuniste să apere cu hotărâre unitatea mişcării comuniste, să nu admită nici o acţiune care ar putea submina această unitate, să aplice în relaţiile lor reciproce normele leniniste, bazate pe egalitate în drepturi şi sprijin reciproc, pe principiile internaţionalismului proletar, să asigure unitatea de voinţă şi de acţiune a mişcării comuniste mondiale. După cum vedeţi, unitate, unitate în toate felurile. Declaraţia subliniază importanţa consfătuirilor dintre partidele marxist-leniniste pentru schimb de experienţă, pentru cunoaşterea reciprocă a părerilor şi poziţiilor, pentru elaborarea punctelor de vedere unice pe calea consultărilor şi coordonarea acţiunilor comune.

În ce priveşte sublinierea importanţei istorice a Congreselor XX şi XXI ale P.C.U.S., aţi văzut că în Declaraţie, în pasajul în care se afirma justeţea principiului coexistenţei paşnice

între statele cu orânduiri sociale diferite, se spune că acest principiu a fost "formulat de V.I. Lenin şi dezvoltat mai departe în Declaraţia de la Moscova şi Manifestul Păcii din anul 1957, în hotărârile Congreselor al XX-lea şi al XXI-lea ale P.C.U.S. şi în documentele altor partide comuniste şi muncitoreşti". Deci, s-a obţinut în această privinţă tot ce se putea obţine.

De asemenea, în capitolul VI al Declaraţiei se arată că "Hotărârile istorice ale Congresului al XX-lea al P.C.U.S. nu numai că au o mare importanţă pentru P.C.U.S. şi pentru construcţia comunistă în U.R.S.S., dar au deschis o etapă nouă în mişcarea comunistă internaţională, au contribuit la dezvoltarea ei mai departe pe baza marxism-leninismului".

Întregul cuprins al Declaraţiei şi al Apelului Consfătuirii se întemeiază pe tezele istorice ale Consfătuirii din 1957, ale Congreselor XX şi XXI ale P.C.U.S. Aceasta demonstrează imensa importanţă principială şi practică pe care o au aceste congrese pentru mişcarea comunistă mondială.

Cu privire la problema condiţiilor în care va fi posibilă excluderea războiului mondial din viaţa societăţii, Declaraţia - după cum cunoaşteţi - confirmă justeţea deplină a tezei potrivit căreia, în condiţiile în care superioritatea forţelor socialismului şi păcii va deveni absolută, încă înaintea victoriei depline a socialismului pe pământ, capitalismul menţinându-se într-o parte a lumii, se va ivi posibilitatea reală de a exclude războiul mondial din viaţa societăţii".

Deci şi în această privinţă s-a obţinut o mare victorie.

De asemenea, la propunerea delegaţiei sovietice, s-a adăugat un pasaj în care se arată că victoria socialismului în lumea întreagă va înlătura definitiv cauzele sociale şi raţionale ale izbucnirii oricăror războaie.

În acelaşi spirit de principialitate marxist-leninistă au fost rezolvate şi celelalte probleme redacţionale divergente. Dându-şi seama că poziţiile lor sunt respinse de covârşitoarea majoritate a partidelor comuniste şi că ei riscă să rămână izolaţi, tovarăşii chinezi au declarat, în cele din urmă, că vor semna Declaraţia şi Apelul Consfătuirii.

Trebuie spus aici că este puţin ce am arătat. De fapt, pas cu pas au trebuit să cedeze, fără să-şi facă autocritica, însă pas cu pas şi-au modificat punctul de vedere până s-au apropiat şi ei de formularea făcută de reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti participanţi la Consfătuire.

Au fost puşi într-o situaţie foarte neplăcută, de a repeta mereu acelaşi lucru, faţă de analiza profundă făcută de reprezentanţii partidelor frăţeşti, a greşelilor făcute de tovarăşii chinezi. N-au avut încotro, au trebuit să-şi modifice treptat, cu greutate, cu luptă, să-şi modifice punctele lor de vedere.

Într-o atmosferă de mare însufleţire a avut loc, în ziua de 1 decembrie, ultima şedinţă a Consfătuirii, în care şefii delegaţiilor au semnat, în numele partidelor lor, Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti şi Apelul către popoare.

"Să ştie întreaga lume - a spus tovarăşul Hruşciov în aplauzele furtunoase ale tuturor reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti - că la consfătuirea de la Moscova, comuniştii din toate ţările au demonstrat încă o dată unitatea de monolit a rândurilor lor, fidelitatea lor nemărginită faţă de ideile marxism-leninismului, hotărârea fermă de a păzi ca lumina ochilor unitatea rândurilor lor de luptă".

Tovarăşi,

Declaraţia şi Apelul Consfătuirii sunt rodul muncii colective a tuturor partidelor participante, generalizând experienţa multilaterală a întregii mişcări comuniste mondiale. Declaraţia consfătuirii reprezintă un document-program al mişcării comuniste internaţionale de excepţională importanţă teoretică şi practică, un ghid care ajută fiecărui partid să se orienteze corespunzător condiţiilor specifice în care acţionează.

Întemeindu-se pe tezele Declaraţiei din 1957 şi ale Congreselor XX şi XXI ale P.C.U.S., Declaraţia Consfătuirii din noiembrie 1960 dă o caracterizare ştiinţifică a trăsăturilor fundamentale ale epocii contemporane. Ceea ce este caracteristic astăzi în raportul de forţe pe arena mondială, este creşterea puternică a forţei şi influenţei internaţionale a sistemului socialist mondial, procesul activ de destrămare a sistemului colonial, creşterea luptelor de clasă în lumea capitalistă, procesul adânc de decădere şi descompunere a sistemului capitalist mondial, care a intrat într-o nouă etapă a crizei sale generale. Sistemul socialist mondial s-a transformat în factorul hotărâtor al dezvoltării societăţii omeneşti. Pe scară internaţională precumpănesc din ce în ce mai mult forţele socialismului şi ale păcii, limitând considerabil posibilităţile de acţiune ale imperialismului. Consfătuirea a ajuns la concluzia, pe deplin justă, că în etapa contemporană, principalul conţinut, direcţia şi particularităţile principale ale dezvoltării societăţii omeneşti sunt determinate nu de forţele imperialismului, ci de sistemul socialist mondial, de forţele care luptă împotriva imperialismului, pentru socialism.

Această concluzie are o imensă importanţă politică, ea ne arată că astăzi pot fi rezolvate într-un mod nou, cum nu era posibil înainte vreme, problemele fundamentale ale politicii internaţionale. Aceasta se referă, cu deosebire, la problema cea mai arzătoare a timpului nostru: problema păcii şi războiului.

Din analiza raportului de forţe pe arena internaţională rezultă că astăzi, pentru prima oară în istorie, există în lume forţe destul de puternice, a căror acţiune unită poate preîntâmpina izbucnirea unui nou război, deschizând omenirii perspectiva eliminării războiului mondial din viaţa societăţii. Războiul mondial poate fi preîntâmpinat prin eforturile unite ale ţărilor lagărului socialist, ale clasei muncitoare internaţionale, ale mişcării de eliberare naţională, ale tuturor ţărilor neutre care iau atitudine împotriva războiului şi ale tuturor forţelor iubitoare de pace.

Declaraţia subliniază în acelaşi timp că cercurile agresive imperialiste continuă să primejduiască pacea lumii; puterile imperialiste, - în primul rând Statele Unite ale Americii - intensifică cursa înarmărilor, extinderea armamentului termonuclear şi a bazelor militare, sprijină forţele reacţionare împotriva popoarelor care se ridică pentru eliberarea naţională.

De aici decurge necesitatea lărgirii continue a frontului păcii, a demascării şi zădărnicirii planurilor agresive ale cercurilor imperialiste, întărirea continuă a vigilenţei împotriva uneltirilor de război. Proclamând ca principală sarcină a partidelor comuniste, lupta pentru apărarea păcii, Declaraţia Consfătuirii confirmă pe deplin justeţea şi eficacitatea luptei pentru coexistenţa paşnică, dusă cu consecvenţă şi fermitate de partidele comuniste, de ţările lagărului socialist. Principiul leninist al coexistenţei paşnice este singurul principiu just în relaţiile internaţionale în condiţiile când lumea este împărţită în două sisteme social-economice opuse. Aşa cum se subliniază în Declaraţie: Pentru prima dată în istorie, împotriva războiului luptă forţe uriaşe şi organizate: puternica Uniune Sovietică, întregul lagăr socialist, un număr mereu crescând de state iubitoare de pace din Asia, Africa, America Latină, clasa muncitoare internaţională şi organizaţiile ei, mişcarea de eliberare naţională a popoarelor din colonii şi din ţările dependente, mişcarea mondială a luptătorilor pentru pace. În interesul menţinerii păcii în întreaga lume este necesar cel mai larg front unic al partizanilor păcii, al luptătorilor împotriva politicii imperialiste de agresiune şi război, politică inspirată de imperialismul american. Pacea poate fi menţinută şi un nou război poate fi preîntâmpinat prin acţiunile unite şi energice ale tuturor forţelor iubitoare de pace.

Tovarăşi,

Consfătuirea a analizat problemele esenţiale şi legile de bază ale dezvoltării sistemului socialist mondial. Principala constatare care se desprinde este că sistemul socialist mondial a intrat într-o etapă nouă a dezvoltării sale, caracterizată prin aceea că în prezent nu

numai în Uniunea Sovietică, dar şi în celelalte ţări ale lagărului socialist, au fost lichidate posibilităţile social-economice de restaurare a capitalismului. Unitatea şi forţele mereu crescânde ale lagărului socialist reprezintă o garanţie de nădejde pentru fiecare ţară socialistă împotriva atentatelor reacţiunii imperialiste şi asigură în cadrul întregului sistem socialist, victoria deplină a socialismului.

Delegaţii tuturor partidelor la Consfătuire au relevat rolul de excepţională însemnătate pe care l-a avut şi-l are pentru întărirea sistemului socialist mondial colaborarea şi întrajutorarea frăţească dintre ţările socialiste, ajutorul frăţesc, internaţionalist, acordat permanent de către Uniunea Sovietică fiecăreia din celelalte ţări ale lagărului socialist.

Partidele participante la Consfătuire au dat în unanimitate o înaltă apreciere Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. "Avangarda recunoscută de toţi a mişcării comuniste mondiale - se arată în Declaraţie - a fost şi rămâne şi pe viitor Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, ca cel mai experimentat şi mai călit detaşament al mişcării comuniste internaţionale. Experienţa acumulată de P.C.U.S. în lupta pentru victoria clasei muncitoare, în construirea socialismului şi în înfăptuirea construcţiei desfăşurate a comunismului are o însemnătate principială pentru întreaga mişcare comunistă internaţională. Exemplul P.C.U.S. şi solidaritatea lui frăţească însufleţesc toate partidele comuniste în lupta lor pentru pace şi socialism şi constituie o expresie a aplicării în practică a principiilor revoluţionare ale internaţionalismului proletar.

O însemnătate deosebită a acordat Consfătuirea luptei partidelor comuniste pe frontul ideologic. Partidele comuniste desfăşoară cu toată vigoarea lupta împotriva oricăror forme ale ideologiei burgheze, ale naţionalismului şi şovinismului, ale anticomunismului, pentru triumful ideologiei marxist-leniniste. Politica de coexistenţă paşnică nu înseamnă câtuşi de puţin renunţarea la luptă pentru înlăturarea sistemului imperialist, împăcarea intereselor de clasă ale burgheziei şi proletariatului, renunţarea la lupta ideologică anticapitalistă, ci dimpotrivă.

Interesele dezvoltării mai departe a mişcării comuniste şi muncitoreşti cer să se continue şi de acum înainte lupta împotriva revizionismului, care rămâne pericolul principal, împotriva dogmatismului şi sectarismului, care într-o etapă sau alta a dezvoltării diferitelor partide pot de asemenea să devină pericolul principal, dacă nu vor fi combătute cu consecvenţă, precum şi împotriva oricărei forme a oportunismului în mişcarea muncitorească, a oricăror deformări şi abateri de la marxismul creator.

Cercurile imperialiste nu şi-au ascuns speranţele şi dorinţele ca această Consfătuire să ducă la zdruncinarea unităţii partidelor comuniste şi a ţărilor lagărului socialist. Presa imperialistă străină, săptămâni întregi, era plină de tot felul de pronosticuri, speculaţii şi calomnii cu privire la desfăşurarea şi rezultatele dezbaterilor Consfătuirii.

Ei cunoşteau foarte bine divergenţele dintre noi şi tovarăşii chinezi şi cu toate că doreau foarte mult să se menţină aceste divergenţe, aveau o mare frică ca nu cumva China să împingă şi celelalte ţări socialiste pe calea pe care merge ea, aveau teamă ca nu cumva să fie adoptat textul şi orientarea dată de Partidul Comunist Chinez. Spuneau: asta va însemna război. Ei au frică de război.

După cum anunţa în timpul Consfătuirii una din agenţiile de presă din Statele Unite, "experţii americani au făcut pronosticuri că conferinţa comunistă la nivel înalt nu va aduce nici o soluţie serioasă în ce priveşte adânca prăpastie care există între China comunistă şi Uniunea Sovietică". Un cunoscut comentator american declară că "conferinţa de la Moscova a lăsat nerezolvate probleme importante ale lumii comuniste", iar ziarul englez reacţionar "Daily Telegraph" dezvăluia care este substratul interesului atât de intens al cercurilor capitaliste faţă de discuţiile din mişcarea comunistă internaţională. "O forţă divizată - scria acest ziar - este o forţă slăbită şi acest lucru este de natură să bucure Apusul".

Trebuie să apreciem ca unul din cele mai importante rezultate ale Consfătuirii faptul că aşteptările zadarnice ale duşmanilor păcii şi socialismului au primit o lovitură dintre cele mai puternice. Partidele marxist-leniniste vor păzi şi pe viitor unitatea şi coeziunea lor, principala chezăşie a tăriei mişcării comuniste şi a victoriei socialismului.

Declaraţia şi Apelul consfătuirii au produs un răsunet uriaş în întreaga lume, pentru că ele exprimă sentimentele şi năzuinţele cele mai arzătoare ale tuturor popoarelor. Masele muncitoare din toate ţările au primit cu însufleţire documentele Consfătuirii, în care văd o puternică armă de luptă pentru interesele lor vitale, împotriva oricărei asupriri şi exploatări naţionale şi sociale, pentru pace, democraţie şi socialism.

Aceste documente au fost salutate cu simpatie de către reprezentanţi ai celor mai diferite organizaţii obşteşti şi cercuri largi ale opiniei publice mondiale, care apreciază documentele Consfătuirii de la Moscova drept o nouă dovadă a consecvenţei şi perseverenţei politicii de pace dusă de ţările lagărului socialist, de partidele comuniste.

Este semnificativă în această privinţă declaraţia făcută la 8 decembrie de 38 de deputaţi laburişti britanici, care au declarat că Anglia trebuie să mulţumească în mod oficial primului ministru Hruşciov pentru reafirmarea "însemnătăţii coexistenţei paşnice". Ei au prezentat în Camera Comunelor o moţiune prin care se cere trimiterea unui mesaj în semn de preţuire primului ministru sovietic. Primul ministru al Indiei, Nehru, a declarat în cadrul unei consfătuiri de presă la 15 decembrie 1960: "Declaraţia Consfătuirii de la Moscova subliniază necesitatea coexistenţei paşnice, de aceea salut această declaraţie". Preşedintele Secţiei internaţionale a Partidului Socialist din Japonia a dat o înaltă apreciere Declaraţiei Consfătuirii, subliniind îndeosebi faptul că ea pune accentul pe politica de coexistenţă paşnică, în vederea preîntâmpinării războiului.

Nu mai puţin semnificativă este recunoaşterea forţei şi influenţei sporite a partidelor comuniste, a mişcării comuniste internaţionale. "Când în "Pravda" a apărut fotografia în care sunt înfăţişaţi participanţii la consfătuire - scria ziarul conservator englez "Sunday Times" - părea că s-a încheiat o etapă ... În fotografia publicată pe prima pagină erau înfăţişaţi reprezentanţi ai multor ţări, chiar ai unor ţări unde comunismul a fost pus în afara legii, înainte ei n-ar fi riscat să fie văzuţi şi recunoscuţi cu uşurinţă, dar acuma încrederea şi forţa lor îi fac să rişte aceasta". Ziarul american "New York Times" scrie că "un fapt capital care reiese din documentele Consfătuirii constă în aceea că comuniştii sunt mai ferm convinşi decât oricând că reprezintă viitorul. Ei îşi susţin convingerea referindu-se la o mare varietate de factori care merg de la actualul declin economic al Statelor Unite şi până la eşecurile politice pe care le-au suferit în unele ţări străine". Preşedintele Partidului Social Democrat German, Ollenhauer[126], a făcut o declaraţie cu privire la necesitatea studierii amănunţite a Declaraţiei; îndemnând să se împiedice prin toate mijloacele răspândirea continuă a comunismului, el a subliniat că ar fi neserios să se considere tezele acestei Declaraţii cu privire la victoria asupra sistemului capitalist ca un vis utopic sau romantic. Iar organul de presă al partidului laburist, "Tribune", apreciază că rezultatele Consfătuirii vor determina evenimentele mondiale în anii următori. Avea o mare teamă ca un cumva noi să apucăm o altă cale.

Aceste recunoaşteri din partea adversarilor ideologici ai mişcării comuniste constituie încă o dovadă a victoriilor pe care le repurtează ideile marxism-leninismului, a forţei pe care o reprezintă puternicul lagăr socialist, unitatea ţărilor socialiste şi a partidelor comuniste şi

[126] Erich Ollenhauer (1901-1963) – om politic german, membru al Partidului Social-Democrat; în perioada 1940-1945 s-a aflat în exil la Londra ; în 1946 a fost ales vicepreşedinte al S.P.D. (Partidul Social-Democrat) din Germania de Vest; preşedinte al S.P.D. (1952-1963).

muncitoreşti, a rolului uriaş pe care îl joacă în lumea contemporană clasa muncitoare revoluţionară şi avangarda ei - partidele comuniste.

Ca şi pentru celelalte partide frăţeşti, dezbaterile şi documentele Consfătuirii de la Moscova au, pentru partidul nostru, o uriaşă importanţă teoretică şi practică. Tezele Declaraţiei constituie o nouă confirmare a justeţei liniei politice a partidului nostru, a aprecierilor şi hotărârilor Congresului al III-lea al partidului. Luptând sub conducerea partidului pentru avântul neîncetat al economiei şi culturii socialiste, oamenii muncii din ţara noastră îşi vor da aportul lor neprecupeţit, alături de oamenii muncii din celelalte ţări socialiste, la întărirea continuă a unităţii şi forţei sistemului mondial socialist.

Studierea profundă a documentelor Consfătuirii va contribui la ridicarea nivelului politic, la călirea şi înarmarea ideologică a activului de partid a tuturor membrilor partidului nostru. Ele sunt un tezaur de noi învăţăminte care îmbogăţesc experienţa noastră în lupta pentru îndeplinirea sarcinilor construcţiei socialiste şi apărarea păcii.

Propunem Comitetului Central al partidului să aprobe Declaraţia şi Apelul către popoarele din întreaga lume, adoptate de Consfătuirea de la Moscova, documente de însemnătate istorică în lupta pentru victoria socialismului şi a păcii în întreaga lume.

Tov. Chivu Stoica: (după terminarea expunerii tov. Gh. Gheorghiu-Dej). Tovarăşi, înainte de a intra într-o pauză, rugăm pe tovarăşii care vor să se înscrie la cuvânt în legătură cu expunerea făcută de tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, să se înscrie. Luăm o pauză de 20 minute.

Şedinţa s-a întrerupt la ora 11,30.

*

Tov. Gheorghe Apostol: Tovarăşi, redeschidem şedinţa plenară. Trecem la discuţii. Are cuvântul tov. Barbu Zaharescu.

Tov. Barbu Zaharescu: Tovarăşi, Consfătuirea de la Moscova a partidelor comuniste şi muncitoreşti este un eveniment de o excepţională importanţă istorică pentru mişcarea muncitorească mondială. Aici, nu numai că s-au adunat reprezentanţii cei mai autorizaţi ai 81 de partide comuniste şi muncitoreşti din lumea întreagă (însuşi faptul acesta este extrem de important), dar, în afară de aceasta, trebuie să subliniem excepţionala importanţă a documentelor care au fost semnate la Moscova, înalta valoare ştiinţifică şi practică a Declaraţiei şi a Apelului care au fost semnate în unanimitate de reprezentanţii celor 81 de partide.

Dacă îmi permiteţi, tovarăşi, aş vrea să scot în evidenţă numai câteva din cele mai importante probleme care au fost stabilite în Declaraţia partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova şi care reprezintă pentru noi un îndreptar pentru mulţi ani de aici înainte în activitatea tuturor partidelor şi în munca ţărilor socialiste.

În primul rând, are o valoare excepţională caracterizarea epocii actuale. Această nouă caracterizare, a lovit în caracterizarea dogmatică dată de către reprezentanţii P.C. Chinez care se amintea în broşura lor despre *Trăiască leninismul!*, dată la vechea caracterizare dată de Lenin încă înainte de primul război mondial.

Aceasta are o importanţă excepţională practică în activitatea tuturor partidelor, atât din ţările socialiste, cât şi din ţările capitaliste, pentru că orientarea, linia pe care trebuie să meargă aceste partide, linia de apărare a păcii, dă încredere că toate partidele pot să ducă actualmente această luptă, din nou forţele socialismului precumpănesc asupra celor capitaliste.

De asemenea, socot că e foarte importantă analiza profundă făcută în Declaraţie a noii etape în care a intrat criza generală a capitalismului, nu ca urmare a unui război mondial, ci ca urmare a schimbării raporturilor de forţe care au avut loc în această perioadă.

Poziţia hotărâtă pe care au luat-o partidele comuniste şi muncitoreşti în problemele războiului şi păcii şi confirmarea rezoluţiilor Congreselor XX şi XXI ale P.C.U.S. şi a

Declaraţiei de la Moscova din 1957, de asemenea are o foarte mare valoare teoretică şi practică pentru activitatea noastră de mai departe.

Tov. Gheorghiu-Dej: Împotriva cărora chinezii s-au ridicat foarte hotărât. Acesta a fost unul din punctele împotriva cărora ei au dus o luptă foarte aprigă.

Tov. Barbu Zaharescu: Socot că e o mare victorie a partidelor marxist-leniniste că au reuşit, împotriva împotrivirii [sic!] comuniştilor chinezi, să introducă acest punct în Declaraţie.

Tov. Gheorghiu-Dej: Şi apoi, mi se pare, caracterizarea epocii contemporane, a fost dată la Congresul al XX-lea al P.C.U.S. Şi aceasta a fost adoptat în Consfătuire; or, chinezii tocmai aici se opuneau. Ei nu erau formal împotriva tezelor Congreselor XX şi XXI. Erau şi împotriva acestei formulări despre aprecierea epocii contemporane.

Tov. Barbu Zaharescu: În broşura *Trăiască leninismul!*, chinezii au considerat epoca contemporană drept epoca imperialistă de revoluţii şi războaie.

Tov. Gheorghiu-Dej: Această apreciere, repet, a fost făcută în Congresul XX. Ea a fost adoptată, nu a fost elaborată propriu-zis în Consfătuirea care a avut loc în 1957 şi pe această chestiune s-a dus bătălia, pentru că chinezii erau împotriva acestei caracterizări, a acestei aprecieri. Ei au luat aprecierea dogmatică luată din lucrarea lui Lenin despre imperialism, despre epoca imperialismului, scrisă cu ani şi ani în urmă, dar care nu mai corespunde epocii contemporane. Au avut loc schimbări de care musai trebuie să ţinem seama. Şi însuşi leninismul este cunoaşterea elementelor şi fenomenelor produse de viaţă.

Tov. Barbu Zaharescu: Excepţional de importantă este analiza făcută schimbărilor produse în urma prăbuşirii sistemului colonial şi apariţia unui nou tip de state de democraţie naţională, cu posibilitatea dezvoltării lor necapitaliste.

Declaraţia mai este importantă şi prin aceea că a fixat o serie de sarcini generale pentru partidele comuniste şi muncitoreşti din lumea întreagă din care aş vrea să scot în evidenţă faptul că pentru teza dată, urmările cultului personalităţii, cu toată împotrivirea înverşunată a tovarăşilor chinezi, după cum a reieşit din materialele consultate, au fost scoase în evidenţă pentru toate partidele.

De asemenea, sunt deosebit de importante indicaţiile amănunţite asupra mijloacelor care trebuie folosite pentru apărarea unităţii partidelor comuniste şi muncitoreşti. Acum am aflat că aceasta este o formulare propusă de delegaţia noastră şi eu sunt mândru că delegaţia noastră a putut aduce o contribuţie atât de valoroasă la această Declaraţie.

În proiectul de Declaraţie era vorba de lupta împotriva fracţionismului. Această formulare, felul cum a fost precizată, mi se pare mult mai bună. Cred de asemenea că sunt foarte importante indicaţiile amănunţite asupra faptului că esenţial în politica partidelor şi a statelor socialiste este ceea ce e general şi nu particular, naţional al fiecărei ţări. Tovarăşi, aceasta pentru noi, care urmărim mai atent cele ce se petrec în China, are o importanţă deosebită, pentru că chinezii subliniază mereu particularităţile naţionale ale Chinei în politica lor şi îl prezintă pe tov. Mao Tze-dun drept un genial continuator al lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin, de altfel pentru că ar fi aplicat marxism-leninismul în condiţiile excepţionale, în condiţiile particulare ale Chinei. De aici şi teoria lor despre chinezirea marxism-leninismului.

Tov. Gheorghiu-Dej: Despre chinezirea marxism-leninismului... un marxism-leninism românesc, maghiar...

Tov. Barbu Zaharescu: Desigur, tovarăşi, prin această enumerare foarte scurtă, n-am epuizat conţinutul creator, marxist-leninist, al Declaraţiei, însă nu e acesta scopul intervenţiei mele acum.

Vreau să arăt profundul ecou stârnit de Consfătuirea de la Moscova nu numai în rândurile partidelor noastre sau a elementelor progresiste din lumea întreagă, dar şi în

rândurile duşmanilor clasei muncitoare, spunând că sistemul mondial socialist a devenit factorul hotărâtor al dezvoltării omeneşti.

Cine în trecut s-ar fi sinchisit ce Declaraţie ia mişcarea comunistă în diferite probleme? Tov. Gheorghiu-Dej a arătat o serie de fapte care arată cum s-au speriat capitaliştii de Declaraţia de la Moscova.

Vreau să spun că la Pekin am fost asaltat de-a dreptul de un diplomat capitalist care sărea să mă întrebe ce se face la Moscova.

Tov. Gheorghiu-Dej: Aveau teamă să nu pornim pe calea războiului...

Tov. Barbu Zaharescu: Doreau foarte mult să se manifeste ruptură în lagărul socialist. Această dorinţă s-a manifestat foarte evident la dânsul încât după apariţia Declaraţiei, când m-am întâlnit cu câţiva din aceştia, am spus că acum fiţi liniştiţi, că nu e nici o ruptură în lagărul socialist.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ce spunea unul dintre secretarii de la Ministerul de Externe al cehilor?

Tov. Barbu Zaharescu: Am să vă spun. De altfel, astăzi am aflat din presă că domnul Spaak[127], la adunarea N.A.T.O., a propus ca Organizaţia Pactului Atlanticului de Nord să ia o hotărâre care să răspundă Declaraţiei de la Moscova. Această propunere a fost ridiculizată de înşişi participanţii la adunarea N.A.T.O. de la Paris.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dacă iau hotărâre în direcţia slăbirii încordării, dezarmării, noi o s-o salutăm.

Tov. Barbu Zaharescu: Partidul şi poporul nostru aprobă cu entuziasm activitatea delegaţiei la Moscova. Suntem mândri de poziţia justă adoptată de delegaţia noastră care a adus o contribuţie valoroasă la clarificarea problemelor discutate. Am citit intervenţia tov. Gheorghiu-Dej, care a fost făcută pe un ton sobru, care îl caracterizează, şi hotărât şi cred că el a adus o contribuţie importantă la clarificarea problemelor discutate.

Mă declar în întregime de acord şi fără îndoială că plenara va aproba cu entuziasm activitatea delegaţiei noastre la Moscova.

Tovarăşi, vreau să mă refer mai mult la tovarăşii chinezi şi la felul cum au privit şi mai continuă încă să privească unele probleme discutate acolo. Divergenţele care s-au manifestat la Moscova nu sunt noi. Tovarăşii chinezi de ani de zile au asemenea manifestări, cel puţin în ultimii doi ani, de când sunt la Pekin, am avut ocazie să semnalez partidului nostru o serie de abateri de la marxism-leninism, care se făceau acolo în China şi atitudinea greşită pe care o luau tovarăşii chinezi. Mai ascuţit s-a manifestat această atitudine în special după evenimentele din Tibet şi după conflictul de frontieră cu India. Chinezii au început să-şi teoretizeze atitudinea şovină, naţionalistă cu acele aşa-zise caracterizări ştiinţifice despre epoca noastră, despre imposibilitatea înlăturării războiului atâta timp cât există capitalism, ş.a.m.d. Adică pentru ei, după impresia mea, tovarăşi, atitudinea aceasta a fost o încercare de a justifica din punct de vedere teoretic poziţia lor şovină, naţionalistă în problemele practice ale relaţiilor internaţionale cu ţări atât de mari cum sunt India sau Indonezia.

Sigur, semnarea Declaraţiei şi a Apelului de către tovarăşii chinezi este o victorie a partidelor noastre şi în primul rând a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, care au

[127] Paul Henri Spaak (1899-1972) – om politic belgian, membru al Partidului Socialist; ministru al Afacerilor Externe (1936-1938, 1939-1945 - în cabinetul din exil de la Londra, 1945-1947, 1954-1957), prim-ministru (1938-1939, 1947-1950), viceprim-ministru şi ministru al Afacerilor Externe (1961-1966); primul preşedinte al Adunării Generale a O.N.U. (1946), primul preşedinte al Adunării comune a Comunităţii europene a cărbunelui şi oţelului (1952), preşedinte al Comitetului „Spaak" care a pregătit în perioada 1956-1957 Tratatul de la Roma, semnat la 25 martie 1957 de cele şase ţări care au fondat Piaţa Comună; secretar general al N.A.T.O. (1957-1961); în 1966 se retrage din viaţa politică.

menţinut ferm linia principială, marxist-leninistă, n-au făcut concesii principiale pe care le cereau comuniştii chinezi să le facem şi i-au silit, dacă nu vor să se izoleze (şi nu le convenea), să semneze această Declaraţie.

În acelaşi timp, din materialul pe care l-am studiat şi din cele spuse de tov. Gheorghiu-Dej, nu rezultă deloc că ei şi-au făcut autocritică, să fi spus că semnează Declaraţia pentru că sunt convinşi că au avut [o atitudine] greşită în trecut. Mi se pare că acest lucru nu e de bun augur.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dar s-au referit la autocritică în expunerea a doua. Au spus că e bine să se introducă spiritul autocritic şi în Consfătuirea noastră.

Tov. Barbu Zaharescu: Da, dar pentru alţii. Din discursul extrem de lung al lui Deng Xiao-ping şi din celelalte intervenţii foarte mari, nimic nu se vedea. Ştim de la Lenin, şi aici e cazul fără dogmatism să amintim de Lenin, că de atitudinea pe care o are un partid faţă de părerile lor greşite depinde seriozitatea şi garanţia acestui partid.

Suntem foarte bucuroşi că la Moscova s-a manifestat unitatea deplină a 81 de partide comuniste şi muncitoreşti, totuşi, în acelaşi timp, spun că să nu manifestăm speranţă prea multă că totul şi de aici înainte va merge, cum spune neamţul, „pe blat".

Şi acum, să mă refer la întrebarea pusă de tov. Gheorghiu-Dej adineauri.

Un diplomat al ambasadei cehoslovace, ducându-se la C.C. şi cu un adjunct al şefului Secţiei Externe, acesta i-a spus literalmente după apariţia Comunicatului, dar înainte de apariţia Declaraţiei, că nu v-a lăsat să citiţi *Trăiască leninismul!*; acum o să citiţi Declaraţia.

Nu cred, dar o spun, pentru că şi aceasta e ceva caracteristic: nu totdeauna spun ceea ce cred şi nu totdeauna cred ceea ce spun. Ei spun că Declaraţia reprezintă un triumf al ideilor lui Mao Tze-dun.

Tov. Gheorghiu-Dej: Chiar dacă nu e aşa, e bine să te prefaci.

Tov. Barbu Zaharescu: Cum spune italianul: dacă nu e adevărat, e bine nimerit.

Acesta este un lucru care socot că este îngrijorător şi va trebui cu multă vigilenţă să urmărim în permanenţă activitatea tovarăşilor chinezi. E la ei această situaţie că şi în trecut şi acum şi nu ştiu în ce măsură în viitor îşi vor schimba situaţia, merg pe această linie de a spune una şi a face alta. În vorbe sunt pentru unitate, iar în fapt au căutat să submineze unitatea partidelor comuniste şi muncitoreşti. Ca să mă exprim în limbajul lor, din punct de vedere strategic sunt de acord cu noi şi din punct de vedere tactic ne-au pus beţe în roate în unitatea lagărului socialist.

Tovarăşi, în trecut au fost în China puternice manifestări de naţionalism şi chiar şovinism, aşa că nu degeaba s-au opus cu înverşunare să fie menţionate în Declaraţie manifestările de „comunism naţional" şi au încercat să-l înlocuiască cu „naţionalism burghez". Pot să vă dau câteva exemple care să arate că ori pe faţă ori pe sub mână ei propagă şi acum în rândul poporului chinez şi în P.C. Chinez idei naţionaliste, şoviniste. De exemplu, ei au dat un cuvânt de ordine în organizaţiile de partid ca să se arate că China este ţara socialistă cea mai înaintată din lume pentru că, spun ei, principalul este conştiinţa comunistă a poporului, iar problemele materiale ar fi lucru secundar. Şi atunci ei spun, la noi, în poporul chinez, conştiinţa comunistă este cea mai ridicată, la ruşi nu e aşa de ridicată; spun dânşii. E adevărat că Uniunea Sovietică e mai bogată decât noi, dar ce are a face lucrul acesta, că ridicarea nivelului material e mai uşor de rezolvat decât problema ridicării conştiinţei comuniste şi noi am reuşit şi ruşii n-au ajuns la nivelul nostru.

Pe urmă, înseşi faptele care au dus la rechemarea specialiştilor sovietici din China[128] arată unele manifestări de naţionalism care i-au silit pe tovarăşii sovietici să plece de acolo.

[128] Pe 16 iulie 1960, guvernul sovietic a informat Pekinul asupra deciziei de a-şi retrage în

Trebuie să spun iarăşi o manifestare de ipocrizie, că n-au fost împotriva retragerii. Eu acolo am văzut şi am urmărit ce s-a întâmplat şi sovieticii au spus că au prevenit din timp, dar chinezii n-au formulat obiecţii, iar după ce au plecat specialiştii au început să protesteze că această plecare s-a făcut în mod unilateral. Nu mai puteau lucra acolo nu numai sovieticii, dar şi specialiştii noştri şi cehoslovacii. Noi am avut specialişti care să monteze turbosuflante, care au lucrat cu greutate pentru că spuneau că problemele lor sunt mai avansate şi au mers până acolo că au stricat uzine întregi construite de ţările socialiste, pentru că proiectele trimise de ţările socialiste sunt înapoiate, iar după ce le-au stricat au chemat specialiştii noştri să vină să repare că s-au stricat.

Asemenea manifestări de şovinism au avut şi n-aş putea să spun că Declaraţia de la Moscova o să le curme din rădăcini şi imediat. Tovarăşi, în Declaraţia de la Moscova s-a subliniat faptul că esenţial pentru ţările socialiste este aplicarea adevărurilor universal valabile ale marxism-leninismului şi nu scoaterea în evidenţă a particularităţilor naţionale. Până acum adevărurile universal valabile au fost neglijate în construcţia socialistă a R.P. Chineze.

Tov. Gheorghiu-Dej: Dar în acelaşi timp, negarea particularităţilor naţionale e o greşeală. A nu pune particularul pe general, dar călcarea în picioare a acestor particularităţi ajunge la ce a ajuns în Ungaria. Să nu lăsaţi impresia că particularităţile naţionale sunt lucruri de neglijat.

Tov. Barbu Zaharescu: Dar, de pildă, negarea principiului socialist al repartiţiei după muncă, nu se poate justifica prin particularităţi naţionale.

De asemenea, poziţia idealistă pe care au manifestat-o până acum într-o serie de probleme, de pildă, politica e forţa conducătoare prin care vor să elimine partea materială, să spună principiul socialist al repartiţiei şi în general condiţiile materiale sunt secundare şi conştiinţa omului e elementul principal. Aceasta, mi se pare, este o chestiune generală care nu trebuie să fie neglijată.

Tov. Gheorghiu-Dej: Revin asupra măsurilor din trecut, se îmbracă cu floricele chinezeşti, încearcă să le îndrepte, că nu e suficient factorul moral, că de la moral nu iese nici salariu, nici orez, nici pâine.

Tov. Barbu Zaharescu: Dacă ar fi spus acest lucru deschis şi autocritic, ar fi bine. Au luat o hotărâre care nu se publică şi e secretă şi în care recomandă să ia măsuri în ceea ce priveşte comunele populare, cu perspectiva celor trei forme de proprietate şi introduc principiul socialist al repartiţiei, care să fie aplicat în măsura în care este aplicat. Totuşi, după observaţiile mele, este mai bine aplicat în industrie decât în agricultură. Ei nu vor să publice această hotărâre şi spun că dacă o să afle străinii despre acest lucru au să considere ca o dare înapoi şi o recunoaştere a greşelilor.

Tov. Gheorghiu-Dej: E serios, foarte serios.

Tov. Barbu Zaharescu: Despre cultul personalităţii, trebuie să spun că, după observaţiile mele, niciodată în Uniunea Sovietică cultul personalităţii lui Stalin nu a ajuns la dimensiunile pe care le are cultul personalităţii lui Mao Tze-dun în China, sub toate manifestările pe care le-a prezentat tov. Hruşciov la Congresul al XX-lea.

Trebuie să spun că recent chinezii au editat o machetă în gips cu cinci figuri: Marx, Engels, Lenin, Stalin şi Mao Tze-dun. Această machetă am [au] scos-o din circulaţie şi şi-au dat seama că este o sărire peste cap. Ea a fost văzută şi de noi şi există această machetă.

Tov. Gheorghiu-Dej: Au considerat că nu e chiar oportun.

Tov. Barbu Zaharescu: Spun în permanenţă că Mao Tze-dun este cel mai mare marxist-leninist al zilelor noastre. Chestiunea aceasta este indiscutabil pentru dânşii şi ne aşteptăm s-o afirme la opinia publică mondială; mai bine să se grăbească s-o spună dânşii.

---

perioada 28 iulie-1 septembrie 1960 cei peste 1300 de specialişti sovietici aflaţi în China.

Tov. Gheorghiu-Dej: În privinţa aceasta, pot să aştepte mult şi bine.

Tov. Barbu Zaharescu: Tov. Gheorghiu-Dej a vorbit aici despre nesinceritatea lor, lucru care s-a manifestat în foarte multe privinţe la tovarăşii chinezi. Încă un exemplu aş vrea să dau. De pildă, recent au editat în limba chineză două lucrări: lucrarea tov. Hruşciov *Pentru o lume fără războaie, fără arme* şi o culegere de materiale şi articole cu privire la Consfătuirea de la Bucureşti. Acestea reprezintă praf în ochii noştri. Acestea broşuri sau cărţi editate într-un tiraj limitat sunt bune pentru străini. Nici un chinez nu le poate căpăta sau citi. Acestea le-am constatat din încercările noastre de a ne procura cărţile de la librării.

Tov. Gheorghiu-Dej: Au declarat deschis în Consfătuirea de la Moscova şi cea de la Bucureşti că în procesul muncii de redactare a proiectului de Declaraţie, întâlnirea de la Bucureşti a adus cel mai mare rău unităţii mişcării comuniste internaţionale. Ei au fost deosebit de furioşi pe Consfătuirea de la Bucureşti şi îndeosebi reproşul tovarăşilor români că s-au pretat la o asemenea chestiune. Au luat ca exemplu scrisoarea noastră şi au încercat să câştige aderenţi la părerile exprimate de ei, dar nimeni, afară de albanezi şi câţiva din cei care şovăiau, nu s-au apropiat de părerile lor. Dimpotrivă, au subliniat aproape toţi în cuvântările lor, s-au referit la întâlnirea de la Bucureşti şi la importanţa acestei Consfătuiri. Faptele sunt fapte şi oricât ar încerca să le nege nu vor putea.

Tov. Barbu Zaharescu: Trebuie să se arate că nu se poate să nu se manifeste în situaţia internă din China faptul că au încălcat în mod grosolan în privinţa construcţiei socialismului. Aici e o manifestare de revizionism. De fapt, şi de altfel între noi putem vorbi deschis că dogmatismul până la urmă se întâlneşte foarte bine cu revizionismul şi în ce priveşte şovinismul în alte privinţe. Au încercat să revizuiască învăţătura marxist-leninistă şi în ce priveşte construcţia socialismului. În locul legii dezvoltării planice proporţionale a economiei naţionale, care este o lege de bază, au introdus o nouă lege: dezvoltarea din salt în salt. Aceasta a dus la o cădere a planului. Azi nu dau cifre, nu dau date, dar dau salturi.

Faptul este că nu sunt în stare azi să înfăptuiască planul de schimburi economice între ţările noastre, cu toate ţările lagărului socialist şi aruncă boala pe omul sănătos, aruncând vina pe Uniunea Sovietică, că ea şi-a retras specialiştii şi de aceea nu mai pot să îndeplinească planul. Că ne spun nouă, încă nu e lucrul cel mai grav, dar lucrul acesta îl spun din om în om, întregului popor chinez, că trăiesc greu din cauză că specialiştii sovietici i-au lăsat şi acest lucru este destul de grav după părerea mea.

Tovarăşi, sunt foarte mari lipsuri actualmente în China. Situaţia e mult mai grea decât acum doi ani, când am venit acolo. Atunci erau numai unele produse industriale de larg consum neraţionalizate. Astăzi, toate mărfurile alimentare, cu excepţia lucrurilor de artă, sunt raţionalizate. Dacă un chinez se duce la cofetărie să ia bomboane, trebuie să ducă cartela. Ori greutăţile acestea, după părerea mea, s-au ivit din cauza greşelilor săvârşite în dezvoltarea socialistă.

Tov. Gheorghiu-Dej: Înseamnă o încălcare a legilor dezvoltării socialiste.

Tov. Barbu Zaharescu: Ei, neîndrăznind să atace făţiş principiul socialist al repartiţiei după muncă, consideră că elementul principal este conştiinţa politică a maselor, iar elementul material este secund, făcând o separare artificială între condiţiile acestea.

În acelaşi timp răstălmăcesc această teză şi prezintă acest principiu nu ca pe o lege de dezvoltare a societăţii, ci ca pe o rămăşiţă a dreptului burghez.

Greutăţile actuale au făcut ca C.C. al P.C. Chinez să ia hotărâri care să îndrepte lucrurile, însă aceasta nu este o autocritică deschisă şi sănătoasă, ci un fel de cârpăceală şi de chinezire, un fel de mers întortocheat, pentru a se feri să spună adevărul poporului chinez.

Eu spun drept că e dureros lucrul acesta, pentru că vedem o ţară socialistă care se zbate în greutăţi foarte mari şi e vorba de interesul întregului lagăr socialist.

Tov. Gheorghiu-Dej: De aceea i-am atins cum trebuia şi la Bucureşti şi Consfătuirea de la Moscova şi în scrisoarea trimisă lor.

Tov. Barbu Zaharescu: Acum, în cea mai mare parte a Chinei este foamete. Am făcut o socoteală şi ei la fel şi rezultă că ei nu dau ca hrană actualmente poporului chinez decât maximum 1300-1400 de calorii pe zi, adică mai puţin de jumătate decât norma care e recunoscută ca strict necesară de către ştiinţă.

Trebuie să vă mai spun că autorităţile chineze, în perioada discuţiilor care au avut loc între noi şi ei, şi ca urmare a scrisorilor principiale adresate de aproape toate partidele comuniste şi muncitoreşti, P.C. Chinez, s-au lăsat până la a face mici mizerii Misiunilor diplomatice ale ţărilor socialiste, excepţia albanezilor, care fiind pe linie, după ei, au fost foarte adulaţi şi mângâiaţi.

Tov. Gheorghiu-Dej: Au fost purtaţi ca sfintele moaşte prin locuri unde erau calamităţi şi lipsă de mâncare.

Tov. Barbu Zaharescu: Aproape, pentru P.C. Chinez, cel mai mare partid comunist din lume este partidul comunist albanez.

Tov. Gheorghiu-Dej: ... că marxism-leninismul s-a refugiat pe o insulă şi această insulă este Albania.

Tov. Barbu Zaharescu: Câteva cuvinte asupra politicii noastre, ce trebuie să facem pe viitor. Pentru mine, ca reprezentant al ţării noastre acolo, este deosebit de important lucrul acesta. Fără îndoială şi Consfătuirea de la Moscova a arătat că trebuie să depunem cele mai mari eforturi pe linie de partid şi pe linie de stat pentru îmbunătăţirea relaţiilor noastre cu China, pentru ca să devină cât mai strânse legăturile între ţările noastre şi partidele noastre, dar pe baze principiale, marxist-leniniste. Fără îndoială că nu trebuie arătat nici un fel de slăbiciune, nici un fel de şovăială în această privinţă. În acelaşi timp, cred că nu trebuie să aşteptăm cu mâinile în buzunar cum se desfăşoară evenimentele, ci să luăm mereu iniţiative, să manifestăm mereu dorinţa noastră de a întări legăturile noastre cu China. Cred că lucrul acesta are o importanţă foarte mare.

În încheiere, daţi-mi voie să mă refer la cele spuse de tov. Gheorghiu-Dej despre mine.

Tov. Gheorghiu-Dej a spus, cu prilejul trimiterii scrisorii noastre către P.C. Chinez...

Tov. Gheorghiu-Dej: Nu Gheorghiu-Dej, aceasta este aprecierea Biroului Politic.

Tov. Barbu Zaharescu: ... că am manifestat şovăială. Vreau să spun că am arătat de la început că sunt de acord atât cu conţinutul, cât şi cu forma scrisorii. Mi-am manifestat îndoială dacă e necesar ca în scrisoarea noastră să amintim despre comunele populare. Acest singur lucru pe care l-am spus atunci cred că nu era esenţialul.

Tov. Chivu Stoica: Să mai controlăm unele fapte, că nu sunt tocmai aşa de reale.

Tov. Barbu Zaharescu: Am vorbit personal cu tov. Gheorghiu-Dej şi spun, tovarăşi, aici, că după părerea mea o critică a comuniştilor chinezi trebuie făcută după o analiză amănunţită.

Tov. Ceauşescu Nicolae: Dar azi ai spus foarte multe lucruri de care te-ai lovit, nu de la plenara din august până acum. La plenara din august, nu numai că nu te-ai referit la acest aspect pentru a ajuta la îmbunătăţirea materialului, dar observaţia a fost că trebuie să fim mai moderaţi.

Tov. Barbu Zaharescu: N-am spus că trebuie să fim mai moderaţi, ci în ce priveşte scoaterea în evidenţă a lucrurilor spuse. În permanenţă am scris lucrurile acestea, dar la plenară nu le-am spus.

Tov. Gheorghiu-Dej: N-am obiceiul să pun în traistă nimănui decât ceea ce a luat el singur. Am citit cu mare atenţie informările tale. Să spună şi Bunaciu. Nici pe el nu l-a mulţumit, sunt convins de aceasta. Nici pe noi n-a putut să ne mulţumească, însă este impresia că nu eşti suficient de activ, nu cauţi să pătrunzi mai adânc lucrurile, să le cunoşti noţiunile, lăsaţi impresia că cele ce se petrec în China merită un studiu atent, că nu sunt

tocmai de aruncat. N-am înţeles şi simţit din cele ce ai spus tu că te ridici împotriva celor ce se petrec acolo, chiar dacă în unele sau altele informări puneai semnul întrebării asupra lucrurilor petrecute în China. Acum poţi să spui, să obiectezi, că nu se putea într-o telegramă cifrată să spui totul, dar puteai să scrii materiale ample, cuprinzătoare, dacă tu considerai că nu înţelegem că nu ştim cele ce se petrec în China.

Tov. Barbu Zaharescu: Am scris materiale. Nu am curajul să fac afirmaţii.

Tov. Gheorghiu-Dej: Am impresia că te-a impresionat pe tine cele ce se petrec acolo, te-au influenţat şi priveşti oarecum diferit de felul cum priveam noi lucrurile în privinţa politicii interne în construcţia socialismului în China, cu formarea comunelor populare, timpul record nemaipomenit de influenţare [înfiinţare] a acestor comune populare ş.a.m.d.

Toate acestea n-au format obiect de analiză profundă, deşi tu eşti unul din cadrele vechi de partid de la care noi avem pretenţii, mai cu seamă că te consideri economist, şi nu un economist burghez, ci un economist marxist. Ai şi câteva încercări în această privinţă. Ne puneam întrebarea: te-am ajutat destul, ţi-am dat îndrumări suficiente? Căutam întotdeauna vina la noi şi nu la tine. Ne-am mirat de superficialitatea cu care priveşte lucrurile acolo.

Tu vroiai să ai o discuţie cu conducerea partidului, cu Biroul Politic, să atragi atenţia Biroului Politic asupra anumitor aspecte din viaţa internă a Chinei, nu în sensul de a ne trezi vigilenţa, de a face alarmă, ci de a ne ajuta să înţelegem că cele ce se petrec acolo nu sunt lucruri chiar aşa de rele.

După plenara din august, probabil că te-ai mai gândit. Eu nu pot să spun în ce fel şi cum. Dar impresia noastră aceasta a fost, că pe tine te-a impresionat cele ce se petrec acolo. Ai văzut şi lucruri negative, însă lucrurile acestea te-au impresionat pe tine.

Tov. Barbu Zaharescu: Îmi pare rău că v-am făcut această impresie. Însă eu pot să spun hotărât. Eu nu am fost impresionat, ci m-a silit să privesc critic situaţia de acolo.

Tov. Gheorghiu-Dej: Spun sincer şi nu chinezeşte cele ce spun, ce gândesc, obişnuiesc întotdeauna, aşa cum ne învaţă partidul, să reflectăm serios când ne pronunţăm asupra unor lucruri. De altfel, la plenara din august, îţi aminteşti foarte bine, e şi stenograma, ai fost puţin îngrijorat de unele formulări. Ne recomandai că ar fi bine să ne mai documentăm, crezând că noi nu suntem destul de bine informaţi.

Tov. Răutu Leonte: Îmi amintesc că în afară de problema comunelor populare, de pildă, tot din grija aceasta, ai ridicat şi problema cu pieirea celor 300 de milioane de oameni.

Tov. Barbu Zaharescu: Am întrebat pentru că nu am ştiut.

Tov. Răutu: Este stenograma. Ai spus cam în felul următor: că în chestiunea cu cele 300 de milioane de oameni, nu e chiar aşa, că au ridicat nepublic.

Am pus numai întrebarea: Dacă tov. Zaharescu îşi aminteşte despre acest lucru.

Tov. Barbu Zaharescu: Da. Nu am ştiut ce a spus tov. Mao Tze-dun la Moscova. După aceea mi-aţi spus.

Tov. Voicu Ştefan: Ai adăugat că personal ţi s-a spus lucrul acesta, dar că nu a fost public spus.

Tov. Barbu Zaharescu: La Moscova a spus în public.

Tov. Răutu Leonte: Important este că e public sau nepublic? Important este esenţialul acestei teze.

Tov. Barbu Zaharescu: Vreau să spun că sunt perfect de acord, fără îndoială că Comitetul Central va aproba în întregime linia manifestată de delegaţia noastră la Moscova[129].

---

[129] Autocritica făcută în timpul Plenarei de Barbu Zaharescu, ambasadorul român la Pekin, pentru obiecţiile ridicate anterior la o reacţie prea dură faţă de P.C. Chinez, nu a fost considerată

Tov. G. Apostol: Are cuvântul tov. A. Bunaciu, se pregăteşte tov. C. Pârvulescu[130].

Tov. A. Bunaciu: Tovarăşi, am cerut cuvântul, atât pentru a-mi exprima acordul deplin cu documentele Consfătuirii de la Moscova, cu activitatea delegaţiei noastre de partid, în frunte cu tov. Gheorghiu-Dej, la această consfătuire a partidelor comuniste şi muncitoreşti. Trebuie subliniată importanţa deosebit de mare pe care această consfătuire, documentele elaborate o au pentru partidele comuniste şi muncitoreşti din întreaga lume, pentru clasa muncitoare din lumea întreagă, pentru popoarele din colonii şi care s-au eliberat recent din jugul colonialist, pentru toţi oamenii cinstiţi din lumea întreagă, prin complexitatea problemelor pe care aceste documente - Declaraţia, în special - le elucidează în faţa comuniştilor, a muncitorilor din întreaga lume în epoca actuală.

Este clar că această Declaraţie va avea o influenţă deosebită chiar şi pentru P.C.C., dacă această declaraţie ar fi prezentată corect în R.P. Chineză, dacă nu va fi denaturată, aşa cum se pare că deja sunt semne, prin prezentarea acestei Declaraţii în sensul că subliniază aspecte cu totul necorespunzătoare, această Declaraţie din care ar reiese, chipurile, că confirmă tezele greşite ale lui Mao Tze-dun şi ale tovarăşilor chinezi.

În al doilea rând, am luat cuvântul şi pentru a explica atitudinea mea arătată în expunere, în legătură cu poziţia greşită, antimarxistă, sectară a P.C.C. din ultimul timp.

Trebuie să vă spun că în primul rând nu se poate să mi se dea o astfel de apreciere, pentru că eu ştiu convingerea prin atitudinea mea clară şi fermă în ce priveşte poziţia cu totul greşită, antimarxistă a comuniştilor chinezi în toate problemele pe care Declaraţia le prezintă. N-am avut niciodată nici un fel de îndoială sau dubiu în ce priveşte justeţea poziţiei partidelor comuniste faţă de aceste greşeli primejdioase pentru partidele comuniste, pentru pacea omenirii, pe care în ultimii ani comuniştii chinezi le fac cunoscute cu metodele despre care aţi luat cunoştinţă. Dar totuşi dacă s-a spus aceasta, undeva trebuie să fi fost la mine anumite atitudini care să justifice această apreciere şi mi-am amintit că pe linie de stat s-a manifestat asta.

Eu ştiu ca în două împrejurări s-a manifestat aceasta. În primăvară, în legătură cu relaţiile noastre cu ambasada chineză. La o gală de filme au fost invitaţi gazetari şi unii profesori şi eu mi-am exprimat părerea că ar putea să participe. A fost o atitudine că nu este bine să participăm şi cu aceasta chestiunea a fost rezolvată.

Al doilea moment în care s-a vădit această atitudine a mea de şovăială, - precizez, tot pe linia relaţiilor cu ambasada chineză de aici şi Ministerul de Externe -, a fost în ce priveşte buletinul ambasadei, unde într-adevăr am manifestat atitudinea că poate totuşi acel material din buletinul din iulie131 nu poate avea nici o influenţă, pentru că absurditatea lor este atât de evidentă, încât este greu de presupus că ar putea influenţa cât de cât un om cu ştiinţă de carte, gândindu-mă la viitorul relaţiilor pe linie de stat.

mulţumitoare de către conducerea P.M.R. Zaharescu a fost prelucrat ulterior într-o şedinţă specială de Ghizela Vass şi Leonte Răutu. Ca urmare, el va transmite pe 1 februarie 1961 Biroului Politic o scrisoare autocritică, recunoscând că a greşit atunci când a încercat să privească lucrurile „obiectiv", arătând „şi laturile bune şi pe cele rele ale problemei, ca şi cum ar fi vorba de o cercetare ştiinţifică, iar nu de o acţiune politică" (ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 127/1961, f. 4-6).

[130] Constantin Pârvulescu (1895-1992) – membru fondator al P.C.R., a făcut parte (alături de Emil Bodnăraş şi Iosif Rangheţ) din triumviratul care a condus partidul după ce Ştefan Foriş a fost înlăturat de la conducere la 4 aprilie 1944, membru al C.C. al P.C.R. (1945-1960), membru al Biroului Politic (1952-1960), preşedinte al Comisiei Centrale de Control a C.C. (1945-1955), preşedinte al Colegiului Central de Partid, membru al Comisiei Centrale de Revizie (1960-1979).

[131] Bunaciu se referă la Buletinul intern editat de Ambasada R.P.C. la Bucureşti.

Acestea au fost cele două momente în care mi-am exprimat această şovăială care justifica această apreciere din document şi sunt de acord cu ea, pentru că ar fi trebuit să fiu mai ferm şi să nu dau aceste explicaţii, că acest material nu influenţează asupra poziţiei noastre.

Această atitudine a mea ar fi putut să aibă consecinţe şi pentru alţi colaboratori din minister, în ce priveşte apariţia unor materiale greşite în acest buletin, care de altfel nu a apărut, dar a fost o discuţie.

Despre altele eu cel puţin nu-mi amintesc.

Tov. Chivu Stoica: După plenara din august, când s-a aprobat textul scrisorii, ai afirmat: Mă gândesc să nu adoptăm termeni prea tari, pentru că asta ne strică în relaţiile noastre.

Tov. A. Bunaciu: Dacă dv. spuneţi că am spus lucrul acesta aşa este, dar eu nu-mi amintesc să fi spus aşa ceva.

Eu acuma nu-mi amintesc, dar poate că dacă mă voi gândi îmi voi aminti. Sigur, dacă tov. Chivu afirmă, este clar că am spus.

Dacă pe linie de stat am avut această poziţie de îngăduinţă şi aceasta se pare că s-a transmis şi faţă de documentul nostru de partid, consider că este o atitudine greşită şi nepermisă. De aceea, îmi însuşesc aprecierea Biroului Politic şi a plenarei şi mă voi strădui să găsesc sursele acestei atitudini de şovăială. Intervenţia mea a fost să nu înăsprim relaţiile pe linie de stat.

Tov. G. Vass[132]: Dar ce, despărţim statul de partid?

Tov. M. Dalea[133]: După terminarea lucrărilor Congresului [III al P.M.R.], înainte de a pleca la Moscova pentru a da în primire, m-am dus la tov. Bunaciu să stabilim condiţiile în care voi pleca de acolo.

Eu atunci am ridicat două probleme. Am arătat discuţia avută cu tov. Zaharescu şi am spus că consider că a fost o poziţie greşită a tov. Zaharescu şi că tovarăşul Bunaciu trebuie să stea de vorbă cu Zaharescu şi să-i arate poziţia greşită pe care a avut-o.

A doua chestiune a fost în legătură cu [Silviu] Brucan[134]. Eu în perioada Congresului l-am întâlnit întâmplător pe Brucan. A venit vorba despre problemele care erau la ordinea zilei - cu conferinţa la nivel înalt şi el în treacăt a spus: lasă, domnule, că ne-au făcut şi treburile acestea cu tov. Hruşciov foarte mari greutăţi, că poziţia Uniunii Sovietice a creat o confuzie foarte mare la partidele comuniste din America latină.

Aceste două lucruri le-am spus tovarăşului Bunaciu şi am spus că consider că ar trebui stat cu ei de vorbă, pentru ca să nu existe asemenea confuzii la oameni. Tov. Bunaciu a fost de acord.

Despre tov. Zaharescu a spus că consideră că el este capabil de asemenea lucruri, iar despre Brucan a spus că nu crede că poate gândi astfel.

Întrebarea mea este dacă tov. Bunaciu a stat de vorbă cu aceşti tovarăşi?

Tov. A. Bunaciu: Aceste două fapte [sunt] de natură cu totul diferite. În legătură cu tov. Zaharescu am spus că nu este nimic nou, pentru că astfel de atitudini ale lui sunt cunoscute.

[132] Ghizela Vass (1912-?) – membru din ilegalitate al P.C.R., membru supleant (1948-1952) şi membru al C.C. al P.M.R. (1952-1984), secretar al organizaţiei P.M.R. Bucureşti (1953); şeful Secţiei relaţii externe a C.C.

[133] Mihai Dalea era ambasadorul R.P.R. la Moscova.

[134] Silviu Brucan (n. 1916) – nume real Bruckner; membru din ilegalitate al P.C.R.; secretar general de redacţie şi redactor şef adjunct la ziarul „Scânteia" (1944-1956); ministru plenipotenţiar al R.P.R. în S.U.A. (1956-1959); reprezentant permanent la O.N.U. (1959-1961); vicepreşedinte al R.T.V. (1961-1966).

În ce priveşte pe Brucan este cu totul deosebită forma pe care mi-a relatat-o. Mi-a spus că într-o convorbire în timpul Congresului, ai spus că a fost şi tov. Vinţe[135], Brucan şi-ar fi exprimat într-o formă necorespunzătoare părerea despre serviciul pe care ni-l aduce atitudinea unor conducători, dar că n-a exprimat nume, referindu-se astfel la tov. Hruşciov.

Am discutat cu Brucan şi el a spus că n-a spus asta. El spunea că a spus că şi noi putem servi anumitor cercuri prin atitudinea noastră. Brucan a spus că despre astfel de greşeli a vorbit şi cu tov. Gheorghiu-Dej. Asta a fost.

[...]

Tov. Trofin Virgil[136]: În primul rând, aş vrea şi eu să-mi exprim deplinul acord cu Declaraţia consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti şi cu Apelul către popoarele din întreaga lume.

De asemenea, sunt întru totul de acord cu poziţia principială a delegaţiei partidului nostru la Consfătuire, precum şi cu darea de seamă prezentată în faţa plenarei noastre de tov. Gheorghiu-Dej.

Documentele adoptate de Consfătuire au o importantă excepţională în lupta pentru pace, pentru mobilizarea maselor largi ale oamenilor muncii în lupta pentru cucerirea acestui mare deziderat al popoarelor.

Aş vrea să înfăţişez foarte pe scurt poziţia pe care reprezentanţii tineretului chinez au avut-o în ultimii ani în mişcarea internaţională de tineret şi greutăţile imense pe care le-au pricinuit acestei mişcări poziţia lor dogmatică, stângistă, încercările lor de a abate Federaţia Mondială a Tineretului Democrat şi Uniunea Internaţională a Studenţilor de la principiile stabilite de Declaraţia partidelor din 1957.

În primul rând, când se subliniază despre deosebirea de metode şi formele folosite [de către chinezi] în relaţiile cu celelalte organizaţii de masă, reprezentanţii lor în organizaţiile de tineret, poate şi datorită insuficientei lor experienţe şi maturitate, au făcut câteva abateri de o gravitate deosebită. Ei au provocat asemenea greutăţi luptei pentru pace în mijlocul tineretului încât la un moment dat, datorită poziţiei luate de toate organizaţiile, au fost într-o situaţie ridicolă.

În raportul prezentat de tov. Hruşciov la Consfătuirea de la Moscova s-au dat exemple despre poziţia delegatului tineretului chinez cu privire la crearea bazei comitetului de pregătire a Forumului mondial al tineretului. Cu toate că înainte de această Consfătuire au fost numeroase discuţii cu reprezentanţii tineretului chinez, prin care s-a explicat că nu e just să vină cu o asemenea poziţie, că se vor izola. Cu toate acestea, în mod încăpăţânat, au ridicat această problemă în cadrul şedinţei în faţa reprezentanţilor organizaţiilor de tineret comuniste, catolice, ai diferitelor organizaţii cu caracter religios, sportiv, susţinând ca să se introducă în Apelul adresat tineretului din întreaga lume că sarcina numărul unu a tineretului din întreaga lume este aceea de a lupta împotriva imperialismului, în frunte cu imperialiştii din Statele Unite. Ei au intenţionat să facă prin aceasta o provocare, în fond, pe care au făcut-o în cadrul acestei şedinţe. Nu se poate spune că ei nu cunoşteau scopul şi caracterul şedinţei de la Moscova. Au făcut-o intenţionat, mergând pe linia politicii lor dogmatice, stângiste.

Aş vrea să subliniez că faţă de propunerea guvernului nostru în faţa O.N.U. de a se dezbate problemele educării tineretului în spiritul păcii şi prieteniei între popoare, ei au avut o poziţie negativă, dându-se unele afirmaţii, pe bună dreptate verificate în raportul prezentat de tov. Gheorghiu-Dej, de neînţeles[137].

Aş vrea să arăt că s-au pronunţat împotriva acestei propuneri nu numai la Forumul mondial al tineretului, dar şi cu privire la adoptarea unei poziţii juste în cadrul Congresului Uniunii Internaţionale a Studenţilor.

După ce această problemă a fost dezbătută în O.N.U. şi unde împotriva poziţiei americanilor şi englezilor, propunerea guvernului nostru a fost acceptată de către delegaţii la O.N.U., [ceea ce] arată justeţea acestei propuneri a guvernului nostru, justeţea insistenţelor noastre pe această linie. Au afirmat că a susţine ca problema aceasta să fie dezbătută la O.N.U. este în contradicţie cu Declaraţia partidelor noastre din 1957 şi spuneau că a ridica această problemă în faţa O.N.U. e ca şi cum am cere lui Cian Kai-şi să facă educaţie tineretului, că dacă nu fac ei parte din O.N.U., aceasta nu-şi îndeplineşte rolul pe care ea îl are.

Tov. Gheorghiu-Dej: Nu-i împiedică să afirme că imperialiştii sunt învăţătorii noştri, că învăţăm de la ei şi că revizioniştii sunt învăţătorii noştri şi că învăţăm de la ei. Tot o chinezire.

Tov. Trofin Virgil: Au mers până acolo cu atitudinea aceasta încât la ultima şedinţă a Consiliului Federaţiei Mondiale a Tineretului Democrat, după ce s-au terminat dezbaterile şi au văzut că sunt combătute concepţiile lor, când nimeni nu se aştepta, la încheierea şedinţei s-a ridicat şi a spus că întreaga politică a Federaţiei să fie revizuită pentru că nu corespunde caracterului mondial al tineretului. Am spus acest lucru pentru că zilele trecute toţi reprezentanţii tineretului chinez au fost rechemaţi la Pekin.

Din cele ascultate, reiese necesitatea ca în continuare să ne ascuţim vigilenţa, să nu aşteptăm că vor face o cotitură de 180 de grade şi la întoarcere, de a manifesta consecvenţă faţă de toate manifestările lor.

Câteva cuvinte în legătură cu tineretul din Albania. Vreau să arăt aici că am avut prilejul să ne izbim de această încăpăţânare şi de această neruşinare a reprezentanţilor albanezi şi am spus la momentul respectiv conducerii partidului.

Cunoaşteţi despre întâlnirea tineretului din Balcani. Cele mai mari greutăţi din partea tineretului albanez au fost. În problemele luptei pentru pace, creării unei zone a păcii în această parte a lumii, a fost o platformă comună. Cu albanezii s-au dus discuţii peste discuţii. Chestiunea de a transforma această şedinţă într-o tribună în care să tragem şi cu puşca şi cu tunul în iugoslavi, dacă ar fi obţinut acest lucru, ar fi fost cei mai satisfăcuţi. Ei nu au putut face aceasta, a fost demascat revizionismul iugoslav de pe poziţia partidului nostru şi aşa se explică faptul că reprezentanţii tineretului albanez au plecat din ţară fără să ia rămas bun de la conducerea organizaţiei şi au spus că nu le-a plăcut modul în care organizaţia română a organizat şedinţa la Bucureşti.

---

[135] Ion Vinţe (Vincze) (n.1910) – membru din ilegalitate al P.C.R.; acuzator public pe lângă Tribunalul Poporului (1945), ministru plenipotenţiar în Ungaria (1947), ministru al Silviculturii (1948), ministru al Industriei Alimentare (1949-1950), adjunct al ministrului Afacerilor Interne şi comandant al trupelor de securitate (1952); vicepreşedinte al Consiliului Naţional al oamenilor muncii de naţionalitate maghiară (1971), membru supleant al C.C. al P.M.R. (1948-1955), membru (1955-1960) şi vicepreşedinte al Colegiului Central de Partid (1960-1969); general maior (1952).

[136] Virgil Trofin (1926-1984) – om politic român; prim-secretar al C.C. al U.T.M. (1956-1964), membru supleant (1955-1960) şi membru al C.C. al P.M.R. (1960-1984), membru al Prezidiului Permanent al C.C. (1969-1974), membru al C.P.Ex (1969-1984), secretar al C.C. al P.C.R. (1965-1972), preşedinte al U.G.S.R. (1971), viceprim-ministru şi ministru al Comerţului Interior (1972-1974), prim secretar al Comitetului de partid Braşov (1974-1977), ministru al Economiei forestiere şi Materialelor de construcţie (1977-1978), viceprim-ministru şi ministru al Minelor, Petrolului şi Geologiei (1978-1981), director la I.A.S. Mircea Vodă, jud. Călăraşi (1982-1984).

[137] La cea de-a XV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., delegaţia R.P.R., condusă de Gheorghiu-Dej, a propus înscrierea pe ordinea de zi a punctelor: 1."Acţiuni pe plan regional în vederea îmbunătăţirii relaţiilor de bună vecinătate între state europene aparţinând unor sisteme social-politice diferite"; 2."Măsuri pentru promovarea în rândurile tineretului a ideilor păcii, respectului reciproc şi înţelegerii între popoare."

Tov. Gheorghiu-Dej: Ei consideră pe ceilalţi împăciuitorişti, că nu scot bastoanele o dată cu ei, ca şi cum combaterea revizionismului iugoslav înseamnă a vorbi în fiecare zi, a trage cu tunul în fiecare zi. Demascarea revizioniştilor a fost făcută principial, hotărât, fără nici o şovăială şi s-a considerat că această demascare şi-a atins ţelul. Însă albanezii vedeau în continuarea focurilor pe care le trăgeau şi alte scopuri, desigur, scopuri naţionaliste şi la dânşii naţionalismul este foarte puternic, nu mai puţin decât în Iugoslavia şi de aceea se împotriveau de fiecare dată. Dacă nu luai poziţie de fiecare dată sau dacă nu publicai articolele lor lipsite de consistenţă în presa noastră, pe dânşii lucrul acesta îi supăra. La urma urmei nu pot fi rupte relaţiile cu Iugoslavia. Nu trebuie să acţionăm împotriva revizioniştilor iugoslavi încât să ducă la ruperea relaţiilor. Nu vom ajuta poporul să înţeleagă că e greşit dacă noi vom adopta asemenea atitudine care să le folosească lor, ca fiind acţiuni îndreptate împotriva Iugoslaviei şi a poporului. Nu o putem categorisi în rândul ţărilor capitaliste. Ar fi greşit. De altfel, în cuvântul la toast, la sfârşitul Consfătuirii, Hruşciov a atins această problemă destul de larg, a atras atenţia desigur că ar fi fost mai bine dacă am fi discutat în plenara Consfătuirii. Însă şi aşa afirmaţiile făcute de Hruşciov în toast au importantă deosebită. Uniunea Sovietică, C.C. al P.C.U.S. n-au renunţat la acea apreciere făcută la timp, după cum n-a renunţat nici la aprecierea revizioniştilor iugoslavi şi a programului revizionist al Congresului U.C.I. Aceasta nu poate să ne facă să-i tratăm ca pe capitalişti şi să rupem relaţiile cu ei.

Avem relaţii cu state capitaliste. De ce să nu avem relaţii cu ei? Îi criticăm, când ridică coada iar îi rupem coada. Iar o să mai primească credite de la imperialişti, dacă o să tragem de fiecare dată pe ei. Şi apoi nu se poate să nu ţinem seama de faptul că într-o serie de probleme internaţionale, totuşi, ei au fost alături de noi. E un fapt. Nu se poate nega aceasta. A spune că nu mă interesează când iau ei poziţie alături de noi, ar fi greşit. Pentru alte poziţii greşite îi criticăm, îi ajutăm. La urmă au luat poziţie alături de noi. Hruşciov a avut convorbire şi cu Tito[138]. De aceasta s-a ocupat şi presa internaţională capitalistă. Albanezii ar fi vrut să rupem relaţiile cu ei, să revenim la acele relaţii încordate care au existat la timpul lor nu numai pe linie de partid, dar şi pe linie de stat.

Tov. Trofin Virgil: Aş vrea să spun două chestiuni în legătură cu problema ridicată în darea de seamă, de acele manifestări naţionaliste, şovine. Încerc să fac legătura între acestea şi două fapte concrete. O delegaţie a Comitetului Central al nostru care a mers în Ungaria anul acesta, discutând cu un tovarăş din conducerea C.C. despre manuale, s-a constatat că în acestea problema era tratată aşa cum s-a arătat aici de tov. Gheorghiu-Dej. În manuale se scria că problema graniţelor este încă nerezolvată, dar că nu e momentul ca acum să se discute să educăm tineretul şi că poate această problemă se va clarifica. S-a atras atenţia asupra acestei greşeli şi a fost calificată ca o manifestare naţionalistă. Conducerea organizaţiei, primul lor secretar a afirmat că este o greşeală şi au spus ca vor încerca s-o îndrepte. Când am primit al doilea rând de manuale, acelaşi lucru era în manuale. Apoi a venit o delegaţie din Ungaria.

Tov. Gheorghiu-Dej: Făceau educaţie naţionalistă.

Tov. Trofin Virgil: Printre altele, primul secretar, care era şeful delegaţiei, a spus o glumă, că la ei într-o zi un activist a primit o delegaţie să controleze oraşul Cluj şi la un moment dat s-a pomenit la graniţă cu România şi a fost întrebat unde se duce. El a spus că se duce la Cluj să controleze şi i s-a spus atunci că nu ştie că Clujul nu face parte din Ungaria?

[138] Iosip Broz Tito (1892-1980) – lider comunist iugoslav, mareşal; membru al partidului comunist (1919); referent politic în cadrul Cominternului (1935); însărcinat de Comintern din 1937 cu reorganizarea Partidului Comunist din Iugoslavia (din 1952, U.C.I.); secretar general al partidului (1940-1966), comandant suprem al Armatei populare de eliberare din Iugoslavia (1941-1945), preşedinte al guvernului provizoriu şi ministru al Apărării (1945-1946), preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.P.F.I. (1946-1953, 1966-1980), preşedinte al R.P.F.I. (din 1953).

El a răspuns că atunci a aflat. Noi am discutat foarte serios cu ei, am spus aceasta ca să se aibă în vedere că e o chestiune de care să ne ocupăm mai mult şi să combatem mai mult.

Tov. Gheorghiu-Dej: Am avut discuţii cu ei şi nu o dată. A fost chiar şi tov. Kállái în problemele muncii ideologice, sub titlul de „stil de experienţă". La timpul său au avut împuternicire tov. Răutu şi Ceauşescu să discute cu ei şi cred că a avut o influenţă oarecare asupra lor, însă nu pot să nu recunosc, aceasta a influenţat, au devenit mai atenţi, mai prudenţi. Ei ştiu că pe chestiunea aceasta este o anumită sensibilitate şi de aceea caută s-o menajeze cât pot, dar şi la Moscova au spus. Asemenea lucru a fost pus încât se pare că ei combat pe tovarăşii chinezi.

Tov. Trofin Virgil: Am asistat şi la plenara trecută a C.C. şi aş vrea să spun că n-am auzit bine, dar n-am înţeles că tov. Zaharescu şi-ar fi făcut în faţa plenarei această critică. Are importanţă acest lucru. Tov. Bunaciu a fixat numai momentele când a avut manifestările negative, dar era important dacă şi-ar fi spus poziţia faţă de critica făcută de Biroul Politic al C.C.

În concluzie, vreau să arăt că tineretul nostru a primit cu deosebit entuziasm documentele Consfătuirii de la Moscova.

În mod deosebit aş vrea să subliniez întâlnirile care au avut loc în ultimul timp ale studenţilor, pe centre universitare, ale elevilor, unde numeroase delegaţii şi-au exprimat entuziasmul faţă de aceste documente, subliniind modul deosebit, justeţea politicii partidului nostru, justeţea hotărârilor adoptate, angajându-se să muncească şi mai mult pentru aplicarea în viaţă a sarcinilor stabilite de partid.

Tov. Gh. Vasilichi: Tovarăşi, voi căuta să fiu foarte scurt.

În primul rând, nu vreau să mă refer prea mult la Declaraţie, pe care o consider ca un document unic în istoria mişcării muncitoreşti internaţionale şi care va constitui un ghid pentru masele muncitoare din lumea întreagă.

Cred că toţi comuniştii din lume vor fi recunoscători încă o dată P.C.U.S., conducătorilor săi şi în special tovarăşului Hruşciov, care şi de data aceasta s-a dovedit a fi într-adevăr în avangarda clasei muncitoare şi că atât prin lucrările Congreselor al XX-lea şi al XXI-lea, prin iniţiativa şi Declaraţia din 1957, precum şi prin munca depusă la întâlnirea de la Bucureşti şi cea de la Moscova, a dovedit grija nestrămutată şi munca neobosită pentru casa păcii, pentru unitatea mişcării muncitoreşti şi să dezvolte în condiţii cât mai bune teoria marxist-leninistă.

Cred, de asemenea, că şi partidul nostru s-a plasat pe o poziţie justă şi în mod just a luat atitudine faţă de cei care au avut anumite greşeli.

Cred că calificarea mea ca fiind şovăielnic, nu este prea justă. Aici este o problemă mai adâncă. Este vorba că am fost influenţat, fiind în China şi aş atrage atenţia tovarăşilor care stau mai mult timp în China, că într-adevăr un om dacă stă prea mult între bolnavi de tifos, riscă să ia şi el şi cred că un om mai puţin călit ideologic este mai uşor influenţabil. Eu multe lucruri le văd acuma mai bine decât mai înainte.

Este adevărat că faptul de a mă fi dus în China în 1958 şi de a fi văzut o serie de lucruri acolo m-au influenţat. Dacă te duci într-o casă la un duşman este mai vigilent să nu stai pe ceva care înţeapă, dar dacă te duci la prieteni ai mai puţină grijă.

Noi am făcut propunerea chinezilor să facem un schimb de experienţă în 1956. Le-am făcut invitaţie, am propus să vină ei la noi, n-au venit şi ne pomenim în 1958 invitaţi la ei de 1 Mai.

Am fost foarte contrariaţi când am ajuns la Pekin să văd că nu mai au cooperaţie şi m-am mirat de ce ne-au mai chemat: ce să vedem acuma, că nu au cooperaţie? Totuşi lucrul acesta a fost cu tâlc. Ne-am pomenit cinci delegaţii acolo, şi o delegaţie de femei, şi de tineret, şi sportivă. Înainte de a pleca pe teren ne-au invitat la nu ştiu ce palat ca să ne

primească conducătorii. Atunci era tocmai problema cu Tibetul. Ciu En-lai când a vorbit despre asta a spus că: pe noi nu ne deranjează prea mult că nu suntem în O.N.U., ba, chiar ne convine, pentru că acuma s-ar complica situaţia pentru noi.

Când a luat cuvântul Mao Tze-dun, a început cu o anecdotă, ca să nu ne speriem de dracul; de aceea, noi nu ne speriem de dracul. În ce priveşte intrarea noastră în O.N.U., spunea el, nu ne deranjează cu nimic, lasă să se hotărască ei că trebuie să ne primească şi atunci le vom pune noi condiţii.

Mai târziu mi-am dat seama de ce ei nu doresc să meargă la O.N.U.

În 1958, la o conferinţă cu Uniunea interparlamentară, unde era şi un observator chinez, s-a ridicat problema să sprijinim primirea Chinei în O.N.U. Delegatul chinez a spus că ei nu vor să fie primiţi în O.N.U. Acum îmi dau seama că aici este vorba de o anumită politică pe linia coexistenţei paşnice, pe linia folosirii tribunei O.N.U. şi ei nu vor să facă acest lucru.

După aceea discuţie, ne-au propus să ne ducem prin ţară să vedem. Au pus problema că la ei cooperaţia a trecut la stat. Eu am spus că pe mine mă miră, că de abia au făcut-o şi au şi trecut-o la stat.

Ne-au dus la o serie de comune populare şi discutând cu tovarăşii de la Pekin, le-am spus că mare lucru n-am înţeles din comune, pentru că este un anarhism, nu este nici proprietate de grup, nici de stat. Fapt este că ei au reuşit să dea de mâncare oamenilor care mureau de foame, prin felul de a pune totul în comun au rezolvat totuşi o problemă.

După aceea, ne-au dus în nişte fabrici şi ne-au arătat că au lichidat birocratismul şi nu mai fac norme. La fabrica de biciclete din Şanghai ne-au arătat cum s-a triplat producţia în timp de un an de zile.

Când ne-am întors la Pekin, am stat de vorbă cu tovarăşul care a fost preşedintele cooperaţiei şi acuma era ministru, a mai venit şi un alt tovarăş şi cineva de la C.C. Pe mine m-au pus cu albanezii. Ne-au luat pe fiecare în parte să discute cu noi. M-au întrebat ce părere am despre cooperaţie. Le-am spus că la voi poate este bine, la noi acest lucru nu merge.

Când am discutat cu tovarăşul [Ianoş] Fazekaş[139] acest lucru şi dânsul parcă a avut impresia că am spus: hai să facem şi la noi la fel.

În ceea ce priveşte comunele populare le-am spus că mare lucru n-am înţeles, pentru că nu este o formă concretă, sau este proprietate colectivă sau este de stat. Nu prea poţi să-ţi dai seama. Le-am spus, cum consideră că este bună această formă, când voi luaţi de la fiecare ce poate să dea şi daţi la fiecare ce puteţi şi nu ce are nevoie, ne-au spus că trebuie să se gândească la acest lucru. Aici nu este vorba de liberul consimţământ; la ei toată lumea este în comune.

În industrie, acelaşi lucru. Le-am spus că dacă noi am aplica măsura lor, să dăm la toată lumea salariul la fel fără discernământ, la noi ar scade producţia. La dv. merge lucrul acesta pe bază de entuziasm, dar ce o să faceţi când o să scadă entuziasmul. Eu cred că vizita mea în China m-a influenţat şi în sensul acesta m-am exprimat şi faţă de unii tovarăşi când m-am întors. Acum doi ani de zile însă puţini tovarăşi erau în ţara noastră care spuneau că Mao Tze-dun a dezvoltat marxism-leninismul?

Tov. Ghizela Vass: Dar conducerea partidului nu spunea asta.

139 Ianoş Fazekaş (n.1926) – comunist român de origine ungară, membru al C.C al. P.M.R./P.C.R. (1955-1984), membru supleant (1965-1969) şi membru al C.P.Ex (1969-1984), secretar al C.C. al P.C.R. (1955-1965), deputat în M.A.N. (1957-1985), ministru al Industriei Alimentare (1961-1965), viceprim-ministru (1965-1982), ministru al Comerţului Interior (1974-1980).

Tov. Gh. Vasilichi: Eu n-am spus asta. Erau însă tovarăşi care considerau că lucrările lui Mao Tze-dun constituie o dezvoltare a marxismului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În învăţământ la noi sunt recomandate lucrările lui Mao Tze-dun.

Tov. Gh. Vasilichi: Rădăcina atitudinii mele, pe care conducerea partidului a combătut-o, am văzut-o în această influenţă, ducându-mă în China şi datorită contactului cu ambasada chineză.

Eu cred că felul cum s-au dezbătut lucrurile la Consfătuirea de la Moscova a lămurit aşa de bine problema, că acuma problema devierii tovarăşilor chinezi de la tezele marxism-leninismului este evidentă şi vor fi puţine cazuri când oamenii se vor putea lăsa influenţaţi de una sau de altă problemă.

Tov. Gh. Apostol: Are cuvântul tov. L. Răutu, se pregăteşte tov. Dalea Mihai.

Tov. L. Răutu: Darea de seamă făcută aici de tov. Gheorghiu-Dej a dat o analiză foarte bogată a principalelor aspecte ale Consfătuirii, ale modului în care s-a desfăşurat această consfătuire şi a relevat ideile principale în jurul cărora s-au dus dezbaterile, rezultatele de o uriaşă importanţă teoretică şi practică pe care le-au obţinut partidele participante, în urma acestei activităţi atât de îndelungate şi de multe ori extrem de anevoioase.

Consfătuirea a fost un eveniment cu adevărat istoric în viaţa mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale şi putem să fim satisfăcuţi de faptul că partidul nostru a participat activ, în mod rodnic, atât la pregătirea consfătuirii, cât şi la desfăşurarea ei, la ducerea ei la bun sfârşit, la elaborarea şi adoptarea documentelor ei.

Tovarăşul Gheorghiu-Dej a relevat aici fermitatea şi combativitatea de care a dat dovadă în mod consecvent partidul nostru faţă de poziţiilor tovarăşilor chinezi, faţă de concepţiile lor nemarxist-leniniste, fată de încercările lor de a răspândi aceste concepţii, faţă de cunoscutele metode pe care le-au folosit, care au fost calificate în consfătuire ca scizioniste. Această poziţie fermă a partidului nostru face parte integrantă din politica generală a partidului, este caracteristică pentru întreaga poziţie a partidului, pentru modul în care abordează toate problemele vieţii internaţionale şi ale mişcării comuniste şi muncitoreşti. Poziţia aceasta este rodul unei analize foarte serioase, amănunţite, aprofundate, a fenomenelor vieţii internaţionale, a poziţiei şi activităţii diferitelor forţe politice şi sociale ale contemporaneităţii, ale partidelor comuniste frăţeşti. Trebuie spus şi cred că mulţi tovarăşi cunosc acest lucru, că conducerea partidului de mulţi ani urmărea cu multă îngrijorare cele ce se petreceau în China, atitudinea tovarăşilor chinezi în problemele internaţionale, manifestările lor în cadrul mişcării comuniste şi în organizaţiile obşteşti. Partidul nostru n-a fost prins pe neaşteptate de poziţia tovarăşilor chinezi, pentru că a tratat cu seriozitate fenomenele vieţii internaţionale, le-a urmărit, şi-a format un punct de vedere, a făcut o analiză a lor.

Când au început lucrările Consfătuirii de la Moscova, un lucru caracteristic pentru prestigiul de care se bucură partidul nostru şi pentru aprecierea pe care o acordă partidele frăţeşti seriozităţii, fermităţii şi poziţiei partidului nostru, tovarăşii sovietici, în convorbirea pe care am avut-o, au făcut propunerea ca delegaţia noastră să ia cuvântul după ce vor vorbi tovarăşii chinezi şi au motivat că văd în poziţia partidului nostru una dintre acelea care este în stare să dea o ripostă fermă atitudinii tovarăşilor chinezi. Cuvântarea tovarăşului Gheorghiu-Dej a fost apreciată ca una din cele mai consistente şi serioase cuvântări care au fost pronunţate la această Consfătuire.

În legătură cu această problemă a atitudinii ferme, combative şi consecvente faţă de feluritele manifestări străine, felurite devieri cu care ne-am întâlnit în trecut în mişcarea muncitorească internaţională şi cu care ne vom întâlni şi pe viitor, vreau să mă refer la criticile aduse câtorva dintre tovarăşii membri ai Comitetului Central.

Trebuie să spun că tovarăşii Zaharescu, Bunaciu şi Vasilichi au fost foarte superficiali în cuvântările lor, care nu pot satisface plenara şi ar trebui să-i sfătuim pe tovarăşi să se gândească puţin mai serios asupra criticilor care le-au fost aduse şi poate aceasta este o lecţie şi pentru alţi tovarăşi.

Aici tov. Vasilichi a vorbit foarte hazliu, dar acest caracter nu poate înlocui o luare de poziţie mai substanţială. Dânsul a explicat prin două elemente modul în care s-a manifestat la plenara trecută. În primul rând, că el este unul dintre acei membri de partid puţin căliţi ideologic şi, în al doilea rând, că l-a influenţat călătoria lui în China. Dacă dânsul vrea să se prezinte aici ca un mic meseriaş needucat este treaba lui, dar noi ştim că este un vechi membru de partid, a avut acces la documente de partid, la materiale confidenţiale, a avut de unde să-şi formeze un punct de vedere just.

Este adevărat că într-adevăr o asemenea poziţie şi poate şi altele ale tovarăşului Vasilichi arată atitudinea lui şovăielnică, lipsită de poziţie partinică intransigentă. Dar asta pentru tov. Vasilichi nu poate fi o justificare. Partidul este în drept să fie mai exigent faţă de un om ca dumneata. Te-ai dus în China şi ai fost profund impresionat de activitatea cooperaţiei de acolo. De ce n-ai fost între timp dezimpresionat şi lămurit de indicaţiile date de conducerea partidului?

În august 1960, vine şi ne spune: tovarăşi, este un ton prea aspru, trebuie îndulcit tonul acesta. Dv. aţi văzut acum că Deng Xiao-ping nu se gândea deloc la îndulcirea tonului. Aţi văzut cum a vorbit la adresa partidelor comuniste, la adresa P.C.U.S.

Tot atunci tov. Vasilichi a mai exprimat şi o altă idee.

Vă aduceţi aminte că în scrisoarea de răspuns a Comitetului Central al partidului nostru la o scrisoare a P.C.C., se spunea că toate aceste afirmaţii că P.C.U.S. se priveşte ca un partid tată şi celelalte partide ca partide fiu, că foloseşte bastonul regulator, se spunea că toate acestea seamănă cu afirmaţiile revizioniştilor iugoslavi cu privire la hegemonism în mişcarea comunistă internaţională.

Tov. Vasilichi a spus că nu este bine să se facă această calificare, de ce să punem semn de egalitate între ei şi iugoslavi. Noi n-am pus semn de egalitate între ei, dar sunt într-adevăr elemente unde atitudinea dogmatică, stângistă îi apropie de poziţiile revizioniştilor.

Tov. Vasilichi nici nu s-a ostenit să facă o analiză a acestei poziţii din plenara trecută, care a nemulţumit serios pe membrii Comitetului Central, a stârnit nedumerirea lor. Decât să fi vorbit în acest stil, mai bine să fi luat poziţie faţă de această problemă

Tov. Ştefan Voicu: Este bine de ştiut că cel mai apreciat pasaj din scrisoarea noastră a fost acesta.

Tov. L. Răutu: Şi în activitatea noastră în comisia redacţională a fost apreciat acest pasaj. La O.N.U. tovarăşii sovietici ne-au făcut o informare despre activitatea comisiei redacţionale. Acolo se arăta că reprezentanţii Partidului Muncitoresc Român bine au subliniat că poziţia tovarăşilor chinezi seamănă aidoma cu poziţia revizioniştilor iugoslavi. Aceasta a uşurat să se clarifice atitudinea tovarăşilor chinezi, care vorbesc despre internaţionalism, despre obiectivitate, dar în realitate au aruncat o serie de insinuări şi calomnii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Însăşi [înşişi] chinezii până la urmă ne-au mulţumit.

Tov. L. Răutu: De ce? Pentru că şi lor le-a impus atitudinea noastră de principialitate.

Printre participanţii la Consfătuire, au fost unii delegaţi - cum aţi văzut şi din expunerea tovarăşului Gheorghiu-Dej -, care au încercat să se strecoare cumva, să aibă o atitudine mai moale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşul coreean a insistat de nenumărate ori să ia cuvântul înaintea chinezilor.

Tov. L. Răutu: Unii dintre cei care în mod ostentativ n-au aplaudat, făceau aceasta într-un fel ca să nu fie văzuţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ho Şi Min, când s-a dus la tribună să ia cuvântul, a trecut pe lângă noi, s-a apropiat de partea delegaţiei sovietice, s-a înclinat şi a făcut o mină veselă şi după ce a terminat cuvântarea s-a dus pe partea cealaltă, pe lângă chinezi şi s-a înclinat şi le-a zâmbit.

Sau la Teatrul Mare, la decada culturii ucrainiene. A fost o masă acolo şi s-a ţinut un toast. El a stat cât a stat, se vede că a chibzuit bine, după aceea a pornit, s-a dus la Hruşciov, a ciocnit cu el, l-a obligat la Liu Shao-qi să facă la fel şi pe urmă l-a sărutat pe Hruşciov şi pe Liu Shao-qi. Parcă spunea: Ce dracu vă certaţi, împăcaţi-vă.

Tov. L. Răutu: Orientarea nejustă a tovarăşului Zaharescu prezintă un interes anumit, pentru că el este reprezentantul ţării noastre în R.P. Chineză. Nimeni nu vrea să afirme că tov. Zaharescu se plasează pe poziţiile tovarăşilor chinezi. I se reproşează slaba combativitate, şovăirea în anumite probleme. Acesta este un fapt şi eu nu sunt încă convins că tov. Zaharescu la ora actuală a reuşit să lichideze cu această atitudine.

Dânsul spune că a trimis conducerii partidului o serie de informaţii. Este adevărat, dar ele erau întotdeauna mai slabe şi mai puţin edificatoare decât ceea ce cunoşteam noi aici. Or, normal era să aducă elemente pe care noi nu le avem aici. Probabil că el era mai îngrijorat ca nu cumva să exagerăm şi să nu deformăm relaţiile, decât să se întrebe dacă vede el în mod critic cele ce se petrec acolo.

Într-adevăr, la plenara trecută el a ridicat problema comunelor populare. Are dreptate tov. Trofin că n-am înţeles ce poziţie are faţă de acestea.

În scrisoarea noastră se arăta că noi nu recunoaştem comunele populare ca o formă potrivită pentru noi, că dacă am aplica aceste comune am aduce daune serioase operei de construire a socialismului în ţara noastră. Şi just am făcut că am spus acest lucru tovarăşilor chinezi.

Tov. Gheorghiu-Dej multe din aceste lucruri le-a spus chinezilor cu mulţi ani înainte. I-a spus lui Pân Ci-jen, cu ocazia vizitei sale în ţara noastră. Doar noi nu avem pretenţia să-i învăţăm cum să construiască socialismul în patria lor. Noi eram foarte îngrijoraţi de faptul că tovarăşii chinezi atribuiau o valoare internaţională tuturor acestor măsuri ale lor, de a chema activiştii şi a-i întreba ce părere au despre asemenea măsuri ale lor.

Noi eram într-adevăr uimiţi de aceste rezultate pe care ei obţin, de aceste recolte uriaşe. Când au fost solicitaţi să trimită specialişti la noi să ne înveţe cum să obţinem aceste recolte fantastice, au refuzat. Situaţia din anul acesta este rezultatul logic al greşelilor lor.

Tov. Zaharescu, nu mai departe decât acum două luni era foarte îngrijorat de critica pe care o adresăm comunelor populare, dar el a vorbit despre teza aceasta a tovarăşilor chinezi că chiar dacă o să piară o jumătate din omenire, în schimb restul va construi socialismului. Nu contează, tovarăşe Zaharescu, dacă lucrul acesta s-a spus în public sau nu, contează faptul că această teză stă la baza politicii lor şi îi împinge pe o linie aventuristă. Eu vreau să vă citesc originalul acestei declaraţii.

Această teză a fost emisă de tov. Mao Tze-dun la Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi tovarăşii chinezi au socotit de cuviinţă să răspândească această cuvântare acuma, în 1960, tuturor delegaţiilor. Iată ce spune Mao Tze-dun, sigur, învăluit sub forma asta contradictorie, dar se desprinde esenţa, fără îndoială.

(Se citeşte un pasaj din cuvântare)

Este de necrezut când citeşti toată chestiunea aceasta, dar scrie negru pe alb. Adică, după părerea lor, ce să ne temem de acest tigru de hârtie, care este în stare să distrugă jumătate din omenire? Vedeţi ce obiectiv şi cu cât calm discută conducătorul unui mare

partid comunist eventualitatea pieirii a jumătate din omenire, cum încearcă să ne convingă că nu trebuie să ne temem de treaba aceasta. Este un lucru zguduitor. O să construim socialismul pe ruinele unei societăţi pierite.

Este interesant ce spuneau în privinţa aceasta unii delegaţi, mai ales reprezentanţi ai unor popoare mai puţin numeroase. Este clar că lucrul acesta la ei a produs o anumită impresie. Ei probabil că spuneau aşa că poate chinezilor le dă mâna să arunce jumătate din populaţia lor. Ei spunea că în cazul unui război nu va pieri doar jumătate din poporul nostru, dar va pieri tot poporul nostru.

Nu este exclus că unii tovarăşi chinezi se gândesc la lucrul acesta, că primele victime ale acestui război atomic vor fi în Europa şi în America de Nord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Interesantă cuvântare a ţinut delegatul american. Foarte mult s-a ocupat în cuvântarea lui de faptul de a nu se bagateliza forţa de distrugere a unui război atomic. A arătat ce poate să însemne un război atomic.

Tov. L. Răutu: De aceea, cred că şi în această problemă tov. Zaharescu a avut o atitudine cel puţin superficială şi că anumite stări de lucru l-au influenţat, dar trebuie să se descotorosească de treaba aceasta. Eşti acolo reprezentantul partidului nostru, iar noi nu avem garanţia că vezi lucrurile cu spirit de răspundere, cu perspicacitate.

În sfârşit, tovarăşul Bunaciu. Într-adevăr, lucrurile la asta se referă. Eu aceste aspecte le cunosc. Eu am avut o discuţie destul de vie cu tov. Bunaciu, când ambasadorul chinez, - ei se pricep la fel de fel de artificii pentru a-şi atinge scopul -, s-a dus în mod nevinovat să viziteze un număr de şcoli, dar după aceea a invitat directorii acestor şcoli să vină la ambasadă. Şi asta în toiul discuţiilor.

Noi ne-am împotrivit acestui lucru Şi am spus că trebuie să găsim o forma să explicăm că nu este cazul să facă acest lucru. Tov. Bunaciu a fost foarte scandalizat, că nu este protocolar, a insistat foarte mult, iar după aceea s-a dus la tov. Chivu, ca să se facă treaba aceasta.

Sau cu buletinul ambasadei. Acesta a fost folosit ca o armă de răspândire a părerilor lor greşite, deşi tovarăşii chinezi ştiu că partidul nostru este împotriva acestor concepţii. Tov. Bunaciu a făcut discuţii ca să intervină pentru publicarea buletinului, pe motiv că lucrurile sunt prea absurde şi o să înţeleagă toată lumea nejusteţea lor. Este foarte uşuratic din partea unui ministru de Externe.

Eu n-am înţeles în ce sens vrei să faci o deosebire între relaţiile de partid şi de stat? O asemenea deosebire există. Toată activitatea ambasadei pe linie de stat s-a făcut, răspândirea acestui buletin pe linie de stat s-a făcut şi atunci tot pe linie de stat trebuia să acţionezi şi să nu le permiţi acest lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tov. Vasilichi când s-a dus în comune a spus că nu se vede nimic. Ce putea să vadă acolo?

Tov. L. Răutu: Cred că Ministerul de Externe şi tovarăşii de acolo trebuie să fie pătrunşi de spirit de partid, de combativitate de partid, să fie vigilenţi, să nu permită slăbirea poziţiilor noastre sau folosirea unor anumite stări de lucruri pentru a strecura idei cu care nu suntem de acord.

Tov. Bunaciu şi alţii cunosc că asemenea lucruri le fac nu numai tovarăşii chinezi. Trebuie să fim atenţi. Relaţiile de prietenie sunt relaţii de prietenie, noi ne respectăm obligaţiile cu alte state. Noi nu vrem să dăm nimănui directive, nici sfaturi şi trebuie să cerem reciprocitate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu ştiu cum s-au introdus în învăţământul nostru superior la marxism lucrările lui Mao Tze-dun?

Tov. L. Răutu: A existat acest lucru într-adevăr în toate ţările socialiste, şi în Uniunea Sovietică. În manualele de marxsism mai este citat Mao Tze-dun şi acuma.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să luăm măsuri. Nu trebuie băgat între clasici Mao Tze-dun, pentru că atunci înseamnă că recunoaştem într-adevăr că este Marx, Engels, Lenin, Stalin şi Mao Tze-dun.

Tov. L. Răutu: Tovarăşii chinezi au publicat o serie de articole în care spuneau că suntem mândri de prietenia noastră cu Partidul Muncii din Albania; împreună cu el luptăm pentru apărarea purităţii tezelor marxist-leniniste.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu aş propune să vedeţi programul de la învăţământul superior şi să fie scos.

Tov. L. Răutu: Sunt de un an retrase.

Eu cred că o concluzie trebuie trasă de aici, că problemele relaţiilor internaţionale sunt astăzi probleme extrem de serioase, de care nu poate fi străin nici un membru de partid, nici un activist de partid.

Eu cred că dintre membrii Comitetului Central nu există unul care să nu fi venit în contact cu străinătatea, cu alte foruri. Pentru ca să reprezinte în mod demn ţara noastră, partidul nostru este nevoie ca fiecare tovarăş să fie bine informat, bine pregătit şi să urmeze întocmai linia Comitetului Central al partidului nostru. Noi după aceasta ne călăuzim, noi această linie o cunoaştem, ea ne este ghid.

Spun acest lucru pentru că sunt mulţi tovarăşi care justifică anumite lucruri spunând: am văzut la cutare, am citit în cutare lucrare. Noi vedem tot, dar ne călăuzim în activitatea noastră numai de linia şi orientarea Comitetului Central al partidului nostru.

Eu cred că nu a fost prea plăcut pentru tovarăşii bulgari când au trebuit să-şi facă autocritica cu saltul, că s-au dus în China şi au văzut acolo.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Exact aprecierea noastră a fost redată de tov. Kozlov.

Tov. L. Răutu: El spunea că s-a dus tov. [Vâlko] Cervenkov[140] în China, a fost profund impresionat de comunele populare, de salt, au aplicat şi ei saltul şi ce au realizat? Şi cu încălcarea principiului de cointeresare materială a oamenilor muncii de la ţară. De aceea să ne călăuzim de linia partidului nostru. Asta este foarte important pentru comitetele regionale de partid, pentru comitetele regionale de graniţă şi pe linie de stat, cu prilejul diferitelor contacte.

În al doilea rând, trebuie respectată de către fiecare dintre noi indicaţia partidului, că ori de câte ori de întâlnim cu poziţii şi concepţii cu care nu este de acord partidul nostru, să luăm poziţie. Eu cred că într-adevăr trebuie relevată atitudinea tovarăşului Hosu. El a spus: sunt membru al unuia dintre cele 81 de partide semnatare ale Declaraţiei şi sunt mândru de aceasta. Nu totdeauna tovarăşii noştri fac aceasta. Uneori este o atitudine oportunistă, de evaziune, să nu stricăm relaţiile, sau poate că nu era cazul, nu era cadrul. Acela consideră că este cazul şi cadrul să-ţi strecoare tot felul de idei şi tu să fii delicat şi să nu-i dai riposta cuvenită.

În documentele partidului nostru s-a vorbit pe un ton tovărăşesc, cumpătat, dar hotărât şi fără nici un fel de cedări şi aşa trebuie să se comporte fiecare dintre tovarăşi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici toţi ambasadorii din ţările prietene se duc în toată ţara. Nu este fabrică, uzină să nu viziteze, să nu se intereseze, să nu se documenteze. Lucrul acesta este chiar izbitor.

Nu ştiu dacă ai noştri în străinătate fac lucrul acesta şi în ce măsură cu toată perspicacitatea se interesează, pentru că, la urma urmei, trebuie să fie reciprocitate. Ai noştri fac aşa sau se mărginesc numai la relaţiile cu partidul, cu Comitetul Central sau aparatul Ministerului de Externe? Vin la ambasadă cu gogoşile primite de acolo. Nu ştiu dacă

[140] Vâlko Cervenkov (1900-1980) – om politic bulgar; secretar general al C.C. al P.C. Bulgar (1950-1954), preşedinte (1950-1956), apoi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1956-1961); în 1961 a fost exclus din Biroul Politic şi din funcţia de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri.

ambasadorul nostru din Ungaria se duce şi se interesează? De ce să nu ne informăm? Fără să ne amestecăm în treburile lor, dar să cunoaştem.

Ai noştri sunt binevoitori, scot buzunarele şi le întorc pe dos şi arată tot ce au în buzunar. Nici asta nu este just şi nici noi nu pretindem lucrul acesta.

Facem lucrul acesta, însă chinezii pun foarte multe piedici. Aproape toată China este interzisă pentru vizitare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vă asigur că n-o să mai fie interzis şi o să te ducă în comune, dar tu să le ceri să te lase un an de zile să mănânci orez în comună.

Tov. L. Răutu: În încheiere, vreau să spun că membrii şi membrii supleanţi ai Comitetului Central au avut la dispoziţie toate materialele Consfătuirii. Conducerea partidului va pune la dispoziţie aceste materiale şi altor cadre de partid. Va trebui, fără îndoială, să le dăm îndrumări corespunzătoare, ca să înţeleagă just aceste materiale, să se orienteze just şi să tragă concluzii corespunzătoare. În mod deosebit este foarte importantă o serioasă documentare a cadrelor care lucrează în exterior.

Aici cred că vor trebui luate măsuri importante.

Pentru munca ideologică a partidului nostru, documentele Consfătuirii constituie un mare ajutor şi cadrele noastre vor trebui să ia măsuri foarte serioase.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asupra unui lucru trebuie atras atenţia. Noi aici în Comitetul Central, în activul de partid, ne referim la divergenţele care au format obiectul unor discuţii atât de îndelungate, însă important este faptul că până la urmă s-au obţinut rezultate pozitive şi asupra acestora trebuie să punem accentul. Enumerarea divergenţelor şi informarea largă care s-a făcut aici, nu este [sunt] pentru a fi discutat pe stradă cu orice persoană sau acasă cu familia. Trebuie să fim atenţi, pentru că adversarii noştri nu cunosc prea multe lucruri şi mai ales lucrurile mai intime. Nu trebuie să le uşurăm sarcina să le cunoască. Sigur că va afla duşmanul, dacă noi pălăvrăgim.

Trebuie combătută această atitudine uşuratică care se manifestă şi la noi. Nu are nici un rost. Noi trebuie să subliniem în mod deosebit faptul că dezbaterile au fost caracterizate prin această principialitate şi atitudine tovărăşească şi că publicarea Declaraţiei şi a Apelului arată unitatea noastră. Astea sunt documentele de bază după care ne orientăm, după care trebuie să se orienteze toţi comuniştii.

Tov. Gh. Apostol: Are cuvântul tov. Dalea Mihai.

Tov. M. Dalea: Întrucât sunt complet de acord cu cele spuse de tov. Răutu, renunţ la cuvânt. Sunt complet de acord că nu putem fi de acord cu poziţia autocritică, dacă se poate numi aşa, luată de cei trei tovarăşi.

Aş vrea să subliniez că tov. Zaharescu şi Bunaciu, poziţia lor, este cu atât mai nelalocul ei cu cât ei, datorită muncii pe care o depun, ar trebui să fie mai fermi şi să informeze conducerea partidului, dar nu să ia asemenea poziţie. Poziţia lor nu poate fi acceptată de plenară.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi le recomandăm tovarăşilor să tragă concluzii juste din dezbaterile care s-au produs aici, din studierea materialelor documentare puse la dispoziţie, să se orienteze mai bine în viitor în ce priveşte activitatea lor.

Totuşi consider pozitivă luarea de poziţie autocritică, chiar aşa sumar cum a făcut tov. Bunaciu. Nu în aceiaşi măsură s-au petrecut lucrurile cu tov. Zaharescu. Şi tov. Vasilichi a recunoscut într-o formă, eu nu pot să nu constat lucrul acesta. El a spus chiar mai mult decât este spus în material. Găseşte în poziţia şovăielnică a sa influenţa chineză. Este just aceasta şi este cinstit când eşti influenţat să arăţi, să vezi cauza.

În al doilea rând, superficialitatea cu care a privit lucrurile, că a trecut prin comune, însă numai aşa. Acum cel puţin şi tov. Zaharescu, şi Vasilichi şi Bunaciu pot să vadă mai profund.

Dacă vor să studieze şi mai mult materialele, să le studieze. Să apeleze la ajutor dacă nu înţeleg anumite lucruri. Să-i ajutăm să aibă o atitudine mai fermă. Eu aş ruga plenara în acest sens să accepte lucrurile.

Tov. Gh. Apostol: Dacă plenara este de acord cu propunerea făcută de tov. Gheorghiu-Dej?

(Propunerile sunt aprobate în unanimitate).

Tov. P. Lupu: Cele mai multe probleme care am vrut să le ridic s-au epuizat. Vreau să atrag atenţia tovarăşului Zaharescu că eu n-am ştiut că el este influenţabil. Acum am aflat.

Tov. Dalea a avut impresia că este influenţat.

Din poziţia pe care a luat-o, eu n-am înţeles ce părere are astăzi de comunele populare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cred că este prea devreme să-i pretinzi tovarăşului Zaharescu lucrul acesta. El a spus clar aici şi nu o dată, de mai multe ori, că el a avut anumite îndoieli în ce priveşte felul nostru de a privi lucrurile din China. Şi la tov. Vasilichi probabil au fost anumite îndoieli şi la tov. Bunaciu, în ce priveşte poziţia noastră faţă de tovarăşii chinezi.

Eu sunt convins că tovarăşii vor trage concluzii din discuţiile care au avut loc aici. Aceasta este în interesul nostru, al tuturor. Dacă Comitetului Central, activului nostru de partid o să [le] fie clare lucrurile, vom avea o poziţie mai fermă în toate problemele care au fost supuse atenţiei plenarei noastre. Eu sunt convins că ei vor avea pe viitor o atitudine mai fermă.

Tov. B. Zaharescu: Eu vă rog, dacă se poate, înainte de terminarea plenarei să mai îmi daţi încă o dată cuvântul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este târziu. Eu cred că n-ar strica să discutăm lucrurile acestea odată. Merită să discutăm şi problema asta a comunelor, pentru că sunt multe confuzii.

De problema comunelor s-au ocupat şi în Uniunea Sovietică şi au abandonat-o, însuşi Lenin a criticat forma asta.

Cu Ministerul de Externe va trebui, de asemenea, de discutat asupra metodelor şi a poziţiei lor.

Asta nu înseamnă că trebuie la fiecare întâlnire cu chinezii să începem să le reproşăm. Trebuie să avem o atitudine corespunzătoare. Noi suntem foarte satisfăcuţi că am reuşit să obţinem unitatea, de care sunt deziluzionaţi duşmanii noştri. Altfel ar însemna să subapreciem însăşi eforturile noastre de la Consfătuirea de la Moscova.

Sunt de acord că trebuie să fim vigilenţi, să urmărim cu atenţie situaţia din China, poziţia tovarăşilor chinezi. Vom mai avea probabil unele discuţii, însă acuma este clar şi pentru ei că nu o să le mai meargă.

Eu aş propune să închidem discuţiile asupra acestui punct de pe ordinea de zi.

Tov. Gh. Apostol: De altfel, s-a epuizat şi lista tovarăşilor care s-au înscris la cuvânt. Mai doreşte cineva să ia cuvântul?

Dacă plenara este de acord cu închiderea discuţiei?

(Se aprobă în unanimitate)

[...][141]

Pun la vot adoptarea de către plenară a dării de seamă prezentată de tov. Gheorghiu-Dej asupra activităţii desfăşurate de delegaţia partidului nostru la Consfătuirea de la Moscova, inclusiv a propunerii făcute în expunere de a se adopta Declaraţia şi Apelul adoptate de Consfătuirea de la Moscova.

(Se aprobă în unanimitate).

Plenara a adoptat în unanimitate darea de seamă prezentată de tov. Gheorghiu-Dej şi Declaraţia şi Apelul Consfătuirii de la Moscova.

[141] Plenara a aprobat în continuare schimbarea denumirii regiunii Oradea în regiunea Crişana.

Se propune următorul proiect de comunicat, care va să fie dat în presă.
(Se dă citire textului proiectului de comunicat).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Formularea aceasta în care se arată că s-a stabilit să fie supus spre aprobare Sesiunii Marii Adunări Naționale este valabilă și pentru buget, nu numai pentru împărțirea administrativ-teritorială.

Tov. E. Bodnăraș: Poate să se spună într-un singur loc pentru ambele puncte.

Tov. Gh. Apostol: Dacă sunteți de acord cu aceste observații, pentru ca să îmbunătățim textul comunicatului? (Da, da).

Pun la vot textul comunicatului cu aceste observații.
Se aprobă în unanimitate.
Cu aceasta încheiem lucrările plenarei și dorim spor la muncă tuturor tovarășilor.
Lucrările plenarei au luat sfârșit în ziua de 20 decembrie a.c., orele 15,30.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 52/1960, f. 34-112

13. **1960 decembrie 5.** Anexă la stenograma ședinței Biroului Politic al C.C. al P.M.R. în care au fost discutate unele aprecieri contradictorii făcute de N.S. Hrușciov la recepția cu care s-a încheiat Consfătuirea de la Moscova.

Strict Secret

Anexă la stenograma ședinței Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din ziua de 5 decembrie 1960

Tov. L. Răutu: Toasturile lui Hrușciov, rostite la recepția dată la încheierea Consfătuirii, erau improvizate. El a spus că vrea să toasteze după principiul oriental. A toastat pentru America Latină, pentru China, a vorbit despre conducerea marxist-leninistă a P.C.C., despre tov. Mao Tze-dun. El a spus că toate partidele sunt egale între ele, însă acele partide care sunt mai numeroase, prin forța lucrurilor au o răspundere mai mare. Asta a spus-o pentru ca să explice importanta prieteniei dintre P.C.C. și P.C.U.S.

Pe urmă s-a ridicat iarăși și a spus: vreau să ridic o problemă, unde poate nu voi fi spunea - în asentimentul tuturora. Vreau să mă refer la chestiunea Iugoslaviei; dar de vreme ce gândesc, mai bine s-o spun. Iugoslavia nu recunoaște că face parte din lagărul socialist, dar eu consider că este o țară socialistă prin structura ei internă, că mijloacele de producție acolo sunt așa. De aici și relațiile noastre cu ei. Noi nu renunțăm nici măcar la lupta pentru bunele relații cu partidele socialiste, cu atât mai mult cu ei. Sigur, zicea, noi criticăm revizionismul lor. Eu am avut o convorbire cu Tito la Sesiunea O.N.U. El a spus acolo că relațiile pe linie de stat sunt bune și m-a întrebat dacă nu s-ar putea face ca și relațiile pe linie de partid să fie bune. Eu i-am spus: eu n-am uitat discursul vostru de la Pola[142]. Tito a spus: tot mai țineți minte acest discurs?

Eu n-am înțeles dacă i-a spus lui Tito sau numai nouă că se apropie Congresul al XXII-lea și că vor veni acolo cu un program și în cadrul discutării programului din nou se va pune problema criticării pozițiilor revizioniste ale Iugoslaviei. Dar în ce privește caracterul

[142] În discursul său din 11 noiembrie 1956 de la Pola, Tito manifesta o altă perspectivă asupra evenimentelor din Ungaria decât aceea a sovieticilor, în special în legătură cu soarta lui Imre Nagy. Această ieșire publică a liderului iugoslav va determina o nouă răcire a relațiilor dintre Moscova și Belgrad.

Iugoslaviei, ea este o țară socialistă.

Tov. P. Borilă: I-a spus lui Tito.

Tov. L. Răutu: În timpul acesta, Mikoian[143] pune o întrebare cu Albania. Atunci Hrușciov i-a spus: tu nu pune asemenea întrebări, pentru că în familiile țărănești când copilul pune o întrebare nelalocul ei, tatăl îi dă cu polonicul în cap.

El spunea, referindu-se la iugoslavi: credeți că dacă îi atacăm prea des și țipător facem un mare servici cauzei? Nu, zicea, abia le sporim prețul în ochii imperialiștilor americani.

Tov. P. Borilă: Aici are dreptate.

Tov. L. Răutu: De exemplu, chinezii o să spună: tovarășe de ce n-ai discutat aceste păreri în consfătuire. Sigur, și noi ne întrebăm de ce se pune această chestiune la sfârșit.

Pe urmă, tot în procesul acesta al toasturilor orientale, a ajuns la America de Nord. El a toastat pentru Partidul Comunist și pe urmă a spus: să luăm de exemplu S.U.A., acolo proletariatul este slab, cea mai slabă verigă. Și chestiunea aceasta a repetat-o de foarte multe ori. Când va merge pe drumul socialismului, numai atunci va vedea că socialismul îi va aduce mai multă mâncare, mai multe locuințe, mai multă încălțăminte.

Eu, zice, când am fost în S.U.A., fiind invitat de prietenul meu Eisenhower[144], am vizitat întreprinderi. La o întreprindere muncitorii nici măcar nu aveau sindicat. De ce nu aveau? Pentru că câștigau bine, nu aveau probleme de ridicat și dacă intrau în sindicat trebuia să plătească și acolo cotizație. Am vorbit cu oamenii de acolo și ei spuneau: voi vorbiți de șomeri, dar voi știți că un șomer primește ajutor și o duce mai bine decât un muncitor din Europa. Spunea, poate că unii din dv. nu sunteți de acord cu mine, dar eu sunt muncitor, sunt fiu de miner, am lucrat în mină, eu am luptat trei ani în războiul civil. Atunci nu am luptat pentru socialism, pentru că în fond nu știam și nu înțelegeam ce este asta, am luptat pentru Lenin. Gândiți-vă și vă veți convinge că așa este, că nu aveți dreptate. Să nu fiți nerealiști, să priviți realist lucrurile. Acum îți pui întrebarea: ce să spună atunci muncitorul american?

El a spus la un moment dat, de ce am învins în Rusia? Pentru că acolo era o situație foarte grea; am dus lupta să asigurăm o viață mai bună. Nu este vorba că într-o țară sunt lideri mai buni sau în altă parte sunt lideri mai slabi sau [William] Foster[145] nu este lider bun.

Tov. P. Borilă: Spunea, membrii de partid acolo de obicei sunt muncitorii necalificați, pentru că ei câștigă cel mai puțin.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este posibil să fie numai niște afirmații, dar nu se poate vorbi așa despre un proletariat așa de numeros, trebuie analizate cauzele acestor stări de lucruri. Are o anumită logică în cele spuse, deși încurcată, totuși lucrurile spuse de el sunt

[143] A.I. Mikoian (1895-1978) – om politic sovietic; în mișcarea revoluționară din 1915; comisar al poporului pentru Comerțul interior și exterior (1926-1930), pentru Aprovizionare (1930-1934), pentru Industria alimentară (1934-1938), vicepreședinte al guvernului (1937-1946), membru al Comitetului de Stat pentru apărare (1942-1945); vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1946-1953, 1954-1955), ministru al Comerțului exterior (1946-1949), ministru al Comerțului (1953-1955), prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1955-1964); președintele Sovietului Suprem al U.R.S.S. (1964-1965); din 1965, membru al Prezidiului Suprem; la pensie din 1974; membru al C.C. (1923-1976) și al Politbiroului/Prezidiului C.C. (1935-1966).

[144] Dwight D. Eisenhower (1890-1969) – om politic american, general de armată; comandant suprem al trupelor americane în Europa (iunie 1942); comandant suprem al forțelor aliate (decembrie 1943); președinte al Universității Columbia (mai 1948); comandant suprem al NATO (1951-1952); președinte al S.U.A. (1953-1961).

[145] William Foster (1881-1961) – om politic american; președinte al C.C. al P.C. din S.U.A. (1929-1938), președinte al Comitetului Național al C.C. al P.C. din S.U.A. (1938-1944, 1945-1957), iar din 1957, președinte de onoare.

foarte discutabile şi nu este exclus să dea apă la moara chinezilor. Spunea că problema cea mai mare este acum să obţinem superioritatea economică, să ajungem acolo încât muncitorii, intelectualii din S.U.A. şi alte ţări capitaliste să vadă că în ţările noastre este cel mai înalt nivel de trai şi de cultură, condiţiile cele mai înalte de viaţă, de civilizaţie, cea mai înfloritoare economie ş.a.m.d. şi numai atunci vor începe să se producă schimbări în capetele oamenilor şi vor începe să gândească care regim social este mai bun, ca să poată alege. Adică, să aşteptăm până când vom ajunge la treaba asta.

El a dat cele două exemple din S.U.A.: cu întreprinderea unde nu era sindicat şi cu şomerii. Trebuie, însă, de văzut de unde sunt plătiţi şomerii şi cât timp primesc ei acest ajutor.

Spunea, nu ştiu ce părere aveţi dv., sunteţi un for internaţional, puteţi să mă judecaţi cum credeţi, însă merită să studiem, să ne dăm seama ce şi cum. Pe de o parte, ne dăm seama că acolo trăiesc mai bine şomerii decât trăiesc în ţările noastre muncitorii, că este veriga cea mai slabă, iar, pe de altă parte, să ne dăm seama, să analizăm, să vedem lucrurile cum sunt. Altfel ce valoare vor avea documentele pe care le vom semna, unde vorbim de şomaj şi legat de asta a vorbit despre proletariatul din Rusia, de faptul că revoluţia socialistă a învins în Rusia şi de ce tocmai în Rusia?

Tov. L. Răutu: Pe scurt, a spus că tocmai în Rusia pentru că proletariatul a fost cel mai necăjit şi revoluţia îi aducea o viaţă mai bună.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Legat de aceasta spunea că „de fapt în ţările noastre membrii de partid ar fi fost muncitorii cei mai înapoiaţi". Or, noi considerăm invers lucrurile, că la noi au fost tocmai muncitorii cei mai avansaţi din punct de vedere profesional, care se bucurau de prestigiu, de autoritate în rândurile proletariatului. Altfel în vecii vecilor nu s-ar fi dus muncitorii într-o acţiune, dacă în fruntea lor nu ar fi fost muncitori înaintaţi.

Sau, în sfârşit, în legătură cu aristocraţia. „Aici este de discutat, unde s-a creat aristocraţia muncitorească, din cine s-a creat ea. Oare nu din vârfurile proletariatului, din muncitorii cei mai calificaţi în Anglia ş.a.m.d."

Putem să tragem de aici concluzia că neapărat trebuie să fii un reformist, dacă eşti un muncitor cu o calificare înaltă, că trebuie să fii un sprijinitor al capitalismului sau să nu înţelegi nevoia de a merge la socialism?

Spunea „că muncitorii acolo nu merg pentru comunism". Sigur că au frică. Doar ce grijă a avut acolo capitalismul, să prezinte în asemenea culori pe comunişti şi ideile comuniste încât să înfricoşeze oamenii. Parcă la noi în ţară n-a fost în unele locuri mai ascuţită problema, în alte locuri mai puţin ascuţită, după cum era şi ascuţişul luptei de clasă?

Făcea discuţia aceasta în jurul proletariatului american şi când se va convinge el să meargă la socialism. El spunea, „eu mă tem că o să fie cei din urmă care o să meargă la socialism. Când o să ajungem din urmă cele mai avansate ţări, inclusiv S.U.A., când vom ajunge în comunism, când nivelul de trai va fi înfloritor, atunci o să înceapă ei să se gândească la socialism sau comunism, la schimbarea orânduirii sociale capitaliste".

Tov. L. Răutu: El n-a expus aşa larg, dar acesta era sensul. Întrecerea economică este singurul mijloc ca proletariatul american să meargă spre socialism.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El spunea: „poate n-o să fiţi de acord, o să spuneţi că sunt un fantezist, dar eu vă spun că voi vă faceţi iluzie, trebuie să stăm cu picioarele pe pământ".

Tov. L. Răutu: „Fiţi realişti şi veţi vedea că eu am dreptate". El a spus aşa: „Luaţi-mă pe mine, eu sunt muncitor, pe spatele meu am învăţat ce este economica politică" şi a dat un exemplu. A spus că el a făcut un curs de economie politică, fiind tânăr şi conducătorul cursului se mira foarte mult cât de repede prinde el economia politică şi atunci el a spus că economia politică eu am învăţat-o pe spatele meu, de aceea prind aşa de repede.

Mai departe a spus, eu am participat trei ani de zile în războiul civil şi n-am luptat

pentru socialism, ci am luptat pentru Lenin, asta ştiam eu.

Nu se poate spune asta. Nici nu se pot idealiza stările de înapoiere, de spontaneitate în mişcarea muncitorească.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au fost aplaudate unele pasaje din acestea ale lui Hruşciov?

Tov. L. Răutu: Noi n-am putut judeca de acolo unde am stat, cum s-a aplaudat, dar ele au fost destul de slabe.

Pe urmă a ajuns la altă chestiune. Spunea: „iar mai am o chestiune pe care vreau s-o spun aici. Ştiu că nu voi fi în asentimentul tuturora, poate că sunt într-o anumită situaţie delicată expunând acest punct de vedere, dar cred că este bine să spun. Este vorba despre cucerirea puterii populare într-o serie de ţări din Europa; cum s-a cucerit puterea. De ce în Cehoslovacia, România, Ungaria, Bulgaria, Albania s-a cucerit puterea? Au avut lideri mai buni? Sigur au cadre respectate de noi, dar au şi alţii. Este vorba de Armata Sovietică. Dacă Armata Sovietică intra în Franţa, poate că masa asta o aveam la tov. Thorez; dacă Armata Sovietică intra în Italia, poate că masa asta o aveam la tov. Togliatti sau la tov. Longo[146]. Este vorba de factorul obiectiv".

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Însăşi aceasta presupune o discuţie, ce sunt factorii obiectivi şi ce sunt factorii subiectivi.

Tov. L. Răutu: Mai departe spunea „că în toate aceste ţări în primele alegeri a învins reacţiunea". A dat un exemplu cu Polonia.

El înainte s-a mai referit la Polonia şi a spus că „acolo au fost stări de spirit antisovietice foarte puternice. Polonezii la timpul respectiv au luptat contra Rusiei şi au cucerit Moscova. Rusia a participat de trei ori la împărţirea Poloniei. În timpul războiului a fost decapitată întreaga conducere a P.C. Polonez şi cine a fost de vină? Noi am fost de vină, adică nu noi, Stalin. De aceea s-a creat o anumită stare de lucruri, anumite relaţii între noi.

Când după evenimentele din Polonia tov. Ochab şi Kliszko[147] ne vorbeau de rău, noi înţelegeam care sunt cauzele. Acum însă relaţiile sunt bune între noi". A spus că au stat în închisoare şi Gomulka şi Spichalski[148].

A spus după aceea ideea că la început în toate aceste ţări reacţiunea era mai puternică şi a învins înţelegeri şi în Polonia, de exemplu, în timpul primelor alegeri se spunea despre vot: ce fel de casetă este asta, îl bagi pe Mikolajczyk[149] şi iese Gomulka; aşa a fost şi în celelalte ţări. Aşa a fost şi în România. Şi atunci a intervenit tov. Gheorghiu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când a ajuns la România, am spus că în România aceasta n-a fost, România a obţinut victoria deplină în Frontul Naţional. Atunci el s-a oprit şi a îngăimat ceva.

Tov. L. Răutu: El a continuat să dezvolte ideea asta că a fost reacţiunea mai puternică, însă faptul că a fost prezentă Armata Sovietică i-a ajutat să câştige timp pentru a cuceri masele

---

[146] Luigi Longo (1900-1980) – om politic italian; membru al C.C. al P.C. din Italia (din 1926), membru al Biroului Politic (din 1931); adjunct al secretarului general al C.C. al P.C. Italian (1945-1964), secretar general al C.C. al P.C. Italian (1964-1972); deputat în Parlamentul italian din 1948.

[147] Zenon Kliszko (1908-1989) – om politic polonez; membru al P.C. din Polonia din 1931; secretar al C.C. al P.M.U.P. (1957-1970), membru al Biroului Politic (1959-1970).

[148] Marian Spichalski (1906-1980) – om politic polonez; membru al P.C. din Polonia; destinul său politic este legat de cel al lui W. Gomulka; după 1956, ministru al Apărării, membru al Biroului Politic al P.M.U.P. (1956-1970).

[149] Stanislaw Mikolajczyk (1901-1966) – om politic polonez; lider al Partidului Ţărănesc; după moartea generalului Sikorski, devine prim-ministru al guvernului polonez aflat în exil, la Londra (1943-1944); ministru al Agriculturii şi vicepremier al guvernelor de coaliţie din 1945-1947; după 1947, în exil în S.U.A.

populare. Asta era ideea cu care a terminat, după intervenția tovarășului Gheorghiu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Factorii interni erau cu totul ignorați.

Tov. L. Răutu: Asta dă naștere la o pasivitate, ca unii să aștepte până vine Armata Sovietică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Unii să aștepte până sistemul socialist va învinge și alții să aștepte să vină Armata Sovietică.

De aici se desprind câteva aspecte: Întâi, ignorarea factorilor interni. În al doilea rând, se pune accent pe factorii obiectivi - Armata Sovietică. Noi în legătură cu aceasta cunoașteți cum formulăm: nu subapreciem, ci dimpotrivă, arătăm că condițiile favorabile create prin cutare și cutare, subliniem și factorii externi și factorii interni.

Ei nu întâmplător au avut și păreri din acestea, ca cele auzite de la Molotov la timpul său, că dacă n-ar fi Armata Sovietică nici trei zile n-am sta pe picioarele noastre, probabil că la mulți era părerea aceasta.

Ce concluzii se pot trage din toate astea? Întâi, că nu este nimic de făcut în țările celelalte, deși sunt conducători buni acolo, proletariatul este slab, pentru că uite cum este în America, nivelul de trai este mai ridicat și numai pe calea asta se poate obține.

Iar în țările de democrație populară s-a instaurat puterea populară punând accent pe Armata Sovietică. Deci, chinezii ce spun, că numai prin război putem obține victoria. Ei vor putea repeta cuvintele spuse de Hrușciov, că dacă Armata Sovietică ar fi fost învinsă ar fi dat posibilitate reacțiunii să câștige timp. Dar lucrurile nu stau așa. Ei au fost și în Austria, doar au fost și în Finlanda, de ce nu s-a câștigat puterea? Ar putea răspunde: acolo n-am stat atâta. Dacă n-ar fi existat factorul intern, factorul conștient - partidul, forța organizată, dacă n-ar fi avut influență partidul nostru n-ar fi cucerit masele, dacă nu ne-am fi ridicat la nivelul răspunderii ce incumbă partidului nostru în aceste împrejurări istorice, putea să fie Armata Sovietică, dar nimic nu s-ar fi obținut. Dacă ar fi fost lichidat partidul nostru sau era slab, s-ar fi agravat situația și mai mult, ar fi întărit sentimentele antisovietice și Armata Sovietică ar fi apărut în calitate de ocupantă și nicidecum eliberatoare.

Tov. L. Răutu: El a spus că știe precis că ceea ce va spune nu va fi în asentimentul tuturor, că este delicat să ridice problema aceasta. Și a încheiat, gândiți-vă și veți vedea că eu am dreptate.

Tov. E. Bodnăraș: Și ce rezultă de aici?

Tov. L. Răutu: Rezultă chemare la pasivitate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Multe din cele prezentate în acest toast duc apă la moara tezelor chinezilor. Parcă ar fi vorbit un chinez.

Tov. E. Bodnăraș: Nu cumva este rezultatul întrevederii de răspuns cu chinezii?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu știu.

Tov. P. Borilă: Au fost ridicate probleme așa de mari încât nu erau pentru un toast. Nu s-au ridicat aceste probleme nici una în acel fel de partidele noastre.

Dacă noi ne-am luptat două luni de zile și am scos așa un document bun, care în primul rând este meritul P.C.U.S., care a luptat pentru acest proiect, acum vine cu aceste lucruri care intră în contrazicere cu ceea ce am adoptat în Declarație. Vorbesc și de tonul cu care a ridicat problemele. Dacă ia cineva documentele și le citește are o orientare, iar dacă ascultă aceste probleme își formează o altă părere. Se încurcă oamenii. Nu o să aducă anumite greutăți în partide aceste probleme?

De exemplu, aprecierea în legătură cu Iugoslavia, cu forțele obiective, cu Armata Sovietică, cu șomerii care trăiesc mai bine decât muncitorii din țările noastre și alte probleme? Toate acestea pot crea confuzie. Fiecare poate să interpreteze în felul lui. Sunt multe aspecte ale acestei probleme și cred că trebuie să vorbim tovărășește cu tov. Hrușciov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să-i atragem atenția că nu este just ca la o masă unde ții un toast să intri în probleme mari, care se cer, dacă este necesar, să fie clarificate într-o ședință.

Tov. L. Răutu: Pe noi ne-a surprins metoda aceasta de a ridica asemenea probleme într-un mod cu totul improvizat. Cu greu s-a putut urmări reacția oamenilor.

La Moscova a fost un material care l-am văzut în legătură cu o convorbire între tovarășii sovietici cu tovarășii chinezi și acolo, între altele, Deng Xiao-ping și Pân Ci-jen s-au referit la toasturile ținute de tov. Hrușciov aici la București. Au spus că de față cu o serie de oameni a ridicat asemenea lucruri la adresa noastră. Pân Ci-jen a spus că a mers la tov. Gheorghiu și el a spus că nu reieșea că este vorba de P.C.C., dar totuși chinezii au susținut că sunt mulți oameni care își dau seama că este vorba de ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: După ce am vorbit despre această problemă cu alegerile, el a trecut la subiect. Când a venit la noi Comisia interaliată și ne-a rugat să primim câte un reprezentant al partidelor istorice și ne-a obligat să organizăm alegerile și ceva rezultate în aceste alegeri a obținut și reacțiunea de la noi, întrucât avea tradiție. La noi era o situație grea după campania antisovietică, noi eram în toi cu colectările și cu toate acestea datele reale arată că noi am obținut o majoritate zdrobitoare și partidele istorice au ieșit înfrânte. În calculele făcute în documentul secret, așa era: Blocul Partidelor Democrate, Uniunea Populară Maghiară și Reacțiunea, ca și cum reacțiunea ar fi mers cu o singură listă. Ori, dacă noi am lua Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și am vedea ce voturi au primit în parte, am vedea care este raportul față de B.P.D. și U.P.M., care au majoritate zdrobitoare de voturi. Mai puternic s-a prezentat P.N.Ț., dar tot în minoritate era. Mai mult decât atât, în unele situații s-au exercitat presiuni asupra forțelor noastre, sedii atacate ș.a., însă toate acestea nu diminuează cu nimic succesele partidului nostru care avea de partea lui clasa muncitoare, cea mai înaintată clasă. De aceea mi-am permis să spun acolo că noi am obținut victoria deplină împotriva frontului reacțiunii și atunci el s-a oprit și a spus: „La voi a fost altfel".

Eu sunt convins că va avea anumite urmări, vor da prilej să se lege de acest lucru.

În legătură cu Armata Sovietică. Este adevărat că victoria aceasta externă a fost folositoare, însă dacă nu era creată situația internă, forțele patriotice, numai cu armata sovietică n-ar fi ieșit nimic. Subaprecierea forțelor interne nu este justă și este chiar dăunătoare. Aici nu este vorba de conducători mai mici sau mai mari, ci este vorba de un partid, partea cea mai conștientă a clasei muncitoare.

Trebuie strânse toate aceste materiale pentru că sunt foarte interesante.

Nenorocirea a fost că reacțiunea a mers cu liste separate, ca și Titel Petrescu[150]. „Ne dezunim și după aceea ne unim".

Tovarăși, la Malaxa au fost evenimentele cunoscute, unde noi am acționat. Aproape unanimitatea oamenilor de acolo au votat pentru noi. Noi o să ne mai întâlnim cu aceste idei.

Tov. E. Bodnăraș: Noi ne-am mai întâlnit cu o parte din ele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar ce concluzii se pot trage că în Franța se așteaptă să vină Armata Sovietică sau în Italia să se aștepte ca să vină Armata Sovietică. Multe din acestea corespund tezelor troțchiste, care spuneau că nu se poate obține revoluție decât prin război. Ei veneau și spuneau: războiul din 1914 a adus revoluția asta, celălalt eliberarea unei serii de țări, deci războaiele sunt acelea care duc la preluarea puterii de către proletariat.

Tov. E. Bodnăraș: Atunci dezarmarea nu mai este utilă.

---

150 Constantin Titel Petrescu (1888-1957) – om politic român; lider al Partidului Social-Democrat din România din 1938; ministru fără portofoliu în primul guvern Sănătescu (august-octombrie 1944); a refuzat apropierea de P.C.R., ceea ce a dus la scindarea partidului său în 1946; arestat de autoritățile comuniste în iunie 1948, pentru „trădarea intereselor clasei muncitoare"; eliberat în decembrie 1955.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tocmai aceasta este că, pe de o parte, ne dezarmăm şi atunci populaţiei o să-i intre în cap care este mai bine forma aceasta... N-au fost idei revoluţionare în lume care să nu fi influenţat masele. Merită să studiem cauzele pentru care mişcarea muncitorească din America este slabă şi atunci vom ajunge şi la concluzii juste. Sigur că dacă privim numai după salariu, atunci nu trebuie socialism. Ce rost are să mai facem propagandă dacă şomerii la ei trăiesc mai bine decât un muncitor la noi. El spune că într-adevăr s-a convins de asta. Acesta este singurul motiv pentru care mi-a părut rău că am intervenit când a fost vorba de alegerile acelea. Momentul acesta a fost reţinut de toată lumea. Asta pe el l-a şocat, a înmuiat-o şi a trecut la altă idee.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 47/1960, vol. II, f. 380-389

14. **1961 noiembrie 28.** Notă de convorbire transmisă de ambasadorul român la Moscova, N. Guină[151], cu privire la discuţia avută la Secţia Externă a C.C. al P.C.U.S.

Notă de convorbire

În ziua de 27 noiembrie 1961 am făcut o vizită la Secţia Externă a C.C. al P.C.U.S., tovarăşului Medvedev, adjunct al Secţiei. La discuţiile purtate au fost de faţă tovarăşii Zavoljski, Vidraşcu şi Avram I. La început am informat pe tov. Medvedev asupra faptului că în R.P.R. s-au luat o serie de măsuri menite să curme răspândirea de către Ambasada albaneză, pe teritoriul ţării noastre, a unor materiale care contravin Declaraţiei din noiembrie 1960 de la Moscova şi conţin calomnii la adresa C.C. al P.C.U.S. şi altor partide frăţeşti. Legat de revenirea în ţară a fostului ambasador al R.P.R. în Albania şi de problema cererii agrementului pentru un nou ambasador, am arătat că după cum l-am informat şi pe tov. Firiubin, s-a hotărât să nu se ceară deocamdată agrement, urmând ca ţara noastră să fie reprezentată la nivel de însărcinat cu afaceri, deoarece condiţiile create de albanezi sunt insuportabile şi ar pune pe noul ambasador în imposibilitate de a-şi îndeplini misiunea sa.

În continuare, am relatat că am luat unele măsuri cu privire la respingerea oricăror încercări ale albanezilor de a răspândi materiale propagandistice printre personalul ambasadei noastre şi a tovarăşilor veniţi la studii în U.R.S.S. şi cu privire la nivelul la care vom participa la sărbătorirea zilei eliberării Albaniei, menţionând în acelaşi timp că această problemă a fost pusă de acord cu ambasadele ţărilor socialiste din Europa.

Mulţumind pentru informarea făcută, tov. Medvedev a subliniat că indicaţiile şi măsurile noastre coincid cu indicaţiile date de către ei. În continuare, el a spus că i s-a dat dispoziţie din partea conducerii de partid să mă informeze asupra liniei C.C. al P.C.U.S. şi a măsurilor luate faţă de albanezi.

[151] Nicolae Guină (1911-1999) -; membru de partid din 1932, de profesie funcţionar, arestat în 1932, apoi în 1940; eliberat din lagărul de la Tg. Jiu în 1943 cu domiciliu obligatoriu; după 23 august 1944 devine membru al Comitetului regional de partid Oltenia; membru al C.C. al P.M.R. (1955-1979); preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie a P.M.R. (1950, 1979-1984), şef-adjunct al Secţiei organelor conducătoare de partid, sindicale şi de U.T.M. din C.C. al P.M.R. (1950-1952); după 1952 a lucrat în aparatul Consiliului de Miniştri, iar de la 1 august 1954 în M.A.E.; ambasador în R.P.F. Iugoslavia (1954-1959); la 1 martie 1959 rechemat de la post şi numit director în M.A.E.; ambasador în U.R.S.S. (1960-1966) şi Mongolia (1960-1964).

Noi ştim, a spus tov. Medvedev, că sunt unii care ne acuză că intenţionăm să excludem Albania din rândul ţărilor socialiste şi din lagărul socialist, însă astfel de gânduri faţă de poporul albanez, faţă de Albania, noi n-am avut niciodată şi nici nu putem avea şi vom demasca atât prin presă, radio şi televiziune, cât şi prin discuţii personale astfel de calomnii. Noi vrem să le fie clar tuturor că n-avem nimic cu poporul albanez, însă conducerea lui s-a abătut de la marxism-leninism şi ca atare o vom demasca pe toate căile.

Tov. Medvedev a spus că s-a dat indicaţie ca prin presă, radio şi televiziune şi prin intermediul organizaţiilor de masă să se promoveze linia de apropiere faţă de Albania, de cunoaştere a culturii ei, linia de apropiere faţă de poporul albanez, de prietenie cu el ca şi până acum. Pe de altă parte se va critica şi demasca pe bază de fapte concrete conducerea de bază a P.M.A. şi se va arăta inconsistenţa politică şi teoretică a poziţiei ei. Având-se în vedere că această conducere aventurieră a încălcat toate regulile de bunăcuviinţă şi a folosit în mod public unele date secrete în relaţiile sovieto-albaneze, s-a luat o hotărâre potrivit căreia ministerele şi departamentele sovietice şi în general toate instituţiile pe linie de stat vor avea legături cu instituţiile albaneze corespunzătoare numai prin intermediul M.A.E. al U.R.S.S., cu excepţia Ministerului de Comerţ Exterior, iar organizaţiile de masă vor întreţine relaţii şi vor rezolva diferite probleme cu organizaţiile de masă albaneze numai cu aprobarea C.C. al P.C.U.S.

Tov. Medvedev a declarat că organele de partid şi de stat sovietice şi instituţiile nu le vor mai furniza albanezilor nici un fel de informaţii confidenţiale şi de documentare tehnico-ştiinţifice. Trimiterea delegaţiilor sovietice în Albania se va rări şi se va face numai cu aprobarea C.C. al P.C.U.S., deoarece aceste delegaţii sunt folosite de conducerea P.M.A. pentru a induce în eroare opinia publică albaneză şi poporul albanez asupra evoluţiilor reale din ultimul timp ale relaţiilor albano-sovietice. Pe de altă parte, tov. Medvedev a arătat că nu se poate renunţa complet la aceste delegaţii, deoarece ele sunt un mijloc bun de a face cunoscut poporului albanez adevărul despre conducerea P.M.A. şi poziţia sa greşită în relaţia cu P.C.U.S. şi celelalte partide comuniste şi muncitoreşti frăţeşti.

În ceea ce priveşte sărbătorirea zilei eliberării Albaniei, tov. Medvedev a spus că s-a hotărât să se trimită o telegramă de felicitare Prezidiumului Adunării Populare Albaneze şi Consiliului de Miniştri al R. P. Albania din partea Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. şi al Consiliului de Miniştri al Uniunii Sovietice, fără a purta însă iscălitura nominală. Tov. Andrei Gromâko[152] va trimite o telegramă de felicitare ministrului de Externe al Albaniei. În presă vor apare unele materiale în legătură cu această dată, în care se va merge pe linia exprimării sentimentelor de prietenie pe care le nutreşte poporul sovietic faţă de poporul albanez şi totodată de demascare a conducerii nefaste a P.M.A. Diplomaţilor sovietici de peste graniţă li s-a dat indicaţia de a participa la această sărbătoare la nivelul consilierului sau secretarului I. La recepţia ce va avea loc la Ambasada albaneză din Moscova se va participa la nivelul preşedintelui Comitetului de Stat pentru relaţii culturale cu străinătatea. Participanţilor la diferite acţiuni legate de sărbătorirea zilei eliberării Albaniei li s-a dat cuvânt de ordine să stea atât cât au stat şi albanezii la acţiuni similare organizate de tovarăşii sovietici cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1961.

Tov. Medvedev a revenit din nou [sic!] la directiva dată presei sovietice de a critica pe larg şi argumentat şi de a demasca grupul dogmatic strecurat la conducerea P.M.A., arătând că în

[152] A.A. Gromâko (1909-1989) – diplomat sovietic; consilier la ambasada U.R.S.S. din S.U.A. (1939-1943), ambasador al U.R.S.S. în S.U.A. (1943-1946), reprezentant permanent al U.R.S.S. în Consiliul de Securitate al O.N.U. (1946-1948), ministru adjunct al Afacerilor Externe (1946-1952), prim-adjunct al ministrului Afacerilor Externe (1949-1952, 1953-1957), ambasador al U.R.S.S. în Marea Britanie (1952-1953), ministru al Afacerilor Externe (1957-1985), prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1983-1985), preşedinte al Prezidiului Sovietului Suprem (1985-1988); membru al Politbiroului C.C. al P.C.U.S. (1973-1988).

această se va folosi sprijinul pe care îl dau partidele frăţeşti, care la plenarele lor au condamnat şi condamnă, ca şi la Congresul XXII al P.C.U.S., poziţia conducerii naţionaliste a P.M.A. Unele partide, din motive cunoscute, nu şi-au exprimat clar până acum poziţia lor în această problemă. Cu ele se va duce muncă atentă pentru a le face să înţeleagă şi să ia poziţie fermă, care va fi apoi publicată şi în presa sovietică. Este bine însă, a spus tov. Medvedev, să se facă auzit în continuare şi glasul celorlalte partide frăţeşti în presa lor de partid, să se continue expunerea pe larg şi argumentat a punctelor lor de vedere în această problemă.

În ceea ce priveşte elementele noi care au intervenit după Congresul XXII al P.C.U.S., tov. Medvedev a spus că în unele partide sunt anumite semne de îndoială, dar că ele sunt izolate şi nesusţinute. Tov. Medvedev a avut în vedere partidele comuniste şi muncitoreşti care au trimis saluturi cu ocazia aniversării a 20 de ani de la înfiinţarea P.M.A. La problemele ridicate de Togliatti a răspuns tov. W. Gomulka şi conducerea P.C.U.S. fiind de acord cu acest răspuns, a fost publicat în "Pravda". Tov. Medvedev a menţionat în continuare că unele probleme expuse de tovarăşii italieni sunt determinate de anumite condiţii în care ei activează.

Această situaţie, a spus el în continuare, nu le permite tovarăşilor italieni să contravină sau să învingă atacul de dreapta al cultului personalităţii, care se cramponează de acest moment al Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. tocmai pentru a trece mai departe şi a arăta că sistemul social sovietic a permis generarea cultului personalităţii. De aceea este necesar să se vorbească foarte atent şi în termeni precişi despre Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. Tov. Medvedev a exprimat părerea că ceea ce n-au putut evita şi învinge tovarăşii italieni la nivelul conducerii de partid se va clarifica în procesul discuţiilor din întreprinderi, la nivelul muncitorilor din industrie.

Tov. Medvedev a spus că chinezii, sub pretextul că oferă poporului lor posibilitatea să se documenteze şi să se lămurească singuri în ceea ce priveşte unele probleme ridicate la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., publică în presa lor tot ce spun albanezii. Dar acest pretext este prost mascat, deoarece spusele albanezilor sunt transmise şi la posturile chineze de emisiune în diferite limbi pentru străinătate şi atunci e firesc să se nască întrebarea pentru cine şi în ce scop se fac aceste emisiuni?

La cele spuse, tov. Medvedev a adăugat că, difuzând tuturor ambasadelor (şi ale ţărilor socialiste şi ale ţărilor neutre şi chiar ale ţărilor capitaliste) asemenea materiale ca Declaraţia din 20 octombrie 1961 a C.C. al P.M.A., cuvântarea lui Enver Hodja de la 7 noiembrie 1961 şi tezele cu privire la poziţia albaneză în problema germană, albanezii furnizează, pe lângă altele, un bogat material pentru presa burgheză.

În continuare, el a spus că s-ar putea să ne aşteptăm la unele surprize numai din partea unor partide tinere, fără experienţă şi asupra cărora chinezii manifestă influenţă datorită unei serii întregi de împrejurări: fie că C.C. ale unor partide ilegale se află pe teritoriul chinez, fie că aceste partide au la şcolile chineze de partid o serie de cadre la studii, fie că li se acordă din partea chineză anumite subvenţii etc. Dar chiar aşa stând lucrurile, cu timpul se va face lumină şi în aceste partide.

În încheierea discuţiilor purtate pe această temă, tov. Medvedev a spus că lupta cu dogmaticii şi revizioniştii, după cât se vede, va fi de lungă durată şi grea. Tov. Medvedev a adăugat că dacă vor fi anumite elemente noi care se vor discuta la Plenara C.C. al P.M.R. şi pot fi cunoscute şi de Secţia Externă a C.C. al P.C.U.S., la întoarcere să fac o vizită la Secţie.

28. XI. 1961

N. Guină

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 122/1961, f. 1-4.

15. **1961 noiembrie 30 – decembrie 5.** Darea de seamă a delegaţiei P.M.R. la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S. prezentată de Gh. Gheorghiu-Dej la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie - 5 decembrie 1961 (fragment).

[...] Tovarăşi,

Comitetul Central a informat la timp partidul asupra liniei antileniniste, scizioniste a conducătorilor Partidului Muncii din Albania în frunte cu Enver Hodja şi Mehmet Shehu, linie care s-a reflectat în poziţia reprezentanţilor P.M.A. la Consfătuirea partidelor frăţeşti ţinută la Bucureşti cu prilejul Congresului al III-lea al partidului nostru, răbufnind apoi cu deosebită intensitate la Consfătuirea din 1960. Conducătorii P.M.A. atacă cu o îndârjire furibundă linia şi hotărârile Congreselor al XX-lea şi al XXII-lea ale Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, dezvăluirea deschisă şi hotărâtă a cultului personalităţii lui Stalin şi a urmărilor sale nefaste.

De ce se ridică ei cu atâta înverşunare împotriva cultului personalităţii, de ce iau apărarea gravelor încălcări comise de Stalin în activitatea sa? Pentru că ei înşişi au instaurat şi menţin de mulţi ani în Albania stări de lucruri identice cu cele împotriva cărora s-au ridicat Congresele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice - practicând în întreaga viaţă de partid şi de stat metode proprii cultului personalităţii, cu întregul lor cortegiu de abuzuri.

Erijându-se în mod ridicol în "apărători ai purităţii" marxism-leninismului, ei, sub firma luptei împotriva revizionismului contemporan, atacă linia generală după care se călăuzesc partidele comuniste în principalele probleme actuale, tezele fundamentale ale Consfătuirilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi 1960, fără să se sinchisească de faptul că aceste documente poartă şi semnătura lor.

Aceiaşi oameni care, camuflându-şi adevăratele sentimente timp de ani de zile într-un limbaj ţipător nu pridideau cu jurămintele lor ipocrite de "dragoste" faţă de U.R.S.S., atacă acum în mod calomnios P.C.U.S., Comitetul său Central, celelalte partide marxist-leniniste.

Conducătorii albanezi au încălcat principiul recunoscut la Consfătuirea din 1960 potrivit căruia deosebirile de vederi dintre partide se rezolvă pe calea întâlnirilor şi consultărilor directe; ei au răspuns cu îndărătnicie [la] propunerile repetate şi eforturile răbdătoare ale conducerii Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de a se clarifica, prin discuţii tovărăşeşti, situaţia creată. Împreună cu alte partide frăţeşti, şi partidul nostru a depus eforturi pentru a contribui la părăsirea de către conducătorii albanezi a poziţiilor lor greşite şi la revenirea lor pe drumul unităţii cu celelalte ţări socialiste şi partide frăţeşti. Dar aceste eforturi s-au lovit de refuzul conducătorilor Partidului Muncii din Albania.

Considerăm pe deplin just că la Congresul al XXII-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice s-a pus deschis, în mod principial, problema relaţiilor cu conducerea Partidului Muncii din Albania şi a liniei pe care o urmează aceasta. Cele mai multe partide comuniste şi muncitoreşti, reprezentate la Congres, între care şi partidul nostru, au condamnat cu hotărâre linia antileninistă a conducătorilor albanezi.

Nu putem fi de acord cu părerea delegaţiei Partidului Comunist Chinez că punerea deschisă la Congres a problemei relaţiilor cu conducerea Partidului Muncii din Albania ar putea să dăuneze coeziunii lagărului socialist. Critica deschisă a liniei conducătorilor Partidului Muncii din Albania a fost justă şi necesară; în mişcarea muncitorească nu pot exista altfel de relaţii decât cele principiale, bazate pe fidelitatea faţă de marxism-leninism şi faţă de principiile internaţionalismului proletar.

Noi împărtăşim părerea exprimată la Congres că dacă tovarăşii chinezi ar dori să depună eforturi pentru normalizarea relaţiilor dintre Partidul Muncii din Albania şi partidele frăţeşti, nimeni altul n-ar putea contribui mai bine la rezolvarea acestei sarcini. Aceasta ar fi

într-adevăr în folosul coeziunii mişcării comuniste şi ar corespunde în primul rând intereselor poporului albanez şi ale Partidului Muncii din Albania.

După cum ştiţi, după Congresul al XXII-lea, conducătorii Partidului Muncii din Albania şi-au intensificat şi mai mult atacurile calomnioase împotriva liniei generale a partidelor comuniste şi muncitoreşti şi îndeosebi împotriva Partidului Comunist al Uniunii Sovietice şi a conducerii sale.

Conducătorii Partidului Muncii din Albania îşi asumă o grea răspundere pentru linia lor, dăunătoare intereselor construirii socialismului în Albania, ale lagărului socialist şi ale mişcării comuniste internaţionale.[...]

- Gh. Gheorghiu-Dej, *Darea de seamă a delegaţiei Partidului Muncitoresc Român la cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S.*, prezentată la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie - 5 decembrie 1961. Editura Politică, Bucureşti, 1961, p. 45-47

16. **1961 noiembrie 30 – decembrie 5.** Intervenţia Ghizelei Vass, şefa Secţiei C.C. Relaţii Externe, la plenara C.C. al P.M.R. din 30 noiembrie - 5 decembrie 1961 (fragment).

[...] O singură observaţie care aş face la documentul acesta al nostru prezentat, este de felul cum e prezentată problema Chinei. Cred, aşa cum e prezentat în document, că nu suntem de acord cu cele exprimate de Ciu En-lai, e puţin depăşit. Dacă pentru presă corespunde, însă pentru prelucrarea documentului cred că nu mai corespunde, deoarece după Congresul al XXII-lea, în China au avut loc o serie de manifestări şi fenomene care nu reprezintă numai o îngăduinţă faţă de albanezi, ci există o practică şi o activitate, după părerea mea, activă împotriva Congresului al XXII-lea.

Acolo circulă şi o serie de zvonuri destul de active că trei alternative ar putea fi în poziţia partidului chinez. Una, activă şi deschisă, de a avea poziţie împotriva Congresului al XXII-lea şi a apăra Albania şi acest lucru nu se poate, deoarece sunt şi cercurile imperialiste, sau a doua, de împăciuire şi deoarece ei sunt revoluţionari şi n-ar merge pe un drum de împăciuitorism şi atunci nu rămâne decât a treia, de a aştepta până va fi înlăturat Hruşciov. [...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 53/1961, vol. II, f. 215

17. **1962 ianuarie 9.** Stenograma discuţiilor care au avut loc la Bucureşti cu ocazia vizitei unui reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S. (fragment).

STRICT SECRET

STENOGRAMA

discuţiilor avute cu tov. ...[153] reprezentant al Ministerului Afacerilor Externe al U.R.S.S. din ziua de 9 ianuarie 1962[154]

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: [...] Partea sovietică şi partea noastră a tuturor doreşte să facă totul pentru a asigura o soluţie realistă, pentru rezolvarea problemelor şi important este

[153] În stenogramă nu este menţionat numele reprezentantului sovietic.

[154] Fila de dosar conţine următoarea completare olografă: *(au participat tov. I.K. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. la Bucureşti, tov. Gheorghiu-Dej şi tov. Chivu Stoica).*

că nu se limitează numai la Berlinul Occidental[155]. Va avea un răsunet foarte mare în lume dacă s-o găsi o înţelegere pe chestiunea aceasta. Autorii acestor documente caută să găsească o înţelegere, pentru că este destul să găsim o înţelegere. Ea va constitui o încurajare pentru a trata şi alte probleme, se poate trata, există condiţii. Nu aşa cum pun chinezii, albanezii, că noi trebuie să vorbim cu tunuri. Ăştia sunt nişte idioţi, oameni fără răspundere, dar noi nu trebuie să ne lăsăm impresionaţi de gălăgia lor, de afirmaţiile lor.

Eu am citit cu mare atenţie raportul întocmit de delegaţia noastră care a fost la Comitetul pentru pace la Stockholm. Delegaţia noastră a avut o poziţie justă, a luat poziţie acolo şi unde mai pui că majoritatea sunt intelectuali, i-a impresionat şi ne-au pus întrebarea: Ce facem noi, trebuie să facem o dare de seamă asupra celor ce au fost acolo, dar acolo n-au fost numai lucruri bune, au fost şi ieşirile chinezilor? Să nu spunem despre asta? Ar însemna să închidem ochii, să astupăm urechile, să ascundem opiniei publice un asemenea moment. Eu am spus părerea mea personală, nu m-am consultat cu toţi tovarăşii din conducere, însă părerea mea este să vorbim despre această problemă într-o formă abilă, să spunem lucrurilor pe nume, să ne exprimăm mirarea, îngrijorarea, regretul, dar să tratăm în fond problemele, să luăm poziţie. În problema dezarmării generale şi totale să luăm poziţie şi să arătăm unde duce poziţia lor, să exprimăm cauzele acestei poziţii. Ei nu au încredere în forţele păcii.

Al doilea, ei nu sunt de acord cu principiul coexistenţei paşnice nici în vorbă. De unde vine asta, ce înseamnă? Asta să spună intelectualii ăştia, că ei ştiu să spună într-o formă aşa, care să meargă la inimă. La noi este o mişcare largă, poporul sprijină politica partidului, care este aceeaşi politică a lagărului nostru. Sofiştii ăştia, în problemele mari, contemporane, nu pot să stea nici un minut pe pământ în picioare. Ei sunt meşteri aşa, în culori, în flori, dar sunt nişte prostănaci. Am citit cuvântarea chinezului, este o porcărie, să vedeţi unde ajung ei şi să ştiţi că noi vom avea mult de furcă cu ei.

Noi la Bucureşti [în iunie 1960] le-am dat peste mână şi ei au fost surprinşi de acţiunea aceasta a noastră. Ei au vorbit cu mine o noapte întreagă, au venit la mine acasă cu toată delegaţia, însă ei n-au reuşit să-şi ascundă sentimentele şi intenţiile. Până la ziuă am stat cu ei. Am informat imediat pe tov. Hruşciov, erau lucruri foarte importante, dar ce este mai important este că noi le-am dat peste mână, am prevenit mişcarea, iar la Moscova am mers la atac pregătiţi. Au fost puşi în faţa unui front întreg, cu excepţia câtorva care s-au bălăbănit, însă noi considerăm un mare succes al nostru. Chiar atunci noi am avut impresia că nu sunt sinceri, nu se vor da înapoi. Ei şi-au făcut socoteala aşa: bine, ne-aţi prins, ne-aţi pus în faţa mişcării internaţionale, ne-aţi analizat. Sigur, de acum ei ştiind despre ce este vorba şi-au reglat tirul şi noi trebuie să fim mai atenţi. Ei acum vorbesc despre lagăr, că suntem 12, adună material, cum văd ceva se uită cu lupa şi...[156]

A fost Adjubei[157] în America unde a luat interviuri acolo. Imediat s-au agăţat de lucrul acesta şi au pus aşa problema într-un fel că noi ne-am face iluzii, ne dăm bine cu imperialiştii, ca şi cum noi cerşim pacea de la imperialişti, avem frică de imperialişti, ca şi cum noi am fi renunţat la principiile noastre.

Împotriva conducerii P.C.U.S. ei sunt categoric, în special împotriva tov. Hruşciov.

Am primit din Indonezia, de la Aidit[158], un raport de la oamenii noştri de acolo, unde se

[155] Vizita emisarului sovietic avea ca scop informarea conducerii P.M.R. asupra ultimelor discuţii americano-sovietice în problema Berlinului Occidental.

[156] Lipsă în textul original.

[157] A.I. Adjubei (1924-1993) - ginerele lui Hruşciov, redactor şef la "Komsomolskaia Pravda" (1957-1959), apoi al ziarului "Izvestia" (1959-1964); după 1964 a lucrat la revista "Sovetkii Soiuz".

[158] Aidit Dipa Nisantra (1923-1965) – om politic indonezian; membru al P.C. din Indonezia, unde a deţinut următoarele funcţii: secretar (1951-1954), secretar general (1954-1959), preşedinte (1959-1965);

vede bine că Aidit este bine influențat de chinezi. Omul ăsta în problemele interne are o atitudine oportunistă. Și noi am fost în minoritate câtva timp în vremea burgheziei, când colaboram cu burghezia, însă n-am ținut niciodată partea lor, lui cutare sau cutare, nu ne-am târât în coada lor. Ei sunt radicali. Când l-am văzut la O.N.U. pe Aidit, eu l-am salutat, a dat și el din cap, atât, dar să vină și el, că doar suntem tovarăși, ce faci? - nimic. Sau la recepția care a dat-o Sukarno[159]. Mai mult mă respecta Sukarno decât el. El e puțin gol la cap, dar l-am lăsat și eu.

Când s-a dus Sukarno și a ținut cuvântarea la tribuna O.N.U. și s-a îndreptat la tribună, în urma lui erau două persoane, un militar și un civil. Unul i-a ținut bastonul și celălalt i-a ținut portofelul. Numai fesul nu l-a dat jos. M-am uitat atent dacă nu cumva unul din cei doi este Aidit. Asta i-ar mai fi lipsit. Să fie radical, dar să fie într-adevăr radical, nu să execute ce spune Sukarno. Eu înțeleg elasticitate, dar nu să șovăie.

El a adoptat aceeași poziție ca și chinezii în problemele puse de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. în problema cultului; aici puțin se diferențiază de chinezi în legătură cu Programul, care ei îl apreciază. Încolo, au aceleași poziții ca și chinezii. După cât sunt informat, se pare că el a trimis o scrisoare C.C. al P.C.U.S., P.C.C. și nu mai știu cui. Probabil poate polonezilor - cam la trei-patru partide, în care el își spune părerea în conflictul intervenit între Uniunea Sovietică și Albania, are el rol de arbitru. În fond ce, e vorba de conflict între Albania și Uniunea Sovietică? Este o problemă care privește mișcarea. Noi ne-am întâlnit la Moscova, am elaborat o linie comună, cine a călcat-o? O să avem bătaie de cap cu ăștia.

Tov. Chivu Stoica: Ultimii după [sic!] scaune să ne sculăm noi, nu ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sigur, și la noi trebuie să se manifeste răbdare, trebuie să clarificăm, să apărăm pozițiile noastre, să promovăm pozițiile noastre - poziții juste, cerute de viață.

Tov. I.K. Jegalin[160]: Acum este tineretul la București. Sovieticii au venit la mine și au povestit că au venit chinezii și s-au dus la ambasada chineză și de acolo nu mai ies. Sigur că și ai noștri sunt pregătiți să le răspundă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie documentat pentru ca să știi cum să le răspunzi concret, pentru că logica noastră este așa de a dracului, încât ei nu pot să folosească metode care să răstoarne poziția noastră. Noi am dat deja instrucțiuni la ai noștri. Sigur, chinezii au primit dispoziții de acolo și ăștia o să repete de 100 de ori ce au primit de acolo, nu o să iasă din hulubele alea. Ce le-a spus acolo, aia este bine. Eu îmi aduc aminte, și la București și la Moscova, de zeci de ori au repetat același lucru, ori zicea baba Rada, ori Rada baba.

Tov. I.K. Jegalin: Dumneavoastră știți probabil că tov. Chivu Stoica a făcut o informare a ambasadorilor, chinezul a spus mulțumesc și a plecat. A spus că suntem foarte mulțumiți și a arătat o mină satisfăcătoare. Bulgarii de asemenea au convocat o ședință cu ambasadorii și chinezul a căutat să facă ceva acolo și a plecat.

La ultima recepție unde am participat, el întotdeauna stătea lângă mine - aceasta este o viclenie chinezească.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A vorbit pe rusește - povestea cu Cuba. Asta a fost prima recepție așa...

Tov. I.K. Jegalin: Trebuie folosit tot ceea ce se poate folosi.

---

vicepreședinte al Congresului popular consultativ (din 1960), vicepreședinte al Frontului Național din Indonezia (din 1961), ministru fără portofoliu (din 1962); ucis în urma rebeliunii de stânga din 1965.

[159] Ahmed Sukarno (1901-1970) – lider al mișcării de independență indoneziene, primul președinte al Indoneziei (1949-1966).

[160] I.K. Jegalin (1906-1984) – diplomat sovietic; prim-secretar al raionului de partid Groznenski (1949-1955), prim-secretar al raionului de partid Stalingrad (1955-1961), ambasador al U.R.S.S. în România (1961-1965), adjunct al ministrului Construcțiilor de tractoare și mașini agricole (1966-1972), membru al C.C. al P.C.U.S. (din 1952).

Când am venit acolo, am fost mirat că ambasadorii iugoslav și albanez duceau o discuție atât de prietenească. Albanezul a făcut în așa fel încât eu, trecând, să mă salut cu el, dar n-am trecut, am lăsat poporul să treacă și ei tot discutau. Eu atunci am spus: sunteți niște scizioniști. Iugoslavul n-a înțeles cuvântul "scizionist" și s-a dus la ambasadorul bulgar și l-a întrebat ce înseamnă scizionist. Dumneavoastră v-ați îndepărtat de la lagărul socialist, dar nu vedeți ce vulturi sosesc și i-am povestit ce înseamnă scizionist. Această recepție a fost interesantă, a fost o atmosferă foarte interesantă.

Tov. Chivu Stoica: Ambasadorul american n-a fost?

Tov. I.K. Jegalin: Nu au relații diplomatice cu ei. Eu am crezut că n-o să vină englezii și francezii.

Tov. Chivu Stoica: A fost interesant la recepția aceasta.

Tov. I.K. Jegalin: Interesant este că aici, când tov. Chivu a făcut informarea, chinezul nu s-a sculat să plece. În Bulgaria și în R.D.G. chinezul a plecat.[...]

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 1/1962, f. 7-10

18. **1962 iunie 11.** Stenograma ședinței conducerii P.M.R., în care s-a făcut o analiză a Consfătuirii C.A.E.R. recent încheiate la Moscova[161].

STENOGRAMA
ședinței care a avut loc în ziua de 11 iunie 1962 și la care au participat tovarășii Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, I.Gh. Maurer, Al. Bârlădeanu, Gh. Gaston Marin și Gogu Rădulescu

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am informat când am venit, la întoarcere, pe tovarășii, erau și ei foarte curioși să afle cum s-au desfășurat lucrurile și am stat vreo două ore.

Tov. Chivu Stoica: Și au ascultat în spirit critic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Așa, am făcut un tablou al felului cum s-au desfășurat lucrurile acolo, explicând motivul pentru care am considerat necesar să adoptăm tactica cunoscută. Toți au fost de acord că am procedat bine, că nu era nici un rost să intrăm în divergențe, în lucrări, să ne concentrăm la probleme concrete, sunt lucruri obiective pe care le poți pipăi, oricât tensiunea era crescută, ori noi nu suntem interesați în asta.

Deci așa, am făcut un tablou, eu cred complet al lucrărilor consfătuirii.

Am dat să se traducă și materialul cu care am venit, nu am avut la mine materialul cu poziția noastră. I s-au mai adus unele îmbunătățiri. Acum voi.

Tov. Al. Bârlădeanu: Am vrea să începem cu constatarea că felul cum s-au desfășurat evenimentele după plecarea dv. Nu au făcut decât să confirme justețea tacticii adoptate de noi, pentru că nici unul, oricum, la nivelul la care am discutat nu s-au mai opus atât de ascuțit problemelor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ați prevăzut voi. Acum explic în ce direcție era orientată. După ce a apărut proiectul de hotărâre, unde nu se mai menținea formularea lor, ne întrebam ce s-a întâmplat, pentru că proiectul de hotărâre atrăgea atenția că textul este întrucâtva schimbat.

Tov. Alexandru Bârlădeanu: Era într-o formă oarecum modificată.

---

[161] În perioada 6-7 iunie 1962 a avut loc la Moscova o consfătuire C.A.E.R. în care au fost adoptate *Principiile fundamentale ale diviziunii internaționale socialiste a muncii*, ca bază pentru colaborarea economică a țărilor din C.A.E.R.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Altfel a fost şi expunerea lui Gomulka, era cu totul altceva decât primul material. Deşi conţine unele lucruri, este mai ponderată, este altceva decât primul material.

Tov. Al. Bârlădeanu: Sarcina noastră acolo la şedinţă, ca şi sarcina tuturor, era aceea de a vedea modificările propuse să fie aduse statutului care fuseseră luate în Consfătuire, hotărârile luate de reprezentanţii partidelor.

În problema statutului, noi credeam că aici va fi cel mai greu. Înainte de şedinţă am discutat cu polonezii şi ei au fost de acord că nu este nevoie de modificări radicale şi noi am spus că suntem de acord, că şi tov. Gomulka şi tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej au spus că nu este nevoie de modificări radicale.

După aceasta au început discuţii la proiect. Aici s-au format două linii. Prima, care voia să facă un organ suprastatal, dând puteri mari secretariatului, care să fi un fel de gosplan. Aceasta era tendinţa cehilor şi tendinţa bulgarilor, pe care eu o socotesc venită din prostie şi nepricepere şi din tendinţa de a fi ridicoli. Bulgarul a spus de două ori. O dată în şedinţa plenară şi o dată într-un toast, că noi am intrat într-o formă precisă de integrare a economiei noastre.

Acestea erau tendinţele. Tactica noastră a fost să căutăm să reducem rolul secretariatului, deşi hotărârea consfătuirii spunea că trebuie întărit secretariatul, ca să păstrăm autoritatea Comisiilor pe ramuri, unde sunt reprezentanţi ai tuturor ţărilor.

Trebuie spus, tov. Gheorghiu, că în toate propunerile noastre nu am fi reuşit dacă nu ne-ar fi sprijinit polonezii. Polonezii ne-au sprijinit prieteneşte şi pe toate poziţiile noastre principale ei s-au declarat de acord, fără asta nu făceam nimic. Ei singuri ne-au sprijinit în problemele în care s-au ivit divergenţe şi aceste divergenţe s-au ivit în trei-patru probleme. În rest, totul a rămas neschimbat. Bulgarul s-a ridicat şi a spus: noi am intrat într-o formă nouă şi trebuiesc făcute modificări radicale în statut. Însă această intervenţie nimeni n-a luat-o în seamă şi statutul a rămas aşa, că C.A.E.R. este un organ care se supune ţărilor ale căror interese le reprezintă.

Tov. Gaston Marin[162]: Aici atacul a fost pornit de cehi, ei au spus să se termine cu aceste expresii diplomatice din statut şi să trecem la forma superioară.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au fost bulgarii, cehii şi ungurii, ungurii ce au făcut?

Tov. Gaston Marin: Ungurii au tăcut, nemţii au tăcut. Sovieticii înainte înclinau spre poziţia cehă, dar după argumentele noastre şi după discuţii au căutat să armonizeze lucrurile şi până la urmă pe poziţiile noastre au rămas. De fapt activi am fost noi şi polonezii. Cehii, ceva mai puţin activi, sprijiniţi foarte bine de bulgari pe linia radicalismului. Sovieticii înclinau spre planuri radicale şi după discuţii au fost pentru planul nostru şi al polonezilor.

Tov. Al. Bârlădeanu: Şi cehii s-au manifestat destul de timid, chiar m-a surprins acest lucru, cred că se simţeau cu coada între picioare din cauza greutăţilor prin care trec, au încercat, dar nu s-au bătut.

Acum pe concret. Primul punct la care am avut divergenţe a fost formularea la funcţiile Comitetului Executiv al C.A.E.R., unde era în text şi se spunea că acestui Comitet Executiv să i se supună coordonatele planurilor de investiţii în domeniul industriei extractive,

[162] Gheorghe Gaston Marin (n. 1918) – om politic român; în timpul celui de-al doilea război mondial a activat în mişcarea de rezistenţă antihitleristă din Franţa; membru al C.C. al P.C.R. (1960-1984), consilier superior la preşedinţia Consiliului de Miniştri (1945) şi la Ministerul Industriei şi Comerţului (1947), secretar general şi adjunct al ministrului la Ministerul Industriei (1948), ministru al Electrificării (1949), al Energiei electrice şi Industriei electrotehnice (1951-1954), vicepreşedinte (1954) şi preşedinte al Comitetului de Stat pentru Energia nucleară (1956), preşedinte al Comitetului de Stat al Planificării (1956-1965), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1962-1969), preşedinte al Comitetului de Stat pentru Preţuri (1969-1982).

prelucrătoare şi în domeniul transporturilor, acestea începând cu anul 1963. Noi nu puteam să respingem acest lucru, pentru că în Hotărârea Consfătuirii Reprezentanţilor se spune despre coordonare. Noi am căutat să nu băgăm coordonarea tuturor planurilor de investiţii, ci numai pe cele fundamentale, vorbind despre acest lucru, limitam la obiective nu la planuri. După aceea am băgat o frază în care să se spună că la acele obiective care interesează două sau mai multe ţări. Aici a fost bătaie, nici polonezii nu au fost de acord. Am putut constata însă că ei nu vor divergenţe cu noi. Noi am spus că aceasta să se înscrie ca o opinie separată.

Soluţia s-a găsit modificând textul cum am spus noi: "coordonarea principalelor investiţii şi în primul rând acelea care interesează două sau mai multe ţări".

La formularea în care se spune că C.A.E.R. contribuie la mai raţionala folosire a resurselor ţărilor membre, inclusiv la resursele pe care ţara le alocă la investiţii, noi avem un cuvânt de spus aici, pentru că în felul acesta se înţelege orice, formularea alocărilor forţei de muncă, care ne convine şi cum a fost un târg între noi şi polonezi, am rămas la formularea principală.

Tov. Gaston Marin: Noi în agricultură dăm o pondere mai mare şi în felul acesta nu putem fi atacaţi.

Tov. Al. Bârlădeanu: Ei au spus deschis că ţările duc politică diferită în problemele industriei extractive, că ei dau mai mult şi că ar fi bine să fie o împărţire mai justă a sarcinilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Poziţia cehilor [polonezilor] este aceasta pentru că sunt ţara care are condiţii naturale şi îşi îndreaptă investiţiile spre sectorul extractiv, iar în alte ţări nu au aceasta şi de aceea îşi îndreaptă investiţiile în alte direcţii. Ei au aceleaşi interese ca ale noastre.

Tov. Gaston Marin: Noi avem 46%, iar ei au 38%.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Aici, cu una sau mai multe ţări, cum a rămas?

Tov. Al. Bârlădeanu: A rămas formula noastră - care interesează două sau mai multe ţări. Deci, de la formularea care însemna coordonarea tuturor planurilor de investiţii s-a ajuns la coordonarea investiţiile fundamentale şi în primul rând a acelora care interesează două sau mai multe ţări.

Tov. Gaston Marin: Noi am cerut înainte să avem un proiect întocmit de secretariat, de îmbunătăţire a statutului, la care să participe locţiitorii reprezentanţilor ţărilor membre. Noi am discutat şi în şedinţă pregătirea, însă nu am putut ajunge la nici un rezultat, toate propunerile noastre au fost respinse. Am spus că să fie făcut de un colectiv la nivelul secretarilor sau al locţiitorilor şi numai în plen, cu sprijinul polonezilor s-a reuşit să se dea peste cap această chestiune.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Bulgarii au interese meschine şi vor să-şi rezolve lucrurile cu mâinile altora.

Tov. Al. Bârlădeanu: Al doilea punct la care au fost discuţii a fost acela că organizaţia C.A.E.R. face controlul îndeplinirii recomandărilor acceptate de ţări. Noi am spus că fiind un act internaţional nu putem accepta acest lucru. Nu au fost de acord.

Tov. Gaston Marin: Am avut noroc că s-a pus totul cum era în text şi noi am avut posibilitatea de a ne agăţa de această chestiune de anchetă, de corp de inspectori, ca să nu acceptăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Am spus cum să controlăm?

Tov. Gaston Marin: Noi am spus să cădem de acord ca fiecare ţară să facă control propriu şi activitatea să fie arătată şi celorlalte ţări, să se facă o informare.

Tov. Gogu Rădulescu: Polonezii au spus la investiţiile capitale, de ce vă e teamă? Noi am spus nu ne este teamă de nimic. Am spus că sunt recomandări care să fie acceptate de fiecare ţară, noi vorbim de grija de a nu da un aspect exterior nedorit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În loc de control urmărire, însă afirmaţia cine a făcut-o?

Tov. Gaston Marin: Polonezul, secretarul adjunct al C.A.E.R.

Tov. Al. Bârlădeanu: Reprezentantul polon, el a spus că partea română ar avea o altă părere cum înţelegem noi controlul, că se pot înfiinţa comisii care să se ducă în ţări ... în fine a făcut o prostie şi a fost combătut.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să vie aici. Aţi spus că nu merge?

Tov. Gogu Rădulescu: Jaroszewicz a spus că este de acord că nu se poate pune control.

Tov. Gaston Marin: În hotărârea Consfătuirii reprezentanţilor există control.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi aici cum a spus?

Tov. Al. Bârlădeanu: Organizăm urmărirea îndeplinirii recomandărilor acceptate de ţări. Întâi ţările acceptă şi după aceea C.A.E.R.-ul urmăreşte cum se îndeplinesc.

Punctul următor s-a referit la funcţiunile secretariatului. Aici tendinţa a fost să umfle aceste funcţiuni. Şi noi am introdus câteva elemente.

Era un document care spune că secretariatul pregăteşte studii, analize, cercetări asupra problemelor de colaborare, de coordonare şi noi am cerut să nu se poată face nici un fel de material privind ţările, fără participarea ţărilor respective, să nu se poată face analize decât pe baza materialului prezentat de ţara respectivă.

La început polonezii nu au înţeles intenţia noastră, pe urmă au fost de acord şi au spus că atunci când se face analiza unei ţări, nu se poate face decât pe baza materialului prezentat de ţara respectivă. Tot cu sprijinul polonezilor am obţinut şi acest lucru.

Ca să limităm şi mai mult puterea de activitate a acestui aparat am cerut un lucru. Am spus că la oricare lucrări ale secretariatului, ţările membre ar trebui să participe şi opiniile acestor ţări să fie scrise în acest material al secretariatului.

Este adevărat că nu este o problemă de statut, este o problemă de procedură. Polonezii au fost de acord şi până la urmă au fost de acord şi ceilalţi şi noi am consemnat să fie înscris ca o problemă de procedură.

În fine, tot la funcţiunile secretariatului am discutat destul de deschis. Am spus aici ce este secretariatul, ori secretariatul nu poate fi, nu poate lucra decât în baza unui plan de muncă, planul de muncă să fie aprobat de Comitetul Executiv, întrucât Secretariatul este organul Comitetului Executiv. Polonezii au fost de acord, dar numai pe jumătate, ca să nu stânjenim iniţiativele secretarilor Secretariatului, deşi spun că sunt de acord, că asta îi ajută, au spus, cum o să fie două planuri, unul al Comitetului Executiv, altul al Secretariatului. Noi le-am spus că Secretariatul este aparatul Comitetului Executiv, el lucrează în limitele date de Comitetul Executiv.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atunci am avea două organe paralele, ar fi paralelism.

Tov. Al. Bârlădeanu: După discuţii s-a căzut de acord ca Secretariatul, în problemele principale să lucreze după indicaţiile Comitetului Executiv, în problemele mărunte să aibă iniţiativă, dar în problemele fundamentale numai pe baza indicaţiilor Comitetului Executiv.

După aceea mai era un text în care se arăta cum trebuie făcută aprecierea asupra problemelor economice şi noi am limitat acest fel de a face aprecieri asupra stărilor economice. Nu poate să facă aprecieri asupra politicii economice a unei ţări. Noi am fost de acord ca punctele de vedere să fie prezentate Comitetului Executiv.

Acestea au fost în ceea ce priveşte Secretariatul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Principiul este just, de ce avem Comitet Executiv?

Tov. Gaston Marin: Secretariatul devenea organul principal în C.A.E.R.

Tov. Al. Bârlădeanu: Noi lucrăm după un plan pe care îl are secretariatul, ori secretariatul lucrează după problemele pe care noi i le dăm. Secretariatul este un organ al Comitetului Executiv pentru probleme economice.

Tov. Gaston Marin: Se spunea că acest secretariat să fie organul principal de planificare, care să elaboreze studii, analize, cercetări, să vină cu propuneri, iar comisiile pe ramuri erau organe facultative care să dea numai aviz.

Tov. Al. Bârlădeanu: La sfârşitul tuturor discuţiilor am mai venit încă cu o propunere. Am spus că noi cerem să fie şi un secretar adjunct român. Pentru noi este bine acest lucru, pentru că ştim ce face secretariatul.

Polonezul s-a ridicat şi a spus că este de acord, acelaşi lucru l-a făcut şi bulgarul şi cehul şi sovieticul, el a spus că întrucât acest lucru nu este prevăzut în statut, el trebuie să fie aprobat de sesiunea C.A.E.R. Jaroszewicz a spus, hai să modificăm statutul. Rămâne ca la prima şedinţă a Comitetului Executiv să ie numit un secretar adjunct român.

Pe urmă ne-am ocupat de planul de muncă al Comitetului Executiv. Planul de muncă trebuie făcut de Comitetul Executiv, însă pentru că polonezii au venit cu propuneri, am spus că vom studia acest material şi ne păstrăm dreptul să mai adăugăm la planul de muncă şi pe urmă Comitetul îşi va fixa acest plan.

Comitetul Executiv se va întruni la 10 iulie şi până la 1 iulie fiecare ţară trebuie să-şi numească reprezentantul în Comitetul Executiv.

Acum câteva lucruri. Ne-am lămurit ce este cu problema preţurilor. Novicov[163] a spus că ei s-au găsit în faţa unei cereri a nemţilor, care au spus că preţul la utilaje a crescut şi la materie primă a scăzut, ei cer ca pe 1963 să se facă această modificare în plan. Atunci s-a pus această problemă şi s-a hotărât să se dea sarcină Comisiei de Comerţ Exterior să studieze conjunctura şi să prezinte situaţia. Nemţii au cerut şi sovieticii au pus problema în C.A.E.R. După rezultatul examinărilor vom vedea dacă este cazul, cât şi cum să se aplice. Novicov a spus, tovarăşi, nu mai puţin. Mereu vin la noi şi cer să le dăm ajutor, la noi vin toţi, a venit şi tov. Novotny, cere 1 milion tone cereale, 2 milioane tone cărbuni.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Numai noi nu ne-am dus.

Tov. Al. Bârlădeanu: A spus, nu mai putem, şi polonezii au cerut cereale. Ei au nevoie de 2 milioane tone de grâu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cu polonezii am aflat, cu Novotny am aflat, nu aţi aflat ce au cerut ungurii. Ungurii au tăcut tot timpul. Sunt în situaţia unui om care s-a aşezat într-o barcă şi merge pe un curent şi n-au nici lopeţi, nici nimic, unde duce cursul acolo merg şi ei.

Tov. Al. Bârlădeanu: Statutul a ieşit, aşa că nu ne supără cu nimic. Noi am analizat şi considerăm că putem scoate şi avantaje. Problema este să fim prezenţi, să avem iniţiativă, să prezentăm justificat problemele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acestea de fapt au fost şi concluziile noastre. Trebuie să întărim acolo cu oameni competenţi, combativi, bine instruiţi, să-i ţinem în mână, să nu cadă sub influenţa diverşilor factori cu care vin în contact, să ştie să-şi ţină gura, să-şi deschidă creierul şi mintea şi să scormonească tot ce interesează ţara noastră, să putem trage maximum de avantaje.

Tov. Al. Bârlădeanu: Am tratat ca duminică să se publice în presa centrală *Principiile fundamentale ale diviziunii internaţionale a muncii*.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aicea iar să aveţi o contribuţie bună.

---

[163] V.N. Novicov (1907-?) – om de stat sovietic; şef de secţie în Ministerul Industriei de apărare (1953-1954), adjunct al ministrului Industriei de apărare (1954-1954), prim-adjunct al ministrului Construcţiilor de maşini (1955-1957), preşedinte al Gosplanului R.S.F.S.R. (1958), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. şi preşedinte al Gosplanului U.R.S.S. (1960-1962); reprezentant al U.R.S.S. la C.A.E.R. (iulie-noiembrie 1962), preşedinte al Comisiei Prezidiului Consiliului de Miniştri pentru problemele economice din C.A.E.R. (1962-1974), membru al C.C. al P.C.U.S. (1961-1981).

Tov. Al. Bârlădeanu: Noi trebuie să numim în Comitetul Executiv, să fie ales secretarul adjunct, trebuie de asemenea să pregătim vreo 20-30 de specialişti care să lucreze în cadrul secretariatului, să fie cunoscători în construcţia de maşini.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi trebuie să protestăm dacă ne limitează numărul, trebuie să trimitem un număr cât mai mare de specialişti.

Vă atrag atenţia vouă. Se vede clar că noi n-am dat suficientă importanţă acestei organizaţii internaţionale şi de aceea cehii, nemţii, adică ţările cele mai interesate şi-au trimis oameni acolo instruiţi, iar noi luăm parte la lucrările întocmite de diversele comisii ale C.A.E.R. şi ne străduim să înlăturăm din aceste lucrări acele formulări care ne ating.

Dacă luăm numai exemplul cu principiile fundamentale ale diviziunii muncii, iese în evidenţă cum s-a pregătit, cine a lucrat la ele, cine a avut interesul să introducem ceea ce noi am eliminat, suntem convinşi că cehilor nu le-au convenit intervenţiile noastre la Varşovia, unde aţi înlăturat materialul şi s-a făcut un altul. Toţi au apreciat intervenţia noastră pentru că a fost principială, am avut o poziţie principială şi de aici reiese că nimeni nu poate să se ridice împotriva unor principii juste şi am reuşit să supunem un asemenea material.

Este bine, ţinând seama de importanţa C.A.E.R., de tendinţele care s-au manifestat şi care se vor mai manifesta. Acum a ieşit sula din sac, motivul pentru care să poată lucra aşa secretariatul.

Dacă se face o analiză a ţărilor de democraţie, nici una din ele nu întruneşte toate condiţiile pentru a realiza ce îşi propune în plan. Chiar şi noi, dacă vrem să ajungem la 9-10 milioane tone de oţel trebuie să facem un export considerabil. Şi unde trebuie făcut? Toţi se îndreaptă spre Uniunea Sovietică. Ideile organizării Consfătuirii au pornit de aici, dacă nu s-ar putea ca ţările de democraţie europene, printr-o formă, printr-un efort comun, printr-o cooperare multilaterală, folosind bogăţiile de care dispun, să le repartizeze în aşa fel încât să uşureze sarcinile Uniunea Sovietică.

Dacă pornim de aici trebuie să vedem care dintre aceste ţări ar putea să suplinească ajutorul sovietic.

Într-o expresie nemţească Ulbricht[164] a spus, dacă nu le dă Uniunea Sovietică cine să le dea, cineva trebuie să le dea, dar cine să le dea. Planul energetic este aşa cum îl cunosc şi ei.

Sunt îndoieli că România nu ar arăta situaţia existentă. Noi nu putem să ne pronunţăm asupra rezervelor care nu sunt descoperite. Oricâte rezerve ar fi, ele nu pot acoperi planul energetic pe ţări. De unde să ia ei? Bulgarii se gândesc la români, ungurii la polonezi, români şi cehi, cehii de asemenea la polonezi, români şi sovietici.

Polonezii care au rezerve mari de cărbune, au cele mai mari de cărbune, oare polonezii vor consimţi să vină cu ele pe tavă pentru a suplimenta lipsurile care se manifestă între ţările de democraţie? Ei au fost primii care au pus în material că Uniunea Sovietică este capabilă să-şi rezolve singură problemele, dar nici una din ţările noastre n-ar putea să-şi rezolve singură problemele. Iată de ce trebuie să colaborăm şi să facem o repartiţie mai justă la resursele de care dispunem. Ţărilor de democraţie la toate nu le ajunge câte ceva, iar dacă le-am lua pe toate, nici una nu poate să asigure problemele de perspectivă, pentru că nici una din aceste ţări nu poate să ajute pe cealaltă.

Ce poate face România pentru a ajuta Bulgaria, ce poate face Bulgaria pentru a ajuta România? Bulgarii au spus că minereu de fier nu ne mai pot da, poate ajută pe cehi. Pot să le dea, dar numai nişte declaraţii frumoase despre internaţionalism şi să fii de acord cu ei, că altceva nu au ce da.

Cehii să aibă minereu de fier, polonezii au cărbune, este cea mai puternică bază. Aici poate fi pusă problema să ia de la polonezi.

Noi trebuie să manifestăm înţelegere faţă de polonezi. Eu consider că atitudinea polonezilor, înţelegerea manifestată de polonezi în această şedinţă nu este întâmplătoare, sprijinul pe care noi l-am primit de la polonezi, pe diferite trepte ale discuţiilor, este sprijinul unei ţări care are situaţie similară cu noi, pentru că se vede, în Polonia se manifestă aceleaşi tendinţe şi ea manifestă tendinţa de a se apăra de poftele crescânde ale altora şi de aici vine şi secretul ei, desigur, într-o formă mai timidă, dar această timiditate ascunde o tactică.

Tov. Gaston Marin: Sunt şi probleme poloneze, specific poloneze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei au teamă de integrare mai mult decât oricine. Starea de lucruri din Polonia nu este greu de înţeles, aşa că radicalismul lui "sfântul dansează" a dat înapoi pe toată linia, până la expunerea pe care a ţinut-o Gomulka şi care pe mine personal m-a surprins foarte mult.

A ieşit sula din sac când a luat cuvântul şi Hruşciov, trebuie să se ţină seama de fenomenele pieţii, pentru că produsele poloneze tot în ţările din lagărul nostru se desfac. Este un concurent serios şi pentru cehi şi pentru nemţi, nu este numai o plesnitură care ne-a ciupit la ureche când Ulbricht s-a ridicat şi a spus că nu este de acord cu această controversă. Numai aici, gândiţi-vă ce va fi pe parcurs. Pe ei îi apasă nevoia de a găsi desfacerea produselor industriale, cu atât mai mult cu cât piaţa în afara lagărului nostru este şi mai dificilă. În Vest I [sic!] poate numai cehii rezistă, iar în Vest II [sic!] trebuie să dai să-ţi decalezi economia, primul furnizor sunt tot ţările de democraţie. Orice dezvoltare în aceste ţări, care manifestă asemenea tendinţe, trebuie legată de nevoile dezvoltării pieţei în ţările respective.

Foarte interesant, la aeroport şi pe drum până la aeroport, când am plecat, era Zaseadko[165], nu sunt în măsură să mă pronunţ asupra felului de a gândi al său, însă faţă de cele exprimate de Mikoian, el a început în maşină să vorbească despre ce frumos se dezvoltă economia la noi. El se consideră parte la ideea aceasta de dezvoltare chimică şi mă îndemna să o dezvolt şi pe mai departe şi să alegem de la ea acele produse bune pentru export. Dar asta a fost în asta noi singuri facem. Adevărat, am mai discutat şi despre agricultură, dar asta a fost în centrul celor discutate de el. Eu am ascultat, mai puneam câte o întrebare, mai strecuram o idee sau alta, mai discutam ceva, însă el făcea ce făcea şi iar relua chestiunea cu industria chimică şi tot spunea s-o dezvoltăm. La un moment dat pe mine m-a mirat chestiunea aceasta că 72% din populaţie ne este ocupată în agricultură.

Dar ce vom face cu disponibilul de forţă de muncă, oricât l-am ocupa într-o agricultură intensivă rămâne disponibil, ce facem cu el, îl exportăm în afară, trebuie să dezvoltăm astfel forţele de producţie ca să asigurăm de muncă la tot disponibilul care se creează prin creşterea naturală a populaţiei, asta nu se poate face decât în industrie. El a spus "eto ia niznaiu". Eu am spus, de ce n-ai ştiut? A spus, pe mine m-au invitat în concediu de odihnă să vin în România.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu am vorbit cu Zaseadko şi mi-a spus că vrea să vină la noi.

Tov. Gaston Marin: El vrea să vină, dar trebuie invitat în mod oficial de guvern.

---

[164] Walter Ulbricht (1893-1973) – om politic german; membru, apoi secretar al C.C. al P.C. din Germania (din 1923), membru al Biroului politic (din 1935), vicepreşedinte al P.S.U.G. (1946-1949), secretar general/prim-secretar al C.C. al P.S.U.G. (1950-1971), preşedinte al Consiliului de Stat al R.D.G. (din 1960), preşedinte de onoare al P.S.U.G. (din 1971).

[165] A.F. Zaseadko (1910-1963) – om politic sovietic; ministru al Industriei carbonifere (1948-1955); şef al secţiei Industriei carbonifere din Gosplanul U.R.S.S., cu rang de ministru (1957-1958), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1958-1962), preşedinte al Consiliului economico-ştiinţific de pe lângă Consiliul de Miniştri (1960-1962), la pensie din martie 1963.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A spus, pe mine m-au invitat în concediu, el vrea să vină pentru muncă.

Tov. Chivu Stoica: La Consfătuirea trecută a ţinut tov. Gh. Gheorghiu-Dej un referat...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La un moment dat a[m] spus, trebuie dezvoltată şi construcţia de maşini, chiar dacă spun sau nu spun, noi tot o vom dezvolta, fără asta nu se poate concepe asigurarea dotării cu maşini a ramurilor economiei naţionale. El a spus: România stă pe picioarele ei. Da, hai să spunem, din ce am prezentat noi poate să fie în plus sau în minus anumite procente, dar care nu sunt specificate pentru dvs., concret în cele formulate de noi în material. Eu mă tem de altceva, de o idee că trebuie să facem fiecare sacrificii, asta nu sentimental.

Tov. Al. Bârlădeanu: Hruşciov spune de tendinţe de "autarhie".

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mie mi-a plăcut critica lui Gomulka, cu toate că cehilor nu le-a plăcut, dar ei fac peste 80% din nomenclatura de maşini. Lucrurile în viitor trebuie tratate cu ascuţime mai mare. Cehii şi alţii nu vor apăra interesele noastre, de aceea trebuie să dăm ceea ce i se cuvine C.A.E.R.-ului, să nu-l lăsăm aşa.

Sunt de acord cu propunerea voastră că trebuie să lămurim totul, să nu ţinem seama că trebuie să facem un sacrificiu, trebuie să-i călărim noi. Să fim informaţi şi să nu mai avem o atitudine formală, să fim cei mai bine informaţi, să fiţi activi, să aveţi iniţiativă.

Eu sunt de acord cu gândul vostru, este şi gândul meu. De altfel, noi când am fost acolo am făcut un schimb de păreri, că trebuie să dăm importanţă C.A.E.R.-ului, să folosim posibilităţile de apărare a interesele noastre acolo la C.A.E.R., unde putem avea multe neplăceri.

Tov. Gaston Marin: Noi vom întări munca noastră, ca să venim în discuţii cu textul nostru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să se introducă în ţară asimilarea de cele mai moderne utilaje care sunt pe plan internaţional, ansamble, linii tehnologice complete, complexe industriale care interesează ţara noastră şi sunt valoroase şi la export. S-a găsit tractorul de 70.000 de mii cai putere, câte o să facem, acesta este produsul cel mai important care interesează ţările mai dezvoltate, au condiţiile pe care le avem noi, piaţa pe care o avem noi, acolo se cumpără tractoare din astea, le cumpără fermierii, şi chiar cu autovehiculele.

Tov. Gaston Marin: La expoziţie, italienii au băgat tractoare de tot felul, şi maşini, Fiat-uri de tot felul, au făcut o paradă grozavă cu tractoarele şi camioanele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ideea aceasta că nu este rentabil, că aşa a spus Ford[166], parcă ce, Ford este Dumnezeu? Este adevărat că şi o serie mică este bună pentru noi.

Eu sunt de acord ca să trimitem oamenii acolo. Oare ei ştiu că tu eşti ...

Tov. Al. Bârlădeanu: Noi trebuie să găsim adjunctul de secretar.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acesta de la C.S.P.

Tov. Gaston Marin: Bulgakov[167], cred că nu este bine. Cioară[168] să rămână, el a lucrat bine cunoaşte munca.

---

[166] Henry Ford (1863-1947) – om de afaceri american, fondator al Companiei de automobile „Ford Motors".

[167] Sergiu Bulgakov - vicepreşedinte (1962) şi prim-vicepreşedinte al Comitetului de Stat al Planificării (până în 1965); consilier la Secretariatului General al Consiliului de Miniştri (1965).

[168] Gheorghe Cioară (n. 1924) – om politic român; ministru al Energiei Electrice şi Industriei Electrotehnice (1954-1957); secretar al Comisiei Guvernamentale de Colaborare Tehnico-Ştiinţifică (1963), ministru al Comerţului Exterior (1965), prim-vicepreşedinte al Comitetului de Stat al Planificării (1969), prim-secretar al Comitetului de partid şi primar al municipiului Bucureşti (1972-1976), viceprim-ministru (1976-1979), ministru al Construcţiilor Industriale (1978), al Energiei Electrice (1979), ministru secretar de stat la Comitetul de Stat pentru Ştiinţă şi Tehnologie (1981-1983), ambasador în Bulgaria

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El este bun, ne poate informa.

Tov. Al. Bârlădeanu: Să ne gândim şi să facem propunerea, pentru că personalul care va lucra trebuie să fie oameni de nădejde, bine pregătiţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, să fie bine pregătiţi şi să-i aveţi în mână tot timpul, trebuie să-i instruim, să staţi de vorbă cu ei, să nu-i lăsaţi în seama celorlalţi.

Tov. Al. Bârlădeanu: De aceea avem nevoie secretar adjunct.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cred că trebuie o secţie proprie, care să coordoneze, să colecteze toate informaţiile şi problemele care stau pe ordinea de zi, o modalitate de cunoaştere a lucrurilor. Aici trebuie o colaborare foarte strânsă între tine, Gaston şi Gogu Rădulescu[169]. Voi trei să faceţi des schimburi de păreri, să vă ajutaţi, că trebuie să fim foarte activi în această muncă a C.A.E.R.

Dacă se poate, în timpul cel mai scurt să vă gândiţi, să faceţi propuneri şi să trimitem personalul acolo.

Tov. Chivu Stoica: Trebuie trimis un număr de ingineri dintre cei mai buni.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cadre bine pregătite, o să fie dezavantajaţi că nu ştiu limba rusă, dar o să le dăm traducători buni.

Tov. Chivu Stoica: Avem mulţi ingineri care ştiu ruseşte, unii au studiat prin U.R.S.S.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să nu trimitem oameni cu spiritul lui Hagiu, care spune, lasă bă, nu ştiu ei ce spun.

Eu sunt mulţumit de felul cum au decurs lucrurile, am constatat abilitatea şi perseverenţa cu care aţi acţionat acolo şi noi va trebui să lucrăm şi mai strâns pe problema aceasta la guvern cu cei care au sarcini în această privinţă.

Acum vine Hruşciov, avem noi ceva probleme economice cu ei, probleme care ne-ar interesa să le ridicăm.

Tov. Al. Bârlădeanu: Mai mult decât problema energetică, alta nu este.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Poate ne interesează ceva instalaţii, ceva lucruri noi despre care am aflat că au.

Tov. Gogu Rădulescu: Delegaţia care a fost în probleme forestiere spunea că a găsit ceva nou la ei...

Tov. Gaston Marin: Trebuie să pregătim ceva sistematic, pe problemele cele mai importante care ne interesează.

Tov. Al. Bârlădeanu: Prima problemă ar fi să-i intre bine în cap atitudinea şi problemele noastre, plus câteva chestiuni mai concrete, că şi el judecă din punctul de vedere al Uniunii Sovietice.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El spune ce spune aparatul.

Probabil cu ocazia vizitei trebuie să fiţi pregătiţi şi voi, e posibil să fie nevoie de voi.

Tov. Gaston Marin: Trebuie folosită politica aceasta pentru a influenţa, şi asta într-o formă bine pusă la punct, pe problema experienţei. Dacă el este orientat asupra problemei experienţei noastre, ar fi bine s-o înţeleagă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să avem făcut un conspect pe probleme principale.

(1983-1984), membru supleant (1960-1965) şi membru al C.C. al P.C.R. (1965-1983), membru supleant al C.P.Ex. (1974-1979).

[169] Gheorghe (Gogu) Rădulescu (1914-1991) – om politic român; adjunct al ministrului Comerţului Exterior (1949-1952), ministru al Comerţului Interior (1956-1959), ministru al Comerţului Exterior (1962), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1963-1979), reprezentant permanent la C.A.E.R. (1974), membru al C.C. al P.C.R. (1960-1989), membru al C.P.Ex. (1965-1989), vicepreşedinte al Consiliului de Stat (1979-1989).

În discuția avută cu Popov, m-a rugat să-i trimitem problemele ce ne-ar interesa să apară în cuvântarea lui Hrușciov. Ei întocmesc expunerea lui. El m-a întrebat ce ne interesează, ca să nu mai bage cum a fost aceea cu tractorul și americanul.

12 iunie 1962

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 27/1963, f. 1-15

19. **1962 octombrie 23**. Informare transmisă de către Corneliu Mănescu lui Gh. Gheorghiu-Dej cu privire la discuțiile purtate la Moscova de delegația guvernamentală a R.P.R. care a vizitat Indonezia, India și Birmania[170].

Informare
cu privire la discuțiile purtate de delegația guvernamentală a R.P.R.
cu conducătorii P.C.U.S. și statului sovietic în ziua de 23 octombrie 1962

În cinstea delegației guvernamentale a R.P.R. care a vizitat Indonezia, India și Birmania și în drum spre țară s-a oprit la Moscova pentru aproximativ 20 de ore, tov. N.S. Hrușciov a oferit la Kremlin în după amiaza zilei de 23 octombrie o masă, la care au participat tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, I. Gh. Maurer[171], Corneliu Mănescu[172], N. Guină, Șt. Voicu, A. Păcuraru[173], Tudose V. din partea română și L.I. Brejnev[174], Frol Kozlov, I. Kosâghin, A. Mikoian, [Mihail] Suslov, V.V. Grișin, V.V. Kuznețov, primul locțiitor al

---

[170] Pe document se mai regăsesc următoarele mențiuni: *Exemplar unic. Propun difuzarea la membrii Biroului Politic. Corneliu Mănescu*. Documentul a fost clasificat ca *Strict secret de importanță deosebită* și a fost înregistrat la 16 noiembrie 1962 atât la Direcția Treburilor, cât și la Arhiva Biroului Politic al C.C. al P.M.R.

[171] Ion Gheorghe Maurer (1902-2000) – om politic român; de formație avocat, a susținut apărarea unor membri ai P.C.R. în anii '30 și a organizat evadarea lui Gheorghiu-Dej din lagăr în 1944; secretar general la Ministerul Comunicațiilor (11 noiembrie 1944), subsecretar de stat la Ministerul Comunicațiilor și Lucrărilor Publice (1945) și la Ministerul Economiei Naționale (1946), ministru subsecretar de stat la Ministerul Industriei și Comerțului (1947), adjunct al ministrului Industriei (1948), ministru al Afacerilor Externe (1957-1958), președinte al Prezidiului M.A.N. (1958-1961), vicepreședinte al Consiliului de Stat (1961-1965), președinte al Consiliului de Miniștri (1961-1974); membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1945-1955, 1960-1974), membru supleant al C.C. al P.M.R. (1955-1960), membru al Prezidiului Permanent al C.C. (1965-1974), membru al Biroului Politic/C.P.Ex. (1960-1974), academician.

[172] Corneliu Mănescu (1916-2000) – om politic român; sociolog de formație; membru al C.C. al P.C.R. (1965-1980), adjunct al ministrului Apărării Naționale (1948-1955), comandant al Casei Centrale a Armatei (1952), șeful Direcției Superioare Politice a Armatei, ambasador în Ungaria (1960-1961), ministru al Afacerilor Externe (1961-1972), președinte al celei de-a XXII-a Adunări Generale a O.N.U. (1967-1968), ambasador în Franța (1977-1982), reprezentant permanent la UNESCO (1979-1982).

[173] Andrei Păcuraru - membru supleant al C.C. al P.M.R. (1960-1965), membru al C.C. al P.C.R. (1965-1969), șeful Direcției Treburilor a C.C., ambasador în Libia (1978-1984).

[174] L.I. Brejnev (1906-1982) – om politic sovietic; șef al Direcției politice a Frontului de Sud (1941-1945), prim-secretar al C.C. al P.C. din Moldova (1950-1952), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1952-1953, 1956-1960, 1963-1964), prim-secretar al C.C. al P.C. din Kazahstan (1955-1956), președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. (1960-1964, 1977-1982), prim-secretar/secretar general al C.C. al P.C.U.S. (1964-1982), membru al Politbiroului (Prezidiumul) C.C. al P.C.U.S. (1957-1982); mareșal al Uniunii Sovietice.

ministrului afacerilor externe al U.R.S.S., Medvedev – adjunct al șefului Secției relații externe a C.C. al P.C.U.S. și Molocikov – directorul Protocolului din M.A.E. al U.R.S.S. Încă de la început, între conducătorii PMR și ai statului român și conducătorii P.C.U.S. și ai statului sovietic s-a închegat o discuție prietenească.

După ce tov. N.S. Hrușciov s-a interesat de felul cum au călătorit tovarășii noștri, de felul cum au fost primiți de Sukarno, a întrebat dacă au fost deja informați asupra ultimei hotărâri luate de guvernul sovietic (se referea la faptul dacă tovarășii Brejnev, Kozlov și Kosâghin, care au întâmpinat delegația la aeroport, au informat pe tovarășii români). Întrucât tov. Kozlov a arătat că s-a discutat foarte puțin, numai în timpul cât s-a călătorit în mașină de la aeroport până la reședință, tov. N.S. Hrușciov a început să relateze problema la care se referea. Astfel, dânsul a menționat că în cursul aceleași zile (23 octombrie) a semnat o hotărâre a Consiliului de Miniștri prin care se amână demobilizarea contingentelor mai vechi din unitățile de rachete, apărare antiaeriană și submarine.

De asemenea, se stabilește efectuarea unor manevre miliare atât la granița cu Turcia și Iranul, cât și în R.D.G., unde vor fi trimise câte divizii suplimentare. Mareșalul Greciko[175], comandantul suprem al forțelor militare aliate ale țărilor participante la Tratatul de la Varșovia, a primit sarcina să discute cu reprezentanții forțelor armate ale acestor țări pentru a se acorda atenție deosebită în momentul de față ridicării nivelului de pregătire al trupelor din unitățile similare (rachete, apărare antiaeriană, submarine). V.V. Kuznețov – adjunct al ministrului de externe al U.R.S.S., din însărcinarea guvernului sovietic, în aceiași zi (23 octombrie) a convocat ambasadorii tuturor țărilor socialiste și i-a informat asupra acestor hotărâri.

În felul acesta, a subliniat tov. N.S. Hrușciov, ceea ce americanii au rezolvat în câteva zile (tov. Brejnev a adăugat că au lucrat și o duminică), „noi am realizat într-o singură noapte".

De fapt, este și normal să fie așa pentru că [John F.] Kennedy[176] nu are nici un fel de autoritate, atât datorită condițiilor generale în care este ales un președinte de stat în lumea capitalistă, cât și faptului că personalul nu se deosebește prin calități deosebite. El a fost un ziarist obișnuit, care scria foiletoane, apoi membru în Congres, dar aceasta nu înseamnă nimic, deoarece se știe că în S.U.A. membru al Congresului poate fi acela care plătește mai mult. În sfârșit, a fost ales președinte desigur printr-o serie întreagă de mașinații. Deci el n-a venit la putere datorită unei munci intense, depuse pentru a-și câștiga încrederea poporului, bucurându-se în același timp de autoritate. Numai în țările socialiste conducătorii sunt aleși pe baza meritelor și calităților dovedite de muncă.

După aceea, tov. Gh. Gheorghiu-Dej a făcut o scurtă trecere în revistă a vizitei delegației guvernamentale a R.P.R. în Indonezia, India și Birmania, oprindu-se mai mult asupra impresiilor cu care a plecat delegația noastră din aceste țări. Subliniind impresia deosebit de proastă pe care a lăsat-o asupra delegației condițiile de mizerie neagră în care se zbate populația țărilor vizitate, impresiile formate în legătură cu anumiți conducători din aceste țări, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a arătat că părerea delegației noastre formată în urma vizitei, este că Sukarno se bucură de multă autoritate în Indonezia și are o orientare mai mult îndreptată spre țările socialiste. Atitudinea lui Subandrio – ministrul de Externe, este mult mai retrasă și se pare că de cele mai multe ori se situează pe o poziție pe o poziție

---

[175] A.A. Greciko (1903-1976) – mareșal al Uniunii Sovietice; comandant al grupului de armate sovietice din Germania (1953-1957), prim-adjunct al ministrului Apărării (1957-1967), comandant suprem al forțelor militare aliate ale țărilor participante la Tratatul de la Varșovia (1960-1967), ministru al Apărării (din 1967), membru al Politbiroului C.C. al P.C.U.S. (1973-1976).

[176] John F. Kennedy (1917-1963) – om politic american; ofițer de marină în timpul celui de-al doilea război mondial (1941-1945), membru al camerei Reprezentanților (1947-1953), apoi senator din partea Partidului Democrat (1953-1961), președinte al S.U.A. (1961-1963).

reacţionară, similară poziţiei lui Nasution. Ne Win[177], sublinia tov. Gh. Gheorghiu-Dej, se pare că este destul de perspicace şi clarvăzător în problemele internaţionale. Nehru, pare mult mai resemnat într-o serie de probleme.

Tov. N.S. Hruşciov a arătat că părerile şi concluziile la care au ajuns tovarăşii români coincid cu cele la care au ajuns tovarăşii sovietici, atât după vizita tovarăşului N.S. Hruşciov, a tov. Mikoian şi a altor tovarăşi în aceste ţări, cât şi în prezent.

Tov. N.S. Hruşciov a insistat mai mult asupra atitudinii lui Nehru şi a problemei chino-indiene. În această ordine de idei, tovarăşul menţiona că în general Nehru a oscilat între linia ţărilor imperialiste, a celor neutre şi a ţărilor socialiste. În ultimul timp, sub influenţa partidului de guvernământ, a forţelor reacţionare, Nehru se pare că se apropie mai mult de linia ţărilor imperialiste. Poziţia pe care acesta o ocupă în ultimul timp în problema conflictului de graniţă cu China, este de-a dreptul reacţionară. Partea chineză (de acest lucru a fost informat ambasadorul U.R.S.S. în China, direct de către Ciu En-lai) a propus în ultimul timp retragerea trupelor chineze şi indiene la 20 km într-o parte şi în cealaltă a graniţei. Partea indiană, tot sub presiunea forţelor reacţionare, a respins această propunere pe motivul că graniţa trebuie să rămână linia Macmahon. Acest lucru, spunea tovarăşul N.S. Hruşciov, nu este just, întrucât linia Macmahon a fost stabilită de englezi în anul 1912, în timpul când India era colonie engleză şi desigur că în acele timpuri englezii aveau tot interesul să cuprindă cât mai mult teritoriu chinez.

De aceea, normal ar fi ca acum, pe baza propunerilor părţii chineze, să înceapă tratative bilaterale. Acest punct de vedere al părţii sovietice a fost comunicat R.P. Chineze la 8 octombrie a.c. şi Indiei (printr-o discuţie confidenţială a ambasadorului sovietic în India cu J. Nehru) la 20 octombrie. Nehru, în principiu a apreciat ca bună părerea U.R.S.S., dar practic n-a dat nici un răspuns concret, din care să rezulte hotărârea pe care o va lua.

Mai neliniştitor este însă faptul că şi secretarul general al P.C. din India s-a situat de această dată pe o poziţie greşită, susţinând părerea lui J. Nehru. Acest lucru este periculos pentru că poate duce la scindări în rândul partidului. S-au luat măsuri pentru ca părerea P.C.U.S. să fie cunoscută şi de secretarul general al P.C. din India.

După această scurtă prezentare, tov. N.S. Hruşciov a toastat pentru prietenia româno-sovietică, menţionând că relaţiile dintre cele două partide, dintre cele două ţări sunt foarte bune, foarte apropiate.

După ce tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej a ridicat un toast asemănător, la propunerea tovarăşilor sovietici s-a plecat împreună la Teatrul Mare (spectacolul *Boris Godunov*) unde în pauze au continuat discuţiile. Tovarăşul N.S. Hruşciov a informat delegaţia română asupra unor probleme referitoare la: relaţiile U.R.S.S. cu Indonezia, situaţia din Yemen, Cuba, tratativele U.R.S.S. - S.U.A. în problema interzicerii experienţelor nucleare, dezbaterile în problema dezarmării etc.

Referitor la relaţiile U.R.S.S. cu Indonezia, tov. N.S. Hruşciov a arătat că în timpul conflictului dintre Indonezia şi Olanda, conflict generat de intenţia de a elibera teritoriile foste colonii portugheze în Indonezia, Sukarno a luat iniţiativa şi l-a trimis pe Subandrio la Moscova pentru a solicita ajutor militar – submarine, avioane şi comandanţi pentru acestea. Pornind de la ideea că în cazul unui atac aerian al aviaţiei olandeze, purtătoarele de avioane sovietice pot să facă o bună încercare distrugând avioane olandeze, tovarăşii sovietici au acceptat ajutorul solicitat, comunicând în acelaşi timp argumentul menţionat şi lui Subandrio.

[177] Ne Win (1911-?) – comandant şef al forţelor armate ale Birmaniei (1950-1972), prim-ministru (1958-1960), preşedinte al Consiliului Revoluţionar şi preşedinte al Guvernului Revoluţionar (1962-1974), preşedintei al Birmaniei (1974-1981).

Acesta se pare însă că a transmis totul americanilor. Tov. N.S. Hruşciov menţiona cu această ocazie, că nu are nici o garanţie că de acest lucru a ştiut şi Sukarno. Fapt este, că pentru a nu ajunge la o nouă scădere a prestigiului S.U.A (în cazul unei ciocniri militare, S.U.A. trebuia să acorde ajutor militar Olandei, ceea ce apărea în faţa opiniei publice mondiale ca un război al S.U.A împotriva coloniilor şi a ţărilor neutre) acestea au influenţat Olanda să accepte calea tratativelor. Pe de altă parte, pentru a împiedica creşterea prea mare a prestigiului U.R.S.S. în Indonezia, cercurile reacţionare din lume l-au convins probabil pe Sukarno să nu acorde prea multă atenţie ajutorului primit din partea U.R.S.S. şi să reducă numărul militarilor sovietici aflaţi în Indonezia. Cert este că la Sukarno se observă această tendinţă. În orice caz, din discuţii a reieşit că sovieticii nu intenţionează în prezent să întreprindă ceva pe linia ajutorului acordat Indoneziei.

[...]

Referitor la problemele Cubei, tovarăşul N.S. Hruşciov sublinia că şi aici s-a obţinut un lucru pozitiv. La aceasta „şi-a adus contribuţia" preşedintele J. Kennedy, care în una din recentele sale cuvântări amintea de pericolul pe care-l reprezintă pentru un număr mare de oraşe din S.U.A. (se pare că Kennedy chiar le-a nominalizat, adăuga tov. Mikoian), Canada şi America Latină, rachetele sovietice instalate în Cuba. Aceste declaraţii va [vor] trezi puţin conştiinţa opiniei publice americane, care până acum a dormitat fiind liniştită de faptul că Rusia totuşi este departe şi în cazul unui nou război S.U.A. vor rămâne nevătămate, creându-se situaţii similare cu cele din războaiele precedente, când americanii după urma războiului s-au îmbogăţit.

Este un lucru deosebit de important, faptul că liderii imperialismului pentru prima dată vin şi arată poporului pericolul care îl aşteaptă; aceasta demonstrează slăbiciunea imperialismului, care a început în mod deschis să-şi manifeste teama.

Referindu-se la problema Berlinului, tovarăşul N.S. Hruşciov a menţionat că această problemă nu mai are caracterul acut pe care l-a avut. În momentul de faţă prezintă importanţă mai mult sub aspectul factorului moral. Crearea „zidului" în Berlin a închis poarta prin care se strecurau greutăţile în R.D.G. şi spre celelalte ţări socialiste. În momentul de faţă se observă o schimbare substanţială în ceea ce priveşte starea de spirit a populaţiei din R.D.G. Aşa spre exemplu, dacă puţin mai înainte medicii nemţi se adresau persoanelor sovietice din R.D.G. folosind termenul „domnule", în ultimul timp folosesc termenul „tovarăşe". „Chiar în rândurile clasei muncitoare domneşte un spirit nou".

Înainte, unii muncitori veneau şi puneau condiţii cu privire la salarizare întreprinderilor unde lucrau, ameninţând că trec în partea cealaltă. Asemenea situaţii nu se mai repetă în prezent.

În problema interzicerii experienţelor cu arma nucleară, au început să se contureze perspectivele ajungerii la un acord cu americanii. În ceea ce priveşte experienţele terestre, în atmosferă şi în cosmos, deja există puncte de vedere comune. Discutabilă a rămas problema experienţelor subterane. Dar şi aici au apărut elemente noi. Oamenii de ştiinţă englezi au propus în ultimul timp rezolvarea problemei litigioase principale, prin instalarea unor posturi de control automate, fără oameni. Uniunea Sovietică înclină să accepte această propunere, mai ales că la începutul lunii noiembrie urmează să aibă loc ultima experienţă prevăzută de programul intern.

Tovarăşul N.S. Hruşciov a relatat că experienţele efectuate până acum au dat date nu numai cu privire la armamentul existent în prezent, dar şi cu privire la noul armament cu care urmează să fie înzestrate forţele armate sovietice în următorii ani. Din seria de experienţe prevăzute, a fost efectuată o experienţă subterană, iar celelalte experienţe au fost efectuate numai în atmosferă, întrucât cele subterane costă enorm de scump. Tovarăşul N.S. Hruşciov

menţiona că există posibilitatea semnării unei convenţii cu S.U.A. în problema interzicerii experienţelor nucleare, dar problema Cubei împiedică în momentul de faţă realizarea acestui lucru. Probabil că mai târziu se va ajunge la convenţia amintită.

În ceea ce priveşte dezarmarea generală şi totală, tovarăşii sovietici au adoptat o poziţie oarecum nouă, cum se pare că a interesat pe americani (lucru declarat de A.A. Gromâko la actuala sesiune a O.N.U.); acceptarea păstrării în prima etapă a unei părţi din mijloacele de transport a armelor nucleare. Iniţial, U.R.S.S. propusese distrugerea tuturor acestor mijloace.

Americanii au declarat că noua poziţie sovietică prezintă interes şi ea merită să fie studiată. În acelaşi timp, a subliniat tov. N.S. Hruşciov, noi considerăm că această problemă va continua încă mult timp să constituie obiectul discuţiilor, deoarece S.U.A. nu vor accepta în mod practic dezarmarea. În condiţiile în care prestigiul şi autoritatea S.U.A. continuă să scadă, singura forţă pe care se mai poate baza această ţară, rămâne forţa armată.

O altă problemă la care s-a referit pe scurt tov. N.S. Hruşciov a fost aceea a încheierii anului agricol în U.R.S.S. Tovarăşul a menţionat, că s-a obţinut o recoltă bună anul acesta, dar nu s-a obţinut cantitatea de cereale planificată. Până în prezent a intrat în fondul centralizat al statului 3,354 miliarde puduri cereale şi se aşteaptă ca această cifră să crească, întrucât în unele regiuni mai continuă recoltatul porumbului. Dacă se vor mai obţine circa 170-180 mil. puduri, se va ajunge la cantitatea de cereale obţinută în anul 1958, adică la cantitatea cea mai mare obţinută în U.R.S.S. În sectorul zootehnic, de asemenea s-au obţinut rezultate bune, dar nu cele scontate.

Tov. N.S. Hruşciov a subliniat printre altele, că experienţa de anul acesta, demonstrează că reorganizarea conducerii agriculturii s-a dovedit a fi o măsură binevenită, care dă rezultate bune.

Industria sovietică, relata în continuare tov. N.S. Hruşciov, lucrează bine; în trimestrul III s-a produs mai mult oţel decât în S.U.A. Deci în felul acesta se vede clar că se poate ajunge din urmă S.U.A. în ceea ce priveşte producţia principalelor produse industriale. Desigur, menţiona tov. N.S. Hruşciov, trebuie avut în vedere că S.U.A. lucrează în prezent nu cu întreaga capacitate de producţie. În trimestrul III al anului curent, în industria oţelului au fost folosite numai 52% din capacităţile de producţie. Dar acest fapt, nu este altceva decât un indiciu al superiorităţii sistemului socialist. Tovarăşul N.S. Hruşciov a subliniat în acelaşi timp că industria sovietică are încă mari posibilităţi. Pentru a le folosi, vor fi necesare anumite îmbunătăţiri în sistemul de organizare al muncii de partid în industrie. În momentul când există un singur organ regional de partid, care se ocupă şi de problemele industriei şi de problemele agriculturii, în mod inevitabil unul din cele două sectoare au de suferit. În ultimul timp s-a acordat atenţie mai mare agriculturii, dar rolul principal continuă să-l aibă şi-l va avea şi în viitor, industria.

De aceea, s-a ajuns la concluzia că ar trebui create în fiecare regiune două comitete de partid: unul care să se ocupe de problemele industriei şi altul care să se ocupe de problemele agriculturii. În acest sens, a fost elaborat un material care a fost trimis pentru discutare în organizaţiile de partid (materialul a fost trimis şi C.C. al P.M.R. pentru informare, iar tov. Gh. Gheorghiu-Dej cu această ocazie, fiind întrebat dacă l-a primit, a confirmat primirea lui), iar în şedinţa plenară a C.C. al P.C.U.S. din 19 noiembrie a.c. va fi supus aprobării Comitetului Central.

O altă problemă prezentată de tov. N.S. Hruşciov în discuţie, a fost aceea referitoare la relaţiile U.R.S.S. cu R.D.G. mai întâi, tovarăşul a pornit de la simpla informare a delegaţiei noastre în legătură cu vizita pe care urmează să o facă în U.R.S.S. la 31 octombrie tov. Walter Ulbricht. Acesta a intervenit pentru ca o delegaţie economică a R.D.G. condusă

personal de el să fie primită de tovarăşii sovietici pentru consultaţii, începând cu data de 24 octombrie. Tov. N.S. Hruşciov a arătat că dânşii n-au putut să primească în această zi şi au răspuns că sunt ocupaţi (a lăsat să se înţeleagă că s-a avut în vedere prezenţa delegaţiei noastre la Moscova). Referindu-se la situaţia economică a R.D.G., tov. N.S. Hruşciov a menţionat că pentru prima dată anul acesta în R.D.G. s-a obţinut o proporţie justă între ritmul de creştere al productivităţii muncii şi ritmul de creştere al salariilor. Până anul acesta, salariile creşteau mai repede decât productivitatea muncii, ceea ce nu dădea posibilitate să se realizeze acumulările socialiste. Planurile de stat erau elaborate în aşa fel încât de la început se prevedeau deficite. Practica tovarăşilor din R.D.G. de asemenea era greşită. După ce elaborau asemenea planuri, veneau pentru consultaţii în Uniunea Sovietică. De fapt, sublinia, tov. N.S. Hruşciov, aceasta era forma sub care se cereau ajutoare economice. În ultimul timp însă, tovarăşii sovietici au arătat tovarăşilor din R.D.G că se creează o situaţie anormală; poporul sovietic a luptat împotriva Germaniei, a învins, a ajutat poporul german să pună bazele construcţiei socialiste, dar nivelul de trai al poporului sovietic era mai scăzut decât nivelul de trai al populaţiei R.D.G. În plus, tot poporul sovietic trebuia să acorde ajutor economic poporului german. De menţionat, că în timp ce tovarăşul N.S. Hruşciov reda această discuţie pe care dânsul a avut-o cu tovarăşii din R.D.G., tovarăşul Frol Kozlov a intervenit şi a afirmat, adresându-se tovarăşul N.S. Hruşciov – „da, îmi amintesc că i-ai criticat serios atunci".

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 39/1962, f. 119/127

20. **1963 februarie 26 – 27.** Stenograma şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la disputele din C.A.E.R. şi alte divergenţe româno-sovietice.

Arhiva Biroului Politic
al C.C. al P.M.R.
Nr. 1177/02.11.1963

STENOGRAMA
şedinţei Biroului Politic din 26 - 27 februarie 1963

Şedinţa începe la orele 9,30. La şedinţă participă tovarăşii: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraş, Petre Borilă, Nicolae Ceauşescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gheorghe Maurer, Alexandru Moghioroş, membri ai Biroului Politic, Bârlădeanu Alexandru, Coliu Dumitru, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan, Ştefan Voitec, membri supleanţi ai Biroului Politic, Dalea Mihai, secretar al C.C. al P.M.R., Gheorghe Gaston Marin, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, avem un singur punct la ordinea de zi, un raport pe care îl va prezenta tovarăşul Alexandru Bârlădeanu, în legătură cu cele ce s-au petrecut la Moscova la întâlnirea Comitetului Executiv al C.A.E.R. Acest punct comportă o examinare serioasă şi măsuri în continuare, pentru că va trebui să-l prezentăm în faţa unei şedinţe de lucru, a unei plenare a Comitetului Central, la care să fie invitaţi să ia parte şi miniştrii, oamenii care au de a face cu aceste probleme.

Dacă ne va rămâne timp, ne vom ocupa şi de celelalte probleme.

O parte dintre tovarăşi cunosc mai bine lucrurile, alţii într-o formă mai generală, dar le sunt cunoscute problemele nu de azi de ieri. Acum aceste probleme sunt mai bine conturate. O să ascultaţi cum s-au desfăşurat lucrurile la Moscova.

Aveţi un material scris.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Eu nu îl am la mine, este la tovarăşul Maurer.

Tov. Ion Gh. Maurer: Este la mine, însă el a fost citit într-o şedinţă a Biroului Politic.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Eu, conform hotărârii, am ridicat în şedinţa Comitetului Executiv al C.A.E.R. problema organului unic de planificare şi am expus acolo poziţia partidului nostru. Reacţia a fost de oarecare spaimă în primul moment, că au început să dea înapoi, însă ideea a rămas şi ni s-a comunicat că tovarăşul Hruşciov ar dori să aibă o convorbire cu membrii Comitetului Executiv.

În Comitetul Executiv s-au ridicat mai multe probleme, cum ar fi problema coordonării planurilor geologice, problema participării Iugoslaviei la lucrările C.A.E.R. şi o serie de alte probleme, însă mai toate s-au învârtit în jurul planului unic.

Eu am să încep cu convorbirea pe care tovarăşul Hruşciov a avut-o cu membrii Comitetului Executiv.

Daţi-mi voie să citesc ce am notat după şedinţă.

"Marţi seara, 19.II.1963, tovarăşul Leseciko[178] a anunţat că la ora 11, miercuri, tovarăşul Hruşciov va primi pe toţi membrii Comitetului Executiv pentru o convorbire.

La întâlnirea de miercuri, în afară de Comitetul Executiv au participat din partea sovietică o serie întreagă de tovarăşi, cca 14-15 oameni, dintre care am putut identifica pe tov. Andropov, tov. Patolicev, tov. Scacikov, ministrul Centralelor electrice - Neprojnâi, ministrul Geologiei - Sidorenko, toţi preşedinţi ai diverselor comisii C.A.E.R., şi o serie de alţi tovarăşi pe care nu-i cunosc.

Întâlnirea a început cu o expunere făcută de tov. Leuschner[179], în calitate de preşedinte în funcţie a Comitetului Executiv, care a făcut o scurtă prezentare asupra lucrărilor ce au avut loc în sesiunea de faţă. S-a oprit asupra pregătirii Consfătuirii şi a balanţei energetice şi a arătat că Comitetul Executiv se gândeşte să adreseze o scrisoare primilor secretari, propunând consfătuirea pentru iunie.

În mod obiectiv a subliniat că toţi s-au exprimat în favoarea unei coordonări cât mai adânci a planurilor, dar că sunt discuţii în ceea ce priveşte organul unic de planificare şi că avem în examinare o propunere concretă a tov. Leseciko, privind înfiinţarea unor uniuni internaţionale pe ramură.

Leuschner a spus că, după părerea marii majorităţi a membrilor Comitetului Executiv, înfiinţarea organului unic de planificare este un proces în timp care se va realiza în etape, pe baza C.A.E.R. După aceea s-a ridicat Leseciko, care a spus că s-a discutat problema dacă organul unic să se creeze în afară de C.A.E.R. sau în cadrul C.A.E.R. şi că actualmente aceasta nu mai constituie o întrebare, întrucât nimeni nu se gândeşte la un organ nou peste C.A.E.R. sau alături de acesta. Cum această problemă a fost discutată destul de amplu, tov. Leseciko l-a rugat pe tov. Hruşciov să-şi expună părerea sa asupra acestei probleme.

[178] M.A. Leseciko (1909-1984) – prim-adjunct al ministrului Construcţiilor de maşini (din 1954), ministrului Construcţiilor de maşini şi mijloacelor de automatizare (1956-1957), vicepreşedinte al Gosplanului în Ucraina (1957-1958), prim-adjunct al preşedintelui Gosplanului al U.R.S.S. (1958-1960), preşedinte al Comisiei Prezidiumului Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. pentru probleme economice externe (1960-1962), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1962-1980), membru al C.C. (1961-1981).

[179] Bruno Leuschner (1910-1965) – om politic german; membru al Partidului Social Democrat (din 1931); după război devine membru al Partidului Socialist Unit din Germania (1946), membru al C.C. al P.S.U.G. (1950-1965), candidat (din 1953), apoi membru al Biroului Politic (1958-1965); preşedinte al Comitetului de Stat al Planificării (1952-1961).

După aceasta a luat cuvântul **tov. Hruşciov**[180]: În ceea ce priveşte scrisoarea către Primii secretari în legătură cu Consfătuirea la nivel înalt, rog să nu mi se ceară să spun părerea, această scrisoare fiind o sarcină a Comitetului Executiv.

Cred însă că probabil în această scrisoare vor fi indicate problemele principale care trebuie discutate. Pe marginea scrisorii Comitetului Executiv el îşi va spune părerea o dată cu ceilalţi Prim-secretari.

În ceea ce priveşte problema planului unic, desigur nu este vorba de înfiinţarea unui organ paralel, acest lucru nu ar fi just. Dar desigur nu în asta constă esenţa, ci în conţinutul pe care trebuie să-l aibe acest organ.

Noi putem să facem un organ care, ca şi C.A.E.R. de astăzi, să fie nerezultativ sau putem să facem din C.A.E.R. un organ care să dea rezultate. În această chestiune trebuie să ne gândim foarte adânc. Azi C.A.E.R. este propriu zis un minister de comerţ exterior al lagărului. E adevărat, pe baze mai largi, dar are aceiaşi funcţie cu a unui organ de comerţ exterior, căci nu este nici un fel de cooperare în producţie, ci numai cooperare în livrări reciproce, de care s-a ocupat până acum C.A.E.R. Trebuie să spunem deschis că coordonarea producţiei în lagărul nostru este la un nivel mai jos decât în Piaţa Comună.

Noi, comuniştii, pricepem mai rău decât capitaliştii problemele concentrării şi centralizării capitalului indicate încă de Marx. La ei procesul a depăşit cadrul naţional, trece frontierele statului. În Europa de Vest, capitalul vrea să se concentreze pentru ca să se poată opune capitalului american şi în acelaşi timp să poată lupta împotriva noastră. Priviţi ce drepturi are Comitetul de cărbune şi oţel din Piaţa Comună. Ei pot închide minele mai puţin rentabile, lăsând în viaţă pe cele care sunt mai bune.

Toate acestea, desigur, cu scopul de a cuceri pieţele şi a avea profituri cât mai mari.

Noi însă ne găsim într-un stadiu incipient, într-o fază de trecere de la capitalul comercial la cel industrial. În acest stadiu fiecare stat caută să producă cât mai mult, sau mai bine spus tot ce poate, începând de la simplul ac de cusut până la nave cosmice şi dacă nu produce totul, nu este pentru că îi lipseşte dorinţa, ci pentru că nu este în stare.

Oare nu ne dăm noi seama că producţia mare în serie este cea care hotărăşte, după aceasta a povestit din nou istoria cunoscută cu consultaţia avută la [uzinele] Ford, în ceea ce priveşte producţia de automobile în U.R.S.S. Iar noi ne lăudăm acum cu producţii de câte 2-3 mii de tractoare în ţările noastre. Trebuie să înţelegem că ceea ce este progresiv în etapa actuală este producţia de masă. Cine nu va înţelege acest lucru şi va continua să stea pe o producţie universală şi de serie redusă, acela se va prăbuşi şi va fi învins. Asta m-a făcut ca la Plenara din noiembrie a P.C.U.S. să pun problema care o cunoaşteţi, pentru că ea priveşte şi U.R.S.S. Cuvintele mele constituiau o critică la adresa U.R.S.S. şi propunerile mele se refereau în primul rând la U.R.S.S., dar am considerat că nevorbind despre celelalte ţări aş fi putut da dovadă de îngustime naţională. Vă pot spune un secret, acela că unii dintre membrii Prezidiului, la citirea proiectului raportului meu m-au sfătuit să scoatem paragraful respectiv, căci el ar putea fi înţeles greşit de alţii. Le-am răspuns că dacă va fi o înţelegere greşită vom lămuri bine problema. Trebuie luptat pentru ideea pe care am susţinut-o acolo. Prezidiul Comitetului Central a aprobat acest raport, inclusiv paragraful respectiv. După raport ambasadorul nostru din Coreea mi-a comunicat un lucru care mi-a provocat şi indignarea şi râsul, pentru că dă dovadă de complet analfabetism.

Tovarăşul coreean la care mă refer (nu pronunţa numele acestuia) s-a exprimat că U.R.S.S. duce o politică de dominaţie, că propunerile lui Hruşciov se acoperă de veşmântul cooperării pentru a ascunde dorinţa de a exploata alte ţări. Sigur, toate acestea sunt lucruri de

[180] Bârlădeanu începe acum să redea acum discursul lui Hruşciov.

rea credinţă. În acelaşi timp el este şi un analfabet, pentru că nu vede că însuşi capitalismul s-a întărit prin victoria producţiei de masă asupra producţiei meşteşugăreşti. Şi pentru victoria noastră împotriva capitalismului este nevoie să producem mult şi ieftin.

Acest tovarăş nu pricepe că celelalte ţări au nevoie de cooperare interstatală mai mult decât ar avea nevoie U.R.S.S. sau China. Ţara noastră şi piaţa noastră este aşa de mare, încât putem produce în masă orice pentru nevoi proprii, ceea ce desigur nu este cazul cu ţările mici.

Noi trebuie să întrecem capitalismul pe cale paşnică, economică şi nu cu bombe, pentru că aceasta ar însemna şi o lovitură împotriva noastră. Noi nu putem să nu ne gândim că o bombă de milioane de tone aruncată în Germania de Vest va ucide prin pulberea radioactivă respectivă şi populaţia din R.D.G. Vreau să fiu bine înţeles, aici nu este vorba de interese sovietice. U.R.S.S. nu are în această problemă decât interese indirecte.

Interesul nostru este acela ca fiecare ţară a lagărului nostru să fie cât mai dezvoltată, cu o producţie cât mai masivă, care să dea beneficii cât mai mari şi pe baza lor ritmuri cât mai înaintate de dezvoltare a economiei. Nu trebuie să privim îngust, individual, din punct de vedere izolat al fiecărei ţări.

În acest caz vom produce mai puţin, mai scump şi de asemenea va trebui să vindem în pierdere.

Am discutat mult ieri cu tovarăşii bulgari, cu tov. Jivkov, care a arătat că pentru ţara lor cooperarea de până azi nu a dat nici un rezultat. Li s-au prevăzut producţia unor combine de cereale autopropulsate - combine la care noi înşine renunţăm - s-a prevăzut ca celelalte ţări să le cumpere, dar nimeni nu cumpără aceste combine...

Aici este vorba de combinele bulgare, care nu se vând.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuia să li se spună: - cumpăraţi-le dvs., noi nu avem nevoie.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Cine a putut recomanda astfel de producţie în Bulgaria, tot el dă răspunsul, - poate chiar specialiştii sovietici. Noi vedem cooperarea pe bază productivă, nu comercială. Încă o dată, rog să fim bine înţeleşi. Dacă vreo ţară nu înţelege încă exact această problemă, noi nu putem s-o silim să meargă cu noi. Vom merge împreună cu cei care vor să meargă pe acest drum şi fără acei care nu vor să meargă.

Am vorbit mult şi cu tov. Gomulka, cu care m-am întâlnit în repetate rânduri la odihnă, în drum spre Berlin, chiar în timpul Congresului de la Berlin[181]. Tov. Gomulka este un fierbinte susţinător al unei cooperări cât mai adânci. Este chiar iritat că nu se face suficient în acest domeniu şi ne reproşează nouă că U.R.S.S. nu are suficientă iniţiativă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar de ce nu este el iritat oare pentru faptul că economia lor are două baze. Se ştie doar că ei cer ajutor de la americani, nu ajutor, cer pomană, de ce nu se irită ei de asta şi nu pun capăt acestor relaţii. Eu tare aş vrea să-l văd odată iritat pe ăsta, că nu ştiu cum arată când e iritat.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Este adevărat că am avut Consfătuirea la nivel înalt în iunie, dar carul continuă să stea pe loc. La fel, tov. Ulbricht nu vede o cale de urmat decât cea despre care v-am vorbit acum. Şi tovarăşul Novotny are absolut aceeaşi părere, mai ales că R.S.C.S. are o economie care depinde foarte mult de comerţul cu produse industriale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acum vine comerţul, înainte nu era comerţul, uite o logică speculativă.

[181] Congresul al VI-lea al P.S.U.G. a avut loc în perioada 15-21 ianuarie 1963. Congresul a fost folosit de reprezentanţii partidelor comuniste prosovietice pentru a profera noi atacuri la adresa P.C. Chinez.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Ieri am discutat amănunţit cu tovarăşii bulgari - reprezentanţii unei ţări slab dezvoltate şi ei vor să meargă pe aceeaşi linie.

Cred că şi ceilalţi se gândesc la fel, deşi este adevărat că n-am discutat decât uşor această problemă cu ei, probabil pentru că nu au fost ocazii şi timp. Cred însă că şi ei înţeleg la fel problemele.

În U.R.S.S. noi am reorganizat conducerea industriei şi cred că am găsit forme progresive în acest domeniu.

Toate acestea sunt necesităţi obiective, pentru că numai aşa putem folosi avantajele tehnicii noi şi cele ale sistemului mondial socialist.

Ţările mici nu pot organiza o adevărată producţie de masă, decât prin cooperare, bazată pe o piaţă largă. Părerea mea este că nu e nevoie de nici o hotărâre specială a C.A.E.R. Mărturisesc că în această problemă m-a pus pe gânduri exemplul coreean despre care v-am vorbit.

Cel mai bine ar fi să procedăm astfel: Principii generale avem, nu mai este locul să discutăm aceste principii. Ţările trebuie să treacă concret la cooperarea producţiei pentru a putea produce pe bandă.

Îmi vine acum în cap o măsură pe care capitaliştii o folosesc şi pe care noi nu o avem, nici în U.R.S.S. nu există.

Trebuie organizată producţia masivă de detalii în unele părţi şi uzine de asamblare în apropierea locului de consum. Noi producem tractoare în Ucraina şi le expediem în Siberia. Cu cât mai raţional ar fi dacă în Siberia am avea o uzină de asamblare a tractoarelor din piese produse prin cooperare de alte uzine.

Ideea autarhiei a pătruns destul de adânc. Repet, trebuie mers înainte cu cei care vor acest lucru şi nu mă îndoiesc că va veni momentul când şi ceilalţi se vor uni cu noi.

În altă ordine de idei, trebuie instituit un arbitraj pentru executarea obligaţiilor asumate, aşa cum există în toată viaţa internaţională. Altfel nu va exista cooperaţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tot se inspiră de la Piaţa Comună, de la capitalişti.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Altă problemă asupra căreia îmi expun pe scurt părerea este problema relaţiilor cu ţările capitaliste.

Ducem o politică neraţională, cumpărând în paralel licenţe şi brevete în loc să cumpărăm cu un front unit. Părerea mea este că am putea cumpăra de trei ori mai multe licenţe cu aceiaşi sumă decât pe baza anarhiei de astăzi. România a plătit bani mulţi probabil pentru licenţa locomotivei Diesel. Câte locomotive produceţi, tovarăşe Bârlădeanu?

Tov. Alex. Bârlădeanu: În acest an, propriu-zis primul an de producţie, am executat 30 de bucăţi şi vom ajunge cca la 100 pe an.

Tov. Hruşciov: Vedeţi, U.R.S.S. produce 2 000 de bucăţi pe an. Vă rog să comparaţi singuri ce ar fi fost mai economic?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici, tu i-ai pus întrebarea, dintr-o singură etapă?

Tov. Alex. Bârlădeanu: Am pus întrebarea şi Lesecikо a spus că dintr-o singură etapă.

... Sau avem atâtea exemple în alte domenii. De pildă, în utilaje chimice, ştim că Cehoslovacia şi Polonia s-au înţeles să cumpere în comun în Anglia instalaţia de polietilenă (aici intervine Bârlădeanu şi aduce o corijare că nu numai Cehoslovacia, ci şi R.D.G., şi R.P.R.). Cu atât mai bine, este deja pozitiv că v-aţi înţeles. Scot însă aceşti arici ca să vă puteţi da seama ce politică scumpă ducem noi.

La mase plastice şi fibre suntem cu toţii rămaşi în urmă. Noi am cumpărat la Salzgitter în Germania un proiect de polietilenă de 24 mii tone, care lucrează deja şi după cum spune tov. Kosâghin va da 30 mii tone.

Tov. Kosâghin mi-a propus să cumpărăm încă două uzine la fel, eu însă l-am corectat, propunând să cumpărăm 6 uzine. Pe baza acestei comenzi masive, firma a redus câte o jumătate de milion ruble la fiecare uzină.

Vedeți ce economii am face dacă am cumpăra împreună.

(Aici a adăugat că tovarăşul Kosâghin vrea să se întâlnească cu noi şi ne-am şi întâlnit.)

O altă problemă este cea energetică, unde fiecare țară rezolvă problemele în cadrul frontierelor sale fără să folosească toate posibilitățile pe care le reprezintă lagărul. Ilustrativ este faptul că se duc de ani de zile discuții între R.P.R. şi Iugoslavia pentru centrala Porților de Fier (Intervine Bârlădeanu arătând că această centrală nu se poate construi decât prin acordul ambelor părți).

Eu am discutat cu Tito, care mi-a explicat că problema întârzie din cauza sentimentului naționalist al diverselor republici iugoslave care vor să-şi construiască hidrocentrale fiecare în cadrul său şi sunt multe cursuri de apă în Iugoslavia tot atât de convenabile ca şi Porțile de Fier. Dar Porțile de Fier sunt interesante nu numai pentru R.P.R. ci şi pentru Bulgaria, pentru Cehoslovacia, este un adevărat nod internațional.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acum ştim precis că Jivkov fiind în Uniunea Sovietică a ridicat din nou problema participării lor la Hruşciov şi a cerut să fie sprijiniți în această direcție ca să poată participa şi ei la acest nod hidroenergetic.

Trecând pe aici, nu ne-a spus însă nimic. A spus că a stat de vorbă cu Tito, că a stat de vorbă cu Hruşciov, dar despre ce a vorbit cu ei nu ne-a spus nimic.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Prima dată au discutat la Congresul P.S.U.G. la Berlin, pentru că Leseciko mi-a spus că tov. Hruşciov s-a întors nemulțumit de la Berlin de problemele energetice.

... Tov. Bârlădeanu intervine spunând următoarele: la un moment dat tovarăşii bulgari ni s-au adresat nouă şi simultan Iugoslaviei cu rugămintea de a participa şi ei la construcția acestei centrale[182]. Guvernul nostru a scris tov. Tito sprijinind cererea Bulgariei, la care tov. Tito a răspuns în mod categoric negativ. De altfel, acest lucru tovarăşii bulgari îl cunosc, pentru că şi ei au primit o astfel de scrisoare şi conducerea noastră a avut convorbiri în această problemă cu conducerea bulgară.

Tov. Hruşciov: Foarte prost a făcut tov. Tito.

Dunărea poate dă aproape 6 milioane de kw. Nici cehii şi ungurii nu se pot înțelege asupra centralei de pe teritoriul lor.

Noi intenționăm să stăm de vorbă cu România asupra centralei de la Ismail. Iată un exemplu cum nu folosim hidroresursele Dunării. Şi nu mai vorbesc de efectele pe care amenajarea Dunării poate să le dea în agricultură. Iată cam ce am avut eu să vă spun.

În acest moment se scoală tov. Leseciko care spune: Vă mulțumim tov. Hruşciov. Cred că după această explicație nu mai sunt probleme. Dvs. ați lămurit şi problema întreprinderilor comune şi problema organului unic de planificare, aşa că toate sunt clare. (În acest moment ridic de câteva ori mâna cerând cuvântul, observ că tov. Hruşciov vede acest lucru, dar tov. Hruşciov continuă să vorbească).

---

[182] În şedința din 3 noiembrie 1961, Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a adoptat următoarea hotărâre: „În legătură cu scrisoarea Preşedintelui Consiliului de Miniştri al R.P. Bulgare adresată tov. I.Gh. Maurer, referitor la participarea Bulgariei la construirea hidrocentralei de la Porțile de Fier, Biroul Politic al C.C. al P.M.R. stabileşte să li se răspundă de Consiliul de Miniştri că partea română este de acord, în principiu, cu propunerea R.P. Bulgare de a participa la constucția acestei hidrocentrale, urmând ca partea bulgară să trateze şi să se înțeleagă asupra acestei probleme şi cu partea iugoslavă" (ANIC, Fond al C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 46/1961, f. 3).

Tov. Hruşciov: Trebuie să vă spun că şi cei din gosplanul nostru nu înțeleg bine problema şi trebuie să-i educăm, să schimbăm mentalitatea lor.

Tov. N. Ceauşescu: Dacă nu schimbăm mentalitatea, îi schimbăm pe ei, cam aşa stau lucrurile.

Tov. Petre Borilă: Şi cum mentalitatea se schimbă greu, atunci îi schimbă pe ei.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Şi ei se plasează pe puncte de vedere înguste, neținând seama că fără sprijinul Uniunii Sovietice țările de democrație populară nu vor putea rezolva decât târziu problemele.

Noi trebuie să ne unim eforturile pentru a avea ritmuri cât mai mari, pentru a egala nivelurile de dezvoltare diferite care există în țările noastre. Dar vedeți că tov. Bârlădeanu ridică mâna, vrea să ia cuvântul.

- Tovarăşe Hruşciov, discuțiile la care s-a referit tov. Leuschner în legătură cu înființarea organului unic de planificare s-au născut în cadrul Comitetului Executiv, în bună măsură datorită problemelor pe care le-am ridicat eu în expunerea mea.

Am fost împuternicit de conducerea partidului nostru să ridic această problemă la nivelul Comitetului Executiv, dar o dată ce ați atins-o şi dvs. sunt dator să vă spun poziția noastră în această problemă.

Nu sunt de acord cu părerea tov. Leseciko după care, întrucât acest organ nu se creează alături de C.A.E.R., nu mai există nici o problemă.

Cred că dvs. ați conturat foarte just chestiunea, spunând că nu e vorba de felul cum se înființează acest organ, alături sau în interiorul C.A.E.R., ci de funcțiile care i se atribuie. Din acest punct de vedere trebuie să vă spun că poziția fundamentală pe care o avem noi este aceea a respectării suveranității şi a neamestecului în treburile interne.

Această poziție a fost expusă de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej cu ocazia Consfătuirii din iunie [1962] a Primilor secretari. Fără îndoială, nu poate fi cineva, nu numai marxist, dar cu cât de puțină logică, care să nu recunoască perfectul adevăr conținut în cele spuse de dvs. înainte. Nu poate exista o eficiență economică a producției decât dacă aceasta este organizată într-o serie rațională şi masivă, pe baza tehnicii noi, nu poate exista o producție modernă decât urmărind reducerea continuă a prețului de cost. Este evident că ritmurile de construcție economică în țările noastre depind de acumulările pe care putem să le facem pe baza beneficiului ce ni-l poate aduce o producție ieftină. Dar în acelaşi timp tot atât de adevărat este că sistemul economic mondial socialist e alcătuit din economiile naționale ale unor țări independente şi suverane. Spunând aceasta, eu nu fac decât să citez propriile dvs. cuvinte, tovarăşe Hruşciov, de adevărul cărora suntem perfect convinşi.

Fiecare economie națională a noastră, datorită nivelului de dezvoltare neegal la care ne găsim, datorită problemelor de industrializare care se pun în mod diferit în fiecare țară, datorită problemelor de ocupare a forței de muncă, datorită diferențelor în nivelul de trai al populației şi a altor numeroase cauze, pune probleme şi sarcini cu totul diferite pentru fiecare țară.

Noi nu avem interese antagonice, dar problemele noastre, datorită acestor cauze, sunt cu totul diferite.

Noi considerăm că toate cele spuse de dvs. înainte, precum şi cele care izvorăsc din necesitățile specifice ale țărilor, pot fi rezolvate numai prin coordonarea planurilor, pe baze benevole, prin respectarea integrală a suveranității şi a neamestecului în treburile fiecărei țări. Dvs. nu ați vorbit nimic despre suveranitate.

Dați-mi voie să vă întreb, care este părerea dvs. în această problemă? Sigur că puteam să spun foarte multe aici, eu nu ştiam cum va reacționa el. Nu ştiam cum va reacționa, dar puteam să răspund la orice insultă.

Tov. Hruşciov: Sunt perfect de acord cu felul cum pune problema tovarăşul Bârlădeanu.

Noi nu ne gândim de loc ca planificarea unică să atingă suveranitatea naţională, ci ea trebuie făcută pe baza completei păstrări a acestei suveranităţi.

Când vorbesc despre această planificare, eu nu înţeleg o contopire, pentru că noi nu avem un stat unic. Planificarea trebuie s-o facă fiecare ţară în parte şi de asemenea în această planificare în genere trebuie să se ţină seama de nevoile şi posibilităţile pe care le are fiecare ţară în parte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici este necesară o explicaţie.

Tov. Alex. Bârlădeanu : Leseciko, cu două zile înainte, în şedinţa în care s-a discutat problema combustibilului, când el a vorbit, reţin din ce a vorbit cele spuse că este necesar ca şi România să aducă în cazanul comun resursele energetice pe care le are.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a spus aici ce gândeşte Hruşciov, nu ce gândeşte el şi a aflat şi punctul tău de vedere.

Tov. Alex. Bârlădeanu: După ce a vorbit Leseciko, eu nu am spus nimic, ci am cerut îngăduinţa să vorbesc încă o dată.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a aflat lucrul acesta şi a vrut să preîntâmpine.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Eu nu propun un cazan comun, eu nu propun o "comună", pentru că nu a sosit acest timp. Dacă ar fi vorba de cazan comun, cu ce linguri să vină fiecare? (Bârlădeanu: Lingură proporţională cu apetitul. Tov. Hruşciov şi ceilalţi râd). Mai mult decât aceasta, eu trebuie să vă spun că fără respectarea deplină a suveranităţii ţările nu vor fi interesate să coopereze, ci vor fi respinse de la cooperare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ceea ce propun ei duce în fapt la încălcarea suveranităţii, la amestec în treburile interne ale ţărilor. Se prevede o uniune pe ramură de producţie pe bază de majoritate de voturi, dar guvernele ţărilor ce vor trebui să mai facă, să fie de acord, atunci cine planifică? Planificarea este unul dintre atributele hotărâtoare în toate domeniile de viaţă ale statului respectiv. Orice atingere adusă acestui drept pe care îl are statul înseamnă amestec în treburile statului. Ce înseamnă asta? Asta vrea şi Ulbricht şi alţii, ei spun că România stă pe bogăţii cum stă cloşca pe ouă. Ei vor ouăle şi s-au gândit cum să facă şi au dat o avalanşă de formule de marxism de te înnebuneşte, că te pun într-o predispoziţie, dacă spui ceva aici te face antimarxist.

Iată cum vin ei cu problemele acestea care vin în contradicţie cu principiile Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi aşa principiile acestea sunt destul de înguste.

De ce China nu face parte din C.A.E.R., de ce nu sunt toate ţările socialiste cuprinse în acest C.A.E.R.? Avem situaţia că în Piaţa comună sunt şase ţări şi la noi sunt tot şase ţări. Acolo este piaţă îngustă, aici tot la fel.

Se referă la Piaţa comună şi spune, uite cum este cu Uniunea Cărbunelui şi Oţelului, el spune că noi nu vom ajunge la asta, ca să închidem mine cum face Uniunea Cărbunelui şi Oţelului.

Este prima dată în viaţa mea când eu întâlnesc o asemenea stare de lucruri în mişcarea noastră muncitorească.

Este adevărat, am luat din exemplele capitaliştilor, dar nu trebuie să luăm totul după ei.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Când eu am arătat ce vor bulgarii şi cehii, că vor să depăşească nivelul producţiei de energie din Germania Occidentală în 1980 ...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Bulgarii au spus că asta este hotărârea partidului lor şi că ei nu pot s-o modifice. Bârlădeanu a arătat că noi suntem la jumătate din cât vor să producă bulgarii în 1980, ca producţie şi consum pe cap de locuitor, că noi am încercat să facem

lucrurile cât mai realist. Când a spus acest lucru, Bârlădeanu credea că-i face pilaf, că nu vor avea încotro. Ce şi-or fi spus ei, vă ajunge o jumătate, mulţumiţi-vă mocofanilor şi cu asta. Da, da, sigur, sigur, noi nu putem schimba, sunt hotărâri ale partidelor frăţeşti. Atunci poţi să ridici mâna aşa, asta este foarte adevărat, s-a hotărât cu majoritatea.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Îmi aduc aminte că Gottwald[183], într-o convorbire cu Stalin, i-a spus acestuia că sovieticii fură patentele din Cehoslovacia. Tov. Gottwald a spus să i se spună ce patente vor sovieticii şi ei le vor da fără nici o greutate. Mai mult, a adăugat Gottwald atunci, Cehoslovacia ar dori să intre ca o republică în Uniunea Sovietică. Stalin a respins această propunere şi a făcut foarte bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se ştie că la timpul lor şi iugoslavii au propus acest lucru.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Nu se poate să nu ţinem seama de nivelurile diferite de trai pe care le au ţările noastre. Dacă am lua consumul de carne pe locuitor am vedea că el este foarte diferit. Nu avem nici o posibilitate acum să ridicăm consumul de carne în unele ţări la nivelul Cehoslovaciei. Ar însemna, pentru ca să avem un nivel egal, să-l reducem pe cel din Cehoslovacia; din aceasta ar avea de pierdut Cehoslovacia şi de câştigat alte ţări.

Este deci clar că nu s-au copt condiţiile de unificare. E bine că tov. Bârlădeanu a ridicat această problemă. Cooperarea trebuie să se bazeze pe suveranitate şi pe posibilităţile interne pe care le au ţările. Altfel nu ar fi cooperare, ci ar fi contopire, ştergerea graniţelor (*slieanie, otmiranie granit*).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu contopire, ci anexiune.

Tov. Alex. Bârlădeanu: El a spus contopire.

... Problema nu este coaptă Şi de aceea nu o punem, ba chiar mai mult, îi reţinem pe cei care ar dori s-o pună.

Cum însă suntem comunişti, ştim că acest moment va veni. Dar când va veni, nu putem spune încă. Poate în conştiinţa noastră problema să fie deja coaptă, dar condiţiile economice nu sunt încă gata.

(Aici intervine tov. Leseciko, spunând că situaţia este diferenţiată şi că se poate merge mai adânc în unele ramuri industriale sau energetice; aşa ar fi, de exemplu, folosirea hidroresurselor Dunării).

Tov. Hruşciov: Este adevărat, dar bazat numai pe calcule reciproce, avantajoase. Fără îndoială, ar fi foarte bine ca la Porţile de Fier să participe şi Bulgaria.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El asta nu ne-a spus când a fost aici, când i-am spus cum stau lucrurile cu Porţile de Fier.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Cooperarea va exista, dar trebuie să fie şi decontări.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aţi văzut, dânsul spune că este pentru decontări şi acuma.

Tov. Alex. Bârlădeanu: ... Eu aşa înţeleg problema. Eu nu mă maschez sub stindardul cooperării pentru a călca frontierele. Noi nu avem unde să ne grăbim, va veni momentul când alte ţări ne vor bate la uşă. Nu U.R.S.S. va fi aceea care va bate la uşă.

Posibilităţile noastre sunt nemărginite. Iată, nu de mult am descoperit zăcăminte foarte bogate cu conţinut foarte ridicat de cupru, nichel, aur, platină. Vom scăpa de importul de cupru care ne costă 300 milioane de ruble pe an.

[183] Klement Gottwald (1896-1953) – om politic cehoslovac; membru al C.C. şi al Biroului Politic al P.C. din Cehoslovacia (din 1925); membru (1928-1943), apoi secretar al C.E.I.C. 1935-1943); secretar general al P.C. din Cehoslovacia (1929-1945); preşedinte al P.C. din Cehoslovacia (din 1945); în perioada 1938-1945 s-a aflat în U.R.S.S.; preşedinte al guvernului (1946-1948), preşedinte al Cehoslovaciei (din 1948); a murit la Moscova, în timpul funeraliilor lui Stalin.

U.R.S.S. este într-o situaţie cu totul specială, pentru că noi avem un teritoriu imens în care avem totul. Cu toate acestea, şi noi susţinem cooperarea, pentru că numai cooperarea este drumul şi împreună cu acesta, desigur, şi ajutorul reciproc.

Dvs. ştiţi ce sume enorme cheltuim noi pentru apărarea lagărului nostru. Ce ar fi dacă am împărţi cheltuielile pentru armată, în mod egal pe cap de locuitor între ţările noastre? Când e vorba de interesele noastre, facem calcule pe hozrasciot, iar când e vorba de cheltuielile militare urmează să le acopere alţii. Nu trebuie să înţelegeţi că într-adevăr, eu aş dori să aveţi cheltuieli militare egale cu acelea pe care le face Uniunea Sovietică. Dar cel puţin între ele, ţările de democraţie populară trebuie să facă o oarecare sforţare egală.

Din acest punct de vedere cel mai jos nivel de cheltuieli militare îl are România şi cel mai ridicat Bulgaria. (adresându-se către Bârlădeanu). Sigur, dvs. nu vi se spune acest lucru, dar mie mi se spune, o serie întreagă de tovarăşi, care fac o critică la adresa R.P.R. Iată, şi Greciko mi-a spus acest lucru; el spune că convorbirile lui cu românii nu au avut nici un efect.

Mă gândesc chiar să fac o scrisoare către Primii secretari în această problemă.

În problema militară nu este drept ca efortul să fie efectuat de către alţii. Nu spun că trebuie să fiţi egali cu noi, la aceste cheltuieli, sunt lucruri incomparabile, dar cel puţin între voi să fiţi egali.

Leseciko vrea să intervină spunând: Noi stăm pe baza suveranităţii, însă independenţa este strâns legată de interdependenţă.

Tov. Hruşciov îl întrerupe.

Priviţi spre Piaţa Comună, lor le este teamă de noi, iar nouă ne este teamă să facem între ţările noastre o cooperare pe baze socialiste.

În concluzie, părerea mea este că nu mai avem nevoie de discursuri. Trebuie să trecem la muncă practică concretă.

Ştim că de aceiaşi părere sunt şi tov. Jivkov şi tov. Gomulka şi tov. Ulbricht şi tov. Novotny.

Trebuie să ne apucăm de treabă concret, să aplicăm hotărârile în viaţa economică şi nu să facem discursuri.

Trebuie să ne grăbim să-i învingem pe capitalişti pe teren paşnic. Nici nu ştiţi cum pătrunde ideologia capitalistă la noi, mai ales că capitaliştii nu renunţă deloc la ideea să ne zdrobească.

Iată un exemplu mic de pătrundere a acestei mentalităţi. Am primit un memoriu din partea unui grup de scriitori, care propun să lăsăm să coexiste diversele curente literare. Asta înseamnă în fapt teoria libertăţii pentru toate florile, coborârea de pe poziţiile de clasă ale partidului nostru, renunţarea la ideologia noastră, întărirea elementelor capitaliste.

Cu aceasta cred că am răspuns la toate întrebările ce mi-au fost puse. Rog pe tovarăşi să mă scuze dacă i-am supărat cu ceva, de pildă, pe tovarăşii români în legătură cu problemele ridicate de mine privitoare la cheltuielile cu armata. (Tov. Bârlădeanu răspunde că a auzit bine ce s-a spus, că nu cunoaşte situaţia comparativă, dar va transmite acasă cele spuse).

Tov. Hruşciov: În încheiere, vă spun convingerea mea: chiar dacă cineva azi nu va merge cu noi, va veni curând ziua când va veni la noi şi va alerga în urma noastră să ne ajungă.

Convorbirea a durat două ore şi jumătate. La ieşire am spus lui Leseciko că întrucât convorbirea a fost stenografiată, cred că ar fi util să cerem această stenogramă.

Tov. Leseciko s-a eschivat răspunzând că convorbirea nu a fost pregătită şi nu crede că acest lucru se poate cere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Leseciko acesta, cu dozarea suveranităţii, cu uniunile, cu independenţa, îl ajută pe Hruşciov să fie mai complet.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Desigur tovarăşi, din convorbirea asta se poate deduce că este o schimbare de tactică, nu de poziţie. Aceasta se vede şi din cele ce a spus ca să se termine cu discursurile şi să se înceapă cu faptele.

În acest domeniu de care vorbeşte Hruşciov este şi propunerea făcută pentru a se reorganiza Comitetul Executiv, de a i se da un nou statut. Până acum nu s-a ridicat niciodată problema ca acest Comitet Executiv să aibă un statut. Noi avem un statut al C.A.E.R., totuşi se propune să se facă un nou statut pentru comitetul executiv şi un regulament pentru organul unic de planificare.

Ce conţine acest proiect de statut, despre care se vorbeşte. El este numai în proiect şi rămâne să fie semnat la 15 aprilie. Vroiau să fie adoptat şi mai repede, dar datorită intervenţiei noastre cu suveranitatea a rămas ca acesta să fie semnat la 15 aprilie.

În preambulul lui se scrie despre activitatea şi sarcinile pe care le are comitetul executiv al C.A.E.R. Se vorbeşte despre întărirea cât mai mare a economiei, crearea treptată a unui organism economic unic al acestor ţări, condus pe baza unui plan comun.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nici urmă din ideea în scopul egalării nivelelor de dezvoltare a ţărilor.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Printre funcţiile comitetului executiv se prevede şi aceea de a face propuneri despre direcţia de bază a dezvoltării economiei naţionale, a legăturii economice dintre ţările membre C.A.E.R.; examinează problemele legate de eficienţa cât mai mare a investiţiilor şi problemele legate de crearea unui complex economic interstatal. Aici apar o serie de idei, eu nu vă spun câte sunt.

Cehii au propus o schemă generală a diviziunii muncii pe lagăr, bulgarul a propus elaborarea unei politici unice în agricultură. Eu l-am rugat pe tovarăşul Cioară să-l întrebe ce se înţelege prin această politică unică în agricultură, atunci a sărit imediat polonezul că nici el nu este de acord cu această formă. A rămas ca Todorov să explice ce este cu asta.

O altă funcţie care se prevede este aceea a examinării cererilor unor ţări membre ale C.A.E.R. care cer ajutor economic din alte ţări. Dacă o ţară cere ajutor economic alteia, atunci cererea o dă la C.A.E.R., iar C.A.E.R.-ul este acela care examinează cererea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atributul acesta este un instrument al ţării respective pentru interesele sale, ţinând seama şi de interesele celorlalte.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Comitetul Executiv, în limita competenţei sale, dar nu se spune care competenţă, ia hotărâri în toate problemele activităţii C.A.E.R. Hotărârea nu se extinde şi asupra ţării care se abţine.

Şedinţele Comitetului Executiv se ţin cu participarea tuturor reprezentanţilor, dar ele sunt valabile şi în cazul când la aceste şedinţe asistă trei sferturi dintre membrii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să vedeţi, parcă ar fi organizaţie de bază. Este vorba de decontări, vorba lui Hruşciov.

Tov. Alex. Bârlădeanu: În continuare se spune, că în cazul că se acceptă proiectul de statut al comitetului executiv apare necesitatea de a se modifica şi statutul C.A.E.R.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Părerea mea este că dacă facem modificări, atunci să modifice în sensul ca să facem posibilă participarea tuturor ţărilor socialiste la această organizaţie. Ce sistem socialist al ţărilor socialiste este acesta? Unii au dreptul de observatori, dar ce să mai observi dumneata la mine, de ce să mă observi ce fac eu.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Un alt exemplu este propunerea de a se crea o Uniune a căilor ferate.

În hotărârea şedinţei la care au participat primii secretari în iunie este un proiect în care s-a scris despre înfiinţarea unor uniuni pe ramuri. Este adevărat că acolo s-a scris ca despre o

experienţă care trebuie încercată în două sau trei ramuri, limitate, şi se enumeră de exemplu la rulmenţi, şi pe baza acestei experienţe, peste doi-trei ani să se examineze această problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să se spună acolo: în ţările interesate. Noi am avut această rezervă şi am introdus această problemă: în măsura în care ţările sunt interesate. Eu nu sunt interesat, faceţi dvs. Noi nu puteam la consfătuire să spunem nu prevedeţi pentru că noi nu suntem de acord, dar am spus: ţările interesate, ţara care nu este interesată să nu participe, dar nu vă putem împiedica pe dvs. care vreţi să participaţi, puteţi participa. Asta include şi caracterul de bună înţelegere, ţine seama de interesele ţării. Acesta a fost scopul insistenţei noastre de a se menţiona: ţară interesată.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Leseciko a trimis la 18 februarie a.c. o scrisoare, aceasta după discutarea problemei cu planul unic, o scrisoare şi 5 proiecte de organizare a astfel de uniuni.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am căzut de acord să avem un parc comun de vagoane, aceasta pentru a uşura ţările în problema transporturilor. Ne-am bătut pentru a se asigura în această privinţă, cele mai juste principii şi criterii şi am spus da, dar dacă vine cineva şi spune, hai să punem şi vapoarele, atunci în această chestiune noi nu suntem interesaţi.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Leseciko în proiectele sale prevedea înfiinţarea a cinci Uniuni pe ramuri, în siderurgie, în construcţia de maşini unelte, la strunguri, în construcţia de maşini de transport, la rulmenţi şi o direcţie interstatală la sistemul energetic. El este foarte abil în scrisoare, şi spune că trebuie să trecem la o colaborare de producţie mai adâncă, care să ne asigure o colaborare reciprocă care să ţină seama de interesele ţărilor cât şi ale C.A.E.R. Zice că noi pornim de la ideea că ţările care participă la aceste uniuni îşi păstrează în întregime dreptul de proprietate asupra întreprinderilor şi în competenţa lor rămân toate problemele legate de gospodărirea acestor întreprinderi, ca asigurarea cu materii prime şi forţă de muncă, salarizare şi altele.

Aceasta s-a petrecut după ce am avut discuţiile cu privire la planul unic.

Spre surprinderea noastră, toţi care au luat cuvântul au spus că sunt de acord cu crearea acestor Uniuni. Toţi au fost de acord, şi bulgarul şi ungurul. Eu când am luat cuvântul mi-am exprimat mirarea, că am fost surprins că s-au declarat toţi de acord, şi am spus că probabil ceilalţi au avut ocazie să cunoască mai înainte acest lucru. Părerea mea este că acest material a fost discutat înainte.

Acolo Apro [Antal][184] a împlinit 50 de ani şi în dimineaţa zilei când ne-am dus am băut coniac şi el pentru că era ziua lui a băut ceva mai mult decât ceilalţi şi a început să-l ia gura pe dinainte şi să vorbească mai mult decât trebuia şi a început să ne vorbească despre propunerea lui Leseciko, atunci Leseciko a sărit la el şi l-a apostrofat, care propunere, Apro n-a mai avut încotro, a început să bâguie ceva.

[...]

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este clar că orice analiză am face, alt răspuns decât un nu (*net*) nu există. Nici un fel de concesie nu se poate face. Să facă cine vrea. În măsura în care interesele ţării vor cere acest lucru vom accepta. Dacă am accepta asemenea propuneri, ar duce la ştirbirea suveranităţii noastre.

Consider că organul acesta unic de planificare este interesant, trebuie să-i acordăm atenţie, însă celelalte sunt vorbării. Acum nu mai este timp de discursuri, să trecem la treabă, vorba lui Hruşciov.

[184] Apro Antal (1913-1994) – om politic ungur: secretar general al Uniunii Sindicatelor din Ungaria (1948-1953), vicepreşedinte al guvernului (1953-1956, 1957-1971), preşedinte al Adunării de Stat (1971-1984), membru al Biroului Politic (1946-1951, 1953-1956, 1957-1980).

Eu socotesc că tov. Bârlădeanu şi-a îndeplinit mandatul ce i-a fost încredinţat, a aplicat consecvent cele stabilite de Biroul Politic. Acum este şi mai clar despre ce este vorba şi este indicată chiar calea ce trebuie s-o urmăm. Să vă spuneţi părerea, dacă aveţi vreo neclaritate, vreo observaţie.

Tov. P. Borilă: S-a discutat înainte de a pleca.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Conform tuturor aprecierilor şi celor ce am prevăzut anterior, din diferite tendinţe care s-au manifestat pe parcurs. Toate acestea vin să confirme într-o formă destul de delicată, deloc echivocă, ceea ce noi am prevăzut.

Ceea ce merită de scos în evidenţă sunt aspectele noi, aceste cotituri făcute de Hruşciov şi afirmaţiile sale. Sigur că până la urmă nu poate obliga pe nimeni, el îşi dă seama despre acest lucru. El a şi spus: cine vrea să vină după noi să vină, cine nu, nu. Totuşi fondul trebuie să ne preocupe.

În primul rând este situaţia grea în care se găsesc ţările socialiste. Câte ţări socialiste sunt, care este situaţia lor, ce relaţii sunt între ele, unde am ajuns şi încotro mergem, lăsând de o parte Albania şi Iugoslavia. Dacă sunt juste aprecierile care se fac, ce orânduire de stat şi politică este în Iugoslavia - eu nu pot răspunde decât că este o ţară socialistă, că are o conducere care a fost criticată, că n-a revenit la tezele cuprinse în Programul Uniunii Comuniştilor Iugoslavi, că stă pe poziţiile criticate în Declaraţiile partidelor comuniste şi muncitoreşti din 1957 şi 1960 în ce priveşte problemele ideologice. Dacă n-am privi cu spirit chinezesc lucrurile şi am privi în spiritul intereselor ţărilor socialiste, toate ţările socialiste ar trebui să găsească o formă potrivită, convenabilă, de a coordona activitatea lor, de a colabora între ele, de a se într-ajutora, de a nu veni cu forme de organizare a acestei colaborări, cu criterii care să ţină departe o ţară sau alta. Mi-am pus de multe ori întrebarea, aşa cum cred că mulţi şi-au pus această întrebare: De ce nu face parte din C.A.E.R. China, Coreea, Vietnam? Eu la început am dat o explicaţie simplistă, că ţările din Europa vor forma un fel de organizaţie de colaborare specială, iar cele din Asia, datorită condiţiilor lor geografice vor forma o altă organizaţie, iar între aceste două organizaţii să existe o formă de colaborare oarecare, deşi nu este justă treaba aceasta. Cauza însă pentru care China, Coreea, Vietnamul n-au făcut parte din această organizaţie o constituiau criteriile care stau la baza acestei organizaţii, care din ce în ce mai mult au îngustat posibilitatea participării acestor ţări, deşi în cuprinsul statutului se vorbeşte că: suntem o organizaţie deschisă ... şi aşa mai departe.

Eu consider că există criterii încât şi ţări nesocialiste care doresc să participe la această organizaţie să poată participa. La început nici nu era vorba de uniuni, de întreprinderi comune, de un plan unic, ci numai despre ajutor economic reciproc.

Ori, aceste criterii, aceste posibilităţi s-au îngustat şi mai mult nu numai pentru ţările nesocialiste, dar şi pentru cele socialiste care văd cum se petrec lucrurile în cadrul C.A.E.R., văd că unele ţări se amestecă în treburile interne ale altor ţări.

Nu este mai bine să fim toţi într-o astfel de organizaţie? Să fie o astfel de prevedere în statut că în această organizaţie pot intra ţări care doresc să colaboreze cu noi, într-adevăr să fie o organizaţie largă, deschisă şi nu închisă. Uite, avem Piaţa comună. Se dă o mare bătălie pentru intrarea Angliei în Piaţa comună. Dacă nu vom analiza fenomenele care au loc în lumea capitalistă şi factorii care determină poziţia Franţei, la care este atrasă şi Germania, de a nu permite Angliei să intre în Piaţa comună, dacă am analiza ce înseamnă Piaţa comună şi dacă n-am ţine seama de rânduielile sociale din aceste ţări, am face o analiză mecanică, am vedea că nu este o deosebire mare între C.A.E.R. şi Piaţa comună. Piaţa comună aste o piaţă care pune condiţii greu de acceptat, merge pe linia integrării. La fel este şi organizaţia noastră.

Ne numim sistem mondial socialist. Ce fel de sistem mondial economic socialist putem fi dacă în C.A.E.R. participă unele ţări socialiste cu statut de observator? Au fost

cazuri când acestor "observatori" li s-a făcut propunerea să-şi spună părerea, dar ce puteau ei să spună. Când l-am întrebat pe Mikoian şi pe Kosâghin de ce nu sunt membre ale C.A.E.R. şi aceste ţări socialiste, mi-au spus că n-au cerut, dar când i-am întrebat dacă noi am făcut o propunere ca aceste ţări să intre în C.A.E.R., nu mi-a mai dat răspuns.

Noi trebuie să manifestăm mai multă înţelegere, mai mare supleţe, să nu aruncăm cu anatema, aşa cum spunea Hruşciov, să nu îndepărtăm Iugoslavia, pentru că suntem interesaţi să colaboreze mai mult cu noi decât cu lumea capitalistă. Dacă am lăsa de o parte atitudinea conducătorilor albanezi, acelaşi lucru se poate spune şi despre Albania. A făcut conducerea acestei ţări destule prostii, am luat poziţie, dar nu trebuie s-o eliminăm, nu putem spune că este o ţară capitalistă atât timp cât acolo există o orânduire politică şi de stat socialistă. Atunci de ce să nu facă parte şi ea din această organizaţie economică? S-o eliminăm din pricina unor capricii, asta nu mai este just.

Eu sunt convins că multe partide comuniste nu înţeleg această stare de lucruri.

Noi am pierdut Iugoslavia datorită pornirilor lui Stalin, dar acum nu mai este Stalin, care a generat atâtea şi atâtea nenorociri. Noi dăm cu piciorul acestor lucruri din cauza rigidităţii de care dăm dovadă.

Sigur, nu putem fi de acord cu chinezii într-o serie de probleme, dar hai să-i ajutăm. Noi nu putem spune că s-a încheiat polemica cu chinezii. Chinezii spun: n-avem încredere că s-a încheiat polemica dintre noi, dar noi nu trebuie să permitem să-şi facă loc păreri şi idei ca acelea la care s-a referit tovarăşul Hruşciov cu coreeanul care a spus că "Uniunea Sovietică vrea să predomine".

Sigur că da, dacă vine Leseciko cu asemenea probleme, atunci vine nu numai Leseciko, vine şi Germania, vine şi Polonia, până la urmă vine toată piaţa. Aici nu este vorba numai despre o colaborare ideală de dragul colaborării. Este destul să accepţi aceste uniuni şi termini cu suveranitatea. Noi avem experienţa Sovromurilor. Eu nu ştiu cum vor arăta aceste uniuni, când eu fac investiţii în ţara respectivă, am dreptul să mă amestec acolo să schimb caracterul relaţiilor care există acolo, aceasta implică tocmai ştirbirea suveranităţii, determină amestecul în treburile interne ale altei ţări. Leseciko era conştient când a vrut să-l ajute pe tovarăşul Hruşciov: ... sigur independenţa.

Tov. Emil Bodnăraş: El tot aducea aminte: stai că noi am discutat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să facă o declaraţie aşa de neserioasă este nejust. El foloseşte în prezentarea lucrurilor o logică aşa de speculativă încât când îi convine un lucru foloseşte un anumit fel de a pune problema, iar când nu-i convine, foloseşte un alt fel de a pune problema. Poziţia noastră noi am prezentat-o destul de clar la Consfătuirea C.A.E.R. din iunie 1962.

Tov. Alex. Bârlădeanu: De aceea s-au şi legat de poziţia noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei s-au îndoit şi se mai îndoiesc de propunerile noastre, dar oricând poţi să dovedeşti că treaba nu merge dacă nu dai timp să acţioneze ceea ce ai stabilit. Şi aici, când a venit în delegaţia de partid şi guvernamentală[185], lăsând de o parte "aricii", nouă ne-a părut rău, eu chiar am suferit, nu avea nici un rost să ne facă mai ştiu eu ce observaţii pentru că noi când am fost acolo, am fost politicoşi, şi noi am văzut acolo anumite lucruri.

Pentru a crea o atmosferă, un climat, cu mine era şi tovarăşul Maurer, ne spune că în problemele mari hotărăsc "liderii", adică Maurer cu mine. Dar ce sunt eu şi Maurer, avem un Birou Politic, avem un guvern care hotărăsc, nu noi. Luaţi şi cuvântarea lui la plenară. Mă rog, ai o părere, o spui în Prezidiu, o spui în plenară, însă când este vorba de alte ţări este altă problemă. Cine îţi dă acest drept?

Tov. Emil Bodnăraş: Ideea aceasta cu "liderii" vedeţi că se şi spune: Gomulka, Ulbricht ...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu sunt de acord, merg pe linia marxist-leninistă, toate problemele sunt rezolvate de plenară, de congres, de Biroul Politic, iar dacă sunt probleme care depăşesc partidul, atunci poporul. Nu trebuie să fii prea deştept să înţelegi aceste lucruri. Noi nu avem dreptul să luăm anumite hotărâri care ne depăşesc, nu ne dă acest drept Constituţia.

De ce merge el pe această cale. Am combătut pe Stalin pentru că Stalin a dus lucrurile unde le-a dus. La noi n-au fost asemenea probleme, cu excepţia lui Ana [Pauker] şi [Vasile] Luca care au încălcat normele leniniste ale vieţii de partid şi mai târziu cu Miron [Constantinescu] şi [Iosif] Chişinevschi. Nu sunt probleme de competenţa lui Dej şi Maurer.

Dacă am accepta o asemenea stare de lucruri ar putea spune: dar ce fel de prim secretar eşti tu? Aşa s-a întâmplat cu Jivkov, l-a lăudat şi apoi l-a făcut cu ou şi oţet.

Se fac aici o serie de aprecieri că: ... m-am înţeles cu Ulbricht, cu Gomulka. Eu nu pot fi de acord cu această teză stalinistă, nu toate problemele depind numai de primul secretar şi preşedintele Consiliului de Miniştri. Acestea sunt atribute ale organelor colective, sunt lucruri care trebuie supuse dezbaterii partidului. Câtă hârtie nu s-a consumat, câtă cerneală nu s-a scris, câtă energie nu s-a consumat pentru a se promova ideea muncii colective şi acum vii şi spui "tu, tu". El a folosit de mai multe ori această formulă.

Tov. Chivu Stoica: Şi la Eforie a spus acelaşi lucru. Am controlat, este scris în nota de discuţii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atât s-a obişnuit cu metoda asta "ia, ia"[186], încât nimeni nu i se opune nici în ţară şi nici în afară, pentru că cei din afară toţi ţin mâna întinsă. A dărâmat statuile lui Stalin şi el a devenit cetăţean de onoare colo, colo. Noi am tăiat tot ce exprimă influenţa cultului personalităţii.

Din tot ce a spus Leseciko se vede clar că a avut indicaţie de undeva cum să pună aceste probleme. Eu nu sunt de acord cu tovarăşul Bârlădeanu când afirmă că acest Leseciko n-a vrut să ascută lucrurile şi părerea mea este că nu putea decât printr-o pledoarie lungă şi foarte confuză să exprime toate aceste lucruri. El n-a avut argumente decât să facă o înşirare lungă de cifre şi fapte, de parcă venea de la chef, parcă era un somnambul. Nu este deloc adevărat că n-a vrut să ascută lucrurile, că dacă ar fi avut ce spune, ar fi spus. Nu numai el, dar şi mai sus. Prima pornire a fost când la o cafea la masa dată de nemţi, a spus că aici suntem între noi şi ... El n-a putut să spună decât cuvintele lui Hruşciov. Şi chestia aceea cu cazanul comun şi cu planificarea. La cafea dacă l-am fi rugat să ne spună, n-am fi reuşit să aflăm nimic, nu ne-ar fi ajutat, cum ne-a ajutat acest Leseciko.

Dacă luăm declaraţiile din 1957 şi 1960, acolo se scrie care sunt relaţiile dintre ţările socialiste, se scrie despre suveranitate, despre neamestec, despre avantaj reciproc. Sunt scrise acolo cuvinte din cela mai frumoase. Câţi bani fac toate astea când vii cu asemenea istorii.

Eu consider că sunt anumite piedici şi în statutul C.A.E.R., care împiedică pe alţii să intre în C.A.E.R. Noi nu ne putem impune, însă poziţia noastră trebuie să fie clară. Chiar dacă facem un material de 100-200 de pagini, pe capitole, să analizăm fiecare problemă, să spunem hai cu toţii să colaborăm şi economic şi politic. Hai să vedem care sunt cauzele care împiedică aceste ţări să intre în această organizaţie.

---

185 Se referă la vizita în România a delegaţiei sovietice conduse de N.S. Hruşciov din iunie 1962. Atunci liderul sovietic şi-a început expunerea cu privire la unele aspecte ale relaţiilor româno-sovietice care îl nemulţumeau, cu expresia „dar avem aici şi câţiva arici", la care face referire acum Gheorghiu-Dej.

186 "Eu, eu" – în limba rusă.

Să analizăm şi problema statutului de observator. Aceştia au o situaţie minoră, de inferioritate, dar de ce asta. Hai să luăm afirmaţiile şi analiza care s-a făcut la adresa Pieţei Comune, aici trebuie analizat mai serios, mai profund. În toate argumentările venim cu Piaţa Comună. De ce oare aşa? Puteţi vedea un articol în "Pravda" unde sunt scrise ce tendinţe se manifestă în Piaţa Comună şi ce tendinţe se manifestă la noi, asta este o anumită critică la adresa noastră faţă de felul cum merge Piaţa comună. Ce dăm proletariatului internaţional, să sprijine Piaţa Comună sau să lupte împotriva ei? Burghezia a aruncat peste bord steagul libertăţii şi independenţei naţionale. Aceasta este o lozincă care trezeşte sentimente de ură împotriva Pieţei Comune. Trebuie bine explicate contradicţiile din Piaţa Comună, cum încearcă sub această formă cel mare să înghită pe cel slab, politica pe care o duc monopolurile, cosmopolitismul la care s-a ajuns. Se arată că este stadiul cel mai avansat de putrefacţie al capitalismului.

Cum ne lăsăm fascinaţi de Piaţa comună şi luăm exemple de la ea.

Tov. Leonte Răutu: Atunci trebuie să punem problema integrării capitalului şi în lumea socialistă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Proletariatul nu are proprietate în lumea capitalistă şi el poate trece de la o uniune la alta, pe el îl interesează salariul. Putem noi oare să înstrăinăm bogăţii, întreprinderi? Am ajuns la stadiul când cea mai mare parte a Europei a apucat pe calea socialistă. Oare trebuie să ajungem la ce se gândea Gotwald la timpul său? Este o formulă aventuristă. Deci iată perspectiva voastră, ori integrarea capitalistă, ori integrare socialistă. Sau pe de altă parte se recunoaşte că şomerii trăiesc mai bine decât oamenii sovietici.

Tov. Emil Bodnăraş: Asta este logică aici.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Domneşte o confuzie dureroasă. Se jonglează cu principii pentru că îi lipseşte cutare sau cutare lucru. Să vedeţi de altfel cum se grupează ţările: În primul rând Cehoslovacia, R.D.G., Polonia şi apoi Ungaria, România, Bulgaria. Să vedeţi ce idei există la aceşti oameni. În loc să meargă spre apropierea acestor ţări, le diferenţiază şi mai mult. Nu degeaba i-am spus lui Jivkov când a fost la Bucureşti: ai să spui despre mine, dragă Jivkov, că sunt cu concepţii creştineşti. Eu aş zice ca cel mai bogat să-i ajute pe cei slabi. Da, eu susţin acest creştinism. Nu ştiu în ce măsură îl susţine el, se gândeşte poate la el mai mult.

De ce oare în domeniul teoriei face un abuz. Auzi "că tov. Gomulka era iritat", de ce nu eşti iritat că ai numai 1-2% colectivizat, de ce nu te irită faptul că mica producţie de mărfuri dă naştere la capitalism. Mai mult, tu care eşti cel mai mult legat de capitalişti, ai peste 50% din comerţ cu ţările capitaliste. Ia uite, tocmai cei care gândesc la tot felul de uniuni, forme frumoase.

Tov. E. Bodnăraş: Bulgaria are 15 mii de oameni în Uniunea Sovietică şi trei mii de oameni în Cehoslovacia, forţă de muncă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La noi aproape 70% din populaţie este legată într-o măsură mai mare sau mai mică de agricultură. Acestea sunt probleme grave, complexe. Crede Leseciko că toate astea se rezolvă dacă mergem la uniune.

Deci, tovarăşi, eu am părerea să tratăm multilateral, complex, care este situaţia lagărului nostru, care este situaţia în sistemul mondial socialist. Să se adopte criterii care să le adopte toţi. Mai bine faci un pas înapoi, dar să mergem cu toţii, să nu lipsească din această organizaţie ţările socialiste. Acolo sunt prevederile acestea că dacă o ţară nesocialistă vrea să vină alături de noi, să vină, chiar dacă este capitalistă. În schimb noi suntem entuziasmaţi de Piaţa comună, ce bine merge Piaţa comună şi noi mergem foarte slab. Tot vorbind de integrare, au ajuns să folosească această formulă şi în domeniul ideologiei şi culturii. Uite acolo cum merge.

Tov. Leonte Răutu: Să facem o piaţă comună a cititorilor, o piaţă comună a ideilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Polonezii propuneau edituri comune pentru manualele şcolare. Vedeţi ce părere are Hruşciov despre aceşti amatori de integrare culturală. Noi socotim că abia ne mişcăm. Se vede că critica n-a fost prea aspră la adresa polonezilor. Noi atunci am avut mandat din partea Biroului Politic să facem divergenţe imediat în Consfătuire. O să le dăm pâinea şi cuţitul şi să aşteptăm ca ei să taie felioare. Mai bine să procedăm aşa: cine vrea bine, cine nu, nu. În documentul pe care l-am semnat în 1962[187] este menţionat acolo "ţară interesată", dacă nu-mi convine nu iau parte, însă, tovarăşi, noi trebuie să punem problema mai larg, a lagărului, a unităţii, a participării efective a tuturor ţărilor socialiste la C.A.E.R. şi să nu punem chestiunea că Uniunea Sovietică poate să-şi permită orice. Atunci China la fel, să propunem să avem o comunitate de ţări socialiste care au pus la baza relaţiilor lor, relaţii, principii noi, socialiste, nu capitaliste, nu se inspiră din Piaţa comună şi de la Ford, de la capitalişti. Sigur că este justă ideea aceasta, serie mare, serie lungă, însă chiar şi aici se pune chestiunea dogmatic şi nu ţine seama de alte criterii, se ajunge să se cumpere pâine de la americani pentru că Bulgaria merge pe principiul eficienţei maxime şi atunci ia pâinea de la capitalişti.

Părerea mea este să analizăm aceste probleme, să prezentăm o dare de seamă în faţa Comitetului Central, să informăm pe larg membrii Comitetului Central şi membrii Guvernului, să arătăm care este poziţia noastră. Oamenii mai cunosc, într-o şedinţă au mai fost informaţi[188], cunosc ce anume tendinţe se manifestă, însă să supunem atenţiei lor într-o şedinţă specială toate aceste probleme, unde să dezbatem sub toate formele, sub toate aspectele ce înseamnă cutare, ce înseamnă cutare, ce înseamnă uniune pe ramură, ce înseamnă întreprindere cu capital mixt, internaţionalizarea forţelor de producţie şi o serie de alte teorii care circulă. Toate acestea în scopul de a informa Comitetul nostru Central. Eu nu-mi fac iluzii că se vor îndrepta. Eu am avut ca dovadă şi problema cu porumbul în pătrat[189]. Trebuie să fie bine înarmaţi membrii Comitetului Central, ai Guvernului, activiştii cu aceste probleme.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi ambasadorii trebuie informaţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, dar nu ştiu ce poziţie va lua coreeanul, vietnamezul, chinezul când o să criticăm faptul că sunt în afara C.A.E.R. Sigur că au fost introduse o serie de prevederi care nu le îngăduie să intre în această organizaţie economică.

Spunea acolo Hruşciov să trecem la practică. Dar de ce te grăbeşti. Noi putem aduce exemplul din Polonia. Gaston ne-a spus ce rezultate frumoase s-au obţinut în discuţiile bilaterale cu ei. S-a văzut oare lipsa unor organizaţii economice cu caracter internaţional, lipsa uniunilor? Să punem faţă în faţă formulările din Declaraţiile din 1957, 1960 şi 1962, declaraţii ale partidelor noastre, ale tovarăşilor sovietici. Hruşciov personal a criticat pe Stalin că a introdus în relaţiile dintre ţări aşa o stare de lucruri de s-a ajuns la jignire, la îndepărtare, la pericol. Câte nu avem de spus. Avem după aceea experienţa cu sovromurile. Eu i-am servit-o la masă la recepţie. Maurer era lângă mine, iar el a adus problema Sovrom-ananas. Şi el spunea cine era acest Iatrov[190], care cum vedea o întreprindere mai mare, spunea să lucreze cu capital sovietic. El mi-a mulţumit pentru sinceritate. Ce o fi înţeles, nu ştiu. Noi de altfel am ridicat

[187] Este vorba de documentul intitulat *Principiile diviziunii internaţionale socialiste a muncii.*

[188] Gheorghiu-Dej se referă la Plenara C.C. al P.M.R. din 21-23 noiembrie 1962, în care au fost aduse la cunoştinţa membrilor C.C. divergenţele apărute în colaorarea economică pe linie C.A.E.R. la sesiunea C.A.E.R. din 6-7 iunie 1962.

[189] Cultivarea porumbului în pătrat, metodă promovată de N.S. Hruşciov, a fost adoptată în 1954 de conducerea de la Bucureşti din dorinţa de a se păstra în graţiile noului lider sovietic, dar s-a renunţat curând la ea, când i s-a constatat ineficienţa. Hruşciov a reproşat acest lucru autorităţilor române în timpul vizitei din iunie 1962.

[190] Consilier sovietic.

această problemă încă în timpul lui Stalin. Dacă admiteţi, în toate domeniile s-au făcut greşeli. De exemplu, în aprecierea factorilor eliberării, tendinţa de a nega factorii interni, deşi se ştie că mişcarea muncitorească în România are tradiţie, şi-a adus contribuţia la mişcarea muncitorească internaţională. Altă problemă este poziţia faţă de graniţe. Se apucă şi vorbeşte la Berlin că cu Polonia s-a înţeles, dar cu România a mai rămas un balast cu Transilvania. Noi atât am vorbit cu Epişev[191]: ce aţi zice voi dacă sub pretextul acesta am deschide discuţia despre Basarabia şi Bucovina de Nord, ar fi just ca în loc să combatem aceste tendinţe, să reluăm această discuţie? Sigur n-ar fi just. Atunci voi de ce ridicaţi astfel de problemă. Dar cine ţi-a dat mandat să faci asta. Mie niciodată nu mi-a reproşat. Am fost odată la vânătoare şi trecând prin Transilvania i-am spus că aici este oraşul Dej, aici este Transilvania şi mă întreabă: dar ce populaţie trăieşte aici? Eu i-am spus că trăieşte şi populaţie maghiară. El a zis: da.

Mai sunt porecle la ei că românii sunt ţigani, dar pentru asta n-o să ne ducem noi să-i criticăm.

Când se ridică asemenea probleme trebuie să le spunem: noi învăţăm de la dv., primim ajutor, însă nu putem fi de acord cu dv. în aceste probleme. Aici nu este numai problema noastră, este problema întregului lagăr în toată istoria asta. Sigur că atunci când Europa va fi o federaţie de ţări socialiste, va fi altă situaţie. Europa într-adevăr poate să trăiască fără America. Eu văd în tendinţa manifestată de De Gaulle192 tocmai dorinţa lui de a nu mai depinde de America.

Lozinca aceasta că burghezia a aruncat peste bord steagul libertăţii şi independenţei, este bună, este şi acum valabilă; cu ea trebuie înarmat proletariatul internaţional. De ce să o dăm la o parte numai pentru că este lozincă spusă de Stalin?!

Tov. Emil Bodnăraş: Asta este realitatea istorică.

Tov. Leonte Răutu: "Pravda" publică astăzi un articol foarte lung unde reia din nou problema integrării.

[...]

Tov. E. Bodnăraş: Tovarăşul Bârlădeanu s-a achitat indiscutabil bine de mandatul său de reprezentant al Biroului Politic şi a făcut-o cu competenţă, cu calm şi nu fără efect. Intervenţia lui bună, care a provocat precizări din partea tovarăşului Hruşciov, referitoare la suveranitate, la hotărârea de a respecta suveranitatea, fără de care o cooperare nu poate fi concepută, a permis să se scoată apoi în evidenţă contraziceri dintre declaraţii şi fapte, cu care de la o vreme ne-am obişnuit.

Este fapt că de la o vreme în numeroase probleme, nu numai în probleme de C.A.E.R., între declaraţii şi fapte este o coexistenţă relativ paşnică, dar în deplină şi flagrantă contrazicere. Suveranitatea este o stare care subzistă nu prin declaraţii, ci prin acte concrete. Or, declaraţia lui Hruşciov în tot contextul denotă că aceste acte concrete se orientează spre anihilarea acestei suveranităţi şi nimeni nu ne poate convinge de contrariul. Se vorbeşte de internaţionalizarea forţelor de producţie cu forme organizatorice ca uniuni pe ramuri - şi uniuni pe ramurile fundamentale, - cele secundare vor veni întreprinderile comune -, sub

[191] A.A. Epişev (1908-1985) – om politic sovietic; secretar al C.C. al P.C. din Ucraina (1946-1950), prim-secretar al raionului de partid Odesa (1950-1951, 1953-1955); ambasador al U.R.S.S. în România în perioada 1955-1961; şeful Direcţiei Principale Politice a Armatei Sovietice şi a Flotei Maritime Militare (1962-1985), membru supleant al C.C. al P.C.U.S. (1952-1964), membru C.C. al P.C.U.S. (din 1964).

[192] Charles de Gaulle (1890-1970) – om politic francez; lider al mişcării "Franţa Liberă" (din 1940), conducător al Comitetului Naţional Francez (din 1941), şef al guvernului provizoriu francez (1944-1946), şef al partidului Adunarea Populară Franceză (1947-1953), prim-ministru (1958), preşedinte al Franţei (1959-1969).

conducerea unui consiliu al miniştrilor de specialitate şi a unui directorat format din specialişti de calificare. Noi ştim specialiştii de calificare care vor încadra acest directorat; organul de planificare la care - să ne fie bine lămurit - nu s-a renunţat, el va căpăta fiinţă în cadrul comitetului şi aparatul comitetului - toate acestea nu sunt decât acte concrete care surpă existenţa oricărui principiu de suveranitate.

Planificarea este un atribut esenţial al suveranităţii. Fără capacitatea de a planifica dezvoltarea economiei naţionale nici o conducere nu poate afirma că îşi exercită cât de cât funcţia care să-i afirme suveranitatea statului.

Iar ce ne priveşte pe noi - Republica Populară Română -, noi suntem în mod deosebit vizaţi de acest obiectiv, de aceste acte concrete, care - şi ni s-a spus fără jenă -, se referă la petrol, se referă la energia care să fie produsă în condiţiile celei mai bune eficienţe economice. Noi de fapt am mai avut cu gazul acum vreo 10 ani o propunere de a accepta o conductă de capacitate de 4 sau 6 miliarde m.c. pe an, propunere care a fost atunci susţinută foarte frecvent de Ana şi Luca.

Sau în problema Dunării. Da, poţi să vorbeşti de Ismail în legătură cu România. Dar să-i faci reproşuri lui Leseciko că nu s-a făcut nimic pentru valorificarea internaţională a energiei pe Dunăre, trece peste orice idee de suveranitate. Să vii să impui şi să sugerezi bulgarilor - şi noi avem astăzi dovada că ei au sugerat ideea aceasta.

Eu îmi amintesc când au venit bulgarii aici, Jivkov şi Iugov, noi am avut o discuţie în problema aceasta[193]. Tov. Gheorghiu a făcut atunci o expunere în final în legătură cu problemele Dunării, vorbind foarte limpede de intenţia noastră de a construi o centrală hidroelectrică de mare putere cu iugoslavii şi le-a arătat tot atunci dorinţa noastră de a vedea construindu-se o centrală hidroelectrică cu Bulgaria la Izlaz.

Faţa de expunerea privind Porţile de Fier n-a fost nici o reacţie, nici nu s-au preocupat. După cum faţă de Izlaz au ţinut să sublinieze atunci că este foarte interesant, însă să se reţină că ei nu au mandat din partea conducerii lor să discute această problemă, dar vor aduce la cunoştinţă şi se va comunica punctul lor de vedere. Pentru ca să nu treacă decât două luni şi să ne pomenim cu acele demersuri pe uşa din dos, cu scrisoarea din care să rezulte un interes deosebit pentru participarea la Porţile de Fier.

Noi atunci am emis presupunerea că acest interes este datorat nu unei preocupări bulgare, ci unei influenţe pe care am situat-o în Uniunea Sovietică, la conducerea partidului. Faptele au demonstrat acest lucru până la evidenţa şi acum se constată că ne găsim în faţa unei concepţii mai largi.

Unde mai este suveranitatea de care spun că este o condiţie fără de care o cooperare nu este posibilă? Probabil că în capul lui Hruşciov suveranitatea a căpătat alt conţinut. Rămâne să vedem şi în această problemă cum se va cristaliza această concepţie a lui.

Întrebarea care se pune pentru noi este: - prin competenţa pe care o avem - avem dreptul să acceptăm vreuna din aceste propuneri? Nu avem dreptul. Nu are dreptul nici Biroul Politic, nu are acest drept nici Comitetul Central, nu are acest drept decât cel ce exprimă voinţa naţională, pentru că nu este vorba de exproprierea bunurilor unui particular, ci este vorba de exproprierea bunurilor care aparţin poporului. Noi când am acceptat sovromurile am comis o mare ilegalitate. Noi nu am consultat poporul.

După cum este momentul să arătăm că ni s-a strecurat şi nu pentru prima dată, o convenţie, termenii căreia nici până astăzi nu sunt anulaţi, deşi în fapt este abandonată. Mă refer la Convenţia prin care s-a înfiinţat administraţia fluvială a Dunării de Jos. La un

[193] Vizita delegaţiei bulgare, condusă de Todor Jivkov, primul secretar al C.C. al P.C. Bulgar, şi Anton Iugov, preşedintele Consiliului de Miniştri, a avut loc în perioada 14-20 ianuarie 1961.

moment dat această administrație constituită între statul român și sovietic, s-a erijat într-un organism de stat în stat, care a abandonat drepturile internaționale la Sulina - care atunci era exclusiv proprietate română -, s-a constituit într-un organism care a socotit că viețuiește deasupra capacității statului român de a se amesteca în treburile lui. Noi eram niște participanți și dețineam rolul de vioară secundă.

Vine 1956, vin evenimentele de la Suez, când încep să se discute dreptul suveran al statului egiptean de a dispune de canal, care este o cale de comunicare internațională, dar care nu anulează suveranitatea statului și care are avantajul de a percepe taxe, care îl fac partener la o asemenea activitate internațională.

Sigur, demonstrația era făcută în primul rând de noi și presa noastră ajuta – în mod just – ca guvernul egiptean să ia măsurile care merg până la blocarea anumitor vase, dacă interesele sale naționale sunt în pericol.

Ne-am pomenit atunci cu ambasadorul sovietic, care, foarte jenat spunea că și între noi este o convenție care nu este convenabilă, pentru că ar putea fi considerată prezența noastră la Sulina un amestec. Propunem să lichidăm administrația comitetului, să-i zică cum îi zicea înainte, dar s-o preluați dv. La întrebarea ministrului de externe – Bunaciu era pe atunci – dar ce facem cu convenția? Este convenabil să cerem anularea termenilor convenției, pentru că de aici făcea parte și Iugoslavia? Administrația fluvială a Dunării de Jos a fost preluată de partea română, însă termenii convenției continuă să-și păstreze valabilitatea.

Tov. M. Dalea: Atunci a fost semnat un protocol și urma când va veni momentul să se acționeze mai departe.

Tov. E. Bodnăraș: Deci, în problema suveranității practic relațiile noastre demonstrează că în concepția unor conducători sovietici a existat întotdeauna o foarte ortodoxă și clară conduită. În fața actelor concrete care se pregătesc, avem tot temeiul să socotim că și de data aceasta avem de-a face cu o asemenea concepție. Ceea ce va rezulta dacă se va realiza și dacă, după cum alții au consimțit, noi am ceda măcar să participăm cu ceva mai consistent. Cred că aceasta va constitui începutul lichidării suveranității, iar în ce privește rolul conducerii noastre, cred că ne va rămâne foarte multă vreme și pentru vânătoare și pentru alte activități. Ne vom transforma în niște vătafi. Tov. Gheorghiu spunea nici vătafi, ajutor de vătafi, pentru că vătafii vor fi de calificare și competență mai convenabilă decât am putea fi noi. Nu vorbesc cum ar reacționa poporul nostru.

Dacă am întreba poporul, ceea ce ar rezulta de aici pentru noi cred că este limpede. Ar rezulta un categoric nu. Numai că ne întrebăm: ajunge atât? Dacă ne-am găsi în fața unei măsuri care este croită pentru a rezolva o anumită situație, aceasta nu ar fi suficient. Dar noi ne găsim în fața unei concepții, nu în fața unui act simplu, rupt de ansamblu. Întreaga conduită din ultimii ani pe care o constatăm îndeosebi la Hrușciov, ne îndreptățește să socotim cristalizarea unei concepții, a unui sistem, din care această măsură formează o părticică.

O concepție. Sigur, este foarte greu s-o definești. Tov. Ceaușescu spunea: te întrebi ce îl determină? A căutat să descifreze câteva elemente care caracterizează mai mult conturile în care se mișcă gândirea acestui om și a colectivului pe care l-a creat. Tov. Borilă a venit cu elemente, Apostol. Se cristalizează contururile unei concepții și trebuie să reamintim părerile sale repetate asupra rolului revoluționar al clasei muncitoare, mobilul care constituie fundamentul în orientarea clasei muncitoare spre revoluție, spre socialism. Eu, zice, am vrut socialism. Se minimalizează rolul partidelor. Merită de amintit aici părerea cu partidul american și alături de aceasta afirmația că șomerii din țările capitaliste trăiesc mai bine decât muncitorii noștri calificați. Atunci, dacă mai adaugi la aceste expresii câte ceva, îți vine să te cutremuri, că se creează o platformă care să revizuiască întreaga așezare a mișcării. Cum îl

orientează pe muncitorul francez, să aștepte? Cine să producă acest mai mult și mai bine? Cine? Țările socialiste? Care țări socialiste? C.A.E.R.-ul, cele câteva țări din C.A.E.R.?

Cum își permit ei să denatureze, să modifice funcția revoluționară a întregului proletariat pe scară mondială, printr-o formulă economistă simplă: de a produce mai mult. Cine ne dă nouă dreptul acesta? Ce fel de comuniști revoluționari suntem?

Sigur că poate merge foarte departe. Fie că sunt fenomene fiziologice, fie o deformare congenitală în viața acestui om. Vorba este că acest lucru necesită limpezire. Să nesocotești rolul și forța revoluționară a proletariatului? Dar ce mai este cu forța revoluționară a popoarelor care se eliberează? Care este conținutul luptei de eliberare națională? Acțiunea pentru a atinge un obiectiv, de a nu fi dependent de cineva, de a fi suveran pe destinul tău. Și noi venim cu formule în plină desfășurare a luptei de eliberare națională pe toate continentele globului și lipsim de sens acest obiectiv fundamental care caracterizează această luptă.

Dacă nici la noi, care suntem forța cea mai înaintată și hotărâtoare - că așa se afirma - dacă nici aici suveranitatea nu este respectată? Pentru că în viața popoarelor 15 ani este un interval neînsemnat. Suveranitatea este anulată prin transformarea acestor popoare în niște sateliți, nici măcar nu ai dreptul să te învârtești în virtutea unei inerții, ci după cum vor dicta directoratele pe ramuri și subramură.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau proletariatul din țările dezvoltate.

Tov. E. Bodnăraș: Proletariatul din țările mai dezvoltate, ca Franța, R.F.G., și-a pus ca obiectiv fundamental al luptei sale apărarea suveranității, care în socialism raliază în jurul său toate forțele naționale progresiste, de a-și apăra ființa, de a nu se supune francezii dictatului lui Adenauer[194] și Adenauer dictatului altora.

Iată în complexul acesta concepția cu care avem de-a face, nu cu măsuri izolate, ci o concepție de viață. Dintr-o dată descoperim că Piața comună în mintea lui Hrușciov și a altora care îl imită mecanic, se înfățișează ca un miraj, care a descoperit soluțiile ideale pe care începem să le invidiem. Invidiem capacitatea capitaliștilor de a închide întreprinderile. Uite, noi nu avem această capacitate. Noi trebuie să ne târâm în coada dezvoltării organizațiilor monopoliste, prin menținerea unor întreprinderi, care constituie nu numai un element economic, ci are implicații politice, sociale, care formează un complex.

Dacă rupi gândirea economistă de tot ansamblul politic, mergi pe vedetism, când puțin îți pasă ce se întâmpla din punct de vedere al întregului complex, al problemelor care culminează în politică.

Piața comună o tratezi nediferențiat de caracterul de clasă, după cum și lagărul începi să-l tratezi nediferențiat de caracterul socialist. Ce fel de lagăr este acesta care afirmă că constituie sistemul mondial, piața mondială - sistemul explică mai mult decât piața. Ce fel de sistem este acesta care ideologic este discutat pe o serie de probleme, în care dacă vom analiza atent afară de câteva aspecte principiale nete - găsim mai mult unele metode grave și defectuoase în relații, care au izolat pe unii de alții, în loc să-i aducă la înțelegere și în care personal Hrușciov are o mare răspundere.

O asemenea metodă a fost folosită și la Congresul nostru, când a avut loc întrunirea partidelor, metoda de a lua prin surprindere cu un material de 76 de pagini - cum spunea chinezul că li s-a dat în ajun.

[194] Konrad Adenauer (1876-1967) – om politic german; cancelar federal al R.F.G. (1949-1963), ministru al Afacerilor Externe (1951-1955); președinte al Partidului Creștin-Democrat (1946-1967); este considerat "întemeietorul Germaniei noi", renăscută după înfrângerea nazismului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi mă pune şi pe mine într-o situaţie grea. Eu am rugat să se prezideze acea şedinţă cu rândul, dar n-a vrut. Parcă a făcut-o dinadins, să mă facă de râsul lumii.

Tov. E. Bodnăraş: O fi având Mao Tze-dun lipsuri - că nu este nimeni fără lipsuri -, dar să-l tratezi ca pe un galoş rupt? Ce poate să creadă reprezentantul partidului din Ecuador, cu ce va fi el comparat vreodată, dacă Mao Tze Dun este un galoş rupt.

S-au înscăunat în practica acestui om metode care operează din plin în interior. Aici au fost aduse câteva exemple, eu nu vreau să le înmulţesc, lucrăturile de la unul la altul, dar ele au început să capete virulenţă în relaţiile internaţionale.

Vii în România musafir – sigur, om politic -, nu un musafir care a venit să petreacă. Ştii bine ce reprezintă această ţară sau dacă nu ştii nu-ţi este greu să descoperi şi totuşi nu găseşti nimic mai interesant de discutat la prima şedinţă de întâlnire politică decât valabilitatea câtorva cifre statistice pe care ţi le-a plasat cineva. Şi nu ai nici atâta bun simţ să iei act de protestul unei conduceri responsabile. Te afirmi ca un controlor de raion care a venit să ia la rost pe Gheorghiu-Dej, pentru că se taie porcii la 25 de kg. Asta este treaba noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta în condiţiile când nu avem încă uniuni şi organ unic de planificare.

Tov. E. Bodnăraş: Se vede treaba că el a fost aşa de antrenat de vizita făcută în Moldova, încât în virtutea inerţiei a pus aici problema. Sau, tovarăşi, cunoscând că conducerea noastră - după discuţii în jurul acestei probleme - nu susţine ideea porumului în pătrat, să treci peste această evidentă constatare şi să te foloseşti de tribuna pe care noi ţi-o oferim şi să propagi pătratul peste capul conducerii noastre de partid! O clară orientare în materie de suveranitate. Noi avem toate motivele să ne îndoim.

Nu mai vorbesc de actele care au fost aici arătate în legătură cu Cuba. Chinezii au avut deplin temei să întrebe de partea cui este aventura, de ce le-aţi instalat acolo, nu v-aţi gândit ce se poate întâmpla? Şi atunci noi suntem aventurieri, că îi facem tigri de hârtie? Şi apoi dacă le-aţi dus, de ce le-aţi retras? De partea cui este capitularea, de partea noastră?

Este drept că s-a exprimat Uniunii Sovietice şi personal lui Hruşciov prin numeroase telegrame recunoştinţa de a nu fi provocat un dezastru. Mulţumim frumos. Noi nu suntem făcuţi comunişti ca să încasăm recunoştinţe. Noi suntem făcuţi să căpătăm încredere. Am căpătat recunoştinţă, dar am pierdut încrederea oamenilor. A fost o măsură de nesocotinţă.

Eu nu ştiu cum mai dau ei ochi cu Fidel Castro[195]. Eu l-am văzut pe Blas Roca[196] la Praga cum s-a întâlnit cu Brejnev. Acesta totuşi este comunist, nu este Fidel Castro, şi n-a vrut să se aşeze la masă acolo, ci s-a aşezat la o parte.

Într-o conversaţie cu tovarăşul Gheorghiu, acesta spunea că socoteşte că a greşit că n-a informat Biroul Politic despre treaba aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am trecut pe acolo când ne întorceam din Indonezia[197]. Pe mine m-a surprins atenţia care ni s-a dat.

[195] Fidel Castro Ruz (n. 1926) – om politic cubanez; licenţiat în Drept al Universităţii din Havana; conducător al mişcării revoluţionare cubaneze împotriva regimului Batista; prim-ministru al Republicii Cuba (1959-1976); preşedinte al Consiliului de Stat şi al Consiliului de Miniştri (din 1976); preşedinte al Partidului Comunist din Cuba (din 1965).

[196] Blas Roca Calderio (1908-1987) – om politic cubanez; membru al Partidului Comunist Cubanez din 1929; ales secretar general în 1934, a participat la Congresul VII al Internaţionalei Comuniste; a luptat în războiul civil din Spania, în cadrul Brigăzilor Internaţionale; participant la revoluţia cubaneză; secretar al P.C. Cubanez (1965-1975), membru al Birolului Politic (din 1975).

[197] Vezi documentul nr. 19.

Dar să ne fi spus că avem de gând să retragem rachetele, că doar era o chestiune publică, doar era un memorandum care l-a adresat lui Kennedy. Într-un moment ne-a spus că americanii – din informaţiile noastre – nu îndrăznesc să atace vasele care merg spre Cuba. Că ne gândim să organizăm o demonstraţie de forţă. Ce arată asta? Eu am plecat cu convingerea că n-o să le retragă.

Kennedy a pus o serie de condiţii şi a făcut blocada. Când aud acolo că este vorba de o demonstraţie de forţă, mi-am zis: înseamnă că jucăm tare. Când venim acasă auzim că le retrag.

Mi-am pus şi eu întrebarea: oare nu se puteau toate acestea evita? Ia să vedem care este raportul de forţe acolo? Am putea noi totuşi apăra Cuba, ce situaţie vom avea? Este o situaţie bună acolo?

Nu, mai mult. Suntem gata să mergem la o conflagraţie. Atunci de ce facem declaraţii belicoase şi tari astăzi prin gura lui Malinovski? De ce? Ca să le placă tovarăşilor chinezi? Dacă n-am fost gata atunci, suntem gata astăzi să semănăm moarte atomică?

Vă spun sincer, niciodată n-am fost aşa de dezorientat ca în zilele acestea. Mă îngrozea ce poate să rezulte de aci. De ce trebuie să ne jucăm cu soarta oamenilor? Acum l-a pus pe Malinovski să spună lucrul acesta. Nici n-am citit, pentru că mi se face rău. Că am toată încrederea în sentimentele dumitale domnule Kennedy, că veţi înţelege răspunderea care apasă pe umerii noştri.

Tov. E. Bodnăraş: S-a amintit aici de vizita lui Tito în Uniunea Sovietică. Ce afront mai grav trebuie în condiţiile în care la diferite Congrese s-a desfăşurat acţiunea care s-a desfăşurat, începând cu Congresul bulgar. Pentru a veni la câteva săptămâni doar cu formula că acum hai să încetăm focurile. Un afront mai grav decât acesta adus poziţiei chineze, care o ştii că stă pe poziţiile ei în câteva probleme principiale în ce priveşte problema coexistenţei şi a păcii, dar mai are şi marota aceasta pe care nu vrea s-o admită.

După ce faci la Moscova - la masa dată ambasadorului chinez care îşi ia rămas bun - o declaraţie lungă în care spui că trebuie să se închidă paginile istoriei în care sunt înscrise divergenţele şi diversele supărări de natura galoşului şi altele şi să deschidem o nouă pagină. N-ai răbdare să aştepţi nici patru zile, ca să începi campania în presă împotriva Chinei, că nu ţi-a dat răspuns imediat. Pentru ca la scurt timp să-l inviţi pe Tito şi îl însoţeşti până la Kiev.

Noi ne aşteptam de pe urma acestei întrevederi, care a început în calitate oficială de stat şi s-a transformat, în două zile a devenit de partid şi de stat, ne aşteptam la nişte rezultate de natură să exprime o modificare a poziţiei faţă de Iugoslavia. Respectiv, privitoare la programul lor, care a constituit obiectul unei critici internaţionale. Nimic din toate acestea. Nici nu ne-a informat. După ce a făcut toată demonstraţia aceasta vine şi propune armistiţiu: să nu mai discutăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi după aceea inviţi o delegaţie a Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia. Şi iugoslavii, foarte şireţi, l-au trimis pe Rankovici[198]. Culmea ironiei, să transformi Congresul într-o manifestaţie de protest împotriva reprezentanţilor Chinei şi de simpatie pentru Uniunea Comuniştilor din Iugoslavia.

Este interesant pasajul acela care seamănă în anumită privinţă cu un pasaj de la chinezi, în care spunea: împotriva revizionismului ca pericol principal şi împotriva dogmatismului etc. A fost reţinut de iugoslavi. Ei spuneau: oare ce a vrut să spună? Oare nu prevede vreo întâlnire pe la mijlocul Dunării?

[198] Aleksandr Rankovici (1909-1983) – om politic iugoslav; ministru al Afacerilor Externe al R.P.F. Iugoslave (1948-1953), vicepreşedinte al Skupşcinei Federale, membru al Comitetului Executiv al Ligii/Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia (din 1952); exclus din partid în 1966.

Să fim foarte prudenţi, să nu dăm acestora apă la moară.

Tov. Al. Bârlădeanu: Deja Ministerul de Externe iugoslav a comunicat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi pe chestiunea acordului cu hidrocentrala vom spune: când se semnează acest acord sunt de acord să particip. Dar să-ţi fac o demonstraţie şi să mă întâlnesc undeva la jumătatea drumului sau la o vânătoare, nu are nici un rost.

Tov. E. Bodnăraş: Nu mai vorbim de plenara Comitetului Central, la care a făcut declaraţia cunoscută. Ce este îngrijorător, că această declaraţie că este nevoie de un organ comun de planificare, a fost repede preluată şi fără nici o analiză măcar exprimată într-un raport al vreunuia din conducători celorlalte partide, aceştia s-au declarat de acord, au supus-o în congrese ale partidelor şi a fost adoptată de toate congresele.

Sigur, ei se vor prevala acuma de autoritatea unei hotărâri care aparţine congresului. Ce desprindem din concepţia aceasta, din sistemul acesta de a gândi? Este clar: multă incoerenţă, mult capriciu, ambiţie şi arbitrariu peste tot.

Noi avem o declaraţie. Dacă există un document internaţional care angajează mişcarea comunistă, aceasta este Declaraţia din 1960, în care sunt afirmate câteva principii: egalitatea partidelor, suveranitatea statelor - acolo unde partidele au cucerit independenţa politică. Toate acestea sunt total nesocotite, prin fiecare din propuneri, fie că este vorba de uniuni sau de internaţionalizarea fostelor de producţie - toate anulează aceste principii enunţate. Acest lucru nu a fost sesizat la nici un congres, de nici unul din partide.

[...]

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 4/1963, f. 6-40, 101-109

21.

1963 aprilie 3. Notă cu privire la discuţiile cu delegaţia condusă de A.I. Andropov, relativ la evoluţia relaţiilor româno-sovietice.

Notă

privind discuţiile ce au avut loc la C.C. al P.M.R. în ziua de 3 aprilie 1963 cu tov. A.I. Andropov, secretar al C.C. al P.C.U.S.

La convorbiri au participat:

- din partea română: tovarăşii Gh. Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraş, Nicolae Ceauşescu, Alexandru Bârlădeanu, Ghizela Vass şi Andrei Păcuraru.

- din partea sovietică tovarăşii: A.I. Andropov, secretar al C.C. al P.C.U.S., I.K. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. la Bucureşti şi E.D. Karpeşcenko, lucrător în aparatul C.C. al P.C.U.S.

Întâlnirea a început la orele 11.30 şi s-a terminat la orele 14.30.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Bine aţi venit la noi tov. Andropov. Aţi făcut un drum greu.

Tov. Andropov: Pe neaşteptate ne-am trezit deasupra capului tovarăşilor bulgari. Acolo era un timp urât, însă ni s-a spus că este un timp frumos. Atunci am înţeles cât de prost a fost timpul aici, din moment ce n-a putut aici să aterizeze avionul la Bucureşti.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, la noi ploua şi într-adevăr nu erau condiţii de aterizare. Nouă ne este frică foarte mare de secetă. Chiar şi dv. ştiţi foarte bine ce înseamnă seceta.

Tov. Andropov: Tovarăşe Gheorghiu-Dej, eu mă folosesc de acest prilej pentru a vă transmite dv. şi tuturor tovarăşilor un cald salut din partea tov. N.S. Hruşciov, din partea întregului nostru Prezidiu.

Dacă îmi permiteţi, mă voi comporta fără nici un fel de protocol. Prezidiul a primit o informare din partea tov. Jegalin referitor la convorbirea pe care aţi avut-o cu dânsul, cu privire

la ultima Plenară a C.C. al P.M.R. şi în problemele legate de aceasta[199]. Vă spun deschis că ne-a neliniştit, ne-a mâhnit şi puţin ne-a uimit. Ne-a neliniştit pentru că am considerat şi considerăm şi acum că noi n-aveam cu tovarăşii români nici un fel de deosebiri de vederi.

Noi am citit ceea ce dv. aţi expus, poziţia dv. principială în probleme principale şi acesta este lucrul principal. Dar chiar şi în alte probleme, ca acelea legate de sesiunea din iunie 1962 a C.A.E.R., de asemenea considerăm că nu avem divergenţe cu dv.

Vă cer permisiunea să prezint mai întâi scrisoarea C.C. al P.C.U.S. ca pe urmă să continuăm discuţiile. În ce priveşte ultima sesiune a Comitetului Executiv C.A.E.R. şi aici noi considerăm că ne găsim absolut pe aceleaşi poziţii în următoarele probleme:

Prima, vrem ca în modul cel mai strict să se respecte suveranitatea. Eu vă spun absolut cinstit că niciodată şi la nimeni la noi n-a apărut ideea că se poate atenta la suveranitatea statului. În general vorbesc, nu mă refer numai la România, dar cu privire la orice altă ţară.

După ultima şedinţă a Comitetului Executiv C.A.E.R., când tov. Bârlădeanu a pus întrebarea, ce se va întâmpla cu suveranitatea naţională în cazul acceptării acestui organ unic de planificare, tov. Hruşciov a mulţumit tov. Bârlădeanu că a ridicat această problemă şi s-a folosit de acest prilej pentru a-şi spune punctul său de vedere, că acest organ se va crea numai pe baza respectării suveranităţii. Vreau din nou să spun că noi am discutat problemele cooperării. Deci în problema cooperării, dacă astăzi cineva va pune problema creării unui stat unic de care dv. vă neliniştiţi, noi am fi primii care am avea obiecţiuni, deoarece nu este posibil aceasta acuma. Desigur, noi nu spunem că nu va veni vremea când se va pune această problemă, dar când va fi aceasta nu putem spune, poate când vor fi egalizate forţele de producţie, în nici un caz nu în timpul apropiat, nu acum şi nici în perspectiva apropiată. De aceea noi considerăm că nu avem deosebiri de vederi în aceste probleme.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dumneavoastră ştiţi că deosebiri mari sunt între nivelele diferitelor ţări socialiste.

Tov. Andropov: Fără nici o îndoială, aşa este, noi înţelegem. Nu vreau să vorbesc de alţi indicatori, să iau consumul de carne, de exemplu, R.P.R. are 26-27 kg pe cap de locuitor, noi avem un consum de 40 kg, cehii 60 kg, nemţii 70 kg, însă tovarăşii chinezi au numai 1300 kg pe an. Dacă am nivela toate acestea ce ar ieşi? Pe urmă ce s-ar întâmpla? Nu vreau să vă mai ocup timpul, dar noi considerăm că în această problemă n-avem divergenţe. Dacă sunt înţelegeri diferite ale unor probleme, noi trebuie să lămurim aceste probleme.

A doua, noi sprijinim poziţia dumneavoastră în dezvoltarea relaţiilor dintre state numai pe principiul avantajului reciproc. De asemenea, considerăm că aceasta ar fi metoda comercială. Eu vorbesc de o cale pe care o cunoaşteţi, deoarece şi acum se aplică, principiul avantajului reciproc, vorbesc de această socoteală comercială, acest considerent comercial.

Iată poziţia noastră în aceste probleme. În ceea ce priveşte ultima sesiune a Comitetului Executiv C.A.E.R., rămâne o singură problemă pe care o consideraţi dumneavoastră neacceptabilă şi vă rugăm să ascultaţi explicaţiile noastre şi dacă se poate spune aşa, să vă puneţi în situaţia noastră. Este vorba de crearea Uniunilor interstatale pe ramuri de producţie. Dumneavoastră le consideraţi neacceptabile şi ne criticaţi pentru că noi sprijinim această idee.

Tovarăşi, vă spunem cinstit şi vă rugăm să ne înţelegeţi, pe altă parte cehii, polonezii şi nemţii ne critică pentru că noi mergem lent în această direcţie. Care este ieşirea din această situaţie? Ieşirea ar fi aceea pe care a spus-o tov. Hruşciov că cine vrea, să intre în aceste uniuni, intră, cine nu vrea nu intră, v-am spus că noi nu vrem să participăm în toate uniunile.

---

[199] Plenara P.M.R. la care face referire Andropov a avut loc în 5-8 martie 1963.

Participarea la aceste uniuni este cu totul voluntară. Noi vom intra în asemenea uniuni care sunt avantajoase pentru noi. Desigur, şi cehii şi polonezii vor intra dacă vor fi avantajoase pentru ei, dacă nu vor fi avantajoase nu vor intra în asemenea uniuni. De aceea, noi considerăm că aceasta este ieşirea. Dacă dvs. vedeţi o altă ieşire hai să ne sfătuim.

Permiteţi-mi pur şi simplu să citesc scrisoarea tov. Hruşciov şi apoi să mai spun câte ceva din problemele cu care sunt însărcinat. În scrisoare se ridică nu numai problema planificării, dar şi problema Dunării. Eu n-am vorbit de Dunăre până acum pentru că nimic nu am de adăugat la ceea ce se spune în scrisoare.

Tov. N. Bujor citeşte textul scrisorii tovarăşului N.S. Hruşciov, adresată tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej.

La partea din textul scrisorii, unde se vorbeşte despre posibilităţile de cooperare dintre ţări prin acordarea de credite pentru investiţii de către unele ţări altora, credite care să fie apoi restituite în produsele unităţilor industriale care se construiesc, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a intervenit spunând:

Mi se pare că avem şi noi asemenea întreprinderi, Combinatul de Celuloză de la Chişcani. O altă întreprindere pe care am făcut-o noi cu cehii pentru energia electrică.

Tov. Andropov: Noi tocmai asemenea întreprinderi avem în vedere. Noi, de asemenea, avem astfel de chestiuni şi cu capitaliştii. Noi ştim că tovarăşii polonezi şi cehi între ei vor să meargă mai departe, în problema construcţiilor de maşini. Asta e treaba lor. Noi nu îndemnăm pe nimeni la această formă.

N. Bujor citeşte mai departe...

La partea din scrisoare unde se spune că consumul de energie pe cap de locuitor în R.P.R. rămâne în urma unor ţări socialiste din Europa, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a intervenit spunând:

Nu a altor ţări, ci a tuturor. Chiar şi a bulgarilor. Deşi bulgarilor le livrăm noi energie electrică. Ca să vedeţi înţelegerea noastră, noi venim în ajutorul celorlalţi. În 1980, dacă luăm în consideraţie ce-şi propun statele, ne punem întrebarea, oare se micşorează distanţa dintre dezvoltarea nivelurilor?

Tov. Andropov: Noi suntem pentru ca această distanţă să se micşoreze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi noi suntem pentru asta. La energia electrică, care are aşa o mare importanţă, noi cunoaştem cu toţii aprecierea lui Hruşciov despre importanţa deosebită în dezvoltarea economiei ţărilor a energiei electrice, din păcate în această privinţă România în 1980 rămâne cu mult în urma Bulgariei.

Noi nu ştim pe ce-şi bazează tovarăşii bulgari nivelul pe care şi-au propus să-l realizeze în 1980; sau Cehoslovacia, Ungaria, Polonia. Noi nu vrem să examinăm care este situaţia lor economică. De vreme ce şi-au propus asemenea nivele de dezvoltare, asta înseamnă că au nevoie de energie electrică.

Şi noi ne-am propus o anumită dezvoltare până în 1980. Sigur, dorinţe la noi au fost mai mari, dar de unde să luăm cele necesare? Noi ne-am uitat în dreapta, ne-am uitat în stânga, ne-am uitat în sus, dar până la urmă a trebuit să ne uităm în jos, aici, să vedem ce posibilităţi avem, să ne întindem, cum spune proverbul, cât ne este plapuma. Şi am stabilit aşa un nivel. Poate că unii de la noi o să ne critice, pentru că am stabilit un nivel prea jos, dar noi o să-i întrebăm pe aceştia să ne spună de unde să luăm cele necesare.

Noi facem acest lucru şi în legătură cu prietenii noştri. Dacă tovarăşii cehi, de exemplu, nu-şi pot acoperi 50 sau 60 % din nevoile de combustibil din 1980, asta îi priveşte pe ei. Dar dacă dânşii se uită la noi aşa strâmb şi vor să ia combustibil de la noi, care tot avem puţin, atunci nu mai înţeleg nimic.

Scuzaţi-mă că am intervenit.

Tov. Bujor citeşte mai departe...

La partea din scrisoare în care se spune că U.R.S.S. este gata să acorde ajutor tehnic în construirea unor hidrocentrale, tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a intervenit spunând:

Noi am şi cerut asemenea ajutor.

Tov. Andropov: Scuzaţi-mă, dar vreau să fac o completare în legătură cu cererea cuprinsă în scrisoarea dvs. privind ajutorul tehnic, care noi intenţionat n-am cuprins-o în scrisoare şi vrem să vă spunem verbal, este vorba de ajutorul în construirea de centrale atomice. Din motive de la sine înţelese n-am scris aceasta în scrisoare, însă vrem să vă spunem că suntem gata să vă acordăm asemenea ajutor. Trebuie să vă mai spunem că noi am început să facem construcţii largi de centrale atomo-electrice, dar experienţa ne-a arătat că după ce construieşti o astfel de centrală electrică energia obţinută este foarte scumpă. Desigur eu spun asta în condiţiile noastre, dar poate în condiţiile dvs., este avantajos. De aceea, tov. Hruşciov m-a rugat să vă transmit că în legătură cu această problemă este de părere ca specialiştii dvs. cu ai noştri să se întâlnească şi să se consulte între ei.

Tov. Bujor citeşte mai departe, în continuare, şi termină scrisoarea.

Tov. Andropov: Expunerea mea a durat aşa de mult pentru că această scrisoare făcea parte, de asemenea, din expunerea mea, tocmai de aceea am citit-o. Cred că nu are sens să repet ceea ce se spune în scrisoare. Tovarăşii noştri din Prezidiu, trimiţându-mă pe mine la dvs. m-au rugat să subliniez că, aşa după cum vedeţi, noi considerăm că nu avem o înţelegere diferită în aceste probleme. Poate să fie anumite nuanţe, dar acestea putem să le discutăm.

Noi avem această răspundere, după cum se zice, ne-am întâlnit acum ca să stingem aceasta acum. Să nu adâncim mai departe, aceasta este problemă foarte importantă, vitală. Doar nu sunt probleme care să ne divizeze şi noi considerăm că nu există ceva care să ne divizeze.

Eu vă spun în mod deschis că ne-a neliniştit nu faptul că dvs. nu sunteţi de acord, dar ne-a neliniştit faptul că în mod oficial se formulează un anumit punct de vedere. Până la noi au ajuns zvonuri cu privire la activ. Dacă acest lucru nu este aşa, atunci liniştiţi-mă ca în numele dvs. să-i liniştesc pe tovarăşii mei. Dar dacă este vreun lucru care vă nelinişteşte, hai să-l discutăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De vreme ce am ridicat toate problemele acestea, le-am adus la cunoştinţa lui I. Kuzmici Jegalin. Eu mi-am verificat ulterior nota de convorbiri şi am constatat că erau exprimate punctele noastre de vedere, care au format obiect de discuţie în plenară. Noi suntem datori să aducem aceste probleme în faţa C.C. al P.M.R.

Tov. Andropov: Atunci şi noi să convocăm plenara?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acestea sunt probleme aşa de vaste care nu pot fi rezolvate de una, două, trei persoane sau chiar de Biroul Politic. Noi când am criticat metodele cultului personalităţii s-a pus un mare accent pe folosirea metodei leniniste, pe munca colectivă, pe răspunderea colectivă. Aceasta nu răpeşte câtuşi de puţin iniţiativa şi răspunderea personală a fiecăruia dintre noi, însă în problemele mari la noi aceasta a fost o regulă, aş putea spune lege, chiar în perioada cultului personalităţii. Primul secretar, secretarii, membrii Biroului Politic, în cadrul liniei generale, a dispoziţiilor şi orientării care era dată de C.C., manifestau maximum de iniţiativă în orice problemă, mai cu seamă problemele mari erau întotdeauna supuse C.C., activului de partid, cu care noi ne sfătuim. Uneori poate să greşească şi conducerea, cu atât mai mult poate să greşească şi Biroul Politic, întotdeauna plenarele ne îndreaptă.

Noi n-am prelucrat în plenara noastră şi în activ pe nimeni, ci pur şi simplu am tratat principial problemele care s-au ridicat, cum sunt privite de alţii şi cum le privim noi, oare nu este just aşa? Sigur, atât plenara cât şi activul au privit cu un înalt simţ de răspundere aceste probleme care nu sunt mărunte, sunt probleme foarte mari.

Tov. N. Ceauşescu: Nu la o plenară, cum zice tov. Gheorghiu-Dej, dar alţii înaintea noastră la patru congrese au pus problemele acestea public, deschis.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta este treaba lor.

Tov. N. Ceauşescu: Nu spun că nu, dar de ce se face observaţie că la plenara noastră s-au pus aceste probleme. Şi problema cu privire la planul unic, cu aceste uniuni, au pus-o alţii public pe acelaşi principiu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi ne-am abţinut de a ne manifesta public. Cei care au luat parte la şedinţa Comitetului Executiv C.A.E.R. ştiau despre ce este vorba, cunoşteau care este poziţia noastră. Sigur, speculaţii pot fi, însă noi nu am dat prilej nimănui, nici măcar tovarăşilor noştri din celelalte partide, de altfel noi avem experienţă, noi nu vom urma exemple negative, nu vom face cum fac alte partide. Acestea-s problemele care le-am avut de informat, prin tovarăşul Jegalin. Noi am spus tovarăşului Jegalin de altfel că vom aduce la cunoştinţa conducerii P.C.U.S. în mod cinstit, sincer, aşa cum sunt relaţiile dintre noi. E o întrebare. Eu nu văd ce e greşit? Dacă am un punct de vedere, dacă se formează la noi un punct de vedere, să nu o spunem? Sigur, la noi a produs mare nelinişte ceea ce s-a întâmplat într-un şir de partide frăţeşti, practic, după plenara C.C. al P.C.U.S., unde s-au pus câteva probleme care priveau relaţiile dintre partidele şi ţările frăţeşti. Noi am publicat în presa noastră cuvântarea la plenară a tov. Hruşciov, noi am scris chiar acea parte pe care noi am interpretat-o în felul nostru. Noi am examinat-o şi am aşteptat. Au început tovarăşii bulgari într-o formă cuprinzătoare, largă, să dezbată aceste probleme, pe urmă tovarăşii cehi, tovarăşii unguri, tovarăşii din R.D.G., tot cuprinzător, din ce în ce mai bine se conturau ideile, după aceea a început un şir de articole în organele centrale ale partidelor frăţeşti, orientate în anumită direcţie.

Discuţii, pe un front destul de larg, până şi juriştii au început să dezbată dacă noţiunea de suveranitate şi independenţă nu este de acum o noţiune istorică. Sigur, să nu credeţi că noi ascultăm numai, dar noi examinăm cu calm, cu răbdare, ce seriozitate, cu simţ de răspundere, socotim că nu este vorba aici numai de nişte probleme care interesează Partidul Muncitoresc Român sau România. La noi se adună ce apare în diferite reviste şi gazete, se sistematizează, se examinează, noi nu putem să spunem că toate acestea sunt făcute de nişte persoane independente, noi presupunem că sunt comunişti şi ei. Noi am fost crescuţi de partid în spiritul disciplinei partinice, noi ştim că la noi nu există nimeni independent, nici unul care să aibă o atitudine autonomă. Presa noastră tot ce scrie, indiferent cine scrie, poartă o anumită răspundere, începând cu Dej, totul este supus verificării colectivului, dar poate să ne scape ceva. Dacă suntem criticaţi de capitalişti că la noi nu este libertatea presei, poate să ne critice, noi am fost educaţi aşa, chiar dacă cineva are un gând învolburat n-are voie să-l publice în presă, mai înainte trebuie clarificat, nu este vorba de Dej, aceste materiale le citesc masele, partidul. Se poate să faci confuzii în partid? N-avem voie să facem confuzii în partid. Tot aşa ar trebui să facă şi celelalte partide frăţeşti, doar nu este o altă regulă decât regula noastră comunistă. Este unul şi acelaşi partid, toţi comuniştii avem acelaşi partid pentru care a luptat Lenin, nu un partid social-democrat, este un partid comunist. Noi am examinat toate aceste articole, toate aceste materiale şi considerăm că acestea sunt în sensul orientărilor care se dau. Las la o parte gândul că doar am spus aici - că pot fi întrepătrunse şi interese mai pecuniare, interese materiale care sunt cuprinse în aceste materiale. Dar luaţi şi citiţi articolul lui Fierlinger, să vedeţi ce scrie acolo, de o frumuseţe, a apărut în jurnalul "Timpuri Noi". Noi îl publicăm în limba română. Când cineva de la redacţia acestei reviste de la Moscova a întrebat un tovarăş de la noi din redacţia care editează această revistă, aşa din curiozitate dacă a citit articolul lui Fierlinger şi dacă are vreo observaţie, noi am râs aici. Este chiar de râs să şi întrebi, după ce ai publicat. Sau poate doreşte şi o apreciere la adresa articolului lui Fierlinger. Noi nu putem să facem aşa aprecieri, ne şi temem să nu dăm prilej la dracu ştie ce. Nu mai îi este de-ajuns lui Fierlinger ce s-a tot discutat şi în presă de acum, ci vrea să înfiinţeze un organ de control internaţional care să fie independent. Noi ştim ce este independent şi ce nu este independent. Nu suntem copii.

Eu am dat exemplu pe Fierlinger care a scris un articol pentru "Timpuri Noi" şi l-a publicat. Dumneavoastră credeţi că la noi activul n-a citit acest articol şi altele care tratează toate aceste teme, desigur că activul citeşte şi îşi formează păreri, iată de ce am socotit necesar ca activul de partid să fie informat, să cunoaştem noi înşine cum văd ei şi cum judecă aceste probleme. Sigur, noi nu ne-am gândit să-i răspundem tov. Fierlinger. Noi avem un material vast adunat, punem în ordine ideile şi le examinăm, dar ce înseamnă asta dacă avem păreri diferite? Noi am avut păreri diferite şi la consfătuirea din iunie în ce priveşte aprecierea Pieţii comune şi le-am spus acolo. Şi în legătură cu aceasta avem un cerc larg de probleme, pe care le considerăm coapte pentru a fi examinate serios. Noi nu ne-am speriat de Piaţa comună, nu ne închinăm la Piaţa comună aşa cum se închină cineva la viţelul de aur.

Pentru noi sunt clare fenomenele care au loc astăzi în lumea capitalistă, noi examinăm cu mare atenţie şi cu mare interes fenomenele care au loc, de ce se întâmplă aşa şi nu altfel, ce e cu De Gaulle, că are poziţia pe care o are, nu întâmplător, pentru că noi ştim că bătrânul acesta este încăpăţânat. Această atitudine a lui este determinată de anumiţi factori, examinăm ştiinţific. O examinare subiectivă, o interpretare subiectivă, după părerea noastră nu este justă, nu rezolvă nimic. Noi nu ne-am speriat de Piaţa comună. Sigur că a apărut şi la noi mirare că este lăudată Piaţa comună, în unele ţări, de către unii tovarăşi. Dar, mă rog, într-o familie se întâmplă să existe şi păreri aşa şi aşa: ce să faci, trebuie să te superi? Noi, să ştiţi, am stat mult şi am gândit cum să procedăm. Ne-am apucat să examinăm lucrurile şi ne-am formulat punctul nostru de vedere. Iată în problema unităţii lagărului, trebuie găsite soluţii ca lagărul să fie lagăr, că sistemul economic mondial socialist să fie sistem economic mondial; acolo este o Piaţă comună cu discriminările ei; fac parte şase ţări, Anglia se zbate să intre şi ea, dar n-o lasă celălalt, sunt nişte fenomene foarte interesante. Merită să trăieşti, să le examinezi şi să te bucuri în acelaşi timp că orice ar face capitaliştii ca s-o scoată la capăt cu Piaţa lor comună, cu tot ce-şi propun ei să se salveze de la pieire, nu vor reuşi. Că tot ceea ce se întâmplă acuma este ceea ce a spus Lenin despre stadiul în care a ajuns imperialismul. Şi la noi, dacă te uiţi la piaţa noastră, aşa îţi vine să închizi ochii să te uiţi în altă parte. Vezi neajunsuri. De ce? De ce nu sunt toţi în piaţa noastră? Nouă ni s-au pus întrebări nenumărate nu numai din activ, dar din partea unor cetăţeni simpli, de ce nu face China parte din C.A.E.R.? De ce nu face parte Coreea, Vietnam, de ce nu fac parte, nu le lăsaţi voi?

Fiind la Moscova, la o masă cu tov. Mikoian şi tov. Kosâghin, ei îmi povesteau ce se întâmplă la graniţă şi am întrebat de ce nu face parte din C.A.E.R. China, desigur era o întrebare pusă aşa pe neaşteptate. S-a uitat la mine surprins şi mi-a zis: păi, n-a cerut! Apoi eu am întrebat din nou, dar noi i-am chemat?, la care a dat din umeri.

Tov. Andropov: Noi i-am chemat la timpul său.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie făcut tot ce e posibil ca lagărul să fie lagăr, ca unitatea noastră să fie unitate în toate acţiunile.

Ce anume îi face pe ei să nu facă parte din C.A.E.R.? Trebuie să găsim motivul, trebuie să existe o pricină.

Iată câte şi câte întrebări din acestea.

Noi am promis să scriem, pregătim un material serios, nu avem pretenţia că o să exprimăm în toate problemele cele mai juste din punct de vedere. E posibil să nu avem dreptate în unele probleme, dar e posibil să avem dreptate în altele.

Poate sub forma aceasta să aducem o contribuţie la cauză. Se poate întâmpla uneori ca un lucru sau altul, o interpretare sau alta să nu ne placă. Dar să nu ne ocupăm numai de lucruri care ne plac, că noi nu avem alt drum decât drumul nostru.

Trebuie să căutăm să găsim soluţii pentru toate problemele ivite, care frământă şi preocupă pe oameni. Desigur, sunt lucruri şi lucruri care pot fi criticate.

Trebuie manifestată răbdare, înţelepciune, perseverenţă, pentru că şi unele lucruri bune, idei bune, pot să nu fie înţelese acuma, o să fie înţelese mai târziu. Dar noi nu trebuie să ascuţim lucrurile.

Cu albanezii aceştia; ne mai dau de furcă, însă trebuie totuşi de găsit o soluţie de început de undeva. Noi toţi ne-am retras de acolo ambasadorii. Nu e bine asta. De ce? Hai să facem toate încercările, nu noi să fim vinovaţii. Ei să fie vinovaţii. Toată lumea să arate cu degetul spre ei. Să n-aibă încotro. Şi noi le-am dat înapoi scrisoarea; a fost o scrisoare adresată statelor participante la Tratatul de la Varşovia pe care noi nu puteam să o primim şi-am dat-o înapoi. Depinde cum însoţeşti darea asta înapoi. Sigur, noi am încercat să acţionăm asupra lor, şi vom încerca să-i facem să-şi modifice atitudinea lor. Vom face tot ce-i posibil pentru asta. Noi am fost de acord, am salutat foarte bucuroşi propunerea făcută de tov. Hruşciov la Congresul de la Berlin, de a înceta polemica, propunere înţeleaptă. Ce-i mai plăcut decât să faci tot ce e posibil ca să nu ascuţim divergenţele care s-au ivit, să nu se bucure duşmanul. Şi ne-am hotărât să sprijinim propunerea. Ce s-a întâmplat însă acolo? A fost un spectacol. Ceva de necrezut. Pe noi aceasta ne-a impresionat foarte mult. Sigur, pe chinezi i-a zgâlţâit tare prezenţa iugoslavilor în sală; n-au fost invitaţi albanezii, asta a fost cum se zice "colac peste pupăză" şi când a început delegatul chinez să vorbească, asistenţa a început să fluiere; aceasta s-a văzut la posturile de televiziune în Occident.

Tov. N. Ceauşescu: Eu am fost la Congres. Am fost uimiţi, tocmai când citea din Declaraţia de la Moscova din 1960 pasajul despre revizionismul iugoslav, delegaţii dădeau din picioare, fluierau şi huiduiau.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi toate acestea a doua zi după apelul tovarăşului Hruşciov de a înceta polemica. Ce puteau să spună chinezii. Ce să mai crezi în declaraţiile lui Hruşciov. Lucrurile au ajuns acolo că trebuie să punem toate sforţările să găsim soluţii fără să renunţăm la poziţiile noastre, fără să facem compromisuri, dar să evităm tot ce se poate să-i alimenteze. Ei sunt foarte sensibili.

Noi vom căuta să contribuim la întărirea unităţii. Suntem cu toţii interesaţi în victoria lagărului socialist.

Din toţi câţi suntem în lagărul nostru socialist mi se pare că chinezii reprezintă cam vreo două treimi din lagăr (680 mil.). Sigur, unii ar fi dispuşi să spună că n-are importanţă populaţia, dar ar fi greşit. Este greşit, pentru că şi acolo se construieşte socialismul. Noi trebuie să demonstrăm că şi acolo este bine.

Iată ce gânduri ne-au frământat, nu numai problemele noastre. Ne gândim mai mult. Tocmai pentru că avem şi faţă de poporul nostru obligaţii ar fi cu totul de neînţeles să acceptăm ceea ce se propune. Noi înţelegem că unele ţări au anumite interese, presează, spun că sunt iritaţi că se merge prea încet.

Ce putem să facem? Şi noi am putea să ne irităm, vorbim aşa între noi, vă rog să mă credeţi, nu fac absolut nici o critică, tovarăşii polonezi au rămas în urmă cu colectivizarea. Economia lor are două baze, au mi se pare 3 sau 4 la sută colectivizat.

Doar se ştie ce-a spus Lenin despre mica producţie de mărfuri.

Sunt probleme foarte grele, eu îi înţeleg pe tovarăşii polonezi. Nu facem nici o critică. Noi trebuie să tratăm lucrurile serios, nu în mod iritat. Unii spun că românii ăştia merg prea încet.

Eu vă mulţumesc tovarăşi pentru informarea dv.

Tov. Andropov: Dv. aţi ridicat problema Chinei. Permiteţi-mi să spun punctul nostru de vedere în această problemă.

La problemele care le-aţi ridicat, problema de la Dunăre, problema cu privire la cooperare internaţională, de planificare comună, noi v-am spus înţelegerea noastră în aceste probleme şi încă o dată vă spunem că în toate problemele noi vă sprijinim, cu excepţia creării uniunilor interstatale pe ramură, noi nu avem nici un fel de deosebire, nici atâta măcar cât negru sub unghie. În ceea ce priveşte uniunile pe ramură internaţionale, noi suntem de părere că dacă polonezilor şi cehilor la convine să facă, este treaba lor, dar noi nu insistăm să participe şi alţii şi pentru asta nu are dreptul nimeni să fie iritat. În ce priveşte problema suveranităţii, a independenţei, noi am expus poziţia noastră în faţa partidelor frăţeşti, pentru ca nimeni să nu aibă îndoieli, eu cred că această problemă este complet clară.

Dv, aţi arătat că au apărut o serie de materiale în presă care dau motiv de neînţelegeri. Eu consider că în articolele principale care au fost publicate în această problemă, în special în articolele tov. Hruşciov, cu privire la diviziunea socialistă internaţională a muncii, au fost subliniate problemele suveranităţii şi independenţei naţionale. Acolo s-a pus problema că noi nu mergem spre contopire, dar asta nu tov. Hruşciov a spus-o, ci Lenin a spus-o, dar asta va fi mai târziu, nu acum şi trece prin întărirea suveranităţii - după părerea mea această problemă este clară şi nu există motive pentru o înţelegere diferită a acestei probleme.

În ce priveşte Piaţa comună, nu există între noi nici un fel de deosebiri. Problema Pieţii comune am pus-o nu pentru că noi trebuie să ne temem de ei, deoarece noi ştim că acolo sunt contradicţii serioase - dar noi am socotit că dacă noi stăm pe poziţia întrecerii între cele două sisteme, trebuie să privim lucrurile real. Eu ştiu cine a spus că: uitaţi-vă la ei, este bine, iar la noi este prost. Dar în aceste puncte de vedere noi suntem de acord cu dv.

În ce priveşte problema participării Chinei, eu ştiu că noi i-am invitat în C.A.E.R. la început, dar atunci tovarăşii chinezi au motivat că nu pot veni deoarece ei au o situaţie economică diferită. După aceea, problema aceasta nu s-a mai pus. Dar dacă acum s-a ridicat o asemenea problemă, o să lămurim aceasta.

Noi, de asemenea, considerăm că problema unităţii lagărului este o problemă importantă. Noi am trimis recent o scrisoare tovarăşilor chinezi şi de data aceasta am scris o scrisoare largă. Nu ştiu tovarăşi cum consideraţi dv. Noi am scris o scrisoare calmă, fără polemică, dar scrisoarea de răspuns a tovarăşilor chinezi este plină de polemică. După publicarea acestora ei au continuat să publice articole ca răspuns lui tov. Thorez, Togliatti în care de fapt ne atacau pe noi[200]. Noi considerăm că aceasta nu face decât să înarmeze reacţiunea cu argumente. Nici de data aceasta noi nu polemizăm cu ei, dar noi propunem să aibă loc o întâlnire bilaterală. Cunoaşteţi propunerea lor ca tov. Hruşciov să se oprească la Pekin la întoarcerea din Cambodgia[201]. Dar la noi s-a hotărât ca în Cambodgia să meargă tov. Brejnev. De aceea noi am arătat că dacă tov. Hruşciov o să aibă timp să meargă în China, atunci va merge.

Noi am invitat pe tov. Mao Tze-dun în 1962 să viziteze Moscova, dar ne-a spus că e bolnav, că nu poate. Noi ne-am exprimat regretul şi am spus că şi pe viitor va exista

---

[200] Vezi editorialul din cotidianul „Jenminjibao", din 31 decembrie 1962, intitulat *Divergenţele dintre tovarăşul Togliatti şi noi.* Un alt articol a apărut pe 4 martie 1963: *Mai multe despre divergenţele dintre tovarăşul Togliatti şi noi. Câteva probleme importante ale leninismului în lumea contemporană.* Pe 27 februarie 1963 a apărut articolul: *Răspuns lui Maurice Thorez.*

[201] În scrisoarea adresată P.C.U.S., din 9 martie 1963, conducerea P.C. Chinez accepta încetarea provizorie a polemicii de presă, rezervându-şi dreptul de a răspunde public oricăror noi atacuri, accepta ţinerea unei runde de convorbiri bilaterale, ca un preludiu la conferinţa internaţională şi propunea ca Hruşciov, după vizita programată în Cambodgia, să se oprească la Pekin; dacă nu era posibil, alţi membri ai conducerii P.C.U.S. puteau veni la Pekin sau o delegaţie chineză se putea deplasa la Moscova.

posibilitatea să viziteze Moscova. Dar deoarece tov. Hruşciov nu merge în Cambodgia, iar tovarăşii chinezi au vorbit despre o întâlnire locală, noi propunem din partea noastră ca la 15 mai să aibă loc o întâlnire la Moscova la nivelul pe care ei singuri îl propun. Am spus că noi socotim că problemele noastre principale sunt cuprinse în scrisoare şi suntem gata să le discutăm. Noi, din partea noastră, înţelegem să expunem concepţia noastră. Noi considerăm că trebuie să pornim de pe poziţiile Declaraţiei din 1960. Şi toate problemele le vom expune în concepţia noastră - să dovedim că vrem să ducem tratative numai de pe poziţiile acestei declaraţii. Să arătăm în general şi tot ceea ce a apărut nou în această perioadă, însă să luăm ca bază această Declaraţie.

Tovarăşii chinezi spun că tot ce noi vom discuta trebuie să constituie baza dezbaterilor la viitoarea consfătuire. Noi considerăm că este important să ne întâlnim, dar la această întâlnire nu vom putea discuta toate problemele partidelor frăţeşti, pentru că la Consfătuire toate partidele frăţeşti trebuie să-şi aducă contribuţia lor. Noi nu suntem de acord ca ceea ce vom hotărî noi la această întâlnire bilaterală să fie valabil şi să se ia ca bază la Consfătuire.

Şi în sfârşit, noi am avea multe de spus în apărarea concepţiei noastre, în apărarea cursului întregii mişcări comuniste mondiale.

Am trimis scrisoarea şi vom publica această scrisoare.

Sunt întrutotul de acord cu tov. Dej că trebuie să găsim soluţii pentru a întări unitatea. Dar asta nu depinde numai de noi, mai trebuie să aibă această dorinţă şi partea chineză. Noi am manifestat o răbdare mare. Ei au publicat un articol contra francezilor, dar în fond contra noastră; contra italienilor, dar în fond contra noastră şi noi n-am răspuns la nici unul din aceste articole. Eu vă spun că la noi în partid se discută de ce nu răspundem, de ce tăcem. Tovarăşii francezi ne-au criticat de ce adoptăm o poziţie defensivă. După ce tov. Hruşciov a propus, noi am încetat polemica, iar tovarăşii chinezi continuă polemica. Ceea ce spun albanezii vă este cunoscut, noi nu le răspundem. În ce priveşte răbdarea, noi am manifestat atât de mare răbdare, dar ştiţi dv. tov. Dej că ei n-au încetat activitatea contra noastră, ei scriu nu numai în "Jeminjibao". Într-un articol dintr-o revistă, care era înainte o revistă internă, dar care acum se vinde la studenţi, se scrie că în urma insistenţei tov. Mao Tze-dun, ruşii au fost nevoiţi să accepte întâlnirea, dar noi nu capitulăm, noi aşteptăm cu răbdare până linia moscovită va capitula în întregime.

Noi considerăm că n-avem de ce să capitulăm; noi avem linia Declaraţiei de la Moscova din 1960. Dacă tovarăşii chinezi vor să ne determine să renunţăm la această linie, nu vor reuşi.

Noi suntem de acord cu dv. că trebuie făcut tot ce este posibil pentru că cel mai important este să păstrăm unitatea, pe capetele înfierbântate să turnăm apă rece.

În legătură cu cele întâmplate la Berlin, eu am vorbit cu tovarăşii noştri şi rezultă că n-a fost nimic pus de acord cu noi dinainte. La Berlin, Hruşciov a făcut propunerea cunoscută, pentru ca a doua zi să se întâmple ce s-a întâmplat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi ce moment neplăcut, în timp ce el [chinezul] citea Declaraţia, a fost huiduit.

Tov. Andropov: Tov. Dej, eu cred că apăr linia C.C. al P.C.U.S. cu privire la problema unităţii. Vreau să vă spun că vrem ca relaţiile dintre P.C.U.S. şi P.M.R. să fie tot aşa de curate cum au fost până acum. Vă rog să ne înţelegeţi just. Eu am primit sarcina să vin să lămuresc situaţia. Dv. aveţi punctul dv. de vedere pe care ni l-aţi spus - dacă dv. nu l-aţi fi spus, atunci această scrisoare n-ar fi fost, lucrurile ar fi avansat, s-ar fi aprofundat. Nouă ne-a atras atenţia Plenara şi activul dv.

Noi considerăm că punând astfel problema, Plenara şi activul nostru tot ar trebui să ştie. Dar asta este treaba dv. Pe noi`asta ne-a neliniştit. Vă spun sincer că ne-a neliniştit. Permiteţi-mi să termin.

Eu am fost trimis aici cu o sarcină, să lămurim problemele, să stingem cele apărute. Voi ne-aţi spus de unele probleme, noi am spus despre planul unic, dar rezultă că sunt şi alte probleme care v-au neliniştit, deci trebuie să ne înţelegem. Prezidiul nostru a analizat aceste probleme, a avut în vedere această posibilitate când am venit aici ca să lămurim pe loc problemele. Întrucât problemele sunt foarte serioase, privesc relaţiile dintre partidele noastre, am fost însărcinat să transmit propunerea, să vă întâlniţi, tov. Dej, cu tov. Hruşciov în orice variantă. Noi vă facem invitaţia să veniţi la Moscova, dar dacă asta nu vă convine, tov. Hruşciov îşi întrerupe concediul şi vine el la Bucureşti, pentru ca împreună să discutaţi toate problemele care au apărut; aceasta este dorinţa noastră sinceră, ca uitându-vă unul altuia în ochi, cu intenţiile cele mai bune, să le rezolvaţi. Şi acum am terminat.

Tov. Al. Bârlădeanu: Aş vrea să amintesc tov. Andropov. La întâlnirea din anul 1962, tov. Gheorghiu a spus că dată fiind importanţa problemelor care s-au ridicat, delegaţia română condusă de tov. Gheorghiu va informa plenara C.C. şi va supune dezbaterii C.C. această problemă.

După aceea, au avut loc congresele unor partide frăţeşti şi Plenara Partidului Comunist al U.R.S.S. din noiembrie 1962, unde problemele au fost puse deschis, public. Eu nu am aici citate din ce a spus tov. Jivkov, tov. Ulbricht, care au spus că trebuie să trecem la o etapă nouă de colaborare mai bună, care să îmbine resursele ţărilor. Deci, un organ unic de planificare şi au arătat un pericol egoismul naţional, închistarea naţională.

Tov: Andropov: Eu vreau să vă spun, tovarăşi, că aceasta este foarte important. Vă rog să aveţi în vedere că noi nu avem observaţii de ce dv. aţi pus în Plenară, dar acum problema este alta.

Tov. A. Bârlădeanu: Eu nu vreau să citez nimic din ce a apărut, însă au fost scrise de nişte oameni de răspundere.

Eu vreau să-l întreb pe tovarăşul Andropov, ştie el că în "Economiceskaia Gazeta", organul Comitetului Central al P.C.U.S., a apărut un articol despre aşa-zise regiuni interstatale. Noţiunea zonelor, noţiunea nu este o invenţie a autorului, pentru că şi în propunerea tovarăşului Leseciko, făcută la C.A.E.R., se spune de crearea acestor zone. Dar el n-a explicat ce sunt zone şi atunci explicaţia am găsit-o în acest articol, în care se spune că frontierele zonale s-au creat în istorie, ele nu convin exact necesităţilor economice; că noţiunea de economie naţională este învechită de acuma şi că am putea - spun deja cu cuvintele mele - să rupem bucăţi din cer ca nişte cuburi de copii şi să la combinăm cum vrem. Acestea sunt probleme care îngrijorează.

Tov. N. Ceauşescu: Într-o revistă sovietică "Statul şi Dreptul" se pune deschis în discuţie problema de a se da o nouă interpretare ideii de suveranitate naţională, care s-a învechit. În altă revistă se dă răspuns la întrebarea pusă de tovarăşul Gheorghiu-Dej, la care şi tov. Andropov a spus că nu ştie ce răspuns să dea, şi anume de ce China nu e în C.A.E.R. şi în revistă se spune clar că e sortită să rămână ţară înapoiată. Acolo se spune cuvânt că după reorganizarea pe zone vor fi zone înaintate şi zone înapoiate socialiste.

Tov. Andropov: Arătaţi-mi, vă rog.

Tov. N. Ceauşescu: Că în socialism vor fi zone înaintate şi de aceea unele ţări nu pot colabora în C.A.E.R. şi că în viitor va fi aceeaşi situaţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: E o teorie foarte periculoasă.

Tov. Andropov: Eu consider aceasta ca nejust. Eu aş vrea să spun că dacă în ziarul nostru s-a publicat aşa ceva, asta a fost o mare prostie. Dar eu mă refer la altceva, în articolul tov. Hruşciov s-a arătat că numai pe baza naţională. Eu vă spun, tovarăşi, înainte de Plenara din noiembrie eram în spital bolnav şi singur am întrebat ce se înţelege prin organul unic de planificare! Dv. ştiţi că înainte toate ţările veneau la noi pentru coordonarea planurilor cu

planul nostru, adică la Comisia noastră de planificare. Eu nu vreau să critic pe nimeni şi nici să numesc pe nimeni, dar veneau la noi, şi planurile prezentate aveau deficienţe pentru care uneori eram noi făcuţi vinovaţi.

Aceasta a făcut pe tov. Hruşciov să spună că în scopul democratizării acestui sistem să facă propunerea cunoscută.

Pentru aceste motive s-a făcut propunerea ca coordonarea planurilor să se facă prin C.A.E.R., aşa a apărut ideea unui organ internaţional de planificare, despre care a vorbit tov. Bârlădeanu.

Tov. E. Bodnăraş: Dar noi nu ne găsim numai în faţa unor interpretări, noi ne găsim în faţa unor acţiuni foarte concrete, în diferite organe, pe linia Academiei, pe linia C.A.E.R.-ului, acţiuni care nu permit două interpretări asupra înţelesului care se dă orientării.

Cum poate fi împăcată ideea apărării suveranităţii cu principiul votului majoritar în anumite probleme, în relaţiile între state? Şi forma aceasta noi o întâlnim. Cum poate fi vorba de suveranitate într-o întreprindere comună? Ce este întreprinderea comună? Ceea ce avem la Brăila, asta nu este întreprindere comună. Asta este întreprindere românească. Ca să ai în vedere întreprinderi comune, e o concepţie întreagă. Şi cu asta ne întâlnim nu în gazete, dar chiar la Leseciko, care este o persoană oficială: ăsta nu mai este un publicist. Cazanul comun nu noi nu l-am pronunţat, Leseciko ne-a spus de cazan comun.

Tov. Andropov: Iertaţi-mă, tov. Bodnăraş, dar la întâlnirea cu membrii Comitetului Executiv chiar tov. Hruşciov a spus că noi nu vrem un cazan comun.

Tov. E. Bodnăraş: Noi suntem de acord cu ce a spus tov. Hruşciov despre suveranitate, decât că suveranitatea nu trăieşte prin declaraţii, ci prin fapte, acte concrete şi trebuie adus numai un acord perfect între declaraţii şi între actele concrete.

Este adevărat că tov. Hruşciov la întâlnirea cu membrii Comitetului Executiv al C.A.E.R., la întrebarea pusă de tov. Bârlădeanu, a spus: întâi, sunt complet de acord cu felul de a pune chestiunea cu tovarăşul Bârlădeanu; al doilea, el a subliniat mai mult, trebuie respectată pe deplin, altfel îndepărtează ţările de colaborare. Cu această idee nu poţi să nu fi de acord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi suntem de acord cu această idee. Noi am reţinut aceasta. Tov. Bârlădeanu a informat aproape cuvânt cu cuvânt.

A reţinut conţinutul dezbaterilor în Comitetul Executiv, părerea părţilor, şi a avut indicaţie din partea Comitetului Central să scoată în evidenţă punctul nostru de vedere în problemele care se ridică.

Trebuie să vă spunem că n-a fost pentru noi o surpriză ce s-a pus acolo de către reprezentanţii ţărilor socialiste. Noi ne-am aşteptat la tot ce s-a ridicat acolo. Aceste probleme au fost cunoscute de către conducerea partidului şi pentru fiecare problemă am avut şi poziţii. Dvs. veţi exprima cutare, cutare, aşa cum a şi spus tov. Bârlădeanu.

Trebuie arătat în mod deschis, tovărăşeşte. Mai mult, am atras atenţia, e posibil ca unii sau alţii din tovarăşi să se enerveze. Să nu ţii seama de asta. Pentru că oamenii cu nervi pot spune şi lucruri pe care nu le-ar fi spus când sunt liniştiţi. Să nu ţii seama, să fii calm, să nu răspunzi cu nervi şi nici sub influenţa nervilor altora, să-ţi susţii punctul de vedere cu care ai plecat de acasă. Şi aşa a şi făcut.

Tov. I.Gh. Maurer: Tov. Andropov a spus că participarea la uniunile acestea despre care se vorbeşte e o chestie voluntară, în care intră cine vrea şi cine are interes. De ce este atunci nevoie să le introducem ca formă organizatorică în C.A.E.R., să modificăm formele organizatorice ale C.A.E.R.-ului pe bază de statut, dacă cineva vrea să facă o uniune, două sau trei, pot să-şi facă, şi nu este nevoie să le băgăm ca forme organizatorice ale C.A.E.R., să modificăm Statutul C.A.E.R.

Tov. Andropov: Mie mi-ar fi greu să răspund cum au ajuns aceste probleme să fie propuse a fi introduse în statut. Dar, repet, noi am privit aceste uniuni fără nici o discuţie ca nişte organisme create pe bază de voluntariat, care este determinată de faptul că îi convine părţii, dacă mie, de pildă, nu-mi convine un lucru şi nimeni nu are dreptul pentru asta să se uite urât la mine, În ce priveşte dacă face sau nu parte din modificările propuse la statut, mâine mă întorc şi voi verifica, mi-ar fi greu să răspund acum la această problemă.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi suntem în momentul de faţă angajaţi în organizarea discuţiilor noastre pentru desăvârşirea înţelegerilor bilaterale, multilaterale în legătură cu planificarea activităţii noastre până în 1980. Am terminat cu polonezii, cu bulgarii, suntem în curs cu ungurii; cu Cehoslovacia sunt oarecare greutăţi şi noi înţelegem situaţia lor, ei nu pot; cu Germania democrată este aceeaşi situaţie, situaţia cea mai întârziată este cu Uniunea Sovietică.

Noi avem cel mai mare volum de schimburi cu Uniunea Sovietică. Deci, dacă e vorba să ne orientăm activitatea de planificare până în 1980, ea este determinată de relaţiile cu Uniunea Sovietică. Sigur au existat întâlniri, au rămas însă o serie întreagă de probleme în suspensie, care vor fi rezolvate fără discuţie. Noi am cerut să ne întâlnim şi până acum n-am reuşit să organizăm această întâlnire.

Tov. Andropov: Să ştiţi despre ce este vorba. La noi a fost creat Consiliul Economiei Naţionale, noi abia am terminat organizarea structurală pe care noi am vrut s-o facem în ţara noastră. Înainte de Planificare se ocupa de aceste probleme, însă acum ultimul cuvânt aparţine Consiliului Economiei Naţionale şi mai este nevoie de 2-3 săptămâni până lucrurile se pun la punct. Această situaţie nu este numai cu România, şi celelalte ţări au fost amânate. Când mă întorc acasă eu am să transmit această problemă neapărat şi cred că se va rezolva.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu aş vrea, dacă se poate, să completez puţin ce a spus tov. Maurer, pentru că tov. Andropov probabil nu e la curent cu toate acestea.

Tov. Andropov: E posibil. Dacă eu aş fi făcut cursuri de economie, în mod sigur acum n-aş fi fost trimis aici.

Tov. Al. Bârlădeanu: Păstrându-mi această calitate proastă de economist, tovarăşe Gheorghiu, totuşi pentru informarea tovarăşului Andropov, mai ales că dânsul va informa şi el conducerea, mă folosesc de această ocazie să arăt care este situaţia. Noi am început discuţiile bilaterale cu Gosplanul U.R.S.S. în 1961, pe atunci era în formare comisia.

Trebuia să urmeze o altă întâlnire la sfârşitul anului. Pentru diverse motive această întâlnire a fost amânată şi a avut loc abia la începutul anului 1963. Ce se constată ca rezultat al acestei a doua întâlniri. Faţă de înţelegerile prealabile care le-am avut în 1961, am mers înapoi. Sunt unele cantităţi de livrări reciproce care s-au diminuat. Sunt probleme fundamentale în planul de perspectivă şi în primul rând pentru cincinalul 1966-1970, care sunt mai puţin rezolvate decât au fost în 1961, de pildă, problema utilajului energetic pentru anii 1966-1980. Pentru noi este o problemă cardinală aceasta. În 1961, partea sovietică a spus, - şi s-a scris în protocolul încheiat atunci - că este de acord să livreze utilaj energetic pentru republica noastră.

În actul semnat acuma în ianuarie, nu se mai spune acest lucru şi se dă sarcina unei comisii de specialişti să se întâlnească - şi nu s-a mai întâlnit - ca să examineze toate problemele de utilaje.

Eu rog pe tovarăşul Andropov să înţeleagă situaţia mea de economist că sunt foarte îngrijorat ce ne facem în anul 1966. Trebuie să intre în funcţie centrale electrice. Noi în cursul anilor 1966-1970, în cincinalul acesta avem nevoie de instalaţii termoelectrice de circa 1 milion kw, de hidrocentrale vreo 400 de mii kw. Comenzile trebuie date acuma ca să înceapă din 1966 livrarea lor şi noi nu avem încă nici o înţelegere principială. După aceea vom primi răspunsul că venim târziu atunci când planul U.R.S.S. este deja întocmit.

Acolo am pus şi problema centralei atomo-electrice, dar aceasta este foarte scump.

Ea în sfârşit se va face la timp. Este problema centrului siderurgic de la Galaţi, care, informez pe tovarăşul Andropov, conform hotărârilor Congresului al III-lea, este obiectivul principal al planului nostru de 6 ani. Noi am convenit asupra acestui combinat cu partea sovietică în 1960. Eu am discutat foarte mult atunci cu tovarăşul Kosâghin, care era preşedinte al Gosplanului.

Trebuie să spun că s-au prevăzut nişte termene foarte îndepărtate de livrări de utilaje pentru acest combinat, chiar până în 1967. Noi le-am acceptat, suntem de acord, dar am scris în actul încheiat atunci când în 1963 trebuie făcute contracte pentru ca utilajele să poată fi livrate în 1965. De două ori a scris Gaston la Moscova, o dată în noiembrie anul trecut, o dată în februarie anul acesta ca să începem această contractare, şi pur şi simplu nu am primit nici un răspuns. Ne-am adresat şi pe linia Ministerului Comerţului Exterior, tovarăşului Skacikov.

Eu rog pe tov. Andropov să aducă la cunoştinţă îngrijorarea pe care o avem faţă de realizarea cererilor pe care le avem. Noi am prevăzut să primim din U.R.S.S. şi o anumită cantitate de minereu de fier - nu mai spun că în legătură cu centrul siderurgic de la Galaţi nu există an în care să nu trebuiască să facem faţă unor tentative de a contesta necesitatea acestui centru, şi la C.A.E.R. şi din partea unor ţări prietene. Trebuie să facem faţă unui atac care contestă necesitatea acestui combinat.

Acum, cu minereul de fier, noi am propus părţii sovietice ca faţă de sarcinile mari pe care le are U.R.S.S. faţă de toate ţările noastre cu minereu de fier, să contribuim la unele investiţii la producţia de minereu de fier, asta ca să primim mai mult.

Faţă de cum U.R.S.S. livrează minereu de fier celorlalte ţări care fac parte din C.A.E.R., eu drept să spun, tov. Andropov, aşa tovărăşeşte, noi suntem, într-o situaţie nenorocită, noi primim cel mai puţin, nu ca cantitate absolută, ci ca pondere pe tona de oţel produsă. Cehii produc mai mult oţel, au nevoie de mai mult minereu, dar ca pondere de metal din minereul sovietic, ei primesc mai mult. De altfel, nu înţeleg, se cere să participăm la competiţii, dar n-avem răspuns. Noi suntem deja în 1963. Noi trebuie să întocmim proiectul planului pe anii 1966-1970. Trebuie să fim într-o situaţie clară cu acest plan. Eu aş fi avut mai multe, dar nu vreau să reţin, eu am vrut numai să-l completez pe tov. Maurer.

Tov. Andropov: Tovarăşi, ce răspuns primesc la propunerea cu privire la întâlnire.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Desigur că va trebui să ne întâlnim. Dar trebuie să venim cu problemele bine pregătite. Problemele sunt foarte serioase; fiecare lucru cu care vom veni îl vom pregăti atât cât capacitatea noastră ne va permite, cât se poate mai just. Noi vom socoti toate problemele care le ridicăm nu ca o chestiune de ceartă, ci ca probleme de discuţii. Iată ce ne-a venit în minte, iată cum judecăm noi. Desigur, noi nu punem problema că aşa cum judecăm noi este alfa şi omega.

Să vedem, suntem datori şi ca tovarăşi şi ca internaţionalişti faţă de răspunderea pe care o avem, nu numai faţă de popoarele noastre, ci faţă de mişcarea comunistă internaţională şi pe considerente care credem că vin în interesul cauzei noastre comune.

Acum nu ştiu dacă aţi reţinut, sigur că aţi reţinut. Probabil v-aţi pus întrebarea: de ce tov. Maurer a ridicat principial problemele pe care le-a ridicat cu încetineală în tratarea unor probleme, cu completarea adusă de tov. Bârlădeanu. Sunt probleme care au început să-i frământe pe oameni, probabil, se gândesc nu cumva din cauză că avem unele păreri deosebite în modul de a vedea problemele de planificare unică şi altele, parcă intenţionat, tovarăşii mai temporizează, merg mai încet lucrurile. E posibil să gândească aşa. Personal cred că e o prostie. Eu aşa văd lucrurile.

Sunt probleme legate de sarcini. Noi ne-am pus speranţa că toate aceste probleme le vom putea rezolva.

Noi suntem bucuroşi de modul cum s-a desfăşurat lucrurile, în relaţiile dintre România şi U.R.S.S. Că au mai fost întârzieri într-o problemă sau alta, totdeauna pot să existe anumite neajunsuri, dar în fond, în mare, totdeauna problemele care s-au pus s-au rezolvat. În ceea ce priveşte relaţiile, n-a existat vreo divergenţă nici măcar cât îi negru sub unghie.

Noi ne-am spus să nu venim la tov. Hruşciov, el este supus la atâtea şi atâtea cereri şi încercări. Chiar Uniunea Sovietică cât de mare nu este, cât de puternică, totuşi lucrurile astea apasă. Am discutat între noi ce să facem ca să stăm pe picioare. A fost timpul când am venit şi noi şi am cerut mai mult. Acum se pune problema de a ne ajuta. După părerea mea este o prostie să socotească cineva că o divergenţă care se iveşte trebuie să aibă vreo influenţă ori repercusiuni asupra celor ce am convenit, asupra relaţiilor noastre. Nici nu poate să-mi treacă prin cap asta.

Eu vă rog să ţineţi seama de toate acestea; noi dorim ca lucrurile să se desfăşoare şi mai bine. Noi vom informa conducerea partidului despre ce am discutat aici.

Eu cred că trebuie să ne concentrăm atenţia asupra materialului pentru a informa, pentru a prezenta într-o formă corespunzătoare documentat, pe toate problemele. Am avut în vedere să găsim să ne întâlnim când o să fie gata.

Tov. Andropov: Deci, eu pot să transmit că în principiu sunteţi de acord cu o întâlnire, dar socotiţi că este necesară o pregătire; iar asupra timpului când să aibă loc, putem să ne înţelegem prin ambasadori sau să vorbim direct la telefon.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De fapt noi pregătim un material, le-am spus tovarăşilor, un material care vrem să-l supunem spre a fi examinat, nu cu dorinţa de a căuta cu tot dinadinsul divergenţe, dimpotrivă, dar poate vom putea să contribuim cu ceva la clarificarea unora sau altor probleme.

Eu cred că, cu asta am terminat, doar dacă, bineînţeles mai aveţi voi ceva. Eu consider că este suficient.

Tov. Andropov: Vă mulţumesc pentru întâlnire, am să transmit tovarăşilor toate aceste discuţii. Noi trebuie să facem tot pentru ca să întărim prietenia. Eu mâine dimineaţă mă voi întoarce la Moscova.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Propun să luăm masa împreună.

- ANIC Fond CC al PCR, Cancelarie, dosar nr. 18/1963, f. 2-25

22. **1963 mai 26.** Stenograma discuţiilor avute în ziua de la Snagov între delegaţia de activişti ai P.C.U.S. în frunte cu N.V. Podgornâi şi membrii Biroului Politic al C.C. al P.M.R.

Arhiva Biroului Politic al C.C. al P.M.R.
Direcţia Treburilor C.C. al P.M.R.
Nr. 686 15. VII. 1963
Nr. 852/s 11. VII. 1963

STENOGRAMA

discuţiilor avute în ziua de 26 mai 1963 la Snagov între delegaţia de activişti ai P.C.U.S. în frunte cu tovarăşul Podgornâi şi membrii Biroului Politic al CC al P.M.R.
Din partea sovietică au fost de faţă: N.V. Podgornâi, A.A. Epişev, A.I. Gorceakov, Şevcenko şi E.D. Karpeşcenko

[...]

Tov. N.V. Podgornâi: Acum, tovarăşi, dacă îmi permiteţi, am vrea să îndeplinim de asemenea însărcinarea primită din partea Prezidiului C.C., din partea tovarăşului Hruşciov, de a vă înmâna o scrisoare adresată dv. Dacă va fi necesar vom face un schimb de păreri,

desigur se va vedea. Eu cer permisiunea de a citi această scrisoare. Originalul este în limba rusă şi tov. Hruşciov a semnat acest text.

Tov. Karpeşcenko dă citire scrisorii.

La pag.1, când se referea la faptul că noi nu am manifestat interes faţă de propunerea privind o întâlnire între conducerea partidului nostru şi tov. Hruşciov, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a întrebat: Oare tov. Andropov a transmis răspunsul nostru la propunerea făcută în această privinţă?

Tov. N.V. Podgornâi: El a raportat în întregime discuţiile avute cu dv.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am spus atunci tov. Andropov că dorim să ne întâlnim şi vrem să supunem atenţiei tovarăşilor considerentele noastre, motivele care au produs asupra noastră frământări, neînţelegeri, însă am considerat că pentru ca o asemenea întâlnire să fie rodnică - aşa ne-a învăţat Partidul - trebuie să avem o bază de discuţii, să ridicăm o problemă sau alta documentat, să arătăm în ce constau problemele care ne frământă. După cât îmi amintesc, la întâlnirea cu tov. Andropov noi am precizat că vom trimite chiar un material scris înainte de a ne întâlni, unde vom arăta deschis toate problemele care au intervenit.

În această scrisoare se spune "aici poate mă înşel" şi într-adevăr se înşeală, deoarece din partea noastră a existat dorinţa de a ne întâlni. Tocmai de aceea am subliniat acest lucru. Să-i spui lui Nikita Sergheevici că se înşeală. Noi suntem interesaţi să ne întâlnim. Noi am spus lui Andropov că vom întocmi un material scris înainte de a ne întâlni, să facă cunoscut Prezidiului tot ceea ce ne preocupă pe noi.

Tov. N.V. Podgornâi: Eu acum nu ţin minte exact raportul întocmit de tovarăşul Andropov, însă în amănunte a raportat exact aşa cum s-au desfăşurat discuţiile. Discuţiile au fost bune, deschise. şi eu îl înţeleg pe tov. Hruşciov şi dv. Să-l înţelegeţi că el ar dori ca mai curând să vă întâlniţi. Totdeauna conducătorii de state se pot întâlni şi pot să vorbească şi fără documente.

Mai bine să citim scrisoarea şi pe urmă să discutăm.

La pasajul care se referă la unele zvonuri provenite din Bucureşti privind calitatea slabă a unor utilaje sovietice, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus: Noi ştim ce volum de import are Uniunea Sovietică, ştim exact ce instalaţii procură Uniunea Sovietică din Occident, dar nu face acest lucru pentru că ea n-ar putea să [le] facă. Asta este clar pentru orice om cu mintea întreagă.

Aceasta este o scrisoare întocmită de cel mai bun prieten al nostru, cu o mare experienţă şi îşi întemeiază afirmaţiile pe nişte informaţii pe care nu dau două copeici. Este posibil să se găsească în România vreun nebun care să fi făcut asemenea declaraţii, dar asta n-a fost şi nu este părerea partidului şi guvernului nostru. Poate şi asta a urmărit Nikita Sergheevici, să mai ungă puţin.

Tov. N.V. Podgornâi: Dv. ştiţi cum se referă tov. Hruşciov la dv., însă astfel de discuţii au loc. El spune că sunt altfel de voci. Dacă n-ar fi fost, n-ar fi fost nici un fel de discuţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Altele sunt problemele care ne preocupă pe noi. Astea sunt mărunte, nici nu merită să le dai atenţie.

Tov. N.V. Podgornâi: Eu personal consider că în exerciţiul dv. trebuie să vă ocupaţi de diplomaţie. Eu am o funcţie încât trebuie să mă ocup de diplomaţie. Eu în general consider că nu sunt probleme, însă o întâlnire de cinci minute între dv. şi tov. Hruşciov ar spulbera asemenea probleme.

Mie îmi place că dv. vă revoltaţi de aceste lucruri, întrucât ele nu există şi dv. vă revoltaţi. Faptul că vă revoltaţi ne bucură.

Tov. Chivu Stoica: Tov. Hruşciov când a venit la noi a spus: la voi se taie porcii la 24 de kg.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu asta este important, noi am discutat şi probleme mari şi probleme mici. Uite, tov. Bodnăraş tace.

Tov. Emil Bobu: Şi tăcerea arată ceva.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu nu sunt un şablonist, fiecare reacţionează în felul lui. Se vede că temperamentul este aşa. Sigur că sunt lucruri mărunte. Altele sunt problemele care ne interesează, mult mai serioase.

Eu o să vă spun un lucru. Recunoaşte şi Nikita Sergheevici. Pot să se ivească şi la noi şi la dv. nişte defecţiuni. Uite, am cumpărat o fabrică de zahăr de la nemţi. Ca sistem este veche de când bunica era fată mare şi lucrează mai prost decât o fabrică tot germană construită tot la noi prin 1890-1900. Aceştia nu sunt banii mei, sunt banii ţării, ai poporului. Despre acest lucru le-am spus tov. nemţi. Când i-am spus tov. Ulbricht, nici nu m-a lăsat să vorbesc. Am avut la un moment dat sentimentul că îmi pune mâna la gură.

Tov. N.V. Podgornâi: Nu e just.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau cu tov. cehi, ne chinuim cu o serie de maşini unelte. Totul am plătit, până la o copeică. Las la o parte că e mai scump sau mai ieftin acolo sau în altă parte, dar chestiunea este să meargă. I-am rugat să vină să vadă. Sigur, noi am spus oamenilor noştri: puneţi mâna şi ajutaţi, să nu compromitem în ochii muncitorilor noştri prestigiul unei ţări vecine. La început spuneau că românii nu se pricep. Până la urmă a venit un ministru, câţiva specialişti, ca până la urmă agenţia CETEKA să dea o informaţie că aceştia au venit în România să ne pună instalaţia la punct, că noi nu ne pricepem la ele. Pe noi ne preocupă tehnica nouă, alergăm după ea, căutăm să ridicăm nivelul industriei noastre, al economiei noastre. Noi nu ne luăm după tot felul de pălăvrăgeli de felul celor cuprinse în scrisoarea de faţă.

Tov. N.V. Podgornâi: Asta o face fiecare ţară, se ocupă de tehnica nouă. Dacă aceste afirmaţii nu corespund realităţii, cu atât mai bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi când constatăm despre un lucru că nu corespunde, noi spunem asta deschis, pentru că n-am face nici un serviciu prietenilor dacă am spune că este frumos, merge bine şi în realitate el nu este aşa. ar fi o atitudine necinstită din partea noastră.

Tov. N.V. Podgornâi: Îţi place ceva, cumperi, nu-ţi place, nu cumperi. Cui îi trebuie să cumpere o fabrică veche dacă nu este bună.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici se bate într-o uşă deschisă.

După ce se termină de citit scrisoarea

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Iată deci scrisoarea.

Eu consider că scrisoarea este foarte bună, o vom examina cu cea mai mare atenţie şi vom arăta consideraţiile noastre.

Eu pe parcurs nu m-am putut stăpâni şi am mai spus câte ceva. Sigur, sunt lucruri care nu le poţi accepta, numai prin absurd, ca şi cum noi am avea o dorinţă de ceartă. Ori prietenia noastră nu este de azi de ieri, ea are rădăcini adânci. Apoi aceste rădăcini cine le-a plantat? Burghezia, reacţiunea? Această prietenie a fost plantată de partidul nostru din cele mai îndepărtate timpuri. Noi am considerat un mare succes al partidului nostru că a spulberat calomniile ce se aduceau Uniunii Sovietice de către clasele guvernante din trecut, ale reacţiunii şi s-a creat o atmosferă de adevărată, sinceră prietenie. Câteodată, când întâlneşti câte un caz din acesta, te amărăşte. Nu vreau să numesc persoane, dar se întâmplă uneori aşa, când se întâlnesc mai mulţi prieteni, te invită cineva la un pahar de vin şi spune: pentru prietenie sinceră. Pune parcă sub semnul întrebării prietenia, parcă această prietenie s-ar crea la un pahar de vin. Ea face parte din fiinţa partidului nostru.

Prin ce se caracterizează partidul nostru, politica sa, este tocmai spiritul internaţionalist pe care l-am manifestat în cele mai diverse împrejurări. Sigur că există păreri diferite într-o problemă sau alta, dar de ce să vedem un rău în asta.

Când a fost la noi tov. Andropov am avut cu el o discuţie, am primit scrisoarea care se referea la poziţia Uniunii Sovietice în problema construirii hidrocentralei de la Porţile de Fier. Atunci am avut o discuţie sinceră, deschisă, aşa cum obişnuim noi să fim. Uite, când a fost Stalin, noi nu ştiam ce se poate întâmpla, abia după Congresul al XX-lea ni s-a scos ceva care îţi acoperea ochii. Nimănui nu-i trecea prin minte că se pot petrece asemenea lucruri cum au fost acelea care au fost descoperite de Congresul al XX-lea şi al XXII-lea. Cu toate acestea noi le-am examinat cu cea mai mare atenţie. Noi într-adevăr am fost cu ochii închişi. Trebuia analizată critic orice problemă. Însuşi clasicii când îi studiezi. Aceasta este o analiză justă, pe viu, ştiinţifică.

Dar şi atunci, în timpul lui Stalin, noi am ridicat multe probleme, sigur că nu m-am gândit niciodată că poate să se întâmple ceva. Beria[202] avea o mână lungă. Ce s-a întâmplat în diferite ţări vă aduceţi aminte. Rákosi spunea: dar la dv. Nu sunt din aceştia? Voi nu aveţi din aceia din Spania? I-am spus: da, avem. Dar din aceia care au fost în lagăre? Da, avem, eu am fost în lagăr. Din cei din Spania, uite, Borilă a făcut treabă bună, este verificat. Atunci zice: bagă de seamă, uite la noi ce este.

Sau când în Comitetul Central erau pe atunci Ana Pauker, Vasile Luca, ei vedeau la noi duşmani în conducerea partidului. Am stat, m-am uitat aşa, mai era un grup de tovarăşi cu mine şi întreb: poate aveţi semne despre existenţa unor astfel de elemente? Ei [eu] îi cunosc pe oameni, le cunosc fiecare dinte, dar cum pot să trăiesc în mijlocul tovarăşilor mei de muncă şi de luptă şi să bănuiesc că fiecare este un duşman sau poate deveni duşman? Era o lipsă totală de încredere. Şi m-am ridicat împotrivă. Au fost presiuni mari şi de la Moscova, doar aveau consilieri de-ai lui Beria pregătiţi pentru aceasta. Numai că eu nu am îngăduit să facă aşa ceva. Le-am spus: scuzaţi-mă, asta nu se poate. La o şedinţă a Biroului Politic, doi generali sovietici au venit cu un document şi aduceau acuzaţia Biroului Politic de lipsă de patriotism, că nu se ocupă de organizarea producţiei militare.

Tov. N.V. Podgornâi: Cine erau aceştia?

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Nu ştiu, poate că erau oameni cinstiţi, dar aşa erau educaţi şi zic: dar ce, românii nu sunt ca şi ceilalţi, oameni cinstiţi? Tov. Chivu Stoica era un antistatal, antipatriotic şi antisovietic şi trebuia să dea ordin să-l şi aresteze. Dar cum aşa, eu am fost legat de el cu un singur lanţ. Conducerea asta nu s-a format aşa luată de colo, de colo, ci într-o lungă perioadă.

Noi am spus părerea noastră. Se spunea că ceva ce nelinişteşte este faptul că în România era prea mare linişte. Şi asta am auzit-o prima dată în sediul nostru, a doua oară la "Pace Trainică".

Altă dată am avut tot o controversă din aceasta, cu un tovarăş, nu mai trăieşte, un om cinstit, a avut el o muncă de răspundere la Ambasadă, era tot aşa o încercare din aceasta. Se vede că cineva s-a dus, a pălăvrăgit, ne-o fi prezentat într-o aşa lumină. Acesta îmi spune: Dv. sunteţi un geniu. De ce mă jigniţi. Am atâta experienţă, de la 11 ani îmi câştig pâinea singur. Mie nimeni nu mi-a dat cu linguriţa şi nu-mi trebuie mult ca să-mi dau seama despre un lucru sau altul.

Oamenii care au fost duşi în eroare au fost educaţi într-un anumit fel şi este greu să-i dezobişnuieşti.

S-au ivit preocupări la noi în legătură cu un şir întreg de probleme. Toate acestea le-am spus tov. Andropov, iar tov. Andropov îmi spunea, de două-trei ori a spus: hai să

[202] L.P. Beria (1899-1953) – din 1921 activează în cadrul CEKA/OGPU; adjunct al comisarului poporului, apoi comisar al poporului pentru Afaceri interne al U.R.S.S. (1938-1945), ministru al Afacerilor Interne şi prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (5 martie-26 iunie 1953); membru al C.C al P.C.U.S. (1934-1953), membru al Politbiroului/Prezidiumului C.C. (1939-1946), mareşal al Uniunii Sovietice (1945); arestat pe 26 iunie 1953, condamnat la moarte şi executat pe 23 decembrie 1953.

stingem, hai să stingem. Atunci eu am spus: dar ce să stingem, că nu arde nimic. Zice: hai să vă întâlniţi. Eu i-am spus, sunt de acord, dar acum nu pot, pregătim un material, vreau să discut sistematic, nu pot să spun acum data. Să îi spui lui Nikita Sergheevici că noi nu ne sustragem de la o asemenea întâlnire, că noi manifestăm acelaşi interes ca şi el pentru a clarifica ceea ce ne preocupă.

Tov. N.V. Podgornâi: Din nou vreau să spun că spre deosebire de mulţi tovarăşi eu n-am fost legat niciodată de diplomaţie. Mă cunoaşteţi, aşa cum vă cunosc pe toţi tov. de aici şi în special pe dv., eu vreau în mod cinstit să îmi spun părerea în această problemă.

Din ceea ce aţi spus şi din replicile date în timpul cât s-a citit scrisoarea, nu pot decât să mă bucur şi să mă alătur revoltei dv. că au putut să apară astfel de gânduri. Într-adevăr sunt probleme în care noi avem divergenţe şi Prezidiul C.C. şi personal tov. Hruşciov sunt îngrijoraţi de această situaţie. Înţelegeţi [înţelegem] că nu-i nimic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu i-am spus că nu-i nimic.

Tov. N.V. Podgornâi: Sunt porţile deschise. În legătură cu crearea organului interstatal de planificare şi cu construcţia hidrocentralei de la Porţile de Fier, problemele sunt clare. Mie mi se pare că după prima scrisoare, cât şi după această scrisoare tov. Hruşciov nu s-a gândit altfel. Nu se ating interesele nici unei părţi. Dar ce a ieşit în jurul acestei probleme: cu voie sau fără voie, după discutarea acestor probleme în plenara C.C. [al P.M.R.], nu toţi au fost prezenţi la această plenară şi nu toţi dau aceiaşi interpretare hotărârilor luate şi mulţi inventează ceea ce nimănui dintre noi şi dv. nu i-a trecut prin cap. Însuşi tov. Hruşciov, cum putea să se gândească la aşa ceva. Ştiţi ce atitudine are faţă de această problemă. Eu vorbesc despre tov. Hruşciov că îl cunosc mai bine decât pe ceilalţi membri ai Prezidiului C.C. Are o astfel de atitudine faţă de dv. încât nici nu se poate dori mai mult. Relaţiile dintre dv. sunt cele mai apropiate, cele mai sufleteşti şi astfel de relaţii mai apropiate dintre conducătorii partidelor frăţeşti pur şi simplu nu cunosc. M-am întâlnit şi cu alţi tov., cu toţii sunt relaţii frăţeşti, însă atitudinea tov. Hruşciov faţă de dv. o consider fără precedent.

După părerea mea, ce trebuie. Să vă întâlniţi două ore. Dacă v-aţi fi întâlnit, toate aceste scrisori n-ar fi existat.

Tov. Petre Borilă: Două ore nu sunt suficiente.

Tov. N.V. Podgornâi: Da, două ore sunt puţine, atunci două zile, pentru că sunt probleme care interesează ţările noastre.

Dv. vorbiţi că aveţi probleme şi noi spunem că sunt probleme.

Cu privire la misiunea mea, eu am o misiune definită, eu sunt conducătorul unei delegaţii pentru schimb de experienţă. Eu îndeplinesc acest rol de a transmite scrisoarea. Eu consider că cea mai mare realizare a mea în calitate de conducător al unei delegaţii care a venit în schimb de experienţă tot ceea ce mi-aţi spus şi că vreţi să-l întâlniţi pe tov. Hruşciov oricând.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, bateţi într-o uşă deschisă.

Tov. N.V. Podgornâi: Aţi spus că vă veţi întâlni.

Eu despre alt lucru vreau să vorbesc. În fiecare zi sunt discuţii din astea ici, colo. Îmi spuneţi că aveţi nevoie de timp să întocmiţi un document, să vă pregătiţi. Consider că asta este just. Însă eu consider că nu este nevoie de un document, ci să aveţi numai un schimb de păreri, eventual la noi la Kiev, unde aveţi condiţii minunate să vă şi odihniţi. Nu este necesar să aveţi o grămadă de documente. Nu este nevoie. După cum aţi spus şi dv., această prietenie este făurită de clasa muncitoare din ţările noastre, de partidele noastre. Nu este nici o problemă în legătură cu aceasta. Dacă sunt probleme, atunci hai să ne întâlnim, nu aveţi nevoie de materiale, vă întâlniţi două ore şi totul ar zbura ca praful. Vă cunosc bine pe dv. şi nu este necesar să întindem treaba aceasta. Când am citit această scrisoare, a părut ca ceva pătruns de alarmă. Eu am dorinţa ca să vă întâlniţi cât mai repede.

Tov. A.A. Epişev: Dv. ştiţi, cinci ani am lucrat aici. Dacă este să vorbim despre contactele reciproce apărute în procesul muncii, eu trebuie să spun că n-a fost aşa ceva, nu a fost nici un caz ca undeva într-o problemă mare sau mică să fi apărut vreo umbră de îndoială. Fiecare problemă mare sau mică, ţin minte cum a spus tov. Gheorghiu-Dej, trebuie să fie rezolvat cu mintea.

Au fost momente, situaţii ascuţite în relaţiile dintre partidele frăţeşti, precum şi alte probleme, şi vor fi rezolvate aceste probleme, aşa cum sublinia tov. Gheorghiu-Dej, trebuie să le rezolvăm nu cu inima, ci cu capul, acesta este un principiu de rezolvare justă, partinică a problemei.

Dv. v-aţi referit la unele probleme de istorie. Trebuie să vă spun că în această perioadă niciodată n-a apărut îndoială asupra Biroului Politic al Comitetului Central şi asupra fiecărui tovarăş în parte. Iar dacă este să vorbim despre rezultatul relaţiilor dintre statele noastre şi partidele noastre, relaţiile în diferite domenii de activitate, economie, ştiinţă, cultură, noi avem două documente minunate: unul încheiat odată cu vizita delegaţiei române de partid şi guvern în Uniunea Sovietică, şi unul încheiat cu ocazia vizitei delegaţiei de partid şi guvern a Uniunii Sovietice în Republica Populară Română. În ambele documente, într-o măsură cunoscută, se face rezultatul, analiza acestor relaţii. Acolo sunt tratate problemele principale privind relaţiile noastre, cât şi problemele interne şi externe. Mi se pare că aceste documente constituie baza pentru dezvoltarea continuă, pe mai departe a relaţiilor noastre. Nimeni nu are nici o îndoială în justeţea acestor documente. În anul 1962 am avut un astfel de document şi iată ce se întâmplă acum?

La dv. au apărut unele considerente. Desigur, puteau să apară şi vor mai apărea, însă trebuie să discutăm. Acum, întorcându-mă la scrisoare. Întrucât plenara C.C. a discutat această problemă, s-a elaborat şi o anumită atitudine faţă de această problemă. Dacă este să vorbim de o întâlnire între dv. şi tov. Hruşciov, şi dacă se poate vorbi de un material mai bun, nu aţi avea decât hotărârile plenarei. Nu este vorba de probleme discutate din punct de vedere tehnic, ci este vorba de partea politică a problemei.

Tov. N.V. Podgornâi: Eu sunt un transmiţător. Ori, nu doriţi şi dv. aceasta? Dacă este vorba de mine, eu nu cunosc pe cineva care să dorească mai mult.

Tov. A.A. Epişev: Eu cred că aceste probleme nu trebuiesc ţinute să se adune, că dv. faceţi aşa, că alţii fac aşa. De ce aşa?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se scrie mult despre această problemă în presa din diferite ţări.

Tov. A.A. Epişev: Eu citesc nu mai puţin decât dv. ce scrie presa străină, dar noi trebuie să rezolvăm problemele care s-au ivit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Adversarii noştri nu trebuie să-şi facă iluzii şi nici noi nu trebuie să ne facem iluzii despre ceea ce spun duşmanii noştri. Noi ne interesăm foarte mult de ceea ce se întâmplă în mişcarea comunistă şi muncitorească. Noi am discutat în conducerea partidului să dăm sprijin declaraţiei tov. Hruşciov în legătură cu crearea condiţiilor pentru lichidarea divergenţelor cu tov. chinezi. Trebuie să vă mărturisesc că întreaga conducere a partidului nostru speră să înlăturăm aceste divergenţe. Aici este vorba de două partide mari, de două ţări mari, de două popoare mari. Pe noi ne doare lucrul acesta. Când vedem pe tovarăşii chinezi ce fac, mai răspundem şi noi, că doar suntem oameni, însă trebuie să facem tot ceea ce este posibil pentru înlăturarea divergenţelor. Eu nu vă îndemn la împăciuitorism faţă de problemele de fond, nu îndemn la a face concesii la lucrurile principiale.

Tov. N.V. Podgornâi: Este o linie principială politică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Însă considerăm că trebuie făcut tot ceea ce e posibil pentru a se îmbunătăţi situaţia. Niciodată n-a fost în mişcarea comunistă şi muncitorească o astfel de stare de lucruri. Pur şi simplu te amărăşti, te îngrijorezi.

Tov. N.V. Podgornâi: Cum să facem?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să ne întâlnim cu ei, să discutăm. Sunt probleme de interpretare în problema războiului, a coexistenţei paşnice, în problema trecerii de la capitalism la socialism şi într-adevăr au apărut în lume fenomene care trebuie să ne reţină atenţia, că altfel ori te duci la stânga, ori la dreapta.

Tov. N.V. Podgornâi: Nu poate decât să mă bucure şi mă asociez cu fiecare din cuvintele dv.

În ce priveşte C.C. al P.C.U.S., nici un tovarăş nu poate spune că nu facem totul să ne întâlnim şi să înlăturăm divergenţele. Noi am spus să încetăm polemica, dar ei continuă să scrie în presă fel de fel de materiale polemice şi noi răbdăm. Fiecare partid comunist înţelege şi vede cum noi ne străduim. În ce măsură vom reuşi este greu de spus. Acum a venit timpul când trebuie pusă această chestiune. În ce priveşte C.C. al partidului nostru, el va face totul ca să lichidăm problemele divergente.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu-mi fac iluzia că întregul cerc de probleme îl vom lichida dintr-o lovitură. Iată, dau un exemplu. Nu de mult prietenii noştri chinezi au început să răspândească nişte materiale.

Tov. N.V. Podgornâi: Ca în orice ţară.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau să primim din străinătate aceste materiale. Noi am discutat în Biroul Politic, am întocmit o scrisoare pe care am trimis-o în toate organizaţiile de partid. Am informat partidul de natura acestor lucruri şi am spus: unde am ajunge dacă şi alte partide frăţeşti atacate ar veni tot aşa şi ar proceda cum procedaţi dv. doar dv., tovarăşi chinezi, spuneaţi de problema neamestecului în treburile altor ţări, acum de ce vă amestecaţi? Sigur, toate acestea într-o formă tovărăşească şi partinică, explicăm membrilor noştri de partid ce poziţie să ia faţă de asemenea activităţi. Ce înseamnă acesta? Ei consideră probabil conducerea noastră, aşa cum spun ei, revizionişti moderni, că n-au nimic de făcut cu conducerea noastră, trebuie să trecem peste capul ei, pentru că ea nu permite în presă tribună pentru ascuţirea divergenţelor. Noi nu suntem de acord cu aceasta, o să observaţi că şi în acele materiale sovietice unde noi considerăm că are [există] o nuanţă polemică, noi le-am scos. Noi suntem conştienţi de faptul că ei ocolesc conducerea partidului, noi ne dăm seama ce fel de aprecieri se fac când recurg la asemenea metode, dar ei îşi fac iluzii. Ei îşi închipuie că procedând aşa, partidul nostru nu are cu ce să taie această stare de lucruri. Noi le-am spus şi verbal: nu procedaţi just. Noi nu procedăm aşa şi ca atare şi dv. respectaţi normele stabilite în relaţiile dintre partidele şi ţările noastre. Dv. vorbiţi foarte mult despre respectarea Declaraţiei din 1960. Şi noi suntem pentru aceasta, pentru respectarea prevederilor acestei Declaraţii, cu atât mai mult cu cât a fost apreciată drept Carta partidelor comuniste şi muncitoreşti. Declaraţia din 1960 noi o considerăm un document marxist-leninist al timpurilor noastre, străbătut de la un capăt la altul ca un fir roşu de marxism-leninism, un document cu care nu poţi să nu fii de acord, deoarece scrie acolo despre problema neamestecului ş.a.m.d. dar voi de ce faceţi asta? Aşa le-am spus tovarăşilor chinezi. Au râs aşa, atunci am râs şi noi, dar am luat măsurile noastre.

Dacă v-aş arăta câte scrisori am primit nu numai de la membri de partid, dar şi de la nemembri de partid care condamnă acţiunea aceasta. Noi am spus chinezilor: să nu credeţi că cei ce le trimiteţi asemenea materiale vă aplaudă, dimpotrivă, vă condamnă. Dacă vreţi să fiţi condamnaţi, continuaţi.

Nu vom permite să fie atacate partidele frăţeşti, folosind asemenea metode, cu atât mai mult cu cât ei au acceptat propunerea lui Hruşciov de a înceta polemica, de a nu ne ataca, de a ne întâlni.

Cu atât mai mult când noi considerăm să ne întâlnim cu dv., să vă arătăm considerentele noastre. Şi în plenară la fel am spus, că trebuie să arătăm considerentele noastre prietenilor şi tovarăşilor noştri.

Tov. Alexandru Bârlădeanu: Doar şi în iunie [1962] dv. aţi spus că veţi pune această problemă în faţa Comitetului Central.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, am spus că problemele cuprinse în cuvântarea tov. Hruşciov conducerea partidului le va studia şi ne va spune părerea.

Mai mult decât atât - şi asta am spus-o şi tov. Andropov - în preajma Consfătuirii din 1962 noi am primit un şir de documente, unul după altul. N-am reuşit să examinăm pe primul, că a venit al doilea, al treilea, iar la Consfătuire am fost puşi în faţa altor documente, cu totul altfel. Iniţial conducerea partidului nostru a stabilit să arătăm părerea noastră, să criticăm acele părţi cuprinse în propunerile poloneze. În al doilea document multe lucruri au fost scoase, şi atunci pe cine să critici? Dar au mai rămas unele lucruri şi în documentul al doilea cu care nu eram de acord. Întâi a fost cuvântarea lui Gomulka, iar după aceea proiectul de hotărâre în care erau lucruri cu care noi nu eram de acord. Şi atunci ne-am gândit aşa: să spunem numai că nu vrem, nu se poate şi atunci hai să punem sub această frază: ţări interesate. Nu vreau eu, dar de ce să te împiedic pe dumneata. Dumneata vrei să faci întreprinderi comune sau altceva care mie nu-mi convine, poftim. Mi se putea spune, bine, cum vrei dumneata, dar de ce mă împiedici pe mine. Şi atunci am zis: poftim, însă eu sunt dator să îmi spun părerea. Conducerea partidului nostru ne-a dat indicaţia, dezlegarea, să facem divergenţe la această consfătuire din iunie şi atunci am telefonat acasă şi am rugat pe tovarăşi să schimbe această hotărâre pentru că nu avea rost să intrăm în divergenţe în 1962.

Apoi s-a ivit plenara dv. [din noiembrie 1962], declaraţia lui Nikita Sergheevici: s-au publicat unele lucruri faţă de care noi aveam observaţii. Asta se referă chiar la cuvântarea tov. Hruşciov. Înainte se publică articolul acela în revista "Probleme ale păcii şi socialismului" şi pe urmă declaraţia cunoscută în plenară, să spunem public că nu suntem de acord cu cele afirmate de tov. Hruşciov? Nu. Au început după aceea declaraţiile una după alta a conducătorilor bulgari, unguri, cehoslovaci, nemţi, polonezi. Toată presa, sigur, cu nuanţe diferite, dar cu acelaşi conţinut, publica articole în care se vedeau luări de poziţie în favoarea afirmaţiilor tov. Hruşciov, deşi trecuseră doar 3-4 luni de la întâlnirea din 1962. Ce s-a întâmplat? Apoi apar articole în diferite reviste, unde economişti, teoreticieni, conducători de partide au luat poziţie în favoarea celor afirmate de tov. Hruşciov. În toate părţile o piaţă comună, tendinţa aceasta de a se crea nişte formaţiuni statale.

O dată cu declaraţiile acestea ale partidelor frăţeşti, într-un front larg, adânc, tratat pe o parte şi pe alta au apărut idei care au constituit şi constituie pentru noi o preocupare foarte serioasă. Acestea nu sunt copilării, sunt probleme foarte serioase şi ele s-au pus public.

Trebuie să vă declar, tov. Podgornâi, că a fost la noi, în rândurile tov. noştri foarte mare amărăciune, foarte multă nedumerire, ce s-a întâmplat? Poate să iasă cine ştie ce prostie, să nu audă duşmanul, să nu spunem nimic, să ţinem gura închisă. În Plenară au dat un comunicat pentru care ne-am spat capul când l-am întocmit, în aşa fel încât să-l înţeleagă numai cei care au fost la Consfătuire şi nimeni alţii, deci numai aceia care cunoşteau poziţia noastră.

Ceea ce a părut interesant pentru presa străină a fost faptul că plenara Comitetului nostru Central n-a fost anunţată din timp şi nici ordinea de zi n-a fost anunţată, a ţinut 4 zile şi a dat şi aşa un comunicat mic. În comunicat a fost trecut că conducerea partidului nostru îşi reafirmă ataşamentul faţă de hotărârile care au fost luate în iunie 1962. Noi am râs când am citit în presa străină toate aprecierile care se făceau la adresa noastră şi am spus: ia uite cum ne urmăresc ăştia, însă nu le-a trebuit mult şi ei au şi început să scormonească. Au citit asta tov. Hruşciov, au comparat cu declaraţia noastră, pe ce punem noi accentul, apoi cuvântarea la plenară şi toate

celelalte declaraţii. Apoi au apărut articole în care se vorbea de îngustime naţională, de egoism naţional, închistare naţională, naţionalism burghez, toate acestea le-am citit, le-am adunat şi pe măsură ce apăreau tot mai multe au început să vorbească tot mai des despre divergenţe. Noi am considerat că în toate acestea nu este vorba de noi. Noi avem informaţii, cam ştim pe unde se fac asemenea aprecieri. Noi am căutat însă să ţinem secret, să nu dăm posibilitate să fie cunoscut acest lucru de la noi, să nu dăm noi argumente duşmanului publicând poziţia noastră.

În scrisoarea tov. Hruşciov ca răspuns la scrisoarea noastră privind hidrocentrala de la Porţile de Fier, are acolo un pasaj foarte bun. Se poate doar pentru faptul că au altă părere într-o problemă sau alta, poţi să calífici pe cineva într-un anumit fel, să-l pui într-o anumită categorie?

Când se vorbeşte de închistare naţională unii ne acuză pe noi. Dar dacă ar trebui să răspundem noi public celor ce vorbesc de închistare naţională şi să scoatem la iveală acele fenomene şi tendinţe pe care ar trebui ei să le observe, sigur că nu le-ar fi bine. Însă am evitat etichetarea partidelor frăţeşti.

Mai mult decât atât, în R.D.G. s-au strâns mai mulţi jurişti şi au început să discute despre independenţă, despre suveranitate, dacă nu cumva sunt noţiuni istorice depăşite, ce caracter au aceste noţiuni etc. etc. Deci se punea în discuţie independenţa şi suveranitatea. Ori se ştie că acestea nu sunt probleme personale. De ce dracu au început aceştia să discute aceste probleme, eu nu mai ştiu.

Despre cehoslovaci eu v-aş arăta nişte lucruri spuse de oameni de răspundere şi mai mult decât atât, aceste lucruri şi-au făcut loc şi în presa sovietică, nişte lucruri care pur şi simplu te uimesc şi îţi pui întrebarea cum poate un om deştept să facă aşa afirmaţii?

Tov. Alexandru Bârlădeanu: Că economiile noastre constituie un tot unic, care trebuie condus de un centru unic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu mai departe Jiri Hendrich care spune: ... sigur că ţările mai slab dezvoltate vor avea de pierdut, dar nu trebuie să suferim de închistare naţională, ci să ne ridicăm deasupra intereselor naţionale. Eu cred că nu trebuie tratate aşa lucrurile. Trebuie să ne ocupăm cu multă grijă de aceste probleme foarte actuale acum şi care mai târziu nu vor constitui o problemă.

Sigur că în viitor însăşi noţiunea de graniţă va dispare, dar în împrejurările actuale, când ţările care şi-au căpătat independenţa luptă pentru consolidarea independenţei şi dezvoltare - noi recunoaştem aceasta şi îi ajutăm în această problemă -, să ridicăm asemenea chestiuni este cel puţin greşit. Când monopolurile calcă în picioare independenţa, suveranitatea, ridicăm asemenea probleme şi spunem că acestea sunt noţiuni învechite. Ori, acestea nu sunt probleme naţionale, acestea sunt fenomene care au loc de când Lenin a întocmit lucrarea sa despre imperialism. Nu sunt procese care ne surprind, însă toate acestea atrag după sine şi o anumită apreciere, un anumit cuvânt de ordine, care nu ne sunt indiferente. Şi noi facem parte din mişcarea comunistă internaţională. Pe de o parte spunem luptaţi pentru independenţă, pentru suveranitate şi tot noi să arătăm că acestea sunt noţiuni depăşite, nu merită să te uiţi la ele.

După cum vedeţi, eu deja am intrat în unele aspecte, în unele probleme care ne preocupă pe noi. Noi vom spune toate acestea în mod cuprinzător. Examinăm de mult aceste lucruri. Nu este vorba numai de noi.

Spre exemplu, ne preocupă o problemă foarte serioasă. De ce nu sunt toate ţările socialiste în C.A.E.R.? La întrebarea aceasta am primit câteva răspunsuri, dar nici unul nu stă în picioare. A fost într-o revistă o încercare, o analiză mai mult sau mai puţin ştiinţifică, dar aşa este de naiv, pentru a justifica lipsa de participare a acestor ţări la C.A.E.R. Sigur că am mai auzit şi alte păreri cu privire la aceste probleme, însă eu nu cred în toate acestea. Uite deci o problemă care ne preocupă. Să discutăm cu ele serios, să dăm o bază materială formulărilor noastre, lagărul socialismului, sistemul economic socialist ş.a.m.d. Trebuie să

restabilim unitatea lagărului nostru. Am fost în stare să venim la putere și nu putem să punem ordine, să restabilim unitatea lagărului socialist. Trebuie să găsim soluții, să mergem într-un front unit. Este păcat când vezi Partidul Comunist Chinez, un partid mare, China este o țară mare și nu merge alături de noi.

Cu iugoslavii am avut un necaz. Noi am comemorat ziua nașterii lui Lenin și la adunarea festivă am invitat pe toți membrii misiunilor diplomatice ale țărilor socialiste și printre ei i-am invitat și pe iugoslavi. Când au văzut chinezul și albanezul pe iugoslav, au spus: stai, ce caută ăsta aici, dar ce, Iugoslavia este țară socialistă? Noi am spus așa: tovarăși, nu este loc de discuții aici, nici nu vi l-am pus în brațe pe iugoslav și atunci nici una nici alta albanezul și chinezul au plecat. Ce înseamnă oare atitudinea asta?

Ambasadorul sovietic organizează în aceeași seară o gală de filme și acolo se duce și chinezul și iugoslavul și au stat și la o masă. Merită să ne facem cruce, nu mai înțeleg nimic. La noi au plecat pentru că a venit și iugoslavul, iar dincolo s-au dus și au stat la aceeași masă.

Sigur că nu poți să fii subiectiv, nu poți fi de acord cu părerea chinezilor că Iugoslavia nu este o țară socialistă. Dacă te uiți puțin, nu trebuie să te uiți mult și vezi că Iugoslavia nu este o țară capitalistă. Este adevărat, noi am dat la timpul său o apreciere programului U.C.I. Despre aceasta am vorbit și la Consfătuirea din 1960, acolo ne-am spus și noi părerea noastră, deși între timp au mai intervenit și alte chestiuni. Ce poți să spui față de poziția lor internațională? Față de programul lor noi avem aceeași poziție ca și în 1960. A fost un timp, tov. Podgornâi, când unora nu le era clar de ce românii nu trag din toate puștile asupra iugoslavilor. Erau foarte supărați albanezii.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Însă atunci iugoslavii ne erau dați ca exemplu de felul cum luptă împotriva revizionismului albanez.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu nu am auzit asta nici de la Hrușciov, nici de la alții. Poate au spus oameni din aparat. Și oamenii din aparat poate [sic!] să spună o părere sau alta, și ei sunt membri de partid.

Noi atunci am scris un articol la care am lucrat foarte serios două săptămâni, însă articolul a plăcut, el a fost publicat și în "Pravda". Atunci însă ni s-a spus că am avea o atitudine împăciuitoristă față de iugoslavi. Acum se va spune cu multă mirare, de altfel au și început să se răspândească asemenea păreri, că uite ce interesant, românii alunecă tot mai mult pe poziții chineze. Să vedeți, nu se întâlnesc cu Tito, nu merg la întâlnire. Este adevărat că am fost invitați de Tito și am răspuns că o să găsim un moment și ne vom întâlni.

Când se fac asemenea afirmații cred că se face o mare greșeală și o mare nedreptate la adresa partidului nostru, doar se știe că noi am sprijinit P.C.U.S. nu numai pentru că el este P.C.U.S., dar pentru că am considerat că poziția lui este o poziție justă. Am luat parte activă pentru clarificarea unor probleme mari și consider că este necesar să fie clarificate anumite lucruri, dar să spui despre noi că am alunecat pe poziții chineze, asta nu se poate. Da, asta poate spune presa burgheză, aceștia care fac speculații. Dar nici aceștia, pentru că eu am informații din surse foarte bine verificate, ei înțeleg foarte bine poziția noastră, nu ne confundă cu pozițiile chineze. Așa că nici tovarășii chinezi să nu-și facă iluzii, să nu-și închipuie că noi suntem ceva care ne clătinăm la vânt. De aceea spun că nu au dreptate cei ce fac speculații din acestea. Putem să discutăm și anumite afirmații care se fac și sigur că în focul luptei care se dă se mai poate strecura și o atitudine subiectivă.

Să-i spui lui Nichita Sergheevici că am devenit "chinezi", că suferim de "închistare", de "îngustime națională", că suntem "naționaliști".

Tov. N.V. Podgornâi: Eu știu că îl cunoașteți pe tovarășul Hrușciov mai bine decât mine, el are o atitudine atât de serioasă față de relațiile reciproce, însă ceea ce are și ceea ce și dv. aveți, așa cum fiecare dintre noi avem, cât de genial ar fi un om, înainte de toate este om. Ceea ce este caracteristic omului este caracteristic fiecăruia dintre noi. Când ați spus de suveranitate, am discutat și în jurul acestei probleme sunt multe de discutat. Înțeleg că acel care nu cunoaște părerea tov. Hrușciov în această problemă ar putea să nu creadă sau să-i atribuie acest lucru. Problema aceasta a apărut și în presă, au fost discuții și în Cehoslovacia.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Toți, fără excepție, și conducători.

Tov. N.V. Podgornâi: Au apărut și astfel de păreri, că în lagărul sovietic sunt 15 republici și va fi poate și a 16-a. Poate va trebui să discutăm și această problemă. Această problemă a fost ridicată de Gottwald în timpul lui Stalin. Eu personal am fost la această discuție. Ori, noi nu putem spune acest lucru despre tov. Hrușciov, el privește cu totul altfel problema suveranității naționale, care este una din condițiile de bază între statele noastre și partidele noastre și tov. Hrușciov niciodată nu va fi de acord cu încălcarea suveranității. Eu îl cunosc bine și aș putea spune așa: niciodată și nimeni nu va auzi din gura lui că el s-ar gândi la așa ceva.

Din această scrisoare vedeți cum privește problema suveranității și mai mult decât atât, cum păstrează această suveranitate ca nimeni să nu arunce o umbră asupra acestui lucru. Dacă s-ar fi întâmplat asemenea fenomene, ce ar fi spus opinia mondială? Și așa de multe ori se spune că țările socialiste sunt satelite. Ori dacă ar mai intra încă o țară în U.R.S.S. nu am avea decât de pierdut în urma acestui fapt. Eu știu ce spune tov. Hrușciov și o să aveți discuții cu tov. Hrușciov și o să vă spună că nici nu există o astfel de problemă. Eu vă spun că o astfel de problemă nu există. Eu consider că această problemă este atât de clară, încât nu constituie o problemă. În ce privește rezolvarea problemei ca toate țările socialiste să facă parte din C.A.E.R., vă spun cinstit că sunt mai puțin legat de C.A.E.R. și nu pot să discut în contradictoriu sau să mă asiez considerentelor dv. Dv. știți mai bine. Niciodată nu s-a spus că nu trebuie permisă intrarea Chinei, Vietnamului, Coreei în C.A.E.R. Ele singure și-au spus considerentele că în momentul de față mai așteaptă. Sigur că noi trebuie să ne îngrijim să intre și aceste țări. Suntem interesați în treaba aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar noi și așa colaborăm.

Tov. N.V. Podgornâi: Și din cuvântarea tov. Hrușciov reiese că el consideră că din C.A.E.R. poate să facă parte oricare altă țară, și nesocialistă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Inițial așa era.

Tov. Al. Bârlădeanu: Acum nu scrie că numai țările socialiste pot face parte din C.A.E.R., dar spune că acele țări care urmăresc scopurile noastre, construirea socialismului.

Tov. N.V. Podgornâi: Nu țin bine minte, dar tov. Hrușciov a spus că nu interzice primirea oricărei țări în C.A.E.R.

Tov. Al. Bârlădeanu: În Statut se spune că pot participa numai acele țări care urmăresc scopurile noastre.

Tov. N.V. Podgornâi: Statutul nu interzice și primirea acestor țări și Uniunea Sovietică, ca și tovarășii români, este pentru ca toate țările socialiste să facă parte din C.A.E.R. Dacă această problemă apare suplimentar, ea trebuie discutată.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să dăm o bază mai largă C.A.E.R.-ului, să nu ne închidem.

Tov. N.V. Podgornâi: Eu vreau să spun că foarte bine ați vorbit despre China și alte probleme. Noi pur și simplu ne-am pus lacăt la gură și ne pregătim pentru consfătuire. Și noi primim asemenea materiale, dar suntem foarte reținuți, foarte precauți. Noi vrem ca toate aceste probleme să le punem deoparte, va fi consfătuirea și ne vom spune considerentele noastre acolo, ei și le vor spune pe ale lor și credem că vom stabili bune relații între noi.

Și noi tot așa considerăm, că China este o țară mare, aceasta este clar.

Că românii sunt împotriva chinezilor sau că sunt de partea chinezilor, iată ce vă spun la această problemă. Informațiile care ne vin din diferite țări sunt fel de fel și toate pornesc

de la faptul să creeze contradicţii, divergenţe. O astfel de informare a fost şi plenara CC al P.M.R. care a discutat problema divergenţelor din C.A.E.R., deci divergenţele între Uniunea Sovietică şi România. O altă informaţie este că la Constanţa s-au întâlnit ambasadorii ţărilor socialiste şi ai altor ţări, iar secretarul Comitetului regional de partid la o întâlnire s-a sărutat cu ambasadorul chinez. N-a avut loc acest fapt, însă se scrie. Aceste lucruri m-a rugat tov. Hruşciov să vi le transmit şi dv.

Nu ştiu de unde a apărut speculaţia că tov. Hruşciov ar fi spus că tov. Gh. Gheorghiu-Dej este bolnav şi că ar trebui eliberat din funcţia de prim-secretar. Tov. Hruşciov m-a rugat ca la timp să aducem la cunoştinţă şi acest lucru, pentru că nu este altceva decât o provocare. Vedeţi şi dv. cât de puternice sunt provocările.

Dacă nu aţi avut aceste informaţii, tov. Hruşciov m-a rugat să vi le aduc la cunoştinţă.

Totuşi, în relaţia dintre partidele noastre nu este nimic şi ce a fost în presa noastră probabil că a fost şi în presa dv. mai pătrunde câte ceva.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Într-adevăr pe dv. v-a surprins când pe parcurs eu am reacţionat, aceasta a fost pentru că nu sunt acestea lucrurile care ne preocupă. Sunt alte lucruri mai mari.

Tov. Leontin Sălăjan: Sigur că sunt mii de calomnii privind relaţiile noastre.

Tov. N.V. Podgornâi: Tov. Hruşciov mi-a spus să vă spun: uite ce se vorbeşte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Faptul că s-a sărutat primul secretar regional cu chinezul nu este adevărat. Bietul [Vasile] Vâlcu[203] s-a sărutat cu un consilier de la Ambasada Sovietică, cu Karpov.

Tov. N.V. Podgornâi: Agenţia France Presse a spus asta. Şi eu m-am sărutat la timpul meu cu Vâlcu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să vă spun eu cum stau lucrurile. Ambasadorul R.D.G. s-a gândit să organizeze un cockteil pe vas. Acolo, desigur a fost un coniac în cantitate mai mare şi Vâlcu, care era în regiunea lui, el este şi aşa un om entuziast, s-a sărutat cu Karpov, consilier de la Ambasada Sovietică.

Tov. N.V. Podgornâi: Poftiţi, nici nu seamănă cu chinezul cel puţin.

Dacă ridicăm aceste probleme în faţa tov. Hruşciov, ele nici nu sunt probleme. Eu nu văd nici o problemă între noi şi dv.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Socotesc că nu este nici o tragedie şi nu trebuie făcută o tragedie din treaba asta, nu trebuie umflată, se ivesc, desigur, divergenţe, ele trebuie discutate între noi şi de aceea noi am căutat să nu le trecem dincolo de baricadă, să dăm ocazie să se amestece străinii. O să ne întâlnim cât de curând, nu pot să spun exact acum când, noi suntem aproape gata cu materialul.

Tov. N.V. Podgornâi: Vă invit la Kiev, avem păduri minunate acolo, locuri minunate de odihnă. Întâlnirea este necesară.

[...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 22/1963, f.2-22.

[203] Vasile Vâlcu (1910-1999) – membru din ilegalitate al P.C.R., membru al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1960-1979), membru al Comisiei Centrale de Revizie (1979-1989), membru supleant (1965-1969) şi membru al C.P.Ex. (1969-1979), preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie (1979-1987), general maior de securitate (1953), director al Direcţiei I informaţii externe din Ministerul Securităţii Statului (1952-1956), prim-secretar al Comitetului regional Dobrogea al P.M.R. (1956-1965), prim-secretar al Comitetului de partid Constanţa (1971-1976), membru (1961-1967, 1976-1989) şi vicepreşedinte al Consiliului de Stat (1969-1975).

23. **1963 iunie 26.** Stenograma şedinţei Biroului Politic care cuprinde concluziile părţii române după vizita în România a unei delegaţii sovietice de partid, avându-l în frunte pe N.S. Hruşciov.

STENOGRAMA
şedinţei Biroului Politic din 26 iunie 1963

La şedinţă au luat parte tov.: Gh. Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraş, Borilă Petre, Ceauşescu Nicolae, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gheorghe Maurer, Moghioroş Alexandru, membri ai Biroului Politic al C.C. al P.M.R.; Bârlădeanu Alexandru, Coliu Dumitru, Răutu Leonte, Leontin Sălăjan, Voitec Ştefan, membri supleanţi ai Biroului Politic.

Au mai participat ca invitaţi tov.: Dalea Mihai, Gh. Gaston Marin şi Corneliu Mănescu.

Şedinţa a început la orele 10,00.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, m-am gândit că este bine să ne întrunim să facem un schimb de păreri după întâlnirea cu musafirii noştri, asupra celor petrecute, felul cum s-a desfăşurat şi pe cât posibil să ne dăm seama cam ce pas trebuie făcut în viitor, care să fie atitudinea noastră, ce ar trebui să facem în linii generale, orientativ, ca de la caz la caz să stabilim poziţia în legătură cu problemele mai concrete. Totodată să dăm şi unele indicaţii în legătură cu întocmirea stenogramei, care cuprinde de fapt desfăşurarea discuţiilor. Este posibil ca unele lucruri să le menţinem în stenogramă, altele care ne interesează şi care sunt mai importante să le subliniem.

În legătură cu întâlnirea, cine doreşte să-şi spună părerea?

Din partea noastră, câţi tovarăşi au vorbit?

Tov. Leontin Sălăjan: Au vorbit opt tovarăşi, împreună cu dv.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Deci au vorbit 8 din 14 tovarăşi.

Sigur, dacă ne-am fi luat după dorinţa exprimată de toţi ca să ia cuvântul, nici azi nu am fi terminat. Din partea lor se vedea clar că vor să termine cât mai repede. Dacă şi ceilalţi tovarăşi ar fi luat cuvântul, nu ar fi făcut decât să aducă noi dovezi, noi amănunte în susţinerea poziţiei noastre.

Deci, să facem un schimb de păreri în direcţia aceasta. Cine doreşte?

Tov. Al. Drăghici: Eu consider că din întâlnirea aceasta a noastră a rezultat pentru noi un lucru extrem de pozitiv. La nivelul la care au venit tovarăşii, ei au venit la un nivel înalt, au trebuit să recunoască justeţea poziţiei noastre, faptul că poziţia noastră este în interesul poporului nostru, chiar dacă acest lucru nu le-a plăcut. Au fost nevoiţi să bată în retragere pe toată linia. La început au spus că ei nu s-au exprimat aşa, dar dacă e vorba că noi nu vrem, vor fi nevoiţi să accepte. A trebuit să recunoască poziţia noastră justă şi eu cred că deşi ei susţin că cu alţii vor merge la un nivel mai înalt, mai profund, eu consider că acest profund nu va mai fi aşa de profund.

Discuţia pe care am avut-o aici şi frământarea la care a dat naştere în plenară i-a făcut pe tovarăşii sovietici să fie mai atenţi în ceea ce priveşte uşurinţa cu care s-au băgat în această istorie cu planul unic, cu întreprinderi comune şi cu planificare unică a ţărilor socialiste. Până la urmă a trebuit să spună: vezi, la Jivkov este altă situaţie, Jivkov vrea să devină o republică sovietică, deci cam asta este soarta noastră, soarta Belgiei[204].

[204] Dicton referitor la vicisitudinile istoriei Belgiei, ocupată în diverse rânduri, când de un stat, când de altul.

A trebuit să recunoască până la urmă că cehii au greutăţi mari, a spus acest lucru Hruşciov, Kosâghin a spus că situaţia nu e chiar aşa, dar au greutăţi, deci cehii caută în felul acesta să iasă din cămaşa de forţă a graniţei lor, că este o situaţie grea în care au ajuns. De asemenea, au arătat că şi polonezii au tot o situaţie grea.

Deci, situaţia grea creată în aceste ţări mai industrializate i-a îndemnat pe sovietici să dea curs acestei tendinţe ca să treacă la unificare, la crearea acestui plan.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei au prezentat situaţia acestei ţări în felul în care a prezentat-o pentru a arăta că sunt nevoiţi, datorită fenomenelor care împing la relaţii mai strânse cu Uniunea Sovietică, ca şi cum dânşii manifestă indulgenţă şi merg în întâmpinarea acestui fapt. Dar dacă pentru ei este favorabil şi valabil, acest lucru nu mai este valabil pentru noi. Despre noi a spus: voi aveţi un avantaj vremelnic, aceasta pentru a justifica necesitatea propunerilor pe care dânsul le sprijinea.

Tov. Al. Drăghici: Până la urmă au spus că ei le sprijină. Este o mare victorie pentru noi că principiul suveranităţii este o problemă în care ei au trebuit să dea înapoi, a trebuit să-şi modifice poziţia.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El formal nu are de ce să-şi modifice poziţia. Ei au susţinut că nici nu s-au gândit la aşa ceva, că aşa ceva este de la sine înţeles, că dv. nu ne înţelegeţi, nouă nici prin gând nu ne-a trecut aşa ceva. S-a referit la suveranitate, la principiul unanimităţii, principiul majorităţii.

Tov. Al. Drăghici: Spunea că într-adevăr aceasta nu este just, că duce la încălcarea suveranităţii, până la urmă a rezultat că l-ar fi introdus cineva acolo ca şi cum l-ar fi introdus prin contrabandă. De aici a rezultat cu prisosinţă şi locul pe care ni-l atribuie ei nouă în C.A.E.R.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acesta este şi scopul, că a doua zi au venit şi au citit din articolul lui Hruşciov care a apărut în revista "Probleme ale păcii şi socialismului"[205], pasagiile unde Hruşciov se referă la suveranitate şi asta în felul cum au înţeles ei.

De altfel, când a vorbit de suveranitate, a spus: de ce nu ne urmăriţi pe noi, că noi susţinem acest lucru, însă altceva este. Dv. consideraţi că dacă va exista acest plan unic, aceasta ar duce la ştirbirea suveranităţii şi noi ne-am gândit la lucrul acesta şi vom face aceasta fără ca să ducă la ştirbirea suveranităţii, numai că românii au înţeles greşit această problemă.

Tov. N. Ceauşescu: Prin ce a spus Kosâghin, el a vrut să demonstreze că nu este încălcarea suveranităţii.

Tov. Al. Drăghici: A rezultat de aici şi locul pe care ni-l acordă nouă în C.A.E.R., că prin felul cum au acţionat au manifestat înţelegere faţă de ţările care au greutăţi, ca cehii, germanii, că noi nu înţelegem asta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu trebuie interpretat chiar aşa. Nu este aşa, nu trebuie să exagerăm. Noi trebuie să tragem învăţăminte, că noi trebuie să ne ajutăm unii pe alţii.

Tov. Al. Drăghici: În ceea ce priveşte poziţia noastră, cred că au fost dezbătute principiile de bază ale scrisorii noastre şi tovarăşii noştri care au luat cuvântul s-au străduit, şi eu consider că principiile formulate în scrisoare au rezultat cu prisosinţă din fermitatea poziţiei noastre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este un succes deosebit că scrisoarea a fost luată ca bază de discuţie.

Tov. Al. Drăghici: Acum, în ceea ce priveşte problemele celelalte care i-au pus într-o situaţie mai grea, în ceea ce priveşte problema amestecului în treburile interne şi problema cu agentura, cred că acest lucru, mai ales la Hruşciov, a fost o chestiune care l-a pus într-o

[205] Articolul a apărut în septembrie 1963 şi a fost incriminat de români pentru că relua ideea planului unic în C.A.E.R.

situaţie aşa de grea că el ştia ce a fost după moartea lui Stalin, ce porcărie au făcut ăştia că agentura în Iugoslavia. El a fost preocupat foarte mult de problema asta. Tot timpul a fost preocupat de problema asta a agenturii, asta înseamnă că i-am prins bine de coadă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici ar fi trebuit să arătaţi în ce fel au mers ei în întâmpinarea plenarei noastre, că asemenea lucruri pun în pericol relaţiile de prietenie dintre ţările noastre.

Tov. Al. Drăghici: Este adevărat, însă întrucât el a recunoscut asta, întrucât el a venit în întâmpinarea noastră, părerea mea este că nu trebuia. A spus că trebuie să-i mai batem pe aceştia care lucrează în muncă informativă, dar nu a spus pentru ce. Asta înseamnă să-i batem ca să lucreze mai bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu, nu.

Tov. Al. Drăghici: Tovarăşi, în chestiunea aceasta, ei au poziţia asta. Există o mare preocupare de spionomanie la ei. În această direcţie, Hruşciov a spus că vin de la securitate la el şi-i spun: uite ce se petrece în România, îi vin cu diferite chestiuni pe cap, că de ce s-a desfiinţat şcoala N.K.V.D., aceştia vin cu o serie întreagă de probleme, deci sunt alimentaţi cu spionomanie de parcă la noi în ţară s-ar întâmpla nu ştiu ce fel de lucruri prăpăstioase ca şi în ţările capitaliste. Aparatul lor este orientat unilateral, vin la noi şi caută nod în papură, nu vin să vadă munca oamenilor, partea aceasta a orientării, speră să găsească şi inventează lucruri care nu există în realitate, tendenţioase pentru că sunt preocupaţi de spionomanie, preocupaţi de lucruri care nu au nici în clin nici în mânecă cu relaţiile frăţeşti dintre ţările socialiste.

Lucrurile acestea au produs mare surpriză în rândurile lor când au fost ridicate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A fost într-o situaţie foarte grea, era parcă speriat.

Tov. Al. Drăghici: Jegalin era cu Emil şi mi-a spus: Tovarăşe Drăghici, noi nu avem asemenea agentură în ţara dv. Când i-am spus că Jegalin nu ştie despre agentură, a tăcut din gură şi cu asta s-a terminat discuţia.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Hruşciov a rămas surprins de ce i-a spus Sălăjan, parcă era pus într-o situaţie foarte grea.

Tov. Al. Drăghici: În orice caz tovarăşi, de aici rezultă că poziţia noastră principială, aşa cum a procedat conducerea partidului nostru, punerea justă şi fermă a problemei i-a făcut să recunoască că avem dreptate şi la urma urmei să-şi modifice poziţia, rămânând că ei vor colabora cu celelalte ţări în afara C.A.E.R., dar că totuşi vor rămâne mai departe pe poziţiile lor.

Aceasta însă, în orice caz, a fost o lecţie pentru ei şi eu cred că în viitor vor fi mai atenţi în ceea ce priveşte colaborarea, desigur că şi cu ceilalţi vor fi mai atenţi.

Cred că şedinţa pe care am avut-o, discuţia avută dă mult de învăţat, în ceea ce priveşte poziţia noastră justă, tezele noastre juste, fermitatea principiilor noastre juste, în acelaşi timp se vede că nu numai liderii sunt cei care se pronunţă în asemenea probleme ci sunt şi ceilalţi din Biroul Politic care-şi spun cuvântul lor, iau poziţie.

A trebuit să recunoască că problemele C.A.E.R. nu sunt numai la latitudinea tovarăşului Bârlădeanu şi a tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej, ci îi preocupă pe toţi membrii Biroului Politic. A trebuit să vadă părerea colectivului în această direcţie, a conducerii noastre, lucrul acesta nu l-a scăpat din vedere. Cred că din aceasta noi putem să tragem şi anumite foloase, deşi acolo au mai fost şi unele spirite făcute pe seama diferitelor stări de lucruri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A reieşit clar din toate acestea că ei n-au greutăţi, aşa cum se arată, că ei au introdus sistemul, ei au făcut teoria asta.

Tov. Al. Drăghici: Ar trebui să mai aduc aici şi chestiunea cu informările, în orice caz trebuie trase toate învăţămintele care se impun. Cred că a fost o lecţie şi pentru ei, dar şi pentru noi, un învăţământ. În afară de aceasta noi trebuie să tragem şi anumite concluzii. Ei au bătut în retragere, însă nu au renunţat la poziţia lor. Pe viitor, noi trebuie să fim foarte

atenţi, să fim vigilenţi, pentru că ei nu au renunţat, au căutat ca sub forma aceasta să afirme principiile pe care le au faţă de R.D.G. şi faţă de ceilalţi, ei caută să ne învăluie, lucru la care trebuie să fim atenţi pe viitor, cu asemenea spirale, o să ne întâlnim tot timpul cât există actuala situaţie a lucrurilor. Ei nu şi-au făcut autocritica, să vină şi să spună că au greşit, ei au rămas la poziţia lor: dacă voi nu vreţi?

Eu sunt sigur că ei au făcut multe prostii, ei sunt enervaţi că n-au venit ca să ne întrebe mai înainte. Deci, cred că şi pe viitor ne vom mai întâlni cu astfel de chestiuni. Nu putem spune de acum că avem succes deplin şi putem să considerăm încheiată şi închisă treaba asta, trebuie să rămânem atenţi, vigilenţi şi acolo unde sunt apărate interesele ţării noastre sau avantajele ţării noastre, acolo să acceptăm, restul să respingem.

Când a plecat, a venit la mine să mă sărute, eu niciodată nu am discutat cu omul acesta ceva. Noi am discutat o dată problema cu ţuica, când am fost la raţe şi a ieşit toată povestea aceea, deci alte discuţii cu el eu n-am avut niciodată, însă ieri la plecare, vine la mine, mă bate pe umăr şi îmi spune: dar nu eşti supărat pe mine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Te-a văzut pe tine încruntat şi cum eşti tu şi sprâncenat a crezut că eşti supărat pe el.

Tov. Leontin Sălăjan: Părerea mea este că şedinţa s-a desfăşurat bine, cu anumite succese pentru noi. Problemele pe care le-a ridicat partea noastră, adică problema suveranităţii le-a fost bine demonstrată cu faptul că asta nu este o chestiune de paradă, ci se manifestă într-un mod concret, în problemele economice care nu sunt probleme nelegate de suveranitate, asta înseamnă a vedea bine lucrurile şi anume practic cum trebuie înţeleasă această problema. Cred că acesta a fost un lucru foarte pozitiv. Eu socotesc că în general partea noastră a venit bine pregătită, bine argumentată cu lucruri foarte concrete. Aceasta i-a determinat ca a doua zi Kosâghin să vină cu cele ce a spus.

Socotesc că a dat înapoi cu unele lucruri, în problema asta a majorităţii în cadrul C.A.E.R., în problema organului unic de planificare, că acolo nu se pot lua hotărâri decât dacă toată lumea este de acord, în unanimitate, deşi ei găsesc diferite forme de a determina pe om să-şi calce pe inimă.

În organele acestea pe care le-au propus în ultimul timp, ei spun că principalul este colaborarea, însă mai adâncită, coordonarea adâncită. Ei au încercat diversiunea cu China şi ţările asiatice că noi am avea gândul să găsim aliaţi în China. Cum pot ei să creadă treaba asta. A spus întâi, prima zi, în glumă şi apoi a doua zi a ridicat-o din nou.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În definitiv de ce să nu ne găsim şi noi aliaţi cum fac ei.

Tov. Leontin Sălăjan: Pe urmă felul cum spun ei că înţeleg principiile astea ale ajutorului reciproc, pentru că după cum spun ei numai ei ajută, atunci nu mai este principiul ajutorului reciproc, asemenea principiu nu este just pentru noi, a spus: - pentru noi toată treaba asta este grea, uite vom da cehilor care ne-au cerut 9 milioane tone petrol. Ce sunt chestiunile acestea tovarăşi, dar ei de la cehi n-au primit nimic?, au primit şi ei de la cehi maşini-unelte.

Noi le-am dat lor de pe timpul armistiţiului. Uite noi avem la Braşov Uzina Hidrotehnică, am stat acolo de vorbă cu un maistru şi a spus: - uite asta a început să se producă de pe timpul când dădeam pentru armistiţiu, dar câte lucruri se mai pot spune, ce, numai tu ajuţi, ţie nu-ţi dă nimeni, doar nu primeşti de la Dumnezeu. M-am gândit mult cum poate să spună asemenea lucruri. Asta a spus-o ca să arate că unii trăiesc din ajutorul lor. Doar relaţiile noastre sunt bazate pe ajutor reciproc, tot ce primim plătim şi tot ce dăm ni se plăteşte, că doar nu trăim din mila lor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: S-a referit el şi la manierele chineze, că atunci când te invită la masă trebuie să te scoli şi să spui mulţumesc pentru masă. Se vede că chinezii au spus-o tot referitor la ajutor şi la felul cum este comentat acest ajutor, ca să termine o dată cu

această interpretare a ajutorului, dar ce, noi suntem ologi, noi nu suntem numai cei care primim, ce, nu avem şi noi contribuţia noastră?

Tov. Chivu Stoica: Dacă primeşti mărfuri pe care le plăteşti, asta înseamnă tot un ajutor, ei aşa au spus.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aceasta este introducerea, aceasta presupune ajutor reciproc şi nu altceva.

Tov. Leontin Sălăjan: De ce îl supără pe el chestiunea aceasta ridicată de chinezi, care au spus că în primul rând să se bazeze fiecare pe forţele proprii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El singur a confirmat că poporul ţării respective construieşte socialismul şi nu bazat pe nu ştiu ce.

Tov. Leontin Sălăjan: Sigur că aicea cu Cuba, eu am impresia că el nu a uitat că a spus tovarăşului Gheorghiu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A uitat. Eu mi-am pus întrebarea de ce a uitat? Cu mine nu a discutat, nu mi-a cerut părerea ci pur şi simplu aşa, mi-a adus la cunoştinţă că doar trimite rachete în Cuba. Îmi pare bine că aţi înţeles şi nu v-a mâncat limba să-i spuneţi, pentru ca mai întâi l-aţi fi jignit, este un semn neplăcut pentru el, nu era o problema simplă şi nici secundară.

Tov. Leontin Sălăjan: O asemenea problemă ar trebui dezbătută, el singur a spus că eram aproape de război.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mai întâi de toate nu rezistă unei logici felul cum a prezentat problema cu Cuba. El a spus la un moment dat că a fost o aventură din partea lor, că nu puteam să ştim dacă va genera sau nu va genera război, apoi în timpul expunerii lui, exprimându-şi părerea până la capăt, să ne arate de câte ori s-au întâlnit şi au discutat în Prezidiu această problemă, pentru a ne arăta că au tratat serios lucrurile şi până la urmă au trebuit să trimită în apărarea Cubei acele rachete şi că asta era strict necesar pentru a apăra Cuba.

Tov. Leontin Sălăjan: Cred că este bine că li s-a spus în legătură cu informarea, însă nu ne-am făcut iluzia că vor renunţa, dar şi noi când îi vom prinde n-o să rămână nescărmănaţi. Tovarăşul Gheorghiu le-a spus că trebuie să fie atenţi şi să nu ia în consideraţie tot ce li se spune despre România. Noi avem cifre despre această situaţie. I-a mai spus acolo ceva probleme şi tovarăşul Bodnăraş. I-am spus de problema controlului de la graniţă, unde am avut situaţia cu trei ofiţeri de ai noştri care au fost buzunăriţi ca hoţii de cai, le-a desfăcut şi tapiseria de la automobil.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A fost verificat acest lucru?

Tov Leontin Sălăjan: A fost verificat.

I-am spus şi problema aceea cu grănicerul, uite cum s-a întâmplat, ca de ziua grănicerilor au fost invitaţi tovarăşii de ai noştri la ei şi acolo la o masă unde era un erou al Uniunii Sovietice, acesta a ridicat problema că el a luptat la Prut pentru apărarea Uniunii Sovietice, afară dacă se va întâmpla ceva va fi gata să lupte din nou la Prut.

A doua problemă, i-am spus, uite cum se lucrează cu reprezentantul nostru în Comandamentul Unit al Tratatului de la Varşovia, lui i s-a părut suspect că prea multă atenţie i se da, că vine ba electricianul de controlează lumina, ba cel cu canalizarea îşi face de lucru prin casă pe la el, asta l-a făcut să fie atent şi s-a uitat prin casă şi a găsit doua microfoane instalate.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi el ce a spus?

Tov. Leontin Sălăjan: A făcut aşa un gest.

Tov. Al. Drăghici: A spus că el i-a spus lui Semiceastnâi[206] să fie atent şi să vadă ce face.

[206] V.E. Semiceastnâi (1924-2001) – om politic sovietic; din 1947, prim-secretar al C.C. al Uniunii Tineretului Comunist leninist din Ucraina; din 1950, secretar, iar din 1958 prim secretar al C.C.

Tov. Leontin Sălăjan: El spunea că toate acestea au pornit din cauza plenarei voastre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu sunt sigur că el este convins că noi avem mai multe lucruri şi nu le spunem.

Tov. Leontin Sălăjan: Când i-am spus o asemenea problemă, când un colonel sovietic de la securitatea dv. a căutat să-l recruteze pe ataşatul nostru militar ca să-i dea informaţii fără ştirea conducerii ţării şi că exista un om în România cu care poate să ia legătura, asta a fost acum doi ani.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Probabil erau neliniştiţi să vadă ce curs iau lucrurile, poate spre stricarea prieteniei şi ei au început să scrie, uite unde merg lucrurile.

Tov. Leontin Sălăjan: În concluzie, părerea mea este că şedinţa şi-a atins scopul, într-un fel şi au recunoscut lucrurile. Când Kosâghin citea lecţia, tovarăşul Gheorghiu a venit cu intervenţia spunându-i că şi noi putem vorbi despre clasici, dar noi vorbim de lucrurile de acum. Asta socotesc că foarte bine a făcut că l-a întrerupt.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Era un fel de informare de aceea ce fac ei, încotro se orientează, pentru a ne arăta documentat că nu este călcată suveranitatea.

Tov. N. Ceauşescu: Cred că dimpotrivă, caută să ne convingă că este bine chiar dacă renunţaţi la suveranitate, că uite ce avantaje avem.

Tov. Leontin Sălăjan: Părerea mea este că în fiecare caz în parte trebuie să facem o analiză a fiecărei propuneri, unde ne convine, într-o anumită problemă să mergem, unde nu ne convine să nu mergem.

Tov. Al. Moghioroş: Eu socotesc că în primul rând ideea de a participa tot Biroul Politic la această întâlnire a fost foarte bună, pentru că eu am avut impresia că tovarăşii sovietici au venit cu un plan, cu un anumit plan de a trece în ofensivă. După ce au văzut cum stau lucrurile au mai lăsat, mai ales după ce tovarăşul Gheorghiu a făcut introducerea în care a arătat că noi am trimis un document pe care dv. l-aţi studiat, acest document rămâne baza de discuţie. Într-adevăr, tovarăşul Hruşciov când a luat cuvântul a fost nevoit să arate că el recunoaşte că principiile dintre ţările socialiste sunt principii care sunt valabile şi fără aceste principii nu se poate concepe colaborarea.

El a afirmat că principiul unanimităţii este un principiu de care nu te poţi lipsi şi apoi a început să-l dezvolte şi când a spus că suveranitatea între ţările socialiste este şi într-o parte şi în alta obligatorie şi aici a făcut o pledoarie documentată ca noi să înţelegem situaţia celorlalte ţări, cum este Germania şi Cehoslovacia şi chiar Polonia şi că el a afirmat că cu aceste ţări, recunoscându-le suveranitatea, noi suntem hotărâţi să mergem mai departe. Văzând poziţia noastră, eu trebuie să spun că am avut impresia că într-o parte el cedează din poziţia sa şi susţine că de fapt între noi nu există o deosebire fundamentală, ci este o deosebire de interpretare, că voi nu ne-aţi înţeles bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Că aceasta ar fi o încercare de schimbare de poziţie de a se acoperi cu asta, că ei nu au pus niciodată asemenea probleme, că există ceva, dar că este înţelegere diferită, că noi nu înţelegem ce este asta.

Tov. Al. Moghioroş: De fapt, Kosâghin a încercat să trateze această înţelegere diferită. Acesta încerca să spună că sunt anumite avantaje care ar veni în cazul renunţării la suveranitate.

Acum ce impresie mi-a făcut. Impresia mea a fost că atunci când şi-a dat seama că a pus pe tapet o asemenea problemă gravă şi-a dat seama că a sărit peste cal. Că ei au greutăţi,

---

al Uniunii Tineretului Comunist leninist din U.R.S.S.; în 1959 este numit adjunct al secţiei organelor de partid a C.C.; preşedinte al K.G.B. (1961-1967);vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al Ucrainei (1967-1981); membru al C.C. (1964 -197).

că vor trece la integrarea economiei ţărilor socialiste, a ţărilor cum este Germania, Cehoslovacia, Polonia, Bulgaria şi într-o anumită măsură şi Ungaria.

De altfel, aşa a fost apreciat de noi şi înainte de întâlnire, că nu trebuie să privim numai partea economică, ci şi încercarea lor de a ne angaja într-un sistem economic pe care îl poţi ţine în mână că au în vedere o etapă mai îndepărtată, această idee pentru mine a fost extrem de semnificativă, a fost semnificativ faptul că tovarăşul Hruşciov când a citit Bârlădeanu scrisoarea lui Jivkov a sărit imediat în apărarea acestui articol.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: S-a mai bălăbănit pe parcurs.

Tov. L. Răutu: A spus că Jivkov nu intenţionează să facă caz.

Tov. Al. Moghioroş: Mi se pare a doua oară a ridicat chestiunea că de fapt tovarăşii cehi încă din 1948, în timpul lui Stalin, au vrut să se unească cu Uniunea Sovietică. Însă, tovarăşi, mi-a făcut această impresie că el foarte puternic a subliniat, că el în calitate de comunist nu poate să nu trateze perspectiva, că în perspectivă nu se poate concepe comunismul naţional, cutare, cutare, în anumite forme, însă când va fi aceasta şi cum va fi acest lucru nu poate spune. Folosind aceste cuvinte ridicole, stângiste, ca să ne impresioneze a căutat să plaseze ideea că noi privim problema aceasta a colaborării de pe poziţie naţionalistă şi ei sunt aceia care privesc de pe poziţia internaţionalistă, aducând dovezi că ei ajută pe germani, cehi, pe bulgari.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu ne-a făcut pe noi că suntem naţionalişti burghezi, că s-ar ajunge să ne schimbăm figura de comunişti în naţionalişti?

Tov. Al. Moghioroş: Şi-a dat seama că au pus o asemenea problemă care pune în pericol unitatea ţărilor socialiste. Aşa cum a dat să se înţeleagă, ei vor merge mai departe în domeniul integrării economice în anumite ramuri industriale.

Dânşii formal au recunoscut că planificarea, coordonarea planificării, trebuie să se facă pe baza suveranităţii naţionale, însă fără să precizeze cum se va face această coordonare a planurilor, fără amestec în treburile interne. El singur a spus: cum va fi, asta nu ştiu.

Eu am avut aceeaşi impresie, că la propunerea noastră documentul şi problema ridicată de tovarăşul Gheorghiu-Dej au fost primite cu foarte mare răceală, dar noi va trebui să insistăm până la capăt.

Tov. N. Ceauşescu: Ei o să spună, uite, o să dăm Bulgariei, Cehoslovaciei.

Tov. Al. Moghioroş: În concluzie, eu socotesc că noi nu am făcut nici o concesie, noi în aceste discuţii am întărit poziţia noastră. Cred că tovarăşii şi-au dat seama, de altfel au spus-o într-o formă, că prima dată în activitatea lor de nu ştiu cât timp, şi-au găsit cum se spune naşul, când s-a spus pe nume lucrurilor.

Eu sunt de aceeaşi părere cu tovarăşii care au luat cuvântul aici că trebuie să fim în continuare atenţi, să analizam fiecare problemă şi pe baza principiilor, pentru că ţăria noastră constă în aceea că noi stăm pe baze principiale când dânşii caută diferite metode ca să promoveze scopurile lor. Deşi ei încearcă să arate că noi am criticat pentru interese mercantile, asta nu corespunde adevărului, că noi am criticat pe baza principiilor care trebuie apărate până la capăt.

Eu sunt de aceeaşi părere cu tovarăşii, că acesta a fost primul contact unde au văzut cu cine au de-a face. Sigur că ei pot să încerce pe alte căi. Eu cred că aşa cum au încercat să ne mintă într-o serie de chestiuni economice, să ştiţi că acestea nu sunt fără urmare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Însă noi nu vom merge unilateral în aprovizionarea cu materii prime de care are nevoie industria noastră.

Tov. Al. Moghioroş: Sunt o serie de probleme în care noi trebuie să ne punem de acord. Tovarăşe Gheorghiu, consider că între partide comuniste şi muncitoreşti nu este

permis ca un conducător să formeze astfel de probleme de represiuni economice împotriva unei ţări socialiste. Cum este posibil acest lucru? Pentru că ne situăm pe o asemenea poziţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi noi îi situăm pe ei pe o anumită poziţie.

Tov. Coliu Dumitru: Eu consider că întâlnirea care a avut loc între conducerea partidului nostru şi a Uniunii Sovietice, faptul că dânşii au venit aici la noi, însăşi desfăşurarea discuţiilor timp de două zile, cred că are o semnificaţie şi o importanţă deosebită nu numai pentru moment, că am pus la punct o serie de probleme, dar cred că va avea un efect cu durată mai îndelungată, în sensul că încă o dată, oricât de meşteri ar fi şi pricepuţi în tertipuri - uite am vorbit şi brutal -, cred că tovarăşul Hruşciov şi ceilalţi tovarăşi sovietici au văzut că în persoana partidului nostru au de a face cu un partid, cu o conducere care ştie ce vrea şi că poziţia exprimată în scrisoarea noastră nu-i altceva decât confirmarea faptelor în practică a poziţiei principiale, consecvente pe care o adoptă partidul nostru în problemele cele mai importante. Poziţia reflectă într-adevăr fără şovăire şi fără lozincăraie, că este izvorâtă tocmai dintr-o înţelegere justă care trebuie aplicată cum spune învăţătura marxist-leninistă în diferite perioade în cadrul unor probleme deosebit de gingaşe, deosebit de importante.

Eu cred că nu se poate pune problema că trebuie să trecem cu vederea faptul că ei au înţeles aceste lucruri. Ei şi-au dat seama că nu se poate aici nici cu ameninţarea sub diferite forme şi aluzii în legătură cu sancţionări economice şi presiuni de tot felul. În orice caz, nu le-a mers şi nici nu le va merge.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aşa de tare s-a fâstâcit, că eu am înţeles că are în vedere pe cineva care ar vrea să rupă legăturile economice.

Tov. I.Gh. Maurer: Problema s-a pus şi a spus că ar fi bine să nu rupeţi legăturile economice.

Tov. Dalea Mihai: El a spus că socotesc că nu este în interesul vostru ca să rupeţi relaţiile economice cu noi.

Tov. Leonte Răutu: A spus că în sfârşit am ştiut că nu aveţi avantajul ca să rupeţi legăturile economice cu noi. A fost aşa o mişcare la masă întrucât el s-a speriat puţin, ca şi cum şi-ar fi dat seama că ar fi făcut ceva care a întrecut măsura.

Tov. I.Gh. Maurer: Cum a putut să intre în capul lui aşa ceva, cum a putut?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu v-a lăsat şi vouă impresia că nu ne-am înţeles? Eu am crezut că se referă că cineva i-ar fi adus la cunoştinţă că românii vor să rupă legăturile economice cu ei.

Tov. Al. Bârlădeanu: Această idee a lui pe care noi n-o înţelegem spune: eu vă spun că voi vreţi, dar să ştiţi că şi eu vreau. Aceasta este legată şi de asta când a spus: - hai să trecem la relaţii în dolari. Acestea sunt două aspecte ale aceleiaşi probleme.

Tov. Coliu Dumitru: Eu vreau să subliniez câteva momente importante şi instructive pentru noi. După cum au spus, ei au văzut că poziţia noastră principială şi categorică exprimată nu a fost o surpriză pentru dânşii, ei au cunoscut-o şi cunosc adevărata cauză, fondul problemei, problema planului unic şi a uniunilor, în nenumărate cazuri a fost spusă şi demonstrată poziţia noastră şi în determinarea lucrurilor cu care vin dânşii şi în primul rând problema suveranităţii. Nu este de trecut cu vederea, tovarăşi, şi trebuie subliniat că aceasta este la cel mai înalt nivel o delegaţie care vine la noi din cele trei care au venit.

La început a venit Andropov, care a venit ca să discute cu noi, pe urmă a venit Podgornâi, cum a spus chiar el, ce credeţi că Podgornâi a venit la voi să vadă cine ştie ce lucruri, a venit ca să discute cu voi, să vadă ce fac românii ăştia, deci după aceasta a venit această a treia delegaţie, care este cea mai importantă.

Deosebit de important a fost că noi de la început până la sfârşit am fost în ofensivă, ei de la început au trecut în apărare, dar au început de a căuta chiar în această apărare a lor să

facă diversiune, să spună că noi nu vrem să-i înţelegem, că noi nu i-am înţeles că el stă pe baza suveranităţii şi a unanimităţii ş.a.m.d.

Pentru mine a fost deosebit de interesant când ei, a doua zi, s-au sfătuit şi i-au dat lui Brejnev însărcinarea să facă o lectură foarte amănunţită în legătura cu teza lui Hruşciov din "Problemele Păcii şi Socialismului".

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi ce să citească, tocmai problemele legate de suveranitate, ca să arate că Hruşciov nu s-a gândit niciodată la asemenea probleme.

Tov. Leonte Răutu: Nu aţi auzit ce mi-a spus Podgornâi la plecare: - Nu mai strângeţi atâtea citate şi pe urmă s-a adresat tovarăşului Gheorghiu şi i-a spus: - I-am spus lui Răutu să nu mai strângă atâtea citate.

Tov. Coliu Dumitru: Fără îndoială că în problemele pe care le-am ridicat noi într-o serie de locuri, ei au dat înapoi, sigur că noi oricând avem în mână aceste argumente de a arăta că ei încalcă, mai ales cum se întâmplă că el abia spune ceva, că pe urmă vine şi încalcă ce a spus.

Sigur, tovarăşi, că el are un anumit fel de a privi şi problema suveranităţii şi problema planului unic, de aceea a spus că el vrea ca şi în mormânt să fie socotit comunist.

Eu cred că dacă luau şi alţi tovarăşi cuvântul, sigur că nu a fost timp, însă eu am avut părerea că în a doua chestiune noi putem să mergem foarte serios şi să punem lucrurile la punct. În primul rând problema cu chinezii, lui nu i-a plăcut, el a făcut o diversiune aici, însă eu cred că noi am fi putut să demonstrăm că trebuie să lăsăm la o parte chestiunile personale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu am spus că eu nu pot să spun că tot ce vorbesc chinezii sunt greşeli şi nici tot ce spun sunt adevăr. Este cunoscută poziţia noastră, ar fi greşit să se spună că românii au început să vorbească o limbă chineză. Când m-am referit la iugoslavi a dat el din cap, dar nu era entuziasmat, pentru că în această problemă ei au alt punct de vedere. Eu v-am mai spus considerentul pe care dânsul îl susţine.

Tov. Coliu Dumitru: Sigur că de aici pentru noi decurg o serie de lucruri foarte importante, prin faptul că noi stăm pe o poziţie principială. Socotesc că a fost momentul oportun pentru a se pune problema imixtiunii în treburile interne. Eu sunt convins că definitiv nu vor renunţa la problema asta, părerea mea este că i-a pus în gardă, nu poate să nu-i mişte şi să se gândească ce trebuie preţuit mai mult, pentru că la urma urmei, nici lor nu le este indiferentă prietenia şi colaborarea cu noi. Sunt metode şi tertipuri care acuză mai bine.

Tov. N. Ceauşescu: El a avut dreptate că a dat vina pe Drăghici, că nu-i prinde.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar unde am ajunge dacă am proceda şi noi în felul acesta.

Tov. Coliu Dumitru: În concluzie, cred că prin poziţia noastră pe care noi am exprimat-o nu numai faţă de dânşii, partidul nostru a ieşit întărit nu numai faţă de dânşii, dar pe plan internaţional nu numai în cadrul ţărilor socialiste, partidul nostru, conducerea partidului nostru iese întărită din această chestiune. O fi oleacă de camuflaj, de mascare, însă faptul cum au plecat de la noi scoate în evidenţă faptul că noi avem dreptate şi în faţa acestui argument nu au avut ce face, a trebuit să dea înapoi.

Eu sunt de acord cu întreaga această problemă, de când partidul nostru a urmărit-o deosebit. Aceasta este forma cea mai bună, că noi am informat activul de partid, că noi susţinem că e just şi că în continuare de pe această poziţie trebuie să tratăm toate problemele legate de relaţiile cu partidele frăţeşti.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu consider că prin efectele sale întâlnirea aceasta depăşeşte cu mult problemele C.A.E.R., că atinge probleme mult mai mari şi probleme de relaţii. Situaţia poziţiei noastre remarcă faţă de noua unitate, o serie de probleme care sunt ca rezultat al acestei întâlniri. În ce priveşte scrisoarea noastră, câteva idei s-au clarificat, altele au rămas confuze.

Eu cred că ei n-au venit aici pentru a discuta unele probleme, ei au venit din cauza situaţiei din mişcare, lor le este teamă să nu se întâmple ceva cu România şi atunci erau dispuşi să vină să recunoască sau să nu recunoască. Pe ei îi interesează ca măcar încă 6 luni sau un an de zile să fie linişte.

Este un mare succes faptul că el a confirmat că recunoaşte problema suveranităţii, principiile unanimităţii, principiul neobligaţiei hotărârilor, numai dacă ţările respective vor să adere la aceste hotărâri.

Toate aceste lucruri sunt poziţii câştigate şi folositoare pentru activitatea noastră. Eu vreau să vă aduc aminte de un procedeu al lui Hruşciov. Hruşciov ştia foarte bine scrisoarea noastră şi el a spus la început că respectă suveranitatea. El ştia foarte bine, dar n-a vrut să fie în situaţia de a-şi pierde complet prestigiul. Nu se putea să nu fi recunoscut acest lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când el spune că sunt de acord cu Jivkov în fapt spune că este de acord cu el însuşi.

Tov. Al. Bârlădeanu: Pe urmă, celelalte probleme le-a trecut cu vederea ca şi cum nici nu le-ar fi văzut, pentru că nu avea ce să răspundă, cum a răspuns la scrisoarea cu Porţile de Fier: eu i-am spus lui Jivkov, nu te băga, că nu ai dreptate, dar a venit iarna grea şi a scris scrisoarea aceea sub influenţa timpului. Acesta a făcut-o tot pentru a-şi păstra prestigiul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce spunea, că şi în mormânt s-ar fi vorbit despre noi că suntem adevăraţi comunişti, dacă am fi acceptat problema cu Porţile de Fier.

Tov. Al. Bârlădeanu: După părerea mea, din cele ce a spus Hruşciov rezulta că ei au şi probleme obiective, care îi fac să recurgă la asemenea mijloace. Hruşciov a afirmat în legătură cu R.D.G. că dacă sovieticii nu dau sprijin R.D.G., în 24 de ore Ulbricht a zburat. Faptul că el nu analizează lucrurile ce se petrec acolo şi-l consideră pe Ulbricht cel mai vechi comunist, că el e nevinovat, e şi asta un fapt.

Tov. N. Ceauşescu: El a spus că în afară de noi [sovieticii] numai voi puteţi să trăiţi pe picioare proprii.

Tov. Al. Bârlădeanu: Sunt probleme obiective la cehi şi nemţi care îi obligă pe sovietici să meargă pe o strângere a relaţiilor cu aceste ţări. Vor să introducă în Polonia, R.D.G. şi la cehi acele elemente de care au nevoie şi ei. Ei aduc în discuţie aceste probleme pentru a înţelege că oricât ne-am opune noi, cehii, nemţii, polonezii vor face o îmbinare mai strânsă a economiilor lor. Oricât ne-am împotrivi nu putem face nimic din cauza situaţiei în care sunt nemţii şi cehii.

E adevărat că în special relaţiile noastre cu sovieticii sunt relaţii de într-ajutorare, noi nu luăm nimic pe gratis de la ei. Totuşi trebuie să privim lucrurile obiectiv. Natura lucrurilor pe care le dăm şi le primim este cu totul deosebită. Dacă ar înceta acest schimb, mai mult de jumătate din mărfurile pe care le vindem în Uniunea Sovietică nu le vom putea vinde în altă parte, iar mărfurile pe care noi le luăm de la ei sunt mărfuri de mare valoare.

Sigur că într-ajutorarea nu este nimic gratis, totuşi prin structura acestui schimb noi suntem avantajaţi şi noi trebuie să ţinem seama de acest lucru chiar şi faţă de toţi, însă ceilalţi primesc mai mult pe gratis decât cu plată, spun asta pentru că astfel se pun problemele. Într-o eventualitate de încordare a acestor relaţii, noi trebuie să putem face faţă unei reorientări, să nu ne bazăm numai pe o singură sursă, şi eu văd că această problemă se poate rezolva numai pe baza dezvoltării cât mai mari a agriculturii, că pe această cale putem rezolva orice greutăţi.

Acum tot în domeniul C.A.E.R., el a ajuns să spună clar că sprijină şi că este de acord cu ideea lui Jivkov, idee care de fapt este a lui. Ce este pozitiv este faptul că el s-a exprimat că în afara C.A.E.R. vor adânci aceste relaţii atât de adânc cât va voi fiecare ţară să meargă. Planul unic nu-l vor mai propune prin C.A.E.R., însă uniuni şi întreprinderi comune vor face.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: N-au decât să facă cei care vor, singuri.

Tov. Al. Bârlădeanu: El a spus şi nu pot să spun eu că nu are dreptate: voi cereţi să vi se respecte suveranitatea, însă trebuie respectată suveranitatea şi a celorlalţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a spus în cadrul C.A.E.R., oarecum, oarecum şi în cadrul C.A.E.R.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu am reţinut atenţia asupra acestei probleme pentru că am să cer unele indicaţii clare în această problemă.

În cursul discuţiilor, sigur, s-au discutat o serie de idei, de probleme asociate care fiecare în parte şi are importanţa ei. Este problema ameninţării de care trebuie să ţinem seama şi pentru mine este clar că dacă nu ar fi situaţia cu China, dacă situaţia cu China se rezolvă într-un fel, când li se vor mai dezlega mâinile, atunci ar trebui să ţinem seama bine de aceste ameninţări.

El a recunoscut şi problema aceasta, problema i-a strâmtorat şi a şi spus: - voi puteţi trăi şi singuri, voi sunteţi singurii care puteţi trăi pe picioarele voastre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să nu vă înfumuraţi, nu aveţi chiar tot, putea spune, el ne vinde bumbac, cauciuc.

Tov. Al. Bârlădeanu: Trebuie de subliniat conţinutul acestei tentative de a convinge că, coordonarea planurilor şi planificarea unică este acelaşi lucru. Au inventat un lucru nou: îmbinare, joncţiune.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Îmbinare, joncţiune şi asemenea alte intenţii care toate în fond duc la acelaşi rezultat.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu am avut impresia, tovarăşe Gheorghiu, că lucrul cel mai de preţ pentru ei a fost ce aţi spus dv. la masă, că este o nedreptate atunci când se spune că România este prochineză, cred că acesta este bagajul cel mai mare cu care au plecat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: I-am spus în problema coexistenţei paşnice şi în legătură cu Iugoslavia, putem noi să spunem oare că este o ţară capitalistă?

Tov. Al. Bârlădeanu: Am avut impresia că a evitat să se vorbească despre China, că îi era teamă că se ridică o problemă mai mare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu am spus că sigur, nu pot să spun că tot ce vorbesc tovarăşii chinezi sunt prostii, am spus că ne păstrăm poziţia de forţă politică de sine stătătoare. Aşa cum ne-am spus părerea despre suveranitate, ne vom spune-o şi despre participarea celorlalte ţări la C.A.E.R.

Tov. Al. Bârlădeanu: Eu cred că el a avut dreptate când a spus că în această atmosferă care a fost, în această situaţie, noi, urmând cu toată fermitatea linia, trebuie să căutăm să nu facem greşeli de tactică, să nu facem greşeli care să dea apă la moară.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a spus un lucru, sigur dacă cutare sau cutare lucru l-aţi fi făcut cu 6 luni înainte, dacă s-ar fi întâmplat cu 6 luni înainte, nu ar fi fost aşa. Aduce apoi aşa chestiunea, dar ce s-a întâmplat acum, nu noi suntem vinovaţi, dumneata eşti, de ce neapărat trebuie să fie interpretată criticarea unor lucruri nejuste ca o tendinţă de slăbire a prieteniei, cum spunea [Ion Popescu] Puţuri[207] aseară, am rămas trăznit când am auzit, ce reciprocitate au creat, reciprocitate cu microfoane. Eu am auzit aseară, arăta Sălăjan, până acum nu am ştiut de ea, când ajungi să recrutezi şi nu azi, după plenară cum se scuză ei, ci în urmă cu doi ani. Noi am acceptat înainte anumite lucruri care în mod exagerat s-au înfăptuit la noi, eu aş spune că s-au făcut aceste lucruri dintr-o atitudine greşită de înţelegere a prieteniei cu Uniunea Sovietică, aş spune că asta e slugărnicie nu prietenie. Caută în toată Uniunea Sovietică şi n-ai să găseşti aşa ceva, un lucru asemănător. Dacă încercăm să îndreptăm unele lucruri care s-au făcut în mod exagerat, ce, asta înseamnă că duce la ştirbirea relaţiilor?

[207] Ion Popescu-Puţuri, membru C.C. al P.M.R., directorul Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.M.R.

Tov. N. Ceauşescu: Cred că de slugărnicie nu se poate spune. După părerea mea a fost un anumit curs de creare a condiţiilor pentru lichidarea suveranităţii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu am întrebat de mult, ce s-a întâmplat cu el că spune despre Vâlcu anumite lucruri, a făcut o problemă cu Vâlcu, să spui de omul ăsta că nu e om cinstit, orice ai putea să spui despre el, dar că nu are sentimente cinstite faţă de Uniunea Sovietică, nu poţi spune acest lucru.

El a şi recunoscut aici, că dacă nu ne-am fi aprins şi dacă nu am fi susţinut problema noastră până la capăt, el nici măcar nu ne-ar fi stimat.

Ei au avut frică că noi n-o să acceptăm să ne întâlnim.

Tov. Al. Bârlădeanu: Ei au venit cu mare frică, se aşteptau să fim nepoliticoşi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar de ce să nu fim politicoşi, până la urmă aţi văzut ce activi au fost, aţi văzut cum ne pupau şi pe o parte şi pe alta.

Tov. Al. Bârlădeanu: Pe mine e prima dată când mă sărută Hruşciov.

Tov. Leonte Răutu: Eu sunt de acord cu cele spuse de tovarăşi aici că această vizită constituie un succes, consider că este o chestiune de prestigiu faptul că ei au venit la noi şi că au venit şi cu o asemenea delegaţie şi că în fond au trebuit să pună la baza discuţiei documentul trimis de noi. În plus consider că este un succes faptul că ei aici şi-au putut da seama mai bine ce reprezenta partidul nostru, conducerea partidului nostru, şi-au putut da seama mai bine de unitatea care domneşte în conducerea partidului nostru, de relaţiile care există între membrii conducerii, că această unitate s-a manifestat în felul cum s-a manifestat în decursul celor două zile cât a ţinut întâlnirea. Mai ales că ei aveau tendinţa aceasta de a căuta în conducerea partidului nostru cine este mai mare prieten, cine este mai puţin prieten, cine îl influenţează pe Gheorghiu-Dej în timpul bolii. Mie mi se pare că va trebui să revenim la această problemă pentru ca noi o respingem.

Tov. Gh. Gheorghiu: A fost un exemplu şi o lecţie de felul cum trebuie să fie respectaţi membrii conducerii partidului. Dacă am fi dat cuvântul la toţi, toţi ar fi avut ce să spună.

Tov. N. Ceauşescu: Când a venit a pupat numai pe doi, iar la plecare i-a pupat pe toţi.

Tov. L. Răutu: A fost o foarte bună realizare a noastră. Oricine poate vedea că este o argumentaţie justă şi el a trebuit să vadă unele lucruri şi să-şi dea seama de ele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dezavantajul lor a fost nu numai situaţia numerică, pentru că dacă am lua după cei care au vorbit, au fost aceiaşi, însă dezavantajul cel mai mare a fost felul cum au vorbit toţi. La prima întâlnire, adică în prima zi, ei n-au luat cuvântul, a doua zi s-au gândit să schimbe situaţia şi i-a pus pe nătărăii ăia să spună câte ceva. L-a pus pe Brejnev să-i citească articolul şi tot din articol l-a pus să citească şi pe Kosâghin. Mie Podgornâi mi-a plăcut mai bine cum a vorbit. Toţi au vorbit tot aşa cu lăudăroşenii din astea.

Când au văzut cum îşi desfăşoară forţele conducerea noastră, a văzut că fiecare vine şi are ce spune argumentat, documentat, nu aşa oricum. Au luat cuvântul unul după altul, a vorbit Nicu o parte, o parte a luat-o Chivu, altă parte Bodnăraş, Maurer, fiecare din cei care au vorbit au luat câte o parte şi toţi au adus o contribuţie reală şi şi-a spus fiecare părerea lui. Din această cauză au fost nevoiţi să-i pună şi pe dânşii să ia cuvântul că altfel ar fi fost într-o situaţie grea faţă de noi.

Uite unde duce modul de muncă colectiv. Asta mă convinge că la dânşii nu există acest mod al muncii colective. Aţi văzut când a vorbit Hruşciov, că Brejnev moţăia, căsca, iar pe urmă a venit şi el cu citate din articolul lui Hruşciov. Nimic nu este de el, a citat numai ce a spus Hruşciov, face că ala cu carul şi cu împăratul Austro-Ungariei.

Tov. L. Răutu: Ei au manifestat slăbiciune şi au trebuit să renunţe la unele lucruri, a trebuit să spună că anumite lucruri nu le cunoaşte, dar cum se poate să spună aşa ceva, doar el este preşedintele guvernului.

Acum în ceea ce priveşte rezultatele practice ale acestei discuţii. Ele se pot împărţi în două.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce părere ai, s-a confirmat aprecierea noastră în ceea ce priveşte poziţia în care se găsesc ei, dacă au fost în ofensivă sau în defensivă.

Tov. L. Răutu: Eu am să spun să aceasta, sigur că au fost siliţi să fie în defensivă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La început mi s-a părut că ar fi spus că a examinat scrisoarea.

Tov. L. Răutu: A spus că: - din punctul nostru de vedere noi am înţeles că voi susţineţi problema suveranităţii şi că noi suntem de acord cu dv. Au fost la fel momente de răbufnire, de ameninţare, dar eu mă refer la esenţă, însă a fost o dare înapoi, nu a dat înapoi pe toată linia, însă a fost o retragere, o reorientare la o serie de lucruri, unde a fost nevoit să recunoască justeţea poziţiei noastre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mi se pare că a spus că este principială şi tovărăşească, a spus asta?

Tov. L. Răutu: Eu cred că pentru viitorul relaţiilor noastre cu ei, trebuie să consemnăm cu grijă toate aceste afirmaţii, faptul că este pentru suveranitate şi unanimitate, ca şi la O.N.U., nici un fel de organ suprastatal, nici un fel de majoritate. El a zis la un moment dat, poate sigur, într-un viitor mai îndepărtat, o să renunţăm la principiul acesta, dar când va fi asta nu ştiu.

Tov. N. Ceauşescu: A mai spus un lucru, nu vrem să punem economia sub controlul altora.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: A pus-o la partea cu chinezii.

Tov. L. Răutu: Trebuie consemnate toate aceste lucruri pentru atunci când ne vom întâlni cu poziţii asemănătoare. Eu socotesc că noi va trebui să fim pregătiţi pentru viitoarea şedinţă a primilor secretari şi a şefilor de guverne în problemele C.A.E.R., ca şi în documentul care va fi aprobat de şedinţa primilor secretari, să fie consemnate aceste lucruri între ţările socialiste.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Părerea mea este că va trebui să militâm acolo pentru o altă formă, însă trebuie să examinăm ce poziţie trebuie să avem.

Tov. L. Răutu: Este necesară o reconfirmare a acestor lucruri.

În ceea ce priveşte poziţia reală, la tovarăşii sovietici este o foarte mare deosebire între aceste probleme şi poziţia lor reală.

Veţi vedea în stenogramă, că alături de aceste declaraţii de respectare a suveranităţii sunt unele îndemnuri la renunţare directă la suveranitate. O să arate cum vede el problema unirii Bulgariei cu Uniunea Sovietică, acest lucru l-a spus tovarăşul Jivkov, care este un excelent, un eminent tovarăş al nostru, care se pronunţă pentru unirea ţării cu a noastră. El a spus că tovarăşul Jivkov priveşte problema aceasta de pe o poziţie cât mai înaintată. Ca un fapt divers nici măcar nu s-a alarmat că s-a putut naşte la o ţară socialistă o asemenea aberaţie.

Acum alt aspect, al problemei suveranităţii, a spus că este de acord cu suveranitatea. A spus că dacă veţi rămâne cu aceste probleme voi veţi fi primii care aveţi de pierdut. Iată o diferenţă între cele declarate şi ceea ce în fapt urmăresc ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu la un moment dat m-am referit la înfăţişarea lui Miron cu pletele lui de poet, şi i-am spus cum este în stare să ţină o conferinţă de două zile despre teoria chibritului, aici l-am avut în vedere pe Kosâghin.

Tov. L. Răutu: Şi Podgornâi a spus la un moment dat: credeţi că Ulbricht sau Gomulka nu se gândesc la suveranitatea ţărilor lor, dar Gomulka este preocupat de dezvoltarea relaţiilor noastre de viitor şi totuşi i-a spus lui Nichita Hruşciov că nu este raţional să ne gândim la suveranitatea naţională în condiţiile actuale, aşa că a formulat ideea

suveranităţii, a necesităţii suveranităţii naţionale în condiţiile actuale, că în momentul de faţă a venit timpul să nu mai ţinem seama de asta.

El a spus ce sunt aceste relaţii, sunt relaţii comerciale, acesta este caracterul relaţiilor în cadrul C.A.E.R., că astea sunt bazate pe jurisdicţia burgheză, că ei preconizează trecerea la alt gen de relaţii, de aici provine chestiunea cu joncţiunea. De aceea eu cred că va trebui să fim foarte atenţi. Cred că tovarăşul Bârlădeanu va avea de făcut faţă unor puternice presiuni pentru că în fapt recunoscând că relaţiile generale în C.A.E.R. trebuie să se bazeze pe statut, tot acolo în C.A.E.R., pe lângă C.A.E.R., vor apărea toate formele astea bazate pe principiile formelor cunoscute, asta ar ştirbi serios prestigiul C.A.E.R. şi al ţărilor care fac parte din C.A.E.R.

El a spus că dv. veţi rămâne la acest nivel, însă nemţii vor altceva, polonezii altceva, cehii la fel, probabil şi ungurii, nu mai vorbesc de Jivkov, care vrea cu totul altceva.

Trebuie examinat ce poziţie trebuie să aibă tovarăşul Bârlădeanu în C.A.E.R., însă trebuie insistat că aceeaşi organizaţie C.A.E.R. să meargă pe hotărârile care au fost luate la întâlnirea primilor secretari din 1962.

În legătură cu presiunile economice, ele s-au presărat mult, forma aceasta a fost numai una din formele acestei presiuni. La un moment dat a spus: - ce dacă se desfiinţează C.A.E.R., noi nu o să avem nimic de pierdut, alţii o să aibă. Toate aceste chestiuni formulează în mod clar relaţiile noastre de viitor.

Nu am găsit noi o formă, însă socotim că presiunile economice nu au ce căuta în cadrul relaţiilor ţărilor socialiste. Cred tovarăşi că a fost un lucru foarte pozitiv că s-a ridicat problema cu informarea şi aici ei au trebuit să fie în defensivă. A spus că el este de acord cu propunerea lui Niculaie şi a spus că această informare s-ar fi impus după ce a avut loc plenara noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar noi mai ştim şi faptul că se fotografiază documente de la partidele frăţeşti, noi ştim doar de la dânşii acest lucru.

Tov. L. Răutu: Fapt e că el a trebuit să recunoască, însă eu am găsit în cuvântul lui unele nuanţe că nu ar renunţa la această informare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am ridicat asta ca o problemă, este oare posibil ca în cadrul ţărilor socialiste să se facă aşa, să se procedeze aşa cum se procedează cu ţările capitaliste?

Tov. L. Răutu: Este şi problema modului în care punem noi aceste relaţii, ori el îşi dădea seama de şubrezenia acestei poziţii. El recunoaşte că aceste lucruri sunt anormale, voi aveţi perfectă dreptate, dar de ce aţi călcat legea înainte.

În legătură cu China spune de ce să discutăm noi aceste probleme, dacă ei doresc să facă parte din C.A.E.R. să vină. El a spus că noi n-avem de ce să ne ducem şi să ne rugăm să vină la noi dacă vor, o să vină ei şi singuri la noi.

Dacă este justă ideea că ţările socialiste trebuie să facă parte din lagăr, dintr-un sistem, să ne ducem noi să le spunem, de ce nu vin ei să spună că vor să intre în C.A.E.R.

Pe urmă vine acela cu ochelari (Andropov) şi citeşte materiale din 1958. De aceea eu socotesc că noi şi pe viitor va trebui să ne propunem, aşa cum a fost formulat în scrisoare, să discutăm împreună cu ei motivele care-i ţin departe de C.A.E.R.

La sfârşit, el a spus: - tovarăşi, am discutat, ne-am înţeles în anumite probleme, pe noi ne interesează mult prietenia, să strângem şi să întărim, să dezvoltăm prietenia. Asta arată adevărata lui preocupare şi motivul principal pentru care a venit aici să muşamalizeze lucrurile, sigur îndemnat şi de situaţia în ansamblu şi de apropierea discuţiilor cu chinezii. În viitor poziţia noastră trebuie să fie pe baza acestor hotărâri.

Ca un rezultat al acestei întâlniri este că dezbaterea care a avut loc a confirmat în totul justeţea poziţiei noastre.

Tov. Petre Borilă: Eu cred că întâlnirea care a avut loc era binevenită şi noi ne-am pregătit şi am cerut chiar prin scrisoarea pe care le-am trimis-o să ne întâlnim. Cei drept, mai

nerăbdători au fost tovarăşii sovietici, care au grăbit acest lucru. Ne-a spus şi când a fost Podgornâi aici. Noi ne-am pregătit şi când am fost bine pregătiţi ne-am întâlnit, iar discuţiile care au avut loc s-au axat pe documentul nostru, pe materialul pe care noi l-am pregătit.

Ei au venit aici la noi cu gândul ca această şedinţă să se termine mai repede, să nu discutăm punct cu punct problemele care erau trecute în scrisoare. Discuţiile din ambele părţi au fost deschise şi sincere. Tovarăşii noştri care au luat cuvântul le-au spus tovărăşeşte, principial. În timpul acestor discuţii s-au lămurit multe din probleme.

În primul rând, faptul că au recunoscut că sunt de acord cu scrisoarea noastră, acesta este un succes al nostru pentru că scrisoarea are foarte multe probleme. Partea negativă este aici că nu au luat punct cu punct să spună uite cu ce suntem de acord. Fapt este că în afară de confirmare nu a putut să spună altceva decât că nu l-am înţeles cu planul unic, cu suveranitatea, cu neamestecul, cu colaborarea pe baze tovărăşeşti, principiale pe baza C.A.E.R. şi s-au eschivat de a se vorbi de întreprinderile comune, de uniunile comune şi de alte asemenea lucruri.

O altă parte, ei au subliniat că sunt pentru principiu de unanimitate şi nu pe majoritatea de două treimi, chiar şi cu planul unic. O impresie mi-a făcut de la început că ei n-au vrut să discute scrisoarea noastră. Singura problemă care a fost, cea a suveranităţii, care într-adevăr a fost centrul atenţiei. Atât el cât şi ceilalţi care au luat cuvântul au subliniat că sunt de acord, că în nici un caz nu vor să meargă, chiar dacă noi am vrea, nu pot să meargă împotrivă. Sub alte forme o să revină totuşi, că n-o să stăm cu această înţelegere veche a cuvântului suveranitate şi a început să dea dreptate deplină lui Jivkov, care a spus că a venit vremea să depăşim înţelegerea veche a cuvântului de suveranitate.

Tov. N. Ceauşescu: Asta o spune şi Hruşciov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Păi Jivkov nu a spus altceva decât ce i-a sugerat el.

Tov. Petre Borilă: El a spus că Jivkov a vorbit înainte, iar articolul nu l-a citit.

Problemele au fost puse în discuţie publică de presa lor, de oamenii lor, în primul rând de Hruşciov, iar în alte partide de alţi conducători, aici mie îmi face impresia că ei au pus problema, dar nu au urmărit-o până la capăt. N-au citit, n-au urmărit cum se desfăşoară. Aici totuşi se poate spune că fără o îndrumare concretă a acestor probleme ajungi la anarhie, la destrăbălare publică în presă. Poate că ei nici nu-şi dau seama până unde poate duce asemenea atitudine ca să laşi frâu liber tuturor acestor economişti sau ziarişti să scrie.

Tov. L. Răutu: Asta este exact invers celor pe care le spune.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a spus numai aşa, ca o figură de stil, că n-a citit, dar nu cred că a citit.

Tov. Petre Borilă: Doar el a dat tonul prin cuvântările sale la plenară, dar de urmărit el nu le-a urmărit până la capăt. Dacă luăm numai exemplul acesta cu revista "Problemele Păcii şi Socialismului", unde chinezii au vrut să publice un material şi nu li s-a publicat, nu a fost de acord şi atunci chinezii au căutat altă cale pentru a-şi publica materialul, deci unul din motivele acestui lucru a fost că nu li s-a publicat şi materialul lor. Aceasta înseamnă că nu suntem destul de serioşi când spunem că trebuie să înceteze polemicele.

Rezultatele întâlnirii sunt bune şi pentru faptul că s-a mers pe baza pe care noi am vrut-o, nu pe şlefuirea relaţiilor de prietenie. Nu e vorba de a se şlefui, ci să colaborăm pe baza principiilor tovărăşeşti, ca între comunişti.

Este bine ca în probleme mari, care trebuie lămurite într-un anumit fel între anumite partide, să se discute în comun, să se ia poziţie în comun, aşa cum am făcut noi cu ei.

Încă un lucru [prin] care se confirmă chiar din discuţie că sunt metode nejuste în relaţiile dintre ţările noastre. El a spus mai multe lucruri, chiar ameninţarea aceasta sub diferite forme sau faptul că a spus că a fost beat şi că n-o să recunoaştem nimic, că căutaţi

Voi afirmaţi şi cereţi aceasta, trebuie cerut şi celorlalţi să vă respecte suveranitatea, respectaţi şi voi pe a lor, dar dacă vor doi sau trei să facă, de ce să nu facă. Probabil că el în ultimul timp a găsit o formulă. Nu întâmplător Jivkov spunea că acum este gata de integrare, să se contopească.

Văzând fermitatea conducerii partidului nostru, sigur că ei nu pot să facă ce vor, cum au gândit şi sunt nevoiţi să respecte ce spunem noi.

Noi am afirmat, după cum Hruşciov a spus, că suveranitatea trebuie respectată, unanimitatea de asemenea trebuie respectată. După părerea mea, se pun pentru noi şi unele sarcini, de luat măsuri ca economia noastră, ţara noastră să nu sufere urmările acestor eventuale aplicări ale planurilor lor. El a şi afirmat că voi sunteţi, afară de noi, a doua ţară care trăiţi pe picioarele voastre, ori dacă nu am fi trăit pe picioarele noastre ar fi fost mai uşor să spunem că acceptăm ce spun ei. Noi trebuie să ne preocupăm să putem face faţă oricărei situaţii care s-ar crea.

Trebuie să dezvoltăm acele ramuri ale economiei care satisfac necesităţile din agricultură, metalurgie, petrochimie şi altele, să luăm măsuri şi cu energetica. Iar pentru apropiata întâlnire la care trebuie să mergem, să ne pregătim bine, să ne documentăm ca delegaţia noastră să poată susţine punctul de vedere al partidului nostru.

Tov. N. Ceauşescu: Eu sunt de acord cu cele ce au spus tovarăşii aici, că venirea delegaţiei P.C.U.S. la noi şi în forma în care a venit este un lucru bun pentru noi şi folositor.

Despre felul cum au mers lucrurile, vreau să spun că aşa cum a început Hruşciov, după introducerea făcută, am avut impresia că a încercat de la început să reducă totul la o declaraţie generală scurtă, şi cu asta să considere închisă problema, el nu s-a aşteptat ca noi să începem să discutăm.

Tendinţa lor de la început a fost, şi cu asta au venit la noi, ca cu o declaraţie generală să termine şi să nu meargă la discuţii generale, făcând legătura şi cu ce a spus ieri că era bine să ne fi întâlnit şi să nu fi intervenit scrisoarea, asta probabil şi pentru faptul că îi era teamă să nu fie publicată scrisoarea şi prima şi a doua, cele 34 de pagini, care conţin o analiză a poziţiei lor nejuste, şi îi pune într-o asemenea situaţie încât s-au grăbit să vină şi să discute.

Sigur că lucrurile nu au ieşit aşa cum au vrut ei şi după mine, ei au fost nevoiţi să ţină cont ieri şi de faptul că în tot ce au vorbit ceilalţi toţi din delegaţie, nu au făcut altceva decât să-l apere pe Hruşciov, pentru că în intervenţiile noastre de alaltăieri noi l-am atacat pe Hruşciov. Ei au fost nevoiţi să-l pună pe Brejuev să citească articolul lui Hruşciov, pentru a scoate în evidenţă, după părerea lor, şi lucrurile bune, nu numai anumite citate.

Asta i-a pus într-o situaţie să încerce să justifice că el s-a gândit la perspectivă, dar când va fi asta nu ştie. Când a fost pus în faţa faptelor, a fost nevoit să spună despre asta.

În al doilea rând, după părerea mea, au încercat mai cu seamă ieri, după ce au văzut că nu ne mulţumim cu o declaraţie generală, să recurgă la justificări şi să spună că este necesar să se meargă la asta. Sigur că toată lumea cunoaşte ce are Uniunea Sovietică şi noi n-am pus acest lucru în discuţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au încercat ei cu principiul acesta al vaselor comunicante, ca formă principală.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Au încercat ei şi cu ruperea legăturilor economice. Toată chestiunea asta el a pus-o cu tendinţă, pe urmă legat de asta, toată concepţia lor care este după mine, foarte clară în legătură cu ţările mari şi ţările mici. Cred că aceasta este o teză complet greşită, pentru că în lume sunt câteva ţări mari, marea majoritate sunt ţări mici şi mijlocii, după teoria lui înseamnă că aceste două ţări mari să hotărască şi restul toţi să se supună.

De poziţia aceasta, după mine, va trebui să ţinem seama şi să căutăm să o descifrăm, că este pusă nejust, este periculoasă pentru concepţia care este la tovarăşii sovietici asupra acestei probleme.

O altă impresie a mea: mie mi s-a întărit părerea că aici a fost vorba de un plan pus bine la punct cu ajutorarea cehilor şi a nemţilor, că ei au greutăţi economice; scopul este să împingă, să grăbească federalizarea, ca să spun aşa pe nume. Când a spus de bulgari, zice: - dar ce o să zică lumea, că românii nu sunt, sunt convins că cehii sunt pentru asta, şi polonezii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De asta s-au dus pe la Papa pe acolo, că polonezii sunt mai catolici decât Papa.

Tov. N. Ceauşescu: Din felul cum s-a pus problema tindea la ceea ce noi am descifrat şi după mine se confirma că tendinţa asta era. El a spus aici, să facem aşa şi ajutăm, dar hai să vedem cum trebuie să-i ajutăm, nu a spus. Aceasta vine în contradicţie cu cele ce spunea el cu ţările slab dezvoltate. De fapt scopul acesta al adâncirii cooperării sau coordonării este nu de întărire a suveranităţii, ci de legare a suveranităţii pentru că nu mai poate prinde suveranitatea. Asta este după mine realitatea şi a reieşit din discuţiile pe care le-am avut mai clar ceea ce doresc ei în această problemă, de aici şi poziţia faţă de celelalte ţări socialiste.

Sigur, că este şi problema colaborării cu China şi cu celelalte ţări, dar asta nu spune că trebuie să fie pe principiul vaselor comunicante. Trebuie să fie colaborare pe bază de într-ajutorare reciprocă.

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: Ei critică poziţia chinezilor, a coreenilor, a vietnamezilor, dar felul în care fac acest lucru este greşit. Este justă teza mobilizării resurselor ţării.

Tov. N. Ceauşescu: Ar fi fost mai bine ca atunci când îţi vine în cap o idee mai întâi să gândeşti mai bine şi să nu spui ce-ţi vine în minte, pentru că altfel va fi o piedică în calea tendinţelor acestea pe care le au, de mare putere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să precizez un lucru, parcă ar fi vorba de dorinţa subiectivă a unora sau altora. Aici este vorba de un proces îndelungat, e vorba de un anumit stadiu în care trebuie să ajungă nu cele câteva ţări care au păşit pe calea socialismului, şi este vorba de toate ţările, dar el vrea să-şi lege numele, să se vorbească şi în mormânt de el, uite asta are meritul că a făcut un experiment împreună cu bulgarii, cu românii, cu cehii şi ceilalţi în crearea societăţii comuniste mondiale de mâine, dar când va fi asta, a spus, nu ştiu, atunci de ce îl sprijini pe Jivkov şi spui că este cel mai bun comunist, uitând că tot nouă ne-ai spus despre el că nu este aşa. De ce dumneata nu poţi să spui când şi cum se va face acest lucru, atunci ce pretinzi ca să ştim noi când va fi, de ce aducem în discuţie lucrurile astea, de ce să nu ne orientăm după cele ce s-au discutat la consfătuirile care au avut loc în 1957 şi 1960. El a venit însă cu Lenin, a venit cu clasicii, ca şi cum noi am venit să discutăm dacă noi ne mai călăuzim după clasici sau nu.

Tov. N. Ceauşescu: În ce priveşte problema cu germanii, cu cehii şi polonezii, tendinţa aceasta de a merge la adâncirea şi mai mare, că ei singuri vor integrarea, concepţia aceasta este un pericol foarte mare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ţineţi minte de la mine, aveţi să vedeţi voi ce o să iasă din chestiunea asta.

Tov. N. Ceauşescu: După mine, ei spun două lucruri ca să arate că au o situaţie grea, dar ce au ajuns la situaţia asta ar trebui să analizeze, de ce au ajuns cehii aici şi unde au de gând să ajungă. Le-au dat 30 de mii de tone de carne la polonezi şi 8 mii de tone la cehi, plus 2 mii de tone de unt. Cel mai bun lucru ar fi dacă s-ar analiza cauzele care au dus la situaţia grea în aceste ţări, pentru că problema se pune: - unde vor să ajungă, vor să transforme două ţări într-o zonă mondială, în loc să ne aşezăm, să discutăm, ţinând seama de posibilităţile şi de nivelul fiecărei ţări socialiste. În condiţiile în care sunt aceste ţări, în loc să facă asta se

ocupă cu alte lucruri. Contează mult pe Ulbricht, dar sunt și ceilalți germani. O să-i dea lui Ulbricht steaua de erou al Uniunii Sovietice, foarte bine, dar nu Ulbricht este poporul german. Noi trebuie să punem problema asta, pentru că altfel va crea greutăți mai mari pentru lagărul socialist.

Eu consider că este bine ca noi să susținem la consfătuirea din iulie problemele ridicate și să nu ne mulțumim numai cu cele discutate aici, așa cum a dat el de înțeles la plecare, că cu asta s-a terminat. Nu putem să nu punem aceste probleme, pentru că ele sunt susținute și de ceilalți, trebuie să spunem clar punctul nostru de vedere.

Consider că trebuie să păstrăm ce am spus în material, problema ca toate țările sa participe dacă vrem să întărim unitatea țărilor socialiste și să mergem cu toții înainte, dar trebuie să facem lucrul cum trebuie.

Eu sunt de acord că ținând seama de mentalitatea lui, de starea de lucruri, deși sigur că va fi greu să meargă la chestiuni prea brutale, însă noi trebuie să ne luăm măsurile necesare și în primul rând să mergem spre realizarea sarcinilor pe care le-am pus în industrie, ca în toate domeniile să nu rămânem în urmă.

Sigur că va trebui să căutăm să nu dăm motive de a crea animozități, pentru că nu are nici un rost. Noi trebuie să avem o atitudine constructivă și principială, însă sigur, fără să renunțăm să spunem lucrurilor pe nume. Eu consider că ar trebui într-o anumită măsură, în presa noastră să ne referim la diferite concepții greșite și la diferite reviste economice care sunt pe o linie greșită, să spunem lucrurilor pe nume, pentru că ei vor continua să publice unele lucruri.

În ceea ce privește problema care a fost ridicată de noi în legătură cu informarea, ei au rămas destul de surprinși și au fost nevoiți să recunoască cel puțin că după plenară și-au reactivat agentura, că după plenară au reacționat, că sunt oameni ai muncii cinstiți și devotați Uniunii Sovietice, care le-au spus ce se întâmplă la noi.

În viitor, ei nu vor renunța la asta, vor căuta să facă acest lucru mai deghizat poate, dar vor continua. Acest lucru ne impune nouă să fim mai atenți și să reacționăm mai ferm. Noi știm cine ar fi, că nu sunt fasciști, sunt unii foști prizonieri, știm cine sunt și asta într-adevăr le va da lor de gândit. Totuși este o problemă care poate să pună puțină ordine, poate să-i facă să renunțe la lucrul ăsta, pentru că sunt puși într-o situație când am putea pune la o consfătuire o asemenea problemă, atunci nu le va fi ușor. De aici reiese și încercarea lor de a spune: - să socotim că nu a fost nimic și să revenim ca lucrurile să meargă așa cum au fost înainte. Cum a fost înainte, respectul, stima față de Uniunea Sovietică, poate să fie, dar ca să acceptăm această stare de spirit nu poate să fie.

Trebuie să punem capăt multor stări de lucruri pe care noi le-am admis. Este momentul să punem ordine și să creăm relații comuniste de respectare reciprocă între noi și fără să poată spune că se înțeleg cu finlandezii, atunci de ce să nu se înțeleagă și cu țări mici comuniste.

După mine, noi avem o poziție datorită faptului că problemele puse de noi sunt juste, sunt probleme care pot ajuta foarte mult la îmbunătățirea atmosferei în mișcarea noastră comunistă.

Tov. Dalea Mihai: Eu sunt complet de acord cu poziția pe care au luat-o tovarășii noștri care au luat cuvântul la ședință și trebuie să spun că m-am simțit bine de felul cum tovarășii noștri au expus poziția noastră în problemele puse.

Aceste probleme au fost puse principial, tovărășește, deschis, nu au putut să respingă nimic din cele spuse de tovarășii noștri, pe baza materialului care a fost pregătit.

Nu același lucru se poate spune despre dânșii. Au rămas cu impresia că au încercat să nu intre într-o serie de probleme, pentru că nu le-a convenit, că și-au dat seama că baza lor este slabă.

S-a văzut clar, mai ales ieri, că dacă ei s-au declarat de acord în problema asta principială, au făcut-o că n-au putut să facă altceva, dar în unele discuții s-a văzut că în fapt ei nu sunt pentru respectarea acestor principii, când a fost vorba de suveranitate, de atitudini care sunt greșite, aici nu au mai avut aceeași poziție.

S-a legat de unele forme, că cine a vorbit despre aceste organe suprastatale, nimeni n-a vorbit, nimeni nu este pentru acest lucru. Când a fost vorba că i s-a citit ce a propus unul la Budapesta, a spus că nu vede că e ceva greșit în asta, când a fost vorba de întreprinderi comune, că sunt împotriva lor. S-au văzut asemenea chestiuni și din felul în care a încercat Kosâghin să ne demonstreze și în legătură cu suveranitatea sau cum a încercat să spună că cutare sau cutare lucru duce la știrbirea suveranității.

Deci, eu sunt de acord cu părerea tovarășilor exprimată aici, că deși ei o să spună în viitor, că da - suntem pentru suveranitate, însă în practică ei vor merge mai departe la ce vor ei.

Eu sunt de acord cu acei tovarăși care au arătat că aici nu este vorba de a fi părtinitori cu unii sau cu alții, fără îndoială că greutăți economice sunt la unii și sovieticii le dau ajutor, însă aici e vorba că lui Hrușciov i-a intrat în cap că el trebuie să intre după Lenin în istorie.

Ei au spus că la Congresul al XXII-lea au adoptat programul construirii societății comuniste, prin urmare noi trebuie să trecem și la o serie de alte măsuri organizatorice care să ducă la comunism, pentru că comunismul trebuie să fie comunitatea aceea despre care vorbea Lenin și de aceea trebuie să luăm măsuri în acest domeniu. Măsurile pe care noi le propunem sunt necesare și trebuie să dezvoltăm și să realizăm aceste relații.

Aceasta înseamnă că ei consideră acestea ca primă măsură pentru a pune de acord relațiile cu ceea ce vrea să spună că vor realiza pe plan economic.

Eu cred că din partea lor, și în primul rând din partea lui Hrușciov, totul este să intre în istorie ca cel care a pus bazele comunismului. Deci, fără îndoială că noi ne vom izbi de aceste chestiuni în viitor. Din toate acestea rezultă că ei nu vor renunța la asta și consider că pentru dezvoltarea relațiilor din cadrul țărilor noastre are o deosebită importanță pentru ei pentru că au fost nevoiți să declare câteva lucruri de care noi ne vom folosi în viitor, chestiunea cu suveranitatea, cu majoritatea, toate chestiunile care au fost puse în ședință.

Poziția partidului nostru a fost puternică, pentru că a avut o bază principială și oricum ar fi încercat ei, problemele au fost puse constructiv și principial.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au crezut că ne bagă în buzunar când s-au referit la perspectiva asta, este foarte interesantă istoria cu asta, ca și cum s-ar fi pus problema dacă suntem sau nu suntem pentru această perspectivă, sigur, ei nu pot să spună când și cum, într-un viitor mai îndepărtat, altfel nu am fi comuniști. Aici i-am dat riposta la timp. Aici nu încape discuție, cine poate susține că nu vom ajunge acolo, dar de ce să răspundem noi când va fi, când nici dv. nu știți.

Tov. Dalea Mihai: Ei au folosit această metodă, care este specifică lui, a arăta cine suntem, ce posibilități avem și sună cam a amenințare. Într-adevăr, amenințarea aceasta a avut scopul să ne facă să fim mai maleabili, dar singur a trebuit să recunoască că noi putem să supraviețuim și singuri. Sigur că cu noi nu este așa cum este cu bulgarii și cu ceilalți, însă eu sunt de acord că noi totuși trebuie să ținem seama de acest lucru și să ne luăm măsurile corespunzătoare.

Eu sunt de acord cu faptul că a fost bine pusă problema aceasta cu sistemul lor de informare, i s-a adus la cunoștință în mod tovărășesc, însă cu toată seriozitatea. Nu se poate ca în viitor să tolerăm asemenea chestiuni și fără îndoială de acum trebuie să luăm și măsuri mai concrete, trebuie luate măsurile corespunzătoare.

Eu sunt cu totul de acord cu poziția noastră, cu tovarășii care au ridicat acolo lucrul acesta și va trebui să mergem și pe mai departe să apărăm această poziție care este în interesul țărilor socialiste. De relațiile care se vor statornici între aceste țări depinde foarte mult și dezvoltarea țărilor noastre și atitudinea altor țări.

Eu cred că şi problema cu atragerea celorlalte ţări socialiste în C.A.E.R. trebuie să fie pusă. Aici erau multe de spus în această privinţă, dacă vrei să-i atragi pe aceştia în condiţiile actuale nici nu ar veni, trebuie să ai asemenea forme în C.A.E.R. ca ei să vină.

Noi când va fi şedinţa va trebui să susţinem bine aceste probleme.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este ora 14, ce părere aveţi, mai continuăm acum sau ne întâlnim după masă, aşa pe la ora 18.

Şedinţa s-a ridicat la orele 14,00 şi s-a reluat la orele 18,00.

*

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Putem să începem, mi se pare că e rândul lui Emil.

Tov. Emil Bodnăraş: Inevitabil, în cuvântul meu, am să repet poate multe din cele ce s-au spus astăzi aici. Părerea mea cu impresia de la început este că la întâlnirea noastră nu s-a spus totul, multor lucruri nu li s-a spus pe nume şi multe nici n-au fost amintite.

Partea sovietică, şi aici sunt în întregime de acord cu tovarăşul Ceauşescu, nu a fost dispusă să abordeze lucrurile în toată complexitatea lor, ea a vrut să scape repede cu o declaraţie, cu o apreciere că între noi şi ei nu există nimic divergent, că sunt de acord cu complexul de vederi şi că în ceea ce li s-a părut insistent în expunerea noastră, suveranitatea, nu au nici o altă bază, că ei sunt pentru apărarea suveranităţii.

Noi nu am spus pe nume la fiecare amănunt, pentru că nici timpul necesar nu-l aveam şi tactic noi am socotit că nu este cazul şi bine am făcut.

Dar aşa cum s-a spus şi tot cât s-a spus a fost suficient pentru oricare dintre noi să-şi dea seama că ceea ce noi în timpul plenarei am conturat ca o presupunere, s-a confirmat pe deplin. Ne găsim în faţa unui sistem elaborat complet, ai cărui iniţiatori, organizatori erau, să spun aşa, partidul sovietic şi mai precis, personal Hruşciov.

Nici unul din cei la care interesele obiective pretind că le apără când justifică nevoia unei colaborări mai adâncite, nu ar fi avut curajul să exprime asemenea opinii care au reţinut atenţia noastră şi într-o asemenea perioada scurtă, perioada congreselor şi a unor discuţii şi declaraţii, dacă nu ar fi avut la bază patronajul acestui mare vrăjitor. Ceilalţi toţi nu au avut rolul decât de ucenici care au redat fidel ceea ce maestrul a început şi a indicat.

Noi cu poziţia noastră, ca o prima răzvrătire exprimată în iunie 1962 şi poate asta a şi determinat varianta Gomulka sub alt fel, care a ascuţit tăişul şi tăiem fără paternitate, îndeosebi în urma activităţii începând din februarie [1963] la C.A.E.R. şi în continuare unde ne-am întâlnit, pentru că frontul integrării s-a pus în mişcare pe toate liniile relaţiilor, pentru ca să mărească această linie a integrării, dacă nu am fi făcut aceasta, eu cred că ieri 26 iunie 1963 undeva am fi consacrat într-o altă şedinţă pierderea suveranităţii noastre sub egida lui Hruşciov, care ar fi spus: în definitiv, în suveranitate este inclus că trebuie să renunţi la ea, dacă o cauză superioară face necesar acest lucru.

Cred că în istoria relaţiilor noastre este a doua oară când România dejoacă planurile de a rezolva lucrurile. În 1944 a rezolvat într-un fel, iar acum în 1963 în alt fel.

Când am întrebat, au trebuit să recunoască, că la un moment dat s-a uzat în repetate ori, în repetate rânduri de ideea cooperării, marea cooperare, cooperare adâncită, cooperare, specializare, aceasta m-a determinat nu să iau cuvântul, ci să pun întrebarea ca să mă lămurească. Mă gândeam că Hruşciov va spune că a exprimat un gând, pentru ca întrebat fiind, să se pomenească cu o explicaţie, care s-a împletit la un moment dat pe parcurs.

Întrebat fiind în legătură cu ideea organului comun de planificare pentru toate ţările, cum se împăca această idee cu respectul pentru suveranitate, a rezultat că în înţelegerea suveranităţii există o nuanţă, că planul unic şi cu organul unic de planificare sunt nuanţe de înţelegere, fapt este că sunt mai mult decât înţelegere.

El a spus la un moment dat că eu sunt comunist şi nu vă pot vouă declara una şi lui Ulbricht, când mă duc acum la el, să-i spun asta, înţelegerea e diferită. Voi trebuie să înţelegeţi. Şi atunci a urmat o dezvoltare succintă despre situaţia din Germania, că ei nu pot trăi nici 24 de ore fără acest ajutor din partea sovietică, că degeaba are Ulbricht stagiul acela vechi de partid, că aici trebuie intervenit şi că intervenţia aceasta explica o cooperare, o coordonare adâncită.

Întrebat fiind ce înseamnă această adâncire şi cum se exprimă în situaţia de faţă, a răspuns că nu ştiu nici ei cât de departe se va merge. Pentru mine a fost limpede că toate formele cu care ne-am întâlnit în diverse situaţii la C.A.E.R., propunerile ce s-au făcut şi au fost susţinute de partea sovietică, toate au trecut pe la cabinetul lui Hruşciov, inclusiv întreprinderile comune de care se dezice. Ne-a dat explicaţii şi în legătură cu sovromurile din timpul lui Stalin, ne-a dat o explicaţie care în fond vrea să spună că Stalin a tratat o idee justă, dându-i numai o soluţie capitalistă.

Întreprinderea comună este la urma urmei cea mai brutală formă de amestec în treburile interne ale statului respectiv. Mai puţin periculoasă ni se pare o comună care pentru masa de muncitori este mascată într-un consiliu, dar întreprinderea rămâne evidentă.

Deşi aceasta este forma asupra căreia iniţial s-a oprit, pe care a dezvoltat-o în nişte variante, o variantă în care este proprietate comună, o variantă este proprietatea statului pe teritoriul căruia este făcută şi conducerea este comună. Nu ştiu care mai este a treia variantă.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceea pe care o acceptăm şi noi.

Tov. Emil Bodnăraş: Cred că ceea ce tovarăşul Ceauşescu a exprimat, ne găsim în faţa unui plan şi al cărui promotor este el personal în primul rând, şi nu se poate spune câtuşi de puţin că este un produs al unanimităţii. Părerea mea este că unanimitatea a apărut când am analizat perspectiva în care propunerea românească spunea să facem din C.A.E.R. un organ al tuturor statelor socialiste, care compun sistemul economic mondial socialist. Aici majoritatea a putut-o promova un Leseciko sau Gomulka, o majoritate în altă formă, idilică, nu de unanimitate de vederi, ci de unanimitate de gând, pentru ca dintr-o dată Hruşciov să devină un apărător al ideii unanimităţii.

Aceasta este completa imagine a preocupării de acolo, cu grija din discuţii, ca ce ne convine să fie precizat pentru a lăsa românilor impresia respectării ideii de suveranitate. Până la urmă nu a putut să nu spună că totuşi sunt unele nuanţe de interpretare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici legat de perspectiva contopirii.

Tov. Emil Bodnăraş: Dacă această perspectivă, care este tot concepţia lui Hruşciov, nu era de actualitate, nu avea nici un rost să spună că ezit să vă spun. Ceea ce nu s-a putut desprinde clar din aceste recunoaşteri ale lui Hruşciov, s-a putut desprinde din ce a exprimat Kosâghin. El a spus suveranitate, dar noi o tratăm diferenţiat, într-un fel faţă de ţări capitaliste şi într-un alt fel faţă de ţări socialiste, faţă de care este necesar să fim mai indulgenţi.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta aşa a spus-o, clar.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu m-am gândit la acest Kosâghin, doar el nu este un agitator, este un om care cunoaşte bine problemele şi este, cred, un executant foarte conştiincios. El este un om care materializează gândurile lui Hruşciov în industrie şi nu am surprins la el vreun gând în ce priveşte partea de organizare a industriei, care să contravină indicaţiilor lui Hruşciov. Când Kosâghin a exprimat această tratare diferenţiată a suveranităţii, el a exprimat practici care nu ţin de domeniul activităţii sale de economie, ci practici care au fost obiectul unor discuţii la ei. El a exprimat foarte clar acest lucru, luăm planul fiecăruia, le corelăm pe toate şi după această corelare rezultă sarcinile de viitor pentru fiecare.

Tov. I.Gh. Maurer: A spus: - iată, noi o să facem anumite fabrici de produs nu ştiu ce, acestea le vom face în Siberia, unde avem energie electrică foarte ieftină, iar industria

prelucrătoare a acestor materii prime o vom face în Germania, pentru că ei au forţă de muncă, construim asemenea obiective unde ne convine mai bine, unde energia electrică este mai ieftină.

Tov. Emil Bodnăraş: Kosâghin a spus toate acestea prin prisma exclusiv economică. Deci coordonarea sarcinilor de plan care rezultă, dar coordonarea numai acceptată prin prisma eficienţei optimale economice. Toate acestea duc la organe care determină această eficienţă optimală şi nici un fel de declaraţii că suveranitatea trebuie tratată în mod capitalist sau socialist. Asta este, la urma urmei, ce a rezultat din toate afirmaţiile făcute de Hruşciov în legătură cu problema suveranităţii, că această nuanţă de înţelegere este o deosebire principială.

Nu-mi pot închipui ca vreunul din ei, fie el Novotny, Ulbricht sau Gomulka să fi avut curajul nuanţării unor forme de organizare fără să fi avut indicaţiile, patronajul din partea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, respectiv din partea lui Hruşciov, după cum ne-am format şi impresia că nici unul din cei care l-au însoţit pe Hruşciov n-au vreo opinie separată, personală, alta decât a lui Hruşciov. Nu ştiu dacă la alţii există altă opinie, este posibil, dar practic nu văd.

Ceea ce m-a izbit pe mine a fost această preocupare de organizare în C.A.E.R., de câte ori apărea ideea cu ţările asiatice în context, răspundea cu aliura asta de tată supărat pe nişte copii neascultători şi care nu mai vor să-şi urmeze tatăl, vrea să intre să intre, dacă nu vor să intre îi priveşte, noi nu-i forţăm. Mai simpatic vorbea despre Kekonen decât de chinezi.

Ce mai trebuie relevat pentru a arăta nesinceritatea lucrurilor este chestiunea cu Dunărea, problema Porţilor de Fier şi a scrisorii sale. El a spus că ar fi sfătuit pe Jivkov că nu are nici un temei juridic pentru a participa la această lucrare, iar în al doilea rând nu a spus că a discutat şi cu Tito. El a uitat ce a scris în scrisoare, pentru că aici spunea că Tito s-a arătat cu totul dezinteresat, spunând că el are râuri în interiorul ţării, unde poate să facă hidrocentrale, fapte ce sunt reclamate de preocupările naţionaliste ale diferitelor republici şi că el nu este interesat în construcţia nodului hidroenergetic de la Porţile de Fier.

Tov. I.Gh. Maurer: Speculând că Uniunea Sovietică ar avea interes, dacă el îşi manifestă această dezinteresare, în felul acesta Tito a crezut că poate să mai scoată ceva credite din partea sovieticilor.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu cred că a discutat cu Jivkov pentru a-i atrage atenţia că nu are drept juridic, dar dacă poate să strecoare ideea participării nu are nimic împotrivă. Noi cei care am fost anul trecut la Varna şi am discutat lucrurile legate de graniţă, am găsit la un moment dat redate în concepţiile pe care le înfăţişau, formularea din prima scrisoare a lui Hruşciov, declaraţia făcută de bulgari cu ani în urmă, că Dunărea este un bun comun şi că trebuie tratată complex, verificată împreună problema graniţei prin prisma acestor relaţii, exact ceea ce noi în prima scrisoare a lui Hruşciov am găsit în forma asta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De aici apare şi istoria care s-a petrecut cu Hidrocentrala, pentru că în prima scrisoare el exprima într-o formă aşa de clară ideea formulată într-un mod precis şi clar, aceea a folosirii în comun, proprietate comună etc., etc., pornind de la constatarea că ţările socialiste din Europa, respectiv Cehoslovacia şi România, fără să le enumere, ar avea o lipsă oarecare de energie şi face o apreciere asupra importanţei energiei electrice în dezvoltarea economiei ţărilor şi că această lipsă ar constitui o frână.

Nici nu l-a preocupat cum stau şi cum vor sta aceste ţări în 1980 la producţia pe cap de locuitor şi la consumul de energie electrică pe cap de locuitor. Se ştie doar că dezvoltarea economică a unei ţări se exprimă şi în KW şi cai putere pe cap de locuitor. Aici nu am găsit în nici un loc o referire la România, doar atât, că prin construirea în comun se va obţine KW în plus, că construirea în comun va grăbi construcţia acestui nod hidroenergetic şi că aceasta va aduce un surplus de energie electrică pentru toate ţările, de România nici vorbă.

După ce el a primit scrisoarea noastră, unde noi am descoperit care e concepţia lui şi unde duc cele ce formula dânsul în scrisoare, ne-a scris o a doua, cu un cuprins care ne-a trăsnit din senin, în care spune că nu suntem de acord cu dv., ca şi cum asta ar fi ceva jignitor, când spune - nu sunt de acord cu dv., se gândeşte la perspectiva aceea de unire a popoarelor şi a celor prevăzute de Marx, Engels şi Lenin ş.a.m.d. Este mai puţin jignitor decât ce a spus el, că nu suntem de acord cu părerea dv.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am spus, dacă dv. credeţi aşa, noi nu suntem de acord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici erau aşa de clare lucrurile şi a simţit nevoia să vină cu o scrisoare explicativă, ca să se acopere, că nu s-a gândit şi nu a vrut nici în ruptul capului altceva decât am vrut noi.

Am constatat că în ultima scrisoare dânsul spune că nici nu s-a gândit la altceva, că aşa, aşa. Pur şi simplu pe noi ne-au uimit. Cei care au citit scrisoarea s-au mirat şi ei cum se poate spune aşa ceva.

Tov. Emil Bodnăraş: Ce cred că mai poate fi reţinut din discuţia noastră, faptul că nici unul din ei nu a avut în mână textul scrisorii noastre, nici unul nu a venit cu ea şi nimeni nu s-a referit măcar cu un cuvânt la ea.

Noi îl cunoaştem pe Hruşciov din 1953. Hruşciov nu e un om care să nesocotească un argument care i-ar fi favorabil, nu e un om care să treacă nepăsător de un avantaj pe care îl are partea cealaltă. Dacă în scrisoarea noastră ar fi fost conţinută o idee cât de vagă, care să constituie un argument care să-i dea lui Hruşciov un ascendent faţă de poziţia noastră, aşa ar fi scos documentul ca să ne arate, aşa ne-ar fi călărit. Faptul că nu a făcut aşa ceva denotă tăria documentului nostru. Însuşi faptul că a exprimat cuvintele: - mai bine dacă nu erau aceste scrisori - aceasta denotă cât de puternică este în fapt scrisoarea noastră în faţa poziţiei lui Hruşciov, cât de puternic este acest document. Aceasta este poate măsura cea mai bună, cea mai bună apreciere a acestui document.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El s-a referit la ea.

Tov. Emil Bodnăraş: La început, pentru a spune: - mă rog, mă rog, asta v-a preocupat, suveranitatea, la fel şi a doua zi dimineaţa când a apărut, l-am văzut destul de preocupat, destul de încruntat, a spus că nu a dormit bine, era destul de morocănos.

Tov. Păcuraru Andrei: Mi-a spus mie că nu a dormit, că toată noaptea n-a făcut decât să răspundă la unul şi la altul.

Tov. Emil Bodnăraş: În timpul discuţiei, după Kosâghin, el ar fi vrut să spună, hai să o rotunjim, să o încheiem, îi era teamă parcă ca discuţia să nu aducă unele lucruri care ar fi fost mai bine să nu le discutăm. Din acest punct de vedere cred că discuţia în continuare a tovarăşilor noştri, ar fi fost foarte bună. După ce i-am demonstrat cum se prezintă colectivul nostru, şi eu cred că a fost un lucru bun că a participat tot Biroul Politic, aici nimeni nu a pornit de la ideile lui Dej, ca să vină cu cine ştie ce idei năstruşnice, că toţi judecă tot aşa de clar şi de tăios. Din acest punct de vedere, intervenţiile tovarăşilor noştri au fost bune.

El credea că acum s-a terminat, când a venit dintr-odată cu informaţia asta care vroia să arate românilor că nesocotesc prietenia cu Uniunea Sovietică. Dacă e vorba de ideea prieteniei, sunt probleme care se produc din cauza lor. Când i-a spus Sălăjan, cu recrutarea ataşatului militar, a spus: dar când asta, acum doi ani a răspuns Sălăjan, nu a avut alt cuvânt decât să spună - padleţ (ticălos).

Fapt este că la masă s-a străduit să manifeste o stare de euforism, de satisfacţie, de bucurie, lucru care exprima: - bine că am scăpat numai cu atât -, ca şi cum ar fi văzut că România nu merge pe alt sens. Nu de la noi au pornit semne de ameninţare şi sensul vorbelor în care spunea că România are o economie care îi permite să trăiască şi singură pe picioarele ei.

Faptul este că au fost cuprinşi de o satisfacţie deosebită, dar din care nu a lipsit preocuparea faţă de persoana lui, dacă luăm numai anecdota aceea că a ajuns în rai, că a bătut la poarta raiului şi sfântul Petru nu i-a dat drumul să intre şi a intervenit Dumnezeu, intră în rai şi i se adresează cu tovarăşe Dumnezeu, iar Podgornâi spunea că toţi care sunt în rai s-au înscris în partid, după ce lui i-a dat voie să intre în rai.

Să mai reţinem din întâlnirea aceasta şi referirea lui, repetată de două ori, mai în glumă, mai în serios, preocuparea lui ca stenograma să-i fie trimisă. Totodată şi remarca lui că te pomeneşti că aţi pus şi pe sub masă ceva de înregistrat, că ce bine ar fi dacă nu s-ar fi înregistrat, că şi asta devine scrisoare şi document.

De altfel, noi o să-i trimitem stenograma şi vom vedea din corecturile pe care le va face ce-i place şi ce nu-i place.

Eu sunt de acord cu cele spuse de tov. Maurer, că din istoria asta să considerăm că am parcurs un nou capitol, însă el nu a mers până la capăt.

Dacă te întrebi ce i-a determinat să fie bucuroşi în încheiere, poate gândul că nu am pus în discuţie, cum vom proceda de acum înainte, gândul că scrisoarea va fi închisă, că nu se va publica ş.a.m.d. Faptul este că noi treaba asta n-am discutat-o, ce facem mai departe, cum rămâne cu documentul nostru, îl comunicăm şi celorlalţi, cum va fi mai departe.

Ei cred că noi nu vrem să modificăm nimic în orientarea noastră principială, documentul acesta al nostru exprimă complet punctul de vedere şi el rămâne un document valabil pentru toate situaţiile, indiferent că este vorba de Jivkov sau de alţii, de chinezi sau de celelalte ţări socialiste. Este clar însă că noi trebuie să întărim economia noastră, s-o aşezăm pe aşa temelii ca să nu depindem exclusiv în ipoteza că ruperea relaţiilor economice ar constitui pericolul care s-ar confirma, să avem posibilitatea să rezolvăm problemele noastre în continuare şi să continuăm a fi constructivi în ideile noastre, să ne orientăm pentru a vedea şi a face din C.A.E.R. un organ al tuturor ţărilor socialiste care compun sistemul economic mondial socialist şi să creem relaţii care să corespundă intereselor ţărilor socialiste.

Caracteristic este că Hruşciov niciodată nu s-a referit în aceste două zile la declaraţia din 1960 şi cred că persistând pe această cale noi vom apăra interesele noastre, dar apărând interesele noastre vom aduce o contribuţie pozitivă la rezolvarea problemei.

Nu este exclus să ne pomenim cu relaţii economice care să se formeze în afara C.A.E.R., pentru că în C.A.E.R. nu trebuie să ne atingem de nici un fel de întreprinderi comune, de uniuni pe ramură. C.A.E.R. trebuie să-şi păstreze căpetenia sa de bază pe baza înţelegerilor existente.

Tov. Dalea Mihai: Ei au şi spus că au făcut cu cehii, cu polonezii.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu este exclus ca să apară elemente de integrare între Germania şi Uniunea Sovietică şi cu toată implicaţia şi complicaţia politică şi nu numai între ţările socialiste, ci între ţările capitaliste, pentru că lucrul nu este aşa de simplu. Din toate acestea se vede clar că el a discutat cu ei şi că în cadrul discuţiilor ei au mers departe. Jivkov, nu mă îndoiesc, că este un aderent al acestor lucruri, dar lui i s-a sugerat acest lucru. Fapt este că Hruşciov a recunoscut că Jivkov este gata să meargă la unirea Bulgariei cu Uniunea Sovietică. Interesant este şi faptul că nu este luată poziţie faţă de ceea ce noi am citit din declaraţia lui Jivkov, însă a doua zi a spus că Jivkov este un comunist bun şi desăvârşit.

Că au judecat lucrurile bine şi că din punct de vedere economic nu constituie o problemă, că o scădere de standard de 20% este o creştere mare la bulgari şi aceasta pe baza vaselor comunicante, că baza istorică nu constituie o problemă. Dar, zice, mă gândesc aşa din punct de vedere politic, nu ar fi tocmai bine, ce ar zice lumea că Bulgaria intră şi România nu vrea să intre. Integrarea trebuie să fie făcută în aşa fel ca să nu influenţeze suveranitatea.

Interesant este şi un moment în legătură cu China, când spune la un moment dat, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ei vor să le publicăm scrisoarea, chiar pretind ca să le-o comunicăm, ca şi cum noi am fi aceia care am publicat problemele noastre. El a reţinut cu satisfacţie sublinierea făcută de tovarăşul Gheorghiu-Dej cu nealierea la frontul chinez, precizare făcută acolo, asta a reţinut-o bine, dar precizarea în legătură cu iugoslavii a reţinut-o cu oarecare rezervă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Impresia mea a fost că a zis aşa, ca unul care dă în silă. În legătură cu chinezii am atras atenţia că nu putem să spunem că tot ce vorbesc ei sunt prostii, după cum nici că tot ce spun ei sunt lucruri bune, că noi privim critic poziţia lor şi a oricăror alţii.

Tov. Emil Bodnăraş: Conducerea noastră s-a prezentat bine unită şi cred că este bine că i-a dat un aşa prilej ca să ne vadă. Pupăturile acestea în masă de la plecare sunt rezultatul celor ce a văzut el la noi.

Tov. Al. Bârlădeanu: El a fost bucuros pentru motivul că el se aştepta să fim mai duri cu el, se aştepta să fim mai duri chiar faţă şi de ultima scrisoare, dar până la urmă a văzut că noi nu l-am mâncat.

Tov. I.Gh. Maurer: Tovarăşi, eu despre discuţii, despre modul cum s-a desfăşurat, despre aprecierea asupra celor spuse de către tovarăşul Hruşciov şi însoţitorii săi la discuţia asta, eu nu voi mai spune, ele au fost făcute cunoscute de tovarăşi în cursul intervenţiei şi eu sunt de acord cu cele arătate de ei. Eu cred că ar trebui ca ei să facă câteva reflecţii în toată treaba asta.

Una din constatările mele este ceea ce noi am putut verifica şi ce s-a spus azi aici de toţi tovarăşii, lipsa de sinceritate a acestui tovarăş şi existenţa unui plan conceput şi realizat undeva. Toate acestea nu reprezintă lucruri pe care noi le-am aflat cu ocazia acestei discuţii, noi despre aceste lucruri am ştiut înainte ca discuţia să aibă loc. Noi am ajuns la această concluzie în cadrul discuţiilor noastre, ori discuţia cu ei le-a confirmat.

Un al doilea gând, este clar că noi suntem încadraţi în una din cele mai grele bătălii, grele datorită importanţei obiectivelor a căror realizare o urmărim. Or de realizarea acestor obiective depinde soarta poporului nostru, dar nu numai soarta poporului nostru, sunt în joc consideraţii mult mai largi, dar este o bătălie grea datorită faptului că se dă în condiţii foarte delicate pentru noi.

Să nu uităm tovarăşi că dăm această bătălie cu conducătorii unuia dintre cele mai puternice state din lume, poate unuia dintre cele două mari puteri din lume, că dăm această bătălie cu conducătorii unui partid de mare prestigiu, de mari proporţii şi că în asemenea condiţii bătălia o mai dăm şi singuri, pentru că toţi acei care fac parte din C.A.E.R. sunt aliaţi la acest punct de vedere.

Condiţiile sunt delicate şi grele şi acum, în această condiţie, discuţia, după aprecierea tuturor tovarăşilor şi aceasta este şi punctul meu de vedere, reprezintă pentru noi un succes.

Sigur, se poate naşte întrebarea de ce succes de vreme ce ei au plecat cu ideile lor înapoi, ei nu abandonează aceste idei şi perspectiva continuării luptei este aproape clară, succes, zic eu, totuşi există datorită faptului că oamenii au trebuit să recunoască câteva lucruri cu care le va fi mult mai greu să manevreze decât până acum. Au trebuit să recunoască valabilitatea concepţiei de suveranitate ca element al relaţiilor dintre ţările socialiste de orice ordin, economic şi politic, au trebuit să recunoască ca o consecinţă a principiului de suveranitate, principiul unanimităţii hotărârilor care trebuie luate în C.A.E.R.

Recunoaşterea formală a acestor două lucruri constituie pentru noi un succes important pentru că întăreşte în oarecare măsură poziţia noastră în această luptă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu e vorba de a da înapoi, recunoaşte greutatea de a încălca acest principiu.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta va face manevra pentru ei mult mai grea. Oricând în cadrul discuţiilor viitoare noi putem să ne referim la discuţiile avute la Bucureşti şi putem să-l întrebăm pe Hruşciov cum se împacă asta cu ce ai spus dumneata la Bucureşti în legătură cu unanimitatea hotărârilor în C.A.E.R. şi cu suveranitatea.

Credinţa mea este că toate acestea vor contribui să-l încurce, însă este sigur că asta nu-l va împiedica ca în afară de C.A.E.R. să construiască cu anumite ţări o formă de integrare, nu a spus în afară de C.A.E.R., dar eu spun că această treabă nu depinde numai de el şi ceea ce a spus el la Bucureşti este departe de a fi lipsit de importanţă.

Ceea ce noi am câştigat este o recunoaştere a acestor două principii, las la o parte lucrurile despre care s-a vorbit, sporirea prestigiului partidului nostru, conducerii partidului nostru las la o parte acest lucru, deşi nu sunt lipsite de importanţă pe plan internaţional. Un caiet întreg din Agerpres este plin cu vizita aceasta a lui Hruşciov. În orice caz, dacă n-a apărut un caiet, acum o să apară.

Dacă stăm şi analizăm bine asupra acestei discuţii, asupra ceea ce ea ne aduce şi bine şi rău, ce putem întrevedea din ea şi bine şi rău este nevoia să mai vedem materialul asta. Putem deci trage concluzia cu toţii că nu avem nici un drept să ne facem iluzii asupra renunţării lui Hruşciov la planurile sale, putem să tragem concluzia că discuţia asta a reprezentat pentru noi un succes. Dar se mai pune şi întrebarea căror cauze se datoreşte acest succes.

Sigur, nevrând să fac o analiză a tuturor acestor cauze, succesul acesta se datoreşte înainte de toate, poziţiei noastre juste, are importanţa lui acest lucru, acestei poziţii juste pentru care noi ne aducem aminte cât am migălit-o şi am argumentat-o. Am făcut aici tot ce facem în toate deciziile pe care le luăm. Nu o luăm pe grabă, nici fără să fi cântărit totul, pentru că sunt lucruri care trebuie cântărite. Dacă amintesc acest lucru este că ne găsim într-o situaţie destul de delicată şi grija aceasta va constitui pentru noi o permanentă preocupare, multă atenţie, în hotărârea unei anumite atitudini. Dar nu numai datorită faptului că ne găsim pe o poziţie justă, dar şi datorită faptului că am situat această problemă într-un cadru just, dejucând una din încercările pe care le-a urmărit Hruşciov. El a vrut ca să arate poziţia noastră ca un act neprietenesc faţă de Uniunea Sovietică. Noi am situat toate aceste poziţii în cadrul prieteniei cu Uniunea Sovietică şi în discuţiile noastre am subliniat puternic această tendinţă.

Subliniind acest lucru, în acelaşi timp trebuie să arătăm şi datoria noastră de a ne spune părerea în cadrul actelor şi relaţiilor create de aceste propuneri, şi de a cere ca această părere să fie ascultată. Faptul acesta nu e nici el lipsit de importanţă în judecăţile pe care le vom face, pentru că tot pe cadrul acesta va trebui să construim toate acţiunile noastre viitoare. O temeinică bază principială, cercetând bine lucrurile când hotărâm într-o problemă, i-am conturat toate consecinţele, fixăm cadrul legii de argumentare a poziţiei pe care ne aşezăm şi demonstrăm că nu este un act de neprietenie, este un act de prietenie, aşa poate fi înţeles acest lucru.

Ce perspectivă văd eu acestei discuţii. Toţi tovarăşii au arătat lucrurile aşa cum sunt. Aceasta este prima rundă, avantajul la punct este pentru noi şi o să vină şi alte runde, folosind aceleaşi metode de luptă, având aceeaşi unitate în manifestarea punctului nostru de vedere care a fost subliniat în cadrul acestei discuţii, ştiind obiectivele noastre în acelaşi cadru de activitate a unei ţări socialiste prietene care este datoare să-şi spună punctul de vedere într-o chestiune pe care o socoteşte interesantă sau importantă, fie pentru desfăşurarea relaţiilor între cele două ţări sau într-o desfăşurare mai largă între ţările socialiste respective. Această luptă mie mi se pare bună. Este un început, dar este un început care arată direcţia în care vor evolua lucrurile.

Poate că avantajul pe care l-am câştigat este mic, dar dacă boxăm cu aceeaşi mănuşă, câştigăm cu atât mai mult cu cât integrarea asta pe care Hruşciov căuta să o realizeze chiar în afara C.A.E.R. cu anumite ţări, este vulnerabilă şi nu numai din partea ţărilor socialiste, nu numai datorită faptului că li se pot aduce din punct de vedere al teoriei marxist-leniniste învinuiri de greşeli, dar veţi vedea ce vor spune ţările socialiste în culpă, când Hruşciov va face cu o jumătate din Germania o integrare, care oricum este integrare cu jumătate din Germania, ce va spune cealaltă Germanie, ce va spune poporul german.

Nu este lipsită de complicaţii această problemă, vor fi complicaţii care vor apare datorită acţiunii celor care acceptă platforma marxist-leninistă, precum şi a celor care nu au nimic comun cu marxism-leninismul şi vor să-l vadă la pământ, veţi vedea în ce măsură gama asta de complicaţii contribuie la înlesnirea luptei pe care o ducem pentru apărarea principiilor juste.

Tov. Al. Drăghici: În Cehoslovacia deja sunt unele manifestări.

Tov. N. Ceauşescu: Când Hruşciov se referea că şi la ei au fost unele lucruri, dar nu au vorbit pe nume despre Maurer şi nici despre România, mi-a făcut impresia că asemenea lucruri au fost puse în discuţie în plenara lor recentă.

Tov. Al. Moghioroş: Şi aşa a început să se vorbească că în cadrul ţărilor socialiste au început să apară elemente naţionaliste.

Tov. Emil Bodnăraş: Ei au discutat nu numai la plenară, au discutat şi înainte.

Tov. L. Răutu: El a spus, sigur şi noi am discutat, dar noi nu am numit România sau Partidul Muncitoresc Român. El se referă la republicile unionale.

Tov. Al. Bârlădeanu: Nu este exclus, vorbind despre China, să fi atins şi aceste probleme.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi la reuniunea Comitetului Tratatului de la Varşovia s-au discutat unele lucruri.

Tov. N. Ceauşescu: Cred că a fost discutată în plenară scrisoarea noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi, eu vin să subliniez chiar de la început şi am să apreciez modul cum s-au desfăşurat discuţiile la întâlnirea noastră cu tovarăşii sovietici, rezultatele acestei întâlniri, aprecierea tuturor tovarăşilor care au luat cuvântul, care au exprimat un singur punct de vedere, deplina unitate de vederi şi în centrul aprecierii acestei întâlniri rezultatul acestei întâlniri.

Eu împărtăşesc pe deplin această apreciere exprimată în cuvântul vostru şi cred că va fi necesar să facem un material unic care să rămână ca bază de orientare şi pe viitor.

De fapt lucrurile s-au desfăşurat aşa cum am apreciat. Aici apare izbitor: având în vedere perioada dinaintea întâlnirii, dorinţa lor fierbinte de a se întâlni, de a căuta să ne liniştească, teama lor că la noi se manifestă o atitudine de neîncredere, că nu dorim să ne întâlnim. Aceasta a exprimat-o foarte clar în una din scrisorile în care se sublinia lipsa noastră de dorinţă de a ne întâlni. Ei doreau să se întâlnească, chiar de la început au spus asta. A spus Andropov că Prezidiul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este gata să întrerupă concediul lui Hruşciov şi să-l trimită în România.

În scrisoarea trimisă, Hruşciov a ţinut, într-o formă, să ne zgândăre, acuzând nedorinţa noastră de a ne întâlni. Căutau pe toate căile să ne determine să nu pregătim întâlnirea, pentru a nu pregăti un material documentar, că asta ar fi o discuţie a tuturor lucrurilor, că ar fi bine ca lucrurile să se rotunjească, să ne întâlnim şi să continuăm acţiunea nestingheriţi, acţiune pe care au început-o ei, în ceea ce priveşte integrarea economică spre care tindeau.

În aprecierea noastră noi am examinat diferitele manifestări şi am ajuns la concluzia că în ştirile din presa ţărilor socialiste frăţeşti se vede că au dificultăţi, greutăţi economice, că aceste dificultăţi şi greutăţi economice, care se manifestă în economia unui şir de ţări socialiste au fost pretextul pentru elaborarea unei linii de integrare economică, iar modelul era Piaţa Comună, după acele tratate şi statute de care se călăuzesc ţările capitaliste care au

mers pe calea integrării economice. În crearea procesului favorabil de integrare a ţărilor socialiste au pornit o muncă foarte vastă şi multilaterală de prezentare a lucrurilor, în fond dânşii prezentau lucrurile având subliniate în mod deosebit fenomenele pozitive ale Pieţii Comune, prezentau existenţa Pieţei Comune ca un fenomen firesc, ca o legitate, ca o cale ireversibilă, cum o formulau teoreticienii ideii de integrare.

Sunt aşa de complexe problemele puse în discuţie care constituie punctul de divergenţă cu tovarăşii noştri, încât ele au foarte serioase şi grave implicaţii pe plan mondial, pe planul mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. Dacă s-a ajuns ca mişcarea revoluţionară să fie în centrul aprecierii liniei generale a părţii partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările care fac parte din Piaţa Comună şi aruncă în ea cu tot ce le vine în mână, iar pe de altă parte au trecut la elaborarea teoriilor şi sarcinilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările Pieţii Comune, de a democratiza Piaţa Comună, de a intra în organele Pieţii Comune ş.a.m.d.

Dacă am arunca lumină numai asupra acestei părţi, ce i-a determinat pe acei conducători ai partidelor frăţeşti din ţările Pieţii Comune să renunţe la acest lucru, i-am auzit când şi când ca o notă îndepărtată vorbind despre lozinca apărării independenţei şi suveranităţii încălcate de condiţiile care se creează în Piaţa Comună. În locul acestei note apar notele celelalte de pătrundere în organele Pieţii Comune. Dacă luăm numai aspectul acesta, în cadrul Pieţii Comune sunt cele 6 ţări şi altele care se vor asocia, de ce au o calitate diferită membrii fondatori, şi am examina situaţia celor 6, ne-am uita la situaţia economică, cum stau, ce forţă economică importantă reprezintă. Sunt cele mai dezvoltate ţări din Europa, totuşi, datorită aceluiaşi nivel de dezvoltare neegală a ţărilor, vom găsi ţări dezvoltate mai puternic şi ţări mai puţin dezvoltate, dezvoltate mai slab. Dacă luăm toate acestea într-o anumită ierarhie, cine va câştiga acolo, dorinţa de dominare a celui puternic se va manifesta, ori dorinţa de a lupta a celui slab de a se apăra se va manifesta. Sigur că da.

Concentrarea capitalului, concentrarea aceasta economică sunt fenomene caracteristice dezvoltării capitaliste în epoca imperialismului, sunt lucruri şi fenomene care au loc de zeci de ani de zile, nu este nimic nou, se pune totuşi întrebarea, de ce nu am abandonat lupta pentru suveranitate şi independenţă înainte când s-a manifestat această tendinţă de subjugare a celui mai slab de cel mai puternic, de ce astăzi să consideri că aceasta ar fi o legitate în capitalism, un fenomen pozitiv, că el aduce de fapt o contribuţie la grăbirea acestui proces de a ajunge la punctul de fierbere, la punctul de trecere de la o stare veche la o stare nouă, adică de trecere de la capitalism la socialism.

Dacă luăm orientarea noastră de aici, atunci de ce am critica noi pe acei care vorbesc de integrare paşnică a capitalismului în socialism, de ce îi criticăm noi pe aceştia, va rămâne şi astăzi valabilă aceeaşi critică care se aducea atunci când erau aceleaşi stări de lucruri care sunt şi astăzi.

Ce se întâmplă în Italia, ce s-a întâmplat cu luptele din Belgia, Franţa. Noi avem unele informaţii că în anumite privinţe partidele frăţeşti nu ar fi fost iniţiatorii acestora, ci dimpotrivă, iniţiativa a pornit din alte părţi decât de la partidele comuniste frăţeşti din ţările respective.

Sunt foarte interesante aceste fenomene, merită să le studiem cu mare atenţie pentru că toate acestea fac parte şi ele din argumentul pe care noi îl cuprindem în materialul pe care l-am dat.

Masele cele mai largi ale poporului, de categorii diferite, sunt interesate în lupta împotriva Pieţii Comune, a fenomenelor care se manifestă în Piaţa Comună şi mai cu seamă în lupta de apărare a independenţei şi suveranităţii chiar în aceste ţări, acest lucru este de fapt în interesul mişcării noastre revoluţionare.

Acolo se grăbeşte, se forţează, se exercită presiuni şi pe un front adânc în modul cel mai complicat, la fel şi la noi, integrarea are aspectul acesta, care chiar dacă nu este asemănător, în orice caz apare contradicţia, cu toate că nu avem acelaşi steag de luptă, pentru că noi ne orientăm după teoria marxist-leninistă.

La urma urmei, de ce ne-au propus nouă planul unic, asta pentru că ar fi transformat România într-un fel de bază de materii prime, ca să pună problema unei anumite repartiţii a materiilor prime, să pună problema unor forme care duc la integrare, la negarea independenţei, la negarea suveranităţii, duc la amestec în treburile interne ş.a.m.d.

Să recunoşti acest lucru nu este cuminte, este chiar periculos. Iată de ce eu sunt de acord cu aprecierea că au căutat să evite să ia scrisoarea ca bază de discuţie şi au avut teamă că vom lua noi scrisoarea pe puncte.

Pe mine m-a bucurat totuşi momentul acesta când în introducere, referindu-mă la faptul că au avut suficient timp să se examineze conţinutul scrisorii noastre şi ar fi bine să cunoaştem părerea lor asupra celor cuprinse în scrisoare, el a intervenit cu problema suveranităţii.

Tov. L. Răutu: El s-a referit la faptul că au citit scrisoarea şi punctul lor de vedere este că nu sunt probleme divergente între noi şi ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Că ceea ce i se pare esenţial în scrisoare este suveranitatea. Eu consider, ca şi ceilalţi tovarăşi, că această recunoaştere formală a importanţei suveranităţii, stăruinţa lui şi a doua zi şi a tovarăşilor cu care a venit, de a ne arăta pe Hruşciov ca pe cel care nu a uitat de suveranitate, este un lucru pe care nu vor să-l încalce, au ţinut să ne dea asigurări că aici nu avem divergenţe pe chestiunile acestea.

Eu consider un mare succes acest lucru, că am reuşit să-i facem să se ocupe de problema suveranităţii. În stenogramă, problema aceasta este cuprinsă şi noi va trebui ca stenograma să o punem la punct bine, nu trebuie nimic adăugat, ci numai ce s-a spus acolo.

S-a vorbit acolo de problema unanimităţii şi majorităţii de două treimi, s-a ridicat împotriva încălcării principiului unanimităţii şi acesta este un lucru câştigat că din partea lor a venit la timpul respectiv propunerea de renunţare la principiul unanimităţii. În timpul discuţiei el a spus că nu ştie când va fi cazul să renunţăm la principiul acesta al unanimităţii.

Noi i-am pus întrebări peste întrebări, iar el la un moment dat a încercat acea lovitură piezişă, ca să se sustragă obligaţiei de a se referi la conţinutul scrisorii şi la ceea ce constituie învinuirea din partea noastră că el vrea să încalce suveranitatea, în mod camuflat, la urma urmei, el s-a gândit să ridice sau să nu ridice şi atunci el a spus "bine, dar aici este vorba de perspectivă", ca şi cum aici ar fi fost puse în discuţie unele hotărâri luate împreună în 1960 şi în iunie 1962.

Nici azi nu-mi sunt clare cauzele pentru ce au bătut atunci în retragere polonezii. Este posibil că polonezii singuri s-au speriat, că doar ei aveau nevoie să se facă investiţii în domeniul construcţiei de maşini, unde ei sunt interesaţi ca să-şi asigure piaţa în celelalte ţări. Noi facem investiţii în acele domenii unde dânşii au capacităţi şi li se reduce posibilitatea de a plasa produsele lor în ţările respective.

Probabil că s-a folosit cineva de dorinţa asta a polonezilor, că noi am întâlnit ideia asta la Gomulka încă din timpul când noi am fost în delegaţia de partid şi guvernamentală în Polonia[209]. El atunci a pus problema coordonării investiţiilor până în 1965, lucru pe care l-am respins, rămânând ca ulterior, după 1965, să vedem în ce măsură s-ar putea accepta o asemenea coordonare.

[209] În perioada 24-28 aprilie 1961, o delegaţie de partid şi guvernamentală condusă de Gh. Gheorghiu-Dej a făcut o vizită oficială în Polonia.

Se vede că altcineva s-a folosit de această dorinţă a polonezilor, care este de înţeles, deoarece ei au dezvoltat economia lor, au o industrie metalurgică mai dezvoltată ca a noastră, deci Polonia i-a dezvoltat industria metalurgică, industria constructoare de maşini peste necesităţi, poate vor cere să asigure plasarea acestei producţii. Eu nu-mi pot închipui că ar putea face acest lucru în ţările slab dezvoltate, deoarece nu pot susţine cu credite o asemenea măsură.

Repet încă o dată că de dorinţa aceasta a polonezilor s-a folosit cineva, a fost rotunjită într-o discuţie şi mergând aşa, au ajuns la ideea că trebuie create condiţii economice de integrare, de colaborare mai strânsă, pentru că la urma urmei vine şi spune că Lenin a zis, Lenin a prevăzut ş.a.m.d.

Eu sunt de acord cu acei tovarăşi care au apreciat că am avut de înfruntat un plan concret de acţiune, că lucrurile au fost bine dărăcite, că s-au înţeles părţile interesate între ele şi au fixat rolurile, deci am avut de înfruntat nu numai părerea conducătorilor sovietici, dar ei sunt susţinuţi şi vor fi susţinuţi şi în viitor de acele ţări care sunt interesate în această integrare economică. Pus în faţa poziţiei noastre ferme, clare, el nici nu s-a aşteptat, sunt convins, la hotărârea asta a noastră, mai cu seamă că noi am procedat bine cum am procedat, Hruşciov şi-a dat seama că tov. Bârlădeanu nu încurca lucrurile la C.A.E.R. şi că aceasta este linia pe care noi mergem. El ştia cel mai bine ce vor ceilalţi şi că noi ne-am dat seama imediat de obiectivele înspre care dânşii ţintesc şi le-am apreciat bine, şi a considerat că nu este bine să recunoască că realizarea măsurilor cuprinse în planurile lor, ei nu zic integrare, au zis un plan unic, întreprinderi comune, uniuni pe ramuri, înseamnă încălcarea suveranităţii, aşa cum şi Polonia face din noţiunea de suveranitate numai o noţiune goală, de care puteai să vorbeşti, nu ştiu cu ce ocazie, de zile mari sau nu ştiu ce altă aniversare.

Deci erau hotărâţi în mod conştient să împingă lucrurile în direcţia aceasta, dacă nu totul, măcar o parte din suveranitate. Într-adevăr ei au desprins just din materialul nostru că problema centrală care ne-a preocupat era problema suveranităţii.

A spune, tovarăşi, că dânşii au tratat sau tratează cu indiferenţă această problemă, după părerea mea, ar fi o subapreciere a succesului pe care noi l-am avut în discuţiile cu dânşii. Faptul că nu au avut scrisoarea noastră în faţă nu înseamnă că discuţiile nu s-au dus pe baza scrisorii, discuţiile s-au dus pe această bază, pentru că ele au cuprins problema cea mai centrală din scrisoare, la care ea s-a referit, suveranitatea, şi a trebuit să facă declaraţii în sensul că el este pentru cutare şi cutare etc. etc., că sunt nuanţe, căutând să minimalizeze tocmai elementele care duc la încălcarea suveranităţii, ceea ce ar face din declaraţia lui o declaraţie normală, dar sigur este totuşi o declaraţie de care noi va trebui să ne prevalăm.

Se înţelege că după părerea lor planul unic şi uniunile acestea pot fi realizate, că ar fi un câştig de fapt dacă s-ar accepta acest lucru, ţările care acceptă vor avea de câştigat, iar cele care nu acceptă vor pierde, că nu este obligaţie, dacă vreţi mergeţi, dacă nu, nu, că se poate enunţa asemenea măsuri care să nu ducă la încălcarea suveranităţii. Asta este o scamatorie, aşa ceva este de nerealizat.

Tov. L. Răutu: În declaraţia lor se explică faptul că nu sunt pentru asemenea organe.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Un prim succes foarte mare este că a trebuit să discute problema suveranităţii, legat de problema suveranităţii, tot ce am cuprins în scrisoare cu organul unic de planificare, planul unic, uniunile pe ramuri sau alte forme asemănătoare, suprastatale şi întreprinderi comune etc., etc. subliniind puternic în ce ar trebui să constea colaborarea între ţările socialiste.

Deci noi am adus discuţia pe baza scrisorii, sunt de acord aici cu Niculae şi cu Coliu, că ei de fapt iniţial s-au gândit că într-o oră, două să termine, nu s-au aşteptat că lucrurile se vor desfăşura aşa cum s-au desfăşurat.

Noi nu putem să spunem că dânşii au recunoscut totul şi nu cred că cineva din noi a avut părerea că au să recunoască tot ce am scris în scrisoare şi că vor adopta punctul nostru de vedere, asta nu se putea. Important este că am făcut cunoscută părerea noastră şi că am discutat pe baza scrisorii, că a putut să vadă ce unitate de neclintit are conducerea partidului nostru, modul cum s-au desfăşurat lucrurile, că au luat cuvântul unul după altul şi dacă am fi lăsat să ia cuvântul toţi şi azi ar fi trebuit să stăm în şedinţă. În această postură s-au pus că a trebuit să ia cuvântul şi ceilalţi a doua zi, unii ca Brejnev, să citească din articolul pe care l-a scris Hruşciov în "Problemele păcii şi socialismului", să citească acele pasagii unde se vorbeşte despre suveranitate şi acolo unde se vorbeşte despre Lenin, însă nici unul nu s-a referit la hotărârile din 1960, ce rost avea aceasta: -vroiau să arate că şi ceilalţi iau parte activă, dar ce parte activă că ţi se strângea inima văzând cum un om cu poziţie înaltă în ierarhia sovietică se reduce la rolul unuia care citeşte ce scrie celălalt, citând câteva pasaje din articol.

L-a întrebarea care s-a pus dacă l-am citit, i-am spus că nu l-am citit.

Cea mai bună apărare este ofensiva în care ne-am găsit şi condiţiile puse de scrisoarea noastră nu le-au permis să fie ei în ofensivă, ci dimpotrivă, trebuiau să se apere şi trebuie să spun tovarăşi, că de la început până la sfârşit s-au apărat, chiar dacă pe parcurs dânsul a încercat unele atacuri, în ansamblul discuţiei a fost în defensivă. Lucrul de care fugea cel mai mult, de care avea frică mare, era problema suveranităţii. Asta în nici un caz nu a putut el recunoaşte: păcat că nu fac şi ăştia aşa cum face Jivkov, s-a îmbolnăvit Dej ăsta şi ceilalţi au folosit prilejul şi au pornit pe calea divergenţelor cu Uniunea Sovietică. Dar din felul cum s-au desfăşurat lucrurile li s-a dat o lecţie, el a avut în faţă însă nu nişte oameni care citesc articolele lui Gheorghiu-Dej, ci oameni care au tratat problemele cele mai serioase, cu competenţă, cu hotărâre şi principial. El a văzut că în prima zi nu s-a luptat cu Dej, el a discutat cu membrii conducerii partidului, nu cu Dej, a doua zi n-a mai putut, că se punea într-o situaţie delicată.

Ce a spus Podgornâi, a recitit numai anumite lucruri ca să-l laude pe Hruşciov. Îmi pare foarte rău de toate aceste lucruri, mi-au lăsat o impresie neplăcută. Înainte am fost obişnuiţi să apreciem pe tovarăşii noştri sovietici că sunt oameni cu o anumită pregătire. Mi-a lăsat aşa o stare de jenă, coşcogemitea oameni cu posturile lor, să fie puşi în postura unor copii.

La noi, dacă o să luăm un prim-secretar sau un membru din biroul unui comitet regional, care a trecut prin şcoală, de o mie de ori ar fi capabil de a elabora ceva şi de a prezenta ceva ca lumea. Dar ei, ce au făcut ei, nu au făcut nimic.

Singurul om mai organizat mi s-a părut Kosâghin, el a luat nişte date, a citit, eu nu întâmplător m-am referit la masă la Miron Constantinescu şi am spus de el că avea plete ca un poet; care dacă trebuia să vorbească despre chibrit ar fi ţinut o conferinţă de două zile. Kosâghin a căutat să ne prezinte lucrurile în alt fel, în mod deosebit decât Hruşciov, el a căutat să le prezinte pe altă cale, să ne liniştească, că de fapt într-un fel trebuie privite lucrurile în capitalism şi în alt fel în socialism, că este chiar un fel de a respecta suveranitatea, atunci când trebuie acceptat cutare sau cutare lucru. El a încercat să ne lămurească, dar nu a reuşit să ducă până la capăt gândul. Se vede că şi Hruşciov şi-a dat seama că asta o să pună nişte lucruri de o să ne facă să sărim în sus, de aceea a intervenit Hruşciov şi l-a făcut să-şi închidă carneţelul din care ne-a arătat ceva date.

Deci el a fost nevoit să se apere cu excepţia acelui moment când a spus că ce bine a interpretat Jivkov problemele acestea, că ce comunist bun este Jivkov, că el a avut o vedere şi o înţelegere creatoare.

Atunci i-am spus tovarăşului Hruşciov că în ceea ce priveşte perspectiva şi noi vedem la fel, însă nu trebuie să ne pretindeţi nouă ceea ce dv. nu puteţi şti, aveţi deci pretenţia să vă spunem noi când o să fie, dar cum rămâne cu respectarea Declaraţiilor din 1957-1960 şi din iunie 1962, în legătură cu principiile care stau la baza relaţiilor dintre ţările socialiste.

După aceea n-a mai jonglat, a început să manifeste o abatere de la această tendință și din ce în ce mai puternic se manifestă la el dorința să încheiem discuțiile, că el vedea cum se acționează, mai ales că Sandu [Drăghici] își încruntase sprâncenele.

A început să manifeste tot mai mult dorința de a se încheia lucrurile, deși mai erau multe de spus.

Cred că am apreciat just că am mers în întâmpinarea dorinței să încheiem discuțiile. Trebuie să spun că toți tovarășii care au luat cuvântul și sunt convins că și ceilalți care nu au luat cuvântul tot același lucru l-ar fi făcut, au adus o mare contribuție la cauza pentru care ne-am întâlnit cu tovarășii sovietici. Le-am demonstrat că Biroul nostru Politic este un organism puternic, că știm ce vrem, cum vrem să realizăm lucrurile și aceasta a reieșit din discuțiile pe care le-am avut.

Am fost tot timpul în ofensivă, au recunoscut problema suveranității și nu avem de ce să nu considerăm acest lucru ca un succes al nostru, pentru că în discuție nu a fost altceva decât scrisoarea noastră, pe baza scrisorii noastre s-a discutat, ea a constituit baza discuțiilor.

Tov. N. Ceaușescu: A recunoscut și a spus că este de acord ca relațiile în cadrul C.A.E.R. să se desfășoare pe baza actualului statut al acestei organizații.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Au spus ca să nu constituie, sigur, o piedică pentru acei care vor să meargă mai departe. Noi însă ne vom spune părerea în organismul acesta în continuare.

Va trebui ca pe baza succesului obținut în această discuție, pe baza celor ce vor mai rezulta din alte lucruri, noi să ne concentrăm toată forța asupra acelor tendințe care vor continua în viitor, pentru că ei vor schimba tactica, nu pot să spun cum, e greu de spus acum cum va fi în viitor.

Pentru noi un lucru e clar, noi să continuăm pe baza liniei date de conducerea partidului nostru și conform punctului nostru de vedere, să nu facem nimic ce ar putea să încurajeze această tendință de integrare, noi să nu admitem nici un fel de compromis.

În ceea ce privește propunerea făcută de noi acolo, ca din C.A.E.R. să facă parte și celelalte țări socialiste, să întregim frontul, eu consider că trebuie să militäm în continuare.

În ceea ce privește faptul dacă trebuie să trimitem acum scrisoarea și altora, rog Biroul Politic să nu se pripească, să mai așteptăm.

Noi acum știm ce avem de făcut, pe baza celor cuprinse în scrisoare să continuăm mai departe. Noi în iunie va trebui să mergem la Moscova, pentru acest lucru va trebui să ne pregătim bine, de asemenea va trebui să ne strângem din nou ca să fixăm delegația care să meargă. Părerea mea este că Dej nu trebuie să meargă la Moscova, de altfel i-am și spus lui în mașină că n-o să merg.

Noi trebuie să combatem și tendința aceea de a transforma pe primul secretar și pe președintele Consiliului de Miniștri într-un organism care se întâlnesc și iau hotărâri și obligă partidele să se alinieze după ei, să combatem această tendință ca: *ia, tî i vî*[210], să cerem ca delegația partidului, indiferent cine va face parte din ea, să fie recunoscută ca reprezentând conducerea partidului și statului, indiferent dacă este primul secretar sau președintele Consiliului de Miniștri. Eu susțin acest punct de vedere.

Noi am făcut o greșeală că nu le-am spus despre această tendință nesănătoasă, de a face pe primul secretar și președintele Consiliului de Miniștri organismul care se strânge și ia hotărâri. Acum avem un motiv să ne opunem. Oricine este împuternicit din partea conducerii și țării, reprezintă partidul și statul acolo.

Va trebui să pregătim bine stenograma și înainte de a o trimite să o vedem și să o punem bine la punct.

[210] Eu, tu și voi – în limba rusă în stenogramă.

În legătură cu părerile care s-au exprimat public în diferite ziare, reviste, chiar dacă toate acestea au fost exprimate într-o perioada mai înaintată, părerea mea este ca să ne referim și la persoane, dacă este prim-secretar într-un fel, dacă sunt specialiști în alt fel, însă să-și găsească în revistele noastre economice expresia punctul nostru de vedere, de asemenea și în presa centrală. Cred că este necesar să informăm Comitetul Central și activul de partid permanent cu tot ce intervine nou pentru a ține la curent, la zi, partidul cu problemele acestea.

Ați văzut ce importanță mare a avut că noi am pus în partid problema aceasta. El nu putea să nu țină seama de asta, pentru că pe el acest lucru l-a zgâlțâit pentru că ține și personal să se spună despre el că e cel mai mare prieten al partidului nostru.

Trebuie să știe partidul despre lucrurile pe care dumneata le plămădești, tinzi la amestec în treburile interne. Or toate acestea nu pot fi tratate de un grup, oricât de capabil ar fi el oricâtă răspundere ar avea în partid, în stat, sunt probleme care țin de constituție, țin de partid, sunt probleme care țin de popor, nu putem noi să trecem peste capul lui, că nimeni nu ne-a dat asemenea mandat.

Sunt de acord cu tovarășii că acest succes se datorește faptului că linia noastră a fost clară, justă, a fost un mod constructiv de a trata problemele, și faptul că au zis de chinezi, că după ce umblăm noi. Eu i-am spus acolo pe loc că trebuie să facem din lagăr să fie lagăr, acest sistem economic mondial să fie într-adevăr sistem economic mondial.

Tov. N. Ceaușescu: Mi se pare că acest lucru nu l-a tradus, doar a spus că numai un om fără cap ne poate pune pe noi alături de chinez.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu am crezut că se referă la cineva, care ne atribuie nouă dorința că vrem să rupem relațiile cu Uniunea Sovietică, atunci i-am spus: - dar cum a putut să-ți treacă prin cap așa ceva și o dată a dat înapoi, s-a speriat.

Tovarăși, consider ca și ceilalți tovarăși care s-au referit la asta, să dezvoltăm în continuare relațiile cu țările socialiste, consider necesar să subliniez, cu toate țările socialiste, este foarte important aceasta și mai cu seamă în acele domenii unde ni se pot face anumite greutăți, sigur eu nu vreau să exagerez și recomand oricui să nu exagereze, că nu numai noi suntem interesați într-o colaborare economică, sunt și partidele celelalte interesate, dar mai ales în legătură cu procurarea unor anumite materii prime, să ne orientăm și în altă direcție, să căutăm și alte soluții, pentru că ne-am putea găsi în situația să nu ni se mai dea minereu de fier. Când el a vorbit de rezervele de minereu de fier, eu i-am spus: - noi vrem să ne dați minereu de fier.

Cehii și polonezii vor să ajungă împreună la 45 milioane tone de oțel.

Noi trebuie să asigurăm ramurii constructoare de mașini posibilități de dezvoltare. Biroul Politic cred că este bine să însărcineze pe Bârlădeanu, Gaston, Gogu Rădulescu, împreună cu Maurer, să stabilească și să examineze posibilitățile de a găsi soluții și în privința minereului de fier. Să nu ne orientăm numai într-o singură direcție, pentru că are eficiență economică mai mare. Sigur, eu nu am în vedere toate formele, însă cum omul acesta este așa de capricios, poate să ne facă acest lucru.

Tov. Al. Bârlădeanu: Noi la toamnă ducem tratative pentru anul viitor, n-o să rupă relațiile, însă în anumite domenii pot să ne facă greutăți.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Depinde și de noi, trebuie să ne orientăm, sunt țări, cum este Brazilia și Algeria, de la care am putea cumpăra. Să vedem ce este de făcut, trebuie categoric să punem lucrurile la punct cu lucrătorii din comerțul exterior, care lucrează afară. Nu trebuie făcut nici un fel de compromis. Coordonarea mai strânsă este lucrul care ați văzut unde duce.

Eu cred că această prima discuție a noastră în Biroul Politic să nu vă împiedice când pe linia Consiliului de Miniștri mai apare câte ceva, să schimbați păreri acolo.

Maurer are perfectă dreptate că acesta este primul capitol, noi vom avea de înfruntat mai mult.

Consider că în ceea ce priveşte pe chinezi am procedat just că am publicat în presă parte din scrisoarea lor, foarte bun este acest lucru, noi trebuie să ne manifestăm o poziţie de sine stătătoare.

Îmi dau seama ce rol avem noi de jucat. Pe urmă mai sunt şi o serie de măsuri în legătură cu cele ridicate de Ceauşescu. Eu să vă spun drept, la început nu eram încântat de cele spuse. Eu consider că nu are nici un rost întreţinerea agenturii, au centre de informaţii sau organe de informaţii pe teritoriul celorlalte state socialiste, noi nu facem în nici o ţară socialistă acest lucru.

Eu cred că s-a procedat just că s-a pus chestiunea, socotesc că este timpul să se termine cu asta. Eu nu-mi fac iluzia că dacă noi am pus chestiunea şi ei s-au declarat de acord, vor renunţa la asta. Însă noi trebuie să ne arătăm mereu când găsim aşa ceva.

El a spus că este de acord cu ideea de a renunţa la crearea de organizaţii de astea de muncă informativă. Cred că asemenea chestiuni noi le-am discutat cu reprezentanţii lor.

Eu te rog Sandule să dai scrisoarea aceea lui Jegalin şi să-i spui părerea noastră.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu propun să se analizeze la Consiliu în colectiv cine să dea scrisoarea.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Şi eu cred că trebuie să fim puţin atenţi la toată starea asta şi să vedem când dăm peste asemenea cazuri să luăm măsuri. Cunoaşteţi despre ăla care a venit din Uniunea Sovietică să-şi vadă neamurile, ce discuţii a purtat şi ce părere avea şi cum îl înjura pe Gheorghiu-Dej. Sandu a vrut să-l aresteze, eu i-am spus: lasă-l să se ducă. Era un bandit, un păcătos.

Eu rog să se ia măsuri pentru a se lichida această stare de lucruri, pentru că eu consider că sunt stări de lucruri anormale. Noi nu procedăm aşa în Uniunea Sovietică.

Iată, asta este şi părerea mea, tovarăşi, putem să terminăm.

Cred că şi pe linia Consiliului de Miniştri ar trebui informat, după ce va fi făcută stenograma, să fie informat Comitetul Central, activul de partid.

Şedinţa a luat sfârşit la orele 21,00.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 34/1963, f. 3-67

24. **1963 octombrie 3-7**. Notă cu privire la discuţiile ce au avut loc cu prilejul vizitei în R.P.R. a lui N.S. Hruşciov cu ocazia deplasării la locurile de vânătoare.

Nr. 1270/Gh[eorghe] A[postol]
20 XII 1963

Direcţia Treburilor C.C. al P.M.R.
Nr. 1665/S 17.XII.1963

STRICT SECRET
Exemplar nr. 00002

ARHIVA BIROULUI POLITIC al C.C. al P.M.R.
Nr. 1702/1963

Notă
cu privire la discuţiile ce au avut loc cu prilejul vizitei în R.P.R. a tov. Hruşciov în tren, maşină şi cu alte ocazii în timpul deplasării la locurile de vânătoare între zilele de 3-7 octombrie 1963.

[...] III.

Venind vorba despre unele probleme internaţionale, tov. Hruşciov a spus:

„Revoluţia mondială nu se poate face prin război, aşa cum pretind chinezii. Nu putem începe un război pentru ca în America, Anglia, Franţa, R.F.G. să se înfăptuiască revoluţia proletară. Clasa muncitoare din aceste ţări va fi aceea care va înfăptui această revoluţie. Noi o vom sprijini numai. Ce ar însemna să facem noi revoluţie în aceste ţări? Ar însemna ca un popor să lupte împotriva altui popor, ar însemna un război între state. De ce comuniştii americani nu pot să înfăptuiască încă revoluţia socialistă? Ce, sunt mai proşti decât noi? Nu. Sunt chiar foarte culţi. Cauza trebuie căutată în faptul că nu s-au copt încă condiţiile. Când am fost în America, am văzut că nivelul de trai al muncitorilor acolo este ridicat şi va trece mult timp până când vom ajunge ca la noi muncitorii să aibă un nivel de trai mai ridicat decât al americanilor, pentru ca muncitorii americani să vadă în concret superioritatea sistemului socialist şi să se convingă de necesitatea revoluţiei. În timpul vizitei la o uzină americană, am văzut că muncitorii acestei uzine au luat hotărârea să nu înfiinţeze un sindicat (deşi acest lucru e permis de lege) pentru a nu plăti cotizaţii de sindicat.

Dacă am încerca să facem revoluţie în aceste ţări trimiţând armata noastră şi am porni război cu ţările capitaliste, nu numai burghezia ţărilor respective se va ridica împotriva noastră, ci însăşi clasa muncitoare. Până şi Hitler a reuşit să-i determine pe muncitorii germani să lupte împotriva Uniunii Sovietice. În timpul ultimului război, fiind la Leningrad, am interogat câţiva soldaţi germani, făcuţi prizonieri la Leningrad. Întrebând pe un prizonier ce meserie are, mi-a răspuns că e fierar; dar eu sunt lăcătuş - i-am spus - de ce vii tu să lupţi împotriva noastră? „Nu mai înţeleg nimic pe lumea asta" a răspuns prizonierul german interogat. Într-adevăr, legile războiului sunt crude.

Când se vor coace condiţiile, clasa muncitoare din aceste ţări va înfăptui revoluţia.

În timpul Congresului al VI-lea al P.S.U.G. de la Berlin, am avut o întâlnire cu delegaţiile din America Latină care participau la Congres. Acolo, doi tineri (comunişti) din Venezuela mi-au spus că în Venezuela se apropie revoluţia şi de aceea au nevoie de arme. Dacă au nevoie, le-am spus că le vom da.

În general, am promis tuturor comuniştilor din ţările capitaliste care au nevoie de arme, că le vom da. Până acum nu s-a adresat nimeni.

Să luăm problema căilor de trecere la socialism: se va face pe cale paşnică sau nepaşnică? Nu noi celor din ţările socialiste ne revine sarcina de a hotărî ce cale să adopte comuniştii din ţările capitaliste.

Eu i-am întrebat pe tovarăşii chinezi dacă lor li s-a adresat vreun partid comunist din ţările capitaliste pentru a le da sfaturi ce anume cale să urmeze, pentru că nouă, de exemplu, nu ni s-a adresat.

Teoria „revoluţiei permanente" este o teorie troţkistă, împotriva căreia Lenin a luptat. Când noi am înfăptuit revoluţia din octombrie am avut extrem de puţine jertfe. Se poate spune că am înfăptuit revoluţia aproape fără nici o împuşcătură. Dar pe urmă a început războiul civil de patru ani (1918-1921), care a necesitat jertfe foarte serioase. E uşor să începi revoluţia, e greu însă să o menţii. Nu se poate înfăptui o revoluţie fără popor. Nu eroii fac revoluţia, ci poporul. Dacă luăm, de pildă, revoluţia din 1905. Şi în 1905 a existat Lenin. Era tânăr şi viguros şi totuşi revoluţia a fost înfrântă. De ce? Pentru că condiţiile nu erau coapte. Nu exista un partid puternic. Ţărănimea n-a sprijinit această revoluţie. De ce a învins în 1917? Pentru că poporul era pregătit şi a sprijinit revoluţia. De ce a învins la dv., la noi? Nu pentru că Gheorghiu-Dej, Hruşciov au spus şi s-a făcut revoluţie, ci pentru că erau condiţiile coapte pentru aceasta, poporul a vrut. Dar uite ce spun chinezii: „Castro a reuşit să facă revoluţia". Dar fără popor nici el n-ar fi putut. Castro avea numai o mână de oameni, în timp

ce Batista[211] avea avioane, tancuri, armament superior. De ce a învins Castro? Pentru că regimul lui Batista putrezise, iar poporul l-a sprijinit pe Castro.

Deşi în ţările capitaliste există dictatura burgheză, burghezia nu spune public acest lucru. Ea îşi maschează dictatura prin procedee de alegeri prin vot secret, universal, direct."

Chinezii ne critică pentru că în Programul P.C.U.S. se spune că statul sovietic a devenit statul întregului popor, iar P.C.U.S a devenit partidul întregului popor. Ce înseamnă dictatură? Înseamnă oprimare. Dictatura proletariatului era necesară atât timp cât existau clase antagoniste în U.R.S.S. Aşa de pildă până în 1936 în U.R.S.S. dictatura proletariatului se manifesta din plin. Chiar prin lege era stabilit că 25 mii muncitori alegeau un deputat, în timp ce ţăranii puteau să aleagă un deputat la 300 mii. De asemenea, o serie de categorii de oameni ca popi, chiaburi, foştii negustori etc. n-aveau drept de vot.

Acum în Uniunea Sovietică nu mai sunt clase antagoniste şi ca atare nici dictatura proletariatului nu este necesară. Ce ar spune lumea despre noi dacă după 46 de ani de la victoria revoluţiei din octombrie n-am fost în stare să lichidăm dictatura. Huliganii, hoţii etc. nu constituie o clasă, aşa cum afirmă chinezii. Pentru reprimarea lor există miliţie. Regretăm poziţia chinezilor care a determinat actuala discuţie din mişcarea muncitorească, deoarece aceasta contribuie la slăbirea mişcării comuniste.

Politica nu e geometrie. În geometrie drumul cel mai scurt dintre două puncte este linia dreaptă. În politică drumul cel mai scurt între două puncte nu reprezintă întotdeauna o linie dreaptă. Trebuie făcute şi compromisuri, dacă ele sunt necesare cauzei. Aşa a procedat Lenin susţinând încheierea păcii de la Brest-Litovsk. Când Lenin a introdus politica NEP-ului, mulţi comunişti l-au învinuit de „trădare" şi au ieşit din partid. Până la urmă s-a văzut cine a avut dreptate. Oare măsurile luate de Lenin au fost revizioniste? Nu. Oare politica noastră este revizionistă? Nu. Politica noastră este marxistă."

Într-o discuţie, tov. Hruşciov a relatat tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej că „odată, într-o discuţie cu tov. Mao Tze-dun, acesta a spus că naţiunea chineză este singura naţiune care nu poate fi asimilată de alte naţiuni, ci din contră, ea asimilează alte naţiuni. Aceasta în fapt exprimă o poziţie naţionalistă care n-are nimic cu marxismul. În China locuiesc foarte multe naţionalităţi. Aşa de pildă, în Mongolia Interioară trăiesc un mare număr de mongoli".

Tot într-o discuţie, Ciu En-lai l-a întrebat pe tov. Hruşciov ce părere ar avea în legătură cu includerea R.P. Mongole în R.P. Chineză, deoarece şi în China trăiesc mulţi mongoli. La aceasta, tov. Hruşciov a răspuns că ar trebui întrebaţi tovarăşii mongoli, deoarece aceasta este o problemă asupra căreia poate hotărî numai poporul mongol. Chinezii duc o anumită politică în legătură cu această problemă. Aşa de pildă, când au acordat ajutor R.P. Mongole să-şi construiască unele uzine, au trimis acolo şi numeroşi oameni, deoarece se ştie că Mongolia duce lipsă de forţe de muncă. Ei însă au trimis acolo numai chinezi, deşi în China (în Mongolia Interioară) trăiesc mulţi mongoli. Chinezii trimişi în Mongolia să lucreze nu se supuneau legilor R.P. Mongole, ei aveau acolo organele lor, primeau ordine şi dispoziţii direct din China. Iată cum înţeleg ei problema asimilării. Desigur că aceasta nu se mai poate numi o politică marxistă faţă de alte naţionalităţi. Până la urmă tovarăşii mongoli şi-au dat seama de intenţiile adevărate ale chinezilor şi au revenit asupra înţelegerilor de acest fel.

[211] Fulgencio Batista (1901-1973) – om politic cubanez; a condus „revolta sergenţilor" din 1933, în urma căreia a obţinut controlul asupra conducerii statului cubanez; preşedinte al Cubei, în urma a două lovituri de stat (1940-1944, 1952-1959); pe 1 ianuarie 1959, în urma asaltului revoluţionarilor lui Castro, a părăsit Cuba şi s-a refugiat în Republica Dominicană.

În ce priveşte transformarea socialistă a agriculturii, tovarăşii chinezi au vrut să treacă direct la comune, dar au greşit şi au revenit la forma de brigăzi, care în fond constituie unul şi acelaşi lucru cu forma colhozurilor.

Într-un raport al său, tov. Liu Shao-qi a spus că economia socialistă se dezvoltă sub formă de şa. Linia urcă, apoi coboară şi din nou urcă. Dar aceasta este linia de dezvoltare a capitalismului descrisă încă de Marx.

Românii, ungurii şi bulgarii au înfăptuit în bune condiţii procesul colectivizării. Tovarăşii polonezi sunt reţinuţi în această direcţie. Gomulka spune că îi e teamă că procesul colectivizării duce la scăderea producţiei agricole. Mai devreme său mai târziu trebuie săvârşit acest proces. În momentul de faţă se observă la ţăranul individual polonez tendinţa de a nu face investiţii în agricultură, fiind convins că mai devreme său mai târziu pământul lui va fi colectivizat.

În timpul vizitei în Iugoslavia, tov. Tito mi-a spus că ei au 20% la sută pământ socializat, care dă 60% din producţia de cereale a ţării. Ei merg pe linia rentabilizării gospodăriilor de stat. De asemenea, procesul socializării se dezvoltă pe linia cumpărării de către stat a pământurilor ţărăneşti care sunt transformate în gospodării de stat. Ţăranii care vând pământul devin salariaţi în fabrici şi uzine sau în gospodării de stat. Cumpărarea pământului de către particulari este limitată".

În continuare, tov. Hruşciov a spus: „Consider că relaţiile noastre cu Iugoslavia se dezvoltă bine. În discuţiile ce le-am avut cu Tito şi ceilalţi conducători iugoslavi cu prilejul vizitei mele în R S. F.I. n-am pus accent pe ceea ce ne desparte, ci pe acele probleme care ne unesc. Ei au întărit rolul partidului. Kardelj nu se mai ocupă de ideologie, ci Vlahovici. Vlahovici este un bun tovarăş - unul din participanţii la Comintern. A participat chiar până la lichidarea acestei organizaţii.

Consider că Tito, Rankovici sunt sinceri. Tito ne-a spus să manifestăm răbdare, deoarece mulţi ani tineretul iugoslav a fost educat în spirit antisovietic. Consider că el are dreptate, noi nu putem să-i facem pe conducătorii iugoslavi să recunoască că înainte au fost idioţi, iar acum s-au deşteptat.

De asemenea, noi considerăm că practica de a cumpăra pământul de la ţărani pe care apoi se organizează gospodării de stat nu contravine marxismului. Şi la noi în Uniunea Sovietică s-a pus cândva această problemă.

După cel de-al doilea război mondial, Stalin ne-a spus să cumpărăm pământul din regiunile subcarpatice ale Ucrainei şi să facem sovhozuri. Până ne-am învârtit noi cu organizarea cumpărării de pământuri, ţăranii au organizat colhozuri".

Tovarăşul Hruşciov, vorbind despre unele probleme privind mişcarea muncitorească internaţională şi politica externă a ţărilor socialiste, a spus:

„Vânătoarea este un lucru plăcut, a spus el, dar noi suntem oameni politici şi un schimb de păreri în aceste probleme mi se pare util.

Actualmente, mişcarea muncitorească este dominată de conflictul dintre Uniunea Sovietică şi China. Conflictul s-a agravat şi mai mult prin faptul că a intervenit un alt element: problema frontierelor.

China pretinde că linia de frontieră nu e justă, întrucât ţarii ruşi au ocupat o parte din teritoriul chinez. În acest caz ne putem întreba dacă împăraţii chinezi erau mai buni? Dacă ar fi ca fiecare dintre noi să răspundă pentru faptele strămoşilor noştri, ar însemna ca toate popoarele să se lupte între ele.

În regiunea de frontieră cu China, în Sintzian, pe teritoriul chinez locuiesc cazahi, adică oameni de aceeaşi naţionalitate cu populaţia băştinaşă din Kazahstanul sovietic. Acum câţiva ani, din cauza foametei, iar în ultimul timp din cauza neîncrederii cu care erau trataţi,

mulţi au trecut frontiera în Kazahstanul sovietic. La început câte unul, şi în grupuri de doi, trei, cinci, iar în ultimul timp au trecut cu sutele şi miile. Văzând acest exod de populaţie, i-am avertizat pe tovarăşii chinezi, rugându-i să ia măsuri şi să-şi apere frontierele. Şi într-adevăr, au pus întărituri la frontieră. Cei care erau prinşi că trec frontiera erau împuşcaţi. Nu ne-am amestecat, deoarece era treaba lor internă.

Acum China ridică problema celor care deja au trecut frontiera, cerând extrădarea lor. Le-am spus chinezilor că cei care vor să se întoarcă o pot face în mod liber. Astfel de amatori însă nu se găsesc. Refuză să se întoarcă ca să nu moară de foame dincolo.

Am propus chinezilor să trimită oameni să facă agitaţie în rândul acestei populaţii şi să o convingă să plece. Partea chineză a refuzat. Vor să-i expediem cu forţa. Dacă între U.R.S.S. şi China erau relaţii normale, am fi făcut acest lucru. Acum nu putem. Nu putem trece cu vederea faptul că cazahii sovietici îi primesc cu plăcere pe cazahii fugiţi din China, întrucât aceştia sunt conaţionalii lor. Kazahstanul sovietic este o republică al cărei teritoriu este foarte întins (a doua republică ca teritoriu după R.S.F.S.R.) şi cu o populaţie puţin numeroasă.

Se poate pune problema, dacă există un precedent în această problemă? Există. Când Kim Ir Sen[212] a cerut chinezilor să extrădeze pe unii coreeni excluşi din C.C. al P.M. din Coreea şi fugiţi în China, chinezi au refuzat să-i extrădeze, spunând că li s-a acordat azil politic.

Pe de altă parte, un fenomen oarecum asemănător se întâmplă cu coreenii. În U.R.S.S., locuiesc mulţi coreenii din timpuri vechi, care după crearea R.P.D. Coreene s-au dus în Coreea pentru a ajuta la reconstrucţia ţări, rămânând acolo cu familiile lor. După ce Coreea a început să adopte o politică prochineză, mulţi au fugit înapoi în U.R.S.S.

Am propus părţii chineze să creăm o comisie mixtă sovieto-chineză care să studieze problemele ce se ridică în legătură cu frontiera şi pe bază de tratative să rezolvăm pentru totdeauna acest conflict. Au refuzat.

Mai mult decât atât, ne-au trimis o notă în care arată că părerea lor este ca frontierele dintre China şi U.R.S.S. să rămână aşa cum sunt în momentul de faţă. În schimb provocările continuă, au loc incidente de frontieră provocate de partea chineză, dar noi nu răspundem la provocări. Ei au trimis această notă pentru ca în caz de conflict să poată arăta opiniei publice că ei în scris au făcut propunerea să lăsăm totul aşa şi în felul acesta să ne învinuiască pe noi că purtăm răspunderea pentru conflict. Asta este politica lor - una scriu şi alta fac în practică.

E greu de dat o explicaţie logică refuzului chinezilor de a ne întâlni şi discuta problemele frontierelor. Pe hărţile noastre frontierele sunt trasate într-un fel, pe hărţile lor în alt fel.

De ce oare am reuşit să rezolvăm problema frontierelor cu şahul Iranului şi nu putem cu o ţară socialistă? Problemele litigioase de frontieră cu Iranul durează de 100 de ani, dar nu de mult, prin înţelegere reciprocă, le-am rezolvat. În anumite porţiuni, chiar pe seama noastră şi acum avem relaţii bune cu Iranul. Cu norvegienii la fel ne-am înţeles în privinţa exploatării apelor râului de frontieră între Norvegia şi U.R.S.S.

În regiunea Amurului, un cavalerist chinez a dat cu calul este un om de al nostru. Ei au spus că din partea noastră s-a tras într-o şalupă. Ne-au arătat şi urmele. Am verificat şi n-a fost adevărat; nimeni nu trăsese. A fost o provocare. Au fost şi cazuri când grănicerii chinezi au pătruns în teritoriul sovietic până la 50 km.

În apele fluviului Amur sunt nişte insuliţe care de mult timp sunt păzite de soldaţii noştri. Chinezii revendică aceste insuliţe. Noi am propus să ne întâlnim să discutăm şi să ne înţelegem, să semnăm un document în această privinţă. Ei au refuzat să se întâlnească cu noi.

[212] Kim Ir Sen (1912-1994) – om politic nord-coreean; preşedinte al Consiliului de Miniştri (1948-1972), preşedinte (1949-1966), iar din 1966 secretar general al Partidului Muncii din Coreea de Nord; preşedinte al Republicii Democrate Populare Coreene (1972-1994).

Deşi aceste insule nu au nici o valoare economică său strategică, nu le putem ceda pentru simplul fapt că chinezii le cer. Este vorba de prestigiul statului.

Regiunile de frontieră în discuţie sunt pământuri semipustii, unde pasc doar berbecii. Deşi n-au nici o valoare economică, chinezii umflă în mod artificial problema frontierelor. Cu toate că le-am propus să ne întâlnim să discutăm şi să rezolvăm aceste probleme, chinezii refuză. Probabil că preferă menţinerea problemelor litigioase pentru a avea motiv de ceartă".

„Vă rugăm, Nichita Sergheevici, a spus tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, să manifestaţi răbdare şi maximum de prudenţă, să nu se complice şi mai rău lucrurile. Conflictul dintre China şi Uniunea Sovietică nu poate bucura decât pe duşmanii ţărilor socialiste. Parcă m-a lovit în inimă cuvintele pe care mi le-a spus un american pe care l-am primit în audienţă. Americanul vorbea de faptul că, chipurile, în urma acestui conflict Uniunea Sovietică se apropie tot mai mult de S.U.A. Imperialiştii se bucură de acest conflict".

„Am dat indicaţii lui Malinovschi, a spus în continuare tov. Hruşciov, să manifeste prudenţă. Am trimis acolo ofiţeri selecţionaţi special şi au primit ordin să nu răspundă la provocări. Dar putem noi oare garanta că toţi soldaţii vor manifesta reţinere? Când un cetăţean chinez care a trecut graniţa a fost dat afară de pe teritoriul sovietic cu forţa, a început să muşte.

Într-o discuţie avută cu Mao Tze-dun în 1959, mi-a reproşat că noi am manifestat regret pentru conflictul de frontieră între China şi India, în loc să sprijinim China în acest conflict. Dacă am fi susţinut China, India s-ar fi dus în braţele americanilor. Nehru este un om cu vederi democratice.

Într-un port din Manciuria se află vase sovietice pentru reparaţii, asta pe baza unei convenţii comerciale încheiate cu chinezii. Pe aceste vase se află şi cetăţeni sovietici (căpitanul, marinari etc.). La un teatru sau la club este atârnată o tăbliţă pe care scrie: „Pentru străini, intrarea interzisă". În ce ţară din lume s-a mai pomenit aşa ceva, când orice om, fie că este cetăţean al ţării respective, fie că este străin poate cumpăra bilet şi intra în orice sală de spectacol. Când marinarii sovietici de pe aceste vase se urcă în autobuz să meargă în oraş sunt loviţi cu pietre.

Dacă e să judecăm calm, repararea vaselor în porturile chineze este în avantajul chinezilor. În primul rând, ocupă braţele de muncă disponibile şi în al doilea rând noi plătim aceste reparaţii. Noi am putea repara vasele respective în porturile japoneze, care ar primi cu mare plăcere aceste comenzi.

De altfel, am şi comandat o serie de vase în ţările capitaliste: Anglia, Italia, Finlanda; Olanda ne cere şi ea astfel de comenzi.

Acum câtva timp am acordat Chinei credite pentru construirea unor uzine. Am observat însă că partea chineză ne rambursează creditele înainte de termen, lucru care este în dezavantajul lor. De aici se poate trage doar concluzia că chinezii au mers până într-acolo în atitudinea lor duşmănoasă faţă de noi, încât iau hotărâri în dauna propriilor lor interese.

Când chinezii au lansat noi forme de organizare ca „comunele", „marele salt", „lozinca celor trei steaguri" etc., deşi nu eram de acord cu ele, n-am publicat nimic în presă".

Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a relatat că "nu de mult a venit la noi în ţară locţiitorul ministrului Afacerilor Externe al R.P. Chineze, care a fost primit de tov. I.Gh. Maurer şi E. Bodnăraş, care au discutat cu el despre poziţia R.P.R. în legătură cu divergenţele din mişcarea comunistă şi muncitorească. Când tov. Maurer a venit să-mi aducă la cunoştinţă cele discutate cu el, primul cuvânt pe care l-a rostit a fost: „este un nebun".

Încă din 1956, când Pân Ci-jen era în trecere prin Bucureşti, întorcându-se din Iugoslavia, i-am arătat că eu nu înţeleg lozincile tovarăşilor chinezi ca „să înflorească toate florile", „să se întreacă toate şcolile", „reeducarea burgheziei" etc.".

„Şi mie mi-a solicitat Mao Tze-dun, a continuat tovarăşul Hruşciov, părerea despre lozinca lor „să înflorească toate florile". I-am răspuns că aceasta este treaba lor şi că nu mă priveşte.

Dar ce înseamnă această lozincă? În fond, înseamnă coexistenţa ideologiilor burgheză şi socialistă; înseamnă că trebuie să tolerăm ideologia, concepţiile burgheze.

La început ei au lansat sarcina să întreacă Anglia în 10-15 ani în ceea ce priveşte producţia de oţel. Pe urmă au spus că în 5 ani o vor întrece. Acum au tăcut de tot.

Suntem criticaţi de chinezi că punem pe primul plan problemele economice înaintea celor politice şi că aşa ceva înseamnă economism - curent care a fost criticat de Lenin. În acea vreme critica lui Lenin adresată economismului a fost justă. Economismul presupunea ca muncitorii să se mulţumească cu unele revendicări economice, cu pomană, renunţând la scopuri politice. Or, situaţia noastră este cu totul alta. Noi am cucerit puterea politică, de aceea pe primul plan se pun sarcinile politico-economice.

În fapt, ce urmăresc chinezii? Ei consideră că clasicii marxism-leninismului sunt Marx, Engels, Lenin, Stalin şi Mao Tze-dun. Învăţătura primilor patru este valabilă pentru Europa, iar cea a lui Mao Tze-dun este valabilă pentru Asia şi Africa. Primii patru au murit, a rămas doar Mao Tze-dun. Ce spune el, să fie lege. Aşa ceva însă nu se poate concepe. Mişcarea comunistă s-a dezvoltat mult. Fiecare partid este independent şi îşi trasează singur linia politică pe baza condiţiilor concrete din ţara respectivă".

„Noi considerăm, Nichita Sergheevici, a spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej, că Declaraţia din 1960 a celor 81 de partide frăţeşti defineşte cu precizie evenimentele şi dezvoltarea societăţii noastre. Pe drept cuvânt a fost numită „Charta mişcării comuniste şi muncitoreşti". Această Declaraţie este valabilă nu pentru un an, doi, ci pentru o perioadă îndelungată. Trebuie să facem totul pentru aplicarea în practică a prevederilor acestei Declaraţii".

[...]

3. În legătură cu Cuba. Nu vă cer părerea, ci vă expun unele probleme cu titlu informativ.

Chinezii ne acuză că trimiţând rachete în Cuba am manifestat aventurism, iar luându-le din Cuba, am capitulat în faţa imperialismului.

Da, când am hotărât trimiterea de rachete strategice, am ştiut că mergem la aventură; dar altă soluţie nu era. Imperialismul nu se înspăimântă de înjurături şi avertismente, ci de forţă. Când Kennedy în faţa lumii întregi a declarat că nu va invada Cuba, am scos rachetele strategice. Cuba continuă să se dezvolte şi să se întărească.

„Trebuie să vă spun, Nichita Sergheevici, a spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej, că niciodată după eliberare n-am încercat sentimentul pe care l-am avut în perioada crizei din Marea Caraibelor, când am simţit că ne aflăm la marginea prăpastiei şi totul depinde de un fir de păr ca să ne prăbuşim într-o catastrofă nucleară.

Când am aflat de hotărârea de a se retrage rachetele din Cuba am răsuflat uşurat. Trebuie făcut tot ce ne stă în putinţă pentru a apăra pacea".

[...]

"Am scris [Hruşciov] o scrisoare confidenţială lui Kennedy, nu prin intermediul Departamentului de Stat, ci prin alte canale. Scrisoarea nu e semnată şi nici înregistrată. Cândva poate, se va găsi, dar pentru asta va trebui să se scotocească mult. În această scrisoare i-am atras atenţia asupra faptului că acţiunile S.U.A. vor duce iarăşi la situaţia din octombrie anul trecut. Kennedy mi-a răspuns pe aceeaşi cale că atâta timp cât va fi preşedinte nu va invada Cuba. Eu cred că americanii nu vor invada Cuba.

Toate acestea sunt compromisuri, concesii. Trebuie făcut totul pentru a evita războiul. A realiza un compromis înseamnă ca fiecare parte să cedeze. Cu mulţi ani în urmă, comuniştii, inclusiv eu, credeau că prin înfăptuirea revoluţiei la noi se va desfăşura revoluţia

mondială. Nici Lenin n-a fost lipsit de acest păcat. Dar evoluţia evenimentelor a arătat că războiul nu este în mod fatal inevitabil.

Trebuie să ne pregătim pentru coexistenţă paşnică îndelungată. Aceasta este o soluţie. Există însă şi o altă soluţie, cea a lui Mao Tze-dun şi anume că Hitler a declanşat războiul nu-i nimic. În urma lui s-au desprins din sistemul capitalist România, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia şi alte ţări. O să declanşeze imperialiştii războiul? Nu-i nimic. Va pieri jumătate din omenire, dar va rămâne cealaltă jumătate, care va trăi în fericire.

Poporul sovietic, partidul nostru nu doresc să construiască comunismul pe ruine şi să îngraşe pământul cu corpurile lor.

Eu sunt bătrân şi nu mai apuc comunismul, dar sunt alţii care vor să-l apuce.

Imperialismul nu este tigru de hârtie. E încă puternic. Un astfel de tigru de hârtie ca Hitler era gata, gata să cucerească Moscova.

Singura cale rezonabilă în actualele condiţii este coexistenţa paşnică a statelor cu orânduiri diferite, care presupune concesii şi compromisuri reciproce.

Să luăm exemplu Finlandei. Aveam o bază militară în Finlanda, iar Helsinki se afla sub ţevile tunurilor noastre. Finlanda nu constituie un pericol militar pentru Uniunea Sovietică. Am lichidat baza militară sovietică de pe teritoriul Finlandei şi relaţiile dintre ţările noastre sunt din cele mai bune. Preşedintele Finlandei a spus ambasadorului sovietic: „La aniversarea a 70 de ani a d-lui Hruşciov mă voi duce la Moscova, chiar şi fără invitaţie, cu riscul că-mi veţi doborî avionul".

El vrea să facă acest gest pentru că şi eu am fost la aniversarea zilei sale de naştere.

Treburile la noi merg bine. V-am povestit cum se dezvoltă agricultura, industria.

Dacă n-ar fi conflictul cu China, treburile ar merge minunat".

Tovarăşul Hruşciov a spus în continuare: „V-am spus aceste lucruri nu ca să spuneţi ca mine, ci să mă sfătuiesc cu dv. Dacă nu veţi fi de părere cu noi nu înseamnă că nu vă vom mai considera tovarăşi. În ceea ce priveşte împrumutul de grâu, vă exprimăm încă o dată mulţumiri. Vi-l vom restitui până la ultimul gram. Vă mulţumesc pentru ospitalitate. Într-adevăr m-am simţit ca acasă.

Există o vorbă: când gazda manifestă amabilitate, oaspetele trebuie să plece cu cinci minute mai devreme, ca amabilitatea să fie reciprocă".

Trecând pe la Turnu Severin, tovarăşului Hruşciov i s-au arătat resturile podului construit de Apolodor din Damasc şi pe care armatele romane conduse de Traian au pătruns în Dacia. Cu această ocazie au fost evocate războaiele daco-romane de la începutul secolului II al erei noastre, menţionându-se că armatele romane au pătruns pe meleagurile acelea, supunând populaţia dacă. Scene din războaiele daco-romane sunt reprezentate pe „Columna lui Traian" de la Roma.

„Atunci, a spus tov. N.S. Hruşciov (în glumă), să-i cerem socoteală lui Togliatti" şi a continuat: „dacă s-ar porni de la acţiunile strămoşilor noştri, ar trebui ca toate popoarele să se războiască între ele".

Tovarăşul Hruşciov a întrebat cum s-a născut poporul român, a trăit pe aceste meleaguri sau a venit din altă parte.

I s-a explicat că descoperirile arheologice, atât cele făcute în trecut şi mai ales cele recente, arată că poporul român s-a format aici, pe o arie ce cuprindea aproximativ teritoriul de astăzi al României şi nu a imigrat (aşa cum susţineau greşit unii istorici străini) de undeva din Peninsula Balcanică.

Dovezile arheologice, toponimice şi lingvistice demonstrează că poporul român s-a format din daci (elementul autohton), colonişti romani, ceva mai târziu au intervenit şi

elemente slave. Limba română, de exemplu. care s-a format pe baza limbii latine (atât în ceea ce priveşte fondul de cuvinte, cât şi gramatica) conţine şi cuvinte de origine slavă.

În continuare, tovarăşului N.S. Hruşciov i s-au relatat momente din istoria poporului român, referitoare la unirea principatelor române şi la activitatea domnitorului I. Cuza, România în timpul monarhiei, activitatea partidelor aliate la putere în România burghezo-moşierească etc.

N.S. Hruşciov a întrebat dacă se mai construieşte Combinatul siderurgic de la Galaţi şi de unde vom procura minereul. Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a răspuns că îl vom construi şi vom folosi atât minereu din import cât şi minereu românesc. Desfăşurăm mari lucrări geologice pentru descoperirea de noi zăcăminte de minereu de fier. În Dobrogea, am descoperit mari zăcăminte de minereu de fier, dar prezintă anumite inconveniente din punctul de vedere al modalităţii de extragere. Straturi multiple de ape freatice împiedică o exploatare masivă şi ieftină a acestor zăcăminte. De aceea, posedarea unei tehnici adecvate care să permită exploatarea zăcămintelor în condiţii normale presupune un oarecare timp şi investirea unor sume importante. Am auzit că în Uniunea Sovietică s-au folosit unele metode interesante de îngheţare a apei, cu ocazia lucrărilor efectuate la construirea metroului din Leningrad. Am putea să preluăm experienţa U.R.S.S. în această privinţă.

Tov. N.S. Hruşciov a spus că într-adevăr în U.R.S.S. s-a folosit metoda de îngheţare a apei, dar numai la săparea unor puţuri. Şi în Uniunea Sovietică se efectuează cercetări geologice de mari proporţii pentru descoperirea de noi zăcăminte. În Siberia au fost descoperite mari zăcăminte minerale cu un procent mare de cupru. La Kerci am descoperit zăcăminte de fier, dar care conţin un oarecare procent de arseniu ceea ce limitează posibilităţile de folosire a metalului obţinut din acest minereu. Lucrăm acum în direcţia înlăturării arseniului din minereu. Dacă vom reuşi v-am putea vinde şi dv. din acest minereu.

„Înainte de cel de-al doilea război mondial, a spus tov. Hruşciov, mergeam în maşină pe lângă frontiera cu România. Deodată s-a oprit motorul şi până când şoferul l-a reparat ne-am mai plimbat. Grănicerii români au tras câteva focuri în aer, probabil pentru a ne avertiza. După aceasta, ne-am urcat în maşină şi am plecat".

Adresându-se membrilor Biroului Politic care-l însoţeau, tov. Hruşciov a spus: „Vă invit la o vânătoare de raţe fie la Zavidova, lângă Moscova, fie în Delta Volgii. Delta Volgii este un paradis. Totodată, v-aş ruga să ne trimiteţi o echipă de specialişti care ar putea să ne recomande un loc unde am putea creşte urşi. Eu cred că locul cel mai potrivit ar fi în Caucazul de Nord. Aici am putea să aducem urşi din Siberia".

Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a propus să se facă o asemenea rezervaţie în Carpaţii Răsăriteni din Ucraina subcarpatică, unde ar fi condiţii foarte bune pentru asta, dar tov. Hruşciov a insistat că el crede totuşi că locul cel mai potrivit pentru asta Caucazul de Nord.

- "Sfera Politicii", nr. 44/1996, p. 38, 43, nr. 45/1996, p. 33-36, nr. 46/1996, p. 26-28

25. **1964 februarie 17.** Stenograma Şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. consacrată prezentării demersurilor româneşti pe lângă P.C.U.S. şi P.C.C. în vederea încetării polemicii publice.

STENOGRAMA
Şedinţei plenare a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, care a avut loc în ziua de 17.II.1964

La plenară au participat membrii şi membrii supleanţi ai C.C. al P.M.R., şefii direcţiilor şi secţiilor C.C. ai P.M.R., miniştri şi primii secretari ai comitetelor regionale de partid.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşi aţi fost convocaţi pentru a vă aduce la cunoştinţă unele lucruri care au intervenit recent în legătură cu situaţia din mişcarea comunistă, cu polemica dintre Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi Partidul Comunist Chinez, intervenţia şi propunerile noastre în această privinţă. Tovarăşul Bodnăraş o să dea citire informaţiilor pe care le avem.

Tov. Emil Bodnăraş: Tovarăşi, joi 13 februarie, după amiază, după o prealabilă înştiinţare telefonică a tov. Răutu de către tovarăşul Andropov, am primit o scrisoare a Comitetului central al P.C.U.S. referitoare la lucrările plenarei C.C. al P.C.U.S., care era atunci în curs şi căreia îi voi da citire:

Dragi tovarăşi,

C.C. al P.C.U.S. vă adresează această scrisoare în legătură cu ascuţirea continuă a luptei conducerii P.C. Chinez împotriva mişcării comuniste internaţionale.

Vă este bine cunoscut că C.C. al P.C.U.S., ca şi alte partide marxist - leniniste, a luat toate măsurile ce au depins de el pentru a înlătura divergenţele cu C.C. al P.C. Chinez. În conformitate cu această linie, la 29 noiembrie 1963, C.C. al P.C.U.S. a adresat o nouă scrisoare C.C. al P.C. Chinez în care a propus o serie de măsuri concrete, îndreptate spre coeziunea P.C.U.S. şi P.C. Chinez, spre întărirea colaborării între U.R.S.S. şi R.P. Chineză. Noi am apelat ca atenţia să se concentreze asupra a ceea ce uneşte toate partidele frăţeşti, iar problemele în care este imposibil să se obţină acum unitatea să fie temporar amânate, lăsând ca însăşi viaţa să hotărască cine are dreptate şi cine se înşeală. În scrisoarea sa, C.C. al P.C.U.S. a adresat conducerii P.C. Chinez un apel insistent de a înceta polemica deschisă. Încă cu câteva săptămâni înaintea trimiterii scrisorii, P.C.U.S. a încetat din proprie iniţiativă, în mod unilateral, polemica deschisă. Noi am respectat în mod neabătut această hotărâre. Comitetul Central al P.C. Chinez nu a dat un răspuns oficial la scrisoarea noastră, deşi de la înmânarea ei au trecut mai mult de două luni. Dar faptele sale vorbesc de la sine. Nici una din propunerile noastre cu privire la normalizarea relaţiilor între P.C.U.S. şi P.C. Chinez, între Uniunea Sovietică şi R.P. Chineză nu a găsit un ecou pozitiv din partea chineză.

În decursul ultimelor luni multe partide marxist-leniniste s-au pronunţat pentru încetarea polemicii deschise şi au apelat la C.C. al P.C. Chinez să înceteze atacurile împotriva mişcării comuniste internaţionale. Dar C.C. al P.C. Chinez a respins apelurile partidului nostru şi altor partide frăţeşti de a înceta polemica deschisă. Mai mult decât atât, conducerea chineză a desfăşurat o campanie largă împotriva liniei mişcării comuniste internaţionale şi comunităţii socialiste şi şi-a intensificat acţiunile fracţioniste de subminare împotriva partidelor marxist-leniniste. În presa chineză, zi de zi, se publică născociri grosolane împotriva partidelor comuniste, îndeosebi împotriva P.C.U.S. Articole calomnioase sunt răspândite de către organizaţiile chinezeşti în lumea întreagă, se transmit la radio în limbi străine. O amploare uriaşă a atins în China prelucrarea populaţiei în spirit antisovietic. Propaganda împotriva statului sovietic şi P.C.U.S., care conţine apeluri directe la lupta împotriva conducătorilor partidului şi ţării, a fost ridicată la rangul de politică de stat. Conducătorii chinezi îşi îndreaptă focul principal al criticii lor împotriva P.C.U.S. şi Uniunii Sovietice, ca primă ţară a socialismului, cu scopul de a le fi mai uşor să dezorganizeze mişcarea comunistă internaţională şi comunitatea ţărilor socialiste.

Culmea campaniei antileniniste de subminare dusă împotriva mişcării comuniste internaţionale a constituit-o articolul din ziarul "Jenminjibao" şi revista "Hunţi" din 4 februarie. Respingând în acest articol propunerea P.C.U.S. de încetare a polemicii, conducătorii chinezi îmbrăţişează această propunere ca o manifestare de slăbiciune a P.C.U.S.

Articolul conține un apel direct la scindarea partidelor frățești care nu împărtășesc concepțiile antileniniste ale conducerii P.C. Chinez, la scindarea mișcării comuniste internaționale.

Intensificând și ascuțind pe toate căile lupta împotriva liniei generale a mișcării comuniste, împotriva principiilor Declarației consfătuirilor de la Moscova, conducerea P.C. Chinez tinde să distrugă atât unitatea rândurilor diferitelor partide, cât și a întregului front comunist și tinde să creeze sub hegemonia sa un bloc scizionist-fracționist al partizanilor săi cu o platformă deosebită.

Conducătorii chinezi au transpus activitatea scizionistă în organizațiile democratice internaționale - Federația Mondială a Sindicatelor, Mișcarea Partizanilor Păcii, Federația Mondială a Tineretului Democrat și altele. În fond, ei distrug aceste organizații, iau curs spre crearea sub egida lor a unor organizații scizioniste pe bază regională și de rasă.

Toate acțiunile conducătorilor chinezi vădesc că ei au încălcat în picioare în mod grosolan principiul discuției tovărășești și partinității comuniste.

În condițiile în care conducătorii P.C. Chinez aduc un uriaș prejudiciu intereselor clasei muncitoare, oamenilor muncii și tuturor popoarelor care luptă pentru eliberarea lor națională și socială, C.C. al P.C.U.S. consideră drept datoria sa internaționalistă să ia în mod hotărât poziție împotriva activității scizioniste a Pekinului. Marxist-leniniștii nu au o îndatorire mai înaltă decât să apere unitatea mișcării comuniste internaționale și principiile ei leniniste. Acest lucru este cerut în mod imperios de interesele fundamentale ale mișcării comuniste, ale legăturii socialiste, ale mișcării de eliberare națională, de interesele clasei muncitoare internaționale și tuturor oamenilor muncii.

Considerăm necesar să vă informăm că C.C. al P.C.U.S. a hotărât să dezbată la actuala plenară problema acțiunilor scizioniste ale conducătorilor chinezi în mișcarea comunistă. Raportul și materialele plenarei în această problemă vor fi date publicității. Considerăm necesar să se desfășoare lupta împotriva concepțiilor de mare putere, troțkiste și acțiunilor scizioniste de subminare ale conducătorilor chinezi.

P.C.U.S. va promova și de acum înainte, linia întăririi unității mișcării comuniste mondiale pe baza principiilor marxism-leninismului. Comuniștii sovietici privesc cu sinceră simpatie marele popor chinez, respectă profund tradițiile revoluționare ale P.C. Chinez și vor promova o linie îndreptată spre coeziunea celor două mari partide, a întregii mișcări comuniste. Apărând linia stabilită de consfătuirea de la Moscova, P.C.U.S. va traduce în mod neabătut în viață hotărârile Congreselor XX, XXI și XXII, programul construirii comunismului și nu se va abate de pe drumul leninist.

În legătură cu situația care s-a creat în mișcarea comunistă internațională, se pune într-un mod nou problema datei convocării consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești.

La timpul său multe partide frățești, printre care și P.C.U.S., pronunțându-se în principiu pentru ținerea consfătuirii, nu au considerat că este indicat să fie urgentată convocarea ei. Noi am urmărit ca să se creeze condiții favorabile pentru ținerea consfătuirii, pentru reglementarea divergențelor și obținerea, împreună cu conducerea P.C. Chinez, a întăririi unității. Acum, adevăratele scopuri ale conducătorilor P.C. Chinez au ieșit pe deplin la iveală, dar o și realizează prin acțiuni practice.

În prezent, conducătorii chinezi se străduiesc să tărăgăneze data convocării consfătuirii. Pornind pe linia scindării mișcării comuniste ei doresc să folosească timpul pentru crearea de grupuri, fracțiuni și partide pseudo-comuniste, pe care să le opună partidelor marxist-leniniste. Totodată, ei vor să frâneze lupta activă împotriva concepțiilor lor nejuste, antileniniste în rândurile partidelor comuniste și să răspândească cât mai larg concepțiile lor. În prezent, conducătorii chinezi și-au concentrat principalele eforturi

împotriva P.C.U.S. și conducerii partidului nostru, folosind aceeași metodă pe care au folosit-o curentele antileniniste, îndeosebi troțkiștii, cu scopul de a dezorganiza mai ușor rândurile mișcării comuniste. Toate acestea cer o ripostă colectivă din partea partidelor marxist-leniniste. De aceea, amânarea pe multă vreme a consfătuirii nu ar fi indicată. După părerea C.C. al P.C.U.S., convocarea consfătuirii capătă o tot mai mare actualitate. Părerea noastră cu privire la consfătuire vă vom comunica-o mai concret ulterior.

Cu salutări tovărășești,

C.C. al P.C.U.S.

Tov. Emil Bodnăraș: În fața acestei scrisori al cărei spirit nu lasă nici o îndoială asupra metodei cu care se intenționează să se acționeze în rezolvarea divergențelor, firește, sub semnul unității și al intereselor superioare ale cauzei clasei muncitoare, Biroul nostru Politic - apreciind și spiritul care se desprinde din articolul publicat în revista "Hunți", în care sciziunea se proclamă drept o necesitate politică, pentru a se ajunge la o unitate de tip superior - dându-și seama de consecințele destul de grave pe care le implică o asemenea teză, de o parte și de alta, care urmează să se înfrunte după plenara P.C.U.S. cu documentări pe front larg și să asocieze de îndată, fără îndoială, partidele care stau la dispoziții, la sugestii care pornesc din anumite centre, de o parte și de alta, a ajuns la concluzia că nu trebuie să asistăm pasivi la desfășurarea acestei acțiuni de extrem pericol pentru mișcarea comunistă internațională.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cele cuprinse în scrisoarea C.C. al P.C.U.S. nu vor rezolva în nici un caz problemele, va consacra [sic!] sciziunea.

Tov. Emil Bodnăraș: Biroul Politic a hotărât să întreprindă de urgență două demersuri în formă concentrată, care amândouă au în vedere exprimarea îngrijorării Comitetului nostru Central față de situația deosebit de gravă care se creează și totodată cererea stăruitoare de a renunța la publicarea în presă a materialelor Plenarei C.C. al P.C.U.S., cât și un apel adresat în același sens Partidului Comunist Chinez, de a se abține de la continuarea polemicii, partidul nostru declarându-se de acord să trimită în China o delegație a conducerii de partid la nivel superior, pentru a discuta cu conducerea asupra situației extrem de grave care s-a creat.

În ziua de 14 februarie 1964, orele 13,00, după ce consultările duseseră la această concluzie, Biroul politic a adresat o notă telefonică C.C. al P.C.U.S., care apoi a fost confirmată în scris și înmânată în seara aceleiași zile însărcinatului cu afaceri al U.R.S.S. la București.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi avem în vedere implicații mult mai grave decât cele care se pot mărgini la o polemică între cele două grupări de partide în fruntea cărora se vor găsi bineînțeles, cele mai mari partide comuniste și țări din lume. Nu este vorba de un raport de forțe oarecare, de o parte țări socialiste, partide comuniste și muncitorești, mișcarea luptei pentru pace și de altă parte țările capitaliste. Va fi pur și simplu o împărțire a forțelor socialismului în două și, fără nici o îndoială, cu implicații pe linia relațiilor de stat.

Tov. Emil Bodnăraș: Practica de până acum și în legătură cu problema iugoslavă la vremea sa și cu cea albaneză și chineză acuma, denotă că nu se pot sustrage relațiile de stat încordării în relațiile de partid.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Stările de lucruri provocate de conflictul cu Iugoslavia, cu Albania, acestea sunt jucării de copii, lucruri neînsemnate față de implicațiile deosebit de grave și periculoase care vor putea rezulta din ce se înfățișează prin cele ce ați ascultat în scrisoarea C.C. al P.C.U.S.

Tov. Emil Bodnăraș: În ziua de 14 februarie a.c., la ora 13,00, un număr de membri ai Biroului nostru Politic în frunte cu tov. Maurer (tovarășul Gheorghiu și alții fiind ocupați la conferința de partid) am transmis telefonic prin tov. Andropov, secretarul C.C. al P.C.U.S. următorul apel.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tocmai în momentul acela Hruşciov vorbea la plenară. (tov. Emil Bodnăraş dă citire apelului)

Către
COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST
AL UNIUNII SOVIETICE

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a examinat cu deosebită atenţie scrisoarea Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice primită în 13 februarie 1964.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. consideră că continuarea şi ascuţirea polemicii în legătură cu divergenţele existente, mai ales în condiţiile situaţiei internaţionale actuale, va avea urmări ireparabile şi va face inevitabilă sciziunea deplină a mişcării comuniste internaţionale şi a lagărului socialist.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R., exprimând întreaga sa îngrijorare faţă de aceste urmări, adresează un apel tovărăşesc insistent la C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de a nu da publicităţii materialele plenarei C.C. al P.C.U.S. în legătură cu divergenţele cu P.C.C.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a hotărât să se adreseze concomitent către Comitetul Central al Partidului Comunist Chinez cu acelaşi apel insistent de a pune capăt neîntârziat polemicii publice cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi alte partide frăţeşti.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. consideră că încă nu este prea târziu de a depune din nou eforturi în căutarea căilor şi mijloacelor pentru preîntâmpinarea sciziunii.

COMITETUL CENTRAL
AL
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

(După terminarea citirii scrisorii au urmat aplauze).

Tov. Emil Bodnăraş: Această notă a fost înregistrată telefonic de tov. Andropov cu rugămintea s-o trimită de îndată Comitetului Central. În acelaşi timp Biroul Politic a conceput nota către Partidul Comunist Chinez şi căreia îi voi da citire:

Către
COMITETUL CENTRAL AL
PARTIDULUI COMUNIST CHINEZ

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a luat cunoştinţă de articolul cu privire la divergenţele cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice publicat de ziarul "Jenminjibao" şi de revista "Hunţi" la data de 4 februarie 1964.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. consideră că continuarea şi ascuţirea polemicii în legătură cu divergenţele existente va face inevitabilă sciziunea deplină a mişcării comuniste internaţionale şi a lagărului socialist.

Această sciziune, în condiţiile situaţiei internaţionale actuale, va da o grea lovitură forţelor mişcării comuniste şi lagărului socialist, va aduce cele mai grave daune cauzei comunismului.

Exprimând întreaga sa îngrijorare faţă de aceste urmări, Biroul Politic al C.C. al P.M.R. adresează un apel tovărăşesc insistent Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, de a pune capăt neîntârziat polemicii publice cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi alte partide frăţeşti.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. a adresat concomitent Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice acelaşi apel insistent, de a se abţine de la orice polemici publice cu Partidul Comunist Chinez sau alte partide frăţeşti.

Suntem convinşi că în interesul suprem al cauzei noastre comune, al tuturor partidelor comuniste şi ţărilor socialiste, sciziunea trebuie şi poate fi preîntâmpinată.

Biroul Politic al C.C. al P.M.R. consideră că încă nu este prea târziu de a depune din nou eforturi în căutarea căilor şi mijloacelor pentru preîntâmpinarea sciziunii.

Ne exprimăm speranţa că apelul nostru de a înceta neîntârziat polemica va găsi la dv. un ecou favorabil.

În acelaşi timp considerăm că ar fi util să avem o întâlnire între reprezentanţii conducerilor superioare ale celor două partide ale noastre în legătură cu problemele unităţii lagărului socialist şi a mişcării comuniste mondiale.

COMITETUL CENTRAL
AL
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

Acest text a fost trimis chinezilor la ora 18,00, cu explicarea îngrijorării aprofundate [sic!] pe care o exprimăm, cât şi a celor ce s-au petrecut până la ora 18,00, pentru că la ora 16,30 tov. Răutu a primit prin tov. Andropov comunicarea P.C.U.S. care de asemenea este bine să-o cunoască şi tovarăşii.

Tov. Leonte Răutu: S-a primit următoarea comunicare telefonică:

Prezidiul C.C. al P.C.U.S. a primit telefonograma Biroului Politic al C.C. al P.M.R. în examinarea căreia ne-am călăuzit, bineînţeles, de grija pentru întărirea lagărului socialist şi a mişcării comuniste mondiale. Tocmai în acest scop C.C. al P.C.U.S. s-a adresat în repetate rânduri C.C. al P.C. Chinez cu propunerea de a înceta polemica. Din păcate, C.C. al P.C. Chinez nu numai că nu ne-a dat nici un răspuns, dar a declarat că propunerile noastre constituie un semn al slăbiciunii noastre. Deoarece în ultima vreme P.C. Chinez a intensificat activitatea de subminare împotriva noastră, veţi înţelege şi dv. că nu putem să nu reacţionăm la aceasta. (Aici Andropov a făcut o paranteză şi a adăugat, ca din partea lui, că C.C. al P.C.U.S. primeşte mii de scrisori din partea comuniştilor, care cer să se răspundă la atacurile P.C. Chinez. Chinezii, spunea Andropov, au emisiuni în limba rusă cu o durată totală de 9 ore şi jumătate zilnic, în care ne atacă şi duc o activitate de subminare împotriva conducerii noastre de partid şi de stat.) *Oamenii sovietici întreabă de ce nu se răspunde la atacurile P.C. Chinez, la afirmaţia că în U.R.S.S. are loc o degenerare capitalistă, că P.C.U.S. a trădat cauza comunismului ş.a.m.d.*

În continuare este redată poziţia Prezidiului C.C. al P.C.U.S. şi anume:

Noi nu putem să nu reacţionăm la aceste atacuri. Dar întrucât Comitetul Central al P.M.R. ne-a dresat propunerea sa şi după cum ne-a informat a adresat apelul de încetare neîntârziată a polemicii şi Comitetului Central al Partidului Comunist Chinez, Prezidiul Comitetului Central al P.C.U.S. ţine seama de faptul că dv. doriţi să întreprindeţi o încercare de a se pune capăt polemicii.

În legătură cu aceasta C.C. al P.C.U.S. a luat hotărârea de a nu da publicităţii materialele plenarei privind relaţiile cu Partidul Comunist Chinez. Dacă însă şi după demersul dv. ei nu vor înceta atacurile împotriva P.C.U.S. şi a Uniunii Sovietice, vom fi nevoiţi să reconsiderăm această problemă.

Andropov a adăugat că în discuţiile din Prezidiu, N.S. Hruşciov a declarat că nutreşte multă stimă pentru Partidul Muncitoresc Român, pentru tovarăşul Gheorghiu-Dej şi propune să se ţină seama de apelul P.M.R., propunere adoptată de Prezidiu.

Acesta a fost comunicatul care a fost primit din partea Prezidiului C.C. al P.C.U.S. în ziua de 14 februarie 1964, la ora 14,30.

Tov. Emil Bodnăraş: La ora 17,15 în aceeaşi zi, în timp ce ne găseam cu tov. Maurer la Consiliul de Miniştri aşteptând să vină chinezii pentru a le remite nota, am aflat că Andropov l-a căutat pe tov. Maurer, căruia vroia să-i confirme ceea ce-i comunicase tovarăşului Răutu, întrucât comunicarea de la ora 13,00 a primit-o prin tov. Maurer.

Andropov a apărut la telefon, a confirmat ceea ce transmisese tovarăşului Răutu, adăugând din nou salutările lor adresate Biroului nostru Politic şi Comitetului Central şi faptul că sunt de acord cu demersul făcut de noi, că apreciază aceasta, ca o părere a conducerii noastre de partid, faţă de care are stimă. A exprimat de asemenea mulţumiri şi a arătat că dacă chinezii nu vor da curs demersului nostru, atunci vor fi nevoiţi să se reîntoarcă la chestiune. Termenul este interesant şi în comunicarea făcută tovarăşului Răutu şi nouă ne-au spus – *vernuţa etamu vaprosu* – adică să ne reîntoarcem la această chestiune, s-o mai vedem.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Judecând după mulţumirea exprimată de Andropov, ca o mulţumire a Prezidiului, sigur, poţi să reflecţi [sic!] la foarte multe. Se vede că conducerea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice este doritoare, ar fi doritoare să realizeze.

Tov. Emil Bodnăraş: Aşa se pare, trebuie însă ca această dorinţă s-o mai pipăim.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aşa se pare, este adevărat. În orice caz eu nutresc speranţă.

Tov. Emil Bodnăraş: La aceasta i-am arătat că nu ne grăbim, să avem răbdare şi chiar dacă s-ar întâmpla cele la care se referă, adică un refuz din partea chinezilor, şi atunci este bine să ne mai consultăm, să nu ne grăbim. Am stăruit oarecum arătând că Partidul Muncitoresc Român nu se mulţumeşte formal cu demersul şi dacă chinezii nu sunt de acord, aveţi mână liberă să daţi drumul la toate tunurile, ci ne-am formulat rezerva şi în această situaţie, pentru că noi considerăm că principalul nu este just să se continue polemica şi nici un pretext nu poate s-o justifice, din nici un punct de vedere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pentru că este clar că nu rezolvă problemele de fond.

Tov. Emil Bodnăraş: În legătură cu aceasta i-am arătat lui Andropov că stăruinţa pe care noi punem accent în nepublicarea materialelor se referă nu numai la materialele care vor rezulta din dezbaterile la plenară, ci noi avem în vedere în general orice fel de formă de polemică, oricum ar fi ea concepută, în orice chip s-ar manifesta, inclusiv undeva într-o îndepărtată gazetă de provincie, care ar publica ceva ce ar putea arăta că nu s-au luat măsuri de a se opri polemica. La aceasta ne-au răspuns: da, am înţeles, am înţeles cum vă gândiţi şi *ucitiom* – vom ţine cont.

Mai departe i-am arătat că noi urmează să-i primim în curând pe chinezi, că faţă de felul cum s-au desfăşurat lucrurile socotim necesar neapărat să-i informăm asupra poziţiei deja adoptate de Comitetul Central al P.C.U.S. şi că le vom remite şi lor seara textul demersului nostru către chinezi, care în principiu conţine aceleaşi elemente ca şi către sovietici, cu deosebirea doar că acolo se adaugă şi dorinţa noastră de a avea în timp cât mai apropiat o întâlnire cu conducerea Partidului Comunist Chinez. La aceasta Andropov nu a fost deloc surprins. El a spus: „şi noi ne-am imaginat la fel, că vă gândiţi".

Cu aceasta conversaţia s-a terminat. La ora 18,00 au fost primiţi la Consiliu chinezii, cărora li s-a remis textul pe care vi l-am citit. În mod stăruitor şi tov. Maurer şi eu am adăugat preocuparea noastră în jurul urmărilor extrem de grave care pot surveni dacă nu se dă curs acestui demers, stăruinţa noastră pe lângă conducerea Partidului Comunist Chinez în înţelepciunea genială, în experienţa căruia ne exprimăm toată încrederea şi personal din partea tovarăşului Gheorghiu către Mao Tze-dun rugămintea de a ţine cont de acest demers, urmând ca la întâlnirea dintre delegaţiile noastre de partid să lămurim problemele care formează preocuparea aceasta deosebită la toţi comuniştii.

Ne-am exprimat dorinţa de a ne vedea cât mai repede, întrucât urmările rezultate de pe urma continuării polemicii pot duce la iremediabil.

Azi noapte, la orele 1,00 (17 februarie 1964), chinezii ne-au comunicat că au primit răspunsul pentru noi. Dimineaţa la ora 8,45 s-a organizat întâlnirea şi iată răspunsul chinez:

Comitetul Central al Partidului Comunist Chinez a primit scrisoarea Comitetul Central al P.M.R. adresată lui, cât şi copie după scrisoarea adresată P.C.U.S. (Noi le-am dat şi copie după demersul făcut către Uniunea Sovietică, precum şi toate explicaţiile privind cele ce s-au întâmplat până la ora 18,00 – comunicarea hotărârii, convorbirea telefonică, prima cu Andropov a tovarăşului Răutu, a doua cu noi).

La fel a primit şi redarea conţinutului esenţial al convorbirii care a avut loc cu prilejul remiterii demersului Comitetului Central al P.M.R.:

Suntem de acord cu o întâlnire la nivel superior între cele două partide ale noastre, în acelaşi timp vă remitem o scrisoare a Comitetului nostru Central, semnată de tov. Mao Tze-dun către tovarăşul Gheorghiu-Dej, Comitetul Central al P.M.R, şi iată textul scrisorii:

Către
COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN,

Dragă Tovarăşe Gheorghiu-Dej,

C.C. al P.C. Chinez a primit scrisoarea dv., datată pe ziua de 14 februarie. (Traducerea este a chinezilor, aşa că eu citesc aşa cum este). În momentul de faţă polemica P.C.U.S. şi a unor partide frăţeşti cu P.C. Chinez şi alte partide frăţeşti este în legătură cu probleme importante de principii ale actualei mişcări comuniste internaţionale. Noi înţelegem pe deplin îngrijorarea exprimată de dv. faţă de polemică şi pentru unitatea actuală a mişcării comuniste internaţionale. Suntem de acord cu părerea dv. că ar fi util să avem o întâlnire între reprezentanţii conducerilor superioare ale P.C. Chinez şi P.M.R. în legătură cu problema unităţii lagărului socialist şi a mişcării comuniste mondiale, precum şi în legătură cu problemele de interes comun pentru Partidul Comunist Chinez şi Partidul Muncitoresc Român.

Salutăm în mod sincer ca tov. Gheorghiu-Dej să conducă delegaţia P.M.R, care să vină în China în timpul cel mai apropiat, pentru a face schimb de păreri cu noi. (Este formula chinezească, - salutăm în mod sincer).

Vă rugăm să stabiliţi data concretă şi să ne-o comunicaţi. Suntem oricând gata să acordăm delegaţiei dv. o primire frăţească şi tovărăşească.

16 februarie 1964
Cu salutări comuniste
Mao Tze-dun
Preşedintele Comitetului Central
al Partidului Comunist Chinez

În continuare la aceasta, reprezentantul lor a adăugat:

Amintim că Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, după scrisoarea din 14 iulie 1963, a publicat mai mult de două mii de articole de polemică cu noi. Noi încă nu am terminat răspunsurile la acestea (râsete în sală), n-am răspuns încă concret nici la scrisoarea deschisă care ne-au trimis-o. Însă dacă delegaţia dv. de partid a hotărât să vină în China în curând, noi putem temporar să ne abţinem de la publicarea în continuare a polemicii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Iată cum se manifestă şi la unii şi la alţii tendinţa asta de mare putere.

Tov. Emil Bodnăraş: A adresat salutări conducerii noastre şi aşteaptă hotărârea asupra invitaţiei, care corespunde cu iniţiativa noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici pot să vă spun că am pierdut pariul cu Nicolae (Ceauşescu).

Tov. Emil Bodnăraş: Nu numai cu el, cu mai mulţi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu nu prea aveam încredere în răspunsul care o să-l primim de la Uniunea Sovietică şi nici din partea chinezilor. Am zis că o să ne refuze şi unii şi alţii, însă se vede că nu ne-au refuzat.

Tov. Emil Bodnăraş: Azi dimineaţă am putut comunica chinezului ce s-a mai întâmplat după ce ne-am despărţit vineri seara la ora 19,00.

După ce am făcut noi demersul de vineri de la ora 13,00 către P.C.U.S., a apărut textul cuvântării lui Hruşciov transmis de către TASS, în dimineaţa aceleaşi zile, el a vorbit în general de agricultură, dar cum nu se poate să nu le atingă şi pe altele, două pasagii în care s-a referit la problema conflictului, a divergenţelor, a polemicii şi în care fără să nominalizeze, însă în limbajul impersonal, care a devenit la modă de la o vreme şi la care se pricepe foarte bine, i-a caracterizat troţkişti, scizionişti, revizionişti, exprimând hotărârea de a lupta, aşa cum a luptat, vorba aceea: vom lupta, pacea o vom asigura, piatră pe piatră să nu rămână. Deci în spiritul acesta oarecum pregătitor, pentru a se înţelege mai bine documentele care vor apare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Considerând că celălalt trebuie să capituleze.

Tov. Emil Bodnăraş: Asta a fost cam pe la ora 13,00. La ora 16,30 a venit comunicarea, la 17,15 telefonul, la care noi am subliniat nevoia de a se avea în vedere orice fel de formă de polemică, nu numai materialele plenarei. Fapt este că la 10,30 seara, tot agenţia TASS, după ce difuzase textele peste tot, a retras aceste două pasagii de pretutindeni, le-a anulat cerând să nu se mai publice.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nici în presa sovietică n-au apărut.

Tov. L. Răutu: N-au apărut, în aceeaşi seară au apărut în "Izvestia", fără aceste pasagii.

Tov. Emil Bodnăraş: Azi dimineaţă am avut prilejul să comunic chinezului şi acest moment.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ce supărate o să fie agenţiile străine de presă. Ce s-a întâmplat că a retras Agenţia TASS?

Tov. Emil Bodnăraş: Au şi început să întrebe.

Tov. Al. Drăghici: Întreabă de acum ce s-a întâmplat.

Tov. Emil Bodnăraş: Am repetat azi dimineaţă stăruinţa noastră în legătură cu abţinerea de la continuarea polemicii.

Azi dimineaţă a venit o scrisoare a P.C.U.S. Ea este continuarea la acea scrisoare circulară pe care am citit-o la început şi în care anunţă că a hotărât să dea publicităţii materialele plenarei în legătură cu divergenţele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi direcţia în care se orientau.

Tov. Emil Bodnăraş: Iată ce spunea scrisoarea P.C.U.S. Eu vă rog să fiţi foarte atenţi la formulări pentru că şi aicea e ceva de reţinut:

Dragi tovarăşi,

După cum v-am comunicat în scrisoarea din 12 februarie a.c., C.C. al P.C.U.S. a hotărât să analizeze la plenara care are loc în momentul de faţă (scrisoarea a făcută în ziua de 15 februarie, asta însemnează că sâmbătă, după ce toată tărăşenia asta între noi se terminase) *problema luptei pentru coeziunea mişcării comuniste împotriva activităţii scizioniste a conducătorilor chinezi şi să publice materialul plenarei C.C. al P.C.U.S. în presă.*

În prezent (deci plenara mai continuă) *primim răspunsurile partidelor frăţeşti în care se exprimă solidaritatea şi sprijinul faţă de linia C.C. al P.C.U.S. şi a măsurilor indicate, despre care am comunicat în scrisoare* (nu se spune a căror partide, a partidelor, să creadă că şi românii sunt aicea, cine nu ştie).

Aprobând aceste măsuri, diferite partide frăţeşti au adresat în acelaşi timp C.C. al P.C.U.S. propunerea (diferite) *ca temporar să se abţină de la publicarea materialelor C.C. al P.C.U.S. şi tot diferitele partide* (că spune că ele au hotărât) *să adreseze imediat un apel insistent conducerii Partidului Comunist Chinez privind încetarea fără întârziere din partea sa, a polemicii deschise.*

(Până vineri la ora 17,15, când a avut loc a doua convorbire nici vorbă n-a fost de vreun partid sau de altceva, că altfel ne-ar fi spus - veniţi cam târziu, fraţi români, că v-a luat-o înainte Gomulka sau mai ştiu eu care).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu cunoaştem noi, dar la urma urmei nu va fi nici vorbă că se vor găsi şi alte partide.

Tov. Emil Bodnăraş: A diferitelor partide care au hotărât.

Tov. Gh. Stoica[213]: Dar cine sunt acestea?

Tov. Emil Bodnăraş: Anonim, diferite partide, răspuns care s-o da undeva, nu se ştie unde. (continuă citirea scrisorii).

C.C. al P.C.U.S. a considerat indicat să fie de acord cu această propunere şi până la primirea răspunsului din partea conducerii P.C. Chinez la apelul făcut să se abţină pentru un oarecare timp de la publicarea în presă a materialelor îndreptate împotriva acţiunii scizioniste a conducerii chineze.

Acest lucru este dictat exclusiv de grija pentru coeziunea mişcării comuniste şi nu constituie nicidecum un semn de slăbiciune şi lipsă de argumente, cum în mod denaturat încearcă să prezinte lucrurile conducătorii chinezi. (Ca şi cum acum ar fi mai zis ei ceva). *Dacă conducătorii chinezi nu vor veni în întâmpinarea propunerii făcute de partidele frăţeşti, atunci partidele marxist-leniniste nu vor avea o altă ieşire decât să accepte provocarea conducătorilor chinezi* (limbajul este interesant) *şi să se pronunţe deschis în presă, după cum s-a arătat în scrisoarea noastră.*

Noi vrem să subliniem încă o dată că C.C. al P.C.U.S. îşi menţine şi acum, se înţelege, aprecierile făcute în scrisoarea cu privire la politica conducerii chineze şi activitatea fracţionistă în cadrul comunităţii socialiste şi mişcării comuniste internaţionale şi cu privire la necesitatea luptei împotriva acestora.

15 februarie 1964.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Numai că aceştia vor însemna un număr important de partide comuniste şi muncitoreşti care sunt de acord cu Partidul Comunist Chinez de o parte şi alte partide frăţeşti de cealaltă parte. Cu alte cuvinte, sciziunea partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Tov. Emil Bodnăraş: În faţa şi acestei situaţiuni, noi, analizând astăzi în Biroul Politic problema, situaţia, tovarăşul Gheorghiu a propus, noi am socotit că este o propunere foarte bună şi am adoptat-o în unanimitate, să ne adresăm tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti din lagărul socialist, să le informăm asupra situaţiei, cum ne-am adresat, ce răspuns am primit, pentru a se cunoaşte adevărul şi pentru a fi încurajate de [pe] o poziţie care nu este anonimă, să se ştie precis, inclusiv despre trimiterea delegaţiei. Afară de partidele din lagărul nostru socialist, inclusiv cel albanez şi iugoslav, ne vom mai adresa Partidului Comunist Italian, Francez, Britanic, spaniol, poate şi altora. Aceasta urgent, chiar astăzi, printr-o comunicare scurtă, succintă ca să cunoască poziţia noastră şi cu apelul din

---

213 Gheorghe Stoica (1900-1976) – nume real Moscu Kohn; membru fondator al P.C.R.; membru supleant (1948-1952) şi membru al C.C. al P.C.R. (1952-1974), preşedinte al Comisiei Centrale de Revizie (1974-1976), membru al C.P.Ex. (1968-1974); general-maior (1948), secretar al C.G.M. (1949), prim-secretar al Comitetului Orăşenesc Bucureşti al P.M.R. (1950-1953), ambasador în R.D.G. (1953-1956), membru al Prezidiului M.A.N. (1957-1961), membru al Consiliului de Stat (1965-1969).

partea noastră ca să sprijine această acţiune şi să oprească orice fel de polemică, orice fel de acţiune care să ascută lucrurile sau să ducă la sciziune. De asemenea, am stabilit ca în orice caz în fruntea delegaţiei să meargă tovarăşul Gheorghiu-Dej. Să fim acolo în jur de 1 martie. Mai avem timp să ne mai pregătim, să mai vedem lucrurile.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu cred că ar fi bine să vă pronunţaţi, tovarăşi, dacă sunteţi de acord cu măsura luată? (aplauze îndelungate).

Eu cred că trebuie să luăm asupra noastră această misiune, de a face toate eforturile. Nu putem să spunem, vom reuşi, nu vom reuşi, să ne facem datoria. Este foarte periculos să ne împăcăm cu situaţia existentă, să lăsăm ca lucrurile să se desfăşoare în modul în care începuse deja să se desfăşoare, când două partide frăţeşti aşa de mari, aşa de puternice, două ţări socialiste mari, aşa de puternice, să se înfrunte; de partea uneia şi celeilalte se vor grupa, fără îndoială, un şir de partide comuniste şi muncitoreşti frăţeşti. N-are importanţă câte vor fi de o parte, câte de cealaltă, fapt este că atunci mişcarea va fi scindată în două, lagărul socialist va fi scindat şi el, de partea Chinei - ştiu eu - va fi Vietnamul, Coreea, nu putem să ne pronunţăm, dar n-are importanţă câte or fi, altele vor fi nevoite să stea de o parte, să nu se amestece în lupta aceasta, să exprime un punct de vedere propriu, să-i critice şi pe unii şi pe alţii. În sfârşit, noi nu putem fi de acord în nici un caz cu această stare de lucruri, trebuie să ne aducem contribuţia, să încercăm, să vedem. Nu pot să mă pronunţ, să spun că şi va avea rezultate acţiunea, dar în orice caz, că-i va tempera, nu mai încape îndoială. O dovadă este felul cum a răspuns Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Las de o parte formulările acestea din ultima scrisoare, fapt este că au acceptat totuşi, că au convenit să se înceteze polemica. Acesta ar fi primul lucru care ar trebui să-l realizăm, să împiedicăm sciziunea.

Al doilea, să se înceteze cu polemica. Al treilea, să se creeze un climat favorabil unei întâlniri tovărăşeşti a reprezentanţilor tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti care să discute problemele divergente. Nu vom putea să le rezolvăm pe toate, nu-mi fac nici o iluzie că vom putea să facem aceasta, ne vom întâlni, vom lua o problemă, a doua, a treia. Problemele asupra cărora nu ne vom înţelege, le lăsăm timpului, cum spune scrisoarea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, să arate timpul cine are dreptate şi cine nu are dreptate, să ne arate însăşi viaţa ce avem de făcut. Este posibil ca la mijloc să fie interpuse anumite ambiţii, pentru că cei mari sunt mai capricioşi decât cei mici în momentul de faţă dacă observaţi, nu vrea să cedeze nici unul, nici celălalt. Cei mici nu sunt în măsură, n-au forţă suficientă să-i oblige pe cei mari şi dacă am vrea n-ar fi nici principial just şi nici posibil de realizat, pentru că cei mari te dau încolo şi spun: ia du-te încolo şi lasă-mă în pace. Însă nu este vorba aici de interesele celor mari şi este vorba de interesele superioare ale mişcării comuniste şi muncitoreşti, ale luptei pentru pace, interesele ţărilor socialiste. Trebuie să facem tot ce este posibil să asigurăm cât de cât unitatea, măcar să nu se provoace sciziunea.

Din partea chinezilor se observă o grabă, o stăruinţă deosebită în a-şi câştiga de partea sa partidele comuniste şi muncitoreşti, a merge până acolo încât să intervină, să se amestece în treburile interne ale partidelor şi acolo unde pot chiar să provoace sciziune, să creeze alte partide care să urmeze bagheta chineză. Chinezii s-au ridicat împotriva baghetei, atunci nu căutaţi să daţi măsura voastră, să umblaţi cu bagheta voastră. Hai să ne înţelegem, nu ne putem înţelege în anumite probleme, hai să le lăsăm, cum spun şi tovarăşii sovietici. Noi susţinem acest punct de vedere. Nu putem să obţinem unitatea deplină, rămân chestiuni asupra cărora nu putem fi de acord, să lăsăm viaţa să ne arate cine are şi cine nu are dreptate, să încetăm polemica. Aceasta ascute şi mai mult divergenţele, creează o atmosferă grea şi împinge la sciziune. Să vedem ce o să putem face.

Uneori şi cei mici pot să agraveze, pot să contribuie, pot să ascută conflictele. Zicând că-l sprijini pe acesta sau pe celălalt, dracu ştie din ce interese, crezând că faci un serviciu

cauzei, în loc să militezi pentru a-i tempera şi pe unul şi pe celălalt, a găsi, ca să folosim terminologia noastră, căi rezonabile de lichidare a divergenţelor.

Vreau să declar Comitetului Central că nu-mi fac nici o iluzie că vom obţine capitulare de la chinezi. Dacă vă gândiţi careva dintre voi că aceasta vom trebui să obţinem noi acolo şi nu vom putea să obţinem, atunci mai bine nici nu ne ducem, mai bine stăm acasă şi mâncăm mămăliguţa noastră cu sarmale şi gata. Nu pentru aşa ceva ne vom duce, pentru că trebuie să ne apropiem de problemele divergente în mod principial, să le dezbatem principial dacă este vorba să le dezbatem şi nu altfel. La fel trebuie să le spunem şi tovarăşilor sovietici. Ei să nu-şi facă iluzia că au dreptate în toate.

Examinaţi vă rog cu atenţie modul cum pun chestiunea şi veţi vedea că oricâtă bunăvoinţă am avea, nu poate să încapă în mintea noastră că este just ceea ce fac şi modul cum procedează. Ce-şi închipuie ei, dacă am da curs liber celor cuprinse în scrisoarea care v-a citit-o aici, adresată tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti, în legătură cu plenara aceasta care se desfăşoară în Uniunea Sovietică şi ce aveau de gând să facă. Te trec pur şi simplu fiori prin spinare dacă te gândeşti cu mintea şi cu simţ [sic!]. Îţi tresare inima când te gândeşti ce o să iasă din toate lucrurile acestea.

Dacă am avea şanse măcar câteva procente să-i îngenunchem pe chinezi, eu aş fi de acord, hai să tragem cu toate armele, să acţionăm cu toate mijloacele, dacă putem să-i punem în genunchi şi să-i facem să pună mâinile aşa (încrucişate) şi să le spunem pardon, cereţi iertare.

Tov. Emil Bodnăraş: Ce motiv ar fi?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu, dar hai să spunem aşa.

Dar nu vom putea. Ştim cine este Partidul Comunist Chinez, care este trecutul lui, cât de mare este şi unde are el influenţă. Are influenţă asupra poporului chinez? Are. Îl urmează poporul chinez? Îl urmează. Cât de mare este poporul chinez? Dacă ne luăm noi toţi şi ne numărăm, ne punem într-o balanţă şi vedem ce reprezintă ceilalţi? Eu nu sunt de acord cu acea părere că nu trebuie să te uiţi la masă, la cantitate, ci să te uiţi şi la calitate. Dar cantitatea nu rămâne cantitate mereu, ea treptat se schimbă, din punct de vedere calitativ au loc schimbări acolo. Nu mai este China aceea care a fost. Trebuie să avem grijă foarte mare, tovarăşi. De partea cui este China? Este de partea imperialismului, este pentru interesele imperialismului? Sigur, obiectiv, ei fac jocul duşmanilor socialismului prin aceea că au atitudinea pe care o cunoaşteţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Dar şi partea cealaltă nu mai puţin face jocul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu spun toate lucrurile acestea convins fiind că între noi nu avem nici un chinez. (râsete în sală).

Spun sincer şi conştient de faptul că nu aducem nici un serviciu, nu facem nici un serviciu cauzei dacă am sta cu braţele încrucişate şi nu am acţiona. Am sperat că se va manifesta de partea cealaltă cuminţenie. Este un lucru ştiut: atunci când partea cealaltă înnebuneşte, dacă şi tu înnebuneşti, apoi închipuiţi-vă ce poate să iasă. Nu este bine. Se manifestă şi dintr-o parte şi din alta ambiţie, şi din o parte şi din alta se manifestă aceste sentimente, această stare de spirit şi conştiinţă a forţei de care dispune, spunând că o să se îngenunche unul pe celălalt? Eu nu-mi închipui acest lucru.

Când am discutat cu Hruşciov, cu prilejul venirii la noi la vânătoare[214], şi am cunoscut ce se petrece la graniţa chino-sovietică, că au adus şi o parte şi cealaltă divizii pe graniţă şi că au loc acolo provocări, schimburi de focuri şi se prind unii pe alţii de piept, eu nu am putut să ascult lucrul acesta cu inima uşoară. Eu nu ştiu care dintre voi ar putea să asculte aşa cu inimă uşoară sau să aplaude auzind când unul sau celălalt a făcut cutare sau cutare lucru.

[214] În octombrie 1963, vezi documentul anterior.

Iată de ce ne-am opus atunci când partea sovietică la întâlnirea noastră de la Moscova punea chestiunea primirii Mongoliei în Pactul de la Varşovia. Noi ne-am opus şi am înţeles de ce se face această propunere, că acolo nu stă în picioare nici un fel de argument că zona aceea este descoperită, că ar putea anglo-americanii să arunce un desant în pustiul Gobi şi ar putea să taie Mongolia de lagărul socialist, de China şi de Uniunea Sovietică. Care nebun ar fi, care stat major n-ar înţelege abecedarul că-i aruncă acolo pur şi simplu în gura lupului, că nimeni nu este nebun să arunce un desant acolo pentru nu ştiu ce scopuri strategice sau tactice, şi că cererea Mongoliei de a face parte din Tratatul de la Varşovia nu era îndreptată atât împotriva anglo-americanilor sau imperialiştilor, ci era o măsură despre care nu pot să-mi dau nici acum seama ce urmărea. Credeau poate că chinezii o să invadeze Mongolia? Şi ce o să fie? Dacă s-o întâmpla ceva, să existe vreun pretext să acţionăm ridicând armele unii împotriva altora. Păi dacă au ajuns să ducă divizii acolo, până unde se poate ajunge? Până la aşa grad v-aţi pierdut mintea, capul, tovarăşi? I-am spus lui Hruşciov când am auzit atunci la Moscova, când ne aducea tot felul de argumente. Noi am adus argumente politice juridice legate de partea cealaltă, de lumea cealaltă. Dar când am văzut că ni se dă răspunsul hai ce mai încolo şi încoace, am spus, asta este o piatră aruncată în fereastra chineză. Parcă îi aud pe chinezi ce spun despre treaba aceasta care ne pregătim să o facem noi, dar nu vă gândiţi la lucrul acesta? Eu mă îngrozesc numai la ce o să spună aceştia: ce vreţi să faceţi dv.? Până unde vrem să ajungem. Ce dracu, ne-am pierdut capul? Hai să tratăm serios lucrurile. Când a venit aici şi mi-a adus la cunoştinţă ce se întâmplă acolo la graniţă - că ştiam de acum, aveam informaţii că au fost duse câteva divizii acolo în grabă - eu îi spun, tovarăşi, eu vă rog foarte mult să retrageţi diviziile de la graniţă. Lasă-i pe chinezi să aducă divizii la graniţă, voi retrageţi-le. N-au decât chinezii să păşească pe teritoriul sovietic, să vedem, vor face treaba aceasta? Nu se poate aşa, să tragă unii în alţii, pui cavaleria, aceştia sunt cavaleriştii lor, aceştia ai voştri - poc, trosc acolo şi ce o să iasă.

Tov. Sencovici Alexandru[215]: În numele internaţionalismului proletar.

Tov. Emil Bodnăraş: A unităţii şi coeziunii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, a unităţii şi coeziunii.

Nu pot să răspund, nu pot să spun - mi-a ripostat Hruşciov. Ba să răspunzi, tovarăşe Hruşciov, să răspunzi, şi eu te rog din toată inima ca să lichidaţi ce e acolo. Te rog, ai grijă, dă ordin acolo la generalii aceia, la comandanţii aceia care sunt acolo să nu răspundă la provocări. Că o să tragă un chinez, un nebun acolo şi o să trageţi şi voi. Lucrurile sunt destul de înverşunate, destul de ascuţite dacă s-a ajuns să-i acuze pe chinezi că duc o politică de rasă, am auzit cuvinte care le cunoaştem de mult, de aşa numitul "pericol galben". Asta poate s-o spună De Gaulle, poate să spună altcineva, dar noi să vorbim de aceasta? Atunci pe cine acuză de pericol. Ducem politică de rasă.

Sunt mulţi, adevărat, ei cresc foarte mult în fiecare an, dar ce să le faci? Să le spunem - orientaţi-vă după teoria lui Malthus. Se poate? Să găsim soluţii, spune-le să facă injecţii şi să nu mai procreeze.

Că au anumite pretenţii teritoriale, că n-au fost reglementate, hai strângeţi-vă, aşezaţi-vă la masă şi vedeţi, că doar nu puteţi să pretindeţi că tot ce au făcut ţarii Rusiei înainte, folosind slăbiciunea Imperiului Chinez, când au acaparat anumite zone au fost lucruri juste. De ce aţi dat Port Arthur-ul atunci? El a fost la ruşi, de ce l-aţi dat? Păi l-a dat Stalin pentru

[215] Alexandru Sencovici (1902-1995) – membru din ilegalitate al P.C.R.; membru al Comisiei Centrale de Revizie (1955-1960, 1969-1974), membru al C.C. al P.C.R. (1960-1979), adjunct al ministrului Muncii şi Prevederilor Sociale (1948-1949), ministru al Industriei Uşoare (1949-1957, 1961-1969), ministru al Industriei Bunurilor de Consum (1959-1961).

că a socotit că trebuie dat înapoi, că nu-l dă unei Chine naţionaliste, îl dă unei Chine care construieşte socialismul. Sau sunt pretenţii de o parte şi de alta. Doar Hruşciov singur a venit cu mesajul acela, aşezaţi-vă acum frumuşel şi discutaţi.

Sigur, nici chinezii nu pot să pretindă că au dreptate în tot ce ridică. Poate că şi voi veţi găsi că nu aveţi dreptate în tot ce ridicaţi, hai să discutăm, ce o să fie, o să vă mâncaţi unul pe altul acolo? Mergeţi numai cu spiritul omului care doreşte să găsească soluţii care să satisfacă o parte şi pe cealaltă. Construim cu toţii socialismul, comunismul, ce vreţi, de ce aţi dus acolo armată?

Şi atunci am spus lui Hruşciov, i-am atras atenţia să aibă grijă că lucrurile pot să capete o turnură foarte gravă. I-am spus: eu m-am cutremurat, mi s-a strâns inima când mi s-au pus nişte întrebări din partea unor personalităţi americane: ce crezi domnule Dej, nu-i aşa că acest conflict şi stările de lucruri existente între China şi Rusia are să împingă Rusia mai mult spre noi, spre americani? Credeţi că mi-a venit bine, Nikita Sergheevici, când am auzit eu lucrul acesta. Ce înseamnă aceasta? A tresărit, a fost ceva care se vede că l-a zguduit puţin şi din câte am înţeles eu atunci - parcă mi-a spus: o să luăm măsuri, vom ţine seama, vom ţine seama, am trimis acolo oameni bine instruiţi.

Au trimis acolo oameni bine instruiţi şi care au stăpânire de sine şi nu o să tragă. Unde am ajuns, în ce hal am ajuns. Închipuiţi-vă dacă ar fi dat drumul, dacă n-ar fi ţinut seama de atenţiunea care am atras-o noi prin scrisoarea care v-a fost prezentată. Aţi putut să vă daţi seama ce amploare ar fi luat. Eu vă rog să reflectaţi fiecare din dv., să mai luaţi o dată toate materialele acestea, toate scrisorile acestea, să le judecaţi din toate punctele de vedere, şi în ce măsură se exprimă sinceritate totală dintr-o parte sau din alta, dorinţa de a rezolva sau nu a rezolva lucrurile.

Eu mă gândeam, dacă o să faceţi ce propuneţi voi, să facem China să îngenuncheze, să capituleze, vom înverşuna lucrurile, le vom ascuţi. Credeţi că toate partidele vă vor aproba, vor fi de partea noastră cu trup şi suflet? Chiar noi va trebui să avem şi să exprimăm punctul nostru propriu de vedere. Să nu judecăm cu mintea absolut a nimănui. Avem o mare răspundere în faţa mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. Nu putem spune: da, te îmbrăţişez, ai spus tu, eu nici n-am nevoie să mai judec. Dar se poate aşa ceva?

Tocmai de aceea ei ne respectă şi o să ne respecte, în măsura în care ne vom spune cinstit, deschis punctul de vedere. Noi putem să atragem atenţia chinezilor, uitaţi-vă, şi noi am avut şi avem divergenţe, nu am topit divergenţele nici cu Uniunea Sovietică, nici cu alte ţări socialiste în problemele C.A.E.R. Cunoaşteţi foarte bine. Dar ne-am înţeles. Ne-am întâlnit aici, Hruşciov a făcut la noi un apel, a spus: hai să nu dezvăluim şi am respectat această înţelegere. Eu sunt conştient că nu i-am convins pe tovarăşii, dar şi ei sunt conştienţi că nici ei nu ne-au convins pe noi. Noi ne vedem de treaba noastră, realizăm sarcinile aşa cum credem de cuviinţă, ei le rezolvă pe ale lor, ce să-i faci, trăim aşa. Nu am acceptat şi nu vom accepta. Nu am renunţat la modul nostru de a privi lucrurile aşa cum le-am arătat în toată amploarea lor şi tovarăşilor sovietici şi celorlalţi tovarăşi. Uite, nu dezvăluim, nu noi suntem acei care am ieşit public, deşi am fost pişcaţi bine, am fost prelucraţi şi în partidele frăţeşti şi suntem prelucraţi şi astăzi în continuare, poate într-o formă mai blajină.

Chiar dacă va fi el într-o formă mai blajină sau aspră n-are importanţă, că nu suntem de faţă, pot să spună ce vor şi noi spunem aici la noi acasă ce vrem.

De atunci, tovarăşi, afară de prelucrarea aceea care am făcut-o în plenară, afară de informarea obişnuită - suntem obligaţi să facem lucrul acesta - a Comitetului Central, a activului, acelei părţi a activului de partid care vine în contact cu problemele respective, noi n-am făcut nici un fel de prelucrare, nu am aţâţat pe nimeni împotriva nimănui. Ne-am purtat corect, tovărăşeşte, frumos. Nu găsesc că este necesar, chiar dacă fac ei lucrul acesta.

Câteodată te indignează, te amărăşte, te face să sari în sus, dar ce să-i faci. Aşa înţeleg ei, aşa fac, să le fie de bine.

Acum, bine că au năvălit toţi, au luat-o toţi la goană să cumpere grâu, să-i omoare pe americani şi pe capitalişti în întrecerea paşnică cu capitalismul. Noi o să le spunem odată şi odată, suntem datori să le spunem că acestea se datoresc nu calamităţilor naturale, ci calamităţilor rezultate din politica care aţi dus-o voi cu agricultura şi cu problemele economice în general, din felul cum conduceţi economia. Acestea sunt cele mai brave calamităţi. Din această cauză umflaţi şi îngrăşaţi capitalismul, în loc să-l înmormântaţi cum v-aţi lăudat. Mai bine aţi tăcea din gură.

Acum am auzit că i-a criticat pe cei care nu vor să ţină seama de progresele tehnicii în lumea capitalistă şi nu vor să ia de acolo maşini şi că merge până acolo încât să-i scoată din funcţie. Eu sunt de acord să-i scoată din funcţie pentru că într-adevăr eu de mult am spus, nu-i de ajuns să critici cultul personalităţii şi metodele din timpul cultului personalităţii. Atunci, cine nu-şi aduce aminte, nu era chip să iei ceva mai deosebit dintr-o ţară sau alta capitalistă, că ni se spunea că ne ploconim în faţa capitalismului.

Tovarăşi, cel mai bun indiciu, toate ţările care au copiat metodele de lucru, concepţiile, părerile, formele de organizare, toţi au copiat a alerga să cumpere cereale, pâine după piaţa capitalistă. Toţi. Noi n-am făcut aceasta, nu i-am ascultat. Ne-au criticat că semănăm porumbul în rând în loc să-l semănăm în pătrat.

Eu cred că asta nu este o religie în faţa căreia trebuie să ne închinăm - i-am spus lui Hruşciov - eu cred că şi dumneata şi voi mâine, poimâine o să semănaţi tot aşa la rând cum semănăm noi, că acesta e mai economic şi ne dă satisfacţie nouă. N-am să mă închin însă niciodată în faţa formelor ca în faţa unei Biblii. Cum ne va arăta viaţa, aşa o să şi facem, în toate.

În problemele organizării conducerii agriculturii, eu consider că avem forma cea mai justă şi cea mai adecvată cu stadiul de dezvoltare în care ne găsim noi, cum nu are absolut nici o ţară.

Nu spun asta să aplaudăm noi, dar asta însăşi viaţa o arată, e cea mai legată de viaţă, de activitatea practică. Încep acum să se uite cu un ochi aşa (chiorâş) la ce facem noi şi cum mergem şi dacă nu o să ne recunoască public, o să facă în practică. E o harababură întreagă ce au făcut ei. Acum au găsit că totul stă în faptul că până acum au mers pe linia extensivă şi de acum vor merge pe o linie intensivă agricultura. Dar până acum ce aţi făcut? Aţi dat lozinca hai să mergem în terenurile desţelenite, aţi schimbat structura culturilor, aţi transformat zonele mari producătoare de grâu, nu ştiu ce aţi făcut acolo, aţi cerut să pună bob, mazăre, porumb şi atunci v-aţi trezit că s-a micşorat suprafaţa cu grâu de toamnă şi l-aţi împins încolo în stepele acelea care produc foarte puţin. Acum aţi mâncat şi rezerva. Hai să spun că aţi dus o politică de agricultură extensivă, dar de ce n-aţi avut grijă de rezerve, de ce aţi mâncat rezervele. Un soldat dacă se atinge de acea parte din hrana care nu are voie să se atingă, sunt cazuri când îl împuşcă, dar pe noi ne împuşcă cineva că am încălcat în picioare una din cele mai elementare reguli ale unui stat socialist – rezerva? Cum am făcut, cum am dres, cum ne-am sucit, noi ne-am asigurat cu rezervă tovarăşi. Avem o rezervă. Eu nu pot să spun că avem o rezervă mare, dar totuşi o rezervă frumuşică, avem mi se pare peste 500 mii tone şi cu astea care le-am dat lor împrumut 400 mii tone, avem vreo 900 mii de tone, aproape un milion de tone cereale rezervă. Este o rezervă bunişoară. Afară de porumb. O să facem o rezervă de un milion, de două milioane sau pentru un an întreg, asta e rezervă. Chiar dacă ar însemna anumite cheltuieli cu înmagazinarea, cu manipularea, tot este mai bine să ai această rezervă la tine decât să scoţi din buzunar, să te rogi de alţii. Dar dacă nu le-ar fi dat, dacă ar fi făcut o chestiune politică? Ar fi fost grav. Culmea, nici nu ştiu ce posedă ţăranii, pot să crape de foame. Aceasta nu mai este politică.

Aşadar, tovarăşi, noi am avut optica noastră, politica noastră, orientarea noastră, punctul nostru propriu de vedere, pe care întotdeauna l-am exprimat în problemele de politică externă şi

în problemele privind mişcarea comunistă şi muncitorească. Eu nu vreau să spun că o să avem plăceri sau neplăceri, nici nu mă interesează chestiunea, la urma urmei, e posibil să fim făcuţi mijlocaşi [sic!] într-o bună zi, sunt în stare să ne spună orişice, că suntem oportunişti, că suntem împăciuitorişti, că credem că numai cu o atitudine împăciuitoristă o să-i facă pe chinezi să vină cu pălăria în mână să ne roage. Pe dracu, n-o să ne roage. Dacă ar fi o ţară mică, cum e Albania sau un partid mic mai înţeleg, dar ăsta e un partid care are o forţă colosală şi care ştie şi el să acţioneze, dă şi el dolari colo, şi-l ia pe unul de urechi care e mai prostănac, îl azvârle afară şi-l schimbă, că sunt şi ai dracului de şireţi.

Atunci când ne-am întâlnit, ziceau, acuma sigur, noi suntem în minoritate, dar nu întotdeauna minoritatea n-are dreptate, poate că minoritatea are dreptate şi majoritatea n-are dreptate. Asta este o majoritate astăzi, dar mâine poate să se transforme într-o minoritate. Ei merg consecvent pe calea asta şi au experienţă ilegală foarte mare. Vai de mine, nu e glumă, acesta nu-i Partidul Comunist Iugoslav. Nici cu aceştia nu ne-am putut juca, deşi Stalin spunea că ce, Tito, uite degetul mic, mişti din degetul mic şi a dispărut Tito.

Tov. Gheorghe Stoica: N-a mers, dar altminteri cu chinezii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: N-a mers. Vă amintiţi ce spunea Hruşciov criticând pe Stalin, păi Stalin a făcut o greşeală, hai să nu facem noi, nu mergem după urmele lui Stalin în privinţa asta.

Eu nu spun că trebuie să recunoaştem ca juste tezele chinezilor. Ele nu sunt juste şi chinezii ştiu lucrul acesta, că nu suntem de acord cu punctul lor de vedere, dar vedeţi lucrurile cum au mers. Noi le-am spus părerea, n-am intrat în polemică, mai mult decât atât, am căutat să nu permitem nici altora în ţară la noi să facă jocul acesta şi aceasta este valabil şi pe viitor, după părerea mea, oricare ar fi rezultatele. Noi să nu participăm la ascuţirea, la agravarea lucrurilor, ci să continuăm mereu să militâm pentru încetarea polemicii, pentru împiedicarea sciziunii, chiar dacă ea se produce. Au făcut chinezii lucruri nepermise, s-au amestecat în treburile altora, au intervenit şi intervin acolo unde pot şi vor mai încerca, dar ei dau faliment, eu sunt convins de asta.

În Italia o să găsească câţiva derbedei din aceştia, care îi dă la mama dracului, în Franţa e posibil să găsească vreo câţiva, e posibil, dar mai ales că De Gaulle de-abia aşteaptă asta, chiar ar da el, De Gaulle, bani să scindeze Partidul Comunist.

Trebuie să ne gândim la tot şi la orice e posibil să se întâmple. În orice caz, noi trebuie să militâm pentru a restabili unitatea, nu în sensul de a obţine din partea celuilalt să-mi recunoască totul imediat şi fără nici o rezervă, că lucrul acesta nu-l vom putea realiza, ci vorbind obiectiv şi realist. Cine sunt ei, câţi sunt ei, ce forţă reprezintă? Noi nu o să aplicăm şi n-o să facem ce fac ei, ci o să le zicem, noi nu suntem de acord cu dv. Dv. faceţi cutare, este oare permis, ce aţi zice dacă noi am face la voi asta şi ailaltă? Nu procedaţi just.

Aţi luat cunoştinţă de conţinutul scrisorii, ce e acolo? Este de fapt o condamnare a stărilor de lucruri existente şi la care au contribuit şi unii şi alţii.

Cred că să nu ne mărginim să mergem numai în China. Tot mergem în partea aceea, să ne ducem şi în Vietnam, să vedem cum privesc vietnamezii lucrurile, să stăm de vorbă cu dânşii. Mie mi se pare că şi vietnamezii pot să aducă o contribuţie, cu toate că stau în coasta chinezilor. Ei au încercat şi încearcă mereu şi faţă de unii şi faţă de alţii. Să mergem în Coreea, să stăm de vorbă şi cu coreenii, să-i întrebăm ce faceţi voi? Voi ţipaţi câteodată mai tare decât chinezii, dar se poate aşa.

Vreţi să se restabilească unitatea, dar niciodată n-o să fie unitate dacă mergeţi pe calea aceasta. Adică să încercăm şi în partea aceasta şi ori unde ne vom duce în străinătate, să acţionăm în această direcţie.

Tov. Emil Bodnăraş: Poate să-l invităm pe Aidit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pe urmă să-i chemăm după aceasta. Sigur va trebui să militām atent, să ne mărginim numai la aceasta, pentru că o să se zică că într-adevăr suntem mijlocaşi. Eu sunt complet de acord cu ce spunea în scrisoarea care aţi auzit-o, că: chiar dacă nu ne înţelegem în anumite probleme, să lăsăm timpul să arate. Aceasta este un lucru cuminte, într-adevăr, numai să-l respectaţi, să nu-l spui numai formal. Să faci tot ce-ţi stă în putinţă pentru a evita să ajungem unde au ajuns de fapt.

Mie îmi pare rău că ultima scrisoare care au trimis-o este cu coada bărzoiului şi tot cu ţepuşa stă, ca şi cum aşteptaţi din partea cealaltă să-ţi cadă în genunchi. Asta n-o să se întâmple niciodată. Mie îmi pare rău.

Să fie Comitetul Central de acord întâi să meargă o delegaţie în frunte cu Dej în China, să avem discuţii, să ne exprimăm punctul nostru de vedere, nu numai îngrijorarea, ci să arătăm şi cum privim lucrurile. Într-un mod cât se poate de cuprinzător să arătăm toate problemele, fără nici o reţinere. Al doilea, să folosim prilejul că ne găsim acolo să mergem şi în Vietnam, Coreea. Desigur că nu-mi arde de plimbare nici în ruptul capului, tare aş fi fost bucuros să fi fost lăsat în pace, dar nu se poate altfel. Totodată să informăm şi partidele frăţeşti, aşa cum s-a propus. Dacă sunteţi de acord? (Toţi tovarăşii sunt de acord). Să trimitem toate scrisorile, pentru că altfel ei oricum primesc scrisoarea aceasta de la P.C.U.S. şi iese aşa o chestiune, nu pentru că dorim neapărat să se vorbească în conformitate cu adevărul istoric, nu pentru asta, dar pentru a nu lăsa loc nici unei speculaţii.

Tov. Emil Bodnăraş: Este bine şi pentru faptul ca să începem să înscăunăm corectitudinea în relaţiile noastre, să fie corecţi şi să se informeze corect. Şi asta şi facem.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am informat pe tovarăşii sovietici absolut în cele mai mici amănunte şi ne-au mulţumit. Eu din aceasta am înţeles că ei se găsesc într-o situaţie destul de neplăcută, că sunt acolo oameni care se gândesc probabil unde o să ajungem, ce o să iasă până la urmă, că doar nu pot declara război chinezilor şi nici chinezii Uniunii Sovietice. Asta este absurd.

Dacă se va răsfrânge asupra relaţiilor de stat, atunci nici nu mai încape îndoială, deja s-a răsfrânt, va fi foarte rău. Ce s-a întâmplat doar cunoaşteţi şi chinezii răspândesc în toată lumea. Citiţi scrisoarea C.C. al P.C.U.S. către chinezi, să vedeţi ce calmă, ce plină de tact, ce cuprinzătoare este. Parcă îţi face impresia că citeşti nişte oferte care se fac - hai să reluăm relaţiile economice, suntem gata să vă trimitem specialişti. Dar acum nu mai vor chinezii. Ei zic: ne-aţi dat instalaţii şi utilaje învechite, sub nivelul tehnicii mondiale. Acum am mai învăţat şi noi ceva, luăm utilajele cele mai moderne, că şi voi îndemnaţi şi vreţi să cumpăraţi pe cele mai moderne şi nouă să ni le daţi pe celelalte? Nu, nu ne trebuie. Uite aşa vorbesc aceştia. Din păcate s-au mai întâmplat şi astea.

Să rămâneţi în continuare, să se citească tovarăşilor dacă mai sunt şi alte chestiuni. Este bine să mai schimbaţi ceva păreri între voi. Dacă nu înţelegeţi anumite lucruri, întrebaţi.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Tovarăşi, mai sunt câteva scrisori care de asemenea am dori să le cunoaşteţi. O să le luăm de la începutul anului, în ordinea lor cronologică.

După scrisoarea în legătură cu reglementarea paşnică a litigiilor de frontieră, pe care dv. aţi cunoscut-o, a fost şi publicată, iar răspunsul nostru a apărut în presă - aşa că-l cunoaşteţi - a venit chiar a doua zi o altă scrisoare din partea tovarăşului Hruşciov, căreia îi vom da citire:

TOVARĂŞULUI GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
PRIM SECRETAR AL COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN

Stimate tovarăşe Gheorghe Gheorghiu-Dej,

Am considerat necesar să ne adresăm primilor secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste şi muncitoreşti ale ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia (în afară de Albania), într-o problemă care, după părerea noastră, a devenit actuală şi în care un schimb tovărăşesc de păreri trebuie să contribuie la întărirea continuă a colaborării ţărilor noastre pe arena internaţională. Este vorba de lărgirea practicii consultărilor între ţările socialiste în problemele de politică externă care le interesează.

După cum se ştie, toate problemele principale ale politicii externe a ţărilor noastre, precum şi problemele generale ale luptei pentru destinderea încordării internaţionale şi pentru întărirea păcii constituie obiectul schimbului de păreri între noi şi noi elaborăm o poziţie coordonată în aceste problemele, pe care o şi transpunem în viaţă. În acelaşi timp, nu putem să nu fim de acord cu faptul că posibilităţile noastre în acest domeniu nu sunt folosite încă în întregime. În legătură cu aceasta, reprezentanţii unor partide frăţeşti şi-au exprimat dorinţa în sensul de a se stabili un contact şi mai strâns între ţările socialiste, în domeniul schimbului de informaţii care prezintă interes reciproc şi în special în domeniul unei coordonări mai depline a poziţiilor lor în problemele internaţionale.

Considerăm că această dorinţă e îndreptăţită şi că în afară de elaborarea liniei generale în problemele internaţionale principale în cadrul Şedinţelor Comitetului Politic Consultativ al Organizaţiei Tratatului de la Varşovia, în cadrul întâlnirilor bilaterale şi multilaterale ale reprezentanţilor noştri cu alte ocazii, şi înainte de toate la cel mai înalt nivel, ar fi util să se organizeze consultări mai sistematice, atât în scopul unei informări reciproce, cât şi în scopul coordonării eventualelor acţiuni ale ţărilor noastre în domeniul politicii externe.

După părerea C.C. al P.C.U.S., acestor scopuri le-ar servi consfătuirile convocate cu regularitate ale miniştrilor Afacerilor Externe ai ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia (în afară de Albania).

În unele cazuri, la consfătuiri ţările ar putea fi reprezentate de adjuncţii miniştrilor afacerilor externe sau de reprezentanţi împuterniciţi în mod special. Astfel de consfătuiri ar putea fi convocate de exemplu de două ori pe an, dacă bineînţeles, nu apare necesitatea unor întâlniri mai frecvente.

În cazul unei atitudini pozitive a ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia, faţă de considerentele expuse de noi, o primă consfătuire de acest fel ar putea fi organizată în ianuarie 1964 la Moscova, dacă nu vor fi alte propuneri cu privire la data şi locul convocării consfătuirii propuse. La această întâlnire, să spunem, la nivelul adjuncţilor miniştrilor Afacerilor Externe sau al unor reprezentanţi împuterniciţi în mod special, ar fi indicat, după părerea noastră, să aibă loc consultări reciproce în unele probleme referitoare la reluarea activităţii Comitetului celor 18 state pentru dezarmare de la Geneva, (Asta de fapt se stabilise cu o lună înainte, aşa că era numai un motiv - N.C.) *precum şi în alte probleme care ar putea fi ridicate de participanţii la consfătuire.*

Vă rugăm să ne comunicaţi părerea dv. cu privire la considerentele cuprinse în această scrisoare. Dacă propunerile noastre sunt acceptabile, poate că ar trebui ca la sesiunea ordinară a Comitetului Politic Consultativ, să se consemneze printr-o hotărâre corespunzătoare înţelegerea privind organizarea consultărilor amintite.

Cu salutări tovărăşeşti,
N. Hruşciov
2 ianuarie 1964.

(Forma juridică, adică de fapt propunerea de constituire a unui organ de coordonare a politicii internaţionale, a activităţii politice, sau mai bine zis de a asigura că toţi să acţioneze într-un singur fel. N.C.)

Biroul Politic a analizat această scrisoare și a dat următorul răspuns:

Tovarășului NICHITA SERGHEEVICI HURȘCIOV
Prim-secretar al C.C. al P.C.U.S.

Stimate tovarășe Hrușciov,

Dorim, în primul rând, să vă confirmăm primirea scrisorii dv. din 2 ianuarie 1964, cu privire la consultările dintre țările socialiste în problemele de politică externă.

Noi împărtășim părerea dv. cu privire la importanța deosebită a acestor consultări. Este incontestabil că în condițiile actuale, când apărarea păcii în lume pune în fața statelor socialiste sarcini de o imensă răspundere, coordonarea pozițiilor lor pe arena internațională reprezintă o cerință imperioasă.

Conducerea noastră de partid a reflectat mult asupra acestei probleme și a examinat cu cea mai mare atenție considerentele cuprinse în scrisoarea dv. În cele ce urmează, dorim să vă împărtășim cu toată sinceritatea, ca unui prieten, gândurile și preocupările pe care le avem, în legătură cu practica colaborării în domeniul politicii internaționale și cu căile de îmbunătățire a ei.

Consultările dintre țările socialiste într-o serie de probleme principale ale politicii externe s-au dovedit de cea mai mare importanță pentru elaborarea unor poziții coordonate ale țărilor noastre, au asigurat posibilitatea de a acționa împreună și de a întări continuu colaborarea noastră pe plan internațional. Experiența a demonstrat că aceasta constituie un important factor de succes în promovarea politicii externe a statelor socialiste.

Totodată, dv. aveți întrutotul dreptate când apreciați că posibilitățile existente în acest domeniu nu sunt încă folosite în întregime.

Dacă am examina însuși modul cum funcționează Comitetul Politic Consultativ al Organizației Tratatului de la Varșovia, ca organ creat în scopul înfăptuirii consultărilor dintre statele semnatare, trebuie să constatăm că o serie de probleme importante ale vieții internaționale nu au format, din păcate, obiect de analiză și dezbatere în cadrul său. Pe de altă parte, de multe ori problemele de care s-a ocupat Comitetul Politic Consultativ au fost puse în discuție fără ca conducerile de partid și de stat ale țărilor noastre să le fi putut cunoaște și examina din timp. În asemenea condiții, reprezentanților țărilor în Comitetul Politic Consultativ nu le rămânea practic decât să ia act de unele măsuri sau inițiative. (De fapt, de cele mai multe ori după alte ședințe, ziceau: hai să ne strângem, într-o oră sau într-o jumătate de oră informa de fapt, fie unul sau altul, sau Hrușciov ce s-a făcut și cu asta spunea că a fost ședința Comitetului Politic Consultativ și se dădea și un comunicat - N.C.)

Chiar și programul dezarmării generale și totale elaborat de Uniunea Sovietică, program de importanță uriașă pentru toate țările și care privea în mod direct Tratatul de la Varșovia, nu a fost discutat în cadrul Comitetului Politic Consultativ, fiind prezentat direct O.N.U. (Adică noi arătăm că de fapt avem unde să facem și n-am făcut și că toată aprecierea aceea că ne-am consultat este foarte formală - N.C.)

Evident, ridicând această problemă nu ne gândim la vreo stânjenire a inițiativelor U.R.S.S., mare putere mondială. Este de asemenea cunoscut că țara noastră sprijină activ programul dezarmării generale și totale și militează perseverent pentru realizarea lui. Dorim doar să subliniem că nediscutarea unor inițiative de asemenea amploare în cadrul Comitetului Politic Consultativ nu poate să nu ducă la diminuarea rolului acestui organ, cât și la limitarea, prin nimic îndreptățită, a răspunderilor celorlalți participanți la Tratatul de la Varșovia.

După convingerea noastră, asemenea consultări se impun cu atât mai mult în cazul măsurilor cu caracter militar care angajează nemijlocit țările membre ale Tratatului de la Varșovia, cum a fost, spre exemplu, amplasarea rachetelor în Cuba. Țara noastră a apreciat înțelepciunea de care a dat dovadă guvernul sovietic în rezolvarea crizei acute prin care trecuse atunci omenirea și și-a manifestat în acest sens, public, întregul său sprijin. Trebuie, însă, să arătăm că pentru noi a rămas de neînțeles cum s-a putut adopta o măsură de asemenea importanță și cu astfel de implicații pentru pacea mondială ca amplasarea rachetelor nucleare în Cuba, fără discutarea ei prealabilă cel puțin cu țările socialiste membre ale Tratatului de la Varșovia, legate între ele prin obligații de apărare mutuală. (Ne referim că trebuia de fapt [să ne consultăm] și cu celelalte țări socialiste, dar cel puțin acelea care suntem în Tratatul de la Varșovia - N.C.).

În legătură tot cu problema îmbunătățirii practicii consultărilor ridicată în scrisoarea dv., am dori să ne referim și la o situație cu totul recentă. Nouă ni se pare că ar fi fost deosebit de util și necesar ca lansarea mesajului adresat șefilor de state (guverne) *ale țărilor lumii privitor la reglementarea pașnică a litigiilor de frontieră să fi fost precedată de un schimb de vederi între țările noastre.*

Mesajul are o mare însemnătate pozitivă în afirmarea politicii de coexistență pașnică a statelor socialiste pe arena mondială. Împărtășim convingerea că încheierea unui tratat sau a unei convenții internaționale în problema renunțării la forță în rezolvarea litigiilor teritoriale și de frontieră ar constitui o concretizare a prevederilor Cartei ONU și ar aduce o contribuție importantă la realizarea unor noi progrese pe calea întăririi păcii. Ideea principală a mesajului, nerecurgerea la forță pentru soluționarea litigiilor de frontieră este o idee justă care s-a bucurat dintotdeauna și se bucură de întreaga noastră aprobare.

Mesajul prezintă însă și anumite aspecte ale căror implicații nu ne sunt încă limpezi și care formează obiect de examinare din partea conducerii noastre de partid și de stat.

Noi considerăm firește, ca indiscutabil dreptul suveran al fiecărei țări socialiste de a veni cu inițiative sau de a desfășura acțiuni proprii de politică externă, drept care nu poate fi supus vreunei știrbiri sau îngrădiri. În același timp, așa cum am mai subliniat, credem că atunci când este vorba de probleme internaționale de o însemnătate primordială, de inițiative care angajează și alte țări socialiste - consultarea prealabilă constituie o cerință esențială.

Cele arătate mai sus confirmă justețea părerii dv. și - așa cum menționați în scrisoare - și a reprezentanților unor partide frățești privitor la necesitatea de a se stabili un contact și mai strâns între țările socialiste în domeniul schimbului de informații care prezintă interes reciproc și în special în domeniul unei coordonări mai depline a pozițiilor lor în probleme internaționale.

În scrisoarea dv. se arată că C.C. al P.C.U.S. propune ca în acest scop să se convoace cu regularitate consfătuiri ale miniștrilor de Externe ai țărilor participante la Tratatul de la Varșovia și ca printr-o hotărâre corespunzătoare a Comitetului Politic Consultativ să se dea acestor consfătuiri o formă constituită.

Întâlniri ale miniștrilor de Externe sau adjuncților lor au avut loc și până acum, ei pot avea loc și în viitor ori de câte ori guvernele noastre vor considera necesar acest lucru. Nu împărtășim însă părerea că ar fi nevoie să se acorde acestor consfătuiri o formă juridică, să se transforme consfătuirile miniștrilor de Externe într-un organ cu caracter permanent - lucru cu care nu putem fi de acord.

O asemenea formă nu ar rezolva și nici nu ar putea rezolva problema majoră care ne preocupă - coordonarea pozițiilor țărilor socialiste în acțiunile importante de politică internațională - și care este de competența exclusivă a guvernelor, singurele responsabile de politica externă a fiecărui stat.

Soluția reală a problemei rezidă, după părerea noastră, în realizarea consultărilor între guvernele țărilor socialiste ori de câte ori apar probleme importante de politică externă și în îmbunătățirea activității Comitetului Politic Consultativ. Socotim necesar să se asigure

cunoaşterea din timp de către conducerile de partid şi de stat a măsurilor şi propunerilor ce urmează să fie supuse dezbaterii, pentru ca reprezentanţii ţărilor noastre să poată participa la discuţii în deplină cunoştinţă de cauză şi exprima punctul de vedere autorizat al Comitetelor Centrale şi al guvernelor respective.

Stimate Nikita Sergheevici, am ţinut să vă expunem considerentele partidului nostru faţă de problemele ridicate în scrisoarea dv., probleme care ne-au preocupat serios şi pe noi.

Suntem convinşi ca şi dv. că schimbul tovărăşesc de păreri dintre noi va contribui la întărirea continuă a colaborării frăţeşti dintre partidele şi ţările noastre.

Cu salutări tovărăşeşti,
Prim-secretar al Comitetului Central
al Partidului Muncitoresc Român
Gheorghe Gheorghiu-Dej

Aceasta în legătură cu scrisoarea de răspuns. Cred că sunteţi de acord cu felul cu rezolvat problema. (Plenara este de acord).

Acum, tovarăşi, mai sunt trei scrisori. Poate să începem cu cea cu agricultura, cu pâinea, care este mai interesantă.

COMITETULUI CENTRAL AL
PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN
Dragi tovarăşi,

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice consideră necesar să vă adreseze o scrisoare pentru a vă expune în mod deschis situaţia care s-a creat la noi în legătură cu producţia de cereale, ca urmare a condiţiilor climatice nefavorabile din anii 1962 şi 1963.

Din punct de vedere al condiţiilor climatice, ultimii doi ani au fost deosebit de nefavorabili pentru agricultura Uniunii Sovietice. Recolta de cereale şi de alte produse agricole a fost mai scăzută decât nevoile noastre. Aceasta ne-a obligat să cumpărăm grâu din străinătate, în principal din Canada, Australia în parte din Statele Unite ale Americii. O mică cantitate de cereale a fost cumpărată de asemenea din alte ţări capitaliste. Despre situaţia creată noi am informat deja pe conducătorii partidelor frăţeşti în discuţiile pe care le-am avut cu ei în ultimul timp.

Recolta scăzută de cereale ne-a obligat să introducem restricţii destul de considerabile la consumul de produse agricole pe piaţa internă, să reducem sortimentele de produse de panificaţie, să reglementăm vânzările de făină şi crupe, adică să limităm în fond vânzarea unor produse fără să introducem cartele. Recolta scăzută la culturile cerealiere, alimentare şi furajere, provocată de secetă, s-a răsfrânt negativ asupra situaţiei din domeniul creşterii animalelor proprietate obştească. Se înţelege că toate acestea sunt pentru noi fenomene cât se poate de nedorite. (Trebuie să spunem că chiar între tovarăşii de răspundere din Uniunea Sovietică se exprimă în ultimul timp păreri destul de serioase în ce priveşte creşterea animalelor şi asupra recoltei de anul acesta. În ce priveşte faptul că ar fi scăzut foarte mult şi nici nu cunosc de altfel, dar în orice caz sunt păreri că va trebui 5-6 ani de recoltă bună ca să redreseze situaţia şi se întrevăd, după tovarăşii aceştia de răspundere, unii chiar membri ai Prezidiului, că chiar pentru 1964 nu sunt siguri de recoltă şi pe urmă nu cunosc situaţia în ce priveşte aprovizionarea ţărănimii. Ştiu oarecum ce a intrat la fondul central, dar acea ce a rămas la ţărănime nu cunosc. Toate acestea din ceea ce spun tovarăşii din conducere, economişti, chiar unii membri ai Prezidiului - N.C.)

Este bine cunoscut faptul că Uniunea Sovietică a venit întotdeauna în întâmpinarea ţărilor frăţeşti în ceea ce priveşte satisfacerea nevoilor lor de cereale, bumbac şi alte

produse agricole. Exportul de cereale din ţara noastră în ţările C.A.E.R. s-a efectuat în ultimii ani în mari cantităţi, ceea ce se vede din următoarele date pe câţiva ani:

(Aici sunt date din 1953, care arată că în total s-ar fi exportat în 1953 vreo două milioane de tone: în R.D.G., 900 de mii; în Cehoslovacia, 875 de mii; în Polonia 100 de mii; în Ungaria vreo 100 de mii. În total 2 026 000 de tone.

Pe urmă dă situaţia din 1957-1962 inclusiv, în care pe total reiese că în 1957 ar fi fost exportate în total 5 800 000 de tone cereale, din care grâu 4 400 000 t, în 1958, 2800000 t total, din care 2 700000 t sunt grâu. În 1959, 4 700000 t total cereale - eu nu mai citesc şi 300 de mii t, în care grâu 4 200000 t, în 1960, 4 780000 t, din care grâu 4000000 t, în 1961 – 3 988000 t, din care 2 639000 tone sunt grâu şi în 1962 – 4 900000 t, din care 2793000 t sunt grâu.

Aici se dă situaţia pe ţări. Aş vrea să atrag atenţia că aici apare şi România în anii 1957, 1958 şi în 1960.

În 1957 este vorba de împrumutul pe care noi l-am luat şi parte s-a livrat încă în continuare o parte în 1958 şi era înţelegerea să fie restituit începând din 1959, plătit în bani, dar totul a fost restituit începând cu o dobândă de 2% pe an.

Între timp, în 1960, sovieticii ne-au propus să ne dea grâu în schimb de porumb şi le-am dat vreo 82 de mii de tone de grâu pe 100 de mii de tone de porumb, dar asta a fost la cererea lor, însă aici apare ca un demers de la noi, ori acesta a fost un schimb.

În general, grâul a fost în parte restituit în cereale şi o parte în porumb, iar o parte a fost plătită în clearing.

În ce priveşte România, în 1957 am primit în total 508 mii tone cereale; în 1958 - 193 de mii şi în 1960 – 93.000 tone. În total au fost 795 de mii. Dacă luăm după calculele pe care le-am făcut noi, am trimis în Uniunea Sovietică în 1957 - 20 de mii de tone, în 1953 - 212 mii, în 1960 – 100 de mii, în 1961 - 162 de mii, în total 494 de mii, din care în porumb 335000 t, grâu 159000 t, restul a fost în clearing, cu dobânda care s-a spus că a fost plătită. Aşa că în fond situaţia nu apare în mod real, deoarece în primul rând că majoritatea împrumuturilor le-au fost restituite tot în cereale, deci nu a fost un export şi dacă ar fi să socotim, a rămas de fapt numai cantitatea de 293 de mii, restul a fost plătit în clearing.

Dar nu este aceasta problema, dar mai mult pentru precizie, pentru ca Comitetul Central să cunoască situaţia. – N.C.)

Astfel, numai în ultimii 6 ani noi am livrat ţărilor frăţeşti 27850 mii tone cereale. În 1963, cu toată recolta proastă şi greutăţile însemnate legate de aceasta, noi ne-am îndeplinit în principal obligaţiile ce ne reveneau potrivit acordurilor comerciale faţă de ţările frăţeşti în ceea ce priveşte cerealele şi alte produse agricole. Totodată, situaţia care s-a creat ne obligă să ne gândim serios la crearea unor rezerve necesare de cereale în Uniunea Sovietică, lucru care este imposibil de înfăptuit, dacă vom livra mari cantităţi de produse agricole în străinătate.

(Acum, tovarăşi, sigur între noi, am făcut aşa socoteala, chiar cu aceste 4 milioane de tone livrate anual, la producţia şi la suprafaţa Uniunii Sovietice nu era o piedică dacă ducea o politică justă, dar mă rog, asta este ceea ce spun dânşii. – N.C.)

În ultimii ani noi am achiziţionat o asemenea cantitate de grâu care era suficientă pentru satisfacerea nevoilor proprii şi pentru crearea unor rezerve de cereale. Dar, întrucât noi ne-am asumat obligaţii de a livra o cantitate destul de mare de cereale ţărilor frăţeşti, acest lucru nu numai că a îngreunat crearea de rezerve, dar ne-a obligat să consumăm rezervele existente, care în 1963 se reduseseră la proporţii infime. Desigur, noi înţelegem bine la ce consecinţe poate duce acest lucru, dar răspunzând rugăminţilor prietenilor am manifestat de fiecare dată "liberalism", scontând că viitoarea recoltă bună ne va permite să

completăm rezervele. Condiţiile din ultimii ani au fost însă nefavorabile şi noi ne-am pomenit în fond fără rezerve reale.

(Deci înseamnă că nu numai că n-au creat, dar au mâncat şi ceea ce au avut rezervă. Viaţa a demonstrat în mod convingător că o astfel de ţară ca Uniunea Sovietică nu poate rămâne fără rezerve. Imaginaţi-vă că o asemenea recoltă proastă cum a fost în 1963 ar fi coincis cu evenimentele asemănătoare crizei din Marea Caraibilor provocată de acţiunile agresive ale S.U.A. Putem să nu ne îndoim că imperialiştii s-ar fi străduit să se folosească de greutăţile noastre pentru a intensifica presiunea asupra Uniunii Sovietice şi celorlalte ţări socialiste. Acest lucru ne-ar fi adus, nouă, tuturor, nu puţine prejudicii. Iată de ce noi tindem să îndreptăm situaţia care s-a creat şi să acumulăm în scurt timp rezerve suficiente de cereale panificabile şi furajere, de carne, de bumbac şi de alte produse agricole. Crearea de rezerve este o chestiune internă a fiecărei ţări. (Deci nu mai e vorba nici de diviziune, nici de altceva – N.C.)

Dar noi am considera util ca ţările socialiste frăţeşti să aibă rezerve, deoarece fără acestea nu se poate conduce cu succes economia socialistă planificată. (Deci ce descoperire, tovarăşi! – N.C.)

Comitetul Central al P.C.U.S. şi guvernul sovietic iau în prezent toate măsurile pentru a spori producţia la hectar, pentru a mări recolta globală de cereale şi alte culturi, în special pe seama creşterii considerabile a producţiei de îngrăşăminte minerale. În prezent noi nu recoltăm cantitatea necesară de cereale şi de alte produse agricole, exclusiv din cauză că producem încă puţine îngrăşăminte minerale şi practicăm o agricultură în principal extensivă. De aici şi recoltele mici la hectar şi cheltuielile mari de producte.

Este suficient să comparăm datele privind aplicarea îngrăşămintelor în Uniunea Sovietică şi în alte ţări. Să luăm, de exemplu, Franţa, care îşi asigură nevoile de cereale şi de alte produse pe baza producţiei proprii. Franţa foloseşte anual la un hectar de teren arabil 119 kg de îngrăşăminte minerale (în substanţă activă), Anglia foloseşte o cantitate şi mai mare - 182 kg, R.F.G. - 270 kg, S.U.A., care au mari suprafeţe arabile, folosesc la fiecare hectar câte 52 kg. Iar la noi, în Uniunea Sovietică, la un hectar de teren arabil revin doar 14 kg de îngrăşăminte. Această cantitate de îngrăşăminte este mai mică decât cea folosită în ţările socialiste frăţeşti. De exemplu, Polonia - 55 kg, Cehoslovacia – 106 kg, R.D.G. - 195 kg.

După cum ştiţi, plenara din decembrie a C.C. al P.C.U.S. a elaborat măsuri pentru dezvoltarea accelerată a industriei chimice şi îndeosebi a producţiei de îngrăşăminte minerale. Noi prevedem ca în 1970 să atingem o producţie de îngrăşăminte minerale de 70 - 80 milioane tone (în îngrăşăminte standard) şi să dezvoltăm larg producţia de erbicide, substanţe toxice şi alte mijloace chimice de protecţie a plantelor.

Potrivit calculelor noastre, acest lucru ne va permite să mărim recolta globală de cereale în ţară cu 5-7 miliarde puduri, urmând să ajungă la 14-16 milioane puduri.

În 1902, am recoltat 9 miliarde puduri şi am achiziţionat 3 453 000 000 puduri de cereale. (Însă asta ar fi însemnat să aibă o producţie de aproape 150 de milioane de tone şi să fi achiziţionat vreo 55 de milioane, ceea ce nu înseamnă că n-ar avea rezervă. Aşa că datele trebuie încă puse sub rezervă, dar asta nu se explică, că singuri spun că nu numai că nu au acumulat rezerve, dar au consumat şi ce au avut - N.C.) *Această cantitate de cereale era suficientă pentru satisfacerea necesităţilor minime ale ţării.*

Dacă e să vorbim însă de necesităţile noastre depline, adică nu numai despre asigurarea cu pâine, ci şi despre repartizarea unei cantităţi considerabile de cereale pentru creşterea animalelor, atunci 9 miliarde de puduri sunt evident insuficiente pentru noi. Iar în momentul de faţă, ne punem sarcina de a satisface în întregime necesităţile ţării nu numai cu pâine şi produse de panificaţie, ci şi cu cereale furajere, pentru a produce mai multă carne

şi alte produse animaliere. (După cum ştiţi, în 1963 trebuia să producă mai mult decât America, aşa cum şi-au mai propus ei odată – N.C.)

La apropiata plenară a C.C. al P.C.U.S. din februarie 1964, problemele dezvoltării continue a agriculturii vor fi analizate în mod special mai detaliat. Vom lua toate măsurile pentru a asigura un avânt rapid al agriculturii. Însă după cum vă daţi bine seama, pentru aceasta sunt necesari cel puţin 4-5 ani şi poate chiar 6 ani. C.C. al P.C.U.S. este convins că nu-i prea departe timpul când noi nu numai că vom satisface în întregime necesităţile proprii de produse agricole şi vom vinde fără limite astfel de produse ţărilor socialiste, ci ne vom putea prezenta cu aceste produse pe piaţa capitalistă internaţională. (Deocamdată se prezintă să cumpere cât mai mult - N.C.) *Pentru aceasta este însă necesar înainte de toate să îndeplinim programul producţiei de îngrăşăminte mineraliere. E greu de spus acum dacă acest lucru ne va lua cinci sau mai mulţi ani, însă suntem convinşi că acest program va fi îndeplinit.*

Desigur, în afară de îngrăşăminte minerale, pentru obţinerea unor recolte înalte e nevoie şi de condiţii climatice favorabile. (Mai ţine acum seama şi de asta - N.C.) *Dacă în anii trecuţi am fi avut un timp favorabil, am fi putut şi cu o cantitate minimă de îngrăşăminte minerale să obţinem recolte mai mari, să satisfacem cu prisosinţă nevoile, iar surplusurile să le depunem la fondul de rezervă. Administrând îngrăşăminte minerale în doză integrală, în condiţii climatice bune, vom putea accelera rezolvarea sarcinii de a satisface necesităţile ţării cu produse agricole pe seama producţiei proprii şi de a acumula rezerve şi de asemenea, să vindem produse agricole pe piaţa internaţională.*

În anul în curs şi în anul viitor, producţia noastră agricolă va asigura, după cum sperăm, necesităţile interne ale ţării şi vom avea probabil şi un oarecare surplus de produse. În cursul următorilor 3-4 ani însă, noi nu ne putem asuma obligaţia de a livra cereale şi produse animaliere ţărilor socialiste frăţeşti, (Asta în fond este esenţa - N.C.) *deoarece suntem nevoiţi să înfăptuim măsurile cele mai severe pentru crearea rezervelor. De asemenea, temporar, nu vom fi în stare să exportăm bumbac în cantităţile necesare ţărilor frăţeşti. Şi în ce priveşte bumbacul avem nevoie de rezerve. Noi ne-am îndeplinit obligaţiile de livrare a bumbacului în dauna întreprinderilor noastre, care n-au folosit capacităţile lor de producţie din lipsă de materie primă.*

Spunem direct şi sincer partidelor frăţeşti despre toate aceste lucruri, fiind încredinţaţi că ele ne vor înţelege în mod just. Ne dăm seama de greutăţile ce se pot ivi pentru ţările frăţeşti, în special pentru Republica Democrată Germană şi Republica Socialistă Cehoslovacă în legătură cu paşii întreprinşi de noi, dar cu toate acestea nu vedem o altă ieşire. De aceea, C.C. al P.C.U.S. a hotărât să adreseze această scrisoare informând la timp ţările frăţeşti despre situaţia creată, pentru a exista posibilitatea prevederii din timp a măsurilor corespunzătoare.

Anul trecut, când Uniunea Sovietică a hotărât să cumpere grâu, acest lucru a provocat într-o oarecare măsură agiotaj (speculaţie de bursă - n.tr.) pe piaţa capitalistă. Aceste fenomene au însă un caracter vremelnic. Nu constituie un secret faptul că ţările capitaliste exportatoare întâmpină greutăţi de supraproducţie la multe produse agricole. Unele ţări limitează chiar producţia anumitor tipuri de produse agricole, creează bariere artificiale care să împiedice importul de produse agricole şi să apere pe producătorii autohtoni de concurenţă străină. Dacă Uniunea Sovietică nu va cumpăra cereale din străinătate, pe piaţa capitalistă se va crea o conjunctură mai favorabilă pentru cumpărarea de produse. (Adică le spune la ceilalţi că vor putea cumpăra în 1964 mai ieftin şi face şi un serviciu capitaliştilor să nu aibă situaţii grele - N.C.)

Dragi tovarăşi,

Noi ştim că în toate ţările socialiste frăţeşti, partidele şi guvernele adoptă măsurile cele mai energice pentru dezvoltarea producţiei agricole şi pentru satisface cea mai deplină

a necesităţilor de produse agricole pe seama resurselor interne. (Dar cum mai rămâne cu bizuirea pe sine însuşi, dacă fiecare trebuie să-şi asigure recolta? - N.C.) *Pentru aceasta există posibilităţi, deşi, desigur, ele nu sunt peste tot la fel. Multe depind atât de nivelul însuşi al necesităţilor interne, cât şi de asigurarea ţărilor cu teren agricol.*

Ştiinţa agronomică contemporană lărgeşte într-un chip nemaivăzut posibilităţile producţiei agricole pe baza folosirii de îngrăşăminte, a selecţiei, a folosirii substanţelor toxice etc. Încă acum 20 de ani se considera cu totul de neînchipuit obţinerea a 70-80 chintale grâu la hectar, în timp ce în prezent au fost obţinute soiuri care prin buna lucrare a pământului şi administrarea de îngrăşăminte necesare sau în condiţii meteorologice favorabile [dau] o astfel de recoltă înaltă. (Acum a intrat în domeniul agrotehnicii - N.C.) *Se înţelege de la sine că e greu să se obţină asemenea rezultate deodată, însă este necesar să se depună eforturi în această direcţie.*

Ne exprimăm încă o dată speranţa că veţi înţelege în mod just caracterul paşilor pe care partidul şi guvernul nostru au fost nevoiţi să-i întreprindă, oricât de neplăcut ar fi aceasta pentru noi. Atât din considerente economice cât şi politice, nu putem admite repetarea celor ce s-au întâmplat în 1963. Acest lucru nu numai că nu este în interesul Uniunii Sovietice, dar nu este nici în interesul întregii comunităţi socialiste. Dacă nu vom adopta măsurile necesare la timp, putem să ne trezim din nou în faţa greutăţilor şi în acest fel să stârnim bucuria duşmanilor noştri care şi în somn văd slăbirea puterii economice a Uniunii Sovietice, se străduiesc să folosească orice greutate vremelnică de-a noastră în lupta lor împotriva U.R.S.S. şi a tuturor ţărilor socialiste frăţeşti.

Am considerat necesar să explicăm în mod deschis, tovărăşeşte, situaţia ce s-a creat la noi. Sperăm în mod sincer ca partidele comuniste şi muncitoreşti şi guvernele ţărilor socialiste vor reuşi să adopte din timp măsuri pentru asigurarea necesităţilor ţărilor lor cu cereale, produse animaliere, bumbac şi alte produse agricole.

COMITETUL CENTRAL AL
PARTIDULUI COMUNIST AL UNIUNII SOVIETICE
5 februarie 1964

Aceasta este scrisoarea în ce priveşte cerealele. Sigur că în mod direct pe noi nu ne priveşte, dar noi am considerat că e bine să cunoască Comitetul Central această scrisoare pentru a înţelege şi mai bine de ce într-adevăr partidul nostru n-a fost de acord cu tendinţele mai vechi, s-a opus specializării şi am luat curs hotărât pentru a asigura în primul rând cerealele. Noi când vorbim de cereale, ne gândim la grâu şi porumb. La noi merge şi pâinea şi mămăliga, se completează şi merge foarte bine. Şi cum a spus tovarăşul Gheorghiu, avem şi pentru consum, am şi împrumutat ceva şi mai şi exportăm aproape 1 milion de tone anual, ca să aducem tehnica de care avem nevoie.

Acum, tovarăşi, mai sunt două scrisori. Una este a lui Ulbricht şi alta este a lui Hruşciov, care se referă la aceeaşi problemă, în legătură cu convocarea unei şedinţe a Comitetului Consultativ şi care se vede că este, de fapt, o urmare a scrisorii din ianuarie.

PARTIDUL SOCIALIST UNIT DIN GERMANIA
COMITETUL CENTRAL
Berlin, 23.1.1964

Tovarăşului Gheorghe Gheorghiu-Dej, Prim Secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Preşedintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Române
Bucureşti

Scumpe tovarăşe Gheorghiu-Dej,

Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Socialist Unit din Germania propune convocarea în jurul datei de 19 martie la Moscova a Comitetului Politic Consultativ al statelor semnatare a Tratatului de la Varşovia de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală. Această propunere am adresat-o de asemenea primului secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, tovarăşului N.S. Hruşciov şi primilor secretari ai partidelor comuniste şi muncitoreşti din celelalte state interesate.

Făcând această propunere noi pornim de la năzuinţa comună de a obţine noi progrese în destinderea situaţiei internaţionale, îndeosebi a situaţiei din Europa Occidentală. Mesajul adresat de tovarăşul Hruşciov la 31.XII.1963 şefilor de state şi guverne din lume, în care se propune încheierea unui tratat internaţional cu privire la renunţarea la folosirea forţei în reglementarea problemelor teritoriale litigioase, face oportun ca statele membre ale Tratatului de la Varşovia să-şi precizeze punctul lor de vedere faţă de problemele renunţării la forţă şi ale dezarmării într-un Comunicat comun. Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât există deja noi propuneri în problema dezarmării, făcute de unele state semnatare ale Tratatului de la Varşovia.

Noi am rugat Prezidiul Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice ca, cu acordul Comitetelor Centrale şi guvernelor statelor participante la Tratatul de la Varşovia, să se ocupe de pregătirile în vederea consfătuirii şi înţelegerea asupra datei.

Vă rugăm să transmiteţi părerea dv. în legătură cu propunerea noastră direct Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Cu salutări socialiste,
W. ULBRICHT
Prim secretar al Comitetului Central
al Partidului Socialist Unit din Germania
Preşedintele Consiliului de Stat al
Republicii Democrate Germane

Scrisoarea este din 28 ianuarie şi nouă ne-a fost înmânată la 13 februarie, după ce primisem răspunsul lui Hruşciov referitor la scrisoarea lor. Asta ca o chestiune de organizare.

Şi avem aici o copie care ni s-a trimis şi nouă a scrisorii tovarăşului Hruşciov adresată lui Ulbricht la această scrisoare, care spune:

Tovarăşului Walter Ulbricht
Prim Secretar al Comitetului Central al Partidului Socialist Unit din Germania

Dragă tovarăşe Walter Ulbricht,

Am primit scrisoarea dv. din 25 ianuarie a.c. în care propuneţi convocarea Comitetului Politic Consultativ al ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia.

Prezidiul C.C. al P.C.U.S. împărtăşeşte întrutotul străduinţa R.D.G. pentru destinderea continuă a încordării internaţionale şi este de acord cu propunerea dv. în legătură cu utilitatea şi oportunitatea convocării consfătuirii Comitetului Politic Consultativ, la care ţările socialiste membre ale Tratatului de la Varşovia ar face un schimb de păreri în problemele situaţiei internaţionale şi cu privire la paşii ce urmează a fi întreprinşi în interesul slăbirii încordării internaţionale, precum şi referitor la lărgirea practicii consultărilor între ele, în domeniul politicii externe. Organizarea unei astfel de consfătuiri va servi fără îndoială întăririi continue a unităţii şi coeziunii ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia şi va constitui o nouă şi puternică acţiune comună a statelor socialiste în lupta pentru întărirea păcii.

Din păcate, data de 19 martie propusă de dv. nu este pentru noi întrutotul convenabilă şi propunem ca o astfel de consfătuire să fie organizată la 25-26 februarie, sau, dacă această dată va părea prea apropiată sau din anumite alte motive neconvenabilă, atunci consfătuirea

ar putea fi convocată la 13-14 aprilie a.c. Dacă însă datele propuse de noi nu vă convin dv. şi celorlalţi, în acest caz noi nu obiectăm împotriva datei de 19 martie propusă de dv.

În ce priveşte locul organizării consfătuirii, noi nu avem obiecţiuni împotriva organizării acestei consfătuiri în capitala oricărui stat participant la Tratatul de la Varşovia. Dacă se va considera indicat să se organizeze consfătuirea la Moscova, atunci noi, se înţelege, suntem gata să acordăm toată ospitalitatea delegaţiilor statelor participante la Tratatul de la Varşovia.

Noi plecăm de la faptul că toţi participanţii la consfătuire vor face pregătirea necesară în problemele propuse de dv. şi în care, după cum ei consideră, este necesar un schimb de păreri între participanţii Comitetului Politic Consultativ. Despre conţinutul scrisorii de faţă noi vom informa Comitetele Centrale ale partidelor frăţeşti din ţările participante la Tratatul de la Varşovia.

Cu salutări comuniste,

N.S. HRUŞCIOV

11 februarie 1964.

Noi n-am răspuns încă, dar sigur că va trebui să ţinem seama şi ceea ce avem noi de făcut.

Iată tovarăşi, acestea au fost materialele despre care am vrut să vă informăm. Dacă nu mai aveţi ceva de spus, dacă totul vă este clar, noi mai mult deocamdată nu avem. Cu aceasta am terminat.

Tovarăşii prim-secretari ai comitetelor regionale dacă au ceva de rezolvat să mai treacă după masă pe la Comitetul Central.

Şedinţa a luat sfârşit la orele 15,00.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 6/1964, f. 4-46.

26.

1964 martie 18. Stenograma şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. în care s-a discutat problema realizării unui Apel către partidele comuniste privind încetarea polemicii şi care să fie semnat de P.M.R., P.C.U.S. şi P.C. Chinez.

STENOGRAMA
Şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 18 martie 1964

La şedinţă au participat tovarăşii: Gh. Gheorghiu-Dej, Apostol Gheorghe, Bodnăraş Emil, Borilă Petre, Ceauşescu Nicolae, Chivu Stoica, Drăghici Alexandru, Ion Gheorghe Maurer, Moghioroş Alexandru, membri ai Biroului Politic al C.C. al P.M.R., Bârlădeanu Alexandru, Coliu Dumitru, Sălăjan Leontin, Răutu Leonte, Voitec Ştefan, membrii supleanţi ai Biroului Politic al C.C. al P.M.R.

Au fost invitaţi tovarăşii Dalea Mihai, secretar al C.C. al P.M.R., Gheorghe Gaston Marin şi Rădulescu Gheorghe, vicepreşedinţi ai Consiliului de Miniştri.

Şedinţa a început la orele 11,00.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu ştiu dacă aţi citit aceste note ale Ministrului Afacerilor Externe.

Într-o notă a Ministerului Afacerilor Externe se arată că un anume tovarăş Voineag, şeful Agenţiei Economice la Berna, aduce la cunoştinţă următoarele:

... La 12 martie a.c., şefii agenţiilor economice ale ţărilor socialiste au primit de la şeful agenţiei maghiare, Palatsici, o notă cuprinzând propuneri pentru îmbunătăţirea colaborării dintre agenţiile economice din Elveţia.

Nici până acum nu este cunoscută acolo poziţia noastră în această privinţă. Deşi am mai discutat despre necesitatea de a instrui bine oamenii noştri care lucrează în exterior, să ştie cum să răspundă la diverse încercări şi insinuări, rezultă că aceştia continuă să se bălăbănească. Nu este destul că discutăm problemele la C.A.E.R., acest Palatsici îi convoacă pe şefii agenţiilor economice la şedinţe de colaborare. Află de la ai noştri ce relaţii economice aveţi şi după aceea se duce să ne concureze. Noi doar am stabilit o poziţie clară. Trebuie să le spună: - ia lăsaţi-ne în pace, la C.A.E.R. nu s-a stabilit niciodată că agenţiile noastre economice să fie subordonate altora. Palatsici acesta, care în repetate rânduri, zice Voineag, i-a manifestat nemulţumirea în legătură cu colaborarea ... ar trebui Voineag să ne spună cum i-a răspuns.

Aşa pune el acolo problema între ei, cine are iniţiativa aceasta nu se ştie, dar pe noi ne joacă ţonţoroiu, ne trage de o aţă.

Ce propuneri face şeful agenţiei economice maghiare?

1. Invocând hotărârea C.A.E.R. ca ministerele de Comerţ Exterior să facă informări în legătură cu problemele ivite în relaţiile cu Piaţa Comună şi E.F.T.A., reprezentantul maghiar consideră că ar fi de dorit ca informaţiile trimise de agenţiile comerciale în acest sens către ministerele respective să fie în prealabil coordonate între agenţii.

Păi noi i-am trimis la dracu, o să-i mai trimitem, văd că ei cer instrucţiuni urgente.

Tov. Gogu Rădulescu: Noi am trimis.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Lasă, Gogule, că nu aţi trimis.

(Tov. Gh. Gheorghiu-Dej dă citire în continuare la nota M.A.E.).

(Către tov. Gogu Rădulescu) Ia aminte la asta şi să punem la punct lucrurile acestea. Trebuie luată poziţie categorică în această privinţă, să le atragem atenţia să nu umble aşa. Cu cât vom fi mai diplomaţi cu atât va fi mai bine. Şefii agenţiilor noastre economice trebuie să ştie ca la asemenea încercări să le răspundă, că agenţia economică este condusă de un organ superior al Republicii Populare Române, dacă am instrucţiuni să-i informez de o problemă sau alta, voi face informare, dacă nu am nu voi face şi nici eu nu pretind de la dv. nici o informaţie dacă nu aveţi dezlegare să nu ne daţi. Noi v-am dat informaţii şi fără reciprocitate.

Trebuie să fie clar pentru toţi, să nu se mai joace cu lucrurile acestea, îi cheamă ba la masă, ba acolo, acolo, când îi cheamă, să spună lasă-mă frate în pace, că eu am treabă şi să nu se ducă.

De asemenea, în "Tribuna Ludu" şi în alte organe ale presei poloneze se publică pe prima pagină ştiri despre convorbirile purtate de delegaţia C.C. al P.M.R. cu N.S. Hruşciov şi alţi conducători ai Uniunii Sovietice în localitatea Gagra[216].

(Tov. Gh. Gheorghiu-Dej dă citire notei)

... Asta ce înseamnă, asta înseamnă că acolo o fi fost cineva care zice că probabil suntem supăraţi cu tov. Hruşciov şi de aceea arată că ne-am adresat cu o telegramă către Hruşciov. Şi zice, observaţi că tov. Maurer a trimis telegrama special şi personal tovarăşului Hruşciov.

Tov. Chivu Stoica: O asemenea telegramă am transmis, dar nu ştiu dacă a publicat-o.

[216] La întoarcerea din vizita întreprinsă în China în perioada 3-10 martie 1964, delegaţia română condusă de I.Gh. Maurer s-a oprit în Crimeea, la Gagra, pentru a-i prezenta lui Hruşciov rezultatele discuţiilor cu chinezii (15-16 martie).

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: A publicat-o cu câteva zile mai târziu. Extraordinar ce ştiu aceştia să facă publicitate. Extraordinar câte trec în presă, dar şi noi am început să învăţăm de la ei.

Mai este aici încă o notă, tot aşa de distractivă, din presa franceză:

Ziarele franceze de azi, 16 [18] martie a.c., comentează că ar avea loc o reuniune la nivel înalt a ţărilor socialiste, fie în Ungaria, fie cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a lui N.S. Hruşciov. În acest context se comentează şi vizita delegaţiei noastre de partid în R.P. Chineză.

Ideile principale ale comentariilor:

- Subliniază conciziunea comunicatului româno-chinez, din care se trage concluzia că apelul lansat chinezilor de către delegaţia română de a se înceta polemicile n-ar fi avut ecou.

- Se arată apoi că delegaţia noastră, în drum spre ţară s-a întâlnit cu N.S. Hruşciov la Gagra.

- Ziarul guvernamental "La Nation" publică fără comentarii programul vizitelor delegaţiei noastre în China, în Coreea şi apoi sosirea la Moscova.

- Ziarul "L'Humanité" nu dă nici o ştire.

Aici vreau să atrag atenţia şi să fac o propunere Biroului Politic, nu am în vedere o măsură rezultată din indignare, din amărăciunea noastră, pentru că dacă a exprima numai amărăciune nu ar folosi la nimic, putem să fim indignaţi, nu este acelaşi lucru, vreau să spun că în general ziarul "L'Humanité" nu are la vedere România, cum se spune.

În repetate rânduri am avut prilejul să atrag atenţia direct atenţia lui Thorez şi lui Jacques Duclos, asupra faptului că ne popularizează mai intens presa burgheză din Franţa decât presa partidului nostru, respectiv ziarul "L'Humanité" şi celelalte care sunt sub influenţa partidului, abia te descoperă câteodată şi atunci când mai scrie în silă câte ceva despre ţara noastră mai încurcă şi lucrurile, în loc de Bucureşti spune că Budapesta este capitala României.

Deci nu ne prea are pe noi la inimă şi nu de astăzi, mai de mult. Sunt şi unele stări, unele istorii subiective, dar nu suntem noi de vină, nu este vina noastră, sunt lucruri mai vechi, legate de o situaţie mai veche, legată de anumite persoane.

Observaţi că niciodată când tov. Thorez a trecut pe aici nu şi-a exprimat dorinţa să se oprească şi la noi, cu chiu cu vai o dată a venit, l-am aşteptat la sosire, l-am dus la un restaurant cu băieţii, cu nevasta lui, i-am arătat Mamaia şi am stat cu el tot timpul până la plecarea vaporului.

L-am rugat, dacă doriţi, veniţi şi la noi şi odihniţi-vă, faceţi o plimbare ca să cunoaşteţi România, el însă nimic tovarăşi, nimic.

S-a dus în Ungaria la odihnă, a fost în Albania, dar la noi nu a venit. Am spus: - poate nu mă simpatizaţi pe mine, dar nu aveţi nici un motiv să nu simpatizaţi pe ceilalţi tovarăşi din conducerea partidului nostru.

Ne privesc de sus, cu un aer de oameni superiori, deşi nu ne aduc nici un reproş, sunt mereu în opoziţie şi pot să fie în opoziţie până la moartea lui Thorez. El spune, eu vreau pe cale paşnică să merg la revoluţie, să vin la putere. Acum afirmă că el era pentru calea paşnică de pe timpul lui Stalin, dar nu a fost înţeles şi acum caută să descopere poziţiile cele mai juste pe care le-a avut înainte.

Se vede bine că există resentimente la nivelul cel mai înalt şi aceasta s-a răsfrânt şi asupra colaboratorilor săi imediaţi. Am trecut prin Franţa, oare este atât de beteag ca să nu poată să se urce într-o maşină şi să vină la noi la Legaţie? Dacă nu putea, eram gata să mă duc eu la el să-l întâmpin. Nu a venit nici acolo, şi nu vine nici în ţară la noi, iar la informarea pe care le-am făcut-o în ultimul timp a avut o ieşire destul de obraznică.

Trebuia să vină la noi o delegaţie, era clar că vine cu anumit scop, mă rog, să facă un control. Le-am trimis răspuns, să nu vină acum, să vină mai târziu, acum avem treabă.

Va trebui să-i tratăm şi noi la fel.

Nici în presă nu ne are la inimă, eu înţeleg că nu-l are la inimă pe Gheorghiu-Dej, dar ce are cu România? De ce nu vorbeşte despre ea? De toţi ceilalţi vorbeşte, numai de noi nu vorbeşte. În schimb, şi noi participăm la fondul de ajutorare a mişcării comuniste internaţionale, acest lucru ne costă o sumă de 500 000 de dolari, o jumătate de milion de dolari. Participarea noastră la acest fond a crescut mereu. Pe măsură ce albanezii, chinezii nu mai dau, un timp n-au dat polonezii, bulgarii, nici un ban, noi însă am fost consecvenţi, am venit cu acest sprijin, am considerat adesea că o atitudine şi o datorie internaţionalistă. Plus de asta, ce am zis: - hai să-i ajutăm şi în alt fel - au ei o organizaţie comercială, au încercat însă multă vreme să aibă monopolul relaţiilor noastre economice prin această organizaţie, dar noi nu am admis. De câte ori vin reprezentanţii lor nu mai prididesc a ne lăuda că avem poziţie bună, internaţionalistă, sunt nişte afacerişti, nu altceva, sub forma aceasta ei primesc de asemenea un ajutor. Eu cred că trebuie să fim mai strânşi la mână. Noi ce avem de dat, am dat şi dăm, însă nu suntem vacă de muls, trebuie să înţeleagă şi ei, n-au decât să se adreseze celor care sunt mai darnici. Dacă vin să ne mai adreseze laude că suntem internaţionalişti, să le spunem: lasă, tovarăşi, nu ne mai spuneţi despre asta.

Când am discutat despre Piaţa Comună, le-am spus cinstit: uite, tovarăşi, care e poziţia noastră. Eu rog pe tovarăşi să fie de acord să nu mai fim mână largă, să cântărim bine, că sunt oamenii poporului şi nu ne putem juca cu ei.

Cea mai mare parte a fondului de ajutor internaţional merge în Italia şi în Franţa, o jumătate de milion de dolari. Sunt fel de fel de contribuţii din astea, ei câştigă sume mari din antreprizele astea comerciale.

Tov. Gogu Rădulescu: Au încercat de multe ori să ne bage nişte preţuri cu câte 40-50% mai mari.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ne-au tras pe sfoară de multe ori, nu o dată.

Tov. Gogu Rădulescu: Ei lucrează pe două ţări, lucrează şi pe Franţa şi pe R.F. Germană.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să ne căutăm căile noastre, să nu avem intermediari din aceştia.

Tov. Gogu Rădulescu: A fost o perioadă când erau şi mai obraznici.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: I-am mai pus noi la punct.

Eu să vă spun, poate a fost o greşeală din partea mea, tovarăşii sovietici au vrut să facă o dare de seamă în legătură cu folosirea fondului de ajutor internaţional. Eu am considerat că dările de seamă erau formale, că banii erau daţi, darea de seamă era legată de cui s-a dat, că am dat atât lui cutare, atât lui cutare. Poţi să zici că n-ai făcut bine, dar nu ai încotro. Nu este un plan întocmit dinainte în care să se arate că dăm lui cutare atât, lui cutare atât, nici nu se poate face aşa ceva, pentru că nu se pot prevede toate evenimentele ce ar putea interveni.

Să zicem că sunt alegeri în Italia şi trebuie dat ajutor Partidului Comunist Italian, să-i dăm o sumă de bani, este unul care deţine suma aceasta şi dă ajutorul respectiv. Însă în afară de aceasta şi după modelul acesta s-au înfiinţat în diverse ţări nişte organizaţii, au prins nişte negustori care nu mai aveau loc pe piaţă, dar i-au făcut acum, le-a plasat banii, ce-i pasă, bani să iasă, nu are importanţă cum.

Comerţul nostru trebuie să se dezvolte normal, noi trebuie să avem o reţea întreagă, să avem reprezentanţii noştri, relaţiile noastre, dacă trebuie să dăm un ajutor unuia, acesta este ajutor, nu calea aceasta, că la un moment dat a făcut să se descopere cum a fost situaţia în

Germania Federală, să aibă tovarăşii noştri economişti împuternicirea Biroului Politic să revadă, să reexamineze aceste relaţii. Când vor veni la mine, să fiu autorizat să le zic de la obraz ce trebuie să le zic.

Acum să venim la chestiunile pentru care ne-am adunat aici.

Tov. I.Gh. Maurer: Când am fost la Gagra, tovarăşul N.S. Hruşciov ne-a luat deoparte, aşa, fără Mikoian, fără nimeni şi ne-a spus că ar intenţiona, este o intenţie pe care deocamdată nu ne-o comunică decât nouă, ca cu ocazia aniversării a 20 de ani de la eliberarea ţării noastre să-i dea tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej steaua de Erou al Uniunii Sovietice. Ne comunică aceasta idee pentru ca să medităm asupra ei şi în cazul că suntem de acord să-i spunem la ureche ca să poată s-o facă publică, în cazul când nu suntem de acord, tot aşa, să-i spunem la ureche ca să nu-i dea urmare, sigur, argumentând că nu poate să marcheze decât în acest fel preţuirea pe care o au faţă de partidul nostru şi personal faţă de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej.

A arătat că s-ar justifica acest lucru datorită faptului că tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej a fost în fruntea organizării insurecţiei armate a poporului român pentru libertate şi în felul acesta a lichidării fascismului în România şi doborârii fascismului german.

Sigur, ne-a întrebat întâi care este părerea noastră. Noi am spus că este o chestiune care trebuie cumpănită, nu este o chestiune la care să se răspundă imediat, noi vom informa Biroul Politic şi vom avea grijă să comunicăm hotărârea Biroului Politic aşa cum ne-a sfătuit, să o facem la ureche, fie că e albă, fie că e neagră.

Noi am schimbat câteva idei în cadrul delegaţiei noastre în avion şi după sosire în legătură cu această problemă şi am ajuns la concluzia că erou al Uniunii Sovietice tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu prea ar avea pentru ce să fie. Acesta este un titlu care se dă cetăţenilor sovietici pentru merite interne care le-ai avut în construirea socialismului în Uniunea Sovietică, că politiceşte acest lucru ar putea să aibă dezavantaje. Conducătorul unei ţări poate fi distins la cel mai înalt nivel cu merite româneşti pentru aportul adus poporului pe care îl reprezintă şi îl călăuzeşte. Sigur că este delicat să spui omului nu fără să argumentezi cu ceva, deşi până la sfârşitul sfârşitului, această distincţie este o distincţie care nu se poate acorda fără să creezi confuzii. Mă rog, ce a făcut Gheorghiu-Dej a făcut pentru Uniunea Sovietică sau pentru poporul român? Se pot naşte confuzii şi noi am avut ocazia să vedem ce creează asemenea lucruri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sigur, într-un sens mai larg acţiunea întreprinsă de noi aici a adus un sprijin şi în acţiunile armatei sovietice, incontestabil. Putea să mi-o dea atunci, dar acum? Acest titlu de erou al Uniunii Sovietice se dă numai sovieticilor, altfel e ceva impropriu.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi atunci ne-am gândit că poate ar fi bine să găsim o soluţie mai bună, dacă explicând motivul politic pentru care conferirea acestei distincţii nu ar fi chiar potrivită, noi am zice să-i dea tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej o altă distincţie, o distincţie care se dă pe plan internaţional, să-i dea, de exemplu, Premiul Lenin pentru întărirea păcii între popoare. Aceasta este o distincţie care se acordă pe plan internaţional, se acordă şi sovieticilor şi altora şi netăgăduit poate fi acordată conducătorului unui stat. Noi putem primi acest titlu şi nu ar exista aceste inconveniente care stau la baza acordării distincţiei de erou al Uniunii Sovietice.

Premiul acesta pentru întărirea păcii este conferit în Uniunea Sovietică şi nu este legat de fapte din Uniunea Sovietică cum este titlul de erou al Uniunii Sovietice, care este legat de servicii în slujba Uniunii Sovietice. Ne gândim că asta ar fi soluţia cea mai justă, cea mai potrivită. Deoarece ştim ce inconveniente ar fi dacă s-ar acorda această distincţie de erou al U.R.S.S., să sugerăm acordarea unei alte distincţii, dacă Uniunea Sovietică găseşte că este necesar să acorde partidului nostru şi tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej.

Ne-am gândit să facem Biroului Politic această propunere, să găsim modalitatea să comunicăm tovarăşului Hruşciov un răspuns în cadrul căruia să-i expunem de ce nu ar fi tocmai potrivit să se dea această distincţie, că bucuroşi am fi dacă această distincţie ar fi dată sub forma premiului Lenin pentru întărirea păcii între popoare, care este o distincţie ce nu este legată de activitatea internă a Uniunii Sovietice.

Este o chestiune, sigur, că depinde de cineva. Hruşciov nu face parte din acest comitet de decernare, cum nu face parte nici din comitetul pentru decernarea distincţiilor din cadrul prezidiului Sovietului Suprem, care conferă titlul acesta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Poate fi şi o satisfacţie politică generală, că atât politica Uniunii Sovietice cât şi a celorlalte ţări socialiste este îndreptată spre luptă pentru pace.

Tov. Leonte Răutu: Dar, tovarăşe Gheorghiu, dv. sunteţi decorat cu ordine superioare ale câtorva ţări din lume şi cum am putea să spunem că nu puteţi fi decorat cu un ordin superior sovietic? Ordinul cel mai superior [sic!] al Uniunii Sovietice este ordinul Lenin, ori dv. aveţi decoraţii din Indonezia, India, Coreea, Bulgaria, Cehoslovacia. Premiul Lenin pentru întărirea păcii între popoare nu este o distincţie, o decoraţie de stat a Uniunii Sovietice şi atunci se pune întrebarea, dacă aveţi decoraţiile altor state, de ce nu aţi putea să aveţi decoraţii ale statului sovietic? Nu steaua de erou al Uniunii Sovietice, ci ordinul Lenin, aşa cum mai aveţi fel de fel de stele. Ordinul Lenin este decoraţia supremă, erou al Uniunii Sovietice este un titlu.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi reţinem intenţia de a marca printr-un act de preţuire acordat cu prilejul celei de-a 20-a aniversări a eliberării patriei noastre conducătorului de frunte al partidului şi ţării noastre, dar forma la care s-au gândit tovarăşii sovietici nu este cea mai potrivită.

Noi ne vom referi la tovarăşul Gheorghiu-Dej şi la partidul nostru doar cu gândul să desprindem de aici un lucru de ordin general, că tovarăşii sovietici, atât cu Fidel Castro cât şi cu alţii nu au făcut bine făcându-i eroi ai Uniunii Sovietice. Actul înfăptuit la noi a avut o mare importanţă militară şi politică, pentru că şi ordinul acela "Victoria" pe care l-a primit Mihai a fost dat pentru a marca însemnătatea din punct de vedere militar şi politic a acestui act şi pe măsură ce ne îndepărtăm de data înfăptuirii acestui act, mai clar se conturează importanţa lui. A ajuns şi la conducerea Uniunii Sovietice de acum importanţa actului în fruntea căruia a stat Gh. Gheorghiu Dej. Acordarea unei distincţii este un omagiu adus actului de la 23 August 1944 şi conducătorului acestui act şi prin el partidului şi conducerii noastre. Altă distincţie vrem, dar nu titlul acesta, ar trebui să acorde premiul Lenin pentru întărirea păcii între popoare, aceasta nu este o distincţie a Uniunii Sovietice. Este un fel de comitet care decernează acest titlu, şi de acest titlu este legată şi o sumă de bani, 50.000 de ruble.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu nu am nevoie de 50.0000 de ruble, dar ordinul Lenin este bun.

Tov. Emil Bodnăraş: Decernarea premiului Lenin ar putea fi propus de ei şi eu nu mă îndoiesc că Comitetul Internaţional nu ar accepta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aşa mi-ar place.

Tov. Emil Bodnăraş: În cazul că nu merge acesta, să se gândească ei la altceva, însă afară de erou al Uniunii Sovietice, titlul de erou al Uniunii Sovietice nu merge, pentru că denaturăm rolul acestui conducător, poziţia lui, pentru că el este un erou al partidului nostru, al ţării noastre. În ceea ce priveşte aprecierea Uniunii Sovietice, să găsească altă formă de subliniere cu care să onoreze conducerea partidului nostru şi este bine să fie aşa, pentru că prin aceasta vom diferenţia oarecum, dacă îi împiedicăm să vină cu titlul de erou al Uniunii Sovietice, ne vom diferenţia, pentru că a dat şi lui Ulbrict acest titlu şi acum probabil seria va continua cu alţii şi nu este bine ca Dej să fie în seria aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Da, este bine să sugerăm că ar avea o semnificaţie mai largă internaţională, că în definitiv este acordat în scopul încetării războiului, în scopul terminării războiului, în scopul eliberării ţării de sub călcâiul străin. Acţiunea aceasta a contribuit şi la cauza păcii. Ar fi foarte bun acest lucru, mai bun decât celălalt. S-ar putea lucrul acesta, foarte bine în configuraţia generală, ar fi chiar de dorit, tocmai având în vedere şi disputele pe care le avem pe chestiunea problemei luptei pentru pace, a coexistenţei paşnice etc. Să le arătăm că noi am fi mai receptivi la acesta de care aţi spus voi, premiul Lenin.

Tov. Al. Bârlădeanu: Şi problema ridicată de tov. Răutu este mai justă, pentru că ei vor să arate că această distincţie este dată din partea Uniunii Sovietice.

Tov. Al. Drăghici: Este bine să se gândească ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ar fi premiul Lenin, in extremis, dar mă rog, eu nu aş avea nimic împotrivă dacă ar renunţa la ideea asta. Trebuie văzut ce reprezintă şi ordinul Lenin.

Tov. Leonte Răutu: Este decoraţia supremă a Uniunii Sovietice. Este bine ca noi să avem două variante. Să zicem premiul Lenin sau Ordinul Lenin sau amândouă. Unul este al unei organizaţii internaţionale şi altul al Uniunii Sovietice, Hruşciov a manifestat dorinţa din partea Uniunii Sovietice. Ele nici nu se dau o dată.

Tov. I.Gh. Maurer: O să fie părerea, ori una, ori alta, ori amândouă împreună.

Tov. Dalea Mihail: Premiul Lenin nu se poate acorda cu ocazia lui 23 August, pentru că acesta se dă din doi în doi ani.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Bine ar fi dacă ar fi de acord cu acest premiu Lenin, nu este musai să fie dat cu ocazia lui 23 August, dar putem pune şi chestiunea ordinului Lenin.

Ar avea o semnificaţie generală şi importantă, acordarea premiului Lenin ar avea o semnificaţie mai largă, lupta pentru pace şi acest act nu este legat de 23 August, foloseşti un prilej oarecare când îl dai. Acest premiu Lenin ar fi ceva.

Noi să le spunem că ne-ar încânta, ne-ar place premiul acesta Lenin şi să se găsească prilej pentru înmânarea lui. Aceasta ar sugera şi una şi alta, cum spunea cineva mai înainte, uite dv. ne-aţi oferit una şi noi vrem două.

Aşa să facem tovarăşi, ce ziceţi să punem şi una şi alta, cu două variante.

Tov. Borilă Petre: Trebuie discutat şi comunicat nu prin scris, ci prin oameni, cu un prilej oarecare, să nu tărăgănăm prea mult, ca să aibă şi ei timp.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Găsiţi voi un prilej.

Tov. I.Gh. Maurer: Prilej o să se ivească.

Noi în relaţiile noastre internaţionale nu am dat niciodată nimănui titlul de erou al muncii socialiste la persoane străine, noi am dat ordinul Steaua R.P.R., ordinul 23 August.

Tov. Emil Bodnăraş: Ordinul Steaua R.P.R., clasa I-a a fost dat şi lui Stalin atunci când s-a înfiinţat acest ordin.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ordinul Lenin este un ordin de stat.

Tov. Emil Bodnăraş: De stat, cum este şi Steaua R.P.R. la noi.

Tov. Leonte Răutu: Decernarea titlului de erou al Uniunii Sovietice implică şi ordinul Lenin, dar eu sunt de acord că nu este potrivit să se acorde titlul de erou al Uniunii Sovietice tovarăşului Gheorghiu sau altor tovarăşi străini, şi ei au greşit când au acordat acest titlul lui Ulbricht, lui Fidel Castro şi celorlalţi. Dacă Ulbricht sau altul este un erou, atunci el este un erou al poporului respectiv. Acest lucru ar fi foarte instructiv şi pentru tovarăşii sovietici, ca ei să nu mai facă pe viitor acest lucru.

În ceea ce priveşte propunerea concretă, eu m-am pronunţat pentru ordinul Lenin. Să le spunem că dacă vor pot să dea decoraţia cea mai înaltă Ordinul Lenin.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta ar fi frumos, cu premiul Lenin pentru Pace, să-i spuneţi că Dej a visat că a avut această decoraţie şi că ar vrea să o aibă şi el.

Tov. Emil Bodnăraş: Dacă nu este sesiune în anul acesta poate s-o dea şi mai târziu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să hotărâm aşa tovarăşi, să-i dăm explicaţii, să spunem deschis părerea noastră: considerăm că nu a fost potrivit, că nu este potrivit să se dea titlul de erou al Uniunii Sovietice, aşa cum judecăm noi, pentru noi, poate pentru Ulbricht a fost potrivit, să nu apreciem noi pentru alţii.

Să-i spunem că ne-ar aranja, uite, aveţi un ordin aşa, aşa, aşa, legat de partid şi de numele lui Lenin şi încă un lucru, să-i vorbim de premiul acesta Lenin pentru pace.

Tov. Emil Bodnăraş: La noi în România ordinul Lenin l-a primit Parhon[217] până acum.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să rămânem aşa tovarăşi, să insistăm asupra ordinului Lenin şi a premiului Lenin. Ei vor să ne dea unul, noi vrem să le cerem două, tot vroiau ei să ne dea Steaua de erou şi ordinul Lenin.

Tov. L. Răutu: Premiul Lenin pentru pace este o medalie de aur cu un porumbel pe ea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să facem aşa. Pe cine împuternicim să facă treaba asta?

Tov. Chivu Stoica: Pe Maurer. Pe unul din tovarăşi, ori tov. Maurer, ori tov. Bodnăraş.

Tov. Coliu Dumitru: Bulgarii i-au dat ordinul Gheorghe Dimitrov lui Ulbricht.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Deci, tovarăşi, sunteţi de acord?

(Toţi tovarăşii prezenţi la şedinţă sunt de acord.)

Atunci să mergem mai departe.

Tov. I.Gh. Maurer: A doua problemă pe care o ridic este aceea pe care v-am povestit-o cu ocazia venirii noastre. În convorbirile pe care le-am avut Hruşciov a spus că ar fi poate potrivit ca România, care a iniţiat acţiunea aceasta pentru încetarea polemicii, să propună celor două ţări care sunt mai angajate în această polemică, Uniunea Sovietică şi China, adică celor două partide, semnarea unui apel de către Uniunea Sovietică şi de către China, respectiv de către Partidul Comunist al Uniunii Sovietice şi de către Partidul Comunist Chinez şi de către noi, apel care să tindă la încetarea polemicii.

Acum noi am cântărit şi această propunere, avantajele şi dezavantajele unui asemenea apel şi am ajuns la concluzia că lansarea unui asemenea apel nu este un lucru rău, sigur, făcut în formă potrivită, într-o anumită formă al cărui conţinut l-am schiţat în convorbirile noastre. El a spus că ar fi de acord cu acest apel.

Schimbând păreri între noi, am ajuns la concluzia că acest apel poate fi făcut în forma în care vrem noi şi această formă s-a conturat în discuţiile noastre, ar fi o formă care ar ţine seama şi de anumite dorinţe exprimate de chinezi, pe care ei le-au arătat că ar trebui să fie subliniate pentru ca să înceteze polemica.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să fie făcut în aşa fel ca să nu poată să-l respingă nici unul nici altul, încât orice fel de argumente ar aduce pentru a respinge să ne fie uşor să le spunem că este cusut cu aţă albă.

Tov. I.Gh. Maurer: Un asemenea apel s-ar putea face, însă sunt puţine şanse ca să fie acceptat, va fi greu să credem, mai ales din partea chinezilor, că îl vor accepta. Însă aceasta ne dă prilejul să marcăm încă o dată linia noastră proprie şi linia cunoscută, linie care a condus un ecou favorabil în foarte multe partide.

Faptul că s-a lansat acest apel după ce am făcut aceste demersuri, după ce o serie de partide au manifestat simpatie faţă de această poziţie, le-ar putea mobiliza la acţiuni mai

[217] C.I. Parhon (1874-1969) – om de ştiinţă român, medic; preşedinte al A.R.L.U.S. (1946), preşedinte al Prezidiului R.P.R. (1948), preşedinte al Prezidiului M.A.N. (1948-1952), deputat (1946-1961).

ferme, la susţinerea acestei linii, lucru care ar putea să facă o presiune asupra celor două partide, asupra celor doi protagonişti şi presiunea ar putea să aibă urmări mai târziu.

Şi am putea prin acest apel să arătăm că noi nu am dezarmat în faţa insucceselor, că noi stăruim în continuare prin acest apel, că această stăruinţă este determinată de dorinţa noastră de a împiedica sciziunea între partidele comuniste şi muncitoreşti. Celelalte partide pot avea o atitudine şi pot acţiona în sensul acesta, să polarizeze în jurul acestei idei o serie întreagă de partide care vor putea merge mai hotărât decât au mers până acum în sprijinirea acestei idei. Iată de ce, consultându-ne între noi, am ajuns la concluzia să propunem Biroului Politic să lansăm acest apel care va fi apelul nostru şi ca concepţie şi ca formă, apel redactat în spiritul în care a vorbit tovarăşul Gheorghiu-Dej, adică un apel în care să ţinem seama de toate posibilităţile create la aceste discuţii, să facem greu posibil atât pentru P.C.U.S., cât şi pentru P.C. Chinez să-l respingă. Pentru a întocmi acest apel, noi ne-am gândit că ar fi bine să se alcătuiască un colectiv care să-l redacteze. Acesta ar trebui să fie un document puternic, redactat argumentat, apoi să fie supus Biroului Politic spre aprobare şi dacă este de acord, să-l trimitem celor două partide cu propunerea să ne întâlnim împreună şi să mai discutăm în continuare, să constituie o bază de discuţii pentru stabilirea definitivă a apelului pe care ar trebui să-l semneze cele două partide împreună cu noi.

Cam acestea sunt ideile care s-au conturat în discuţiile pe care le-am avut atât în avion cât şi după sosire între noi şi noi le supunem Biroului Politic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În întâlnirea noastră la sosire, când aţi sosit, cunoscând propunerea făcută de Hruşciov, în convorbirile care le-aţi avut, ca o primă reacţie am exprimat o temere, vă amintiţi când am discutat, am exprimat anumite temeri dacă nu cumva angajându-ne într-o astfel de acţiune ne-am tăia posibilitatea pe viitor să continuăm acţiunea noastră de a cere tuturor, în primul rând încetarea polemicii, arătând daunele care le aduce, şi dacă nu se poate păstra ducerea polemicii în cadrul unor limite principiale, nu ascuţiş la ascuţiş, fără invective, calificative, epitete, lăsând la o parte orice afirmaţii care pot să jignească, să aţâţe, să ascută lucrurile, lucruri care să nu ducă la o adâncire a prăpastiei, să păstrăm un motiv de a se putea reveni cândva.

Am exprimat temerea, nu cumva angajându-ne într-o asemenea acţiune, sugerată de Hruşciov, să ne tăiem căile mai târziu, nu cumva să vină o parte să spună: - bine, aţi fost la Pekin, aţi fost în Coreea, aţi încercat, v-aţi convins care parte este încăpăţânată, care parte doreşte polemica cu orice preţ, care parte întreprinde acţiuni către sciziune, nici acum nu v-aţi convins, nici acum nu veţi participa alături de celelalte partide comuniste şi muncitoreşti, ţări socialiste la demascarea, la condamnarea P.C. Chinez, a Chinei. Ce vom răspunde în faţa justeţii tuturor acestor fapte? Ne vom putea menţine în continuare poziţia exprimată în articolul semnat de tov. Maurer?

De aceea, în cele ce am exprimat la această întâlnire a noastră pe care o considerăm ca pe ceva personal, v-am rugat să gândiţi fiecare şi să reflectaţi asupra lucrurilor, eu însumi am continuat să reflect[ez] asupra celor exprimate, asupra acestei ipoteze şi oricum am întors lucrurile, am ajuns la concluzia că tot este mai bine să mergem în întâmpinarea dorinţei exprimate de tovarăşul Hruşciov. Şi am să vă spun de ce nu este îndreptăţită temerea mea exprimată la convorbirea pe care am avut-o, pentru a ne angaja în continuare. Doar noi le-am spus chinezilor că nu renunţăm la idei, a încetării polemicii, considerăm că aceasta este singura soluţie realistă, că ne îngrijorează starea de lucruri la care s-a ajuns şi la care se poate ajunge în continuare, dacă lucrurile se vor ascuţi. Pentru chinezi a rămas clar că noi, mergând la Pekin şi abordând problemele aşa cum le-am abordat, ne-am dus pentru a obţine de la ei o şansă de încetare a polemicii, de a se crea o atmosferă, pentru a se crea condiţiile necesare discutării problemelor de fond, pentru a împiedica pericolul sciziunii. Nu am reuşit decât

parţial. Ori ce ar spune, indiferent ce argument ar aduce, nu stă în picioare. Noi am văzut că toate argumentele acestea sunt trase de păr, că în fond, deşi ei stăruie să arate că nu au încredere în Hruşciov şi au adus argumente de câte ori au făcut sovieticii apeluri şi le-au călcat în picioare, de unde am tras concluzia că dânşii sunt atât de înverşunaţi că sunt hotărâţi să continue polemica, au fost momente de descumpănire a lor, pentru că argumentele noastre au fost tari. Avem motive să continuăm, dacă nu vom reuşi nu va fi vina noastră. Dacă vom abandona steagul de luptă pentru încetarea polemicii, pentru că va fi vorba de o luptă ascuţită, luptă în care noi nu ne vom putea în nici un caz angaja, nu va fi bine. Trebuie găsit undeva un punct, un mijloc, o forţă care să păstreze o strictă principialitate, aşa cum am spus.

De ce nu este întemeiată temerea că nu am putea să le răspundem celor care ne-ar reproşa că: bine, bine, aţi făcut cutare, cutare, dar acum ce mai vreţi, trebuie să intraţi şi voi. Consider că tot aşa putem să le răspundem chiar dacă nu ne-am angaja.

Avem avantajul să răspundem, în primul rând, că partidul nostru a început acţiunea aceasta şi am avut încuviinţarea şi sprijinul unor partide cu toate că unii au spus că se îndoiesc, totuşi şi aceştia au privit cu speranţă acţiunea noastră, deci nu dezarmăm, nu depunem armele în această privinţă.

Mai mult decât atât, tovarăşi, trebuie să vă mărturisesc, în tot timpul acestei acţiuni, în timp ce era delegaţia la Pekin, judecând din anumite informaţii, am avut sentimentul că acordul tovarăşilor sovietici era doar formal, că ei n-au nici o încredere în posibilitatea revenirii, că nu există altă cale decât aceasta de a da o ripostă hotărâtă, cum spun chinezii. Nu vedeai din această atitudine, nu vedeai capătul, nu vedeai ce perspectivă ai în definitiv, ce perspectivă arată mişcarea alta decât sciziunea, alta decât ascuţirea luptei. Credeţi că cu ascuţişul îi vei face să cadă în genunchi, doar e vorba de o ţară, de un partid, aşa de puternic. Să fi privit oare sovieticii cu rezervă lucrurile? Acum sunt convins că ei au dorit, am dovada că ei au dorit ca noi să avem succes, tovarăşi. Deşi prima dată când voi le-aţi adus la cunoştinţă, pe baza indicaţiilor primite, voi le-aţi arătat în linii mari ce poziţie au chinezii, ce efort mare aţi făcut la Pekin pentru a obţine o încetare a polemicii, ce îndârjite sunt lucrurile, recomandând ca să nu înceapă ei, să nu se arunce mai departe în polemică, ci să mai aştepte, chiar dacă încep chinezii, şi în sfârşit dacă vor acţiona, să se păstreze acţiunea în limita strict principială, fără jigniri, fără epitete. Fapt este că tot timpul cât aţi vorbit Hruşciov a sărit şi şi-a cerut scuze că vă întrerupe, căuta să se apere că nu sunt de vină, că chinezii sunt de vină, deşi voi nu făceaţi altceva decât arătaţi ce au spus chinezii în convorbirile cu voi. Ca să vedeţi în ce derută sunt, în ce stare, au intrat într-o situaţie din care nu ştiu cum să mai iasă şi de aici deduc că au privit favorabil, ei au sperat, deşi aveau o îndoială, că orice om se poate îndoi, dar au oprit publicarea materialelor plenarei. Noi ne-am dus sinceri şi cu toată hotărârea să obţinem un succes. Când au auzit ce spun chinezii la acţiunea noastră, sărea şi spunea că nu este aşa, întrerupea. Asta arată cât de îngrijoraţi sunt în legătură cu cele ce pot să urmeze.

La recomandarea voastră au fost destul de focoşi, însă treptat, treptat focul acesta a mai scăzut, a început să se potolească, să se gândească, nu s-ar putea oare să mai încercăm o dată. Ca să vedeţi tovarăşi cât de justă a fost acţiunea noastră şi că ei n-au privit-o chiar aşa formal. Consider că n-au procedat bine că nu au publicat în presă scopul pentru care ne-am dus în China, aceasta a fost o greşeală a lor. Puteau să nu lase poporul sovietic să interpreteze în fel şi chip, ca să nu fie zvonul că România s-a dat cu China. Cum s-au dat cu chinezii se vede şi din cele exprimate de el pe urmă, când a spus că ei mai pot două, trei zile să nu răspundă la atacurile chineze.

Cine face propunerea aceasta, o fac ei. Drept este că propunerea aceasta a fost într-o variantă a noastră la Biroul Politic. Eu mă bucur că varianta aceasta asupra căreia nu s-a oprit Biroul Politic a fost făcută. Se vede că şi ei s-au gândit în acelaşi sens. Omul a venit şi a

propus. Se vede că a mai discutat cu Mikoian, a mai discutat cu tovarăşii lui şi a venit cu formula aceasta: ce ar fi dacă aţi întreprinde tot voi o acţiune în continuare.

Ce bine era dacă aprecierea lui ar fi fost făcută ca s-o cunoască toate partidele comuniste şi muncitoreşti, să nu lase loc la nici o interpretare eronată în ceea ce priveşte cinstea noastră, corectitudinea noastră, scopul care ne-a îndemnat în această acţiune.

Ne-a propus: hai, faceţi voi aşa, o propunere ca P.C.U.S., P.C. Chinez şi P.M.R. să se adreseze cu un apel tuturor partidelor frăţeşti, tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Aceasta este varianta propusă. Este bine că o punem şi acum. Să mergem, tovarăşi, în întâmpinarea acestei propuneri, s-o sprijinim.

Aceasta are avantaje, în primul rând că continuăm o acţiune, nu o lăsăm baltă, suntem în continuarea ei, prestigiul partidului şi ţării noastre va creşte, va avea o importanţă şi un răsunet mondial, va avea un ecou foarte mare la toate partidele comuniste şi muncitoreşti. Va lua aminte şi tovarăşul Thorez şi alţii care au atitudinea pe care o au, că la nivelul la care aţi discutat voi cu Hruşciov dă o apreciere mare acestui lucru. Să facem mai repede acest lucru.

În al doilea rând, este avantajul că vom trezi la partidele comuniste muncitoreşti un interes şi mai mare şi, dacă vreţi tovarăşi, vom mobiliza pe oameni să lupte pentru cauza aceasta a încetării polemicii, că nu vom duce o bătălie între noi care slăbeşte rândurile noastre. Vom câştiga un număr de partide de partea noastră, eu sunt convins că toate partidele frăţeşti, bine intenţionate, le vom câştiga de partea noastră, pentru această cauză.

Să zicem că chinezii resping, repet, trebuie să fie întocmit în aşa fel proiectul de apel, scrisoarea aceasta, ca să nu poată da înapoi. Să ne gândim cum va fi mai potrivit, ca să putem cândva s-o publicăm, să ne folosim de ea ca un mijloc de presiune împotriva unuia sau altuia care caută să ascută lucrurile. Aceasta este o platformă de luptă. Trebuie să folosim şi experienţa pe care aţi obţinut-o acolo. Oricât de meşteri ar fi chinezii în interpretările lor, oricât de subtilă ar fi şi abilă şi înţeleaptă, să zicem logica chinezilor, că ei au o logică a lor legată de anumite lucruri şi ţeluri, să nu poată răstălmăci lucrurile cuprinse în scrisoarea noastră. Să fie şi caldă şi omenească, să nu aibă numai un duh sentimental, să nu fie nici seacă, să aibă formularea aşa de bine pusă la punct, încât să nu poată să ne reproşeze că le cerşim ceva, ci pur şi simplu să le fie greu să respingă.

Noi ne putem referi la acele afirmaţii făcute pe parcursul discuţiilor cu voi, afirmaţii pe care le resping după aceea prin alte afirmaţii justificate de gesturi de neîncredere ale lor, că îţi lasă impresia că acum, acum sunt de acord, ca pe urmă din nou să revină.

Pe urmă sunt cele două scrisori, să luăm din ele, să avem şi noi logica noastră, logica noastră s-o legăm de acele lucruri pozitive. Să nu fie nici cea mai mică ironie, să dăm spiritul nostru [documentului], pentru că dacă ar face sovietici[i], ar ieşi la fel cum a fost şi înainte, doar aţi citit scrisorile pe care le-au adresat dânşii chinezilor, sunt scrise în aşa fel parcă ar chema la trântă.

Este interesantă acea caricatură care a apărut într-un ziar austriac, care îl face pe Maurer cu un coif şi cu o mistrie în mână (Maurer înseamnă în limba lor zidar) sub un portal, aici Mao Tze-dun, dincoace Hruşciov şi sus este o seceră şi un ciocan şi o crăpătură şi Maurer arată cu degetul sus spre crăpătură şi el este mic de tot. Într-adevăr suntem mici, însă suntem mari prin aceea că noi facem parte dintr-o mişcare, din mişcarea comunistă internaţională şi dacă noi reuşim să atingem punctul sensibil prin proiectul acesta de apel, să folosim în continuare prilejul care ni s-a ivit, vom întări această mişcare, noi vom face cunoscut tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Să nu fie o scrisoare scurtă, să fie un document bine întocmit.

Cred ca trebuie să facem acest lucru într-o săptămână, să ne aşezăm pe treabă, să fie gata mai repede, în 5-6 zile, dar să lucrăm intens pentru că e vorba de 10-15 zile cât a spus

Hruşciov că ar mai putea aştepta cu publicarea materialelor plenarei. Uite aşa să facem. Eu de această dată am constatat neîntemeiată temerea mea. Va fi un lucru mare dacă vom reuşi. Vom creşte în faţa întregii mişcări, în faţa întregii lumi. Îi vom pune şi pe chinezi într-o situaţie delicată în faţa întregii lumi. Noi vom continua acţiunea noastră potrivit cu ce am scris în această scrisoare, să fie o luare de poziţie, să fie pentru noi cadrul unei acţiuni pe care noi s-o ducem în continuare, chiar dacă chinezii vor spune că nu sunt de acord.

Noi socotim că orice pas făcut în direcţia încetării polemicii, discutarea între noi în familie a lucrurilor nu în faţa duşmanilor va crea condiţiile favorabile pentru rezolvarea lucrurilor, este singura cale justă. Noi nu vom participa în nici o acţiune care tinde să condamne o parte sau alta, noi vom condamna şi critica şi o parte şi cealaltă.

Imaginaţi-vă, să convoci o consfătuire la care nu vor participa atâţia, nu va participa P.C. Chinez, cel coreean, japonez, vietnamez, indonezian, albanez, cel din Noua Zeelandă, are să participe cea mai mare parte din partide, noi să-i zicem majoritatea, o să discutăm fără ceilalţi, o să venim cu condamnarea, că ce fac chinezii, că fac şi dreg, şi avem ce spune, să-i condamnăm, să-i facem pe aceştia troţkişti. Atunci ce o să facă partea cealaltă? Aceştia o să se strângă la rândul lor şi o să condamne partea cealaltă şi practic va fi considerată şi de unii şi de alţii sciziunea mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale şi de aici încolo să vedeţi ce înseamnă ascutiş contra ascutiş. Iată de-ce tovarăşi consider că este justă propunerea care se face să mergem în întâmpinarea propunerii făcută de tov. Hruşciov, ea este de fapt propria noastră propunere într-o variantă pe care Biroul Politic a cunoscut-o. Nu ştiu dacă aţi propus chinezilor acolo?

Tov. Chivu Stoica: Nu am propus.

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: Interesant, una dintre variantele cuprinse în cele 4 propuneri chineze corespunde cu o variantă care a fost examinată la noi aici, nu corespunde chiar întocmai, o dată am spus să fie lideri de vârstă, apoi am spus să fie Uniunea Sovietică şi China, dacă ne primesc pe noi, să fim şi noi acolo. Pe urmă am spus să fie câteva partide din câteva regiuni. Ei sprijină propunerea aceasta.

Eu rog Biroul Politic să fie de acord să mergem în întâmpinarea propunerii făcute de tov. Hruşciov, vom ajuta prin aceasta partidele comuniste şi muncitoreşti, vom ajuta mişcarea comunistă internaţională, vom proceda just şi principial şi ne vom face şi datoria faţă de conştiinţa noastră luptând pentru a astâmpăra lucrurile. O să ne zică poate mai târziu centrişti, împăciuitorişti, să ne zică cum vor dori, dar să ne facem datoria aceasta.

Uite acestea sunt cele ce am avut de spus la cele propuse de Maurer. Eu aş da sarcina să facă acest lucru tovarăşii care au fost în delegaţie.

Tov. Emil Bodnăraş: Poate ar fi bine să participe şi tovarăşul Răutu la treaba aceasta.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acum voi puteţi să atrageţi şi pe alţii, indiferent pe care dintre tovarăşi.

Tov. Emil Bodnăraş: Ar fi cazul ca în mod practic să ne apucăm de lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Apostol ar putea să fie. Toţi sub conducerea tovarăşului Maurer, să vă strângeţi să discutaţi. Când trebuie să invitaţi pe câte cineva la vreo şedinţă să-l invitaţi, eu nu am nimic împotrivă să mă invitaţi şi pe mine. Aşa că puteţi atrage şi pe Bârlădeanu să vă ajute la treaba asta, cu toate că aici nu este vorba de probleme de C.A.E.R. Cred că este destul atât. Leonea [Răutu] poate să vă ajute, el are şi dexteritate în treburi din astea, cunoaşte sectorul acesta ideologic. Atunci să fie Ceauşescu N., Apostol Gheorghe, Chivu Stoica, mă rog, delegaţia plus doi şi cine o mai fi nevoie. Vă veţi orienta după schimbul de păreri, dacă consideraţi că mai este cazul să mai faceţi schimb de păreri, să faceţi, este posibil să mai faceţi discuţii pe această problemă.

Acest lucru trebuie făcut cât mai urgent, ca să nu dăm răgaz să se aprindă prea tare lucrurile, că atunci vom fi contra timpului.

Tov. Emil Bodnăraş: Chinezilor nu trebuie să le spunem acum. Lui Hruşciov cred că ar fi bine să i se comunice care este părerea Biroului Politic şi că la acest document se lucrează, aceasta pentru a nu fi nerăbdător.

Tov. N. Ceauşescu: Să-l chemăm pe ambasador şi să-i spunem că a fost însuşită propunerea şi că lucrăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să-i spunem că Biroul Politic a întâmpinat cu înţelegere şi a aprobat propunerea dv., că ne-am şi pus la lucru, că este în spiritul dorinţei noastre de a aduce o contribuţie la cauză. Daţi răspuns aşa cum v-aţi înţeles, şi eu renunţ la propunerea mea.

Tov. Emil Bodnăraş: Cred că trebuie informat şi chinezul şi coreeanul asupra discuţiilor purtate cu Hruşciov.

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: Întâi pe chinez să-l informăm.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Chinezilor noi le-am spus că ne oprim la Moscova şi o să le comunicăm şi lor părerea sovieticilor despre aceste lucruri. Să le spunem că acum Biroul Politic analizează problema cum va acţiona în continuare, să le spunem că Biroul Politic studiază încă problema.

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: Eu vă rog pe voi, delegaţia, să stabiliţi când, cum şi ce să comunicaţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Când vom lansa apelul, va trebui chemat şi spus.

Eu cred că după ce facem comunicarea lui Jegalin, cred că un telefon de la Ghiţă [Gheorghiu-Dej] trebuie dat către Hruşciov, să se spună [că] noi lucrăm şi să se ţină cont de acest lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu Dej: Dacă nu este vreo observaţie la toate acestea am putea să dăm cuvenita aprobare.

Tov. Petre Borilă: Eu vreau să subliniez că noi am început această acţiune şi nu putem socoti că nu a dat rezultate, să nu se înţeleagă altfel, că unii pot interpreta. Sunt unele rezultate că s-a oprit polemica.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi aşa am şi transmis în toate părţile.

Tov. Petre Borilă: Asta înseamnă că noi avem succese. Acum de aici, vine încă un lucru. Acţiunea noastră, în legătură cu ceea ce s-a discutat mai ales cu tov. Hruşciov, eu nu pot vorbi, pentru că nu cunosc nimic nici cu China, nici cu Uniunea Sovietică, deci eu vorbesc de acţiunea care am început-o. Cred că a mers aşa cum a primit indicaţii delegaţia.

Vreau să subliniez că trebuie foarte, foarte urgent, dacă putem să lucrăm zi şi noapte la acest material că deja chinezii au început discuţiile, dar celelalte partide şi marea majoritate a partidelor au primit cu bine acţiunea noastră şi este o întrerupere mai mare, ar putea să fie demobilizaţi unii sau alţii şi ar putea să dea şi reacţiunii apă la moară, de aceea trebuie să urgentăm aceste lucruri ca în cinci zile maximum să se facă.

Când se întâlnesc tovarăşii cu chinezul, poate că în această comunicare să li se atragă atenţia, să le spunem că noi acţiunea noastră nu am întrerupt-o, se discută această problemă în Biroul Politic, de ce aţi început, nu puteţi aştepta, uite sovieticii sunt de acord cu aceste lucruri.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu are acum nici un rost chestiunea aceasta.

Tov. Al. Bârlădeanu: Ei au scris clar că pot întrerupe până la venirea delegaţiei noastre.

Tov. N. Ceauşescu: Doar ne-au spus nouă, noi am întrerupt până veniţi şi plecaţi voi.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu sunt de acord că este bine să lucrăm repede.

Tov. Petre Borilă: Partidele comuniste şi muncitoreşti aşteaptă un răspuns, un rezultat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să-i informăm. Întâi să facem aceasta şi pe urmă să facem o informare.

Tov. Emil Bodnăraş: Apelul va uşura foarte mult, că aici vor fi cuprinse toate problemele.

Tov. Al. Moghioroş: Eu cred că deocamdată este prematur să informăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În primul rând trebuie să facem apelul. Să mai lăsaţi chestiunile astea de guvern, le mai facem printre picături, fără şedinţe de colectiv, să mai folosim pe Moghioroş, pe Apostol.

Aşa să facem, cum ne-am înţeles, să procedăm aşa. Eu cred că până săptămâna viitoare să fie gata, nu trebuie nici dat peste cap.

Tov. Emil Bodnăraş: În legătură cu întocmirea informării delegaţiei care a fost în China, noi aşa am zis, să prezentăm stenograma şi informarea se face în şedinţa Biroului Politic. Acum să prezentăm în scris stenograma, care are cca 200 de pagini.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: O să se citească stenograma în Biroul Politic şi pe parcurs fiecare mai adaugă ici colo. Aici o să ne strângem toţi, s-o ascultăm de la cap până la sfârşit.

Bine, atunci cu asta am putea încheia.

Şedinţa a luat sfârşit la orele 13,00.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 10/1964, f. 21-44

27. **1964 martie 30-31.** Stenograma şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. în care s-a discutat pe marginea stenogramelor convorbirilor purtate la Pekin şi Moscova de delegaţia P.M.R.

STENOGRAMA

şedinţei Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din zilele de 30-31 martie 1964

30 martie 1964

La şedinţă au participat tovarăşii: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraş, Petre Borilă, Nicolae Ceauşescu, Chivu Stoica, Alexandru Drăghici, Ion Gh. Maurer, Alexandru Moghioroş, Alexandru Bârlădeanu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan şi Ştefan Voitec.

Au fost invitaţi tovarăşii Dalea Mihail, Gh. Gaston Marin şi Corneliu Mănescu.

Şedinţa a început la orele 11,30.

Tov. L. Răutu: (Dă citire scrisorii Comitetului Central al P.C.U.S., adresată Comitetului Central al P.M.R., ca răspuns la scrisoarea sa din 25 martie 1964).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În convorbirea cu ambasadorul Uniunii Sovietice am ţinut să reîmprospătez poziţia partidului nostru, aşa cum rezultă ea din articolul semnat de tov. Maurer în revista "Problemele păcii şi socialismului", care este poziţia oficială a partidului nostru şi care rezultă nu numai din acest articol, dar şi din alte declaraţii privind problemele fundamentale ale divergenţelor cu PC Chinez, unde noi avem păreri diferite în ce priveşte chestiunea polemicii şi de aici şi încercarea noastră de a căuta căi de încetare a acestei polemici. Considerăm că trebuie dusă cu şi mai mare perseverenţă lupta, pentru că perspectiva este ascuţirea polemicii.

Nu văd ce s-ar mai putea spune nou în această polemică. Este adevărat că a fost un citat din Lenin şi zece înjurături; li s-a spus şi revizionişti moderni, şi trădători; li s-a spus că

aduc apă la moară imperialismului, că sunt troţkiştii vremurilor noi, că sunt aventurieri. Nu s-ar putea spune altceva decât a se repeta cele spuse.

Tov. E. Bodnăraş: Acum ce este de făcut?! Poate trebuie să-i informăm pe chinezi că am primit răspunsul sovieticilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu. Trebuie să aşteptăm.

Tov. E. Bodnăraş: Dacă aşteptăm, ei publică materialele plenarei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar noi nu putem opri lucrul acesta. Nu suntem nişte pompieri internaţionali.

Trebuie să atrag atenţia aici că chinezii nu au primit la nivel corespunzător pe ambasadorul nostru; el a fost trimis la şeful Secţiei Externe a partidului. Acesta într-adevăr a spus că îl primeşte din împuternicirea specială a conducerii partidului şi va face să ajungă scrisoarea în mâinile conducerii Partidului Comunist Chinez şi că ea va fi examinată atenţia.

Noi nu ne formalizăm, nu facem din asta o chestiune de prestigiu. Lucrul acesta l-am spus şi consilierului chinez. I-am spus că noi nu suntem din aceia care ne şifonăm; important este să avem un răspuns.

Tov. N. Ceauşescu: Ei nu au răspuns nici la scrisoarea sovieticilor din 7 martie, în care sovieticii făceau trei propuneri concrete.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sigur, din punct de vedere formal aceştia pot spune aşa: Dar ce, ne puneţi unghia în gât? Oare nu i-am rugat pe tovarăşii sovietici în discuţia de la Moscova: Hai să ne adresăm celorlalte partide comuniste şi muncitoreşti să înceteze polemica şi partea sovietică nu a fost de acord, formalizându-se că nu se poate amesteca în treburile interne ale celorlalte partide?! Acum lucrul acesta îi doare şi spun ca chinezii să înceteze polemica.

Tov. Maurer în două - trei rânduri a intervenit şi a spus că acţiunea aceasta este determinată de voinţa şi hotărârea noastră, potrivit cu conştiinţa noastră. Adică noi facem asta fără să fim împinşi de cineva. Pentru că într-adevăr se bănuia că suntem puşi de Hruşciov.

Sovieticii au scăpat un moment foarte prielnic. Ce lipsă de supleţe! Ce rigiditate! Dacă aş fi fost în locul lui Suslov şi a tovarăşilor care discutau cu chinezii, făcând abstracţie de ieşirile acestora, aş fi reţinut numai momentele acelea care puteau să-i apropie pe chinezi de poziţia noastră; când au cerut: hai să ne adresăm şi celorlalţi să înceteze polemica, chinezii au spus că dacă încetează polemica vom fi singuri. Pentru că altfel, spuneau chinezii, în timp ce voi veţi tăcea, veţi acţiona prin intermediul celorlalţi. Dar Suslov a spus că dacă admitem ce spun chinezii atunci înseamnă că confirmăm ceea ce spun ei. Şi ei au spus: Nu, nu ne vom prinde de coada aceasta chineză! Şi atunci au spus: Nu, noi nu ne amestecăm în treburile interne ale altor partide. Văzând aceasta, chinezii au spus: *Pajalista*, poftiţi, nu vreţi, bine! Şi au pus capăt discuţiilor, care s-au terminat "într-o atmosferă frăţească şi cordială". La urmă s-a dat şi un banchet.

Tov. N. Ceauşescu: Se vede treaba că sovieticilor nu le-a convenit, pentru că asta însemna să oprească şi ei publicarea şi şi-au spus: Dacă ne adresăm, de ce am mai publica scrisoarea? Să lăsăm mai bine să acţioneze scrisoarea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Din păcate asta este.

Tov. N. Ceauşescu: După aceea şi-au dat seama că scrisoarea n-a avut mare influenţă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chinezii spun: Nu noi am deschis polemica, noi i-am sfătuit pe tovarăşii sovietici, le-am spus că nu este bine, că aceasta urmăreşte pe prieteni şi bucură pe duşmani, că nu trebuie să înceapă cu polemica publică la congresele partidelor şi n-am fost ascultaţi, am fost criticaţi, a început polemica publică, spunându-se că aceasta este singura cale justă, marxist-leninistă de rezolvare a diferendelor. Şi acum nu mai este marxist-leninistă, acum se renunţă la ea? Ce s-a întâmplat oare; când am avut dreptate, atunci sau astăzi?!

Se pricep să examineze logic anumite lucruri, dar în acelaşi timp se pricep să încurce logica. Pentru că dacă priviţi toată discuţia cu ei, mergeau tovarăşii noştri până la un punct şi deodată făceau o piruetă şi ziceau: Dar, să vedeţi. ..şi întorceau lucrurile, şi începeau să le privească din alt unghi, arătând ce ar însemna cutare sau cutare. Aşa a mers până la sfârşit, pentru ca la urmă să spună ce veţi auzi.

A spune totuşi că delegaţia noastră nu a avut anumite efecte asupra chinezilor ar fi o greşeală. Sigur, cine a crezut că chinezii o să spună că se predau, spunând că suntem cei mai ai dracului din mişcarea comunistă şi muncitorească, ar fi o copilărie, după ce alţii au stricat lucrurile cum le-au stricat, le-au înveninat în gradul în care le-au înveninat - păreau pur şi simplu nişte oameni opăriţi, nu alta. Îmi povestea Chivu Stoica că Pân Ci-jen când vorbea uneori ţipa.

Aş ruga tovarăşii să nu ne luăm note în timpul lecturii stenogramei. De altfel, ar fi fost suficient un raport al tovarăşilor care au fost acolo. Să nu comentăm lucrurile acestea, să avem grijă să nu discutăm în afara cadrului organizatoric, pentru că nu este bine să se scape în afară lucrurile, pentru că ele ar putea învenina mai mult atmosfera. Dacă unele afirmaţii ar fi la îndemâna celorlalte partide, ele ar putea fi folosite ca un instrument în polemica care se duce.

Eu am glumit, spunând că dacă aude nevasta, dar am atras atenţia de mai multe ori că acasă nu avem voie să vorbim. Acestea nu sunt probleme care se pot discuta în cecul de familie sau de prieteni. Ar fi o situaţie care ar putea să dea lucruri neplăcute. Nu pentru că tovarăşii ar vorbi, pentru că dacă cineva m-ar întreba acum dacă am vreun indiciu că se pălăvrăgeşte, nu am nici un indiciu, dar atrag atenţia să nu facem lucrul acesta. Este mai bine.

Să ştiţi că suntem un vânat foarte scump acum. Eu nu am să spun altceva decât ceea ce în mod oficial exprimă Biroul nostru Politic ca organ. Dacă am să spun vreo părere care iese cu ceva în afară, în funcţia pe care o am, n-am să spun decât ca o tatonare a poziţiei celuilalt, nicidecum ca o părere care să angajeze organul.

În împrejurările de astăzi, dată fiind gravitatea situaţiei, trebuie să manifestăm o mare seriozitate şi să apărăm discuţiile noastre intime de aici. Aceasta este o sarcină de cea mai mare importanţă.

Sigur, şi la Comitetul Central când le vom discuta, de asemenea, va trebui să atragem atenţia. Acolo într-adevăr este un cadru mai larg şi din păcate s-au mai auzit unele lucruri. Iugoslavul, după câte am băgat de seamă, are ceva relaţii. Când i-am adus la cunoştinţă intervenţia noastră pe lângă partidele frăţeşti, dânsul într-o convorbire a spus: Ah, aţi prelucrat în faţa organizaţiilor de bază. Se vede că are legături pe undeva. Nu mai vorbesc de reprezentanţii celorlalte ţări socialiste, care de asemenea manifestă un interes extraordinar. Vă puteţi da seama şi din notele care vin pe linia Ministerului de Externe ce asaltaţi sunt diplomaţii noştri. Reprezentanţii oficiilor diplomatice nu sunt decât nişte antene ale partidului şi statului respectiv. A discuta cu ei, a-i convinge să te sprijine, ar fi copilăresc. Trebuie să avem şi în exterior o atenţie deosebită. Să nu se vorbească decât strictul necesar, nu mai mult, şi în direcţia în care dorim. Putem să ne stricăm relaţiile, dar putem să ne creăm şi condiţii bune.

Sigur acum tendinţa generală va fi aceasta, că v-aţi dus, a fost o acţiune interesantă, v-aţi încumetat, dar mare lucru n-a ieşit de aici. Însăşi faptul că a încetat polemica timp de o lună de zile este o dovadă că atunci când se manifestă bună-voinţă, se poate obţine ceva. Ce vină avem noi dacă în "Problemele păcii şi socialismului", în timpul convorbirilor de la Pekin, se tipăreau teze antichineze? Veneau chinezii şi ne spuneau: voi într-adevăr credeţi că a încetat polemica?

Sigur, nici noi nu putem opri. Fiecare partid frăţesc este suveran, procedează cum crede de cuviinţă, nu-i putem obliga să acţioneze cum acţionăm noi. Dar atunci să ne lase în

pace, să nu-şi permită aprecieri nepotrivite. Va trebui să-i punem la punct. Să nu-i ascultăm numai şi să zâmbim diplomaticeşte, să le dăm şi un răspuns, pentru ca să-i facem să se apere.

Cred că putem începe.

(Tov. Păcuraru Andrei dă citire stenogramei convorbirilor delegaţiei P.M.R. cu delegaţia P.C.C.).

Comentarii în timpul lecturii:

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: (În legătură cu neamestecul în treburile interne...)

Asta arată pe deplin ce posibilităţi sunt, atunci când este bunăvoinţă, chiar când există divergenţe.

(În legătură cu discursul lui Rusk[218])

Foarte bine ales. Chinezii au ciulit bine urechile aici. Nu i-a lăsat indiferenţi această cuvântare şi aprecierile lui Rusk.

...

Iată de ce nu le este uşor nici chinezilor să dea cu piciorul.

...

Adică sunt divergenţe, dar noi putem să le discutăm, să le dezbatem, nu aşa ţipând şi înjurându-ne, ci să discutăm la masa de tratative.

...

(După şedinţa din 3 martie a.c.)

Atunci mi se pare, voi aţi luat hotărârea să aflaţi dacă se publică ceva.

...

(La şedinţa din 4 martie 1964).

Interesant cum pun ei chestiunea: divergenţele dintre noi şi Uniunea Sovietică, şi dintre noi şi tov. Hruşciov. Este o nuanţă.

Tov. N. Ceauşescu: Aici nu s-a prins un lucru. Liu Shao-qi a spus că Stalin a avut totuşi curajul şi înţelepciunea să recunoască unde a greşit.

Tov. E. Bodnăraş: Se spune lucrul acesta mai departe.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: (Referitor la declaraţia din 1956 ...)

Este rezultatul publicării acelui document cu privire la relaţiile nejuste dintre ţările socialiste. Noi n-am reţinut atunci acest lucru. Va trebui să vedem şi celelalte declaraţii, pentru că ele există.

...

Hruşciov ne-a spus nouă aici despre discuţia aceasta cu chinezii, dar nu ne-a spus că a avut discuţii cu Prezidiul. Atunci relaţiile erau bune între P.C.U.S. şi P.C. Chinez. Şi în presă se spunea: P.C.U.S. şi P.C. Chinez. Era împărţită, cum s-ar zice, răspunderea politică.

...

(În legătură cu evenimentele din Ungaria [din 1956])

Şi noi ne-am oferit atunci să ajutăm.

...

(În legătură cu Memorandumul chinez şi aprecierea din Declaraţia din 1960 asupra Congresului al XX-lea al P.C.U.S.).

Noi acum auzim de toate acestea. Şi metoda aceasta de a avea întâlniri între două părţi şi a se face concesii, încă arată ceva. Aceasta este o metodă de care nu ne-am eliberat încă.

...

(În legătură cu Consfătuirea din 1960 de la Bucureşti)

---

[218] Dean Rusk (1909-1991) – om politic american; preşedintele Fondului Rockfeller (1952-1960), Secretar de stat al S.U.A. (1960-1968).

Noi ne-am sfătuit atunci chiar cu chinezii; o noapte am stat cu ei de vorbă.

Eu atunci am fost preşedintele certei.

...

Chinezii încă nu aveau atunci acele broşurele editate sub auspiciile revistei "Problemele păcii şi socialismului". Un număr mare de articole antichineze în diferite limbi şi tocmai în timpul când delegaţia noastră discuta acolo, erau răspândite în întreaga lume.

Tov. E. Bodnăraş: Ei nu aveau încă aceste broşuri, pentru că altfel ni le-ar fi servit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei să ţipe şi să te înjure şi tu să taci? Cum spun chinezii: înseamnă că nu constituie o greutate pentru ei şi atunci hai să-i dăm drumul la polemică.

(La şedinţa din 5 martie 1964).

Dacă observaţi, toate problemele au fost axate pe încetarea polemicii. Eu sunt convins că toţi ar fi urmat un asemenea apel pentru încetarea polemicii publice.

(În legătură cu oprirea publicării articolului în revista "Problemele păcii şi socialismului".)

Dar nu le-aţi spus cu câtă trudă s-a obţinut lucrul acesta. Cum se uitau cu toţii la Zaharescu ca la un ciumat: câte întrebări i se puneau: Dar este posibil, toate partidele au dreptul să publice orice.

Fapt este că broşurile acelea s-au publicat în tot timpul cât delegaţia noastră era la Pekin.

...

Nu prea corespunde grupul de partide propus, pentru că francezii, după părerea noastră, nu prea au condiţii.

...

Lor nu le plăcea când se amestecau alţii în treburile lor. Este de presupus că nici ei nu se vor amesteca în treburile altora.

...

La început au spus că polemica bucură pe duşmani şi aduce daune. Acum spun: Aţi vrut polemică, iată, vă dăm polemică.

Aşa este cu mărimile acestea, este greu până le stârneşti, până le porneşti, dar după aceea este greu să le mai opreşti.

31 martie 1964

(La şedinţa din 6 martie 1964)

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu este nici o piedică dacă Bulgaria vrea să se alipească de Uniunea Sovietică. Abia mai târziu ne-am dat seama ce este cu alipirea aceasta.

Da, foarte bine, hidrocentrala de la Porţile de Fier va da un curent ieftin şi încă ce ieftin.

Este un fapt istoric că iugoslavii constituiau un pumnal în spatele alianţei. Acesta este un moment foarte interesant.

Iugoslavii au început lupta cu nemţii mult înaintea celorlalţi.

Tov. Gh. Gaston Marin: Încă din toamna anului 1940.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi când maşina de război - Germania - era foarte puternică. Primele ciocniri ale Germaniei au fost cu un popor care nu suporta jugul.

(În legătură cu agricultura iugoslavă)

După cum chinezii au făcut comune populare.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Şi chinezii la început au avut forme mai inferioare [sic!].

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Iugoslavii stau mai bine ca polonezii în agricultură.

...

Tov. Leontin Sălăjan: În legătură cu autoconducerea muncitorească, Hruşciov nu a spus că este cea mai avansată formă de organizare, ci că merită să fie studiată.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când l-au auzit pe tovarăşul Bodnăraş, chinezii or fi spus: acesta vine direct de la Belgrad!

...

Nici chinezii nu spun că în Declaraţie scrie că Iugoslavia nu este ţară socialistă.

Tov. Emil Bodnăraş: În Declaraţie n-am dat nici o calificare, însă chinezii şi Hruşciov s-au înţeles să nu ridice această problemă.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Ei spuneau că s-au înţeles cu sovieticii ca în Declaraţie să nu se scrie nici că este socialistă, nici că nu este socialistă, în schimb niciodată să nu se spună că Iugoslavia este o ţară socialistă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: V-aţi înţeles voi, apoi daţi-ne voie să vă criticăm, de ce nu ne-aţi spus şi nouă. Uite cum doi mari se pot înţelege şi apoi pun pe seama celorlalţi nu ştiu ce. La momentul potrivit exact aşa să se spună.

Tov. Chivu Stoica: Chinezii spuneau aşa: În legătură cu Iugoslavia noi ne-am înţeles cu sovieticii ca în Declaraţie să nu trecem nici că este ţară socialistă, dar nici că nu este ţară socialistă, însă niciodată să nu spunem că ea este ţară socialistă. Totuşi Hruşciov numai la câteva ore după semnarea Declaraţiei, la banchet, a spus că Iugoslavia este ţară socialistă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să le spunem: cum v-aţi putut voi înţelege, de ce nu aţi spus la Consfătuire acest lucru? Nu se poate aşa. Noi ne-am purtat cinstit şi corect şi de aceea cerem la toţi să se poarte aşa.

...

Între cine există divergenţe, între noi şi Uniunea Sovietică? Asta este altă chestiune. Am crezut că există divergenţe între noi toţi şi Uniunea Sovietică. Se vede că există mai multe categorii de divergenţe.

Cel mai mare lucru care trebuie să-l reproşăm este că au ascuns, s-au înţeles între ei.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Asupra acestor probleme ei au căzut de acord cu Hruşciov, însă Hruşciov şi-a luat o serie de angajamente pe care nu le-a respectat.

Tov. Alexandru Bârlădeanu: Când Hruşciov spunea: eu, voi - era bine, însă când Hruşciov a spus numai "eu" - nu mai este bine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Unde era aprecierea aceasta a lor, că ei au adoptat o apreciere făcută de sovietici şi că - culmea - după ce sovieticii au făcut această apreciere, au revenit asupra ei, în timp ce noi ne-am luat după ei.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Tovarăşul Bodnăraş a spus că P.C.U.S. a dat apreciere Programului U.C.I., însă ei pretind că chinezii au dat această apreciere.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am avut două documente: am avut copia scrisorii lui Hruşciov către P.C.C. şi răspunsul lui Mao Tze-dun la această scrisoare din aprilie 1958. Chinezii hotărâse[ră] să trimită delegaţie la Congresul U.C.I. Hruşciov a făcut un demers în care făcea aprecieri asupra Programului şi arăta că sovieticii nu mai trimit delegaţie, dându-le de înţeles chinezilor ca nici ei să nu trimită. La acest demers Mao Tze-dun răspunde: am primit scrisoarea dv. şi noi socotim că nu mai trebuie să trimitem o delegaţie, că să ne limităm numai la observator.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici trebuie precizat că atunci când s-au dus discuţii asupra Iugoslaviei, dânşii s-au înţeles să nu se dea formularea că este sau nu este o ţară socialistă, dar între ei s-au înţeles că nu este o ţară socialistă.

Tov. Emil Bodnăraş: Chinezii au făcut un compromis cu sovieticii, iar în Declaraţie a rămas aşa cum cunoaştem. Chinezii intenţionau să se treacă în Declaraţie că Iugoslavia nu este o ţară socialistă şi trebuie scoasă din evidenţa comunităţii socialiste. Cu acest lucru era de acord şi Kozlov şi Hruşciov, dar s-au înţeles să nu se treacă în Declaraţie nici că este socialistă, dar nici că nu este ţară socialistă, însă niciodată să nu se spună că este o ţară

socialistă. Deci ei au căzut de acord. Ei spun că a doua zi, la masă, Hruşciov a declarat că Iugoslavia este ţară socialistă.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Hruşciov ne-a spus că la Consfătuire Mao Tze-dun a stat de vorbă cu iugoslavii şi le-a spus: nu-i nimic dacă nu semnaţi acum, o să semnaţi mai târziu. O să se supere puţin gazdele, dar nu-i nimic.

Tov. Emil Bodnăraş: Hruşciov trebuia să facă uz de asemenea documente.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Interesant este că chinezii au răspuns la scrisoarea sovieticilor. Hruşciov, în numele Partidului, a scris chinezilor o scrisoare în legătură cu Congresul U.C.I. şi îi anunţa că ei nu mai trimit delegaţie acolo. La scrisoarea aceasta răspunde Mao Tze-dun, tot în numele Prezidiului lor, că şi ei socotesc că nu mai trebuie să trimită delegaţie acolo. Deci aici chinezii s-au aliniat la ceea ce spunea Hruşciov. De aici reiese cu atât mai mult că toată caracterizarea a fost făcută de sovietici şi ceilalţi s-au aliniat.

Compromisul între ei a fost la Consfătuire, când s-a pus problema: Iugoslavia este sau nu este ţară socialistă? Chinezii au insistat să se treacă că nu este ţară socialistă, însă până la urmă au ajuns la înţelegere cu sovieticii să nu ne referim în Declaraţie nici că este, nici că nu este ţară socialistă, rămânând formularea pe care o cunoaştem în Declaraţie.

Chinezii au tot temeiul să se pronunţe în felul acesta în baza compromisului care a intervenit între ei şi sovietici pe seama Iugoslaviei. Cum poţi să zici după aceasta ce pofteşti? Când aude pe Hruşciov la banchet că totuşi Iugoslavia este ţară socialistă, sigur că pe celălalt îl uimeşte. Chinezii au înţeles compromisul că şi Hruşciov este de acord cu ei că Iugoslavia nu este ţară socialistă.

...

Ce rigiditate, ce lipsă de bunăvoinţă se observă în tratarea conţinutului lucrurilor, te duci după sentimente, după pornirea care o ai, aş spune o pornire primitivă faţă de un stat, faţă de un popor. Aceasta este consecinţa compromisului.

Eu am simţit că aici este ceva compromis când am fost la Moscova. Am observat o discuţie între Suslov şi chinezi şi am atras atenţia lui Hruşciov că nu îmi este clară această discuţie.

Tov. Petre Borilă: În comisie, după ce s-a discutat o lună de zile în plină contrazicere, s-a făcut o pauză şi după pauză atât chinezii cât şi sovieticii au spus: suntem de acord să rămână aşa.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vede că în pauză s-au înţeles între ei. Mie mi se pare că atunci când am vorbit cu Hruşciov, m-am referit la această înţelegere!

Tov. Petre Borilă: Apoi a urmat aproape o lună de zile Consfătuirea şi atunci la fel dintr-odată s-a ajuns la acord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acesta este rezultatul muncii în doi, în culise.

Chinezii au tot dreptul să pretindă la ceea ce au făcut concesii.

Este clar că şi sovieticii au fost de acord că Iugoslavia nu este o ţară socialistă.

Tov. Emil Bodnăraş: Se vede clar cât de departe merg relaţiile bilaterale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici intervine jocul de interese, prin faptul că Iugoslavia joacă rolul de sfătuitor, de lider al ţărilor neangajate. Acolo s-au întâlnit cu chinezii şi chinezii au spus: uite, mă întâlnesc cu revizionistul. Accentul acesta de duritate al chinezilor faţă de Iugoslavia tocmai de aici porneşte.

Ceea ce spuneaţi voi că Mao Tze-dun a spus iugoslavilor la Consfătuire era tocmai o atitudine de înţelegere faţă de poziţia iugoslavă.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Chinezii nu i-au criticat pe iugoslavi nici la Consfătuire şi nici după aceea.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vedeţi o parte pozitivă aici: să aşteptăm 10-20 de ani, fiţi vigilenţi, observaţi unde duc lucrurile. Avem păreri deosebite între noi, să fie aşa şi viaţa va demonstra. Este interesant totuşi.

...

Tov. Nicolae Ceauşescu: Asupra problemei iugoslave am avut o discuţie în maşină cu U Siu-ciuan. Acesta a fost ambasador în Iugoslavia mai mulţi ani.

U Siu Ciuan la un moment dat îmi spune: "Problema iugoslavă noi o împărţim în două perioade: În primii cinci ani după eliberare noi am avut relaţii bune cu Iugoslavia. Eu am fost ambasador acolo. Noi am căutat să apropiem Iugoslavia şi lucrurile mergeau bine. Trebuie să spunem că în această perioadă iugoslavii au încercat să ne aţâţe împotriva Uniunii Sovietice, dar după congresul lor din 1958 şi îndeosebi din 1959 ei au început să se îndrepte împotriva noastră şi să treacă mai mult spre Uniunea Sovietică şi de aici a început răcirea relaţiilor dintre noi". De aici reiese că chinezii au căutat să atragă Iugoslavia de partea lor.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi că Iugoslavia se ferea de baghetă.

Tov. Nicolae Ceauşescu: El mi-a mai spus: Noi am discutat asupra celor spuse de voi în legătură cu Iugoslavia şi n-am avea nimic împotrivă dacă iugoslavii ar spune că Programul lor nu are valabilitate internaţională şi ar fi valabil numai pentru ţara lor. Sigur că este o problemă internă a lor felul cum ei construiesc socialismul, dar în momentul când recomandă această linie şi altor ţări, suntem obligaţi să luăm poziţie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar nu i-ai spus: dar dacă iugoslavii v-ar recomanda Programul lor, voi o să-l luaţi?!

Tov. Nicolae Ceauşescu: Eu am discutat mult cu el şi i-am spus că nimeni nu este obligat să folosească în activitatea sa o anumită linie pe care o foloseşte în construirea socialismului un partid sau altul şi că noi suntem împotrivă ca cineva să impună acest lucru.

Şi chinezii au spus: mai sunt lucruri care şi noi le studiem în legătură cu Iugoslavia, nu le cunoaştem pe toate, dar poziţia noastră depinde şi de felul cum iugoslavii vor acţiona în viitor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Toate aceste chestiuni să fie trecute pe o notiţă, separat.

...

(În legătură cu întrebarea pusă de chinezi, referitor la poziţia noastră faţă de exploziile nucleare chineze în viitor)

Tov. I.Gh. Maurer: Hruşciov a spus că nu se va opune experienţelor nucleare chineze.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chiar dacă ar fi spus tov. Maurer: ne opunem! Cu ce? Cu un oftat. Şi noi dacă am avea o bombă atomică, am exploda-o şi noi, dar unde?

(Şedinţa din ziua de 7 martie 1964)

(În legătură cu poziţia noastră C.A.E.R.)

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În fond Uniunea Oţelului şi Cărbunelui nu are nimic socialist în ea.

...

Avea dreptate Hruşciov când spunea: vreţi să-i aduceţi în C.A.E.R., să aveţi aliaţi şi să ne puneţi în minoritate?! Rezultă că ei vor să intre în C.A.E.R.?

Tov. I.Gh. Maurer: Da, ei sunt de acord.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Noi putem face o surpriză acum în aprilie la Comitetul Executiv al C.A.E.R., să spunem: ce atitudine ia Comitetul Executiv în această problemă ca s-o putem raporta Consfătuirii primilor secretari?

Tov. I.Gh. Maurer: Chinezii au spus că vor să participe la o organizaţie creată pe baze noi, nu ca observatori.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chinezii vor parcă cu tot dinadinsul ca partea cealaltă să publice materialele plenarei, să le dea riposta. Parcă le-ar face o mare plăcere, o mare cinste să le dea riposta.

...

Ei au făcut o statistică a tuturor materialelor polemice care le-au publicat ceilalţi. Să vedeţi ce greu este să discuţi în aceste condiţii. Ce, vreţi să nu răspundem la toate acestea, aceasta este lipsă de egalitate, noi suntem pentru principiul egalităţii! Aici a fost o ofensivă puternică, erau enervaţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Erau aprinşi.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vedeţi cum spun chinezii, nu trebuie făcut o tragedie din polemica publică, nu o să cadă cerul... Este interesant.

...

Caută, provoacă, ca ceilalţi să execute ceea ce au promis.

...

(Când chinezii spun că trebuie să ne supunem adevărului)

Numai să nu confundaţi adevărurile. Ca să vedeţi ce logică încurcată.

Tov. Emil Bodnăraş: Sunt două logici deosebite.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Când o să auzim şi ce a spus Hruşciov, o să ne dăm mai bine seama care este cauza divergenţelor.

...

Tov. Nicolae Ceauşescu: Înainte de a primi scrisoarea de acasă, noi am avut o discuţie luni şi ne-am înţeles ca totuşi să mai discutăm cu ei, să mai repunem încă o dată problema, să mai încercăm. Chiar dacă o nouă discuţie cu ei nu va da rezultate, totuşi să se vadă că preocuparea noastră nu este vizita, ci găsirea unei soluţii pentru încetarea polemicii.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi atunci s-a hotărât ca tov. Ceauşescu să ceară să stea de vorbă cu un membru al delegaţiei chineze căruia să-i arate că am mai primit şi alte veşti de acasă în legătură cu atitudinea altor partide privind încetarea polemicii, să le mai împrospăteze cele înfăţişate de noi şi dacă faţă de această situaţie chinezii mai socotesc că este cazul să mai aibă loc o şedinţă pe această temă, să hotărască ei, iar dacă socotesc că nu este nimic de modificat în atitudinea lor, să nu mai aibă loc încă o şedinţă.

Discuţia a avut loc cu Pân Ci-jen şi după această discuţie partea chineză a convocat din nou o şedinţă. Era o nouă formă de politeţe, pentru a nu lăsa impresia că am cerut o nouă şedinţă şi ei nu aprobă, deşi s-au situat pe aceeaşi poziţie.

Acum o să ascultaţi conţinutul convorbirii tovarăşului Ceauşescu cu Pân Ci-jen.

(Tovarăşul Păcuraru Andrei dă citire stenogramei)

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dacă sunt 2 000 de articole prin care chinezii au fost atacaţi, pot eu să spun că sunt numai 100. Sunt 40 de partide care au luat hotărâri, rezoluţii prin care i-au condamnat pe chinezi...

Tov. Nicolae Ceauşescu: Plus opt partide care au publicat articole polemice.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pe toate le-au notat cu cea mai mare minuţiozitate, ca să vină să spună: ce vreţi, am fost atacaţi, să nu răspundem n-ar fi drept. Sau poate credeţi că toţi aceştia îşi vor face autocritica, vor spune că n-au procedat just?! Atunci, sigur, ce putem să răspundem. Nici cei ce au scris cele 2 000 de articole şi nici cele 42 de partide care au luat diferite hotărâri nu ne-au spus că sunt gata să ia hotărâri de anulare. Din stenogramă se vede că nici tovarăşii noştri n-au avut ce spune şi au ascultat numai.

...

interesant, că le-au putut număra că sunt 2000 de articole.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Chinezii au la Moscova 12 oameni care nu fac altceva decât citesc presa sovietică și ascultă emisiunile de radio.

Tov. Gh. Gaston Marin: Nu duc lipsă de forță de muncă.

Tov. Emil Bodnăraș: Eu cred că ei au evidența și celor care n-au vorbit nimic împotriva lor, ci doar s-au uitat strâmb!

...

(De ce nu l-ați oprit pe Hrușciov să nu ducă polemică...)

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De ce nu le-ați spus: cum puteam să-l oprim noi, el era la tribună!

...

De unde știu chinezii că Hrușciov i-a spus lui Adenauer că îi este teamă de chinezi? Aici poate să fie și o intrigă, nu sunt mulțumiți cu ceea ce este, dacă se poate chiar să se ajungă la ciocniri militare.

...

Ce bine ar fi fost dacă sovieticii în loc de plenară ar fi făcut o discuție sinceră cu chinezii, i-ar fi înmuiat pe chinezi, sigur fără să se renunțe la pozițiile principale.

Tov. Petre Borilă: Un lucru este cert: chinezii nu au încredere în Hrușciov.

(ultima ședință cu chinezii)

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acestea au fost indicațiile date de noi, ca la sfârșit să se vadă clar poziția noastră.

...

Tov. Alex. Bârlădeanu: Vedeți cum pun chinezii problema: să nu spuneți nimic nici de coexistență pașnică și nici despre altceva. Să nu se mai ridice nici o problemă în care există divergențe.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chinezii amestecă lucrurile juste cu cele nejuste.

...

Este interesant că în a doua parte a discuțiilor, deși la prima vedere arată că sunt în ofensivă, ei caută să-și apere punctul lor de vedere, sunt în defensivă.

...

Ascultați, tovarăși, ce spune Mao Tze-dun. Eu am atras atenția lui Hrușciov că trebuie să înțeleagă psihologia acestor oameni, să înțeleagă în ce condiții și în ce loc acționează acești oameni. Dacă vrei să discuți cu un comunist chinez, nu trebuie să-l confunzi cu un comunist din Europa.

...

După cum se vede, lucrurile nu s-au înrăutățit din 1960, ci mai înainte. ...

Tov. Alex. Bârlădeanu: Aici este o ironie, în sensul că dacă îi dă flota Uniunii Sovietice, China va fi cotropită și Mao Tze-dun va fi înlăturat.

...

Tov. Emil Bodnăraș: Mao Tze-dun spune că dacă n-ar fi o polemică, am putea avea noi această atitudine independentă?

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Este a treia oară când tovarășul Maurer subliniază că n-au fost trimiși de nimeni în China, ci pe baza concluziilor noastre proprii, lucru dictat de conștiința noastră. Foarte bine a făcut că a arătat acest lucru.

...

Tov. Emil Bodnăraș: Kang Sheng a tăcut tot timpul, numai la convorbirea cu Mao Tze-dun a vorbit.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vede o unitate perfectă între ceea ce a spus delegația chineză și ceea ce spune Mao Tze-dun. Este același lucru într-o formă concentrată.

...

Este un adevăr acesta că noi am fost pentru polemică!

Tov. Emil Bodnăraș: Însă nu este adevărat că i-am criticat pe nume.

Tov. Nicolae Ceaușescu: De fapt, noi ne-am exprimat regretul că se continuă polemica publică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când v-a întrebat: dar voi ce sunteți? Trebuia să-i spuneți: mijlocași.

...

Tov. I.Gh. Maurer: După întrevederea cu Mao Tze-dun a urmat o masă unde n-au fost nici un fel de discuții.

În Coreea noi n-am făcut altceva decât să repetăm toate aceste lucruri care le-am spus și chinezilor.

În ce-l privește pe Kim Ir Sen, din tot ce a spus nu poți să-ți dai seama de nimic. Zice, noi suntem împotriva polemicii publice, ca după ce am plecat să publice materiale polemice.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să facem o pauză de 10 minute. (toți tovarășii sunt de acord.)

După pauză

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se poate spune că am avut cu ei o discuție sinceră, deschisă și cuprinzătoare.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Și cu un efect: și-au dat seama că nu ascultăm nici de bagheta lor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Lucrurile s-au desfășurat așa cum a fost stabilit de acasă. Sigur, nu se putea să eliminăm cu totul problemele de fond, ele trebuiau cel puțin atinse. Foarte just s-a spus că noi nu ne-am dus să discutăm lucruri de fond. Foarte bine că i-am ascultat, că au apărut un șir de lucruri noi de care pentru prima dată am luat cunoștință, unele lucruri chiar mai intime. Această întâlnire este foarte folositoare din acest punct de vedere, ne-am dat seama mai bine cum au evoluat, cum s-au ascuțit lucrurile din ce în ce mai mult. Probabil că nici n-au spus ei totul, mai au încă rezerve pe care le țin. Discuțiile au confirmat pe deplin evaluările făcute de noi înainte.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Problemele se vor mai complica puțin dacă chinezii fac bomba atomică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu mă îndoiesc de acest lucru. Am altă apreciere. Consider că din moment ce au ajuns la înțelegere cu Franța, trecând la schimbul de ambasadori, China va intra într-o etapă nouă[219]. Sigur că De Gaulle are interesele sale, interese legate de voiajul lui Ciu En-lai, având în vedere declarațiile acestuia ici-colo. În orice caz, China și Franța s-au hotărât să joace rolul de mari puteri pe plan mondial, să nu mai stea în umbra nimănui. China de aceea a pornit la lărgirea relațiilor, azi cu Franța are relații diplomatice, oficiale, cu Anglia are relații neoficiale[220], dar care se exemplifică [amplifică] cu alte țări, aceste relații ei sunt dispuși să le înmulțească.

---

[219] Recunoașterea R.P. Chineze de către Franța în ianuarie 1964 și acceptarea schimbului de ambasadori însemna o spargere a blocadei diplomatice a țărilor occidentale și o lovitură pentru Statele Unite ale Americii.

[220] Anglia a recunoscut R.P. Chineză încă din 1950, datorită intereselor sale în regiune, dar a evitat să stabilească relații diplomatice.

Asemenea tendinţe se văd şi din partea cealaltă, din partea ţărilor capitaliste, nu mai vorbesc de aşa zisele ţări neangajate, nealiniate, indiferent cum se vor numi ele.

Viaţa dovedeşte cât este de just ceea ce spun ei şi consider că asta îi ajută pe chinezi în mod realist să păşească la relaţii normale, inclusiv participarea lor la O.N.U., cu toate declaraţiile lor. Ei vor să fie chemaţi la O.N.U. cu muzică şi cu flori.

Când s-a pus problema ce va face Franţa cu Cian Kai-şi, desigur Franţa şi-a făcut socotelile sale, acest lucru l-au înţeles şi chinezii şi a reieşit că parcă ar exista o anumită înţelegere între Franţa şi China. În realitate a fost o înţelegere, dar nu o înţelegere totală, în sensul părerii exprimate de chinezi şi nici în sensul părerii exprimate de francezi. În realitate, pe chinezi nu i-a deranjat cu nimic legăturile Franţei cu Cian Kai-şi şi nici n-au protestat împotriva acestui lucru. Se vede clar dorinţa Chinei de a-şi lărgi relaţiile şi contactele cu alte ţări.

Ce spun chinezii acum? Am fost ţinuţi în afară, am admis aceasta; am trăit în umbra altora, am admis, dar acum vrem să ne luăm rolul. Şi vor avea relaţii cu cea mai mare parte din ţări. Nu este exclus ca şi în atitudinea S.U.A. să se producă schimbări.

Ţările capitaliste văd în înrăutăţirea relaţiilor dintre China şi Uniunea Sovietică fondul lucrurilor. Ei au aşteptat de mult acest lucru, au dorit şi doresc aceasta şi ar fi nişte proşti să nu dorească. Lucrurile se desfăşoară în această direcţie.

Socotesc că China, lărgindu-şi relaţiile în continuare în sensul celor realizate cu Franţa, va trebui să se îngrijească să nu le strice, ci dimpotrivă, să le consolideze. De aceea şi în problema păcii, coexistenţei paşnice nu se poate să nu-şi modifice poziţia. Deja au apărut formulări diferite de până acum în ce priveşte frontul antiimperialist. Chinezii spun aşa: toate popoarele, inclusiv toate popoarele din ţările capitaliste dezvoltate, uniţi-vă într-un front comun cu popoarele de curând eliberate împotriva duşmanului numărul unu al popoarelor - imperialismul american. Aceasta este ultima lozincă pe care ei au lansat-o.

În prezent, Japonia caută să se elibereze cât mai curând de tutela americană; Franţa trebuie sprijinită, că manifestă independenţă faţă de imperialismul american; Italia şi Germania Federală vor simţi nevoia să se elibereze de imperialismul american. Acestea sunt planurile pe baza cărora acţionează chinezii. Azi au luat legături cu Franţa, mâine cu Italia, Japonia, R.F.G., nu trebuie să ne grăbim.

China este o mare piaţă. Noi trebuie să vedem ce posibilităţi reale sunt pentru toţi ceilalţi în ce priveşte piaţa chineză. Toţi văd în China condiţii prielnice pentru afaceri minunate. Japonezii consideră această zonă ca tradiţională şi firească pentru ei. Toţi îşi dau seama că metodele şi mijloacele din trecut nu mai sunt valabile pentru a transforma China într-o rezervă de materii prime şi în acelaşi timp într-o piaţă de desfacere. Nu mai este China din trecut, căreia cu forţa armelor să-i impună să devină o sursă de materii prime. Noi trebuie să facem o examinare mai adâncă asupra acestor probleme.

Consider că China a trecut într-o nouă etapă a activităţii sale. Ea este hotărâtă să joace rolul unei mari puteri, nu va mai accepta să trăiască în umbra nimănui din acest punct de vedere. Ea consideră că poate să joace rolul de mare putere prin faptul că lumea a ajuns să judece că orice măsură s-ar lua, fără China nu are nici o valoare. Aşa se pronunţă cercuri din ce în ce mai numeroase şi, după părerea mea, se pronunţă raţional. Nimeni nu poate să considere că în viitor China nu va poseda ce astăzi posedă S.U.A., Anglia, Franţa, Uniunea Sovietică, chiar dacă nu se poate pune semnul egalităţii între China şi S.U.A., între China şi Uniunea Sovietică, din punct de vedere al posibilităţilor materiale, economice, tehnico-ştiinţifice.

Voi aţi vizitat acolo o expoziţie. Aţi văzut lucruri interesante şi nu întâmplător a dezvoltat electrotehnica. Poporul chinez este un popor migălos, perseverent, conştiincios, îndemânatec. Ei au spus - şi ceea ce au spus nu este o laudă - că vor ajunge să facă lucruri de care unii se tem. Cea mai mare teamă a imperialiştilor americani este că China va ajunge să

explodeze bomba atomică. Nu văd de ce trebuie noi să ne înspăimântăm de acest lucru. De ce s-o condamnăm pentru acest lucru? De altfel, nici Hruşciov şi nici S.U.A. nu ar putea împiedica dacă China doreşte să aibă bomba atomică. Având mijlocul acesta, nu văd că în lume s-ar crea un pericol mai mare decât este astăzi. Tocmai datorită faptului că Uniunea Sovietică deţine bomba atomică, S.U.A., Anglia, Franţa îşi dau seama de pericolul care există. Eu cred că nu este nici un motiv să ne speriem de acest lucru.

Pe ce temei să le atribuim chinezilor că ei vor război? Numai pentru că au avut loc ciocniri între China şi India? A căuta cine este de vină sau a afirma că de vină este numai China, n-ar fi just. Noi am fost în India şi am văzut ce belicoşi sunt, ce îngâmfaţi. Ce, numai cu China au avut ei probleme de graniţă? Dacă am considera că indienii aceştia ar umbla numai cu ramura de măslin, ar însemna să fim naivi. Aţi văzut în India ce milităroşi sunt, ce grozavi. Dar ce, forţa constă numai în turbane, voi vreţi să ne măturaţi? la să vă tragem noi una. Indienii s-au văzut nevoiţi să dea înapoi şi acum chinezii înclină să rezolve acest diferend cu India. Acum probabil este numai un gând, ei nu au declarat, ceilalţi consideră că diferendul cu Uniunea Sovietică este mai grav, mai grav decât cel cu India. Aşa judec eu, poate greşesc.

Fapt este că China nu mai vrea să trăiască în umbra nimănui, vrea să joace rol de mare putere, să-şi spună cuvântul în problemele mari ale omenirii, că este hotărâtă să aibă ceea ce au sovieticii, americanii, englezii, francezii. Dar de ce să fim împotrivă?

Tov. Leontin Sălăjan: Poate în curând o va avea şi R.F.G.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta e mai greu. Însă în ziua când China va fi chemată să-şi spună cuvântul asupra problemelor vitale ale lumii, nu văd de ce trebuie să vedem în ei nişte aventurieri şi să-i tratăm ca atare. Ar însemna să simplificăm lucrurile - sunteţi nişte ciume, holere şi nici nu merită să ne uităm la voi. Asta nu se poate.

Unii au considerat ca nepotrivită acţiunea noastră de a găsi o cale de încetare a polemicii. În orice caz este mai avantajos de a găsi un limbaj comun cu chinezii în ce priveşte lupta pentru socialism pentru care avem o bază comună, o ideologie comună de luptă antiimperialistă, anticapitalistă, chiar dacă ne deosebim în multe privinţe în aprecierea lucrurilor. Chinezii spun că nu sunt de acord cu noi în ce priveşte coexistenţa paşnică cu imperialismul. Bine, dar dacă cu imperialismul nu avem coexistenţă paşnică, atunci cu cine, noi între noi? Şi ei spun că sunt pentru coexistenţa paşnică, însă nu-mi dau seama ce vor oamenii aceştia. Nu vor coexistenţă paşnică, vor război, atunci de ce au încheiat înţelegere cu Franţa? Trebuie mult mai adânc să analizăm problemele.

Eu consider că prin faptul că o lună de zile s-a încetat polemica publică, am obţinut un armistiţiu, acesta este un câştig, un succes, aceasta a arătat că se poate sta de vorbă cu aceşti oameni, că atunci când există bunăvoinţă de a examina lucrurile în mod sincer, polemica se poate opri.

Lucrurile au ajuns la un aşa ascuţiş, la o aşa învrăjbire, în aşa rană adâncă şi la aşa o neîncredere, încât nu mai crede deloc unul în altul. Peste tot spun: nu avem încredere. Chinezii parcă ţipau: ce cereţi de la noi, nu este echitabil, ca şi cum am fi fost porumbeii păcii lui Hruşciov, parcă ar fi fost o delegaţie trimisă de P.C.U.S. şi nu de partidul nostru. De câteva ori au spus deschis acest lucru.

Consider că bine aţi procedat voi acolo, în primul rând că tov. Maurer a subliniat că acest demers este un rezultat al îngrijorării noastre, al conştiinţei noastre. A fost bine că s-a insistat asupra acestui lucru, pentru că ei credeau că este o capcană întinsă de Hruşciov.

Trebuie totuşi ţinut seama că P.C.C. reprezintă un popor de 700 milioane de oameni.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Şi că are influenţă în întreaga Asie, nu numai în partidele comuniste şi muncitoreşti, dar şi în opinia publică. Excluderea Chinei din mişcare înseamnă izolarea unei jumătăţi din omenire.

În chestiunea cu India, chinezii au spus aşa: dacă indienii ne vor mai ataca, vom chema la faţa locului reprezentanţi ai ţărilor participante la Conferinţa de la Colombo şi în prezenţa lor le vom da riposta cuvenită. Atunci se va vedea cine sunt agresorii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În problema conflictului cu India, cred că a fost cel puţin o lipsă de tact din partea noastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Poziţia Uniunii Sovietice i-a încurajat pe indieni.

Tov. Chivu Stoica: Chinezii au spus că au dovezi certe că Dange[221] este agent al lui Nehru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi noi am văzut că nu există deosebiri între Dange şi oamenii lui Nehru.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Ei au spus că au documente din care reiese că Dange a spus care comunişti să fie eliberaţi şi care nu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi trebuie să ţinem seama în aprecierile noastre de această mişcare efectuată de chinezi în ultimele luni: că [re]luarea relaţiilor diplomatice cu Franţa este o cotitură de mare importanţă realizată de China, bazată pe o apreciere justă. Acesta este un act realist din partea Franţei şi la asemenea momente vom mai fi martori. Aşa cum imperialismul american nu poate să izoleze Cuba, s-o pună în carantină, cu atât mai mult nu poate fi izolată China. China mult timp a spus: o să vină ei la noi. Şi într-adevăr au venit. Au fost căutaţi de Franţa. Şi trimiterea lui Podgornâi în Franţa are o anumită semnificaţie; merită să mai reflectăm asupra acestei probleme. Atitudinea Franţei are o mare semnificaţie. Văd în aceasta elemente de descompunere a NATO, văd în aceasta elemente de opunere faţă de S.U.A.; zice, noi putem să ne ducem foarte bine politica în Europa şi fără S.U.A., că avem mai mult de câştigat în această privinţă dacă ne vom duce singuri politica.

Sigur, Franţa vrea să joace şi ea rolul ei. De aceea a dat cu piciorul Angliei, s-o pună departe de Piaţa comună. Deci lumea va deveni din ce în ce mai îngustă, contradicţiile vor creşte şi chinezii nu fac altfel decât să folosească aceste contradicţii.

Ultima lozincă dată de chinezi este altfel decât cea dinainte. Ei spun: popoare, ridicaţi-vă împotriva duşmanului vostru comun - imperialismul american, duşmanul libertăţilor ş.a.m.d. Cine sunt aceste popoare? Franţa, Anglia, Japonia ş.a. Nici nu se mai pune problema luptei de clasă. Deci toate popoarele din Europa, America Latină, Asia, Africa - toţi să lupte împotriva imperialismului american. Aţi reţinut lozinca aceasta - front unic împotriva americanilor. Aceasta coincide cu acţiunile întreprinse recent de Franţa, Italia, Japonia, R.F.G.

Tov. Leontin Sălăjan: Şi cu Indonezia.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aveau şi înainte relaţii cu Indonezia.

China are nevoie mai mare de Franţa, Italia, R.F.G., Anglia, Japonia decât cu ţările neangajate. Ea caută legături economice şi tocmai ce şi aceştia caută. Uite de ce aceste manevre ale chinezilor din ultima vreme n-au avut ecou. Totuşi, dacă China va continua să atace Uniunea Sovietică, va trezi teama celorlalţi faţă de China. Uniunea Sovietică nu poate fi eliminată aşa cum încearcă chinezii. Aceste încercări vor eşua, dacă bineînţeles Uniunea Sovietică va manifesta supleţe, abilitate. Eu sunt convins că nimeni altul nu va putea opri acest lucru decât această poziţie rigidă a chinezilor.

Ce au realizat chinezii la conferinţa aceasta a ţărilor din Asia şi Africa? Nici japonezii şi nici alţii n-au putut să se alăture lor, toţi au admirat şi salutat atitudinea reprezentantului Uniunii Sovietice, care a fost atacat, sigur, minus partea aceea care cuprindea atacuri. Dacă s-ar proceda cu minte şi să spună: de ce trebuie asta, de ce tulburaţi unitatea, toţi o să sară să

[221] Primul secretar al P.C. Indian.

apere Uniunea Sovietică. Sigur, totul trebuie făcut cu minte, cu tact. Eu nu spun să tacă, dar să nu folosească limbajul celuilalt.

Chiar şi în polemică, dacă chinezii caută scindarea, partea cealaltă bine ar fi să se mărginească la lucruri absolut principiale, fără a arunca invective ca troţkism, sectarism ş.a. Dacă nu, această polemică va degenera într-o ceartă, într-un scandal. Asta şi urmăresc chinezii. Vezi cu ochii cum împing lucrurile în direcţia aceasta.

Ce va fi în viitor? Pun ipoteza, o să avem o întâlnire, chinezii nu o să vină. Sau, să adoptăm ipoteza că nu vin şi nu vor veni nici alţii. S-ar împărţi mişcarea în două. Câţi sunt din aceştia şi câţi sunt din ceilalţi? Dacă aduni China, Indonezia, Japonia şi alţii, vezi câţi sunt.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Chinezii contează şi pe indieni. Ei chiar spuneau că în India lucrurile se vor schimba până în toamnă. Până în toamnă Dange va fi izgonit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cel mai bine ar fi să se ducă unii la ceilalţi, partidele frăţeşti să lupte pentru întărirea unităţii în interior şi să aşteptăm şi luna octombrie, aşa cum propun chinezii. Altfel, ruptura este ireparabilă.

Tov. I.Gh. Maurer: Eu propun să nu se mai citească stenograma din Coreea. Din această stenogramă reiese că Kim Ir Sen a fost de acord cu încetarea polemicii, a fost de acord cu acţiunea noastră, ca după aceea să publice articole polemice. Se vede cât a fost de sincer. Şi pe deasupra a reieşit clar că el nu este dispus să se bage în această acţiune.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dacă vom examina cu atenţie lucrurile, vom ajunge la concluzia că lui Kim Ir Sen îi convine această ceartă, ascuţirea divergenţelor, la fel cum le convine şi albanezilor şi iugoslavilor.

Tov. Chivu Stoica: Kim Ir Sen a subliniat că şi ei sunt nemulţumiţi de sovietici, pentru că sovieticii vor să domine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să nu ne facem nici un fel de iluzii, coreenii sunt interesaţi să continue lupta între cele două mari ţări. Ei din asta îşi fac socoteli meschine. Ei au avut de suferit şi de pe urma unora şi de pe urma altora.

Şi eu sunt de acord, dacă tovarăşii consideră că este bine să trecem la lectura stenogramei cu sovieticii.

Tov. Leonte Răutu: dă citire unei note de la Asociaţia Internaţională a juriştilor cu privire la poziţia chineză.

(Tovarăşul Păcuraru Andrei dă citire Stenogramei convorbirilor dintre delegaţia P.M.R. şi P.C.U.S.)

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Gata şi epitetul - asta este teoria nebunilor.

Sovieticilor le-ar conveni să se producă sciziune în interiorul P.C.C.

...

Se vede cu ce superficialitate, cu ce simplitate tratează lucrurile.

(în legătură cu afirmaţia tov. Hruşciov că au mai putut apare materiale polemice undeva într-un raion al Uniunii Sovietice, fără ca el să cunoască)

Aşa zic şi chinezii, nu ei scriu articole polemice, ci "Jenminjibao" şi "Hunţi".

Tov. Păcuraru Andrei: Asta este pe linia celor spuse la Bucureşti: eu nu pot şti tot ce se scrie!

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Exact ce spune şi partea cealaltă.

Tov. Leonte Răutu: În ultimul articol al chinezilor este un apel direct la schimbarea lui Hruşciov din conducere.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi noi ne-am pronunţat la timpul respectiv împotriva comunelor populare, dar am făcut un lucru greşit. De ce ne-am băgat noi în treburile interne

ale Chinei? Nu trebuia să ne amestecăm, după cum nici nouă nu ne place ca alții să se amestece în treburile noastre.

...

Măcar dacă ar recunoaște Hrușciov greșelile sale din agricultură cu destelenirea aceasta, cum a recunoscut Stalin. Stalin în fața mea a recunoscut, când am fost în Uniunea Sovietică. M-a întrebat câte gospodării colective am făcut și când i-am spus câte avem, a zis: este prea repede, nu faceți cum am făcut noi. Nu ne-a împins în grăbirea colectivizării agriculturii, de ce să spunem că ne-a împins.

...

Și de ce credeți că Mao Tze-dun i-a dat lui Hrușciov scrisoarea lui Pân De-huai? Tocmai că Pân De-huai era unul din aceia pe care Uniunea Sovietică conta. Nu întâmplător acesta a fost scos și pus la muncă de reeducare. Sovieticii totdeauna i-au subapreciat pe conducătorii chinezi, i-au crezut proști, dar nu sunt chiar așa.

...

(În legătură cu calculele făcute de Mao Tze-dun privind producția de orez...)

Cum face el este bine, însă în cazul lui Mao Tze-dun nu mai este bine.

Tov. Gheorghe Apostol: Cum reacționa Hrușciov când i-ați spus că chinezii doresc să se ia măsuri colective împotriva lor?

Tov. Emil Bodnăraș: Stătea și asculta.

...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi mai știm și altceva, știm că P.C.U.S. și P.C.C. s-au înțeles pe chestiunea grupului care a fugit din Coreea și care se ridicase împotriva conducerii Partidului Muncii din Coreea. Ei se înțelesese[ră] să-l determine pe Kim Ir Sen și colaboratorii săi apropiați să-i ierte pe aceștia și să-i reprimească în conducerea P.M.C. și să socotească că nu s-a întâmplat nimic, făcându-și chiar autocritica. Era un grup prochinez și un grup prosovietic care au vrut să răstoarne conducerea P.M.C. Aceste lucruri le-am putut afla de la chinezi, când am fost la Congresul al VIII-lea al P.C. Chinez și am primit invitație să mergem și în Coreea. Atunci am întrebat pe Mikoian și Ponomariov: ce credeți, este bine, este potrivit să mergem acolo? Ei au spus: ar fi bine să vă duceți și chiar să luați poziție în legătură cu problema cultului personalității, deci împotriva lui Kim Ir Sen.

Am fost acolo și când am văzut că Kim Ir Sen este foarte iubit de popor, de la copii până la oameni bătrâni, toți îl iubesc, ne-am gândit, ce facem noi? Atunci am schimbat placa și ei au simțit acest lucru.

Mai mult, aș atrage atenția că într-o discuție cu ambasadorul nostru, referindu-se la această situație, la încercarea P.C.U.S. și P.C.C. - respectiv Hrușciov și Mao Tze-dun - de a-l răsturna pe Kim Ir Sen și colaboratorii săi, prin intermediul celor două grupări, Kim Ir Sen spunea: vedeți ce înseamnă să te duci cu mâna întinsă, să-i rogi să primești ajutor? Eram prin Europa după ajutor și uite acasă ce se întâmplă! Ce înseamnă ajutorul prietenilor mari, la ce ajutor te poți aștepta din partea lor. Tov. Hrușciov a recunoscut față de noi că a făcut o greșeală. Mao Tze-dun a recunoscut de două ori, noi nu i-am primit pe aceia și am respins ceea ce s-a întreprins împotriva noastră. Și în continuare Kim Ir Sen spunea: au țipat, am dat afară consilierii lor, n-am avut nici relații cu ei un anumit timp, dar acum avem relații bune și cu chinezii și cu sovieticii.

Kim Ir Sen acesta este foarte șiret, el a spus: aveți grijă, poate vor să vă ajute cum au vrut să mă ajute și pe mine.

De aceea spun, poate să fie o greșeală a mea, că Kim Ir Sen zice: lasă-i să se bată acești doi mari. Consider că aceasta nu este o atitudine tocmai principială și justă, ci o atitudine de interese meschine.

Am observat acest lucru și la iugoslavi, să se împace dar nu pe spinarea altora, pentru că din păcate se mai poate întâmpla și așa. Să vedeți ce complexe sunt relațiile acestea.

Ce poți să faci? Hrușciov spune că Mao Tze-dun avea părerea despre Kim Ir Sen că este hitlerist!

Tov. Chivu Stoica: Noi ne-am întâlnit cu Kim Ir Sen la Pekin și acolo spunea că scrisoarea chinezilor este o bună bază de discuții. Însă el spunea: voi credeți în sinceritatea acestor propuneri?

Tov. Emil Bodnăraș: Hrușciov a spus că nu este suficient să crezi că polemica depinde numai de P.C.U.S. și P.C.C., marxism-leninismul este un bun al tuturor. Cei ce stau între acești doi mari nu au o poziție justă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu cred că așa a spus. Hrușciov a spus: nu vreți voi polemică, dar lăsați-ne pe noi, nu ne închideți nouă gura.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăși, să luăm o pauză pentru masă și apoi să continuăm. (toți tovarășii sunt de acord).

După pauză

Tov. Emil Bodnăraș: Hrușciov spunea că dacă Tito ar fi fost numai prim-secretar, ar putea să spună că ieri a fost prost și astăzi este deștept, însă este și președintele republicii. Probabil că Hrușciov de aceea a luat și funcția de președinte.

...

Tov. Alex. Bârlădeanu: Eu n-am înțeles, Hrușciov a spus ca în materialele de la plenară vor da o nouă apreciere Iugoslaviei?

Tov. Păcuraru Andrei: Nu, la o nouă consfătuire.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sovieticii știu că noi am discutat la Belgrad chestiunea aceasta, că va trebui să reexaminăm aprecierile date în Declarație cu privire la Iugoslavia.

...

În legătură cu convocarea Comitetului Consultativ, de fapt Ulbricht ne-a spus să răspundem direct la Moscova. Acum a venit o nouă scrisoare și spune de ce nu le-am răspuns. O să le răspundem.

Tov. Alex. Bârlădeanu: Tovarășul Hrușciov spune că imperialismul intră în legătură cu noi în mod separat. El ar vrea să intre numai prin el.

...

Tov. Nicolae Ceaușescu: Dimineața, când ne-am întâlnit cu Hrușciov, ne-a spus: uite vreau să vă comunic două lucruri: În primul rând, în ce privește consfătuirea Pactului de la Varșovia, să se amâne pentru o dată care se va stabili ulterior. În al doilea rând, că s-au hotărât să mai aștepte cu publicarea materialelor plenarei încă 10-20 de zile. Aceasta a fost esența discuției.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În legătură cu scrisoarea trimisă de Ulbricht. Este o scrisoare de câteva rânduri prin care ne spune că nu a primit răspuns la scrisoarea lui anterioară, că toate partidele au răspuns, numai noi n-am răspuns. Când ni s-a comunicat despre întâlnirea aceasta, a fost indicația lui să dăm răspuns direct Uniunii Sovietice. Să-i spunem: n-am știut că trebuie să vă trimitem și dv.

Acum fac propunerea să ni-l trimită pe Leuschner să ne spună despre ce este vorba. Noi suntem de acord să-l trimită oricând. Noi să-i spunem că acum, după primirea scrisorii, am ajuns la înțelegere cu tov. Hrușciov, că se poate amâna ședința aceasta.

Tov. Emil Bodnăraș: Să nu spunem nimic despre amânare. Asta e treaba lui Hrușciov, să spună el.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Propun să ridicăm şedinţa, iar în ce priveşte scrisoarea, mâine o să mai vedem. În principal noi suntem de acord să vină Leuschner. Este interesant să vedem ce vor.

Şedinţa s-a terminat la ora 17.00.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 12/1964, f. 4-34

28.

1964 aprilie 2. Note din şedinţa Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la continuarea polemicii sovieto-chineze şi poziţia părţii române.

Arhiva Biroului Politic al C.C. al P.M.R.
Nr. 247 / 25. 04. 1964

Note
din şedinţa Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din ziua de 2 aprilie 1964

Tov. Leonte Răutu citeşte scrisoarea C.C. al P.C.U.S. din 31 martie a.c., adresată C.C. al P.M.R. în legătură cu publicarea materialelor plenarei din februarie a.c. a P.C.U.S.

După terminarea citirii textului:

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Exprim aici convingerea mea fermă că continuarea polemicii îi va împinge pe chinezi şi mai mult pe linia de a trece la atacuri din ce în ce mai ascuţite împotriva P.C.U.S. şi a tovarăşului N.S. Hruşciov.

A rezultat clar din discuţiile pe care delegaţia partidului nostru le-a avut cu delegaţia chineză că chinezii cer să fie atacaţi, doresc foarte mult să fie atacaţi de P.C.U.S. pentru că, după cât se pare, altfel nu au argumente suficiente pentru a continua atacurile lor împotriva P.C.U.S. După ce ei au provocat toată această furtună de atacuri, le va fi foarte greu să dea înapoi.

Tov. Chivu Stoica: Când tov. Gheorghiu-Dej l-a primit pe Jegalin, a arătat acestuia că, cu prilejul tratativelor din iulie 1963 dintre delegaţiile P.C.U.S. şi P.C.C. s-a scăpat un moment foarte important care putea fi folosit pentru încetarea polemicii. Este vorba de discuţiile care s-au dus în jurul proiectului de comunicat cu privire la tratative şi când partea sovietică n-a fost de acord cu propunerea de a se adresa tuturor partidelor pentru încetarea polemicii, argumentând că n-au mandat din partea celorlalte partide.

Astăzi, când l-am primit pe Jegalin, mi-a comunicat că el a raportat acasă despre cele spuse de tov. Gh. Dej; ca urmare, s-a controlat în stenograma convorbirilor dintre cele două delegaţii şi Jegalin a primit răspunsul de acasă că nu există în stenogramă o asemenea problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi socotim în continuare că polemica trebuie să înceteze, pentru a se crea climatul favorabil unor discuţii constructive. Chiar în situaţia când se duce o polemică, după părerea noastră aceasta trebuie să se păstreze la un cadru principial, fără invective, epitete, înjurături.

Dacă cele două partide vor socoti să continue polemica pe aceeaşi linie ca şi până acum, n-au decât s-o continue. Noi, după părerea mea, va trebui să ascultăm, să urmărim desfăşurarea polemicii, dar să nu participăm la ea.

(Între timp se aduce şi stenograma convorbirilor dintre delegaţia P.C.U.S. şi P.C.C. şi tov. Ceauşescu şi tov. Răutu citesc pasajele respective unde s-a discutat între cele două delegaţii despre redactarea comunicatului)

Rezultă clar din textele citite aici că Suslov este descoperit prin faptul că a afirmat în aceste discuţii că partea sovietică şi partea chineză nu au mandat să vorbească în numele altor partide.

Tov. Emil Bodnăraş: Suslov în aceste discuţii a propus ca cele două partide să înceteze polemica şi să exprime speranţa că şi celelalte partide vor urma aceasta. Chinezii însă nu erau pentru încetarea imediată a polemicii de către cele două partide, ci au propus o formulare din care rezultă că cele două partide, împreună cu celelalte partide să caute soluţii echitabile, rezonabile pentru încetarea polemicii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mie încă nu-mi este clar de ce a fost nevoit Suslov să afirme cu acest prilej că n-au mandat să vorbească în numele altor partide.

Cred că Biroul Politic este de acord că în condiţiile nou create nu mai este cazul să se facă un nou apel din partea partidului nostru pentru încetarea polemicii. Noi am făcut tot ce ne-a stat în putinţă, din dorinţa sinceră de a găsi soluţii pentru încetarea polemicii.

La ultima scrisoare, care cuprindea şi proiectul nostru de Apel, adresată celor două partide, până acum ne-au răspuns sovieticii.

La ultima scrisoare, care cuprindea şi proiectul nostru de Apel adresat celor două partide, până acum ne-au răspuns sovieticii. Partea chineză n-a dat încă nici un răspuns. Se vede clar că chinezii pun la încercare răbdarea părţii sovietice, că ei fac tot ce le stă în putinţă pentru a aţâţa şi a determina partea sovietică să accepte lupta deschisă.

Am citit recent o informaţie din care rezultă că partea sovietică este pregătită să publice materialele plenarei, că au luat măsuri pentru a concentra materialele polemice în câteva ziare principale şi că ar fi dat indicaţii celor în drept să fie atenţi, să nu se facă exagerări[222].

Desigur, noi chiar dacă am vrea, tot nu-i putem opri să publice materiale polemice nici pe chinezi, nici pe sovietici şi nici pe alţii. Din partea noastră am făcut tot ce am putut, am rugat chiar partea sovietică să evite de a merge în întâmpinarea chinezilor prin publicarea unor materiale care conţin epitete, invective şi înjurături, de a menţine în cadrul polemicii o ţinută principială.

Din ultimele materiale publicate de chinezi rezultă clar că ei nu mai duc o polemică principială. Ceea ce ei fac în momentul de faţă poate fi caracterizat ca o acţiune dusă la o temperatură înaltă; în materialele lor folosesc asemenea cuvinte pe care nu le vor mai putea retrage. Situaţia este cu atât mai gravă cu cât în această polemică sunt antrenate partidele şi popoarele altor ţări, iar ca urmare, după părerea mea, se va crea o asemenea prăpastie între cele două partide şi popoare care n-a existat niciodată în istorie.

Desigur, după publicarea materialului plenarei din februarie a P.C.U.S. va avea loc o întrecere între partidele frăţeşti, fiecare căutând să-l întreacă pe celălalt în a înjura mai tare.

Consider că va trebui să explicăm partidului nostru însemnătatea misiunii întreprinse de noi, scopurile pe care le-a urmărit partidul nostru prin intervenţia făcută pentru încetarea polemicii, rezultatele obţinute, şi să exprimăm în acelaşi timp dezaprobarea noastră faţă de acţiunile întreprinse pentru continuarea polemicii. Să rezulte clar că, ca urmare a acţiunii noastre, timp de o lună, polemica a fost întreruptă, nu s-au publicat articole polemice şi nu s-a întâmplat nimic deosebit din această cauză, fapt care dovedeşte că dacă există dorinţa sinceră de a găsi soluţii se poate întrerupe polemica. Sigur, pentru a se realiza un acord

---

222 Materialele Plenarei C.C. al P.C.U.S. din februarie 1964, prin care era condamnată atitudinea P.C. Chinez în cadrul mişcării comuniste internaţionale – Hotărârea C.C. al P.C.U.S. şi raportul lui Suslov intitulat *Despre lupta P.C.U.S. pentru unitatea mişcării comuniste internaţionale* – vor fi publicate în „Pravda" din 3 aprilie 1964.

asupra acestei chestiuni este nevoie în primul rând de înţelegerea justă a necesităţii întreruperii polemicii în primul rând de către cele două partide - P.C.U.S. şi P.C.C.

Trebuie să explicăm partidului nostru că noi, în acţiunea pe care am întreprins-o, am fost animaţi de cele mai bune sentimente, de dorinţa sinceră de a face tot ce ne stă în putinţă pentru încetarea polemicii, pentru păstrarea unităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale.

Consider că este bine să facem chiar o declaraţie publică în legătură cu această poziţie a partidului nostru.

Noi va trebui să militâm în continuare pentru găsirea de soluţii pentru încetarea polemicii publice, să arătăm clar poziţia partidului nostru că orice continuare a polemicii poate aduce numai daune. Noi avem dreptul şi datoria să explicăm poziţia noastră într-o asemenea declaraţie publică, în care să arătăm că suntem împotriva oricărui fel de amestec în treburile interne ale altor partide, împotriva oricăror încercări de folosire a unor elemente nemulţumite din unele partide pentru a submina unitatea acestor partide din interior.

Să întocmim o declaraţie cuprinzătoare. Noi avem baza morală să spunem public părerile noastre în aşa fel încât aceasta să privească pe oricine - şi P.C.U.S. şi P.C.C.

De aceea, consider că este necesar să începem imediat să pregătim o declaraţie cuprinzătoare în legătură cu poziţia partidului nostru faţă de problemele fundamentale ale mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, din care însă să rezulte clar că noi nu ne angajăm în polemică nici din partea P.C.U.S. şi nici din partea P.C.C. Partea finală a acestei declaraţii trebuie să constituie un apel pentru încetarea polemicii.

În cadrul acestei declaraţii trebuie să atragem atenţia clar că discuţiile care se duc în momentul de faţă şi modul în care aceste discuţii sunt duse nu mai constituie o simplă polemică, că mergându-se mai departe pe această linie nu mai există posibilitate de oprire, ci se sapă o prăpastie fără fund între cele două partide şi cele două popoare. Dacă unii cred că o să reuşească să-i îngenuncheze pe ceilalţi, să-i determine să recunoască în mod deschis că au greşit şi că poziţia celorlalţi este pe deplin justă, aceştia îşi fac o iluzie deşartă.

Pentru mine apare în mod foarte clar în momentul de faţă că de ambele părţi, atât din partea P.C.U.S., cât şi din partea P.C.C. există dorinţa de hegemonie politică.

Desigur, deosebiri de păreri pot apare între unele partide pe diverse probleme. Şi noi am avut deosebiri de păreri cu P.C.U.S. în probleme C.A.E.R. Se poate pune întrebarea: de ce n-am început o polemică deschisă şi n-am mers la ruptură din cauza aceasta? Se cunoaşte doar că în perioada respectivă am fost atacaţi public, prelucraţi în cadrul organizaţiilor de partid din diferite ţări şi cu toate acestea noi ne-am păstrat calmul şi n-am răspuns tuturor aceste atacuri. În discuţia cu N.S. Hruşciov noi ne-am spus părerea clar şi la insistenţa lui de a nu dezvălui, noi am fost de acord. N-am publicat nimic în legătură cu deosebirile noastre de păreri în problema C.A.E.R.

Repet din nou[sic!], consider că trebuie să facem cât mai neîntârziat o asemenea declaraţie în lumina analizei activităţii delegaţiei noastre în China. Această declaraţie va trebui să fie aprobată de plenara C.C. şi să fie publicată ca document al C.C.

Cred că va fi foarte greu să rămânem în afara luptei polemice fără să ne afirmăm poziţia, totuşi cred că am face o greşeală dacă ne-am angaja în polemică de o parte sau de alta. Noi avem în momentul de faţă convingerea că nu vom putea împiedica ascuţirea polemicii. Avem convingerea că lucrurile se vor ascuţi în continuare, după cum avem convingerea că va urma o zi când problemele se vor reglementa şi cei care în momentul de faţă se înjură se vor pupa.

Subliniez din nou, în această declaraţie trebuie să tratăm poziţia partidului nostru în toate problemele fundamentale ca: problemele păcii şi războiului, coexistenţei paşnice,

principiile care trebuie să stea la baza relaţiilor dintre partidele frăţeşti pe baza celor stabilite în cele două declaraţii ale Consfătuirilor din 1957 şi 1960 etc., etc.

Rog Biroul Politic să fie de acord cu propunerea pe care am făcut-o şi să începem neîntârziat să întocmim această lucrare. La redactarea acestui material să participe aceiaşi tovarăşi care s-au ocupat de întocmirea proiectului nostru de Apel şi tovarăşii să aibă dreptul să atragă pe oricine consideră necesar din Biroul Politic.

Subliniez din nou, documentul pe care îl vom întocmi trebuie să fie larg, cuprinzător, argumentat, să fie convingător, să prezentăm compact misiunea pe care a întreprins-o partidul nostru, poziţia noastră în problemele fundamentale, chiar dacă vom repeta unele probleme care au fost puse în articolul semnat de tov. Maurer şi în alte ocazii.

Declaraţia să cuprindă referiri concrete la ceea ce se petrece în cadrul unei serii de partide, unde elemente nemulţumite, cu sprijinul chinezilor, au creat grupări scizioniste, dându-se drept partide marxist-leniniste, să arătăm pericolul sciziunii în cadrul diferitelor partide şi pericolul sciziunii în mişcarea comunistă internaţională.

Materialul să fie în aşa fel întocmit încât să nu rezulte că îi criticăm pe unii sau pe alţii, pentru că, după părerea mea, a spune că numai o parte este de vină ar fi nejust. Trebuie însă să criticăm fără adresă acele năravuri, acele metode nejuste care ne-au frământat, care au constituit obiect de preocupare pentru conducerea partidului nostru. În tratarea acestor probleme să ne păstrăm la un cadru principial.

Spre sfârşitul materialului, ca o romanţă care sună plăcut la ureche, să avem apelul nostru pentru încetarea polemicii.

La întocmirea materialului să folosim scrisorile P.C.U.S., ale P.C.C., răspunsurile pozitive pe care le-am primit din partea unui mare număr de partide frăţeşti la apelul nostru pentru încetarea polemicii. Din toate acestea trebuie să rezulte clar că felul cum a fost apreciată acţiunea întreprinsă de partidul nostru, atât de către P.C.U.S., P.C.C. cât şi de alte partide ne-a încurajat în acţiunea noastră, că partidul nostru era pe deplin îndreptăţit să considere că acţiunea întreprinsă de el are şanse mari de succes. Să rezulte că noi vom continua să militâm pentru încetarea polemicii.

Consider că trebuie să începem chiar de mâine să organizăm redactarea acestui material. Să se stabilească un plan tematic al materialului.

Repet din nou [sic!], în toate problemele fundamentale trebuie să exprimăm punctul de vedere al partidului nostru cu toată claritatea, în aşa fel încât oricine va citi acest material să vadă poziţia noastră obiectivă.

Pentru mine este clar acum că în iunie 1963 nici unii, nici alţii n-au vrut să se înţeleagă să lanseze un apel pentru încetarea polemicii.

În cadrul declaraţiei despre care am vorbit mai sus să ne referim şi la faptul că noi considerăm de neadmis criticarea sau prelucrarea unor partide în cadrul altor partide, aşa cum am pus şi în Apel.

Luând poziţie, aşa cum am exprimat aici, noi vom milita în continuare pentru încetarea polemicii, împotriva sciziunii, pentru unitatea mişcării comuniste internaţionale. Prin această declaraţie noi nu vom participa la polemică între părţi, dar vom avea posibilitatea să luăm poziţie contra metodelor nejuste care se folosesc.

În această declaraţie să arătăm, de asemenea, părerea noastră că convocarea în timp apropiată a unei consfătuiri, în condiţiile actuale, nu poate să ducă decât la consacrarea organizatorică a sciziunii mişcării comuniste şi muncitoreşti.

Deci, toate problemele să fie tratate pe larg şi cuprinzător.

(Biroul Politic a aprobat în unanimitate propunerile făcute de tov. Gh. Gheorghiu-Dej)

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 13/1964, f.2-10

29. **1964 aprilie 11.** Stenograma discuției avute de Chivu Stoica cu E.D. Karpeșcenko, pe marginea publicării de către partea sovietică a materialelor plenarei P.C.U.S. din februarie 1964 referitoare la situația din mișcarea comunistă internațională.

ARHIVA BIROULUI POLITIC AL C.C. AL P.M.R.
NR. 444 / 7. IX. 1964

STENOGRAMA
discuției tov. Chivu Stoica cu tov. E.D. Karpeșcenko, de la Secția Internațională (partide din țări socialiste) a C.C. al P.C.U.S., din ziua de 11 aprilie 1964. A fost de față tov. Ghizela Vass

Tov. E. Karpeșcenko: [...] Am fost nevoiți să publicăm materialul plenarei C.C. al P.C.U.S. din februarie a.c. Această măsură a fost luată după ce chinezii au publicat articolul din 31 martie, care constituie punctul culminant al polemicii publice. În ultimul lor material, chinezii formulează cereri ultimative, lucru care se vede și din discuția avută de Deng Xiao-ping cu ambasadorul sovietic.

Tov. Chivu Stoica: Cererile ultimative la care vă referiți reies din stenograma pe care ați adus-o?

Tov. E. Karpeșcenko: Atât din stenograma convorbirilor din iulie 1963, cât și din convorbirile lui Deng Xiao-ping cu ambasadorul nostru.

În primul rând, chinezii cer ca P.C.U.S. să recunoască greșelile Congreselor XX și XXII. De asemenea, ei cer ca cele 42 de partide (acum numărul lor s-a modificat) care au publicat articole împotriva chinezilor, să recunoască de asemenea, că materialele respective sunt greșite. Punerea problemei în felul acesta nu poate fi apreciată decât ca un ultimatum.

De asemenea, în scrisorile și materialele lor chinezii au folosit un ton brutal. Astfel, în una din scrisori adresate P.C.U.S. ei s-au exprimat: cerem să ni se trimită scrisoarea sovietică. În scrisoarea de răspuns, C.C. al P.C.U.S. a atras atenția părții chineze asupra faptului că folosește un ton ultimativ, în sensul că *cere* și nu *roagă* să i se trimită scrisoarea. Atunci, chinezii au răspuns că în limba chineză nu există diferență între *a cere* și *a ruga*.

Dacă considerați util, aș putea să fac unele referiri la stenograma convorbirilor sovieto-chineze din iulie 1963.

La sfârșitul lunii martie, tov. Gheorghiu-Dej a avut două discuții: prima cu tov. Jegalin, a doua cu tov. Iliuhin, ministru consilier și Ciobotarov, consilier.

Cu această ocazie, relatând felul cum a fost întâmpinată delegația română în China și discuțiile purtate, tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus că tovarășii chinezi au subliniat un moment care a avut loc în timpul convorbirilor bilaterale sovieto-chineze din iulie de la Moscova: chinezii ar fi propus să se adreseze un apel către toate partidele comuniste în vederea încetării polemicii.

Conducerea sovietică a analizat și constată că aici este vorba de o neclaritate. Neclaritatea a apărut deoarece stenograma n-a fost trimisă nimănui. Acum vreau să povestesc pe scurt care era situația când cele două partide s-au întâlnit.

La 14 iunie 1963, chinezii au publicat scrisoarea lor adresată C.C. al P.C.U.S. În vederea realizării încetării polemicii, delegația sovietică a vrut să pornească de la ipoteza că cineva trebuie să fie ultimul care să răspundă; altfel nu se va ajunge niciodată la încetarea polemicii publice. C.C. al P.C.U.S. a hotărât ca chinezii să fie ultimii care răspund în public.

Pe de altă parte, sovieticii au vrut să se folosească de convorbiri, care erau secrete, pentru a răspunde chinezilor la scrisoarea lor din 14 iunie. Pentru că în felul acesta problema încetării polemicii publice putea fi discutată și hotărâtă în cadrul unor convorbiri bilaterale între părți. Cu atât mai realizabil părea acest lucru, cu cât, în perioada respectivă, P.C.U.S. nu ducea polemică publică.

Dar, după cum știți, în cadrul convorbirilor chinezii s-au adresat de câteva ori delegației sovietice cu întrebarea de ce partea sovietică nu publică scrisoarea C.C. al P.C. Chinez din 14 iunie. Aceasta, au afirmat chinezii, este semn că sunteți lași, că sunteți fricoși, că vă este frică de popor. Noi, chinezii, publicăm materialele voastre despre China, voi de ce nu publicați materialele noastre despre U.R.S.S.? Pentru că vă este frică de popor.

Ei n-au reușit să înfricoșeze delegația noastră cu asemenea afirmații și am continuat tratativele, fără a publica scrisoarea chineză din 14 iunie. În schimb, chinezii au continuat să răspândească scrisoarea pe întregul teritoriu al Uniunii Sovietice. Eu am primit acasă acest material. De asemenea, au răspândit scrisoarea respectivă printre studenți, au organizat și o vitrină. Nu știu dacă n-au trimis și ambasadei dv. la Moscova.

Într-un cuvânt, acestea au fost acțiuni întreprinse peste capul conducerii sovietice și constituie un amestec în afacerile interne. Mi se pare că dv., de asemenea, calificați asemenea măsuri ca acțiuni luate peste capul conducerii, ca un amestec. În noile condiții ivite, am fost nevoiți să publicăm scrisoarea lor din 14 iunie împreună cu răspunsul nostru.

Deci, se poate spune că convorbirile au început în împrejurări nefavorabile. Totuși, tov. Suslov, încă de la început a spus că noi suntem pentru încetarea polemicii și vom respecta această obligație luată.

Cum s-au comportat tovarășii chinezi după publicarea scrisorii lor și a răspunsului nostru? Ei au considerat că au dreptul de a răspunde la scrisoarea sovietică. Dar, cum a reieșit ulterior, ei nu aveau dreptul la un singur răspuns, ci un ciclu de răspunsuri consecutive, care continuă și acum. După cum a reieșit, chinezii nu au fost de acord cu încetarea polemicii, deoarece momentul nu le era favorabil s-o înceteze. Ei au spus chiar că problema încetării polemicii publice poate fi discutată cu ocazia celei de-a doua întâlniri. De fapt, ei au tergiversat discutarea problemei încetării polemicii publice. Din stenogramă reiese clar acest lucru.

Ce concluzie se poate trage? În primul rând, în afară de intenția sovietică de a înceta polemica și de faptul că sovieticii au fost nevoiți să răspundă public la scrisoarea chinezilor din 14 iunie, partea sovietică și-a menținut hotărârea de a înceta polemica.

Din înseși cuvintele lui Deng Xiao-ping reproduse în stenogramă reiese că delegația sovietică a fost prima care a propus încetarea polemicii publice.

Când însă s-a pus problema de a se formula necesitatea încetării polemicii publice de către celelalte partide frățești - propunere făcută de către chinezi - tov. Suslov a spus că ceastă formulare ar putea conține o doză de lipsă de respect față de celelalte partide.

Tov. Chivu Stoica: Care era formularea chineză?

Tov. E. Karpeșcenko: Formularea chineză era: Ambele părți sunt de acord că ambele noastre partide și partidele frățești respective trebuie să depună eforturi generale pentru căutarea unei baze echitabile în vederea realizării de către toate partidele a unei înțelegeri juste cu privire la încetarea polemicii deschise.

Tov. Chivu Stoica: Care este formularea tov. Hrușciov?

Tov. E. Karpeșcenko: Formularea sovietică este următoarea: Ambele delegații s-au înțeles să înceteze polemica în interesul întăririi coeziunii mișcării comuniste, a creerii unor

împrejurări favorabile pentru continuarea tratativelor şi pentru convocarea consfătuirii reprezentanţilor tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti din lume.

Tov. Chivu Stoica: Aici se vorbeşte numai de cele două partide - de P.C.U.S. şi de P.C. Chinez.

Tov. E. Karpeşcenko: Da. Tov. Suslov a propus încetarea polemicii dintre P.C.U.S. şi P.C.C., pentru crearea unei situaţii favorabile convocării consfătuirii reprezentanţilor partidelor.

La început, Deng Xiao-ping a evitat să discute problema încetării polemicii publice, însă până la urmă a propus formularea care conţine un element nou - adică partidele noastre şi partidele frăţeşti respective trebuie să depună eforturi generale pentru căutarea unei baze acceptabile în vederea realizării unei înţelegeri a tuturor partidelor pentru încetarea polemicii. Formularea chineză nu conţine prevederea categorică a încetării polemicii, ci de a se căuta o bază reală. De ce? Pentru ca în această perioadă ei să poată da răspuns la scrisoarea sovietică.

Deci este vorba de o insuficienţă a formulării. Pe de altă parte, formularea chineză mai conţine şi o altă lipsă, care prezintă un pericol, şi anume că nu se poate prevedea în cadrul unor tratative bilaterale încetarea polemicii publice în numele tuturor partidelor respective. Formularea conţine cuvintele: *trebuie* să depună eforturi. Din experienţa noastră cunoaştem pe chinezi, ei interpretează cuvintele în felul lor. De aceea nu era exclus ca cuvântul *trebuie* să fi fost interpretat ca o obligaţie.

Dar nu acesta este esenţialul. La urma urmei, ne-am obişnuit cu metodele chinezilor de a interpreta un cuvânt sau altul. Era vorba însă de o lipsă de respect faţă de celelalte partide. Era vorba de luat o hotărâre în numele unor partide cu care nu te-ai consultat. P.C.U.S. întotdeauna s-a situat pe poziţia de a manifesta respect faţă de celelalte partide. Sunt multe exemple în această privinţă. De exemplu, când în legătură cu problema convocării Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia, tovarăşii români au propus o altă dată decât cea iniţială, tovarăşul Hruşciov nu a răspuns că nu trebuie amânat, ci: dacă şi celelalte partide sunt de acord şi eu sunt de acord cu această propunere. De aceea P.C.U.S. a scris tov. Ulbricht că întrucât au fost expuse anumite considerente cu privire la amânarea datei, partea sovietică este de acord cu propunerea de amânare, precizând că este vorba numai de poziţia sovietică. Pentru a afla părerea celorlalţi participanţi la consfătuire, urmează ca tovarăşii germani să se adreseze direct acestora.

Tov. Chivu Stoica: Probabil că după ce tov. Hruşciov le-a comunicat tovarăşilor germani părerea părţii sovietice, tov. Ulbricht ni s-a adresat din nou cu rugămintea de a-l primi pe Leuschner pentru a ne aduce la cunoştinţă problemele pe care le vor ridica la Consfătuire. Totodată, el insista pentru menţinerea datei de 14-15 aprilie.

Am răspuns printr-o scrisoare semnată de tov. Gheorghiu-Dej că suntem gata să-l primim în orice moment pe tov. Leuschner şi să aflăm problemele pe care le vor ridica la consfătuire. Totodată, am scris că nu putem accepta data de 14-15 aprilie pentru ţinerea consfătuirii Comitetului Politic Consultativ întrucât noi pe 15 aprilie avem plenara C.C., care va discuta probleme extrem de importante şi că propunem o altă dată - eventual în luna mai sau la o altă dată. Despre acest lucru am vorbit şi cu tov. Hruşciov la întâlnirea de la Gagra.

Dacă până în momentul când am predat scrisoarea, ambasadorul R.D.G. ne presa mereu cu întrebarea când îl primim pe tov. Leuschner, după ce au primit scrisoarea noastră nu ne-au mai spus nimic despre venirea tov. Leuschner la Bucureşti. Sunt opt zile de atunci.

Tov. E. Karpeşcenko: Trebuie spus însă că P.C.U.S. a manifestat respect atât faţă de propunerea dv., cât şi faţă de propunerea tov. germani.

Tov. Chivu Stoica: Noi înţelegem asta, dar tovarăşii germani n-au înţeles să ne aducă la cunoştinţă problemele pe care vor să le discute la Consfătuirea propusă de ei. Am scris să vină tov. Leuschner la noi să discutăm, dar deşi a trecut mai mult de o săptămână de atunci, n-am primit nici o înştiinţare concretă. Considerăm că a convoca o consfătuire fără să anunţi în prealabil participanţii despre ce este vorba nu este o metodă bună de lucru. Toate hotărârile care se vor adopta la consfătuire nu se vor lua în numele partidelor, de aceea, delegaţia care va participa, trebuie să fie împuternicită de C.C. încât să fie în măsură să poată accepta o părere sau alta.

Tov. E. Karpeşcenko: Aveţi dreptate şi tov. Hruşciov a manifestat înţelegere faţă de propunerea dv.

Tov. Chivu Stoica: Dumneata ai fost de faţă la discursul de la Gagra. Tov. Hruşciov insista să ţinem Consfătuirea la data propusă iniţial de tovarăşii germani. Atunci noi am spus că nu ştim pentru ce se organizează Consfătuirea. L-am întrebat pe tov. Hruşciov dacă dânsul cunoaşte scopul Consfătuirii şi ne-a răspuns că nici el nu ştie, adăugând că un partid vrea să ridice o problemă. Foarte bine, am răspuns noi, dar să ni se spună dinainte despre ce problemă este vorba, pentru a putea aduce problemele respective la cunoştinţa conducerii partidului, a C.C., încât delegaţia care merge acolo să poată exprima punctul de vedere al C.C.

Tov. Hruşciov a spus: eu sunt de acord cu voi, dar spuneţi-i tov. Ulbricht.

Tov. E. Karpeşcenko: Este absolut exact cum relataţi dv. Atunci eu mi-am notat totul. Nu ştiu câte pagini are stenograma dv., dar stenograma mea are 108 pagini şi acest lucru este cuprins acolo.

Tov. Chivu Stoica: Am spus tov. Hruşciov că noi nu putem lucra cu asemenea metode. Iar după aceea a avut loc discuţia pe care o cunoşti.

Tov. E. Karpeşcenko: Tov. Hruşciov s-a gândit şi a doua zi dimineaţa v-a dat răspuns. Nu numai răspuns, ci şi data pentru ce lună să fie amânată această Consfătuire.

De aceea, pornind de la respect faţă de alte partide frăţeşti, delegaţia noastră, tov. Suslov, am spus că nu se cuvine să se prevadă în mod categoric că *trebuie* să înceteze polemica în numele altor partide ş.a.m.d. Dacă, de exemplu, U.R.S.S. sau alte state s-ar fi exprimat: noi suntem pentru data cutare, iar tovarăşii români să fie şi ei de acord. Ce ar fi rezultat de aici? O lipsă de respect.

Tov. Chivu Stoica: Când tov. Gheorghiu-Dej a vorbit cu tov. Jegalin, delegaţia nu se întorsese încă de la Pekin. Tov. Gheorghiu-Dej ştia momentul respectiv de la tov. Hruşciov, când dânsul a fost aici la vânătoare. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej s-a referit la faptul că s-a scăpat o ocazie, că s-a început o discuţie pentru încetarea polemicii şi nu s-a mers până la capăt în vederea realizării unei înţelegeri.

Tov. E. Karpeşcenko: Adică nu s-a reuşit să se pună de acord.

Tov. Chivu Stoica: Nu sunt în măsură să repet exact ce a spus tov. Gh. Gheorghiu-Dej. Dânsul cunoştea problema dintr-o discuţie şi nu avea textul exact. Acum avem textul exact şi se poate vedea concret despre ce este vorba.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a subliniat ideea de a face eforturi pentru încetarea polemicii şi că a fost o ocazie când trebuia să se insiste; ulterior polemica s-a ascuţit.

Tov. Gheorghiu-Dej a avut în vedere că atunci era mai uşor de a se ajunge la o înţelegere, deoarece nu se folosiseră în public toate calificativele, epitetele şi injuriile pe care le cunoaştem. Tov. Gheorghiu-Dej a considerat că atunci a fost un moment bun, care a fost scăpat.

Tov. E. Karpeşcenko: Problema este clară.

Tov. Chivu Stoica: A fost o discuţie liberă. Când a avut loc întâlnirea cu tov. Iliuhin, noi încă nici nu informasem Biroul Politic. Era chiar a doua zi după ce noi am sosit am sosit la Bucureşti şi nu se cunoşteau discuţiile purtate, detaliile.

Părerea mea este că atunci erau mai multe şanse decât sunt acum pentru încetarea polemicii. Ne putem imagina ce greu este acum de înfăptuit o refacere a prieteniei, când s-au spus atâtea lucruri de ambele părţi. Va fi greu până când o să înceapă să simtă unul căldura celuilalt. Până la urmă tot o să ajungem la refacerea unităţii, pentru că altfel nu se poate.

Tov. E. Karpeşcenko: Dar ce, acum nu mai este unitate?

Tov. Chivu Stoica: Mă refer la refacerea legăturilor frăţeşti, a prieteniei frăţeşti între partide. Acum există aşa ceva? Ce părere ai dumneata?

Tov. E. Karpeşcenko: Unitate ca atare există, deşi pe ici pe colo are loc un proces de dezbinare.

Tov. Chivu Stoica: Pentru a restabili legăturile frăţeşti, partinice, trebuie muncit mult. Însuşi tov. Hruşciov ne-a vorbit în acest sens. N-ar fi oare posibil să ne lăsaţi textul stenogramei pe care l-aţi adus?

Tov. E. Karpeşcenko: Textul nu a fost difuzat celorlalte partide frăţeşti. Fiind un document intern de partid, nu s-a luat hotărârea să se dea celorlalte partide.

Tov. Chivu Stoica: Atunci vă rugăm să ne îngăduiţi să traducem pasajele unde se vorbeşte de încetarea polemicii. Pentru noi esenţială a fost ideea ca atare, în sensul că atunci era un moment mai prielnic decât acum, de a se ajunge la o înţelegere pentru încetarea polemicii.

Tov. E. Karpeşcenko: Este just ceea ce spuneţi, însă nu noi am întrerupt tratativele şi am plecat.

Tov. Chivu Stoica: Asta nu discutăm.

Tov. E. Karpeşcenko: În formularea lor, chinezii au folosit cuvântul: propun. În locul expresiei chineze de a propune, tov. Suslov a formulat în felul următor: ambele părţi îşi exprimă speranţa că partidele frăţeşti de asemenea vor aprecia în mod pozitiv înţelegerea noastră şi vor înceta polemica.

Tov. Chivu Stoica: Tov. Gh. Gheorghiu-Dej s-a referit tocmai la faptul că expresiile erau apropiate: *propunere* şi *speranţă*.

Dar dumneavoastră ce credeţi, dacă celelalte partide frăţeşti ar fi văzut o asemenea hotărâre comună, nu ar fi încetat polemica, chiar dacă s-ar fi adoptat formularea chineză că ambele partide propun celorlalte partide să înceteze?

Tov. E. Karpeşcenko: Nu toţi ar fi fost de acord. Unele partide ar fi fost jignite de o asemenea formulare. Aşa după cum partidul dv. s-ar fi simţit jignit dacă ceilalţi membri ai Tratatului de la Varşovia ar fi spus: Noi, membrii Tratatului de la Varşovia, propunem tovarăşilor români să fie de acord cu data de 14-15 aprilie. Este vorba de faptul că tonul nu este corespunzător.

Tov. Chivu Stoica: La drept vorbind, partidele frăţeşti au ajuns la un nivel de judecată încât să înţeleagă că atunci când se face un apel de către cele mai mari partide să înceteze polemica, de la sine se poate presupune că ar fi înţeles şi încetat polemica, ar fi urmat exemplul celor două partide.

Când tov. Gh. Gheorghiu-Dej judecă ceva, porneşte de la o concepţie optimistă. El nu concepe ca între comunişti, între partide comuniste, între oameni care au fost în stare să rezolve probleme mult mai grele, să nu existe posibilitatea de a se ajunge la o înţelegere, să nu înţeleagă un apel comun.

La scrisoarea noastră prin care am informat partidele frăţeşti despre demersul C.C. al P.M.R. am primit răspunsuri de la o mulţime de partide în care ele îşi exprimă dorinţa de a se înceta polemica. Primul partid care ne-a răspuns a fost Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. După aceea ne-au răspuns toate partidele din ţările socialiste. De asemenea, am primit răspunsuri de la multe partide din ţările capitaliste. În toate răspunsurile se exprimă dorinţa de a se înceta polemica. Aceste fapte îndreptăţesc optimismul tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Pentru noi nu există nici o neclaritate. Vom reţine pasajul din stenogramă care se referă la problema încetării polemicii.

Tov. E. Karpeşcenko: Am venit la Bucureşti tocmai pentru a vă aduce stenograma, să vedeţi despre ce este vorba.

Tov. Chivu Stoica: Noi nu ştim cât veţi rămâne aici, dar vom prezenta stenograma chiar în original tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Tov. E. Karpeşcenko: Se întâmplă uneori să se ivească momente favorabile, dar nu sunt folosite.

Tov. Chivu Stoica: Tov. Gh. Gheorghiu-Dej nu a adus acuzaţia că de ce nu l-aţi folosit, ci a spus că s-a scăpat un moment. Chinezii erau la Moscova, se ajunsese cu discuţiile până la un punct. Ei aveau o formulare, iar tovarăşii sovietici aveau o formulare cu idei apropiate. Momentul favorabil consta tocmai în ideile apropiate care trebuiau folosite; cedează tu, mai cedez şi eu, ca să ne înţelegem.

La urma urmei era greu de consultat celelalte partide prin telefon? Chinezii au stat multe zile la Moscova. Este clar că momentul putea fi folosit. Chiar tovarăşul Hruşciov a spus tovarăşului Gheorghiu-Dej: ai dreptate, trebuia să folosim mai mult.

Tov. Ghizela Vass: Te-ai lămurit că nu este vorba de o informare şi dezinformare, ci de interpretarea unei discuţii?

Tov. E. Karpeşcenko: Da. Dar pot fi oare acceptate cererile ultimative că trebuie recunoscute greşelile Congreselor XX şi XXII ale P.C.U.S., greşelile celorlalte partide?

Tov. Chivu Stoica: Asta trebuie judecat şi discutat.

Tov. E. Karpeşcenko: Partea chineză pune condiţii ultimative, în timp ce partea sovietică spune să se pună capăt la ceea ce a fost până acum şi să se pornească de la o pagină curată.

Tov. Chivu Stoica: Când ne-am întâlnit la Gagra cu tov. Hruşciov, am redat esenţa discuţiilor noastre cu chinezii. După ce am venit acasă, am pregătit, aşa cum ne-am înţeles cu tov. Hruşciov, un document pe care l-am trimis P.C.U.S. şi P.C. Chinez. Din documentul respectiv se poate vedea părerea noastră. Sigur că este vorba de un proiect. Dacă documentul nostru ar fi fost acceptat, iar cele trei partide s-ar fi întâlnit pentru a elabora un document comun care urma să fie difuzat tuturor partidelor, am fi făcut un lucru bun.

Tov. E. Karpeşcenko: Chinezii au întrerupt acţiunea P.M.R. Noi a doua zi am fost de acord.

Tov. Chivu Stoica: A doua zi am primit răspunsul dv. Chinezii încă nu au răspuns. Noi aşteptăm.

Tov. E. Karpeşcenko: Nu numai că nu au răspuns, dar continuă polemica. În loc de un răspuns, au publicat încă un articol.

Am asistat la discuţia dintre tov. Hruşciov cu tov. Guină. Discuţia a avut loc într-o sâmbătă, la ora 14. Tov. Hruşciov a primit documentele şi le-a citit (textul scrisorii şi al Apelului). După aceea, tov. Hruşciov a spus: pentru mine problemele sunt clare; noi ne pronunţăm pentru Apel şi vă vom răspunde imediat. Convocăm Prezidiul C.C. şi vă dăm răspuns. A doua zi a fost dat răspunsul, şi anume: acordul total.

Tov. Hruşciov l-a întrebat pe tov. Guină dacă s-a primit răspunsul chinezilor.

Tov. Chivu Stoica: Când l-a întrebat?

Tov. E. Karpeşcenko: Atunci, sâmbătă.

Tov. Chivu Stoica: Acelaşi curier care a adus documentele la Ambasada R.P.R. din Moscova a mers mai departe în China.

Tov. E. Karpeşcenko: Aşa a răspuns şi tov. Guină. Tov. Hruşciov l-a întrebat în continuare pe tov. Guină: Dumneata ce părere ai, ce vor face chinezii, or să răspundă după două-trei zile? Atunci tov. Hruşciov a spus râzând: Noi îi cunoaştem mai bine pe chinezi. Ei

tărăgănează răspunsul şi câte trei luni, şi a adăugat: şi noi suntem optimişti, vrem ca ei să răspundă, vom aştepta.

În continuare, tov. Hruşciov a spus: dacă chinezii nu vor întreprinde nici o acţiune murdară, vom manifesta răbdare, dar dacă ei iarăşi vor întreprinde o acţiune josnică, atunci vom interpreta aceasta ca răspuns la documentele dv.

Tov. Chivu Stoica: Noi nu am primit răspuns de la chinezi.

Tov. E. Karpeşcenko: Desigur, dacă n-ar fi publicat articolul de la sfârşitul lui martie, noi am fi aşteptat.

Tov. Chivu Stoica: Este o problemă foarte serioasă.

[...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 15/1964, f. 2-13

30. **1964 aprilie 15-22.** Stenograma şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. din zilele de 15-22 aprilie 1964, în care a fost adoptată "Declaraţia din aprilie".

STENOGRAMA
şedinţei plenare a C.C. al P.M.R. din zilele de 15-22 aprilie 1964

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej:

Tovarăşi,

Deschid plenara Comitetului Central, a cărei ordine de zi a fost comunicată la timp, aţi luat cunoştinţă de ea.

Biroul nostru Politic a hotărât să invite un activ mai larg al partidului pentru a lua parte la această importantă plenară a Comitetului nostru Central.

Este vorba să ascultăm o informare asupra rezultatelor vizitei delegaţiei noastre de partid în China, Coreea şi la întoarcere convorbirile care au avut loc cu conducători ai Uniunii Sovietice. Aceasta în primul rând. În al doilea rând să examinăm problemele care frământă astăzi mişcarea comunistă şi muncitorească şi să stabilim punctul nostru de vedere asupra acestor probleme.

Aş ruga pe tovarăşii care iau parte la această plenară să nu ia note privind textul materialului informativ, să nu comenteze acele aspecte care li se par mai deosebite şi fiecare să aducă contribuţia sa la orientarea pe care o vom da atât partidului cât şi oamenilor muncii din ţara noastră. Ce poziţie va lua partidul în problemele fundamentale ale contemporaneităţii, ce poziţie va lua partidul nostru în legătură cu polemica, cu modul cum se duce această polemică ş.a.m.d. - acestea sunt cele ce va trebui să examinăm.

Se propune ca lucrările plenarei să se desfăşoare între orele 9,00 - 14,00, cu o pauză de 20 de minute la fiecare două ore.

Dacă este vreo obiecţiune la ceea ce v-am prezentat?

Dacă nu este, tov. Păcuraru Andrei va da citire materialului informativ.

(În timpul citirii notelor stenografice de la convorbirile care au avut loc între delegaţia C.C. al P.M.R. cu prilejul vizitei în R.P. Chineză, R.P.D. Coreeană şi U.R.S.S., tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej şi alţi participanţi la plenară au făcut completări şi precizări care sunt redate în cele ce urmează).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Stenograma convorbirilor cu delegaţia C.C. al P.C. Chinez, pagina 9, aliniatul 1)

Acesta a fost scopul pentru care a fost trimisă delegaţia noastră acolo, cu indicaţia de a nu intra în fondul problemelor divergente, ci numai în măsura în care putem, să arătăm conducătorilor chinezi că se poate discuta fără să polemizăm, fără să dezvăluim. De aceea a fost citată acolo acea cuvântare a lui Rusk. Aceasta a fost misiunea cu care delegaţia noastră a mers acolo - încetarea polemicii publice.

Sigur, chinezii înclinau să dezbată problemele de fond, însă tactica oamenilor noştri a fost să nu intrăm în problemele de fond pentru că ar fi fost chiar caraghios să ne punem aşa o sarcină când conducătorii P.C.U.S. n-au fost în stare să rezolve aceste probleme şi să pornim noi de la Bucureşti să-i convingem pe chinezi că sunt nejuste tezele lor cu privire la problemele contemporane. De aceea le-am spus tovarăşilor când au plecat acolo: arătaţi numai faptul că şi la noi am avut divergenţe pe probleme C.A.E R. şi au putut fi ţinute într-un cadru admisibil, fără invective, fără calificative, pe care mai târziu nu ştii să le ştergi.

Aşa am dat calificative iugoslavilor la timpul respectiv şi acum ne pupăm cu ei. Să nu fim puşi în situaţia aceasta. Cu toate că noi nu suntem pupăcioşi, dar dacă trebuie să ne pupăm, trebuie să ne pupăm de-a binelea. Nu ştiu ce le-au zis iugoslavilor.

Veţi vedea pe parcurs cum treptat, treptat chinezii se întunecă, devin mai nervoşi, devin mai nervoşi, mai îndârjiţi, îşi dau seama de ce ne-am dus acolo. Poate că şi-au făcut iluzia că o să ne atragă de partea lor. O să observaţi că un timp au fost în ofensivă, însă treptat, treptat, prin felul cum tovarăşii noştri au desfăşurat discuţiile, au reuşit să-i pună în defensivă pe chinezi. De altfel şi comunicatul care s-a dat la sfârşitul acestei vizite este destul de rece. Dacă scoatem de acolo cine au participat, nu rămâne mai mult de două rânduri, nici nu ştiu dacă rămân două rânduri, prin care se spune că discuţiile s-au desfăşurat într-o atmosferă prietenească. Nu noi am propus această formulare, ci ei au propus-o. Noi de la Bucureşti am spus: primiţi aşa cum spun ei.

Într-adevăr chinezilor nu le-a plăcut faptul că noi nu ne-am dus acolo să discutăm problemele de fond. Le-am arătat că: şi noi avem divergenţe, dar nu facem ce faceţi dv.

(Pag. 9, aliniatul 3)

De fapt, o lună de zile, orice s-ar spune, atât o parte cât şi alta a încetat polemica. Dacă am lua ca rezultat parţial, aceasta arată încă o dată că există posibilitatea de a se înceta polemica şi se pot duce discuţii pe un făgaş normal, numai dacă există această dorinţă. Nu cum spunea Mao Tze-dun, cât şi cealaltă parte: să ducem o luptă cuţit la cuţit; ce o să fie după aceasta o să mai vedem.

Tov. Păcuraru Andrei (pagina 10, ultimul aliniat)

Era o scrisoare de răspuns la scrisoarea P.C.C. prin care ne arătau că sunt de acord cu încetarea temporară a polemicii şi o întâlnire a reprezentanţilor celor două partide.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cuprindea şi informaţia să mă duc şi eu în China.

Tov. Păcuraru Andrei: Întrucât tovarăşul Gheorghiu-Dej n-a putut să se deplaseze, s-a trimis această scrisoare de răspuns.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (pag. 11, ultimul aliniat)

Se publicase[ră] o serie de articole în diferite limbi în timpul acesta, însă se vede că chinezii n-au avut timp să pună mâna pe ele. Ei se refereau la lucrări mai mari, nişte broşuri în care se concentrează acolo tot felul de articole, considerate de ei ca antichineze. Însă sovieticii n-au publicat. Mai erau în comerţ unele lucrări mai vechi, altele erau la tipar, însă au fost blocate la tipografie.

În schimb la revista "Probleme ale păcii şi socialismului" se ducea luptă pentru a apărea articole antichineze. Şi chiar au reuşit să scoată nişte articole în diferite limbi.

Tov. Barbu Zaharescu: În limba franceză, engleză şi spaniolă. Însă ei motivau că aceste broşuri se trimit numai la Comitetele Centrale ale partidelor şi nu le răspândesc public.

Tov. Ghizela Vass: În mii de exemplare!

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (pag. 13, ultimul aliniat)

Cele menţionate de Liu Shao-qi în legătură cu divergenţele apărute între P.C.C. şi Internaţionala a III-a corespund realităţii, deoarece Internaţionala a III-a comunistă s-a opus concepţiilor şi acţiunilor P.C.C. în ce priveşte ducerea acţiunilor pe teritoriul chinez.

(Pag. 14, aliniatul 4).

Toate aceste lucruri noi le-am aflat abia acum, prin deplasarea delegaţiei noastre la Pekin. Am avut şi noi discuţii cu tovarăşii sovietici în perioada aceea, însă n-am ştiut ce evenimente s-au petrecut şi ce măsuri au luat în legătură cu Polonia.

În legătură cu evenimentele din Ungaria, s-au sfătuit tovarăşii sovietici şi cu noi. Atunci şi Gomulka era împotriva armatei sovietice în Ungaria.

(Pag. 19, aliniatul 1)

Despre acest material al sovieticilor nici noi n-am reuşit până a doua zi să luăm cunoştinţă de el, nici n-am avut timp. De la ora 10 seara şi până la 5 dimineaţa am discutat cu delegaţia chineză care ne-a supus la un examen serios; a stăruit a cere de la noi ce caracter va avea această consfătuire, dacă nu este vorba de o acţiune de judecată, de condamnare a P.C.C., dacă nu sunt chemaţi în faţa unei judecăţi.

Noi le-am dat toate asigurările că nu despre aceasta este vorba şi atunci ei au consimţit ca ei să ia parte la Consfătuire.

Lucrurile s-au petrecut aşa: sovieticii au venit cu un material voluminos tocmai în ajunul Consfătuirii, care, la rugămintea tovarăşului Hruşciov, am prezidat-o eu. Aşa că am fost preşedintele unei consfătuiri de scandalagii.

Tov. Gheorghe Stoica: Şi asta marchează o anumită metodă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Deşi am cerut să nu fiu preşedinte permanent, ci să conducem pe rând, tovarăşul Hruşciov a spus ca eu să conduc. Acolo au avut loc nişte scene teribile, s-au aruncat vorbe care nu aveau nici în clin nici în mânecă cu discuţiile tovărăşeşti. Aşa că temerea chinezilor s-a confirmat în cele din urmă, deşi la sfârşit a fost adoptat un comunicat destul de sec.

Tovarăşul Hruşciov n-a respins propunerea ca şedinţa să fie prezidată pe rând, dar a spus: te rog, stai până la urmă să prezidezi.

(Pag. 20, aliniatul 2).

Şi noi am fost surprinşi de poziţia luată la Congresul al XXII-lea faţă de Albania. Era de aşteptat să existe controverse între reprezentanţii P.C.U.S. şi cei albanezi, însă nu ne-am închipuit că lucrurile acestea vor fi spuse de la tribuna Congresului al XXII-lea. Era pentru prima dată când de la o asemenea tribună era atacat un partid cu care Uniunea Sovietică avea relaţii, un partid care conducea o ţară frăţească.

(Pag. 20, aliniatul 4).

Într-adevăr şi-au dat seama, au fost convinşi că pentru aceasta ne-am dus acolo - încetarea polemicii publice.

...

Din păcate aşa a fost.

Tov. Gheorghe Stoica: Şi încă cu huiduieli, cu batjocoriri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 23, aliniatul 2).

Vedeţi cu câtă meticulozitate, adevărat chinezească, au strâns toate epitetele! vedeţi ce climat plăcut creează asemenea epitete pentru clarificarea şi rezolvarea problemelor!

(Pag. 34, aliniatul 1).

Nu ştim dacă s-a consultat cu alţii, însă este clar că cu noi nu s-a consultat. Ne-am pomenit cu ele ca cu o plăcintă.

(Pag. 44, aliniatul 1).

Nu numai că a vorbit cam mult, dar a vorbit foarte bine!

(Pag. 59, aliniatul 2).

Noi am aflat în discuţiile de la Pekin despre acest compromis care a intervenit între reprezentanţii P.C.U.S. şi P.C.C. Este de fapt un compromis, o încercare de a lăsa la o parte pe alţii, de a nu trata serios lucrurile în legătură cu o ţară, cu un popor. Uite unde duc compromisurile, mai curând sau mai târziu tot aici vin.

Uite ce pledoarie lungă pentru a găsi înţelegere la factorii de răspundere ai P.C.C., să vedem Iugoslavia dacă nu este ţară socialistă, nici capitalistă, atunci ce este? Ceea ce a spus tov. Bodnăraş acolo este numai un fragment din aprecierile noastre date Iugoslaviei.

(Pag. 59, aliniatul 3).

La banchet, după ce am mâncat bine, am băut şi un păhăruţ, tovarăşul Hruşciov a uitat ce a semnat înainte. Aşa că este corect ce arată chinezii că după ce a semnat Declaraţia din 1960, tovarăşul Hruşciov a spus la banchet că Iugoslavia este ţară socialistă.

De aici se vede că părerea lui Hruşciov era alta şi el a căzut la un compromis cu chinezii când a semnat Declaraţia de la Moscova din 1960. Iată unde a dus compromisul.

(Pag. 60, aliniatul 1).

Între hotărârea din 1948 cu privire la Iugoslavia şi cea din 1949 este o legătură logică foarte strânsă. Hotărârea din 1949 nu putea să aibă loc dacă nu era hotărârea din 1948. În 1948 s-a stabilit o platformă de acuzare a Iugoslaviei. În 1949 s-a mers mai departe. Dacă hotărârea din 1948 nu era justă, nu era justă nici cea din 1949 şi invers. Desigur, aceasta este o logică chinezească.

(Pag. 60, aliniatul 2).

Iugoslavii n-au dreptul să ridice un steag propriu, însă chinezii au dreptul să ridice un steag propriu. La fel şi alţii! Şi mai vorbim de egalitate între partide. Ce fel de egalitate poate să fie aceasta?

Liderii tuturor partidelor spun că numai partidele lor sunt marxist-leniniste.

Chinezii ne învaţă pe noi să fim mai vigilenţi faţă de Iugoslavia, şi nu spun să fim mai vigilenţi faţă de Franţa, că ei au legături că Franţa. Nu-i atrage oare pe chinezi în "lumea liberă"?! Aceasta este logica. Poţi să spui ce vrei.

(Pag. 61, aliniatul 1).

Uite ce judecată cuminte. De ce nu aplică aceasta şi când discută despre iugoslavi? Pentru că au în vedere scopul acţiunii întreprinse de ei; este clar că ei urmăresc să lovească în Uniunea Sovietică.

(Pag. 61, aliniatul ultim).

Aici el se corectează, i s-a părut că n-a prezentat şi aspectul acesta privind pe Stalin. A venit să-l completeze.

Tov. Păcuraru Andrei: Pe parcursul vizitei a avut loc o discuţie cu U Siu-ciuan, care este şeful Secţiei Relaţii Externe a C.C. al P.C.C. şi delegaţia partidului nostru a cerut încă o întrevedere cu delegaţia chineză. Urmează discuţiile de la această întrevedere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 23, aliniatul 2).

Şi pe noi, pe tovarăşii noştri, îi bănuiau că sunt porumbeii lui Hruşciov, că delegaţia noastră a fost trimisă de conducerea P.C.U.S., pentru a obţine încetarea polemicii publice.

(Pag. 97, aliniatul 3).

Noi de aceea ne-am dus în China, să-i facem să anuleze hotărârea lor privind polemica publică, dar nu vor, legând aceasta ca partea cealaltă să-şi anuleze hotărârile. Aceasta nu se poate. Se vede clar că dânşii nu vor să înceteze polemica.

Tov. Păcuraru Andrei: În continuare, urmează convorbirile care au avut loc cu prilejul primirii delegaţiei noastre de către tovarăşul Mao Tze-dun.

La începutul convorbirilor cu tovarăşul Mao Tze-dun, tov. Liu Shao-qi l-a informat pe Mao Tze-dun despre ce s-a discutat la ultima şedinţă, pentru că se venea direct de la şedinţă şi nu avusese ocazia să se întâlnească înainte cu el.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 100, aliniatul 2).

Vedeţi unde poate să ducă epitetele, calificativele, ei le ştiu pe toate. Au adunat tot ce s-a ivit cu diferite prilejuri: din cuvântări, din articole etc.

(Pag. 106, aliniatul 7).

Aici era un răspuns dat de delegaţia noastră părerilor care se manifestau la chinezi care considerau că suntem trimişi de P.C.U.S. Aceasta în primul rând.

În al doilea rând, afirmau în continuare cu aceeaşi hotărâre că noi vom rămâne la acelaşi punct de vedere şi vom continua activitatea noastră în această discuţie - încetarea polemicii publice.

Tov. Păcuraru Andrei: Voi da citire notelor stenografice de la convorbirile dintre delegaţiile C.C. al partidului nostru şi C.C. al P.C.U.S.

Tov. Gh. Stoica (Pag. 11, aliniatul ultim).

Numai că fac şi pe alţii să înnebunească.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 22, aliniatul 2).

Pentru că se considera că bătălia este pierdută, de aceea i s-a spus şi lui Ho Şi Min: rezistaţi, o să fiţi ajutaţi. Însă n-au fost ajutaţi nici de o parte, nici de alta, numai forţele interne au silit pe francezi să capituleze, să ceară încetarea ostilităţilor. Sigur, ei n-au crezut că vor obţine ceea ce au obţinut la Geneva. Uite ce înseamnă mobilizarea forţelor interne. Acum putem să ne lăudăm toţi de succesul obţinut de Ho Şi Min, deşi ar trebui să se laude luptătorii din Vietnam.

(Pag. 23, aliniatul ultim).

Problema căii paşnice sau a căii violente de cucerire a puterii, rămâne totuşi o problemă de clarificat. Se spune despre Cuba că Batista a fost răsturnat pe cale paşnică. Aceasta nu se cunoaşte. Va trebui să ne gândim asupra acestei probleme. Togliatti, în ultimul articol din "Renascita" se ocupă de aspectul acesta, de luare a puterii pe cale paşnică. Se spune acolo că nu ne putem juca cu insurecţia. Ca să cucereşti puterea pe cale nepaşnică de fapt intervin şi o serie de elemente, insurecţia înseamnă şi un risc, nu trebuie să te joci de-a insurecţia. În orice caz partidul trebuie pregătit pentru calea nepaşnică.

Burghezia trebuie să fie idioată, imbecilă să accepte predarea puterii pe cale paşnică, să spună: veniţi voi la putere, uite luaţi puterea, nu mai faceţi insurecţie. Ce se întâmplă în Brazilia toată lumea ştie. Atâta timp cât există clasă dominantă burghezia, nu va da din mână puterea.

Nu cunosc în istorie o clasă care, chiar de este condamnată de istorie la pieire, să dea de bunăvoie puterea celeilalte clase, să spună: poftiţi, luaţi puterea.

Şi asupra noastră au fost discuţii pe ce cale am cucerit puterea. Dacă am face aşa un zid chinezesc între revoluţia burghezo-democratică şi revoluţia socialistă, s-ar spune că pe cale paşnică, însă nu putem despărţi revoluţia burghezo-democratică de înlăturarea guvernului de dictatură militaro-fascistă al lui Antonescu şi condiţiile create de toate acestea până la 6 martie 1945, când noi aveam majoritatea, când ne apropiam mai mult de luarea puterii, când am căpătat poziţii să înlăturăm pe Tătărescu. După aceea am trecut la transformarea socialistă a societăţii. Cum am venit, pe cale paşnică sau nepaşnică? A spune că pe cale paşnică, nu se poate accepta.

Întrebaţi pe Fidel Castro, cum a venit la putere, cum această ţară a trecut la construcţia socialistă? Dacă în general clasicii marxism-leninismului arată că porneşti de la centru la periferie, că proletariatul a fost groparul, care a fost groparul în Cuba? A fost proletariatul? S-a activat de la centru la periferie sau de la periferie la centru? Acolo a fost o mână de revoluţionari, a fost o luptă armată, a fost un lider naţional şi când condiţiile au permis au înlăturat pe Batista şi au luat puterea. Şi treptat, treptat s-a trecut de la capitalism la socialism.

Sau în China. Multă vreme Mao Tze-dun şi colaboratorii săi tratau problema după ce au obţinut victoria, cum au obţinut victoria, pe ce cale? Cine a obţinut această victorie? Întrucât chinezii au dus o luptă armată de 20 şi ceva de ani, sigur că ei nu văd altfel decât oameni în uniformă cu arma în mână, pentru că de fapt au avut un război de 20 şi ceva de ani. Cine a izgonit clasa dominantă? Soldaţii, nu proletariatul. Nu s-a pornit de la centru la periferie, ci de la periferie la centru.

Aţi auzit ce spunea Mao Tze-dun, că Cian Kai-şi i-a învăţat să pună mâna pe arme şi ei au făcut aceasta. Îmi spunea Mao Tze-dun într-o convorbire: imaginaţi-vă ce s-ar fi întâmplat dacă am fi acceptat ceea ce spunea Internaţionala Comunistă. Este adevărat, a fost greu, a trebuit să dăm jertfe. Am cucerit puterea, am dovedit că pe această cale se poate obţine victoria, însă a te clarifica din punct de vedere teoretic este mai greu. Se vede că au fost mai uşor de înlăturat ciankaişiştii decât de a stabili cum au cucerit puterea. De aceea sovieticii au trimis acolo pe Iudin, să vadă cine a înfăptuit această victorie.

Acesta a constatat că armata a înfăptuit victoria. Dar cine este armata, din cine este compusă? Din ţărani. Deci nu proletariatul a obţinut victoria.

Sigur că vine în încurcătură cu ce ne învaţă Lenin, Marx, Engels, că proletariatul este groparul. Dar proletariatul aici era ca nisipul mării. Caracteristic Chinei era faptul că era o ţară agrară, numai cu câteva centre industriale, o ţară cu caracter ţărănesc şi totuşi a fost înfăptuită victoria, a fost înlăturată vechea stare de lucruri, au cucerit victoria pe calea armelor. Putem noi spune că China a obţinut victoria pe cale paşnică?

Nu întâmplător a apărut şi această teză, că acum este posibil ca în multe părţi ale globului comuniştii să vină la putere pe cale paşnică şi după cum tendinţe oportuniste au fost şi vor mai fi, dorinţa aceasta de a se înfăptui cucerirea puterii pe cale paşnică, sigur că a fost îmbrăţişată.

Acum am aflat, după întoarcerea delegaţiei noastre din această călătorie, că ar fi fost asemenea discuţii între reprezentanţii P.C.C. şi P.C.U.S. asupra formulării acestei chestiuni la consfătuirile noastre. Aici au apărut divergenţe chiar în sânul comisiilor şi subcomisiilor care redactau materialul care urma să fie prezentat la consfătuirea din 1960. Se vede că au căzut la o oarecare înţelegere în această chestiune. Am aflat că au fost vreo 3-4 variante.

Tov. Coliu Dumitru: Asta s-a întâmplat la consfătuirea din 1957.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Deşi în document se spunea: pe cale paşnică sau nepaşnică, se explica destul de puţin formularea aceasta. De acum lumea a fost bucuroasă spunând: uite, o să venim la putere aşa cum spune documentul, pe cale paşnică, deci trecerea de la capitalism la socialism va avea loc pe cale paşnică.

Ce s-a întâmplat în Siria, ce s-a întâmplat în Irak şi în alte ţări? ce se întâmplă pretutindeni unde au loc deplasări spre stânga, unde comuniştii încep să joace un rol din ce în ce mai activ şi pot să polarizeze masele pentru înlăturarea claselor dominante de la putere? Imediat intră în mişcare mijloacele de forţă, aşa cum se întâmplă acum în Brazilia şi oriunde se fac paşi pentru luarea puterii.

Nu ştiu care din tovarăşii care au urmărit desfăşurarea evenimentelor pe plan internaţional poate să dovedească că acolo sau dincolo s-a venit la putere pe cale parlamentară. Noi ştim un lucru: noi n-am venit la putere pe cale parlamentară.

Tov. Gh. Stoica: Deocamdată nimeni n-a venit la putere pe această cale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În Cuba nu s-a venit la putere pe cale parlamentară și nicăieri nu cunosc acest lucru.

De aceea am precizat aici aceste lucruri, că trebuie să judecăm lucrurile cu capul nostru, să facem noi înșine o analiză. Sigur, nu este ușor, însă va trebui să explicăm, să pregătim noi formularea, orientându-ne după clasici și după experiența practică. Să nu luăm și să repetăm ca papagalul ceea ce spun unii sau alții. Viața este cel mai mare învățător, ea ne învață ce se poate și ce nu se poate. Sigur, nu putem să spunem, nimeni nu poate să hotărască că calea pașnică este calea de trecere de la capitalism la socialism așa din birou și să impunem cuiva ce am gândit noi aici. Aceasta este în funcție de condiții, de împrejurări. Nici nouă nu ne-a spus nimeni cum să mergem la luarea puterii.

(Pagina 24, aliniatul 3).

După cum ați auzit, chinezii ne-au comunicat că Stalin a recunoscut că ei au avut dreptate. Și noi cunoaștem poziția Cominternului față de ceea ce se întâmpla în China cu mult înainte, cum era calificate aceste acțiuni.

Tov. Gh. Stoica: (Pag. 26, aliniatul 1)

Aici este vorba de alegerea lui Stalin în C.C., nu ca prim-secretar. Și noi cunoaștem acest lucru, cei care eram în apropiere de Comintern. Acest lucru se spune în legătură cu un articol care a apărut în legătură cu aniversarea Congresului al XVIII-lea. Atunci s-a spus că au fost 100 de voturi contra lui Stalin, deși la congresul acesta erau prezentate rezultatele primului plan cincinal al U.R.S.S. când toate forțele au fost concentrate în jurul lui Stalin. Atunci ni s-a explicat că aceste voturi au fost date de unele elemente troțkiste care s-au strecurat în Congres și au votat împotriva lui Stalin. Acum un prieten al lui Hrușciov a scris un articol în Pravda și arăta că aceste voturi au fost date de către cei ce și-au adus aminte de indicațiile date de Lenin înainte de a muri, pentru înlăturarea lui Stalin din funcția de prim-secretar. Dar nu înțeleg acest lucru, pentru că în condițiile de atunci totul era concentrat în jurul lui Stalin.

În legătură cu Kirov, luați discursul lui Kirov la acest congres și o să vedeți care a fost poziția lui.

Este posibil ca anumite elemente antipartinice, troțkiste, care au participat la acest congres să fi votat împotriva lui Stalin, dar aceste voturi au fost partinice, îndreptate împotriva cultului, deci pe linia celor spuse de Lenin, despre asta nu poate fi vorba.

Deci este vorba de alegerea lui Stalin în C.C., nu ca prim-secretar.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: (Pag. 32, aliniatul 2)

Sovrom-ananas - aceasta este o realitate. Din ce cunoaștem noi s-a propus Chinei să înființeze o organizație de producție, o întreprindere sovieto-chineză pentru producția de ananas și chinezii au răspuns că ei nu sunt de acord cu acest lucru și au spus: Dacă dumneavoastră doriți ananas, dați-ne credite, noi vom fabrica ananas și vă vom vinde pe cale comercială. Deci au respins propunerile făcute de Uniunea Sovietică.

Despre toate aceste lucruri nouă ne-a spus Hrușciov atunci când am discutat și despre sovromuri.

Într-adevăr, Comitetul Central al P.C.U.S. a mers prea târziu pe calea desființării acestor forme de relații care duceau la amestec în treburile interne.

(Pag. 32, aliniatul ultim).

Numai nouă nu ne-a dat utilaje pentru extragerea uraniului, dar o să cerem, pentru că vrem să construim centrale electrice pe bază de energie atomică, deoarece avem deficit în balanța energetică.

Noi am livrat Uniunii Sovietice întreaga cantitate de uraniu produsă. Ca valoare, am livrat Uniunii Sovietice, la nivelul actual sau cel din 1965 al producției de energie electrică, o cantitate ce ar însemna o rezervă de 100 de ani, numai în formă primară, dar dacă luăm în

considerare și produsele ce rezultă din uraniu, cred că ar ajunge pentru 1 000 de ani de producere a energiei electrice la nivelul anului 1965.

Tov. Bujor Almășan: Am livrat 18 mii tone uraniu metal, iar pentru o centrală de 500 MW trebuie o încărcătură de 100 tone și apoi pentru fiecare an câte 70 de tone.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta ar însemna o rezervă colosală. Este cea mai mare rezervă energetică a țării noastre.

Sigur, noi am înțeles că este bine să livrăm uraniu Uniunii Sovietice și avem un acord unde există o prevedere ca Uniunea Sovietică să ne livreze metal pentru nevoile noastre de producere a energiei electrice prin centrale atomo-electrice. Acum se pune o problemă foarte serioasă, când balanța noastră energetică este descoperită. Aceasta este cea mai mare rezervă a țării. Toate rezervele de cărbune, țiței, gaz metan, apa - toate luate la un loc - nu știu câte procente ar însemna acestea față de rezervele de uraniu.

Și destinația lui nu este numai pentru nevoi strategice. Se știe doar că numai din uraniul livrat de noi Uniunii Sovietice s-ar putea da lumea peste cap de 100 de ori, nu o dată. Englezii ne dau utilajele acelea pentru centrale atomo-electrice?

Tov. Bujor Almășan: Englezii nu ne dau, însă sunt șanse să primim de la americani.

Tov. Gogu Rădulescu: Sunt mai multe șanse să primim de la suedezi, sunt mai puține piedici politice cu suedezii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie să avem grijă. Economiștii noștri socotesc în balanța energetică gazul metan, însă consumul de gaz metan pentru energia electrică nu este deloc justificat. Este o materie primă care 99,9% este chimizabilă. Aceasta constituie o bază serioasă pentru aprovizionarea industriei noastre chimice, practic inepuizabilă. Însă dacă vom consuma gaz metan și pentru altceva, pentru încălzit, pentru producerea de energie electrică, sigur că îl putem consuma mai repede. Gazul metan este mai ușor de consumat decât de produs. Mi se pare că dacă se va termina gazul metan, nu mai avem de unde lua, decât să importăm. Cum stăm cu gazul metan, tovarășe Codarcea? Dumneata ești pentru arderea lui?

Tov. Codarcea Alexandru: În apropiere de București avem un zăcământ bun de gaz metan.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (pag. 34, aliniatul 2)

De ce oare sunt menținute trupele sovietice în Polonia? Nu or fi având polonezii armată?

Tov. Petre Borilă: Se spune că sunt necesare acolo pentru că oricând s-ar putea trece Oderul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta înseamnă neîncredere în forțelor armate ale Poloniei și R.D.G. Cu două divizii sovietice care sunt acolo nu poți opri o invazie. Probabil că polonezii au forțe armate serioase. Câte divizii au polonezii?

Tov. Leontin Sălăjan: Au vreo 250-300 de mii de oameni și au aviație puternică. Au vreo 15-16 divizii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ori cu două, ori fără două divizii tot una este. Nu știu de ce polonezii au nevoie de aceste două divizii sovietice. Cred că prezența a două divizii sovietice acolo pot influența pe adversar?

(Pag. 35, aliniatul 1).

Vă amintiți că Kennedy a dat un ultimatum, un avertisment, dacă nu vor fi retrase rachetele din Cuba, vor interveni ei să le scoată. Au urmat după aceea convorbiri între sovietici și americani și că urmare Uniunea Sovietică a trebuit să scoată rachetele din Cuba.

Întrebarea care și-au pus-o și chinezii și noi, și toată lumea este: de ce le-am dus acolo dacă a trebuit să le retragem? Dacă le-am dus acolo, înseamnă că ne bizuim pe forță, că le vom menține acolo că pe un mijloc împotriva Statelor Unite. Însă a fost suficient că guvernul Statelor Unite să facă declarația cunoscută și să ia măsurile de încercuire a Cubei cu vase

militare să supună sub control strict orice vas care intră sau ieşea din Cuba şi să vină ameninţarea că dacă Uniunea Sovietică nu-şi va retrage aceste rachete din Cuba, americanii vor încerca cu forţa să le scoată de acolo. Pentru americani este foarte uşor acolo, Cuba este aproape de ei, noi avem un cap de pod acolo.

De aceea este discutabil dacă a fost cuminte să se trimită rachete în Cuba. Fapt este că noi n-am fost întrebaţi în această acţiune, poate alţii au fost întrebaţi, dar noi n-am fost întrebaţi. Putem să ne pomenim cu ceva pe neaşteptate. Pentru faptul că suntem membri ai Pactului de la Varşovia ar fi trebuit să ne informăm, să discutăm, să hotărâm împreună dacă este bine sau nu să trimitem aceste rachete acolo. Noi am aflat abia după ce au fost trimise.

Noi ne întorceam din călătoria aceea din Asia - Indonezia, India, Birmania - şi atunci am făcut o scurtă vizită la Moscova. Este adevărat că deasupra teritoriului chinez, la frontiera cu India erau operaţiuni militare, ne-au dat ordin de jos să ne întoarcem cu avionul înapoi la New Delhi, că dacă nu, trag în noi. Ne-am învârtit noi puţin deasupra Munţilor Himalaia, dar până la urmă ne-au dat voie chinezii să trecem şi am ajuns la Moscova.

Noi ne-am aşteptat să ne facă o informare mai generală ce a determinat trimiterea de rachete în Cuba. De acum cunoşteam şi Declaraţia guvernului Statelor Unite. În loc de aceasta, tovarăşii sovietici ne-au vorbit că până acum, americanii n-au îndrăznit să se apropie de navele sovietice care mergeau spre Cuba, lăsând să se înţeleagă că americanii s-ar teme de lucrul acesta. Însă fapt este că s-a permis autorităţilor americane să controleze aceste vase. Americanii controlau cu elicoptere tot ce sovieticii aveau pe vas. Aceasta în primul rând.

În al doilea rând ni s-a vorbit atunci despre nişte manevre militare, menite să facem o demonstraţie de forţe la graniţa cu Turcia şi la graniţa cu R.F.G. prin trimiterea de forţe importante pentru a exercita presiuni asupra acestor state să renunţe la cererea făcută de ei de a retrage acele mijloace din Cuba. Nici nu ne-au vorbit că vor să retragă rachetele din Cuba.

Imediat ce am ajuns acasă am citit mesajul trimis de Hruşciov lui Kennedy unde arăta că este dispus să-şi retragă aceste mijloace din Cuba, exprimându-şi speranţa că preşedintele Kennedy va folosi toată autoritatea sa şi va acţiona în spiritul răspunderii de a nu permite să invadeze Cuba. Şi atunci a apărut şi Declaraţia lui Kennedy.

Fapt este că şi Kennedy a judecat cuminte, pentru că americanii puteau în 48 de ore să lichideze această situaţie, însă s-au gândit că aceasta ar însemna o aventură şi ar putea să izbucnească o conflagraţie nucleară. Sigur, îşi dădeau seama că ar însemna acest lucru pentru întreaga omenire. Deci atât o parte, cât şi alta îşi dădeau seama ce s-ar putea întâmpla.

Şi, cei ce au trimis rachetele în Cuba le-au retras. Se pune întrebarea: de ce nu s-au prevăzut lucrul acesta? Orice lucru, orice acţiune trebuie prevăzută. Dacă duc acolo rachetele, le duc cu un anumit scop, de ce să le înapoiez, aceasta costă.

Noi am spus toate aceste lucruri tovarăşilor sovietici, că nu se poate proceda în felul acesta. Suntem toţi semnatari ai Tratatului de la Varşovia, ne interesează orice acţiuni, pentru că orice măsuri întreprinse de o parte şi de alta interesează pe toţi.

Ce s-ar spune dacă noi am lua aşa o acţiune împotriva turcilor, deşi nimeni nu se gândeşte la aşa ceva, nici măcar tovarăşul Sălăjan. Dacă ne-am gândi aşa: avem forţe armate, ia să încercăm şi noi să punem la încercare capacitatea noastră de luptă şi calităţile forţelor noastre armate, să ne năpustim împotriva turcilor şi grecilor. Ce ar zice? Vă spun aceasta prin absurd, însă dacă am face aşa ceva ar trebui să fim socotiţi că nişte aventurieri.

De altfel, în convorbirile noastre cu tovarăşii sovietici au mărturisit că ar fi bine să ne consultăm, că în această acţiune s-au luat după nu ştiu ce general sau amiral care a dat asigurări că americanii nu vor simţi că vor deplasa aceste rachete în Cuba, însă americanii aveau o agentură destul de puternică şi i-a lăsat să le amplaseze şi apoi să-i silească să le retragă, să vadă cum vor acţiona. Şi aceasta constituia verificarea celuilalt.

Pot să-l critice pe generalul sau amiralul acela care a vorbit cu conducerea superioară şi a dat asigurări că americanii nu vor şti despre acest lucru.

Până la urmă americanii i-au arătat lui Gaston [Marin] o pictură, o pictură din această abstracţionistă, unde începuse să picteze locul unde trebuie să fie amplasate rachetele sovietice în Cuba.

Tov. L. Sălăjan: Obiecte de 6 m lungime se pot fotografia foarte bine din satelit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ne-a lăsat impresia unor oameni care spuneau: le arătăm noi acestora ce înseamnă forţe, organizăm o demonstraţie de forţe. N-am avut impresia că ne cere o părere, ci că deja au luat curs: şi de aceea şi noi am dat din cap, ne-am uitat unul la celalalt şi n-am zis nimic. Mi se pare că pe linie militară venise ceva semne despre această acţiune.

Tov. Leontin Sălăjan: Ne ceruse să facem mişcări de trupe, să mobilizăm toate forţele, însă nu ne-am grăbit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Despre toate acestea am făcut observaţii într-o scrisoare şi la care, bineînţeles, n-am primit un răspuns corespunzător.

Aşa stau lucrurile cu rachetele.

Acum, tovarăşii noştri sovietici sunt supăraţi pe chinezi pentru că chinezii procedează în aşa fel încât parcă le-ar pare rău că au fost retrase rachetele din Cuba. Însă nouă şi întregii lumi ne pare bine. Este uşor pentru chinezi să critice de ce le-ai retras, dar poţi să-i critici de ce le-ai dus dacă le-ai retras. Sigur, chinezii în mod nejust critică Uniunea Sovietică, acuzând-o de laşitate. Poate chinezilor le-ar fi convenit agravarea situaţiei, poate că s-ar fi dovedit prin aceasta că o serie de teze chineze sunt juste că numai prin război se poate zdrobi imperialismul, deşi chinezii au încercat acest lucru să-l facă cu indienii, însă acum, după cât cunoaştem noi, caută să reglementeze acest conflict pe cale paşnică. Cred că nici chinezilor nu le-ar conveni un război mondial, în care s-ar folosi indiscutabil mijloacele termonucleare, unde China ar putea fi cea mai mare victimă. Sunt convins că China, având chiar la dispoziţie mijloacele acestea pe care le au la dispoziţie Uniunea Sovietică şi America, va fi mult mai cuminte decât acum. Numai cine nu-şi dă seama despre acest lucru poate spune că războiul nu este nimic. Aici nu este vorba că din 700 de milioane populaţie va rămâne jumătate. Este greu de presupus acest lucru şi cine va rămâne, va rămâne ca vai de lume, mai bine ar muri cu toţii. Numai din motive politice, pentru că chinezii caută punctele slabe pentru a putea critica conducerea sovietică, prin acţiunile întreprinse împotriva tovarăşilor sovietici pot susţine o asemenea teză.

Şi tovarăşii sovietici se apără, după părerea mea, într-un mod destul de defectuos. Nu acesta trebuie să fie răspunsul nostru chinezilor, că trebuia neapărat să fie trimise rachete în Cuba.

Alte lucruri vor mai fi atinse, noi ne vom ocupa de toate problemele acestea în dezbaterile noastre. Acum spun numai ceva preliminar, privitor la convorbirile dintre delegaţia noastră şi tov. Hruşciov.

Nici aşa o încredere, să ne imaginăm că imperialismul american se teme de Cuba. El se teme de o conflagraţie mondială, pentru că ştie ce poate să însemne pentru ei aceasta. Americanii, dacă ar şti că un război cu Cuba nu s-ar transforma într-un război mondial, ei fără îndoială s-ar război cu Cuba.

Nu poţi avea încredere în americani, că după spusele americanilor ei se vor ţine de cuvânt şi nu vor invada Cuba. De unde poţi şti cu atâta certitudine?

Se ştie că atunci când au fost duse acolo rachetele, iniţiativa nu a fost a cubanezilor, iar când a trebuit să le retragă nu a mai avut timp să se consulte cu Fidel Castro. Aceasta i-a creat nemulţumirea lui Fidel Castro şi aceasta a durat până când s-a dus la Moscova, când s-a dat şi decoraţia de erou şi de unde a plecat încântat de ce a văzut acolo. Sigur, rachetele de acolo nu puteau fi luate fără a fi întrebat guvernul Cubei, însă dacă nu ar fi fost retrase cât mai repede ar fi fost război. Americanii le-au dat şi un ultimatum.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 36, aliniatul 4).

la să vedem, dacă noi mâine o să spunem [că] nu mai putem să vă vindem uraniu, nu o să ne facă naţionalişti?

În discuţiile privind desfiinţarea sovromurilor, tovarăşul Bodnăraş a spus: dar nu desfiinţăm şi sovromcuarţitul? După ce tov. Hruşciov a adus argumentele că Prezidiul C.C. al P.C.U.S. a hotărât să desfiinţăm aceste sovromuri, punându-le pe seama lui Stalin, pe seama lui Molotov, şi Beria era amestecat, tov. Bodnăraş întreabă: şi sovromcuarţitul îl desfiinţăm?! El spune, nu asta este altceva. Dar de ce altceva? Atunci el spune: Ei, dacă nu vreţi să ne vindeţi nouă uraniu, vindeţi americanilor - spunând aşa supărat. De ce spuneţi aşa? Noi vrem să vindem Uniunii Sovietice, nu la alţii, dacă n-am fi vrut să vindem Uniunii Sovietice nici n-am fi prins în balanţa noastră aceste beneficii.

Nu se putea ca întreaga rezervă de uraniu s-o dăm în altă parte şi prin nişte convenţii şi tratate noi să ne ducem s-o cumpărăm. I-am cerut atunci să ne dea instalaţiile de concentrare a uraniului.

Tov. Ana Toma: Au fost două delegaţii acolo, una a fost cu tov. Apostol şi s-a spus că este util să se facă o astfel de fabrică la noi. Însă, după aceea nu ne-au dat utilajele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 39, aliniatul 2).

Aceasta arată că sunt interesaţi în încetarea polemicii. Noi, o bucată de vreme socoteam că sunt de acord cu misiunea partidului nostru. Se vede însă clar că polemica asta le-a dat foarte mult de furcă, că provoacă mare bătaie de cap atât în Uniunea Sovietică, cât şi în toate partidele comuniste şi muncitoreşti, că acum trebuie să stăm de vorbă cu chinezii să renunţe la polemica publică, pentru că chinezii aţi auzit ce spun: trebuie să răspundem la cele două mii de articole, la cele 42 de partide.

Noi le-am propus şi aşa - tov. Maurer a pus aceasta pe seama lui Kim Ir Sen, însă era punctul nostru de vedere - că chiar dacă nu convingem pe chinezi să nu continue polemica, chiar dacă chinezii încep ei polemica după plecarea delegaţiei, noi să nu răspundem, să lăsăm ca toate aceste lovituri să cadă în vid. Nu ştiu cum se numeşte în termeni militari, când duşmanului îi camuflezi un teren să creadă că acolo există forţe şi îl laşi să bată acolo cu toate mijloacele şi când porneşte infanteria la atac, merge cu strigăte de ura, ura, nu găseşte pe nimeni acolo, adică să izbească în gol. Ce ar fi să-i lăsăm să cânte şi noi să luăm măsuri practice în interiorul partidelor comuniste şi muncitoreşti, în primul rând din ţările capitaliste, care îşi desfăşoară activitatea în condiţii grele, unde chinezii, folosind elemente de dreapta, antipartinice, le grupează şi le atrag de partea lor. Chinezii au strâns toate aceste elemente haimanale, din afara partidului şi le spune: ia ţipaţi voi, să propovăduiţi voi tezele noastre. Aşa au făcut chinezii care au în frunte pe Mao Tze-dun.

Dacă observaţi, este o luptă pentru hegemonie politică. Ori, astăzi nu mai merge acest lucru, de mult au trecut aceste timpuri. De aceea şi Internaţionala a III-a s-a desfiinţat, apoi Biroul Informativ. Partidele au devenit mai numeroase, armata comunistă a crescut şi nu numai atât, dar şi din punct de vedere al maturităţii politice au crescut, nu se poate dintr-un centru conduce întreaga mişcare, indiferent câtă experienţă ar avea. Chiar P.C.U.S. nu poate să spună cum să facă cei din Ceylon revoluţia, pe cale paşnică sau nepaşnică. Cel mult poate să-i ajute prin mijloace materiale.

Chinezii, din acest punct de vedere, fac o greşeală că pun pe seama Uniunii Sovietice tot ceea ce se întâmplă în aceste partide comuniste şi nu este just, pentru că fiecare, având dragostea pe care o are faţă de P.C.U.S., sunt indignaţi, ia poziţie în apărarea P.C.U.S., fără să se uite că şi partea cealaltă are ceva dreptate. Nu se poate ca dintr-o parte să fie tot răul şi din partea cealaltă numai bine. Chiar Hruşciov recunoaşte anumite greşeli.

Deci faţă de tendinţele acestea ale chinezilor de a sprijini, de a se bizui pe elemente antipartinice, certate cu partidele respective din care făceau parte, date afară din acele partide, trebuie măsuri organizatorice, măsuri politice de a face imposibilă sciziunea. Chiar dacă s-ar constitui un grup sau altul în partidele acestea comuniste trebuiesc menţinute în starea aceasta de neputinţă pentru că elementele acestea pot avea priză în mase, pot să aibă un program. Scopul lor este ca în conducere să ajungă aceste elemente carieriste, dubioase. Vă puteţi închipui ce uniune poate să fie din aceste elemente.

Nu este greu să-ţi dai seama dacă polemica se ascute, ce se va întâmpla în viitor. Se va întâmpla ca în 1948 şi după aceea cu Iugoslavia, când a început goana după vrăjitoare, după antisovietici, după titoişti.

Amintiţi-vă ce zvonuri se lansase cu Gh. Gheorghiu-Dej. Când intra Gheorghiu-Dej la o adunare se întreba lumea: să-l aplaudăm sau nu, le era frică că aplaudă pe Tito. Este adevărat că eu am ridicat problema ca Iugoslavia să nu fie atacată, ci să fie chemată acolo unde erau adunaţi reprezentanţii partidelor comuniste şi muncitoreşti. Era Jdanov acolo. Când am spus să-i chemăm încă o dată, că nu este just să lăsăm Uniunea Sovietică singură, pentru că datorită unei aprecieri făcute de Stalin a fost condamnată Iugoslavia, ei au bănuit sau au crezut că Gheorghiu-Dej este sub influenţa iugoslavă. Poate că sunt greşiţi aceştia, nu este just să-i facem o bandă de asasini şi trădători. Eu am fost acela care în 1949 la Budapesta am ţinut raportul, însă titlul şi multe lucruri din cuprinsul lui au fost indicate de tovarăşii noştri[223]. Totul ne venea din partea P.C.U.S. De verificat nu puteam, luam de bun tot ceea ce venea de acolo şi am luat poziţie împotriva Iugoslaviei. Deşi ceva aflasem, treptat, treptat, am ajuns la convingerea că se procedează greşit. Cum poţi să elimini o ţară socialistă din comunitatea noastră, cum poţi să rupi conducerea de partid, de popor. Toate aceste încercări au dat greş. După cum şi astăzi nu este posibil să arăţi spre Mao Tze-dun că el este capul răutăţilor, a nu-l considera ca făcând parte din conducere. Această conducere s-a format în 20 şi ceva de ani. Au crescut împreună, s-au călit împreună, îşi cunosc până şi măselele din gură unul altuia. Au mentalitatea lor, mentalitatea războiului pe care l-au dus. A spune că Mao Tze-dun este capul răutăţilor nu este just.

Aşa spuneau şi tovarăşii sovietici când au trecut pe la noi, parcă Mao Tze-dun şi ceilalţi ar fi nişte papă lapte, nişte pisoi. Nu vom înţelege niciodată psihologia poporului chinez dacă nu vom avea o înţelegere justă faţă de ei. Aceştia au stat veacuri sub diferite invazii, au fost stăpâniţi, au căpătat faţă de albi o anumită repulsie.

Vă dau un exemplu. Eram la Shanghai, când am fost la Congresul al VIII-lea al P.C.C. Am vizitat acolo o fabrică textilă şi stând de vorbă cu un muncitor, din vorbă în vorbă mi-a spus că are 12 copii. Atunci am pus mâna pe el şi l-am întrebat, dar cum poţi să-i creşti, aceştia îţi mănâncă urechile. Cum am pus mâna pe el dintr-odată a sărit şi s-a uitat aşa la mine, mi-am pus întrebarea de ce a reacţionat aşa? Şi răspunsul l-am găsit tocmai în mentalitatea lor.

De aceea nu se pot despărţi conducătorii de partid, de mase. Aceştia sunt legaţi de masă. Ei sunt tot din mase, numai că sunt puţin mai evoluaţi, sunt revoluţionari, însă au multe reflexe în mentalitatea lor din vechea stare de spirit. Şi dacă le spui chinezi, imediat sar. Mie mi s-a atras atenţia în China să avem grijă cum ne pronunţăm, pentru că ei ne ascultă.

223 Raportul se intitula *Partidul Comunist din Iugoslavia în mâinile unor asasini şi spioni* şi a fost prezentat la Conferinţa partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Budapesta, din noiembrie 1949 (vezi „Pentru pace trainică, pentru democraţie populară”, nr. 29 (56), 2 decembrie 1949, p. 5-6).

După ce am vizitat fabrica aceea, Mao Tze-dun mi-a spus: criticaţi-ne, dar m-am abţinut. Dacă făceam observaţii critice ca un doctor, ca un savant, ar fi râs, uite ce oameni uşuratici sunt. Aşa ar fi zis. Atunci am avat o discuţie interesantă cu el.

Tovarăşii noştri îi confundă cu europenii, deşi şi ei recunosc lucrurile acestea. Cu toate acestea în discuţiile cu dânşii n-au fost prudenţi.

S-a ajuns să se facă glume la adresa unora sau altora dintre persoane. Mao Tze-dun le-a adunat pe toate într-un sac şi acum dezleagă sacul. Ce spune: câţi ani trebuie să răspundem, 10 ani, eu trăiesc cinci ani, mor eu, rămâne acesta, acesta.

Aţi văzut ce spun, că sunt gata să primească riposta, că merg până acolo ca să aştepte să fie atacaţi prin forţă armată. Tovarăşii noştri nu au mai spus despre acest lucru tovarăşilor sovietici.

Eu am spus tov. Hruşciov, când a fost aici[224], în legătură cu conflictele de la frontieră. Au adus forţe armate la frontieră atât unii cât şi alţii. I-am spus tovarăşului Hruşciov, în numele meu şi al celorlalţi tovarăşi ai noştri, te rog să ţii lucrurile în mână, că poate să iasă ceva. El spune: nu pot să garantez. Ba să garantezi, să asiguri linişte acolo. Unde vreţi să ajungem, la ciocniri între două state socialiste? Sigur, a rămas pe gânduri, mi-a spus că a trimis acolo oameni de nădejde, că vor avea grijă, că vor ţine seama de cele exprimate de noi. Să fie aşa.

Deci faţă de acţiunea chinezilor, de tendinţele lor de a schimba conducerea celuilalt, de a se amesteca în treburile celuilalt, noi să le atragem atenţia. Dv. sunteţi revoltaţi când se amestecă alţii în treburile dv., aveţi o experienţă amară că s-au amestecat alţii în treburile dv., atunci nu faceţi acest lucru.

De altfel, ca un fir roşu se vede în discuţiile care au avut loc că tovarăşii noştri au stăruit să elimine ieşirile acestea la adresa unora sau altora care n-au absolut nici un rost. Aceasta este conducerea, cu asta trebuie să tratăm.

Tovarăşul Hruşciov se gândea că moare Mao Tze-dun şi lucrurile se vor schimba. Nu cred că se va întâmpla aşa ceva.

Şi aici porneşte de la izolare, când spune să stea el pe o insulă şi Mao Tze-dun pe altă insulă. Dacă ar sta amândoi într-o casă cunoscându-se mai bine, eu sunt convins că s-ar înţelege. Aici a dat de înţeles că ceea ce ne uneşte este fundamental, celelalte sunt manifestări, sunt tendinţe care trebuie să dispară încetul cu încetul.

Tovarăşii chinezi au apucat pe calea aceasta de spargere a unităţii mişcării. Totuşi nu trebuie să exagerăm, să arătăm tovarăşilor chinezi ca orice încercare este inutilă, însă să nu cumva să trecem noi la vânătoare de vrăjitoare, să vedem în orice observaţie critică făcută de unul sau de altul care nu sunt mulţumiţi de anumite stări de lucruri, să vedem în el un chinez. Dacă o să vedem un chinez, atunci singur creezi aşa o stare de lucruri încât zice: să ştii că astea sunt lucruri chineze. Vor apare ca pe timpul lui Stalin, cu toate că am combătut cultul personalităţii, o să ajungem să vedem în al doilea, al treilea om un chinez.

Este o nenorocire când între conducători există neînţelegere, când n-ai încredere unul în altul. Aţi văzut cu Beria: întâi am fost doi, trei, pe urmă patru, cinci. Toţi cei ce au acţionat împotriva lui Beria caută-i, că nu mai este nici unul. Mikoian a mai rămas. Sigur, eu n-am nici un drept să mă amestec în treburile lor, însă ca judecată aşa mi se pare mie.

...

Aici nu mai ştiu dacă a fost luarea puterii pe cale paşnică sau nepaşnică!

...

Deci aşa am gândit, să răbdăm un pic să nu răspundem, să căutăm noi şi noi căi de temperare a lucrurilor, să luăm măsuri practice ca celelalte partide frăţeşti să ia măsuri în

[224] În octombrie 1963.

ţările respective să împiedice eventualele încercări ale elementelor antipartinice, să se întărească mai mult disciplina în partidele acestea. Este posibil ca în unele ţări să reuşească, cum au reuşit în Belgia. Este clar că chinezii au avut oamenii lor acolo.

Deci aceasta a fost concepţia noastră, nu a venit de la Kim Ir Sen.

Kim Ir Sen a avut o atitudine deosebită faţă de chinezi.

Acesta ne-a povestit nouă cum el a făcut un voiaj în Europa, a vizitat ţările socialiste frăţeşti cu scopul de a solicita ajutor pentru că era într-o situaţie grea şi trebuia să se bazeze pe un ajutor mai eficient din partea ţărilor socialiste. Spunea el: nu vreau să fie nimeni cum am fost eu, să meargă cu mâna întinsă. De aici au plecat ei cu lozinca de construire a socialismului cu forţele proprii. Degeaba îi criticăm, în fond prin forţele proprii poporul trebuie să-şi ridice nivelul de trai. Spunea că a trecut prin stări de lucruri destul de grele. Nu este uşor. Zicea: în timp ce vizitam o serie de ţări, în ţară s-a găsit un grup numeros de membri ai Comitetului Central care puneau la cale răsturnarea conducerii. Dintre aceştia erau şase coreeni prosovietici şi şase coreeni prochinezi, însă amândouă aceste grupe s-au unit şi acţionau pentru înlăturarea conducerii respective, a Biroului Politic în frunte cu Kim Ir Sen. Cum coreenii aceştia au trecut printr-un război destul de aspru, cum au simţit s-au întors acasă şi imediat cele două grupe au reuşit să fugă: prochinezii în China şi prosovieticii în Uniunea Sovietică. Kim Ir Sen pe bună dreptate a cerut chinezilor şi sovieticilor să-i înapoieze pe fugari, aceştia n-au vrut şi atunci au avut loc discuţii.

Când am fost în China la Congresul al VIII-lea, coreenii ştiau că trebuie să mergem în Coreea şi în China era şi Mikoian şi alţii şi ne-am interesat care este situaţia, dacă ne pot da un sfat, dacă este potrivit să mergem sau nu în Coreea, dacă este oportun să ne ducem[225]. Mikoian ne-a spus că ar fi potrivit să mergem şi spune: poţi să vorbeşti cu Kim Ir Sen să fie mai înţelegător, el lucrează cu metode greşite, cu metode forte.

În Coreea fusese Mikoian din partea Uniunii Sovietice şi 1-2 reprezentanţi din partea chineză şi au cerut să-i primească pe aceşti fugari, să-i dea afară din partid, să-i critice, dar să-i lase să muncească, ca această acţiune să nu se privească altfel, la care Kim Ir Sen a răspuns: voi ce aţi face în locul nostru, dacă la dvs. s-ar întâmpla aşa ceva? Le-a spus că se amestecă în treburile lor interne şi le-a pretins să-i înapoieze imediat pe fugari, atunci coreenii au întrerupt relaţiile şi cu Uniunea Sovietică şi cu China, vreun an şi jumătate n-au avut relaţii cu China şi U.R.S.S., dar pe urmă au revenit.

Faţă de această situaţie, tov. Hruşciov şi-a făcut autocritica, a recunoscut că s-a amestecat în treburile interne ale coreenilor. Tovarăşul Mao Tze-dun a recunoscut acest lucru de două ori în faţa mea că a făcut o greşeală, amestecându-se în treburile interne ale Coreei.

Deci atât P.C.U.S. cât şi P.C.C. au acţionat împreună, când exista o înţelegere între ei pe seama lui Kim Ir Sen.

Kim Ir Sen spunea: numai să nu ajungi niciodată să te ajute cel mare. Uite ce înseamnă ajutorul celor mari, referindu-se nu numai la U.R.S.S., dar şi la China.

Eu îmi dau seama că aceştia au o poziţie diferită de a chinezilor. Aţi ascultat ce interesante au fost discuţiile cu ei. Deşi rezulta o atitudine diferită faţă de chinezi, în fond, dacă examinăm mai cu atenţie, el sprijinea pe chinezi, dar nu din dragoste faţă de chinezi. Nu cred să fie vreun coreean pe aici, însă spun că lui Kim Ir Sen şi altor conducători le convine această ceartă pentru că atât timp cât aceştia se ceartă, zic ei, se ocupă mai puţin de noi. Poate greşesc eu. Uite de ce au dat importanţă demersului nostru, deşi s-au îndoit de reuşită.

[225] Delegaţia P.M.R. care a participat la Congresul VIII al P.C. Chinez, în septembrie 1956, a întreprins o scurtă vizită şi în Coreea de Nord. Delegaţia a fost condusă de Gheorghiu-Dej. Mikoian a fost şeful delegaţiei P.C.U.S. la Congres.

În ce-i priveşte pe iugoslavi, la fel. De altfel, în câteva rânduri s-au exprimat iugoslavii aşa: Nici noi nu dorim să existe aceste controverse care se răsfrâng asupra mişcării, dar restabilirea unităţii, a prieteniei să nu se facă pe spatele celor mici. De aceea, tovarăşilor iugoslavi le convine cearta aceasta, am impresia că ei caută să aţâţe focul.

În timp ce era delegaţia noastră la Pekin, în ziarele centrale din Iugoslavia a fost un articol antichinez scris de Ibarurri şi publicat în "Pravda" şi într-o revistă teoretică spaniolă încă în septembrie 1963. Acum era republicat, în martie 1964, fără menţiunea că a fost scris în "Pravda" şi tocmai când delegaţia noastră era la Pekin. Noi am rugat pe tovarăşii iugoslavi să nu aibă loc aceste ieşiri. Ei spuneau că deşi articolul a fost scris în septembrie 1963, acum noi am dat peste el. Bine, dar de ce l-aţi scris în trei rate? Pentru că gustându-l puţin câte puţin avea gust.

Din toate acestea aveam impresia că tovarăşii noştri nu privesc ca o tragedie această stare de lucruri din mişcarea noastră. Probabil că o apreciază ca fiind rezultatul unor fenomene obiective care au loc în mişcare, este vorba de forţele democratice, progresiste şi forţele dogmatice şi că acesta este un proces normal, iar polemica este mai bine să se ducă; sigur se spera la o polemică civilizată, fără calomnii. Dacă se poate duce o asemenea polemică eu sunt gata să fac şi o tumbă. Cine poate garanta că o polemică poate fi ţinută într-un cadru civilizat, manierat, să fie o polemică bazată pe argumente ştiinţifice, pe o analiză ştiinţifică a fenomenelor din mişcare.

Neotroţkiştii, care au fost la timpul lor un curent, s-au transformat într-o sectă antisovietică. L-au putut elimina pentru că era în cadrul unui singur partid şi principalii reprezentanţi au putut fi lichidaţi din punct de vedere fizic, dar ce te faci cu troţkiştii de la Pekin care conduc în stat, un popor de 700 milioane de oameni. Troţkiştii erau un curent în P.C.U.S. şi când a avut loc o dezbatere principală au putut să fie învinşi, dar cum va putea fi învinsă partea cealaltă? Sigur pot fi făcute unele asemănări, dacă sunt stări de lucruri asemănătoare, însă nu poţi să judeci ca un judecător care judecă în numele unei legi.

Mă tem că vom ajunge să mergem la vânătoare de vrăjitoare. Să nu se ivească acele stări de lucruri pe care le aveam pe timpul cu Iugoslavia. Aş vrea să fiu eu profet mincinos. Mă refer îndeosebi la ţările socialiste, unde având puterea se poate ajunge la condamnări, arestări.

Uite acestea am vrut eu să precizez. Asupra acestor chestiuni vom mai discuta. Noi trebuie să mai discutăm toate aspectele teoretice cât şi practice.

Noi am fost aceia care am propus să manifestăm răbdare.

Noi am făcut încurcături chinezilor. Lor nu le-a fost uşor, ei şi-au făcut iluzii, însă şi-au dat repede seama că nu vor obţine de la noi ceea ce sperau. Lor le convine polemica, abia aşteaptă, le era chiar teamă că în Uniunea Sovietică să nu se publice raportul lui Suslov [din februarie 1964]. Ne spunea Mao Tze-dun: câţi nu m-au înjurat pe mine. Aţi observat cum număra toate calificativele.

Fac şi eu ca Hruşciov.

Nu ştiu dacă aţi citit telegrama trimisă de chinezi lui Hruşciov. Are câteva fraze interesante. Este o telegramă mai politică, foarte interesantă. Recunoaşte că între noi există divergenţe, dar că acestea sunt temporare, că suntem uniţi împotriva imperialismului şi în orice caz, dacă s-ar ivi vreo situaţie, întreaga forţă a Chinei va fi alături de Uniunea Sovietică. Şi sfârşitul este aşa: să tremure imperialiştii. Este foarte frumoasă, merită s-o citim. Citiţi şi veţi vedea ce interesantă este. Exact cum este cuvântarea lui Hruşciov la mitingul prieteniei polono-sovietice[226], unde au avut loc referiri la adresa chinezilor!

[226] Mitingul prieteniei polono-sovietice a avut loc pe 15 aprilie 1964 în Sala congreselor de la Kremlin, fiind închinat celei de-a 19-a aniversări a tratatului de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între U.R.S.S. şi R.P. Polonă. Printre alţii au ţinut cuvântări N.S. Hruşciov şi W. Gomulka.

Aici se spune că pericolul principal îl constituie China. Eu consider că nici înainte n-a fost just cum au fost apreciaţi iugoslavii. Nu se poate spune că chinezii constituie pericolul principal.

Iată ce spun chinezii: nu ştiu dacă o să se publice telegrama aceasta, în Uniunea Sovietică. M-am bucurat că au spus un lucru extraordinar, că dacă Uniunea Sovietică va trebui să facă faţă unor încercări, întreaga forţă a Chinei va fi alături de ea. Între noi există polemică mai mare, mai aşa, dar să ştiţi că împotriva imperialismului ne veţi găsi alături de voi. Aceştia sunt chinezii.

Tovarăşi, pe ziua de astăzi cred că este suficient, vom continua mâine.

Mai avem ultima parte şi dacă va fi suficient timp vom face cunoştinţă şi cu alte materiale, pentru documentarea dv. Problemele acum urmează să le dezbatem, întrucât din lectura făcută aici şi ceea ce veţi mai cunoaşte sunt lucruri asupra cărora este bine să nu le discutaţi în familie, cu prietenii, pentru că trebuie să vă spun deschis, am oarecare strângere de inimă din cauza aceasta pentru că oamenii mai au şi slăbiciuni, unii mai spun acasă. Eu nu spun că nu puteţi să spuneţi aici. Şi rândul trecut au auzit câte ceva şi iugoslavii şi sovieticii, tocmai datorită faptului că problemele fiind aşa de interesante, deosebit de interesante şi importante, fiecare simte nevoie să le împărtăşească cuiva în care are încredere. Nu împărtăşiţi în afară, ţineţi la voi până terminăm plenara. Măcar atât să avem tăria aceasta să nu iasă în afara plenarei noastre, cu atât mai mult cu cât este vorba de o plenară lărgită, deosebită în activitatea partidului nostru. Ce ziceţi, vom putea să tăcem? Vă rog să mă înţelegeţi just, nu că aş avea teamă de cele ce spunem aici. Cele ce spunem aici le spunem la toţi, am spus şi chinezilor, şi coreenilor, şi sovieticilor. Sigur, într-un cadru organizat.

Tov. Păcuraru Andrei: În continuare, tot convorbirile dintre delegaţiile partidului nostru şi a P.C.U.S.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag. 42, aliniatul ultim).

Parcă acum ne cred. Americanii nu cred pe comunişti, dar nici noi nu-i credem pe ei. Cine poate să-i creadă. Însă aici nu este vorba de crezut, ci este vorba de forţă. Sigur că conflictul acesta nu avea nici un rost, lupta se ducea pentru ocuparea unor terenuri pustii.

Trebuie însă avut în vedere şi încercările indienilor. În afară de mizeria în care trăieşte poporul din India, veţi întâlni acolo nişte oameni cu turbane, cu bărbi, parcă sunt gata să se ia de piept cu oricine. Sunt acolo nişte elemente războinice. Nu trebuie văzut în aceste cercuri indiene nişte îngeraşi. Noi i-am văzut când am fost acolo. Nu erau deloc interesaţi în stingerea conflictului, în reglementarea conflictului, în reglementarea problemelor dintre China şi India pe cale paşnică.

Personal am discutat şi cu Nehru şi cu preşedintele Republicii. Ne-au ascultat, însă ne-au dat aşa un răspuns printre dinţi, parcă noi ne-am fi dus acolo să criticăm pe chinezi. Zice: aici este chestiune de demnitate. Şi au încercat să-i aţâţe pe chinezi.

A fost o verificare a celor două forţe. Chinezii, dacă ar fi vrut, ar fi ajuns acolo unde avem noi rafinăria aceea de petrol, la Calcutta, şi nimic nu le stătea în faţă. China este acum o forţă militară de temut, are industrie, materiale de război, mijloace clasice de luptă, are o armată colosală şi nu mai vorbesc de starea de spirit a poporului. Măcar de trece focul peste el, dar de fugit nu fuge, pe când armata indiană o dă vântul jos. În asemenea situaţii nu ajută numai armamentul, poate să aibă cel mai bun armament. Starea de spirit, starea materială a poporului indian este vai de capul lui. Pentru cine să lupte, pentru marii feudali, pentru burghezia aceasta îngâmfată care ţine subjugat un popor minunat şi răbdător chiar foarte răbdător?

Deci, când privim lucrurile trebuie să vedem cele două părţi ale lor, nu trebuie văzută numai vina chinezilor pentru că şi indienii au vina lor, nu sunt nişte îngeraşi. Nouă ne sunt clare încercările indienilor de a stabili linia de frontieră cu forţa. Ori aceasta nu se poate

stabili cu forța. Se știe cu câte tobe, cu ce aplauze au obținut ei victoria în Cașmir. Vă închipuiți ce s-ar fi întâmplat dacă chinezii le-ar fi dat voie să treacă dincolo de Himalaia. Însă le-au dat o lovitură serioasă, le-au luat prizonieri și apoi le-au dat drumul: hai duceți-vă acasă. Să nu vă mai jucați cu China, cu China să fiți prieteni.

Sigur, nici noi n-am aprobat acest conflict, într-o formă mai mult sau mai puțin acoperită în cuvântările noastre când am făcut acea vizită acolo noi ne-am adresat celor două părți să rezolve acest conflict pe cale pașnică. Presa indiană a prins exact gândul nostru, era un îndemn la a se strânge reprezentanții celor două părți pentru a rezolva diferendul acesta de frontieră.

(Pag. 43, aliniatul 4).

Atunci Mao Tze-dun este pentru pace. De ce îl mai acuzăm că are intenții războinice, ce rost are?

(Pag. 44, aliniatul 3)

Dar de ce neapărat o slăbiciune? O să murim? O să ascultăm ce pot să mai spună, chinezii nu pot decât să repete. Vorba lui Kim Ir Sen: patru înjurături și un citat.

Chinezii au să țipe, vor spune ceea ce le vine la îndemână, dar o să epuizeze. Dacă nu răspunzi înseamnă că nu vrei să strici gloanțele. Dacă partea cealaltă va trage, va termina gloanțele și pe urmă își va strânge mâinile.

Trebuie să se înțeleagă, sunt două țări socialiste cele mai mari, sunt două partide cele mai mari.

Repet, tovarăși, am stăruit să cerem tovarășilor noștri, sigur în măsura în care sunt de acord, să se rețină, să nu publice, să nu ia parte la polemică, să lăsăm izbiturile acestea să meargă în gol, fără răspuns măcar o lună-două. Când spui: nu putem să acceptăm o asemenea propunere, nu este bine. A spune că ești slab, care va să zică vrei să le arăți că ești tare. Ei au început, o să vedem sfârșitul. Pentru noi este clar că nu există un lucru fără început sau fără sfârșit. Fiecare lucru are și început și sfârșit. Trebuie să se sfârșească.

(Pag..53, aliniatul ultim).

Și așa se prezintă lucrurile într-o formă falsă, după cum o prezintă el. El ne-a mai cântat nouă odată despre Rankovici, spunând: ce băiat cumsecade este, este și pregătit. Și îl critică pe Kardelj. Care este ierarhia? Este aceeași care a fost și mai înainte. Kardelj este ideologul Uniunii Comuniștilor din Iugoslavia, este un om cu mare prestigiu, recunoscut ca o personalitate destul de pregătită. Rankovici este colaboratorul cel mai apropiat al lui Tito. A spune că Tito nu ar avea nimic cu teoriile lui Kardelj ar fi o greșeală. Kardelj n-ar fi putut face nimic dacă Tito n-ar fi fost de acord.

A pretinde că lucrurile se desfășoară negativ acolo, nu este just. Sigur că au loc tot felul de încrucișări de elemente, însă a crede că Tito își dă demisia ar însemna să privim lucrurile ca niște copii. Nu o să-și dea demisia Tito decât la moarte. El este președinte pe viață. Eu n-am înțeles când am fost acolo că are de gând să-și dea demisia Tito.

Ei consideră că tot ceea ce s-a întâmplat în Uniunea Sovietică de la Congresul al XX-lea și după aceea Congresul al XXII-lea în legătură cu problema cultului personalității, cu stările de lucruri generate de cultul personalității, în legătură cu diversele măsuri care au fost preconizate de Uniunea Sovietică în legătură cu lichidarea influenței cultului personalității, tovarășii iugoslavi le privesc ca fenomene care justifică aprecierile lor vechi cu privire la statul birocratizat, despre birocratismul de stat, că se merge pe linia umanizării socialismului, descentralizării funcțiilor statului și deci renunțarea la acele fenomene birocratice care au dus la degenerarea socialismului în Uniunea Sovietică. Ei au aplaudat toate aceste schimbări, au văzut în acțiunile întreprinse de tov. Hrușciov și în tov. Hrușciov un protagonist al unei noi ere, au sperat și speră în schimbări mai profunde în Uniunea

Sovietică. Nici de fel nu s-au gândit iugoslavii să schimbe ceva, decât în măsura în care viața o cere. Ei consideră că în linii mari Programul U.C.I. este just, pe nedrept a fost caracterizat ca fiind o expresie concentrată a revizionismului, că tot ceea ce se prevede acolo se confirmă nu numai în ce privește Uniunea Sovietică, dar și în celelalte țări socialiste.

Iugoslavii au avut aprecierea lor în legătură cu evenimentele din Ungaria. Când eram acolo[227] spuneau că acestea sunt lucruri firești, lucrurile se vor restabili, nicidecum că reacțiunea de acolo duce la lichidarea cuceririlor muncitorilor și țăranilor. Sigur, mai târziu au revenit asupra acestei aprecieri.

În nici un caz eu nu-mi fac nici o iluzie în ce privește poziția tovarășilor iugoslavi că-și vor face autocritica. Nu știu ce au discutat cu tov. Hrușciov, însă din discuțiile cu noi s-au referit destul de sumar asupra acestor probleme, [Tito] avea anumite păreri critice la adresa Uniunii Sovietice pe care, a spus el, toate acestea le voi discuta cu tovarășii sovietici. N-au vrut să lase impresia că vorbesc de o a treia persoană în discuțiile cu noi. Se referea la discursul acesta la ședința Sovietului Suprem unde a luat și el cuvântul și unde tov. Hrușciov, referindu-se la stările de lucruri care au existat în relațiile cu Iugoslavia ar fi spus: și noi am greșit, dar și iugoslavii au greșit. Și zicea: eu aș fi avut ce să răspund, însă n-am vrut să stric atmosfera sărbătorească de la adunarea aceea, unde luasem și eu cuvântul[228]. Așa că nu ne sunt permise iluziile în ce privește concepțiile U.C.I., orientarea lor politică internă și în ce privește problemele internaționale.

Formularea a nu te amesteca în treburile interne înseamnă a lăsa viața să-și spună cuvântul în acele părți ale modului lor de a privi unele sau altele din aspectele vieții din Iugoslavia, înseamnă să lași ca singuri să găsească soluțiile, fără să te amesteci, fără să impui aceasta. Aceasta este o măsură care și tovarășii sovietici o sprijină.

În discuțiile cu Tito, chiar așa ne-a spus: noi dinadins n-am vrut să discutăm probleme divergente. Lasă să arate viața. În problema planificării, iugoslavii revin pentru că viața le arată că nu se poate așa. Însă ce fel de planificare va fi aceasta cum o facem noi? Va fi alta.

Vom lua noi de la dânșii această concepție de organizare a statului cu autoconducerea muncitorească, ori ei vor lua de la noi concepția noastră? Este greu de spus acest lucru. Ei mai curând văd în formele lor ca fiind posibile de adoptat și de alte țări, și în nici un caz nu se găsea să ia din experiența noastră sau a Uniunii Sovietice. În această privință cred că tovarășul Hrușciov și ceilalți își fac iluzii.

(Pag.54, aliniatul ultim).

Cum spunea mai înainte Hrușciov privind relațiile economice cu lumea capitalistă. Dar pune așa chestiunea ca și cum Uniunea Sovietică n-ar avea relații cu lumea capitalistă. Ce înseamnă dacă ai relații cu lumea capitalistă, nu mai ești o țară socialistă? Aceasta a fost o aluzie destul de transparentă la adresa noastră.

Luarea de credit nu poate într-adevăr să fie o problemă. Însuși tov. Hrușciov a declarat la Budapesta și cu alte prilejuri că sunt dispuși să ia credite de la țările capitaliste. Și noi suntem gata să luăm credite. Nu trebuie făcută o speculație că cine ia credite s-a și vândut capitaliștilor. Și noi suntem gata să luăm credite dacă ne-ar oferi cineva mâine credite, am lua. Englezii ne-au și oferit credite pe 15 ani, numai că aceștia îți dă pielea jos de pe tine.

(Pag. 62, aliniatul 3)

Dar ce probleme internaționale deosebite militare și politice s-au ivit ca să ne strângem numaidecât în aprilie, cum dorește Ulbricht? Ce, ne strângem acolo să ne spună

---

[227] Dej se referă la vizita întreprinsă în Iugoslavia în perioada 20-29 septembrie 1956.

[228] Este vorba de discursul ținut de Iosip Broz-Tito în ședința solemnă a Sovietului Suprem al U.R.S.S., în timpul vizitei desfășurate în Uniunea Sovietică în perioada 1-23 iunie 1956.

poveşti? Ai să. te întâlneşti, ai să-l asculţi, alţii o să ia cuvântul ş.a.m.d. Uite aşa se lucrează, fără să spună despre ce este vorba, te pune să te pronunţi acolo în şedinţă.

(Pag.63, aliniatul 3)

După cum spune Hruşciov, să respectăm părerea unui prim-secretar. Ei, şi ce dacă este prim secretar, mai sunt şi alţi prim secretari. Dar ce probleme deosebite sunt încât neapărat să se strângă Comitetul Executiv? Noi le-am dibuit şi tocmai de aceea nu eram acord. Întâi să ne spuneţi ce aveţi de gând. ce argumentări aduceţi ca să putem să ne spunem şi noi părerile. Înţelepciunea colectivă trebuie să intre în mişcare.

(Pag. 63, aliniatul 6)

Să ne întâlnim numai că vrea Ulbricht să-i vedem personalitatea lui? L-am văzut de atâtea ori!

(Pag. 64, aliniatul 1)

Republica Democrată Germană are un volum de afaceri cel mai mare, după Uniunea Sovietică, cu R.F.G. Se bat cu cei din R.F.G. şi schimbă foarte des bunuri materiale şi chiar culturale cu ei. Are cel mai mare volum de schimburi cu R.F.G., după Uniunea Sovietică.

Tov. Gogu Rădulescu: Însă diferenţa dintre R.D.G. şi Uniunea Sovietică este mică. Acest volum faţă de ţările socialiste este de 10-15 ori mai mare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej (Pag.64, aliniatul 1).

Uite aşa se face istoria. Înainte i se zicea vitrina lagărului.

(Pag.64, aliniatul 4).

Păi Ulbricht ne-a spus să trimitem răspunsul direct la Moscova. Acum ne reproşează că n-a primit răspuns?! Se pare că a uitat ce a scris, sau dracu ştie. Noi trebuie să dăm a doua oară răspuns? Noi am trimis răspunsul Uniunii Sovietice.

(Pag.65, aliniatul 1).

Noi nu suntem nemulţumiţi cu ceea ce se discută acolo, cu ordinea de zi, însă ce vor să ridice, în ce direcţie tratează lucrurile?

(Pag.65, aliniatul 3).

Hruşciov poate ar vrea un organ unic de planificare, de control, să nu mai intrăm în relaţii separat cu imperialismul. Nu înţelege cele mai elementare lucruri.

(Pag.65, aliniatul 4).

Ca să vedeţi ce mentalitate. Trebuie să fie generali care să-i poată conduce acolo. Uite, Forţele Armate ale R.P.R. sunt sub ordinea guvernului R.P.R., care au un ministru membru al Biroului Politic. Este adevărat că facem parte din Tratatul de la Varşovia, ne unim forţele împotriva imperialismului, dar aşa ceva nu se poate. Acesta ar vrea să se schimbe, să-i transforme pe toţi în subalterni. Cum spunea Hruşciov odată: ei, ce este Greciko, este comandantul suprem al forţelor aliate, însă eu sunt mai mare în timp de război, în timp de război eu sunt generalisim. Noi nu putem să fim de acord cu aşa ceva. Comandantul suprem al forţelor noastre armate este partidul nostru, Comitetul nostru Central. Aceasta este forţa de care trebuie să ţinem seama.

(Pag.65, aliniatul ultim).

Greciko este foarte bun, însă sunt foarte proaste tendinţele care se manifestă în problemele de relaţii conform cărora acestuia să-i revină astfel de atribuţiuni încât să poată comanda forţele armate ale Republicii Populare Române. Ordin nu poate să dea decât guvernul, autorităţile locale, în baza unei înţelegeri.

(Pag.66, aliniatul 2).

Noi tot vrem să desfiinţăm NATO, să desfiinţăm într-o zi şi Pactul de la Varşovia!

Tov. Păcuraru Andrei:. Cu acestea s-au încheiat discuţiile între delegaţiile Comitetului Central al partidului nostru şi P.C.U.S.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Am putea face o pauză şi după aceea să citim celelalte materiale.

Tov. Păcuraru Andrei: Voi da citire în continuare scrisorilor schimbate între P.C.U.S. şi P.C. Chinez în problema încetării polemicii.

Întâi, scrisoarea C.C. al P.C.U.S. din 29 noiembrie 1963 adresată C.C. al P.C. Chinez.

Tov . Gh. Gheorghiu-Dej: Ce propuneri cuminţi. Nu se poate să nu le aplauzi, să le aprobi şi să te bucure. Întrebarea se pune: de ce a fost nevoie să le întrerupeţi (relaţiile economice) şi să veniţi acum cu oferte. De ce au luat specialiştii de acolo?

Este adevărat că nu o singură parte este de vină, dar chiar dacă partea chineză ar fi stăruit nu trebuiau să-şi retragă specialiştii de acolo până nu spuneau chinezii: hai, plecaţi acasă.

Retragerea specialiştilor a fost o mare lipsă, o mare greşeală. Să-i mai duci acolo acum este foarte greu. Ceilalţi spun: ce vreţi să faceţi. Mai ales având în vedere neîncrederea adâncă a tovarăşilor chinezi. Cât trebuie să muncim pentru a recâştiga încrederea tovarăşilor chinezi.

Eu nu spun că chinezii n-au vină, putem să vorbim zile întregi despre vina lor, însă nu este justificată poziţia sovietică. S-o fi crezut că chinezii vor îngenunchia şi vor spune: Vă rugăm, nu-i luaţi! Păcat că abia acum ne gândim să facem acest lucru. Doar că nu chinezii au cerut să plece specialiştii!

Te-aş ruga, tovarăşe Păcuraru, să dai citire telegramei din 16 aprilie 1964. Exact la aceeaşi dată a avut loc şi mitingul prieteniei sovieto-polone unde s-au făcut referiri destul de ascuţite la adresa chinezilor. Telegrama aceasta a fost publicată în "Pravda" de astăzi.

(Tov. Păcuraru Andrei dă citire acestei telegrame).

Tov. Păcuraru Andrei: În continuare voi da citire scrisorii de răspuns a C.C. al P.C. Chinez din 27 februarie 1964 la scrisoarea C.C. al P.C.U.S., pe care aţi ascultat-o adineauri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: (Intervenţii din timpul citirii scrisorii C.C. al P.C. Chinez din 27 februarie 1964).

În legătură cu afirmaţia chinezilor că sovieticii folosesc legea junglei în relaţiile cu ţările socialiste, aici sar peste cal. Uite ce înseamnă neîncrederea. Întunecă şi modul de a judeca lucrurile.

...

Tare ar vrea chinezii să se ia lumea după bagheta lor.

...

Şi chinezii au fost împotriva polemicii. Când au spus adevărul, acum sau atunci? Aceeaşi logică li se cuvine şi lor.

...

De ce nu vor să oprească polemica şi acum. Ei acum vor să ne pedepsească de continuă polemica. Sunt neconsecvenţi.

...

Dar ce se ascunde sub acest "echitabil" nu mai explică. Au explicat în discuţiile cu delegaţia noastră. Şi vor ca toate partidele care i-au atacat prin hotărâri şi rezoluţii, acum să le anuleze. Dacă noi le-am cere ca ei să facă acelaşi lucru, ar fi de acord? Ei se ridică împotriva baghetei, dar spun: luaţi-vă după a noastră. Acest lucru nu se poate, indiferent cine ar fi.

...

Bine, acum face propuneri de încetarea polemicii partea cealaltă, socotiţi aceasta ca un succes al prevederilor dv. De ce insistaţi să se continue polemica?

...

Toţi vorbesc în numele marxism-lenismului, fiecare consideră că are monopol în interpretarea marxism-lenismului.

...

Cine nu vrea să fie de acord cu punctul de vedere chinez sunt renegaţi, înşelători de popoare etc. Dacă şi aceasta mai poate fi o analiză ştiinţifică a divergenţelor?!

Întrebarea se pune dacă cei excluşi din partid apără o poziţie marxist-leninistă de ce nu sunt chemaţi să-i judece partidele marxist-leniniste. De ce te amesteci în treburile altora. Faptul că partidele frăţeşti iau poziţie critică asupra poziţiilor chineze n-ai decât să iei poziţie faţă de poziţia Comitetului Central al partidului respectiv. De ce te superi, doar dv. singuri luaţi poziţie în această privinţă.

...

Referitor la epitete:

Aceasta este prostia părţii celeilalte. Partea aceasta, ca să nu rămână mai prejos, devine şi ea foarte subiectivă în tratarea problemelor, iar acele lucruri juste, acele adevăruri prezentate de partea chineză sunt întunecate de avalanşa aceasta de neadevăruri. Nimeni nu o să fie de acord cu aceasta. Bineînţeles, nici cu cele aruncate de partea cealaltă. Acest lucru slăbeşte posibilitatea dezbaterii problemelor de fond. Aceasta nu mai este polemică. Are dreptate Kim Ir Sen: se vine cu patru înjurături şi un citat.

Nimeni n-a spus că imperialismul este solul păcii, absolut nimeni n-a spus şi nu va putea spune. Nimeni nu o să caracterizeze imperialismul american altfel decât este el.

Dar cine îşi pune speranţe în această colaborare sovieto-americană. Nici sovieticii nu-şi pun speranţe pe colaborarea sovieto-americană. Uite ce înseamnă tratarea problemelor de fond, dacă şi asta mai înseamnă tratarea problemelor de fond. Să vedeţi unde duc epitetele?!

...

Vedeţi cât de subiectiv tratează lucrurile. Nu le tratează obiectiv. De ce nu spun de ce Iugoslavia nu este socialistă. Ce trebuie să aibă la bază Iugoslavia ca să fie socialistă. Acest lucru nu-i interesează. Numai pentru că s-a spus în Declaraţia din 1960 ceea ce s-a spus despre Iugoslavia.

Şi Hruşciov, când s-a referit la Iugoslavia, este neclar. Nu poţi înţelege de la el cu ce este şi cu ce nu este de acord. Nici cu ce spun chinezii nu poţi să-ţi dai seama cu ce sunt de acord şi cu ce nu sunt.

Sovieticii spun că Iugoslavia nu este atât de importantă cum este China. Nu sunt de acord chinezii cu iugoslavii numai pentru faptul că-i încurcă pe undeva printre neangajaţi, unde iugoslavii au o anumită poziţie. Aceasta îi tulbură pe ei şi de aceea se aruncă asupra lor. Dacă mâine iugoslavii vor începe să vorbească despre cele trei steaguri, Mao Tze-dun fără îndoială că va apare cu o formulare chinezească: uite, au revenit la marxism-leninism. Aceasta este o tratare subiectivă a lucrurilor.

...

Dar cine vă împiedică, tovarăşi chinezi, să daţi voi sprijin mişcării muncitoreşti din cel mai activ, chiar cu forţe militare? De ce nu daţi? De ce pretindeţi forţelor revoluţionare de acolo să facă mai mult decât pot ele? Cine îi împiedică, Uniunea Sovietică sau alţii?

...

Vedeţi cum tratează problema lui Stalin. Într-adevăr Stalin a fost un mare marxist, un lider al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, a adus un mare aport la cauza mişcării, dar Stalin are şi greşeli. Ei singuri făceau procentul greşelilor: 75 % din activitatea sa este justă şi 25 % este nejustă. Ori, nu putem face asemenea aprecieri.

Nu putem fi de acord nici cu ceea ce se exagerează. Locul lui Stalin în istorie nu-l poate lua nimeni. Nu o să luăm lucrările lui Stalin şi să le ducem în piaţa publică să le dăm foc, spunând că acestea nu fac doi bani. Chiar Lenin a recunoscut meritele lui Stalin, dacă mă refer la lucrarea privind problema naţională şi ce a spus Lenin asupra acestei lucrări. Sau, când Lenin s-a ridicat şi l-a apărat pe Stalin împotriva lui Râkov, când acesta l-a acuzat pe

Stalin că a luat asupra sa prea multe domenii de activitate. Lenin atunci a spus: arătaţi-mi alt om care să ţină în mână atâtea domenii de activitate cum le ţine Stalin.

Stalin a fost un discipol eminent al lui Marx, un serios colaborator al lui Lenin.

Sigur, asta nu înseamnă că n-a avut şi greşeli. Aşa trebuie văzute lucrurile: nu trebuie dat copilul afară odată cu scăldătoarea. Însuşi Hruşciov a avut aprecieri la adresa lui Stalin. În convorbirile cu noi, de repetate ori Hruşciov arăta realizările lui Stalin. Eu nu ştiu ce vor chinezii să realizeze prin întrebarea aceasta pusă de ei.

(Referitor la fraza dinaintea propunerilor concrete cuprinse în scrisoare):

Uite o frazeologie care nu convinge absolut pe nimeni. Uite, acestea sunt fraze goale.

(Referitor la prima propunere):

Foarte bine, uite o propunere constructivă. Dar până atunci să înceteze polemica.

(Referitor la a doua propunere):

Foarte bine. Puteau să lipsească toate acele ascuţişuri din cuprinsul scrisorii.

În orice caz, nici în viitor, chiar dacă vom ajunge la un numitor comun, nu ar fi just numai pentru faptul că sunt ţări mari, sunt partide mari, cele mai mari din lume, că unitatea partidelor comuniste şi muncitoreşti să fie în mâna acestor două ţări şi partide mari. Noi am reuşit să cunoaştem un şir de lucruri numai acum când am fost în China, când am discutat cu reprezentanţii P.C. Chinez şi reprezentanţii P.C.U.S., am reuşit să cunoaştem o serie de lucruri care nu le-am cunoscut. Chestiunea din 1956 cu Ungaria şi mai cu seamă cu Polonia. Sau, compromisurile la care au ajuns cele mai mari partide din lume. Ori, nu este permis să se considere justă realizarea unităţii pe baza unor asemenea compromisuri. Uite, în problema trecerii pe cale paşnică de la capitalism la socialism, dacă este necesară sau nu este necesară violenţa în cucerirea puterii, s-au înţeles între ei şi ceilalţi au dat din cap[229]. Şi noi am dat din cap. A fost din partea noastră acolo tov. Borilă, Valter Roman şi Voicu. Au observat ei ceva ciocniri, însă nu. şi-au dat seama de convorbirile care au avut loc în culise. Sau, discuţia asupra lui Ho Şi Min. El habar n-avea ce discutau reprezentanţii P.C.U.S. şi P.C.C. Pe viitor nu va trebui să permitem discuţii în culise, ci aceste discuţii să aibă loc între noi în întâlnirile acestea ale reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti, discuţiile trebuie să fie deschise, să cunoaştem modul de judecată al fiecăruia. Să nu primim lucruri mestecate, să le mestecăm noi singuri. Chinezii poate vor în continuare: hai să ne înţelegem între noi, cei mici ne vor urme. Categoric trebuie să ne spunem să ne opunem, să nu credem că dacă sunt mari au şi înţelepciune. Cel mai bun lucru este să se întâlnească reprezentanţii tuturor partidelor. Dacă la aceste întâlniri nu este reprezentată întreaga mişcare, trebuie evitat să se ia hotărâri în numele tuturor, pe baza principiului majorităţii. Aici nu este vorba de un partid. Acolo trebuie să fie reprezentanţii tuturor partidelor. Să nu fie obligat nici un partid, absolut nici un partid să se supună cutărei sau cutărei hotărâri pe baza principiului majorităţii.

Nu se poate ca un partid comunist sau muncitoresc care stă pe bazele principiilor marxism-leninismului dacă nu este de acord cu unul sau cu altul, să fie făcut troţkist, renegat, deviator ş.a.m.d. şi să fie excomunicat. Nici Papa nu lucrează aşa. Deci să existe un anumit spirit de toleranţă în ce priveşte formele, metodele.

Tov . Păcuraru Andrei: Urmează scrisoarea P.C.U.S. din 7 martie a.c., ca răspuns la scrisoarea chinezilor.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Păi nu China a retras specialiştii din Uniunea Sovietică, ci Uniunea Sovietică i-a retras din China. Toţi sunt foarte obiectivi, caută fiecare să se debaraseze de răspundere.

[229] Dej se referă la Consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti de la Moscova, din 14-16 noiembrie 1957.

Tov. Petre Borilă: Şi termină toţi cu: salutări frăţeşti.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu putem să nu fim de acord cu acest tablou cuprins în această scrisoare.

...

Tovarăşi, mâine vă mai recreaţi şi luni vom continua lectura aceasta. Avem pregătit ceva material documentar din clasici care ne va ajuta la înţelegerea multor probleme la întocmirea materialului pregătit de Biroul Politic pe marginea căruia tovarăşii pot să participe la discuţii, să-şi aducă fiecare contribuţia la acel material care îl vom da şi publicităţii, unde se precizează poziţia noastră asupra tuturor problemelor, în primul rând asupra principalelor probleme care stau în faţa mişcării comuniste şi muncitoreşti, în faţa ţărilor socialiste.

Atunci, vom continua luni tot la ora 9,00.

*

Tov. Chivu Stoica: Tovarăşi, continuăm şedinţa plenară şi vom da citire materialelor care mai sunt de citit. Dau cuvântul tovarăşului Păcuraru.

Tov. Păcuraru Andrei: Tovarăşi, voi citi în continuare schimbul de scrisori dintre partidul nostru şi P.C.U.S. şi dintre P.C.U.S. şi P.C.C. în legătură cu plenara din februarie 1964 a P.C.U.S.

(Se dă citire scrisorii C.C. al P.C.U.S. din 12 februarie 1964 adresată C.C. al P.M.R.)

După această scrisoare au urmat demersurile întreprinse de partidul nostru pentru încetarea polemicii şi ce a urmat mai departe cunoaşteţi.

La câteva zile după ce C.C. al P.M.R. a făcut demersurile cunoscute s-a primit o altă scrisoare din partea C.C. al P.C.U.S. Am să dau citire acestei scrisori. Menţionez că această scrisoare nu este adresată nimănui şi nu este semnată de nimeni.

Tov. Chivu Stoica: Trebuie să facem o precizare aici. Această notă din întâmplare a venit la noi. Vedeţi ce spune acolo, că unele partide au făcut această propunere, ori, în fond, a fost vorba de partidul nostru. În loc să spună că P.M.R. a fost acela care a făcut această propunere, au spus că unele partide. Când am cerut explicaţii, s-au eschivat să ne răspundă. Se înţelege că din greşeală această notă a fost adresată nouă.

Tov . Păcuraru Andrei: Urmează scrisoarea Partidului Comunist Chinez, adresată Partidului Comunist al Uniunii Sovietice prin care P.C.C. cere să i se trimită şi lui scrisoarea care aţi auzit-o şi în continuare scrisoarea de răspuns a P.C.U.S. la această scrisoare pe care aţi ascultat-o.

...

Acum voi citi în continuare scrisoarea de răspuns a Partidului Comunist Chinez la această scrisoare.

...

Tov. Chivu Stoica: Aici este vorba de Belişova[230]. Aceasta a fost o activistă a Partidului Muncii din Albania. La data aceea ea a fost la o consfătuire a Consiliului Federaţiei Sindicale Mondiale care a avut loc la Pekin, la care consfătuire chinezii au îndreptat atacurile împotriva Uniunii Sovietice, faţă de care Belişova a luat poziţie. S-a dus acasă şi a făcut o informare despre cele ce s-au discutat la Pekin. Imediat a fost scoasă din Biroul Politic şi a fost sancţionată. Despre aceasta se vorbeşte că a luat poziţie împotriva tendinţelor chineze din timpul acela şi conducătorii albanezi au luat măsuri împotriva ei.

...

[230] Liri Belişova, membră a Biroului Politic al Partidului Muncii din Albania, exclusă din partid în 1960, fiind acuzată de simpatii sovietice.

Tov. Păcuraru Andrei: Acum voi citi scrisoarea P.C.U.S. din 2 ianuarie 1964, adresată Comitetului nostru Central şi răspunsul nostru la această scrisoare. (Se dă citire scrisorii).

Tov. Chivu Stoica: Fac o precizare aici. Din această notă se desprinde intenţia P.C.U.S. de a face şi pe linia Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia aceleaşi metode de lucru urmărite pe linia C.A.E.R. Dacă în C.A.E.R. se urmăreşte introducerea planului unic, a organului unic de planificare, a uniunilor pe ramuri şi pe linia activităţii externe a statelor participante la Tratatul de la Varşovia se urmăreşte introducerea unui program coordonator, îndrumător, ca nimeni să nu poată manifesta iniţiativă în această direcţie decât P.C.U.S. Este un fel de luare a dreptului partidelor de a se manifesta în relaţiile externe în conformitate cu interesele şi particularităţile lor.

De altfel, în momentul de faţă există un for - Comitetul Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia - care se compune din primii secretari şi preşedinţii Consiliilor de miniştri al ţărilor participante şi care reprezintă partidele, guvernele şi popoarele ţărilor respective şi acest for se poate întâlni oricând este nevoie să stabilească o atitudine sau alta.

Tov. Păcuraru Andrei: Am să citesc acum scrisoarea de răspuns a partidului nostru din 14 februarie 1964 şi în continuare voi citi schimbul de scrisori care au avut loc pe marginea propunerii tovarăşului Ulbricht privind convocarea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia.

Vreau să menţionez de la început că prima scrisoare venită la noi a fost nu de la tov. Ulbricht, ci de la Moscova. Era copia scrisorii de răspuns a P.C.U.S. la scrisoarea tov. Ulbricht, care ne fusese trimisă şi nouă de către P.C.U.S. spre informare.

După primirea copiei acestei scrisori de răspuns a P.C.U.S, la două zile am primit şi scrisoarea de la tov. Ulbricht.

Voi da citire întâi scrisorii de răspuns a P.C.U.S. la scrisoarea tov. Ulbricht.

...

De altfel, aţi ascultat referiri la această scrisoare şi în convorbirile dintre delegaţiile partidului nostru şi P.C.U.S. care au avut loc la Gagra.

Acum voi da citire scrisorii tovarăşului Ulbricht adresată nouă.

...

Voi citi în continuare scrisoarea noastră de răspuns la această scrisoare adresată direct Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, aşa cum indica tovarăşul Ulbricht!

...

În continuare voi da citire răspunsului tovarăşului Hruşciov la scrisoarea noastră pe care aţi ascultat-o adineaori.

Tov. Chivu Stoica: Aici vreau să fac o mică precizare. După cum vedeţi din scrisorile citite, care se referă la această problemă, nicăieri nu se referă la problemele care se vor discuta la această întâlnire care se propune. Noi am răspuns tovarăşului Hruşciov şi l-am întrebat pentru ce să ne întâlnim, pentru ce probleme, ca să putem şi noi să ne pregătim şi nu ne-a răspuns. Când s-a discutat din nou problema aceasta la Gagra, când tovarăşul [Hruşciov] a deschis discuţia aceasta că uite vrem să ne întâlnim, tov. Maurer l-a întrebat: cunoaşteţi ce probleme se vor discuta? Tov. Hruşciov a răspuns că nu cunoaşte. Atunci nici noi nu cunoaştem şi pentru ce să ne întâlnim? Trebuie să cunoaştem problemele ca să putem veni şi noi pregătiţi, să putem consulta înainte Biroul nostru Politic?

Atunci tov. Hruşciov, pentru că era şi ora 10 seara, a spus: Tovarăşul Ulbricht doarme liniştit şi noi ne zbatem cu problemele lui.

După aceea, tov. Ulbricht ne spune că vrea să ne trimită pe tovarăşul Leuschner.

Până acum Comitetul Politic Consultativ se întâlnea, asculta un referat al comandantului suprem al forțelor aliate, fără să fi cunoscut dinainte care sunt problemele ce se vor discuta și deci conducerea partidului să fi putut lua o hotărâre.

Tov. Păcuraru Andrei: La 28 martie 1964, însărcinatul cu afaceri al Ambasadei R.D.G. la București a adus o scrisoare și a comunicat că conducerea P.S.U.G. ar dori să trimită pe tov. Bruno Leuschner la București să ne spună problemele care urmează să le discute la ședința Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia.

Dau citire acestei scrisori care este foarte scurtă.

...

Din scrisoarea anterioară trimisă tot de el, spunea că răspunsul să-i fie trimis Comitetului Central al P.C.U.S. și aici ne reproșează că n-a primit răspuns.

Acum voi da citire scrisorii de răspuns a Comitetului nostru Central la această ultimă scrisoare care ați ascultat-o. (se dă citire scrisorii).

...

Tov. Chivu Stoica: Și nici până astăzi n-a venit tov. Leuschner.

Tov. Păcuraru Andrei: Atunci era foarte urgent, însă pentru că a trecut 13-14 aprilie nu mai este urgent.

Am să citesc acum două scrisori - una adresată Comitetului Central al P.C.U.S. și una adresată P.C. Chinez de către Comitetul nostru Central, scrisori care au însoțit proiectul de apel pregătit de Comitetul nostru Central și propus celor două partide - P.C.U.S. și P.C.C. - un proiect de apel care să fie lansat de cele trei partide ale noastre tuturor partidelor comuniste și muncitorești cu privire la încetarea polemicii.

Tov. Chivu Stoica: După întoarcerea delegației noastre și după ce s-a făcut o informare a Biroului Politic asupra acestei vizite s-a hotărât să se întocmească acest proiect de apel.

Tov. Păcuraru Andrei: Dau citire scrisorii adresate Comitetului Central al P.C.U.S.

...

Tov. Chivu Stoica: În legătură cu ceea ce subliniază tov. Gheorghiu-Dej încheierea acestei scrisori, într-adevăr, când delegația noastră a mers la Gagra, deși era ora 11 noaptea ne-au așteptat tov. Hrușciov, Mikoian, Andropov, Mjavanadze[231]. Într-adevăr, ne-am bucurat de atenție. Pentru aceasta tov. Gheorghiu-Dej subliniază acest lucru.

Tov. Păcuraru Andrei: Dau citire scrisorii adresate Comitetului Central al P.C.C.

...

Tov. Chivu Stoica: De asemenea, delegația noastră s-a bucurat de o atenție deosebită pe parcursul vizitei și îndeosebi spre sfârșit. La plecare a fost chiar o manifestare foarte călduroasă la adresa partidului nostru.

Tov . Păcuraru Andrei:

Dau citire proiectului de apel adresat celor două partide.

(După citirea proiectului de apel au urmat aplauze îndelungate).

Tov Chivu Stoica:

Facem o pauză de 20 de minute.[...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 16/1964, f. 3-45

[231] V.P. Mjavanadze (1902-1988) – om politic sovietic; prim-secretar al P.C. din Gruzia (1953-1972), membru al C.C. al P.C.U.S. (1956-1976); din 1972, la pensie.

31. 1964 august 19. Stenograma discuției dintre Gh. Gheorghiu-Dej și delegația chineză prezentă la București pentru a XX-a aniversare a zilei naționale a R.P.R.

STENOGRAMA
discuțiilor avute cu ocazia primirii de către tov. Gh. Gheorghiu-Dej a delegației de partid și guvernamentale a R.P. Chineze, care a participat la manifestări cu prilejul celei de-a XX-a aniversare a eliberării patriei
19 august 1964

Din partea română au participat tovarășii Ioan Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraș, Nicolae Ceaușescu, Alexandru Drăghici. Au mai fost de față tov. Onescu Cornel[232] și Andrei Păcuraru.

Din partea chineză au participat tovarășii Li Sien-nien, Liu Ia-lou, Si-Cian, Hou De-ban, Liu Fan.

După un scurt schimb de saluturi între membrii conducerii partidului nostru care au fost de față și membrii delegației chineze, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej a spus:

Ne-am gândit să dăm un cadru sărbătoresc aniversării a 20 de ani de la eliberarea patriei, să facem puțin altfel decât au făcut prietenii noștri polonezi. Noi credem că am făcut bine că am procedat așa. Va fi o manifestare a poporului nostru la care participați și dv. și alți reprezentanți ai altor țări.

Invitația către tovarășii sovietici am transmis-o prin ambasadorul nostru la Moscova și am comunicat în același timp prin ambasadorul U.R.S.S. la București cum ne-am gândit să procedăm cu invitarea unor delegații străine la a XX-a aniversare a eliberării patriei. Tov. Guină, ambasadorul nostru la Moscova, a fost primit de tov. Podgornâi. El tocmai fusese la noi, am avut cu el o întrevedere. Când i-a spus Guină și i-a dat invitația, i-a arătat importanța acestei sărbători. El atunci a spus că este de acord, spunând că vom primi răspuns în curând prin ambasadorul lor de la București, dar nu au dat răspuns decât acum două zile. Tov. Podgornâi a spus că Hrușciov este invitat în Cehoslovacia, eu - spunea Podgornîi - am să mă duc în concediu, dar vom răspunde pozitiv, vom trimite o delegație.

Într-adevăr, acum două zile am primit răspunsul că vor trimite o delegație condusă de Mikoian, iar din delegație vor mai face parte Katanеț, mareșalul Biriuzov, locțiitor al ministrului Apărării, care vor sosi mâine.

Ei au comunicat că vor avea un foarte scurt salut, că nu vor pune în discuție probleme divergente. Să vedem.

Tov. Li Sien-nien: Desigur că între noi și sovietici sunt divergențe principiale. Am venit aici cu una din misiunile pe care mi le-a dat conducerea, de a nu ridica la sesiunea festivă sau în alte ocazii probleme divergente. Mâine putem da tovarășilor români cuvântul nostru de salut.

Tov. Ciu En-lai ne-a spus că suntem datori la dv. cu niște vizite oficiale. Această problemă el a discutat-o cu tov. ambasador Gheorghiu[233], de la Pekin.

[232] Cornel Onescu – membru al C.C. al P.C.R. (1960-1984), membru al Colegiului Central de Partid (1960-1965), adjunct al șefului Direcției organizatorice a C.C. (1964), ministru al Afacerilor Interne (1965-1972), prim-secretar al Comitetului județean de partid Teleorman (1973-1977), prim-vicepreședinte și ministru secretar de stat la Comitetul de Stat al Planificării (1978), președinte al A.R.L.U.S. (1981).

[233] Dumitru Gheorghiu – ambasador al României în R.P. Chineză (1961-1966), membru supleant al C.C. al P.M.R./P.C.R. (1955-1969), prim-secretar al Comitetului regional de partid Iași

În ceea ce-l priveşte pe tovarăşul Mao Tze-dun, există o hotărâre a C.C. în care se arată că, având în vedere vârsta lui destul de înaintată, nu se poate deplasa. Însă tovarăşii Liu Shao-qi şi Ciu En-lai trebuie să vină în România.

Din partea tovarăşilor români, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, tov. Maurer, tov. Gheorghe Apostol au fost în China. De la noi n-au venit tovarăşii decât în treacăt.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: De două ori parcă, da?

Tov. Li Sien-nien: Deci tovarăşii trebuie să vină.

S-a discutat această problemă cu tov. ambasador Gheorghiu la Pekin şi [s-]a arătat că dacă tovarăşilor români le este convenabil să venim, vom veni. Dacă venim însă, enervăm pe tovarăşul Hruşciov (râsete). În ce ne priveşte, putem veni.

Tov. Emil Bodnăraş, într-o discuţie cu tov. ambasador Liu Fan, a arătat că la această aniversare ar fi bine să se trimită o delegaţie la nivelul membrilor Biroului Politic şi vicepremier al Consiliului de Stat. În urma acestora, s-a hotărât la noi trimiterea unei astfel de delegaţii, ca urmare am venit (râsete). Aceasta cu scopul de a nu crea greutăţi, dificultăţi gazdelor şi de a nu enerva pe Hruşciov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să nu faceţi să-i tremure inima (râsete).

Tov. Li Sien-nien: De venirea noastră aici, având în vedere nivelul meu, ar fi posibil ca Hruşciov să nu fie mulţumit. Însă noi suntem ţări frăţeşti.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când s-a dus Guină de i-a adus la cunoştinţă invitaţia, Podgornâi nu întâmplător a zâmbit, atunci când i s-a spus din ce ţări am invitat. Dar de ce o fi râs, asta nu mai ştiu (râsete). Dar nu-i nimic, o să se obişnuiască încet, încet; sunt lucruri care nu le plac.

Noi tot ce am avut de spus le-am spus, fără ocolişuri. Şi considerăm că aceasta este cea mai justă cale. Adevărul, sigur, a produs puţină supărare. Cred că tov. Liu Fan a reţinut cele aduse la cunoştinţă de tov. Bodnăraş.

Tov. Li Sien-nien: Cunoaştem toate convorbirile avute de tov. Liu Fan cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej, cu tov. Emil Bodnăraş, cu tov. Gh. Apostol. La Pekin, tovarăşii Ciu En-lai, Deng Xiao-ping şi Cen I au avut o convorbire cu tov. ambasador Gheorghiu. Sunt convins că tov. ambasador Gheorghiu a adus la cunoştinţa tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Raportul care-l face Gheorghiu vine direct în mâna mea, noi i-am spus să nu-l trimită prin altcineva. Aşa că nu umblă prin multe mâini.

Tov. Li Sien-nien: Într-o discuţie pe care am avut-o cu tov. ambasador Gheorghiu, i-am spus ceea ce am spus şi aici, că mergem în România ca oaspeţi. Nu mergem cu intenţia de a ne certa şi dorim să nu ne certăm.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Poate cu partea cealaltă o să ne certăm.

Tov. Li Sien-nien: Însă această ceartă nu trebuie să aibă loc la această sărbătoare a dv., sunt foarte multe locuri unde se poate certa (râsete). Ei ne-au înjurat pe noi foarte mult. Noi le-am răspuns la câteva probleme, însă n-am terminat. Tov. Mao Tze-dun a discutat această problemă cu tov. Maurer. Această luptă trebuie dusă şi nu va muri nimeni din aceasta. Cu tov. Maurer şi cu ceilalţi s-a discutat această problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sigur, le este foarte greu să-şi explice poziţia. Noi am ridicat câteva probleme: să respecte principiile independenţei, suveranităţii, să nu se amestece în treburile interne, să aibă relaţii de egalitate, relaţii cu adevărat prieteneşti, iar lucrurile s-au desfăşurat altfel. Şi atunci a trebuit să ne ridicăm. Sunt lucruri foarte concrete şi nu noi le-am elaborat, ci partea cealaltă. Numai că noi am pus mâna pe ele şi nu le lăsăm

(1956).

din mână. Cum spunea, la masa pe care ne-a dat-o acolo, la Kremlin, Hruşciov supărat: ce, m-aţi prins de c... (să mă iertaţi că spun asemenea lucru - râsete).

Cunoaşteţi articolul acela al lui Valev cu harta[234]? În legătură cu aceasta se referea Hruşciov, la ce v-am spus eu adineaori.

Tov. I. Gh. Maurer: Noi mulţumim lui Valev, Valev poate este un om cinstit.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Valev a dus la îndeplinire ceea ce Hruşciov a cerut oamenilor de ştiinţă (râsete). Eu dau dreptul economiştilor, teoreticieni şi practicieni, au şi difuzor, cum se zice... s-a adresat juriştilor, s-a adresat geografilor economişti. Valev nu era un geograf economist. Le-a cerut tuturor, tuturor eşaloanelor din domeniul ştiinţific să se pună pe treabă, să argumenteze din punct de vedere ştiinţific să se pună pe treabă, să argumenteze din punct de vedere ştiinţific justeţea concepţiilor, tezelor şi ideilor emise de Hruşciov. Valev n-a inventat nimic, el a îndeplinit sarcina pusă de Hruşciov, a dat contur, a prezentat fizionomia aşa-numitului complex interstatal de graniţă. Şi s-a aşezat Valev, ca un om de ştiinţă şi geograf ce este, a făcut acolo conturul arătat şi o hartă cum arată complexul acesta economic, raionul acesta economic. Era aproape o jumătate din România. Cu cine să aibă legături, relaţii economice, arăta cu degetul spre Ucraina, spre alte sectoare economice. Şi spre ce porturi se vor îndrepta bunurile acestea materiale care vor ţâşni ca nişte izvoare puternice din raionul acesta? Spre Odesa, spre Nicolaev. Constanţa, Galaţi, astea nu au nici o importanţă. Şi aşa am ajuns noi să înţelegem mai bine ideile şi tezele lui Hruşciov, cu ajutorul lui Valev.

Acum l-au dezmoştenit pe Valev, l-au izgonit pe Valev, l-au criticat într-un articol din "Izvestia". Desigur, asta este aşa, praf în ochii proştilor, dar n-au avut ce să facă şi a trebuit să spună ceva. Au tăcut, au sucit-o, s-au gândit: ce dracu să facem? Hai să scriem un articol în "Izvestia", să luăm poziţie împotriva lui Valev. Foarte pe deasupra, foarte superficial, pentru că tezele, concepţiile şi ideile lui Hruşciov, promovate de Hruşciov, făcute cunoscute publicului larg, sunt foarte periculoase atunci când sunt descifrate bine, să se arate ce înseamnă ele, de asta ne-am ocupat noi. Cum practic se încalcă suveranitatea, cum în practică se încalcă principiile stabilite între noi, de neamestec, de respect al suveranităţii şi independenţei. El nu ne-a întrebat pe noi când le-a exprimat.

El ne-a spus nouă despre consfătuire, eram eu, Maurer, eram primii secretari şi membri ai Consiliului de Miniştri acolo. Atunci l-am auzit pentru prima dată - în 1962 - când am luat eu cuvântul la consfătuire, am spus: regret că nu am cunoscut din timp cuvântarea tov. Hruşciov. Cuprinsul este excepţional de interesant şi ne vom preocupa de el şi, într-adevăr, ne-am preocupat de el. Am reuşit să ne formăm părerea asupra ce urmează după el.

Apoi a publicat el un articol în "Probleme ale păcii şi socialismului", tot nu ne-a întrebat. El e om. Şi acele partide frăţeşti care primeau tot ce spunea Hruşciov, le-au prelucrat în plenarele lor, în congresele lor, le-au adoptat ca şi cum le-ar fi dezbătut şi le-ar fi aprobat într-o şedinţă. Iar noi n-avem dreptul să le prelucrăm în partid. De ce să ştie partidul? Atunci eu am spus, dar ce, aveţi ceva împotrivă, de ce să nu ştie partidul? De vreme ce dv. aţi şi publicat parte din ideile şi tezele dv.

Spuneau că l-am prelucrat pe Hruşciov, că la noi ar fi avut loc o demonstraţie antisovietică şi asta numai pentru că oamenii s-au pronunţat, şi-au spus părerea faţă de materialul care cuprindea punctul lor de vedere. Hruşciov a întrebat de ce a trebuit să prelucraţi voi chestiile cu sovromurile, societăţile mixte româno-sovietice? Dar de ce să nu

[234] Articolul lui E.B. Valev, profesor la Universitatea din Moscova, se intitula *Problemele dezvoltării economice a raioanelor din România, Bulgaria şi U.R.S.S.* şi a apărut în numărul 2/1964 al revistei „Vestnik Moskovskogo Universiteta" – seria geografie.

prelucrăm? Dv., în tezele dv., aveţi întreprinderi comune, proprietate internaţională. Practic fraţi gemeni cu sovromurile, cu întreprinderile sovieto-române pe care le-am desfiinţat.

Ce este interesant? Ei au dat o apreciere negativă acestor societăţi, că au permis relaţii nejuste între statele socialiste. Noi gândim la fel, ei participau în economia românească jumătate-jumătate, este adevărat, noi nu participam la ei, noi n-aveam nici o întreprindere în Uniunea Sovietică.

Şi mai mult decât atât. Era un anume Iatrov, care era reprezentantul lor, venea prin România ca un guvernator, se uita, studia, se uita cu ochii mari şi unde vedea o întreprindere frumoasă, o întreprindere românească, spunea că asta trebuie făcută sovrom. Au inventat şi ideea aceasta a luării în arendă de întreprinderi româneşti şi cu ce luau în arendă de la noi făceau sovromuri. Este de râs, întreprinderi pur româneşti. Mergeau aşa încolo-încoace şi dacă vedeau o întreprindere care le plăcea, făceau socoteli şi spuneau: Voi nu o puteţi conduce, noi o putem conduce. Arătând ce au însemnat societăţile mixte româno-sovietice, noi demascam şi zdrobeam teza întreprinderilor comune.

De ce trebuia să vorbesc despre acestea? Le-am desfiinţat doar. Fiindcă prin acestea noi demascam întreprinderile acelea pe care dânşii le preconizau: întreprinderi comune, complexe economice ş.a.m.d. Acum dânşii spun: nu vreţi, nu vă obligă nimeni.

Lucrurile pe care noi le criticăm sunt lucruri foarte complicate, dar foarte uşor de pipăit. Ideea de plan unic, de organ unic de planificare, este ceva extraordinar. Când începem să tragem în ideea aceasta, nu ştiu cum s-o apere, este foarte greu de apărat. Şi spun, păi nu-i marxist în ea? Toate astea le găseşti în capitalism cât vrei! Şi întreprinderi comune, proprietate internaţională, şi uniuni pe ramură - uniunea cărbunelui şi fierului. Ce are asta iau exemplu din Piaţa Comună. Acum se mai feresc, cel puţin sovieticii, cercurile conducătoare se feresc să mai dea ca exemplu Piaţa Comună.

Au dezbrăcat Piaţa asta Comună ca să arate cât de urâtă este. Da, acum au început şi ei să spună că este urâtă, chiar că este urâtă. Piaţa asta le-a pus la pământ teza întreprinderilor proprietate comună, teza internaţionalizării forţelor de producţie. Toate tezele astea s-au dus la dracu, au fost puse la pământ.

Acum se străduiesc să ne reproşeze: ce vreţi cu noi, de ce ne împiedicaţi? Nu vreţi voi, nu vă obligă nimeni. Asta este ceva benevol. Dar de ce nu ne lăsaţi pe noi? Nu-i lăsăm, nu permitem în cadrul C.A.E.R. să se facă uniuni din astea, ci în afară. Noi aşa am pus problema, dacă o ţară sau alta se înţelege [sic!], să facă în afara cadrului C.A.E.R., nu înăuntrul C.A.E.R.

Ei vor să înlăture principiul unanimităţii, voiau să introducă principiul majorităţii şi noi am spus nu. Şi pentru asta îi împiedicăm. Am devenit şi naţionalişti, aşa ne spun, suferim de îngustime naţională. Am fi mari internaţionalişti dacă le-am permite să vină cu o lingură mare să ia de unde le place şi ce este mai bun. Atunci am fi mari internaţionalişti, cei mai buni prieteni. Ne spun lucruri din astea, ne fac naţionalişti, că suferim de îngustime naţională şi uită că iau de la noi, le dăm uraniu, le dăm materiale şi produse bune. Asta ce arată? Le-am dat până acum 20 000 t metal pur.

Acum ei s-au supărat că am dus ceva discuţii în diferite ţări, am început şi noi să ne căutăm căi pentru uraniu şi centrale atomice electrice din alte părţi. Hruşciov spunea: lasă, nu-i nimic, o să discutăm după 1970 despre centralele electrice atomice, dar până atunci se termină uraniul la noi.

Tov. Li Sien-nien: După metodele lui Hruşciov, partidul şi guvernul român ar trebui să se mute de aici.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne-ar fi mutat de mult, dacă noi subscriam la planurile lui. Era totul gata să ne mute.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi încă totul făcut în aşa fel, că noi am băgat de seamă târziu.

Tov. Li Sien-nien: Încă de mult noi am suferit aceste probleme. Cu ocazia ultimei vizite a lui Hruşciov la Pekin, ne-a cerut să-i dăm sub dominaţia lui flota, după metoda aceasta de care v-am spus[235]. Tov. Mao Tze-dun a pus problema pe loc, dacă se poate ca Uniunea Sovietică să construiască pentru China o flotă, iar China s-o plătească cu bani. El a spus că nu. Atunci jumătate, jumătate. Tov. Mao Tze-dun a pus problema: să vă dăm dv. flota şi noi să mergem să ducem luptă de partizani în munţi?

Tov. N. Ceauşescu: Asta ne-a spus-o tov. Mao Tze-dun şi nouă. Că altceva nu mai aveţi de făcut, duceţi lupte de partizani.

Tov. Li Sien-nien: După aceea a spus că ambasadorul sovietic la Pekin, Iudin, a informat greşit, că nu acesta a fost punctul lui de vedere. În realitate, care este problema? Este aceea a subminării autorităţii altuia. (**Tov. Gh. Gheorghiu-Dej**: Aceasta este esenţa.) Iar în esenţă este încălcarea declaraţiei de la Moscova din 1957 şi 1960.

În aceste două declaraţii se arată foarte, foarte clar că nu se permite încălcarea independenţei altuia. Se arată că ţările socialiste şi partidele comuniste şi muncitoreşti trebuie să fie egale în drepturi, independente şi suverane. Relaţiile să fie de colaborare.

În aceste două declaraţii mai este o problemă. Aceea privind faptul că dacă există probleme între ţările socialiste, cât de mici ar fi ele, trebuie să existe unitate de vederi. Nu se pot adopta hotărâri în probleme asupra cărora există diferenţe de păreri între două ţări.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Asta nu-i place lui Hruşciov, unanimitatea asta.

Tov. Li Sien-nien: Pentru această problemă, tov. Liu Shao-qi s-a certat foarte mult cu el. Cunoaştem forţa acesteia [?]. În ceea ce vorbeşte el, se poate considera ca nimic. Dacă îi este favorabil, socoteşte că este bun, dacă nu-i este favorabil, uită totul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta este o logică speculativă. Când îi convine ceva, spune aşa, când nu-i mai convine, poate să spună şi altfel. Nu se înduioşează câtuşi de puţin de adevăr, de drept, el este de părere că adevărul nu există. Exist eu (râsete), că este adevărat numai ceea ce îmi convine.

Tov. Li Sien-nien: V-au fost fixate şi dumneavoastră etichete, una-două.

Tov. Emil Bodnăraş: Avem mai multe acum.

Tov. Li Sien-nien: Nouă, naţionalişti, troţkişti, aţâţători la război, toate etichetele posibile. Putem deschide o magazie de "pălării". (În limba chineză, etichetă este echivalent cu pălărie.)

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În convorbirile pe care le-au avut tovarăşii la Moscova, şi la masă, cu Hruşciov de câteva ori, amintea tăios de faptul că nu uitaţi, nu uitaţi că România a luptat împotriva Uniunii Sovietice.

Tov. N. Ceauşescu: Tovarăşe Gheorghiu, avem scrisoarea care ne-a trimis-o în 1963. O avem şi scrisă [sic!]. El poate să spună că despre asta n-a auzit, dar este scris în scrisoarea care ne-a trimis-o în 1963.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Parcă Gheorghiu-Dej ar fi declarat război Uniunii Sovietice. Eram la închisoare la Doftana şi de acolo, din închisoarea Doftana, am declarat război.

---

235 Ultima vizită a lui Hruşciov la Pekin a avut loc în toamna anului 1959. Problema construirii unei flote comune de submarine la Pacific a fost discutată în timpul vizitei precedente, din iulie-august 1958, fiind refuzată categoric de chinezi.

Tov. Li Sien-nien: Însă în ce închisoare a fost tov. Gheorghiu, în închisoare fascistă. Acestea sunt problemele care ne întristează pe noi.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De ce să faci vinovat un popor pentru faptul că o clică militară fascistă din România veche a împins ţara alături de Hitler în războiul împotriva Uniunii Sovietice? De ce?

Tov. Emil Bodnăraş: Mai ales de ce reproşezi tocmai aceluia care a luptat împotrivă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar eu tot timpul în ilegalitate am luptat împotriva războiului antisovietic, am fost băgaţi în închisori, comuniştii au zăcut în închisori pentru lupta asta. Şi acum, fără nici un discernământ, zice, România a declarat război Uniunii Sovietice. Dar de ce?

Nu are nici o bază, nici un motiv pentru asta, să pună semnul egalităţii între o clică militară fascistă şi popor este cea mai mare crimă, cea mai mare prostie. Ce a făcut poporul român? Cum a luptat poporul român împotriva Uniunii Sovietice? Ei singuri recunosc, militarii noştri, armata noastră n-au luptat să se distingă împotriva Uniunii Sovietice. A socotit că este un război care nu este al ei, un război străin.

Dar cum a luptat armata noastră când am scos România din război [sic!]? Când armata română a luptat alături de armata sovietică, 300 mii soldaţi, ofiţeri, subofiţeri au primit decoraţii, ordine şi medalii din partea Comandamentului suprem sovietic, din partea Cehoslovaciei şi României pentru eroism, pentru lupta dusă împotriva hitleriştilor. N-au fost aşa câteva unităţi, peste 300 de mii de soldaţi şi ofiţeri români. Asta s-a uitat, asta nu contează. Aminteşte că România a luptat împotriva Uniunii Sovietice. Dar este de vină poporul pentru asta? Asta este o porcărie, o porcărie, e urât. Nu poţi acuza un popor.

Tov. Emil Bodnăraş: Nefericita [nici?] România, şi, desigur, nici Partidul Muncitoresc Român.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Nu, partidul nostru lupta în ilegalitate, a apărat Uniunea Sovietică. Datorită partidului nostru, România a fost scoasă din război.

Unul din reproşurile lor la adresa noastră este şi acesta, că, chipurile, P.M.R. reduce la zero rolul armatei sovietice în eliberarea României. Asta nu este adevărat, noi am recunoscut rolul armatei sovietice, meritele pe care le-a avut armata sovietică, ajutorul pe care ni l-a dat armata sovietică, popoarele Uniunii Sovietice în lupta poporului nostru pentru libertatea şi independenţa sa. Dar pentru libertatea noastră am luptat [şi] noi, noi nu eram amorţiţi, nici adormiţi.

Hai să admitem că poporul român a făcut o greşeală, s-a lăsat târât împotriva Uniunii Sovietice. Atunci, recunoaşteţi dragi tovarăşi, că măcar în parte această greşeală a spălat-o cu sânge, luptând alături de voi împotriva fascismului, împotriva hitlerismului.

Tov. Li Sien-nien: Armata română a participat la eliberarea Cehoslovaciei şi Ungariei. O ştie întreaga lume.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sute, mii de localităţi am eliberat, oraşe, sate. Foarte multe unităţi germane au fost distruse de armata noastră. Armata noastră a fost trimisă în cele mai grele sectoare de front. Păi, Nikita Sergheevici, să vă povestească cehii dacă Banska-Bistriţa a fost o zonă întărită germană, care a fost dată peste cap de trupele române. Populaţia de acolo este recunoscătoare. E un cimitir mare acolo, tovarăşi, unde au fost înmormântaţi ostaşii noştri. Se duce populaţia, pune flori acolo, cinstesc jertfele acestea. Nu le place să le spui despre lucrurile acestea.

Ei îmi aduc mereu aminte că armata română a fost la Odesa, a fost la Stalingrad. De ce? Să ne facă pe noi să lăsăm capul în jos. Se spune în religia ortodoxă: capul plecat, nu-l taie sabia. Dar noi spunem: mai bine să-l taie sabia decât să stea plecat. Mai bine să stai cu capul drept. N-are dreptate tov. Hruşciov şi tovarăşii săi să arunce aşa reproşuri la adresa poporului român. Noi n-am vorbit poporului român de asta şi nici nu dorim să fim făcuţi să vorbim. Nu este în interesul prieteniei dintre popoarele român şi sovietic. Dar de spus ne-o spune nouă. Eu, Gheorghiu-Dej, am trimis armata la Odesa şi Stalingrad, de la închisoare, de la Doftana.

Tov. N. Ceauşescu: Prelucrează în poporul sovietic, Hruşciov prelucrează cu activiştii...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Am impresia că după discuţiile pe care le-am avut cu prietenii noştri sovietici, caută să înţeleagă totuşi necesitatea de a respecta poziţia noastră. Am această impresie. O să vedem.

Noi stăm ferm, neclintiţi pe poziţii, considerăm poziţiile noastre juste. Vom continua să le cultivăm.

Vorba aceea, cum spunea Mao Tze-dun, şi ce-o să fie, ce-o să fie. O să mai nască femeile, o să mai crească iarba...

Tov. Li Sien-nien: Mulţumesc tov. Gheorghiu-Dej pentru această convorbire. Nici noi nu suntem antisovietici.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Nici noi nu suntem antisovietici.

Tov. Li Sien-nien: În P.C.C. nu sunt elemente antisovietice. Însă noi luptăm împotriva lui Hruşciov tocmai pentru a apăra P.C.U.S., creat de Lenin, pentru a apăra prestigiul Uniunii Sovietice, al P.C.U.S. Voia să controleze bine pe alţii.

Noi toţi care suntem aici, când am intrat în rândurile partidului comunist, am strigat: vom lupta pentru a apăra Uniunea Sovietică. Asta s-a întâmplat în 1927, când a eşuat revoluţia cea mare din China, când Cian Kai-şi a trădat revoluţia. Atunci s-a lansat şi lozinca aceasta în rândurile partidului, să sprijinim Uniunea Sovietică, să apărăm Uniunea Sovietică. Uniunea Sovietică este patria socialismului. Şi de ce să fim elemente antisovietice?

Hruşciov a subminat prestigiul Uniunii Sovietice. De aceea, lupta Partidului Comunist Chinez este o luptă pentru apărarea marxismului, este lupta pentru apărarea Uniunii Sovietice.

Sunt unele partide care sunt de acord cu părerile lui Hruşciov şi participă la campania aceasta de a înjura partidul nostru. Noi suntem de părere că aceste partide nu sunt pentru apărarea Uniunii Sovietice. Noi socotim P.C.U.S. şi poporul sovietic ca un lucru sfânt. Lenin a deschis drum pentru victoria Uniunii Sovietice pe arena mondială.

Se poate spune că victoria revoluţiei din China este urmare a revoluţiei din Octombrie. În disputa care este acuma, este foarte greu să ajungem la unanimitate. Însă pentru a scoate adevărul trebuie să fie acte de bun simţ.

Noi admirăm poziţia P.M.R. Noi suntem de părere că ar trebui să avem un schimb de păreri. Zilele acestea o să fiţi foarte ocupaţi, este mare sărbătoare. Vin oaspeţi de peste hotare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: După sărbătoarea aceasta poate vom avea prilejul să facem aşa un schimb de păreri asupra unor probleme. Tot aţi venit aici, să vă mai povestim câte ceva. Putem aborda unele puncte de vedere în ce priveşte relaţiile dintre noi.

Vedeţi, noi avem o situaţie destul de complicată. Trebuie să fim cu cea mai mare atenţie.

Tov. Li Sien-nien: Situaţia dumneavoastră este diferită de a noastră.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Poporul nostru ne sprijină, avem un partid bun. Mă rog, poate să fie ici-colo câte unul care pleacă urechea la partea cealaltă. Majoritatea zdrobitoare, unanimitatea partidului nostru sprijină orientarea noastră. În Biroul Politic este unitate deplină. Sigur, prietenii noştri mai caută...

Tov. Li Sien-nien: Şi la noi în partid au fost din aceştia. Înainte de 1953 l-au căutat pe Kau-Kan [Gao Gang] în partidul nostru şi după aceea pe Pân De-huai. Însă au dat greş, au dat faliment. S-au ocupat cu activitatea subversivă...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aici, la Bucureşti, când s-a ridicat chestiunea, Hruşciov a recunoscut într-o formă indirectă, că duc activitate informativă în România. La Moscova, în discuţie, n-au mai recunoscut.

Tov. Li Sien-nien: Şi nouă ne-a spus deschis. În 1960, în timp ce era tov. Deng Xiao-ping la Moscova, voiau să pună portretul lui... Tov. Deng Xiao-ping le-a spus: înţelegem ce înseamnă asta.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Noi le-am pus problema în mod principial. Practic le-am adus dovezi că desfăşoară pe teritoriul ţării noastre activitate informativă. Am ridicat chestiunea că între ţările socialiste, dacă interesează ceva sunt alte forme, alte căi de informare; să renunţe la activitatea aceasta. Am zis că nu este frumos.

Însă, în acelaşi timp, Hruşciov a spus la masă tovarăşilor Maurer, Bodnăraş: să ştiţi, cu cât mai secrete sunt lucrurile, cu atât mai repede ajung la mine. Aşa e, nu?

Tov. Emil Bodnăraş: Da.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu cred însă că se laudă. Pot să ştie câte ceva, mă rog, mai află câte ceva, mai adună câte ceva de ici, de colo, însă cred că ceea ce pretinde dânsul nu poate să fie.

Tov. I. Gh. Maurer: Dar că este asta dorinţa lui, asta e cert. Ar vrea să ştie.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Le-a spus tovarăşilor noştri că nu înţelege, nu înţelege ce s-a întâmplat. De ce vreţi să vă certaţi cu noi? Auzi, că noi vrem să ne certăm cu ei. Spuneţi-i lui Dej că îl apreciez foarte mult.

Eu aş fi foarte bucuros, cel dintâi aş fi bucuros să fie eliminate toate aceste probleme pe care nu noi le-am provocat. Lipsa noastră este că ne-am dat seama mai târziu. Însă esenţa este aceeaşi, care a fost exprimată anul trecut şi la Pekin de tovarăşii noştri, tendinţa de dominaţie economică, politică şi militară. Pe câte căi, prin ce metode, sub ce forme, n-are importanţă. Ei vor să ne controleze. Noi nu vrem să ne lăsăm controlaţi şi din cauza aceasta noi vrem ceartă. Este o idee din aceasta..O să avem o sărbătoare frumoasă şi vom sărbători succesele republicii şi ale partidului nostru în toată această perioadă. În industrie, lucrurile se desfăşoară bine. În industria construcţiilor de maşini am realizat de pe acum planul pe şesenal, deşi mai avem un an şi câteva luni, adică cu un an mai devreme. În toate celelalte ramuri ale economiei, în agricultură la fel, asigurăm pâinea şi produsele de anul acesta; ne asigurăm pâinea, poate vom pune şi ceva deoparte, la rezerve. Avem rezerve. Militarii ştiu foarte bine ce înseamnă rezervele. Şi civilii trebuie să ştie, să înveţe să ştie să dea importanţă rezervelor.

Tov. Li Sien-nien: Este foarte important.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: În ce priveşte dispoziţia generală a populaţiei, este foarte bună, este un entuziasm sănătos în rândul muncitorilor din fabrici, muncesc.

Referatul meu va dura aproximativ o oră şi jumătate. O să vă plictisesc cu el, o oră şi jumătate voi prezenta o sinteză, un tablou al lucrurilor, aşa, o scurtă introducere a problemelor mari. O să fie şi un concert, asta la şedinţa festivă, însă concertul va fi pe 21 august.

Tov. N. Ceauşescu: Pe 21 august la ora 11,00 este sesiunea. Pe 21 seara avem un concert festiv.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Ce va fi acolo?

Tov. N. Ceauşescu: Un program al echipelor artistice.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Folclor. La sesiunea festivă o să fiţi în prezidiu.

Tov. Li Sien-nien: Noi suntem convinşi că gazdele s-au gândit foarte bine.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Ne-am gândit bine unde să vă aşezăm.

Tov. N. Ceauşescu: Dorim ca toţi oaspeţii să fie primiţi ca oaspeţi.

Tov. Li Sien-nien: Să nu ne certăm aici.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej: Nu o să fie aşa ceva. Am primit acum de la Sofia o ştire că sunt câteva lucruri (intenţionează câteva lucruri tovarăşii bulgari), cu care noi nu putem fi de acord.

Tov. Li Sien-nien: Delegaţia noastră se va conforma indicaţiilor tov. Mao Tze-dun şi ale Comitetului Central, în sensul de a nu discuta problemele divergente într-o asemenea ocazie. Dacă delegaţia Uniunii Sovietice are indicaţie şi ne vor ataca pe noi sau pe dumneavoastră, noi nu vom ataca.

Tov. Emil Bodnăraş: Vom vedea.

Tov. Li Sien-nien: Noi intenţionăm să răspundem.

Noi mulţumim tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, tov. Maurer şi celorlalţi tovarăşi pentru primire.

După solemnităţi o să avem ocazia să discutăm.

La revedere.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar 35/1964, f. 2-16

32. **1964 septembrie 29.** Stenograma întrevederii dintre Ciu En-lai şi delegaţia de partid şi de stat a R.P.R., condusă de tovarăşul Ion Gheorghe Maurer.

Stenograma

La 29 septembrie 1964 a avut loc, din iniţiativa tovarăşilor chinezi, o întrevedere între tovarăşul Ciu En-lai şi delegaţia de partid şi de stat a R.P.R., condusă de tovarăşul Ion Gheorghe Maurer

La întrevederea care s-a desfăşurat în salonul reşedinţei delegaţiei române au participat:

din partea română: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Dumitru Gheorghiu, Romulus Budura, interpret, Constantin Mateescu - stenograf;

din partea chineză: Ciu En-lai, Li Sien-nien, Uang Ping-nan - adjunct al ministrului Afacerilor Externe, Siu Ming - director adjunct în Ministerul Afacerilor Externe, Uang Tung - consilier al ambasadei chineze la Bucureşti, Lu Ci-sin - interpret, şi doi stenografi.

Întrevederea, care a început la ora 11,00, a durat aproape două ore şi jumătate.

Tov. Ciu En-lai: Cum v-aţi odihnit?

Tov. I.Gh. Maurer: Foarte bine. Noi acasă am fost ocupaţi cu împăratul Abisiniei[236]. După aceea am plecat aici. În drum ne-am oprit la Moscova şi acolo am fost invitaţi la o masă, care a durat mult, de la orele 15,00 până la 20,30.

Tov. Ciu En-lai: A durat peste cinci ore.

Tov. I.Gh. Maurer: Apoi de la Moscova ne-am suit în avion şi am venit aici. Astăzi ne-am odihnit bine, suntem bine dispuşi.

Tov. Emil Bodnăraş: Am dormit 10 ore.

Tov. Ciu En-lai: Clima este potrivită pentru dv. aici.

Tov. I.Gh. Maurer: Este mai cald decât la Bucureşti. La Bucureşti a plouat o săptămână încheiată.

---

[236] În perioada 26-29 septembrie 1964 a avut loc vizita în România a împăratului Abisiniei (Etiopiei), Haile Selassie I.

Tov. Ciu En-lai: Şi la Pekin a plouat înainte, însă acum este frumos. Mâine şi poimâine să fie frumos, însă timpul nu ascultă de noi.

Delegaţia dv. este o delegaţie de partid şi guvernamentală la nivel înalt. Acesta este un sprijin pentru noi. Noi mulţumim pentru aceasta şi mai ales dv., tovarăşe Maurer şi tovarăşe Bodnăraş, care aţi venit pentru a doua oară.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu vin pentru a patra oară.

Tov. Ciu En-lai: Eu v-am rămas dator. Nu am venit niciodată la dv. Am vorbit despre aceasta şi cu tov. ambasador Gheorghiu. Rămâne să plătesc această datorie. Aceasta depinde de dv., când doriţi să vin.

Tov. I.Gh. Maurer: Trebuie să plătiţi.

Tov. Ciu En-lai: Cum stă cu sănătatea tov. Gheorghiu-Dej?

Tov. I.Gh. Maurer: Foarte bine. Îşi desfăşoară în mod obişnuit activitatea sa.

Tov. Ciu En-lai: Îi urăm multă sănătate.

Rămâne să hotărască tov. Gheorghiu-Dej, tov. Maurer, tov. Bodnăraş şi ceilalţi tovarăşi din conducerea partidului dv. când să vin în România. Bineînţeles voi veni la dv., dacă nu va trebui să plec în altă ţară.

Hruşciov nu poate spune că n-am fost în Uniunea Sovietică. Ţara în care am fost de mai multe ori este Uniunea Sovietică. Am fost de mai multe ori în Uniunea Sovietică, în calitate de premier, decât a venit Hruşciov în China în calitate de preşedinte al Consiliului de Miniştri. În cei 15 ani de la eliberare am fost de cel puţin 10 ori. De aceea eu nu le sunt dator, ci ei ne sunt datori.

Atunci când voi veni la dv., am să trec prin Uniunea Sovietică şi s-ar putea ca să mi se ofere o masă ca şi pentru dv.

Tov. Emil Bodnăraş: Să vă pregătiţi nu pentru cinci ore, ci pentru zece ore.

Tov. Ciu En-lai: Înainte de terminarea Congresului al XXII-lea, Hruşciov ne-a oferit o masă, care a durat mai mult de zece ore. Hruşciov a vorbit cel mai mult. N-a putut să intervină nimeni.

Când am să plec la dv. prin Uniunea Sovietică, se poate ca lucrurile să se petreacă şi altfel: să nu întâmpine pe premierul chinez.

În octombrie 1962, când a avut loc ciocnirea la frontiera dintre China şi India, noi am propus lui Nehru să stăm la masă şi să discutăm, însă el nu a acceptat. După ce am alungat trupele indiene, ne-am retras la 20 km de linia de demarcaţie existentă. În India, în parlament şi în presă, s-a făcut simţită o atmosferă antichineză. Totuşi în acea situaţie am propus să ducem tratative. Dacă Nehru ar fi fost de acord cu o întâlnire între cei doi premieri, noi am fi acceptat-o. Le-am spus că dacă el nu poate veni în China, premierul chinez poate merge în India.

Noi nu ne temem de convorbiri. Dacă nu ne-am temut de convorbiri cu indienii, de ce să ne temem când vom trece prin Moscova.

Când am plecat în Africa, am trecut prin India. Am fost nevoiţi să folosim un avion olandez. Am informat guvernul indian că vom trece prin India, cerând permisiunea de survol. Ei au acceptat, punând două condiţii: avionul să zboare pe un traseu stabilit de ei şi la o înălţime de 5 000 m. Le-am spus că se poate. Am trecut prin India, deşi în presa indiană se ataca mult China. După întoarcerea noastră în China, atunci când avionul s-a întors gol în ţara sa, indienii au obligat avionul să stea cinci ore în Calcutta pentru control, ceea ce a supărat personalul avionului. Personalul avionului a spus: atunci când am trecut cu premierul şi un mareşal al R.P. Chineze, n-aţi îndrăznit să ne controlaţi, iar acum când avionul este gol, vreţi să ne controlaţi. Aceasta este o dovadă că vă temeţi de chinezi. Imperialiştii, reacţionarii şi revizioniştii din toată lumea se comportă la fel: îşi bat joc de cei slabi şi se tem de cei puternici.

Dacă vreţi, când vin în ţara dv., pot să trec şi prin nord şi prin sud. Dacă voi trece prin Moscova, nu mă vor putea obliga să particip la Consfătuire. Iar dacă mă vor închide, pentru mine va fi o cinste că stau în închisoarea revizioniştilor.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta nu se poate.

Tov. Ciu En-lai: Dacă suntem pregătiţi pentru acest lucru, nu se poate. Aceasta este o experienţă câştigată de noi prin luptă.

Tov. I.Gh. Maurer: Da.

Tov. Ciu En-lai: Aşa cum tov. Gh. Gheorghiu-Dej a spus ambasadorului nostru, Liu Fan, dv. aţi cunoscut treptat pe revizionistul Hruşciov.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta este adevărat.

Tov. Ciu En-lai: Şi noi l-am cunoscut treptat. Nu se poate cunoaşte deodată fondul unui om, pornind de la fenomene de suprafaţă.

Tov. I.Gh. Maurer: Este just.

Tov. Ciu En-lai: Pentru noi, comuniştii, această problemă s-a pus şi în timpul revoluţiei şi în timpul construcţiei. După întoarcerea sa din România, tov. Li Sien-nien ne-a povestit că la dv. a văzut multe construcţii noi. Este un fapt acela că la începutul construcţiei aţi primit ajutor sovietic.

Tov. I.Gh. Maurer: Da.

Tov. Ciu En-lai: Şi noi am primit ajutor din partea Uniunii Sovietice. Treptat însă ne-am dat seama, prin comparaţie cu realizările din alte ţări, că concepţiile de construcţie şi instalaţiile sovietice sunt învechite.

În contactele avute cu Hruşciov, am constatat că prin ajutor vrea să ne controleze. Şi dv. v-aţi dat seama despre acest lucru, mai ales prin intermediul C.A.E.R. Valev a dezvăluit în întregime intenţiile lui Hruşciov.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta este realitatea şi de aceea am publicat articolul lui Valev şi răspunsul la acest articol.

Tov. Ciu En-lai: Articolul lui Valev este în fond un articol al lui Hruşciov.

Tov. I.Gh. Maurer: Aşa l-am interpretat şi noi.

Tov. Ciu En-lai: În 1953, după moartea lui Stalin, Hruşciov l-a înlăturat pe Beria. Atunci noi am considerat că Uniunea Sovietică va fi mai maleabilă, cu toate că şi atunci aveam anumite puncte de vedere diferite de-ale lor.

Cu prilejul prezenţei la funeraliile lui Stalin, Hruşciov m-a oprit şi mi-a spus că trebuie să terminăm cu războiul din Coreea. Pentru a se realiza un armistiţiu, era nevoie să se îndeplinească anumite condiţii. Americanii luaseră mulţi prizonieri chinezi şi coreeni şi nu vroiau să-i repatrieze. Dacă acceptam încetarea focului în acele condiţii, americanii puteau face propagandă că chinezii se tem de ei. Atunci exista posibilitatea să organizăm o lovitură puternică împotriva americanilor şi să-i silim să înceteze focul. Tratativele pentru realizarea armistiţiului au durat din aprilie până în iulie 1954. În această vreme noi am întreprins două acţiuni: folosindu-ne de ofensiva americanilor, noi am dezlănţuit o contraofensivă, nimicind patru divizii ale lui Li Sîn Man şi o parte din trupele americane. Astfel au fost siliţi să înceteze focul. De altfel, noi puteam ocupa Seulul. Acum se joacă o operă pechineză, în care se vorbeşte despre acest lucru. Americanii au fost nevoiţi să accepte constituirea unei comisii a ţărilor neutre, care să stabilească dacă prizonierii vor sau nu să se repatrieze. Preşedintele acestei comisii era indian şi el înclina spre americani. Este vorba de generalul Thymaia. Adjunctul lui era Koll (?) care, ulterior, a suferit înfrângeri în timpul ciocnirilor de la frontiera chino-indiană. Atunci ne-am dat seama că indienii nu sunt oameni imparţiali. Aceasta este prima problemă în care am avut puncte de vedere diferite cu Hruşciov după ce el a venit la putere.

A doua problemă, după terminarea Congresului al XX-lea, Hruşciov a prezentat un raport în care a criticat pe Stalin. Despre aceasta n-am ştiut înainte nici noi şi nici dv. Doar Stalin nu a fost numai conducător al Uniunii Sovietice, ci a fost o figură internaţională. S-a consultat Hruşciov cu dv.?

Tov. I.Gh. Maurer: Nu. Cu noi nu s-a consultat în foarte multe probleme.

Tov. Ciu En-lai: Raportul lui Hruşciov a fost publicat la New York. Hruşciov nu vrea nici astăzi să recunoască raportul publicat în presa americană. Însă istoria îşi spune cuvântul.

Noi am publicat două articole cu privire la experienţa istorică a dictaturii proletariatului în care am făcut aprecieri referitoare la problema trecerii paşnice de la capitalism la socialism şi la problemele războiului. Noi speram că Hruşciov se va îndrepta şi de aceea l-am sprijinit.

În 1956-1957 am trimis două delegaţii în Uniunea Sovietică, conduse de tov. Liu Shao-qi şi D engXiao-ping. Atunci am sfătuit pe Hruşciov să se împace cu polonezii, să nu trimită forţe armate în Polonia şi să nu se amestece în treburile lor interne. Pe de altă parte, l-am sfătuit să înăbuşe contrarevoluţia din Ungaria, pentru că altfel puteau să intre în Ungaria trupe reacţionare din alte ţări. În acele condiţii, guvernul sovietic a dat publicităţii o D eclaraţie prin care a recunoscut că Uniunea Sovietică a manifestat spirit şovin de mare putere şi că va îndrepta această greşeală, îmbunătăţind mai ales relaţiile cu partidele frăţeşti şi ţările frăţeşti. Această declaraţie a fost dată publicităţii la 30 octombrie 1956, iar în ziua de 1 noiembrie 1956 guvernul nostru a răspuns printr-o declaraţie publică care sprijinea declaraţia sovietică. Ambele declaraţii au fost publicate în ziarul "Pravda", dar acum Hruşciov nu mai vorbeşte despre ele, el spune că n-a dat niciodată dovadă de şovinism de mare putere. El nu recunoaşte aceasta, aşa cum nu a recunoscut în discuţiile cu tovarăşii români nici existenţa Basarabiei, ca şi cum aceasta n-ar exista. El spune că există Republica Moldovenească, nu Basarabia.

Situaţii asemănătoare au fost multe. Noi l-am ajutat pe Hruşciov în multe lucruri.

În a doua jumătate a anului 1957, tov. Mao Tze-dun a fost la Moscova, la Consfătuire, unde s-a elaborat Declaraţia. În legătură cu problema trecerii paşnice de la capitalism la socialism, în Declaraţie s-a păstrat paragraful propus de sovietici. La propunerea noastră, această formulare a fost completată. În acelaşi timp tov. Deng Xiao-ping a prezentat un memorandum pe care l-am publicat ulterior. După publicarea Declaraţiei din 1957, situaţia în mişcarea comunistă şi muncitorească şi în lagărul socialist s-a îmbunătăţit şi Hruşciov a început să se îngâmfeze. În China este o zicală: omul când este îngâmfat, îşi uită şi înfăţişarea.

În 1958 ni s-a propus să construim o flotă comună, cu scopul de a controla flota noastră. Atunci ne-am dat seama că vrea să controleze China. Tov. Mao Tze-dun şi Comitetul Central au respins acest lucru şi l-au criticat pe Hruşciov. Dându-şi seama că chinezii au obiecţiuni, el a venit la noi, spunând că această propunere nu este o iniţiativă a guvernului sovietic, ci a lui Iudin, ambasador la Pekin. Se poate oare ca un ambasador să greşească într-o asemenea problemă?

Evenimentele întâmplate după aceasta sunt cunoscute. După 1959, când s-a enunţat aşa-zisul "spirit de Camp David", lucrurile au început să fie şi mai proaste. El a început să sprijine pe americani şi să lupte împotriva noastră. Lenin a spus că atunci când în Rusia, China şi India va izbândi revoluţia proletară, revoluţia mondială este uşor de realizat. Hruşciov a schimbat un singur cuvânt, în locul Chinei a introdus S.U.A. O asemenea alianţă are un caracter cu totul diferit. Ce caracter are, vă daţi şi dv. seama.

Schimbările petrecute în relaţiile noastre au avut loc treptat, însă după 1959 a intervenit o schimbare radicală calitativă. Revizionismul lui Hruşciov care s-a afirmat la Congresul al XX-lea a căpătat un caracter sistematizat la Congresul al XXII-lea. În 1959, când s-a întors din S.U.A., Hruşciov a venit la noi, cu prilejul celei de-a X-a aniversări a eliberării, foarte plin de sine, mândru de "spiritul de la Camp D avid". Cu acel prilej el ne-a întrebat de ce nu procedăm cu Taiwan-ul aşa cum a conceput Lenin Republica din Extremul Orient. Republica din Extremul Orient a fost o etapă pentru a rezista la agresiunea trupelor cehe şi japoneze. După terminarea războiului au fost retrase trupele străine. De fapt Republica din Extremul Orient avea legătură cu Moscova. Problema Taiwanului este cu totul diferită. Aceasta însemna că el vroia să renunţăm la Taiwan, să-l dăm S.U.A. pentru a fi îmbogăţit "spiritul de la Camp D avid".

Un alt lucru. Hruşciov ne-a acuzat că am omorât ostaşi indieni, atunci când aceştia au pătruns pe teritoriul nostru; el ne-a acuzat că noi am provocat războiul. Noi i-am spus că trupele indiene au deschis foc asupra noastră, dar n-au nimerit. Grănicerii noştri au răspuns la focul indienilor şi i-au nimerit. Aceasta s-a făcut de către cei de jos, fără ştirea noastră. Când am aflat, le-am spus indienilor că suntem gata să le dăm înapoi morţii şi răniţii. Am explicat lui Hruşciov că indienii au provocat războiul, însă el nu a vrut să ţină seama de acest fapt; el a răspuns că ştie că au murit numai indieni, n-au murit chinezi. Atunci tov. Cen I i-a pus lui Hruşciov întrebarea: se întâmplă ca în rândurile agresorilor să se producă primele pierderi. Oare în acest caz, agresorii nu mai sunt agresori? Hruşciov i-a spus tovarăşului Cen I că dânsul este mareşal, pe când el este numai general locotenent. De aceea nu-l poate convinge, adăugând că nu va da mâna cu tov. Cen I.

D inacea vreme deci au început să se schimbe părerile lui Hruşciov despre diferite probleme internaţionale. D upăaceea relaţiile dintre China şi Uniunea Sovietică au început să se înrăutăţească, ajungându-se la retragerea specialiştilor sovietici din China ş.a.m.d. Totuşi, noi am participat la Consfătuirea din 1960 în speranţa că relaţiile dintre noi se vor îmbunătăţi. A fost elaborată Declaraţia care cuprinde anumite compromisuri. Însă în general vorbind, Declaraţia este justă. D araceastă situaţie n-a durat decât un an, pentru că în 1961, la Congresul al XXII-lea, lucrurile s-au dezvoltat şi mai prost, el a folosit cuţitul împotriva Albaniei. Aceasta pentru a ne arăta nouă, dv., şi tuturor că dacă cineva nu-l ascultă, el poate să folosească cuţitul. Însă, după Congresul al XXII-lea mulţi au început să nu-l mai asculte. Nu numai tovarăşii albanezi au putut să-l cunoască pe Hruşciov, dar şi noi toţi. În momentul de faţă se pare că el este ascultat, însă nu trebuie să credem că este ascultat cu adevărat. Şi dv. şi noi avem această experienţă. În unele probleme l-am cunoscut pe Hruşciov în acelaşi timp, în altele poate l-aţi cunoscut mai devreme decât noi.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi l-am cunoscut mai târziu. Avem şi noi lista noastră de probleme, dar a dv. este mai lungă.

Tov. Ciu En-lai: Noi toţi l-am cunoscut treptat. Acesta este un fenomen comun. Faptul că l-am cunoscut mai devreme sau mai târziu, mai profund sau mai puţin profund, că avem mai multe sau mai puţine probleme, prezintă anumite deosebiri. În concluzie, dacă cineva este marxist-leninist şi vrea revoluţie, îl va cunoaşte până la urmă pe Hruşciov. De aceea noi trebuie să muncim. Şi Hruşciov munceşte. Dacă cineva doreşte cu adevărat să fie marxist-leninist, nu poate să nu-l cunoască pe Hruşciov aşa cum este.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este adevărat. Noi l-am cunoscut treptat într-un timp îndelungat. Mai mult am trăit sub influenţa prestigiului Uniunii Sovietice, al P.C.U.S. Acest lucru ne-a împiedicat să vedem just. D ar încet, încet au apărut fapte care întâi ne-au nedumerit. Le-am adâncit, ne-am ciocnit de ele şi am ajuns la anumite concluzii. Când am ajuns la anumite concluzii, atunci am spus: asta nu se poate. Sigur, sunt lucruri care trebuie încă bine gândite, bine adâncite, pentru că se ridică probleme practice în legătură cu felul de a acţiona, de a alege drumul cel mai bun. Dar rămâne şi pentru noi ca o dată certă a problemei faptul că într-o serie întreagă de probleme orientarea lui Hruşciov nu este bună, că

ea stânjeneşte procesul de dezvoltare al mişcării revoluţionare. El tinde să instaureze o dominaţie asupra celorlalte ţări socialiste, aşa cum a spus tov. Liu Shao-qi când ne-am întâlnit aici, în primăvară, atât din punct de vedere politic, cât şi din punct de vedere economic şi militar. Noi credem că acest lucru constituie una din cele mai grele greşeli pe care le-a făcut şi continuă să le facă, şi credem că este datoria noastră atât din punct de vedere al mişcării revoluţionare internaţionale, cât şi din punct de vedere al poporului nostru să acţionăm împotriva acestei tendinţe în formele care să asigure cât mai potrivit succesul acestor acţiuni, evitând anumite complicaţii pe care caracterul aventurier al lui Hruşciov le poate provoca. Hruşciov are un spirit aventurier, de care trebuie ţinut seama. Aceasta o facem. Hruşciov ştie c-o facem! Nu cred că-i convine acest lucru, dar condiţiile sunt aşa încât trebuie să accepte acest lucru. Tocmai de aceea venind la Pekin, noi am vrut în mod special să trecem prin Moscova. Am vrut să marcăm bine că Moscova nu ne poate împiedica să mergem la Pekin.

Tov. Ciu En-lai: Aţi venit prin nord şi vă întoarceţi prin sud.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne-a invitat să ne întoarcem prin nord, dar noi am spus: nu.

Tov. Ciu En-lai: El nu vă poate împiedica să mergeţi unde doriţi. Aceasta înseamnă că nu merge bagheta.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi trebuie să recunoaştem că dacă n-ar fi existat lupta Partidului Comunist Chinez pentru a face respectate relaţiile juste între partidele comuniste şi ţările socialiste, ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, pentru noi să apărăm principiile pe care socotim că trebuie să le apărăm. Aceasta ne-a spus-o tov. Mao Tze-dun când am fost şi noi aici şi noi am spus: este adevărat. Ne-a întrebat: credeţi că dacă n-am fi început noi, voi aţi fi fost aici?

Noi am venit aici întâi să sărbătorim împreună cu dv. această aniversare.

Tov. Ciu En-lai: Vă mulţumim foarte mult.

Tov. I.Gh. Maurer: Avem un mesaj din partea conducerii partidului nostru care trebuie să-l predăm. Ar trebui să ni se spună cum să facem cu el.

Tov. Ciu En-lai: Dacă sunteţi dispuşi, ni-l daţi astăzi şi noi mâine îl publicăm. La aeroport n-am organizat cuvântări. În ziua de 30 septembrie vor fi foarte mulţi oaspeţi şi va vorbi numai tovarăşul Liu Shao-qi, iar la demonstraţie va vorbi numai gazda. De aceea putem folosi această metodă să-l publicăm în presă; se economiseşte timp şi totodată pot lua la cunoştinţă de conţinutul lui mai mulţi oameni.

Tov. I.Gh. Maurer: Foarte bine.

Tov. Emil Bodnăraş: Este cuvântul de salut al partidului, al guvernului şi Consiliului de Stat, care ţine loc de cuvântare, de telegramă, şi care la noi va fi publicat în ziua de 1 octombrie, ziua aniversării revoluţiei. Dv. îl publicaţi când credeţi.

Tov. Ciu En-lai: Dacă ni-l înmânaţi astăzi, îl putem publica chiar mâine.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi putem să-l dăm imediat.

Tov. Ciu En-lai: Eu v-am făcut această propunere. Dv. poate aveţi alte propuneri?

Tov. I.Gh. Maurer: Este foarte bine aşa.

Tov. Ciu En-lai: Agenţia China Nouă ar putea să scrie câteva cuvinte că delegaţia, tov. Maurer, ne-a predat un mesaj. Dacă sunteţi de acord?

Tov. I.Gh. Maurer: Da.

Tov. Ciu En-lai: Este problemă de formă.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi ne-am gândit că n-ar fi rău ca în cursul vizitei noastre să schimbăm între noi păreri, idei, să vedem, să analizăm eventualele probleme. În legătură cu ţările noastre nu sunt probleme. Problemele acestea au fost rezolvate cu ocazia vizitei noastre de rândul trecut, deşi vizita nu avea acest scop. Există şi din partea dv. şi a noastră dorinţa de

a dezvolta relaţiile dintre noi, ca popoare, ca state, ca partide. De o bucată de timp aceste relaţii se dezvoltă frumos.

Tov. Ciu En-lai: Aşa trebuie să se dezvolte şi pe mai departe.

Tov. I.Gh. Maurer: Tocmai asta era să spun eu.

Tov. Ciu En-lai: Aceasta dovedeşte că avem un limbaj comun.

Tov. I.Gh. Maurer: Dacă sunt probleme concrete, de organizare, sunt miniştri care pot veni unii la alţii şi pot să discute concret.

Tov. Ciu En-lai: Acum le sunt deschise aceste drumuri.

Tov. I.Gh. Maurer: Sigur, noi am ţinut să vă informăm, atât prin intermediul ambasadorului dv. la noi, cât şi prin intermediul ambasadorului nostru la Pekin, asupra unor probleme de interes comun, mai ales în legătură cu problemele mişcării comuniste revoluţionare, manifestând în acelaşi timp dorinţa unor contacte la nivelul conducerilor superioare de partid şi de stat. Pe linia aceasta şi mergem. Ca probă, noi suntem pentru a doua oară la Pekin anul acesta. Ne gândim că dialogul acesta la distanţă poate să facă necesară, atunci când ne vedem la faţă, lămurirea unor chestiuni care au evoluat de când nu ne-am văzut.

Tov. Ciu En-lai: Am înţeles.

Tov. Emil Bodnăraş: Este vorba de intervalele între întâlnirile directe.

Tov. I.Gh. Maurer: Poate să fie necesar să se lămurească mai adânc o problemă sau alta şi atunci ne-am gândit să profităm de această întâlnire şi să stăm de vorbă.

Noi mai avem câteva lucruri să vă spunem. Am avut nişte discuţii cu italienii care nu sunt lipsite de importanţă.

Tov. Emil Bodnăraş: În afară de conversaţia avută cu tov. Liu Fan.

Tov. I.Gh. Maurer: Am avut o discuţie cu Hruşciov, la care au participat şi Kosâghin, Mjavadnadze şi Kuzneţov, o discuţie care poate prezenta interes.

Poate şi dv. aveţi să ne spuneţi ceva.

Plecând de aici, ne oprim prin Rangoon, Karachi şi Cairo.

Tov. Ciu En-lai: Ce plan de vizite aveţi în China? Doriţi să vizitaţi ceva? Dacă aveţi nevoie, vă poate însoţi tov. Li Sien-nien. Când doriţi să părăsiţi Pekinul?

Tov. I.Gh. Maurer: Planul nostru depinde în mare măsură de dv.

Tov. Ciu En-lai: La Rangoon vreţi să faceţi numai escală sau vreţi să faceţi şi o vizită?

Tov. I.Gh. Maurer: Escală şi vizită.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi plecăm de aici între 8-10 octombrie, când vine Ne Win la Rangoon.

Tov. Ciu En-lai: Ne Win la 5 octombrie va participa la Conferinţa ţărilor neangajate.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi n-am ştiut lucrul acesta.

Tov. Ciu En-lai: Conferinţa va dura cel puţin 5-7 zile. În legătură cu aceasta, vrem să vă transmitem o informaţie: Ne Win nu se va înapoia la Rangoon înainte de 10 octombrie. De aceea aveţi posibilitatea să mai rămâneţi la noi încă două zile.

Despre unele probleme putem discuta înainte de sărbătoarea noastră naţională, despre discuţia dv. cu Hruşciov şi discuţia cu tovarăşii italieni. Avem dorinţa aceasta de a cunoaşte aceste discuţii. Acestea sunt problemele de informaţie. Dacă vom avea şi noi anumite informaţii, s-ar putea ca înainte de sărbătoare să vă informăm, eu sau tov. Li Sien-nien. După diviziunea noastră a muncii, tov. Li Sien-nien se va ocupa de delegaţia dv. Dacă veţi avea o problemă urgentă puteţi discuta cu noi; noi avem telefoane unde putem fi găsiţi oricând. Desigur, dacă voi găsi timp, o să ne mai vedem. Dacă mai sunt probleme politice sau ideologice, putem discuta după sărbătoare. Desigur, la aceste întâlniri nu vom fi numai noi,

ci va fi Comitetul Permanent al Biroului Politic. Dacă vreţi să mergeţi undeva în afară de Pekin, vă rugăm să ne spuneţi.

Tov. I.Gh. Maurer: Acesta este al treilea lucru pe care vroiam să-l facem: să vedem şi ceva din China.

Tov. Ciu En-lai: Vă rugăm să ne spuneţi în ce localităţi vreţi să mergeţi şi ce vreţi să vedeţi - industrie, agricultură, şcoli, universităţi sau institute de cercetări ştiinţifice. Într-un cuvânt, să ne spuneţi dorinţele.

Tov. I.Gh. Maurer: Este clar că am dori să vedem cât mai mult şi cât mai complet. Dorinţa aceasta este normală. Dar cel ce ne-ar putea spune ce am putea vedea, aţi fi dv., pentru că dv. cunoaşteţi China. Dv. aţi putea spune ce este mai util să vedem decât aş putea spune eu. Aşa că vă rugăm pe dv. să ne spuneţi ce trebuie să vedem.

Tov. Ciu En-lai: Noi o să studiem problemele acestea şi o să vă spunem.

În legătură cu problemele despre care aţi vorbit dv., vreau să spun câteva cuvinte despre două chestiuni, întrucât nu am timp mult la dispoziţie.

Prima, noi cunoaştem că Hruşciov are un caracter aventurist. De pildă, faptul că a negat totalmente pe Stalin, este o aventură. Numele lui Hruşciov nu poate să înlocuiască cei 30 de ani de activitate ai lui Stalin. Deşi Hruşciov are această intenţie, acest lucru nu este posibil. Dar, în acest timp, el este şi un om fricos. Adineaori am vorbit despre raportul secret din 1956 şi că până la urmă n-a recunoscut raportul publicat în America. Noi ştim că de fapt raportul publicat de editurile capitaliste este identic cu cel ce ni l-a arătat nouă. El nu îndrăzneşte să recunoască raportul publicat de editurile capitaliste. Poate că cei din jurul lui i-au spus că dacă ar recunoaşte acest lucru, s-ar compromite. Dar istoria îşi va da verdictul. Dacă în momentul de faţă cadrele sovietice, datorită faptului că sunt controlate, nu pot să dea acest verdict, atunci generaţiile următoare ale poporului sovietic îl vor da.

Dacă sunt oameni care i se împotrivesc şi se ridică împotriva lui, atunci lui îi este teamă. Am să vă arăt şi un lucru mai recent. După ce v-aţi ridicat împotriva articolului lui Valev, el n-a putut să recunoască că aceasta este ideea lui. În discuţiile cu tov. Chivu Stoica, Hruşciov a folosit cuvinte vulgare, spunând că a fost apucat de ... Lui îi este frică pentru că adevărul este de partea dv. şi v-aţi ridicat împotriva lui Hruşciov.

Noi avem multă experienţă în această privinţă. De pildă, în cazul citat mai sus cu privire la propunerea de a se face flota comună, Hruşciov a spus că a greşit Iudin.

De fapt şi germanii au această experienţă. La Praga a avut loc o întâlnire a miniştrilor de externe, unde a fost discutată problema germană, dar la această întâlnire n-a participat ministrul de externe al R.D.G. Au fost prezenţi cehoslovacul, polonezul, ungurul, bulgarul şi sovieticul, însă n-a fost cel german. Nici dv. n-aţi fost, pentru a nu cunoaşte această problemă. Dintre opt ţări participante la Organizaţia Tratatului de la Varşovia, trei ţări n-au fost reprezentate. Ce poate să însemne faptul că atunci când se discută o problemă privind R.D.G., ministrul de externe german nu este prezent? Ar fi putut să argumenteze că Boltz nu ar fi membru de partid, că ar fi o personalitate democrată, însă nu poate spune acest lucru, deoarece Boltz este membru de partid. El a urmărit să discute problema germană în spatele nemţilor. Aceasta este o altă aventură. Este vorba de vânzarea R.D.G. şi a intereselor poporului german. În acest caz Ulbricht s-a supărat şi şi-a manifestat nemulţumirea. Aceasta şi-a găsit expresia şi în opinia publică din R.D.G. Noi am dezvăluit lucrul acesta. Noi sprijinim R.D.G. în încheierea unui tratat de pace cu ambele Germanii. Dacă Germania Occidentală nu vrea să încheie tratatul de pace, îl putem încheia cu R.D.G. şi pe baza aceasta putem să rezolvăm problema Berlinului occidental. Aceasta este de fapt poziţia exprimată anterior de Hruşciov. Dar acum şi-a schimbat-o. Tovarăşii germani au publicat această poziţie în presa lor. Hruşciov s-a supărat că poziţia chineză este făcută cunoscută în presa

germană şi de aceea la a XX-a aniversare a Bulgariei, sovieticii au exercitat presiuni asupra R.D.G. Pentru aceasta la Sofia tovarăşii germani au început să ne înjure. Ei au fost siliţi să facă aceasta. Cu toate acestea, ni s-a adresat o telegramă să trimitem o delegaţie la sărbătoarea naţională a R.D.G. şi noi am răspuns imediat că vom trimite pe tov. Ulanfu, vicepremier al Consiliului de Stat în fruntea unei delegaţii. Trimitem acolo aşa o delegaţie pentru că şi la dv. am trimis o delegaţie la nivelul acesta.

Noi am invitat o delegaţie din R.D.G. să vină la a XV-a aniversare a proclamării R.P. Chineze. Puţin timp după ce am dat noi răspunsul că vom trimite la Berlin o delegaţie, germanii ne-au informat că vor trimite o delegaţie la Pekin, dar că se vor mai gândi asupra componenţei delegaţiei. Ulterior ne-au informat şi despre componenţa delegaţiei. Delegaţia lor este compusă din tov. L. Boltz, vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, ministrul Afacerilor Externe, şi Florin, şeful Secţiei Relaţii Internaţionale a Comitetului Central al P.S.U.G. Puteţi să înţelegeţi şi dv. semnificaţia componenţei delegaţiei. Delegaţia va sosi azi după masă. Noi le vom împărtăşi experienţa noastră. Le vom spune: puteţi să ne înjuraţi; asta nu înseamnă nimic; sunteţi siliţi să faceţi aceasta. Scopul nostru este să-i sprijinim în lupta împotriva imperialiştilor americani şi revanşarzilor vest-germani şi să nu lăsăm pe Hruşciov să trădeze R.D.G.

Ginerele lui Hruşciov, Adjubei, a spus în Germania occidentală că Ulbricht nu o să mai trăiască mult, că are cancer. De ce a dezvăluit un secret în faţa duşmanilor? Dacă lucrurile ar fi într-adevăr aşa, el nu are dreptul să dezvăluie aceasta. Dacă tov. Ulbricht nu suferă de cancer, de ce a spus o minciună pe placul duşmanului?

Dacă rezistăm, dacă îl respingem în toate problemele, Hruşciov, care este fricos, va da înapoi. De aceea noi considerăm că trimiterea de către tovarăşii germani a tovarăşului Boltz la Pekin este o dovadă că au început să-l cunoască pe Hruşciov.

Noi putem arăta multe fapte din care să reiasă că Hruşciov este aventurist, dar în acelaşi timp este şi fricos. Dacă ne temem de el şi i-am arăta acest lucru, atunci poate să recurgă la aventuri; ar putea să încurajeze S.U.A. să atace China. Desigur, aceasta prin aluzii, nu prin documente oficiale.

Hruşciov poate recurge şi la acţiuni subversive în sânul partidelor frăţeşti. Noi avem o astfel de experienţă, la fel şi dv. tovarăşi coreeni. În 1956, când tov. Gheorghiu-Dej a fost la congresul nostru a mers şi în Coreea, unde a vorbit cu Kim Ir Sen despre această experienţă.

Lupta împotriva cultului personalităţii nu este decât un pretext. El l-a negat totalmente pe Stalin, dar asta nu avea importanţă pentru că Stalin murise de mult. El vrea să folosească lupta împotriva cultului personalităţii ca să înlăture pe toţi tovarăşii din conducerile partidelor, care au activat în timpul lui Stalin, să pună pe alţii la conducere care să-i înlesnească controlul în aceste ţări.

De aceea sunt trei lucruri esenţiale la Hruşciov: el trădează marxism-leninismul, vinde revoluţia şi duce activitate subversivă în sânul partidelor frăţeşti marxist-leniniste. În aceste trei lucruri îşi găseşte expresie aventurismul lui. Folosind o altă formulare, baza aventurismului este trădarea marxism-leninismului. Pe această bază el vinde revoluţia şi desfăşoară activitate subversivă în sânul partidelor marxist-leniniste. Aşa este mai corect.

Dacă nu ne vom teme şi vom rezista, el va da înapoi. Acum nu prea merge folosirea baghetei. Situaţia s-a schimbat nu numai în sânul mişcării comuniste şi muncitoreşti, dar chiar în sânul celor opt ţări participante la Organizaţia Tratatului de la Varşovia. Oare, Gomulka îl ascultă pe Hruşciov, Kádár îl ascultă, oare Novotny este aşa de liniştit? Dacă toţi se vor ridica împotriva lui Hruşciov, atunci aventura lui va fi îngrădită. Noi spunem că baza - trădarea marxism-leninismului - este foarte greu de schimbat. Dacă însă vom rezista,

activitatea lui Hruşciov pentru a vinde revoluţia şi activitatea subversivă în sânul partidelor frăţeşti vor fi limitate.

În Uniunea Sovietică el a înlăturat pe toţi tovarăşii care au avut păreri diferite de ale lui şi prin aceasta el a trădat tradiţiile revoluţionare. Masa care vi s-a oferit la Moscova este o dovadă în acest sens. Câţi tovarăşi care au luptat împreună cu Stalin au mai rămas? În ţara dv. toţi conducătorii au stat în închisori, dar în Uniunea Sovietică nu mai există aşa ceva. Dacă în conducerea unui partid există un om cum este Hruşciov, aceasta înseamnă un mare pericol pentru acel partid.

Grupul revizionist se află într-o situaţie de dezbinare. De aceea, ţinând seama de caracterul aventurist al lui Hruşciov, trebuie să ştim foarte bine că el este un fricos, în felul acesta vom şti cum să micşorăm pericolul daunelor provocate de el.

De pildă, când dv. afirmaţi că nu veţi participa la consfătuirea de sciziune, la consfătuirea pregătitoare ilegală, el nu are ce face. Aţi informat despre acest lucru pe Podgornâi. Atunci când a fost la dv. v-a întrebat dacă nu v-aţi schimbat poziţia. I-aţi răspuns că nu. El n-a făcut altceva decât a mişcat din buze şi la scurt timp a plecat.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi la Moscova i-am spus despre acest lucru.

Tov. Ciu En-lai: Atunci ce poate să facă Hruşciov?

Data viitoare putem schimba câteva cuvinte legate de mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională şi de unitatea lagărului socialist.

Dv. aţi spus că noi am rezistat în faţa lui Hruşciov. Noi recunoaştem aceasta, însă lupta împotriva revizionismului lui Hruşciov trebuie să fie lupta tuturor partidelor frăţeşti. Numai partidul nostru nu poate face acest lucru. şi dv. aţi muncit în această direcţie, ca şi partidele din Albania, Coreea, Vietnam, Japonia, Indonezia şi multe altele. Sunt pentru aceasta peste 90 la sută din populaţia lumii, oameni care simpatizează şi oameni care nu sunt împotriva revoluţiei. De aceea noi ne bizuim pe partidele frăţeşti şi pe popoarele din lumea întreagă.

Noi am fost bucuroşi de faptul că tovarăşii albanezi ne-au informat despre situaţia dv. În martie am avut convorbiri. După ce tov. Liu Fan a sosit la Bucureşti, tov. Gheorghiu-Dej l-a informat despre multe lucruri. După aceea Comitetul Central al partidului nostru a hotărât că au împreună cu tov. Pân Ci-jen şi Cen I să stăm de vorbă cu tovarăşul ambasador Gheorghiu. Rezultatul este că noi am trimis pe tov. Li Sien-nien la a XX-a aniversare a dv.

Cât priveşte delegaţia sovietică care va fi condusă de Grişin[237] la sărbătoarea noastră naţională, noi n-am putut defini la început ce fel de delegaţie este. În informarea sovietică despre componenţa delegaţiei se spunea că este preşedinte al Consiliului Unional al Sindicatelor şi nu se menţiona că este membru supleant al Prezidiului C.C. Noi am întrebat atunci ce fel de delegaţie este delegaţia sovietică. Ni s-a răspuns că poate fi denumită o delegaţie a organelor obşteşti şi de stat. Tov. Uang Ping-nan i-a spus ambasadorului sovietic că nu-i este clar caracterul delegaţiei şi că ar fi bine să dea o telegramă în ţară şi să precizeze ce fel de delegaţie este delegaţia sovietică. Între timp s-a aflat că delegaţiile din Coreea, Cuba, Vietnam, România sunt delegaţii de partid şi de stat. Ulterior ambasadorul sovietic ne-a telefonat că delegaţia sovietică se va numi delegaţie de partid şi de stat. Cu acest prilej a specificat că tov. Grişin este membru supleant al Prezidiului C.C. şi preşedintele Consiliului Unional al Sindicatelor. Se vede treaba că preţurile de pe piaţă - aşa cum spune o vorbă chinezească - nu sunt la fel dimineaţa şi seara.

---

[237] V.V. Grişin (1914-1992) – om politic sovietic; al doilea secretar al Comitetului orăşenesc de partid Moscova (1952-1956), preşedinte al Sindicatelor sovietice (1956-1967), prim-secretar al Comitetului orăşenesc de partid Moscova (1967-1985), membru al C.C. al P.C.U.S. (1952-1986), membru al Politbiroului C.C. (1971-1986).

Suntem convinşi că cehii şi bulgarii - care nu au anunţat delegaţii de partid şi de stat - îi vor face reproşuri lui Hruşciov pentru această schimbare. Avem convingerea că majoritatea partidelor frăţeşti din lume îl vor cunoaşte treptat pe Hruşciov. În fiecare partid frăţesc sunt tovarăşi care susţin marxism-leninismul şi revoluţia. De aceea, dacă vom depune eforturi, aventurile lui Hruşciov vor fi îngrădite. Dv. aţi spus că noi am depus eforturi. Însă cu toţii am depus aceste eforturi. În intervalul acesta din martie şi până în prezent situaţia s-a schimbat. De aceea avem convingerea că vom face ca mişcarea comunistă şi muncitorească să meargă bine.

Astăzi să terminăm discuţia.

Tov. I.Gh. Maurer: Foarte bine, tovarăşi.

Tov. Emil Bodnăraş: Despre discuţiile avute la Comitetul nostru Central cu tovarăşii italieni, vă putem informa după ce vom primi documentarea de acasă. Noi nu am participat la acele discuţii, iar când am plecat din Bucureşti materialul nu era terminat. Urmează să ne vină materialul de acasă cu curier. După ce ne va sosi materialul, vă vom informa.

Tov. Ciu En-lai: Despre discuţia cu tovarăşii sovietici ne puteţi informa?

Tov. Emil Bodnăraş: Da, oricând.

- ANIC, fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 55/1964, f. 10-30

33. **1964 septembrie 30.** Stenograma întrevederii dintre delegaţia de partid şi de stat a R.P.R. şi Li Sien-nien, U Siu-ciuan şi Uang Ping-nan.

Stenograma

La 30 septembrie 1964 a avut loc o întrevedere între delegaţia de partid şi de stat a R.P.R. şi tovarăşii: Li Sien-nien, U Siu-ciuan şi Uang Ping-nan.

Au participat:

- din partea română: Ion Gh. Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Dumitru Gheorghiu, Romulus Budura - interpret, Constantin Mateescu - stenograf;
- din partea chineză: Li Sien-nien, U Siu-ciuan, Uang Ping-nan, Siu Ming, Uang Tung, Lu Ci-sin - interpret şi doi stenografi.

Tov. Emil Bodnăraş: Poftiţi, luaţi loc. Să stăm un chinez lângă un român.

Tov. Li Sien-nien: Foarte bine, asta arată că suntem strâns uniţi.

La început, tovarăşul premier Ciu En-lai a încercat să-şi facă timp să vorbească astăzi cu dv., dar n-a putut veni el şi am venit eu. Deci Comitetul Central al partidului nostru mi-a trasat sarcina să discut eu cu dv. despre problemele pe care le-a ridicat ieri tov. Maurer privind discuţiile avute de dv. la Moscova.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi am plecat în mod deliberat prin Moscova, tocmai pentru că am vrut să marcăm faptul că nu poate să existe nici o stânjenire din partea sovieticilor datorită raporturilor noastre bune cu chinezii. Noi n-am făcut nici un fel de propunere de a vedea pe cineva, de a discuta cu cineva, ci am comunicat la Moscova că delegaţia română, care este împuternicită să meargă la sărbătorirea celei de-a XV-a aniversări a revoluţiei chineze, va sosi la Moscova în jurul orei 14,00, unde va sta până în jurul orei 21,00 când va pleca mai departe. Numai am anunţat acest simplu fapt.

Când am ajuns la Moscova, am fost întâmpinaţi de Kosâghin, Kuzneţov şi încă câţiva tovarăşi care ne-au spus că tovarăşul Hruşciov ne invită la o masă pentru ora 15,00. La ora 15,00 am fost primiţi la masă la o casă de oaspeţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne-au aşteptat în curte: Hruşciov, Mjavanadze, Kosâghin şi Tolkunov de la Secţia Externă.

Tov. I. Gh. Maurer: În timpul cât s-a servit masa s-a discutat despre recoltă, faptul că recolta Uniunii Sovietice este foarte bună, una dintre cele mai bune.

Tov. Emil Bodnăraş: Ei spuneau că este pentru prima dată când au realizat la fondul statului o cantitate aşa de mare de cereale. Din 4 200 mil. puduri cereale planificate a intra la fondul de stat, au intrat în fondul de stat până la data când era întocmită situaţia 3 600 mil. puduri, deci 87%, şi că aceasta le permite să-şi asigure complet nevoile de hrană - spunea el - şi să facă din nou rezerve, spre a ajunge în patru ani la nivelul rezervelor consumului unui an.

Tov. I.Gh. Maurer: După masă - masa a durat puţin - am trecut într-o altă încăpere la cafea. Asta a fost în jurul orei 16,00.

Tov. Emil Bodnăraş: La masă au fost toasturi pentru prietenie, discuţii despre vânătoare, despre concedii ş.a.m.d. Sigur, lucrul cel mai de seamă la masă a fost această situaţie din punct de vedere alimentar în Uniunea Sovietică.

Tov. I.Gh. Maurer: La cafea, discuţia n-a fost organizată după un plan; să se stabilească în prealabil temele discuţiei. N-au fost nici stenografi. De aceea discuţiile au mers tare dezlânat, n-a fost o discuţie logică, concentrată. Se sărea des de la o problemă la alta.

Tov. Emil Bodnăraş: Aşa cum zboară fluturele

Tov. I.Gh. Maurer: De aceea ideile erau întrerupte, apărea altceva în discuţie iar se întorceau la ideea care fusese întreruptă ş.a.m.d.

Sigur, la un moment dat Hruşciov a abordat tema relaţiilor sovieto-chineze, arătând că relaţiile acestea devin din ce în ce mai proaste - pe domeniul relaţiilor sovieto-chineze, nu pe domeniul mişcării comuniste internaţionale. În cadrul acestui subiect, care a fost tratat sporadic, a fost ridicată problema frontierelor, în legătură cu discuţia pe care a avut-o tov. Mao Tze-dun cu parlamentarii socialişti japonezi şi în legătură cu discuţiile existând între China şi Uniunea Sovietică asupra frontierelor dintre cele două ţări. Sigur, în ce priveşte problema pe care a avut-o în discuţie tov. Mao Tze-dun cu deputaţii socialişti japonezi, Hruşciov a arătat pe larg caracterul cu totul nepotrivit al ridicării unor probleme de frontieră între statele socialiste. Aceasta a fost ideea centrală din acest punct de vedere.

Acest lucru i-a îngăduit să treacă la problema discuţiilor existând astăzi între China şi Uniunea Sovietică în legătură cu frontierele. Aici a subliniat faptul că pretenţiile concrete de îmbunătăţire a situaţiei frontierelor sunt neînsemnate, sunt lucruri mărunte şi că în consecinţă lucrurile s-ar putea tranşa destul de repede. Dificultatea de a ajunge la un acord stă în faptul că partea chineză cere părţii sovietice în mod unilateral o declaraţie de principiu asupra caracterului nejust al frontierelor izvorând din cuceririle ţarilor ruşi. Aici Hruşciov s-a extins pe larg spunând: ei bine, numai frontierele ruseşti, sunt efectul cuceririlor ţarilor? Dar teritoriul chinez n-a fost cucerit de împăraţii chinezi? De ce sunt mai buni împăraţii chinezi decât ţarii ruşi? S-a subliniat faptul că pe teritoriul acesta nu locuiesc chinezi, ci alte neamuri - kazahi, uzbeci ş.a.m.d., că aceştia locuiesc şi pe teritoriul sovietic şi pe teritoriul chinez.

Tov. Li Sien-nien: Dacă recunoaşte acest lucru, este foarte bine.

Tov. I.Gh. Maurer: Eu spun ce a spus Hruşciov.

Tov. Li Sien-nien: Am înţeles.

Tov. I.Gh. Maurer: Deci în legătură cu problema frontierelor a fost subliniată această idee - nepotrivirile concrete sunt puţin importante, ele ar putea să fie tranşate uşor, însă dificultatea constă în pretenţia părţii chineze de a se introduce în acord o formulă principială de recunoaştere a caracterului nejust al frontierelor stabilite ca urmare a cuceririlor teritoriale ale ţarismului.

Hruşciov a spus: eu vreau să ne înţelegem cu chinezii; eu nu vreau ca această problemă să ascută, să înrăutăţească raporturile dintre noi şi tocmai pentru aceasta noi ne-am gândit acum să facem o formulă care credem că va satisface şi pe chinezi, sau, în mod logic, ar trebui să-i satisfacă.

În discuţie a apărut ideea - chinezii nu vor să se înţeleagă pe chestiunea aceasta, adică ei caută sămânţă de ceartă. Când delegaţia noastră vine să discute concret, pe probleme concrete, delegaţii chinezi încep să vorbească despre alte probleme în legătură cu divergenţe de tot felul. El spunea: să vedem, faţă de această nouă formulă pe care noi o s-o dăm, ce atitudine vor avea chinezii. Acesta a fost un grup de idei.

Un al doilea grup de idei tot în legătură cu frontierele. Noi suntem dispuşi - a spus el - să lichidăm orice fel de problemă de frontieră cu chinezii, dar să facem acest lucru în cadrul unor discuţii în care să ajungem să ne înţelegem, în care noi consimţim să dăm ce este de dat, să rectificăm ce este de rectificat. Dar în nici un caz nu putem admite ca problemele de frontieră să fie rezolvate aşa încât chinezii să intre pe un teritoriu şi să spună sovieticilor: voi plecaţi de aici că nu este al vostru. Acest lucru este foarte grav pentru că nici un stat nu poate să tolereze un asemenea sistem de a se rezolva controversele în legătură cu frontierele. Acest lucru poate să ducă la ciocniri armate.

Aici am intervenit noi şi am spus: numai atât îi mai trebuie acestei situaţii nenorocite care există în cadrul ţărilor noastre socialiste - să se ajungă să vorbească tunurile. Am arătat tovarăşului Hruşciov - noi toţi, pentru că fiecare dintre noi a intervenit în această discuţie -, că aceasta reprezintă o îngrijorare a noastră deosebit de profundă, că trebuie făcut totul pentru a nu se ajunge la acest rezultat.

El a răspuns: ei, bine, dar ce să facem dacă chinezii intră pe teritoriul nostru?

Noi am spus că nu suntem aici să dăm soluţii pentru asemenea probleme. Dar noi spunem că un singur lucru nu trebuie să se întâmple: să tragă unul în altul. Dacă acest lucru s-ar întâmpla, avem impresia că se realizează evoluţia cea mai nenorocită a deosebirilor noastre de păreri. Şi asta într-un moment în care noi căutăm pacea cu toate ţările, chiar cu ţările imperialiste.

Din acest punct de vedere el a subliniat în repetate rânduri caracterul puţin important al deosebirilor concrete de păreri asupra frontierelor, posibilitatea destul de uşoară de a se rezolva aceste lucruri. El a subliniat că partea chineză, după convingerea sa, nu vrea să rezolve aceste controverse de frontieră şi că pentru aceste motive doreşte să introducă în convenţia care ar urma să se încheie, probleme pur şi simplu străine de rezolvarea problemelor de frontieră. Asta a fost în legătură cu problemele de frontieră în cadrul ţărilor socialiste şi concret în legătură cu controversele existente între China şi Uniunea Sovietică asupra frontierelor.

Tov. Emil Bodnăraş: Vreau să remarc un moment mărunt, dar nu lipsit de importanţă. El spunea: Uite frontiera pe Amur, sunt acolo o mulţime de insule pe care chinezii le revendică, spun că sunt ale lor. Cinstit vorbind între noi, spunea el, noi nu avem nevoie de aceste insulte şi putem oricând să le dăm. Dar nu le putem da niciodată decât pe baza unei discuţii între doi parteneri egali şi printr-un acord care să limpezească lucrurile. Noi dacă comparăm hărţile chineze cu pretenţiile lor privind traseul frontierei dintre ambele noastre ţări, cu harta noastră pe care am dat-o părţii chineze, constatăm că pe 90 la sută din probleme ne putem înţelege chiar mâine dacă se acceptă o discuţie şi o rezolvare în cadru concret, fără adăugirea elementului despre care vorbea tovarăşul Maurer.

În legătură cu eventualitatea unui conflict armat privind frontierele, el a spus: noi nu ştim ce au chinezii de gând; noi ştim că nu avem pe frontieră decât grăniceri. Noi nu avem trupe, dar la ei sunt trupe. Eu sunt foarte îngrijorat - zicea el - şi vreau să rezolv această

problemă concret, fără discursuri, fără declarații. Dacă s-ar așeza reprezentanții ambelor părți să discute concret, în câteva zile problema ar fi rezolvată. Dăm și insulele din Amur, rectificăm unde este necesar să rectificăm, nu are importanță.

Apoi a revenit asupra rolului împăraților chinezi și țarilor ruși.

Ne-au mai comunicat că în 1954 i s-a pus lui întrebarea, ce părere are asupra R.P. Mongole, pentru că după concepția chineză Mongolia este teritoriu chinez. La aceasta, el ar fi răspuns chinezilor găsindu-se într-o situație foarte delicată, că aceasta este o problemă care trebuie discutată cu mongolii, deoarece îi privește pe ei.

Tov. I.Gh. Maurer: El a spus că tovarășii chinezi l-au întrebat: bine, dar ce părere ai dumneata? Și atunci Hrușciov a subliniat faptul că nu poate să discute o asemenea problemă, pentru că această problemă trebuie discutată cu mongolii. Dar dacă i se cere, părerea lui, el nu crede că mongolii, care au simțit gustul independenței naționale, vor renunța la această independență.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Tot în legătură cu rezolvarea practică a problemelor de frontieră între Uniunea Sovietică și China, Hrușciov a mai subliniat faptul că frontiera trece prin zone foarte puțin locuite, cu o mică importanță pentru Uniunea Sovietică și pentru China. De aceea și din acest punct de vedere lui i se pare că rezolvarea practică a problemei poate fi făcută rapid. El a repetat de mai multe ori dorința lui de a rezolva această problemă.

De asemenea, referindu-se la această problemă, a rolului țarilor ruși și împăraților chinezi, el a subliniat ideea că în rezolvarea problemei între statele socialiste nu argumentele istorice sunt valabile. Argumente istorice - a spus el - poate aduce și o parte și alta. Dând numeroase exemple, el s-a referit la granița sovieto-poloneză. Dacă ar fi să dăm curs argumentelor istorice - a zis el -, atunci s-ar găsi destui ucraineni care să spună că granița trebuie să fie mai încolo spre vest, după cum s-ar găsi și destui polonezi care să spună că granița ar trebui să fie mai la est. El consideră că granițele între țările socialiste trebuie privite ca atare și acolo unde sunt probleme trebuie pornit spre o rezolvare practică, concretă. Ei se gândesc la o rezolvare practică a problemei graniței sovieto-chineze și sunt de părere că propunerile pe care le vor face ei vor fi convenabile pentru ambele părți.

Tov. I.Gh. Maurer: Subliniez că în această discuție noi n-am intervenit decât o singură dată pentru a afirma punctul de vedere al partidului, îngrijorarea noastră față de perspectiva unor conflicte armate între două țări socialiste în legătură cu frontierele.

Această discuție a durat până la ora 18,05 pe problema aceasta. Știu aceasta, că a existat un moment de repaus în discuție, eu mi-am scos ceasul și am vrut să mă ridic să plec. Atunci Hrușciov a abordat, o altă problemă, aceea a consfătuirii. El a început prin a arăta necesitatea ținerii acestei consfătuiri.

Ideile principale sunt ideile pe care le cunoaște toată lumea. Eu am să subliniez totuși câteva dintre ele asupra cărora Hrușciov a insistat. Consfătuirea se impune - zicea el -, deoarece mișcarea muncitorească internațională, mișcarea revoluționară a ajuns într-o situație foarte grea datorită modului cum duce discuția P.C. Chinez. Nu mai este o discuție publică, nu mai este vorba de a da argumente pentru o teză sau a alta; în realitate chinezii duc o luptă cu insulte și calomnii împotriva Uniunii Sovietice, împotriva C.C. al P.C.U.S., împotriva lui Hrușciov. Nu este vorba de o discuție asupra unor probleme sau teze, ci este vorba de o luptă care se duce prin mijloace nenormale între statele socialiste. Ea nu are scopul să lămurească niște probleme în discuție, ci are drept scop să lovească în Uniunea Sovietică, să lovească în C.C. al P.C.U.S., să lovească în Hrușciov. Asta în primul rând.

În al doilea rând, consfătuirea este necesară pentru a pune capăt activității scizioniste a chinezilor. Chinezii au întreprins o acțiune de spargere a partidelor comuniste. Dacă această acțiune nu se îngrădește, ea va crește în proporții, mișcarea comunistă și

muncitorească mondială se găsește deci în primejdie. De aici necesitatea consfătuirii,
necesitatea ca toate partidele să participe sau în orice caz, cele mai multe. Fiecare partid
marxist-leninist este dator să participe la această consfătuire. Nimeni nu urmărește
condamnarea Chinei, ci dorim, ca plecând de la Declarațiile din 1957 și 1960 să se
alcătuiască un document care să ajute mișcarea comunistă internațională, mișcarea
revoluționară mondială să iasă din impas, să-și găsească liniștea.

Sigur, aici au fost date cu lux de amănunte problemele, dar ideea esențială a fost aceasta.

La acest lucru am arătat că noi asupra acestei probleme am avut cu sovieticii discuții
în două rânduri. Odată, când a venit Podgornâi, când discuția a fost mai largă și noi am
explicat pentru ce socotim acum ca nepotrivită ținerea acestei consfătuiri. După aceea a venit
Mikoian, când la întrebarea lui dacă a intervenit vreo schimbare în punctul nostru de vedere,
i s-a răspuns că n-a intervenit nici o schimbare, că noi socotim graba de a convoca
consfătuirea ca fiind dăunătoare și că nu vom participa la această consfătuire. În cadrul
întâlnirii cu Hrușciov noi n-am mai reluat toate argumentele pentru susținerea tezei noastre,
pentru că aceste argumente au fost expuse de câteva ori și nu puteam aduce ceva nou.

Tov. Emil Bodnăraș: Și nici să nu lăsăm impresia că n-am fost convinși prima dată.

Tov. I.Gh. Maurer: Totuși am întrebat, dar pentru ce această grabă?

Zice el - dar ce să facem?

Le-am răspuns: Ce să faceți? Să tratați aceste lucruri cu răbdare; să stați de vorbă dv.
cu chinezii, chinezii cu dv.; alții cu chinezii și dv., dv. cu alții; și încet - încet să găsim
mijloacele care să creeze o situație favorabilă unei asemenea consfătuiri, pentru ca
consfătuirea aceasta să poată constitui o muncă comună a tuturor partidelor pentru
îndreptarea situației.

Bine, dar chinezii nu vor! - spune el.

Zic, trebuie încercat, poate că vor. Uite, v-au invitat la această aniversare; este un pas mic,
sigur, aceasta nu rezolvă divergențele și nici situația din mișcarea revoluționară, dar este un pas.

Doar ați văzut cum au făcut chinezii invitația - a spus Hrușciov.

Am văzut - am răspuns. Dar invitația v-a fost făcută și ați primit-o. Noi vă exprimăm
punctul nostru de vedere că ați procedat foarte bine că ați primit-o și veți trimite o delegație
la aniversarea a 15 ani de la revoluția chineză.

L-am trimis pe Grișin - zice el.

Aici a intervenit Bodnăraș și a spus: bine, bine, dar ce instrucțiuni ați dat lui Grișin. El
a răspuns că a dat instrucțiuni ca acesta să aibă o atitudine corectă. Dar dacă va fi jignit sau
dacă Uniunea Sovietică sau conducerea ei va fi jignită, atunci să părăsească sala.

Noi le-am spus: dar cum vă închipuiți, că chinezii vă poftesc acolo pentru ca să vă
înjure? Dacă vor să vă înjure n-au nevoie să vă poftească la Pekin. Noi am mai spus, că
trimiterea delegației este un gest foarte cuminte și că ar fi bine dacă el ar fi folosit pentru a
normaliza raporturile dintre state, dintre partide, pentru a ajuta ca încet - încet să se meargă
către crearea acelor condițiuni care să permită discutarea problemelor în dispută, într-o
atmosferă de lucru, singura potrivită pentru găsirea de soluții.

Ar fi foarte bine dacă Grișin ar ști să facă acest lucru.

În continuare, noi am arătat că întrucât această atmosferă nu este creată, nu este nimic care
să justifice schimbarea punctului de vedere al partidului nostru. Noi nu vom participa la această
consfătuire pentru că suntem convinși că ea va strica, nu va drege nimic.

După aceasta Hrușciov n-a mai insistat așa de mult. El a spus un lucru pe care vreau
să-l subliniez: Bine, a zis el, să nu ținem consfătuirea! Dar să facă măcar ceva chinezii: nu
zicem să înceteze polemica, dar să înceteze înjurăturile și să înceteze activitatea scizionistă.
Atunci o să mai așteptăm, o să mai vedem ce vom face.

Tov. U Siu-ciuan: Îmi cer scuze, eu trebuie să plec, merg la o altă şedinţă.

Tov. I.Gh. Maurer: După aceea a intervenit Kosâghin, spunând că divergenţele între statele socialiste nu pot să nu fie alimentate de spionajul imperialist în general şi că este infinit probabil că imperialismul manevrează pentru ascuţirea acestor divergenţe, manevrează nu la suprafaţă, ci subteran, şi că aceasta este o mare nenorocire.

Pe temele acestea s-au dus discuţiile până la ora 20,30.

Subliniez şi aici, noi am avut intervenţii numai în legătură cu aceste două probleme: prima intervenţie subliniind hotărârea partidului nostru de a nu participa la Consfătuire şi a doua intervenţie când am apreciat trimiterea delegaţiei sovietice la aniversarea a 15 ani de la revoluţia chineză. Restul timpului au vorbit ei.

Uite ce mi se pare mie că se degajă ca idee principală în legătură cu acest al doilea subiect care a fost abordat acolo.

Tov. Emil Bodnăraş: Mai sunt câteva momente care merită atenţie. După ce s-a terminat masa şi am fost invitaţi la cafea, la un moment dat a venit vorba de coexistenţa paşnică. Era aşa cam cu două înţelesuri, era vorba cum să ne aşezăm la masă - atmosfera paşnică. El a spus: tovarăşi români, cum dracu se întâmplă că atunci când voi vorbiţi de coexistenţa paşnică chinezii vă laudă, iar când noi vorbim de coexistenţa paşnică, chinezii ne înjură? Care este secretul acestei atitudini? Eu - zicea el - nu-i înţeleg. Când Ciu En-lai face în Birmania o declaraţie bună în care exprimă ideea coexistenţei paşnice, ideea Bandungului, noi o publicăm şi o aprobăm.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Cu toate că sunt nuanţe diferite - spunea el.

Tov. Emil Bodnăraş: Am publicat declaraţia pe care a făcut-o Ciu En-lai în Egipt. Cu toate că noi avem unele nuanţe, deosebiri, este o declaraţie foarte bună. Dar când noi, sovieticii, facem declaraţii asemănătoare, suntem înjuraţi. Nu vă supăraţi, tovarăşi români - zice el -, eu vreau să vă spun un lucru, dar nu doresc să vă simţiţi jigniţi. Chinezii nu vă înjură acum, dar voi ştiţi ce părere au chinezii despre voi? Noi cunoaştem - spune el - un document în care chinezii arată că românii nu trebuie consideraţi că au o poziţie diferită de Uniunea Sovietică, dar că acum trebuie concentrat totul împotriva Uniunii Sovietice şi a P.C.U.S. Şi asta se referă nu numai la voi, ci şi la Ungaria, la Polonia. Zice, nu observaţi că nici pe voi nu vă înjură, nici pe unguri, nici pe polonezi? Ba acum nici pe italieni nu-i înjură şi de la o vreme - şi aici parcă a fost nesigur - nici pe iugoslavi nu-i mai înjură. Asta este acum tactica lor: a concentra întregul foc împotriva Uniunii Sovietice, a P.C.U.S. şi personal împotriva mea. Eu nu vreau să vă jignesc cu aceasta, vă rog să mă scuzaţi.

Chinezii acum ne acuză, ne situează pe aceeaşi linie cu imperialismul american. Acum spun aşa: este o forţă imperialistă mondială reprezentată de S.U.A. şi Uniunea Sovietică şi, pe de altă parte, o forţă progresistă care este reprezentată de China, Japonia, Franţa, R.F.G. Nu mai înţelegem nimic. Unde este aici punctul de vedere de clasă? Noi ne gândim să publicăm în timp apropiat un document şi anume Tratatul de alianţă, de prietenie şi de asistenţă mutuală şi ajutor reciproc dintre Uniunea Sovietică şi China care n-a fost denunţat, este valabil şi pe care noi îl respectăm. Se ştie că acest tratat a fost încheiat împotriva S.U.A. şi Japoniei. Noi vrem să întrebăm pe chinezi dacă în condiţiile când Uniunea Sovietică s-a aliat cu S.U.A., iar China cu Japonia, mai este valabil acest tratat? Îl mai consideră valabil?

Vorbindu-se de consfătuire, este caracteristic că el a vrut să ne convingă că este bine să participăm. Deşi el direct nu ni s-a adresat nouă, el a vorbit în general. Părea foarte frământat, foarte preocupat, aşa cum a arătat tov. Maurer. Noi nu vedem - zice el - nici o schimbare la chinezi, aşa cum spuneţi voi. Noi arătasem înainte că China se manifestă ca o forţă activă pe plan internaţional. Chinezii ne înjură, înjură Uniunea Sovietică. Nu sovieticii, mă înjură pe

mine. Noi nu ne temem de dispută, dar asta nu-i dispută, ci înjurături. Hruşciov a subliniat importanţa unităţii: Ce n-ar fi astăzi în lume - a spus el -, dacă am fi toţi uniţi! Ar îndrăzni oare americanii să se plimbe în golful Tonkin? Nici n-ar mişca de frica noastră, a tuturor. Dar din nefericire această unitate nu există şi aceasta permite imperialismului să manevreze.

În continuare, el a spus: Să nu facem consfătuirea, dar chinezii să înceteze înjurăturile, să fie gata să discutăm liniştiţi lucrurile şi în acelaşi timp să înceteze activitatea scizionistă. Aici eu i-am spus că în Australia sau Olanda nu sunt chinezi, ci sunt australieni, olandezi! Unde vedeţi activitatea scizionistă a chinezilor? El a răspuns că chinezii dirijează toată această activitate de sciziune. El s-a referit la faptul că nu poate fi vorba ca o viitoare consfătuire să consacre un nou centru de conducere. Acesta nu mai este posibil. Tot aşa nu este posibil să excluzi China. Asta este absurd! Cum poate să fie exclus? Nu se poate.

Noi am subliniat că este nevoie de răbdare, de înţelepciune, de principialitate, că nu trebuie grabă, chiar atunci când sunt lucruri neplăcute. Am arătat câteva situaţii concrete în care nu a fost justificată graba cu care Uniunea Sovietică a răspuns. Aici se vede că i s-a părut lui Kosâghin că Hruşciov este prea obosit şi a intervenit el: Tovarăşe Maurer, dv. sunteţi jurist! Cum poate fi cineva acuzat şi să nu răspundă? La aceasta tov. Maurer a răspuns că în condiţiile existente, sunt numeroase situaţiile în care abia când răspunzi recunoşti că eşti vinovat. Kosâghin era foarte stăruitor, el susţinea că trebuie răspuns la toate, nu trebuie lăsat nimic fără răspund.

La această discuţie Mjavanadze n-a scos nici o vorbă. El este prim-secretar în Gruzia, este membru supleant al Prezidiului şi este un om pe care noi l-am întâlnit întotdeauna lângă Hruşciov. El a fost acum în concediu la noi în România, unde a stat două săptămâni. El cunoştea bine poziţia noastră. Caracteristic este că niciodată, nici la Piţunda când am fost la întoarcere de la Pekin, nu a manifestat zel în a sprijini tezele promovate de Hruşciov în discuţie şi nici de data aceasta n-a intervenit nici măcar cu un singur cuvânt. Kuzneţov, care a asistat, la fel, în orice caz a vorbit foarte puţin. El n-a scos creionul decât atunci când a primit indicaţia de a întreba dacă mai este valabil tratatul sovieto-chinez pentru a se organiza publicarea răspunsului.

În general atmosfera era apăsătoare, cu vădită îngrijorare, se vedea oboseală.

În ce priveşte trimiterea delegaţiei cu Grişin, Hruşciov şi-a exprimat teama că aici s-ar putea întâmpla ceva. Noi am spus, noi nu credem acest lucru. Doar la Bucureşti, au venit toţi şi nu s-a întâmplat nimic. Da, zice el, asta a fost la Bucureşti, dar aici? Depinde ce va face Grişin, ce instrucţiuni i-aţi dat lui Grişin - am spus noi. Şi atunci a răspuns ceea ce v-a spus tov. Maurer.

Revenind la ideea consfătuirii şi a înţelegerii cu P.C. Chinez, idee asupra căreia noi am insistat, la un moment dat Hruşciov spune: Da, ei au vrut odată consfătuirea, acum noi vrem şi nu mai vor ei. Chinezii doresc să aibă drept de veto în mişcarea comunistă. Dar a scăpat din logică întrebarea: bine, bine, dar de ce nu s-a făcut atunci când au vrut chinezii?

După aceea ne-au propus ca la întoarcere să trecem prin Uniunea Sovietică.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi lucrul acesta are importanţa lui.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am spus că mulţumim pentru această invitaţie, dar ne-am făcut planul de întoarcere pe ruta din sud.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Atunci când tov. Maurer şi tov. Bodnăraş au spus că trebuie să se manifeste răbdare, calm, tact, că lucrurile nu trebuie grăbite, că trebuie să se ducă discuţii cu tovarăşii chinezi, Kosâghin a spus: dar la o acuzaţie trebuie răspuns, dacă nu răspunzi înseamnă că aprobi această acuzaţie. Tov. Maurer a răspuns: nu întotdeauna răspunsul înseamnă absolvirea de acuzaţie. Noi suntem oameni politici. În fiecare caz în parte trebuie examinat dacă trebuie să răspunzi, iar dacă trebuie examinată forma, modul în care răspunzi.

S-a adus în discuție exemplul cu R.D.G., spunându-se: chinezii au publicat materiale în care acuză Uniunea Sovietică că vrea să vândă R.D.G. imperialiştilor vest-germani. Poate fi oare vorba despre aceasta? Dar dacă noi tăcem, ce o să zică opinia publică? Ce o să spună tovarăşii germani? De aceea trebuie răspuns!

Tov. Emil Bodnăraş: Aici Hruşciov a spus: da, trebuie gândit cum răspunzi.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Tot referitor la insistența noastră de a fi calmi, de a avea răbdare, de a folosi tact, la un moment dat Hruşciov a spus: bine, dar chinezii spun aşa: pentru a învinge imperialismul trebuie nimicit întâi revizionismul, trebuie nimicit şeful revizioniştilor, Hruşciov. Aceasta înseamnă să nimiceşti Uniunea Sovietică. China este pentru nimicirea Uniunii Sovietice.

Tov. I.Gh. Maurer: Întâi luptă împotriva Uniunii Sovietice şi apoi împotriva imperialismului!

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Era un argument al lor în justificarea necesității convocării consfătuirii.

Tot în legătură cu consfătuirea, mai sunt câteva amănunte, care, după părerea mea sunt importante. După ce Hruşciov a spus că în concepția lor consfătuirea nu trebuie să condamne sau să excludă pe nimeni. Ce înseamnă a exclude sau a include? Nimeni nu poate exclude pe nimeni. Apoi el a recunoscut că între partidele comuniste pot exista aprecieri diferite asupra unor probleme. Dar aceste deosebiri de păreri nu trebuie să ducă la sciziune. În ciuda acestor păreri diferite poate exista unitate.

Aici el a adăugat şi a repetat de câteva ori că astăzi în mişcarea comunistă şi muncitorească nu se mai pune problema necesității unui centru. Noi am înțeles acest lucru - a spus el -; sper că şi tovarăşii chinezi îl înțeleg.

El a repetat de câteva ori că dacă n-ar fi fost această situație în mişcarea comunistă şi muncitorească, dacă n-ar fi sciziune şi ar fi unitate, am discuta altfel cu imperialiştii.

Tov. I.Gh. Maurer: Uite tovarăşe Li Sien-nien ce s-a discutat ca idei şi ce idei se desprind din circa 4-5 ceasuri de discuții.

Tov. Emil Bodnăraş: În maşină, Kosâghin a mers cu tov. Maurer la aeroport. În toată discuția cât am stat la masă şi după aceea Kosâghin era cel mai combativ. În maşină el a continuat să stăruie până la aeroport asupra unei probleme al cărei conținut îl va arăta tov. Maurer. A înlăturat translatorul nostru şi a intrat numai el cu translatorul lor în maşină. Aceasta pentru a nu mai fi nici un martor român.

Tov. I.Gh. Maurer: Ce s-a discutat acolo? Kosâghin a reluat ideea activității subversive a serviciilor de spionaj. N-a spus direct că chinezii ar putea fi victima acestei activități subterane, dar a reieşit acest lucru. Trebuie să avem mare grijă față de această împrejurare - a zis el. Imperialiştii nu ezită să recurgă la orice procedeu prin care să inducă în eroare pe unii sau pe ceilalți, că pentru aceste motive este deosebit de necesar să se pună capăt acestei situații. Eu am arătat că trebuie pus capăt acestei situații de sciziune şi totodată am întrebat dacă are indicii concrete despre această activitate subversivă. El a spus că nu are, dar că crede posibil acest lucru. Zic eu, teoretic, este posibil orice. Noi credem că consfătuirea aceasta - i-am spus eu - nu este un mijloc de a îmbunătăți lucrurile, ci este un mijloc de a le înrăutăți şi nu trebuie să abordăm această problemă prin prisma considerațiilor de prestigiu. Chiar dacă am hotărât odată să facem consfătuire, trebuie gândit necesar să schimbăm această hotărâre dacă apar împrejurări sau fapte care justifică luarea altei hotărâri. Problemele sunt prea importante pentru a nu proceda aşa şi pentru a pune pe primul plan considerații de prestigiu. Am subliniat şi eu faptul că din nefericire în aceste discuții au apărut mult prea multe împrejurări străine de rezolvarea liniştită, cu calm, cu tact a problemelor.

I-am spus şi lui Kosâghin în maşină că au venit italienii, că au avut loc discuții, dar că eu nu cunosc conținutul acestora.

Cam astea au fost discuțiile.

Subliniez că lucrurile s-au discutat aşa, fără o ordine, sărindu-se de la o idee la alta, mai făcându-se şi câte o glumă. Însă credem că am redat exact ideile şi nuanțele care au apărut în aceste discuții.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi continuăm să ne gândim asupra fiecăreia dintre aceste probleme pentru a ne forma o părere. Aceasta este o chimie destul de completă. În cursul şederii noastre aici vom aborda ideile care se desprind de aici.

Tov. Li Sien-nien: Să facem o pauză şi pe urmă continuăm.

(toți tovarăşii sunt de acord să se facă pauză)

*

După pauză

Tov. Emil Bodnăraş: Delegația sovietică a venit singură sau împreună cu alte delegații?

Tov. Li Sien-nien: Singuri. Toate delegațiile din țările socialiste au sosit. Şi celelalte au venit. Singurele care n-au venit încă sunt cele din Algeria şi Maroc. Astăzi după masă vor sosi toate.

Tov. Emil Bodnăraş: Astăzi noi am văzut o ştire cu privire la Ne Win, precum că i s-ar fi făcut o operație la Londra şi toată luna octombrie nu va fi în Birmania.

Tov. Li Sien-nien: N-am văzut o asemenea ştire.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi trebuie să primim de la Rangoon această ştire pentru că s-ar putea ca Ne Win să nu participe la Conferința de la Cairo şi în jurul datei de 10-12 să se întoarcă acasă.

Tov. Li Sien-nien: Mai aveți ceva de spus?

Tov. Emil Bodnăraş: Noi nu mai avem.

Tov. Li Sien-nien: Vă mulțumesc mult pentru faptul că ne-ați informat despre discuția avută de dv. la Moscova cu Hruşciov şi ceilalți conducători ai P.C.U.S. Erați deja obosiți că ați venit cu avionul şi această discuție care a durat peste patru ore v-a obosit şi mai mult.

Voi raporta imediat conducerii partidului nostru, Comitetului Central al partidului nostru despre problemele asupra cărora am fost informați de tov. I.Gh. Maurer, tov. Bodnăraş şi tov. Niculescu-Mizil. Voi raporta despre acestea tovarăşului Mao Tze-dun.

Între cele două partide ale noastre vor mai avea loc convorbiri. Dacă mai sunt probleme, o să vorbiți cu tov. Ciu En-lai. Sigur că între partidele noastre trebuie să fie şi mai multe schimburi de păreri.

Tov. I.Gh. Maurer: Just.

Tov. Li Sien-nien: De aceea, astăzi nu vreau să mai discutăm şi alte probleme. Se poate ca tovarăşii din partidului nostru să vă informeze despre problema privind frontiera chino-sovietică, inclusiv despre convorbirea pe care a avut-o tov. Mao Tze-dun cu parlamentarii socialişti japonezi. În legătură cu această problemă Hruşciov a făcut multe născociri. După cum se ştie, în convorbirea tov. Mao Tze-dun cu parlamentarii socialişti japonezi, tov. Mao Tze-dun a enumerat numai anumite fapte istorice. Într-adevăr, tov. Mao Tze-dun a spus că Rusia țaristă a ocupat peste 8 milioane 500 mii km.p. pământ din teritoriul nostru. El a vorbit despre unele probleme de frontieră dintre Uniunea Sovietică şi alte țări. Acestea sunt lucruri adevărate. Dar tov. Mao Tze-dun n-are intenția aceasta ca să schimbe frontierele care există dintre China şi Uniunea Sovietică. Din contră, după proclamarea R.P. Chineze, după ce a venit Hruşciov la putere, la frontiera dintre China şi Uniunea Sovietică s-au întâmplat multe lucruri. La Predeal, când am avut convorbiri cu dv., am vorbit şi despre problema de frontieră dintre China şi

Uniunea Sovietică şi în legătură cu regiunea Sin-ţian. În legătură cu fluviul Amur, acolo sunt unele insule. Înainte n-am ridicat asemenea probleme, dar Uniunea Sovietică duce activitatea subversivă în regiunea Sin-ţian. Anul acesta au început tratativele între China şi Uniunea Sovietică în legătură cu problemele de frontieră. Tovarăşii din conducerea partidului nostru o să vă informeze mai amănunţit despre aceste tratative.

În istorie au existat asemenea fapte, anumite tratate ilegale şi noi am ridicat această problemă. Aceste tratate n-au fost semnate nici de Lenin, nici de Stalin şi nici de Hruşciov, ci au fost semnate de ţari. Noi nu avem intenţia să schimbăm aceste tratate. Noi vrem însă să se respecte situaţia actuală şi să prevenim ocuparea unor părţi din teritoriul ţării noastre. De aceea ridicăm aceste probleme. Aceasta este şi esenţa celor spuse de tov. Mao Tze-dun în convorbirea cu japonezii. Eu nu cunosc în amănunţime aceste probleme. Într-un cuvânt însă, nu avem intenţia să creăm probleme la frontieră, să ocupăm ceva din teritoriul Uniunii Sovietice. Dimpotrivă, Hruşciov spune că nici Sianţian şi nici Tibetul nu sunt teritorii chineze. El vorbeşte despre acest lucru cu glas tare. Aceasta este o problemă.

A doua problemă este problema consfătuirii celor 26 de partide. În legătură cu această problemă noi admirăm foarte mult poziţia P.M.R. Dacă consfătuirea nu este bine pregătită şi ea este convocată în mare grabă, atunci noi spunem că este mai bine să nu fie convocată.

Eu am raportat tovarăşului Mao Tze-dun asupra motivelor pentru care nu participaţi la această consfătuire. Noi suntem de acord cu dv.

Înainte era aşa un acord între P.C.C. şi P.C.U.S. că trebuie să aibă loc consultări. Dacă vom convoca o astfel de consfătuire fără consultări, aceasta este o consfătuire a sciziunii. Însă consultări între P.C.C. şi P.C.U.S. nu sunt suficiente. Trebuie să aibă loc consultări cu partidele frăţeşti din ţările socialiste şi cu partidele din ţările capitaliste. Numai P.C.C. şi P.C.U.S. nu pot decide asupra unei astfel de probleme. Partidele mari şi cele mici sunt egale. Deci fără consultări nu poate să fie convocată o astfel de consfătuire. Dacă Hruşciov spune că la această consfătuire nu are de gând să condamne pe cineva, atunci nu are nevoie de consfătuire. El spune că trebuie să existe un document. De fapt noi avem două documente - Declaraţiile din 1957 şi 1960. De aceea sunt cu totul de acord cu părerea P.M.R., cu părerea tov. Gheorghiu-Dej în legătură cu consfătuirea.

Noi am schimbat multe păreri şi acest lucru este bine.

În legătură cu sosirea delegaţiei Uniunii Sovietice în frunte cu Grişin, eu am discutat cu tov. Maurer şi i-am spus că dacă i-am invitat nu-i vom înjura. Noi nu vrem să organizăm o adunare festivă la care să vorbească şefii de delegaţii, pentru că s-ar putea ca la această adunare să vorbească cineva despre un lucru, altcineva despre alt lucru şi nu vrem ca la o asemenea ocazie să se întâmple ceva. Diseară, la recepţia unde vor participa peste 5 mii oameni, tov. Liu Shao-qi va rosti numai un toast în care vom mulţumi ţărilor socialiste, ţărilor naţionaliste pentru faptul că au trimis delegaţii să participe la festivităţile organizate de noi cu prilejul acestei sărbători, arătând că acesta este un sprijin pentru noi. Va vorbi despre probleme care nu vor stârni păreri diferite pentru că vrem să evităm o asemenea situaţie. Mâine va avea loc demonstraţia. Tovarăşul Pân Ci-jen va rosti un cuvânt. El este primarul oraşului Pekin şi prin cuvântarea sa va încuraja şi mai mult oamenii muncii din Pekin să lucreze mai mult şi mai bine. Poimâine, adică în ziua de 2 octombrie va avea loc un spectacol muzical. În organizarea acestui spectacol am învăţat de la dv. Vor participa 3 mii de artişti. Va fi un program care va arăta activitatea partidului nostru, de la crearea partidului până astăzi, realizările în construirea socialismului.

Tov. Emil Bodnăraş: Va avea loc pe stadion?

Tov. Li Sien-nien: Va avea loc în sala Adunării reprezentanţilor populari din întreaga China.

Tov. I.Gh. Maurer: Această sală este cât un stadion, are 10 mii de locuri.

Tov. Li Sien-nien: Despre alte probleme putem să schimbăm mai multe păreri atunci când vor avea loc convorbiri între cele două partide. Însă aş vrea să mai vorbesc despre un singur lucru. Adineaori tov. Bodnăraş a spus că atunci când românii vorbesc de coexistenţa paşnică nu-i înjurăm, iar atunci când sovieticii vorbesc de coexistenţa paşnică îi înjurăm. Aşa a spus Hruşciov. Asupra coexistenţei paşnice noi avem păreri diferite de Hruşciov. Coexistenţa paşnică nu trebuie să fie necondiţionată. Numai în condiţiile în care ţările mici şi ţările mari sunt egale, se respectă unele pe altele, nu se amestecă unele în treburile altora, numai atunci putem vorbi de coexistenţa paşnică. Dacă părerile noastre sunt acelea că ţările mici nu pot fi independente, nu pot fi egale în drepturi cu ţările mari şi deci putem să ne amestecăm în treburile lor interne, atunci nu putem vorbi de coexistenţa paşnică.

Tov. Emil Bodnăraş: În această problemă şi noi ne deosebim de Hruşciov.

Tov. Li Sien-nien: Înţelegem că sunt deosebiri. Acum ţările imperialiste asupresc ţările slab dezvoltate, ţările coloniale şi de aceea noi trebuie să ne împotrivim imperialismului. Dar cum să se împotrivească Hruşciov împotriva imperialismului american când el spune că în S.U.A. sunt oameni raţionali, de exemplu cum a spus de Eisenhower. Atunci ce impresie poate să producă el asupra altor popoare. Părerea lui poate să paralizeze mentalitatea popoarelor. Principiul coexistenţei paşnice pe care îl promovaţi dv. are la bază principiul independenţei, egalităţii, suveranităţii, respectului reciproc şi neamestec în treburile interne ale altor popoare.

O altă problemă, în legătură cu spionajul imperialist. Ei subliniază foarte mult lucrul acesta, dar încă nu prea înţeleg despre ce este vorba. Înseamnă că în P.C.C., în jurul tov. Mao Tze-dun sunt nişte spioni. Dacă aşa înseamnă, eu nu prea înţeleg ce vrea să spună el. nu ştiu dacă dv. aţi înţeles ce a vrut să spună el?

Tov. I.Gh. Maurer: Mai mult decât v-am spus, n-am înţeles.

Tov. Emil Bodnăraş: Tov. Maurer l-a întrebat pe Kosâghin: ai ceva indicii?

Tov. I.Gh. Maurer: Dacă există o dovadă, atunci poţi să-i spui şi tovarăşului Mao Tze-dun şi oricui: bagă de seamă, acela te înşeală, eşti victima unor manevre. Dar pentru aceasta trebuie dovezi. Teoretic se poate ca imperialismul să facă acest lucru. În realitate, în oraşul Pekin unde sunt peste 4 milioane de locuitori, se poate să găsim oameni pe care îi folosesc imperialiştii. Tot aşa se pot găsi şi la Moscova, şi la Paris, la Bucureşti.

Tov. Li Sien-nien: Pot fi asemenea agenţi, însă aceşti agenţi asupra căror oameni politici pot să influenţeze? El nu vrea să vorbească despre faptul că P.C.C. are păreri diferite cu el într-o serie de probleme. Dacă nu limpezim divergenţele fundamentale în ce priveşte principiile marxism-leninismului, atunci această problemă va putea influenţa asupra revoluţiei mondiale. Aceasta este problema fundamentală.

În legătură cu polemica, cu materialele pe care le-am publicat, noi nu putem să le privim ca nişte injurii. Dacă este vorba de injurii, atunci ei sunt aceia care ne înjură, ei ne-au pus tot felul de etichete, aşa cum vă pun şi dv. Ei vă spun că dv. sunteţi naţionalişti, antisovietici, dar nouă ne pun mai multe etichete - troţkişti, războinici ş.a.m.d.

Tov. I.Gh. Maurer: Fiecăruia după mărime. La dv. încap mai multe, la noi încap mai puţine că suntem mai mici.

Tov. Li Sien-nien: Acum el spune că noi suntem nişte agenţi ai duşmanului şi acest lucru îl spune în mod deliberat.

Tov. I.Gh. Maurer: N-a spus clar, dar chestiunea aceasta a spus-o - puteţi fi victime ale unor asemenea manevre.

Tov. Li Sien-nien: Chiar tov. Mao Tze-dun poate fi agent al duşmanului.

Discuţia de astăzi este foarte bună; am să raportez tovarăşului Mao Tze-dun despre aceasta. Vor fi convorbiri între cele două partide şi atunci se va discuta mai mult. Aceste discuţii vor fi după această sărbătoare, când tovarăşii din Comitetul Central vor fi mai liberi pentru că acum sunt foarte ocupaţi. Mâine vor fi foarte ocupaţi toată ziua.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu-i nici o grabă, avem timp.

Tov. Li Sien-nien: Discuţia a durat aproape trei ore, dar este mult mai scurtă decât discuţia pe care aţi avut-o cu Hruşciov.

Dacă tov. Maurer mai are ceva de spus?

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am vrea să vă informăm asupra discuţiilor cu italienii, dar aşteptăm să ne vină materialul de acasă. În orice caz, după 1 octombrie.

Tov. Li Sien-nien: Bine.

Astăzi trebuia să vină tovarăşul premier, însă n-a putut să vină şi am venit eu.

Este bine ca după amiază să staţi de vorbă cu coreenii şi vietnamezii.

Notă

În afara celor de mai sus, în discuţia cu Hruşciov au mai fost următoarele:

El a povestit despre întâlnirile repetate pe care le-a avut cu Mao Tze-dun. Astfel, el a arătat că într-o discuţie cu Mao Tze-dun şi-a manifestat dezacordul cu declaraţia lui Jukov[238], după care în cazul în care americanii vor ataca China, Uniunea Sovietică o va sprijini. Hruşciov i-ar fi spus că această declaraţie a lui Jukov a fost făcută pe baza indicaţiei Prezidiului C.C. al P.C.U.S. Mao Tze-dun a spus că nu este o declaraţie justă. Dacă americanii vor ataca China, se vor înfunda. Chinezii vor duce un război de durată. Uniunea Sovietică nu trebuie să se amestece, ci să stea deoparte. Astfel Uniunea Sovietică se va păstra intactă şi asta va fi bine şi pentru China.

Hruşciov i-a spus că nu este de acord cu acest punct de vedere.

De asemenea, Mao Tze-dun ar fi dezvoltat o teorie pe care Hruşciov o consideră stranie. Dacă americanii ar ataca Uniunea Sovietică, sovieticii ar trebui să nu se opună la frontiera de vest, ci să se retragă 1-3 ani până la Ural. În felul acesta îi vor uza pe americani şi apoi împreună cu chinezii, ar porni la nimicirea lor.

Hruşciov a amintit că Mao Tze-dun este străin de concepţia modernă a ducerii războaielor.

De asemenea, Hruşciov a amintit din nou discuţiile cu Mao Tze-dun în legătură cu comunele populare, cu situaţia alimentară. El ne-a declarat că atunci nu a spus lui Mao Tze-dun decât că acestea au fost încercate la timpul lor în Uniunea Sovietică şi nu s-au dovedit a fi fost bune. De aceea, Uniunea Sovietică nu va aplica aceste forme.

Apoi când s-a întors în Uniunea Sovietică a spus Prezidiului CC al P.C.U.S. că în China se petrece o catastrofă.

În repetate rânduri el a făcut pe Mao Tze-dun bolnav, nebun de dus la balamuc etc.

Între altele a spus că principala cauză a situaţiei este naţionalismul chinezilor. Pentru a demonstra aceasta, el a spus că în tot timpul luptei dusă de chinezi pentru eliberare, Mao Tze-dun n-a fost niciodată la Moscova. Aceasta a fost calificată drept dovadă a naţionalismului lui Mao Tze-dun.

---

238 G.K. Jukov (1896-1974) – mareşal al Uniunii Sovietice (1943); comandant şef al grupului de armată sovietic din Germania şi adjunct al ministrului Forţelor Armate (1945-1946), comandant al districtelor militare Odesa şi Urali (1946-1953), prim-adjunct al ministrului Apărării (din martie 1953), ministru al Apărării (1955-1957); din 1958, în retragere; membru C.C. al P.C.U.S. (1953-1957), membru al Prezidiumului C.C. (iunie-octombrie 1957).

În timpul mesei şi la plecare el a transmis în repetate rânduri salutări cordiale tovarăşului Gheorghiu-Dej şi celorlalţi conducători ai partidului.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 55/1964, f. 32-53

34. **1964 octombrie 7.** Stenograma discuţiilor purtate de delegaţia română la Pekin cu Liu Shao-qi, Ciu En-lai, Deng Xiao-ping, Pân Ci-jen, Li Sien-nien.

STENOGRAMA
discuţiilor din ziua de 7 octombrie 1964.

La discuţii au participat:

- din partea română, tovarăşii: I.Gh. Maurer, E. Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Dumitru Gheorghiu. Au mai asistat tovarăşii: Budura Romulus - interpret şi Mateescu C. - stenograf.

- din partea chineză, tovarăşii: Liu Shao-qi, Ciu En-lai, Deng Xiao-ping, Pân Ci-jen, Li Sien-nien, U Siu-ciuan, Uang Ping-nan, Ie Hu-şeng - şef de sector la Secţia Relaţii Externe a C.C. al P.C.C. Au mai asistat tovarăşii: Ting Iuan-huan - interpret şi trei stenografi.

Discuţiile au început la orele 17,00.

Tov. Liu Shao-qi: Vă rugăm să ne scuzaţi. Era stabilit să ne întâlnim la 15,30, însă tov. Mao Tze-dun a primit delegaţia coreeană care urmează să plece mâine.

Tov. I.Gh. Maurer: Nu-i nimic, sunt multe treburi după o asemenea aniversare.

Tov. Liu Shao-qi: Am citit stenogramele, informările făcute de dv. cu privire la discuţia avută cu P.C. Italian şi discuţia avută cu Hruşciov. Am auzit despre acestea de la tov. Ciu En-lai şi tov. Li Sien-nien. Adineaori am auzit de la Ciu En-lai că vi s-a vorbit despre problemele de frontieră dintre China şi Uniunea Sovietică, inclusiv despre tratativele dintre China şi Uniunea Sovietică, precum şi despre problemele teritoriale.

Ce să discutăm astăzi?

Tov. I.Gh. Maurer: Poate ar fi util să facem un scurt schimb de păreri în legătură cu consfătuirea aceasta care a fost convocată pentru 15 decembrie. Dv. cunoaşteţi poziţia noastră în legătură cu această problemă. În cadrul discuţiei pe care am avut-o cu Hruşciov a fost schiţată ideea unei amânări. Noi n-am avut posibilitatea să discutăm despre acest lucru în cadrul conducerii partidului nostru deoarece de la Moscova am venit la Pekin, dar discutând aici între noi ni s-a părut că această idee prezintă un anumit interes. Noi am raţionat cam aşa: nu este bine să se ţină această consfătuire, ea nu trebuia convocată. Dar dacă s-ar putea amâna consacrarea formală a sciziunii, ar fi împinsă mai încolo, într-un fel ar fi împinsă mai încolo, într-un fel ar fi dată la o parte. Timpul ar îngădui realizarea unor condiţii mai propice pentru discutarea problemelor care frământă mişcarea muncitorească internaţională. În sensul acesta noi am schimbat idei şi cu delegaţia poloneză care a fost aici.

Noi am dori să schimbăm împreună, asupra acestui capitol, asupra acestei probleme, câteva idei, eventual să ne spuneţi cum vedeţi dv. Lucrurile, pentru ca sosind acasă să putem face conducerii partidului nostru o informaţie mai amplă. Acesta ar fi un subiect asupra căruia socotim noi că merită să schimbăm câteva idei.

În ce priveşte problemele care au fost ridicate în discuţia de la Moscova de către Hruşciov, noi am ascultat lămuririle pe care ni le-a dat tov. Ciu En-lai. Ele au prezentat

pentru noi foarte mult interes, pentru că foarte multe lucruri din ceea ce ni s-a comunicat noi nu le ştiam. Noi vom informa conducerea partidului nostru despre toate acestea. Ţinem cu această ocazie să mulţumim pentru lămuririle care ni s-au dat.

Tov. Liu Shao-qi: Este bine să stăm de vorbă cu privire la Consfătuirea convocată de Hruşciov la 15 decembrie. Eu socotesc că poziţia adoptată de dv. faţă de această problemă este justă, este în interesul solidarităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, deoarece această consfătuire este o consfătuire ilegală. Cine a hotărât să convoace această consfătuire nu s-a consultat nici cu noi, nici cu dv., cu nimeni. De aceea, această consfătuire este ilegală, iar cei ce vor participa la ea vor purta răspunderea pentru sciziune. În scrisoarea noastră către sovietici am expus acest lucru.

Acum nu se pune problema amânării acestei consfătuiri. Problema constă în efectuarea unor consultări în vederea convocării unei alte consfătuiri. În legătură cu convocarea altei consfătuiri am expus în scrisorile noastre unele păreri cu privire la procedură. Întâi, trebuie să aibă loc convorbiri între P.C.C. şi P.C.U.S., pe urmă consfătuiri ale unor partide frăţeşti pentru stabilirea unei consfătuiri pregătitoare şi a componenţei acesteia. Abia după aceea urmează să aibă loc consfătuirea tuturor partidelor frăţeşti din lumea întreagă. Dacă nu ar avea loc convorbiri prealabile între P.C.C. şi P.C.U.S. în care să se ajungă la un acord comun, atunci nu se poate elabora un document bun. Fără un document cu care toate partidele să fie de acord, nu se poate ţine consfătuirea tuturor partidelor din lumea întreagă. Hruşciov nu a dat atenţie propunerii noastre cu privire la convocarea consfătuirii. El a hotărât ca la 15 decembrie să fie convocată consfătuirea. Acum nu este uşor să se ajungă la o părere comună în cadrul convorbirilor dintre cele două partide – P.C.C. şi P.C.U.S. - cu privire la convocarea unei consfătuiri. Fără o părere comună asupra acestui lucru, consfătuirea nu se poate duce decât la ceartă. De aceea am spus că este mai bine să se convoace mai târziu decât mai devreme consfătuirea tuturor partidelor frăţeşti, că este mai bine să nu se convoace deloc decât să se convoace. Dacă consfătuirea va avea loc mai târziu, avem posibilitatea să mai stăm de vorbă. Pot să aibă loc convorbiri bilaterale şi multilaterale între celelalte partide frăţeşti. Dacă se convoacă consfătuirea, ea trebuie să fie o consfătuire a solidarităţii şi înainte de convocare toate partidele să ajungă la o părere comună.

Dacă consfătuirea care urmează să aibă loc nu este o consfătuire a solidarităţii, ci a sciziunii, atunci este mai bine să nu aibă loc. Dacă nu se va convoca această consfătuire, atunci vom mai putea avea schimburi de păreri, lagărul socialist va exista ca şi înainte, cu toate că s-ar mai publica articole de critică. Sovieticii au publicat mai multe articole decât noi. Consfătuirea care urmează să aibă loc, fără să existe dinainte o părere comună, nu poate fi decât o consfătuire a sciziunii. Noi suntem împotriva unei asemenea consfătuiri a sciziunii.

Şi dv. aţi hotărât să nu participaţi la consfătuirea din decembrie şi nici la consfătuirea tuturor partidelor care urmează să aibă loc. Noi socotim această poziţie bună.

Am citit informarea în legătură cu discuţia avută cu dv. cu delegaţia Partidului Comunist Italian. P.C.I. o să participe la consfătuirea din decembrie. O dată cu participarea lui la consfătuire, indiferent ce atitudine va adopta, el va recunoaşte caracterul legal al acestei consfătuiri. El trebuie să poarte o anumită răspundere pentru consacrarea formală a sciziunii mişcării comuniste internaţionale.

Am auzit că şi P.M.U.P. adoptă aceeaşi poziţie, de a participa la această consfătuire, dar nu este de acord cu sciziunea. Participarea însăşi dovedeşte că se recunoaşte legalitatea consfătuirii. Atitudinea aceasta dă dreptul lui Hruşciov şi P.C.U.S. să convoace o asemenea consfătuire. Nu există asemenea precedente în mişcarea noastră comunistă internaţională. Participarea la această consfătuire înseamnă a le recunoaşte dreptul de a convoca consfătuirea oricând doresc.

În legătură cu consfătuirea de la Bucureşti, sovieticii s-au consultat cu noi. Înainte de a convoca, ne-au cerut consimţământul nostru, spunând că nu se va adopta nici o rezoluţie. În cele din urmă s-a adoptat totuşi o rezoluţie. Prin aceasta am fost înşelaţi. Dacă noi n-am fi fost înainte consultaţi în legătură cu consfătuirea de la Bucureşti, n-am fi participat.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi noi am fost înşelaţi mai mult decât dv. Toată chestiunea aceasta am aflat-o mai târziu, când a venit Hruşciov. Documentul ni l-a dat seara, avea vreo 70-90 de pagini şi dimineaţa a spus: Dej, trebuie să prezidezi, că eşti gazdă.

Tov. Liu Shao-qi: Dv. ne-aţi arătat înainte şi am înţeles acest lucru.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am văzut multe scamatorii la Harbin. Aceste scamatorii la Bucureşti au fost întrecute.

Tov. Liu Shao-qi: Înseamnă că Hruşciov este un scamator. Noi suntem de acord că trebuie să ducem muncă cu P.C.I. şi P.M.U.P. Noi ne gândim să trimitem o delegaţie de apărare a păcii în Italia.

Tov. Deng Xiao-ping: Printre membrii delegaţiei sunt şi tovarăşi care vor avea contacte cu italienii. La început era prevăzut ca această delegaţie să meargă acolo la începutul lunii noiembrie.

Tov. Deng Xiao-ping: Printre membrii delegaţiei sunt şi tovarăşi care vor avea contacte cu italienii. La început era prevăzut ca această delegaţie să meargă acolo la începutul lunii octombrie. Acum, la cererea lor, s-a amânat până la mijlocul lunii noiembrie.

Tov. Liu Shao-qi: Noi socotim că în atitudinea P.C.I. sunt unele lucruri juste, care pot fi acceptate. Însă participarea lui la consfătuire nu este justă. Nu se poate participa la o asemenea consfătuire. Cei ce vor participa, vor purta răspundere. Prin participare se recunoaşte că Hruşciov are privilegiul de a convoca o asemenea consfătuire. Aceasta înseamnă că de acum înainte el poate să convoace oricând o asemenea consfătuire şi nu vei putea face nimic. De aceea, socotim că P.C.I., care urmează să participe la consfătuirea din 15 decembrie, trebuie să poarte o anumită răspundere pentru sciziunea mişcării comuniste internaţionale. Tot aşa şi partidul polonez.

Nu trebuie să se recunoască acest drept. Dacă sovieticii vor să convoace o consfătuire, trebuie să se consulte cu toate partidele.

Tov. Deng Xiao-ping: Cu noi, cu dv., cu P.C.I. şi cu celelalte partide din lumea întreagă. Cu toate partidele comuniste din toată lumea.

Tov. Liu Shao-qi: Fără consimţământul nostru, al dv., al celorlalte partide nu merge. Aşa a fost obiceiul în trecut, atât la consfătuirea din 1957 cât şi la cea din 1960. Numai de data aceasta nu s-au consultat şi nu au primit consimţământul nostru şi al dv. Nu trebuie să fim înşelaţi.

Hruşciov foloseşte o asemenea comisie de redactare care a fost alcătuită cu ocazia Consfătuirii din 1960. Sub acest paravan el duce activitate de convocare a unei consfătuiri a sciziunii. Nu se poate crea un asemenea precedent. Dacă s-ar crea un astfel de precedent, lucrul acesta ar aduce mari prejudicii.

Atitudinea noastră faţă de această problemă este clară atât nouă cât şi dv.

După ce am aflat de discuţiile avute de dv. cu delegaţia P.C.I., părerea noastră continuă să fie aceeaşi, pe care v-am expus-o.

Acum Hruşciov a ridicat iarăşi o nouă problemă, problema amânării. Este oare bine ca el să se consulte cu noi pentru amânarea acestei consfătuiri? Până acum nu s-a consultat. Poate că s-a consultat cu P.C.I.

Noi am arătat că nu este vorba despre o amânare, consfătuirea este ilegală şi nu se poate convoca. Dacă este vorba de a convoca o consfătuire, atunci să se convoace alta. Consfătuirea din 15 decembrie este ilegală şi nu poate fi convocată. Părerea noastră este

următoarea: dacă este vorba de convocarea conferinței, întâi să aibă loc convorbiri bilaterale și multilaterale între partide, să se ajungă la o părere comună, să se stabilească comisia pregătitoare care să elaboreze un document comun. Noi am propus ca comisia să fie alcătuită din reprezentanți ai 17 partide.

Tov. Emil Bodnăraș: La 28 februarie anul acesta.

Tov. Liu Shao-qi: Hrușciov nu a dat atenție acestei propuneri și a convocat această comisie formată din 26 de partide. Nu se poate admite nici cel mai mic compromis în această chestiune. Noi nu vom participa. Noi sperăm și susținem ca și alte partide din alte țări să nu participe. Dacă ele vor să meargă neapărat acolo și să participe, atunci trebuie să poarte o anumită răspundere pentru sciziunea formală a mișcării comuniste internaționale, recunoscând dreptul lui Hrușciov de a hotărî de unul singur convocarea unei consfătuiri internaționale. Aceasta aduce mari dezavantaje. Partidul Comunist Italian nu este mulțumit cu faptul că P.C.U.S. hotărăște cum vrea el. Și P.M.U.P. este nemulțumit. Totuși vor participa la această consfătuire, cu toate că ei n-au fost consultați înainte. Bineînțeles, Hrușciov nu s-a consultat nici cu noi, nici cu dv. și nici cu toate celelalte partide care urmează să participe la consfătuire. În felul acesta P.C.I. se află într-o dilemă. Pe de o parte, el nu recunoaște vreunui partid, chiar P.C.U.S., să aibă vreun privilegiu special, iar pe de altă parte recunoaște caracterul legal al consfătuirii din decembrie, convocată de P.C.U.S., la care P.C.I. urmează să participe. În felul acesta el este înșelat. Noi cunoaștem că Hrușciov are multe metode de a manevra. El manevrează ca nimeni să nu acorde atenție acestui lucru.

Tov. Pân Ci-jen: Cum a spus tov. Bodnăraș, cu scamatoriile.

Tov. Liu Shao-qi: În discuția avută cu dv., P.C.I. și-a arătat nemulțumirea față de faptul că la consfătuirea din 1957 s-a dat mandat P.C.U.S. de convocare a consfătuirilor, cu condiția ca toate partidele frățești să fie de acord. La consfătuirea din 1960 s-a reafirmat acest lucru, că P.C.U.S. este însărcinat cu convocarea consfătuirilor, cu condiția să se obțină unanimitate de păreri pe calea consultărilor.

Tov. Deng Xiao-ping: La Consfătuirea din 1960, prin intermediul delegației maghiare, Hrușciov a propus elaborarea unui statut de disciplină organizatorică al mișcării comuniste internaționale. P.C.I. nu este mulțumit de faptul că P.C.U.S. este însărcinat cu convocarea de consfătuiri internaționale, cu condiția de a obține unanimitate pe calea consultărilor. Totuși, fără ca el să fie consultat înainte, el participă la această consfătuire. Aceasta înseamnă că el merge mai departe cu recunoașterea, acceptând că P.C.U.S. poate să convoace consfătuirea, fără să obțină unanimitate de păreri pe calea consultărilor. Cu toate că recunoaște în scris, el recunoaște acest lucru în fapte, iar recunoașterea acestui lucru aduce daune.

Acesta este punctul nostru de vedere. În același timp, aceasta este părerea noastră cu privire la punctele de vedere exprimate de P.C.I. în convorbirile cu dv.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi vedem lucrurile plecând de la același raționament. Participarea la consfătuirea din 15 decembrie este din toate punctele de vedere greșită. Tocmai pentru aceste motive, atunci când italienii au spus că trebuie întărită în comisie aripa care susține că obiectivul la 15 decembrie este de a pregăti mai bine consfătuirea tuturor partidelor, noi am socotit că tot nu putem participa la această comisie. Aceasta cu atât mai mult cu cât ne îndoim că până la urmă italienii vor putea să-și impună punctul lor de vedere.

Tov. Emil Bodnăraș: Noi, în informarea pe care am făcut-o, am arătat argumentele italienilor. La București s-au adus argumente împotriva tezelor italiene, atât în problema consfătuirii, cât și în problema relațiilor dintre țările socialiste, a colaborării economice. Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, la masa la care a participat, arătând de ce noi nu participăm, a uzat de argumentele care au fost expuse aici de dv. El a arătat că consfătuirea este ilegală și ar fi suficient numai acest motiv ca să nu participi și că italienii își fac iluzii dacă cred că vor

putea da alt curs acestei consfătuiri, cu toată opoziția pe care vor încerca să o facă. Ei totuși și-au menținut părerea.

Tov. I.Gh. Maurer: Acum trebuie văzut puțin și alt aspect. Să admitem că italienii vor susține punctul lor de vedere și că se vor alătura și polonezii la acest punct. Este oare de presupus că P.C.U.S. își va schimba punctul de vedere și se va alătura punctului de vedere italian și polonez? Este greu de crezut acest lucru. Atunci la consfătuire vor apare încă două păreri. Va să zică, va fi un grup de partide care participă și un grup care nu participă. În cadrul grupului care participă vor fi două grupuri. Asta nu înseamnă nimic? Oricum este greșit. De aceea, noi am spus că nu vom participa.

Tov. Liu Shao-qi: Există și precedente în această privință. Tot așa, pe calea consultărilor se poate ajunge la păreri unanimite. Convorbirile pot avea loc într-un mod mai viu. Cât privește asupra căror probleme urmează să se consulte partidele, acestea se pot stabili tot prin consultări. Se pot duce consultări atât cu privire la problemele mișcării comuniste internaționale cât și cu privire la problemele convocării comisiei de pregătire și a consfătuirii internaționale a tuturor partidelor frățești. Însă aceste consfătuiri nu pot înlocui comisia pregătitoare a consfătuirii internaționale a tuturor partidelor din lumea întreagă.

Tov. Emil Bodnăraș: Aceasta este clar.

Tov. Liu Shao-qi: Partidul Comunist Italian urmează să facă propunerea, care să răstoarne părerea P.C.U.S., și anume să se adopte hotărârea ca o delegație în numele comisiei pregătitoare a celor 26 de partide să vină la noi sau la alții care nu participă la consfătuire să ne sfătuiască să participăm la această consfătuire. În primul rând, P.C.I. și P.M.U.P. nu pot să răstoarne părerea P.C.U.S., așa cum ați spus dv. Și noi avem aceeași părere. A doua posibilitate, chiar dacă s-ar putea răsturna părerea lui Hrușciov și s-ar accepta părerea P.C.I., noi vom refuza să primim o delegație din partea comisiei pregătitoare a celor 26 de partide. Pot avea loc convorbiri bilaterale sau multilaterale și în acest scop poate veni în China o delegație. Dar nu sub denumirea de delegație a comisiei de pregătire. Dacă se va folosi denumirea de delegație a comisiei de pregătire sau se va adopta o rezoluție în baza căreia se va trimite această delegație sau o scrisoare, o socotim ilegală și refuzăm s-o primim. Chiar dacă acolo se va adopta rezoluția italiană, noi tot vom refuza să ducem convorbiri. Atunci nu va exista unitate între noi.

Dacă în mod separat P.C. Italian dorește să discute unele probleme cu noi, noi suntem gata să stăm de vorbă, fără să fie folosită rezoluția sau scrisoarea comisiei pregătitoare a celor 26 de partide. O dată cu folosirea unei rezoluții sau scrisori adoptată în cadrul comisiei celor 26 de partide, atunci P.C.I. este lipsit de dreptul de a duce convorbiri cu noi. El ar putea să răstoarne părerea lui Hrușciov, dar părerea noastră nu poate fi răsturnată. Această părere este că noi refuzăm să ducem convorbiri cu o delegație care vine în numele comisiei de pregătire a consfătuirii, indiferent de conținutul convorbirilor. Poate că P.C.I. consideră că este mai ușor să ducă tratative cu noi în numele comisiei pregătitoare sau cu o scrisoare adoptată de această comisie. Nu este mai ușor, ci este mai greu. Chiar de la început nu există posibilitatea de a duce asemenea convorbiri.

Tov. Pân Ci-jen: Primirea reprezentantului trimis de această comisie înseamnă recunoașterea privilegiului lui Hrușciov. Aceasta înseamnă că vor să înghițim cârligul de la undiță.

Tov. Ciu En-lai: Chiar dacă nu se va adopta o rezoluție, tot nu putem avea convorbiri, pentru că vine în scopul de a obține privilegii.

Tov. Liu Shao-qi: În legătură cu aceasta, dorim ca dv. să comunicați tovarășilor italieni părerea noastră. Dacă ei vor participa la comisia pregătitoare, ei nu vor putea discuta cu noi în numele comisiei celor 26 de partide.

Ne gândim să trimitem o delegaţie de apărare a păcii în Italia. Urmează ca şi această delegaţie să arate tovarăşilor italieni care este părerea noastră.

Tov. Emil Bodnăraş: Delegaţia aceasta merge târziu?

Tov. Liu Shao-qi: Merge înainte de 5 decembrie.

Tov. Pân Ci-jen: Dacă vă este la îndemână, puteţi comunica şi tovarăşilor polonezi acest lucru.

Tov. Emil Bodnăraş: Mi se pare că italienii astăzi au plenară.

Tov. Deng Xiao-ping: Ei au spus că vor avea o plenară şi după plenară vor să discute cu P.C.U.S. punctul de vedere pe care ni l-au comunicat şi nouă. La propunerea italienilor, P.C.U.S. a acceptat să meargă o delegaţie a P.C.I. în Uniunea Sovietică.

Tov. Liu Shao-qi: Lucrul cel mai bun este ca dv. să sfătuiţi pe Hruşciov să nu convoace această consfătuire.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi credeţi dv., tovarăşe Liu Shao-qi, că o să ne asculte?

Tov. Liu Shao-qi: Poate să nu vă asculte.

Dar în faţa rezistenţei noastre, Hruşciov poate da înapoi.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta este mai real şi pe aceasta putem să ne oprim să discutăm puţin.

Tov. Liu Shao-qi: Până acum cel puţin şapte partide nu vor participa la consfătuire: China, România, Coreea, Vietnam, Albania, Japonia, Indonezia.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi am discutat cu P.C.U.S. 10 zile. În aceste 10 zile nu o dată, ci de mai multe ori am sfătuit să nu se ţină consfătuirea fără crearea condiţiilor prealabile necesare ţinerii cu folos a acestei consfătuiri. După aceste 10 zile a venit la noi Podgornâi. Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej care l-a primit, a mai discutat cu el o zi întreagă. Eu nu am participat la discuţie pentru că eram la Paris, dar au fost tovarăşii Bodnăraş, Ceauşescu şi alţi tovarăşi. O zi întreagă l-au sfătuit să nu se ţină consfătuirea până nu se creează condiţii favorabile.

După aceea a venit Mikoian. Şi pe el l-am sfătuit să nu se ţină consfătuirea.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi ca să nu încapă nici o îndoială asupra felului cum gândim, noi i-am spus lui Podgornâi şi lui Mikoian şi acum lui Hruşciov că noi nu participăm la consfătuire. Categoric nu participăm. A doua zi după ce a fost la noi Podgornâi, noi am informat activul nostru asupra propunerii care ni s-a făcut, asupra poziţiei noastre şi am trimis o circulară tuturor reprezentanţilor noştri diplomaţi din toată lumea, în care în opt puncte am rezumat părerea noastră asupra intenţiei P.C.U.S. de a convoca consfătuirea şi am argumentat de ce nu suntem de acord. I-am autorizat să comunice acest punct de vedere tuturor legăturilor pe care le au pe linie diplomatică, respectiv pe alte linii. Aşa că noi l-am sfătuit cât se poate de clar.

Tov. Liu Shao-qi: Şi noi îl sfătuim pe Hruşciov, însă sfatul nostru nu este util. De aceea uneori am folosit cuvinte ascuţite. Am spus: atunci când o să convocaţi consfătuirea, fără să vă consultaţi cu noi şi nici cu alte partide, ziua aceea va fi ziua intrării voastre în mormânt. Atunci ce puteţi face? După ce am spus toate aceste lucruri, iarăşi i-am sfătuit că este bine să nu ţineţi numai la prestigiul vostru. Ei trebuie să ia în consideraţie aceste cuvinte ascuţite.

Atât noi cât şi dv. avem experienţă în contactele cu Hruşciov. Ştim ce cuvinte şi ce atitudine să folosim. Dacă i se spun cuvinte ascuţite atunci el este silit să se gândească. Tot aşa am ridicat problema în faţa lor cu ocazia evenimentelor din Ungaria şi Polonia. Am spus că în cazul Poloniei au dat dovadă de şovinism de mare putere, că trupele sovietice trebuie să se oprească şi să se retragă. Atunci ei au ascultat. În cursul evenimentelor din Ungaria ei n-au vrut să trimită trupe. Atunci le-am spus: dacă nu faceţi acest lucru, veţi săvârşi o greşeală istorică în mişcarea comunistă internaţională. În aceeaşi zi nu ne-au ascultat, însă a doua zi au repetat ceea ce am spus noi înainte, că dacă n-ar trimite trupe în Ungaria ar săvârşi o

greşeală istorică. Ştiţi, Hruşciov este un om care ascultă de asemenea cuvinte ascuţite. El nu ascultă de sfaturi şi argumente. Aceasta trebuie să facem, să le spunem că dacă convoacă consfătuirea, vor comite o greşeală istorică, care se va înscrie în istoria mişcării comuniste internaţionale. Dacă există libertatea de convocare a consfătuirii, există şi pentru noi libertatea de a nu participa la consfătuire şi de a critica acţiunea aceasta ca o acţiune scizionistă şi o greşeală istorică. Dacă vorbeşti în felul acesta cu el, Hruşciov se gândeşte. Tot aşa trebuie vorbit şi cu Partidul Comunist Italian. Trebuie spus că Hruşciov va face o greşeală istorică şi că P.C.I. participă la aceasta. Bineînţeles, dacă ei sunt hotărâţi să convoace consfătuirea, nu avem ce face. Însă noi trebuie să vorbim despre toate aceste lucruri. S-ar putea ca el să nu asculte, dar este bine să-l prevenim.

Dacă consfătuirea va avea loc, vom publica tot ceea ce le-am spus: V-am dat sfaturi înainte, v-am arătat ce foloase şi ce daune pot rezulta din această consfătuire şi că dacă o convocaţi săvârşiţi o greşeală istorică. În felul acesta ne putem rezerva dreptul de lua cuvântul ulterior şi de a-i critica.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta este problema cea mai arzătoare în momentul de faţă.

Tov. Liu Shao-qi: Puteţi spune şi lui Hruşciov ceea ce am vorbit astăzi.

Tov. I.Gh. Maurer: Acum este mai greu, nu ne întoarcem acolo, ne întoarcem prin sud. Nouă ni se pare că în partidul italian se produc frământări destul de interesante şi credem că faceţi foarte bine dacă căutaţi să realizaţi modalitatea unui contact cu ei. Lucrul acesta va servi, se pot lămuri eventual o serie de probleme. Noi o să păstrăm contactul cu Partidul Comunist Italian.

Tov. Liu Shao-qi: Este bine.

Tov. I.Gh. Maurer: Vom discuta cu ei pe măsură ce lucrurile se coc pentru discuţie. Discuţia pe care am avut-o cu italienii i-a ajutat ca ei să înţeleagă mult mai bine o serie de probleme privind relaţiile dintre noi şi Uniunea Sovietică, pe care le cunoşteau puţin sau nu le cunoşteau cum trebuie. În orice caz, nouă ni se pare că contactul cu Partidul Comunist Italian poate să prilejuiască lămurirea unei serii întregi de probleme într-un sens favorabil dezvoltării mişcării revoluţionare.

Tov. Deng Xiao-ping: După cum am arătat şi data trecută, este foarte necesar ca dv. să duceţi o muncă susţinută cu Partidul Comunist Italian şi cu P.M.U.P., dat fiind că condiţiile dv. sunt mai favorabile decât ale noastre. Şi în ce priveşte celelalte partide din Europa răsăriteană, condiţiile dv. de muncă sunt mai prielnice decât ale noastre.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi vom transmite conducerii partidului nostru discuţiile pe care le-am avut cu dv. Cred că tovarăşilor noştri le va face plăcere, deoarece este o confirmare a modului nostru de a gândi asupra acestor probleme.

Tov. Emil Bodnăraş: Cred că aici s-a confirmat că avem puncte de vedere comune în ce priveşte convocarea consfătuirii. Noi rămânem ferm pe această poziţie. Hruşciov deja se găseşte într-o situaţie schimbată faţă de luna februarie când a făcut plenara Comitetului Central şi când a hotărât să publice acel document în care chema la "ripostă colectivă". Dacă Hruşciov a recurs la formula convocării celor 26 de partide şi nu celor 17 sau la altă soluţie, bazată pe Declaraţia din 1960, se pare că el şi-a făcut socoteala că autoritatea pe care această comisie a avut-o la pregătirea lucrărilor din 1960 va înlesni convocarea comisiei cu cât mai puţine riscuri de neparticipare. El a crezut că nu va participa China, dar nu credea că nu va participa România. Acum el se găseşte în faţa situaţiei când se contestă legalitatea acestei consfătuiri. Acest argument noi îl popularizăm oricând avem prilej în discuţii şi este bine să fie popularizat caracterul ilegal al acestei consfătuiri. Din cele 26 de partide nu ştim dacă vor participa 17-18. Dar şi între partidele care vor participa, la unele dintre ele au apărut şovăieli nu fără importanţă. Partidul Comunist Italian este unul dintre cele mai mari partide din lume

şi în poziţia lui au apărut schimbări. Este clar că dacă se va întruni la 15 decembrie, nu 26, ci un număr mic de partide, aceasta va fi un eşec. Dar, dacă noi am putea evita în general această întâlnire ar fi şi mai bine. Eşecul ar fi total.

Nouă ni se pare că o acţiune în continuare pe linia de a socoti că refuzul de a participa la această consfătuire pregătitoare este singura soluţie justă. Aceasta trebuie făcută şi de acum înainte. În acelaşi timp, unde constatăm o situaţie ca a italienilor sau a polonezilor, poate şi a altora, care pentru anumite motive de dependenţă faţă de P.C.U.S. vor participa, dar au îndoieli, credem că nu trebuie să descurajăm îndoielile lor asupra părerilor critice pe care sunt hotărâţi să le facă. La italieni este destul de clar conturat că la această consfătuire nu poate fi vorba de nici un document, deşi este de presupus că un asemenea document este gata pregătit sau se pregăteşte. Noi nu ne facem nici o iluzie, ce se intenţionează prin convocarea consfătuirii din 15 decembrie. În februarie se forţează ideea "ripostei colectivă" contra scizioniştilor chinezi. Noi, când am fost la Moscova, am auzit de trei ori ideea "ripostei colectivă", "condamnare" ş.a.m.d. Când a venit Podgornâi, tov. Gh. Gheorghiu-Dej i-a atras atenţia că partidul nostru a reţinut cu foarte multă îngrijorare limbajul în care se vorbeşte de condamnarea unui mare partid, în care se vorbeşte de condamnarea altor partide, în care a încolţit ideea excomunicării din mişcare a celor care nu vor participa la consfătuire. Podgornâi ne-a dat asigurări că nu este vorba de excomunicare, că nu poate fi vorba de condamnare. Bine, dar ce vreţi să faceţi atunci la o consfătuire în care este vorba de divergenţele din mişcare, dar la care nu participă una din părţile care sunt în divergenţă? Hruşciov ne-a spus nouă acum la Moscova că nu poate fi vorba de condamnarea P.C. Chinez, nu poate fi vorba de excomunicarea nimănui, că această idee este absurdă. Dar ne întrebăm cum se împacă limbajul acesta şi cu limbajul care l-am auzit la Berlin din gura lui Andropov împotriva P.C. Chinez, împotriva celorlalte partide. Cum se împacă cu cele spuse de Ponomariov, după care marea contrazicere a epocii noastre ar fi contrazicerea între naţionalismul reacţionar din sânul mişcării şi între internaţionalismul socialist pe care l-au monopolizat unii. Asta este acum - după el - marea problemă în mişcare. Nu problema unităţii, a luptei împotriva imperialismului, a eliberării popoarelor. Sau, la forumul tineretului de la Moscova, unde s-a călcat grosolan cea mai elementară democraţie, s-au falsificat voturi şi desfăşurarea lucrurilor.

Aniversarea a 100 ani de la prima Internaţională comunistă s-a folosit ca tribună pentru a duce acţiuni împotriva altor partide. Acesta este fapt. Tezele publicate de Institutul de marxism-leninism din Moscova în legătură cu această aniversare sunt elocvente. În legătură cu toate acestea mişcarea trebuie bine lămurită şi partidul nostru îşi lămureşte bine membrii săi.

Noi credem că până la 15 decembrie este timp în care se poate acţiona cu folos, reafirmând poziţia de neparticipare şi influenţând unde putem asupra conduitei partidelor, spre a adopta poziţii juste. Noi asta o facem.

Conversaţiile noastre de aici le vom transmite acasă, înainte de a sosi noi. Aceste stenograme le trimitem prin curier a doua zi după ce plecăm din Pekin. Noi nu ducem materialele cu noi. Aşa că Biroul nostru Politic va cunoaşte despre aceste convorbiri, inclusiv despre conversaţiile de astăzi şi cele de mâine.

Noi privim cu multă îngrijorare ceea ce se pregăteşte prin convocarea consfătuirii de la 15 decembrie şi o socotim că trebuie făcut tot posibilul de a o împiedica, folosind toate mijloacele de care dispunem.

Noi nu putem crede ceea ce ne-a spus Hruşciov în legătură cu amânarea acestei consfătuiri. Doar asta nu este întâmplător. El simte că în faţa lui se ridică un val de rezistenţă. El a început să fie nesigur. El nu poate folosi argumente convingătoare nici pentru fondul problemei. Dacă el reuşeşte sau încearcă să convingă, recurge la argumente de altă natură ca

să convingă. De aceea v-am expus în discuţiile pe care le-aţi avut cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej, tovarăşe Li Sien-nien, cât ne ferim noi de Hruşciov pentru a-l oblica întotdeauna să rămână pe terenul acelei discuţii în care un argument principal trebuie opus altui argument principal, pentru a nu-i oferi pretextul de a fugi de pe acest teren şi a se acoperi cu scamatorii ieftine.

Vedeţi, tovarăşi, ceea ce s-a întâmplat la Bucureşti şi ceea ce s-a întâmplat acum la Pekin, cu prilejul aniversărilor noastre. Dv. aţi invitat partidele comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste. Aceasta este de natură să încurce socotelile lui Hruşciov, pentru că îi ia din mână acele argumente care îi permit să plece de pe terenul dezbaterii principale şi să se acopere cu formule ca de exemplu: chinezii se izolează, chinezii nu vor contacte sau România manifestă autarhie naţionalistă, românii iau alt curs decât celelalte ţări socialiste şi se izolează. Noi am demonstrat că nu noi ne izolăm, ci că Hruşciov, dorind să-şi impună dominaţia lui şi nereuşind să o facă, vrea să ne izoleze. Tot aşa credem că este foarte importantă participarea la Berlin la aniversarea celei de-a XV-a aniversări a zilei naţionale a R.D.G. Acestea nu sunt pe placul acelei orientări pe care vrea s-o dea Hruşciov. Pe noi ne bucură că dv. aţi invitat toate partidele şi ne bucură că mergeţi şi la Berlin. Noi am văzut la polonezi efectul invitaţiei făcute aici la Pekin. Tovarăşul Maurer a apreciat astăzi foarte bine când a spus că din cele relatate de polonezi rezultă că ei au gândit puţin altfel înainte de a veni aici decât gândesc când pleacă de aici. De ce au gândit altfel? Pentru că nu cunoşteau lucrurile, nu ascultau melodii decât dintr-o singură sursă. Ceea ce făcea tov. Uang Ping-nan la Varşovia era puţin. El era un singur glas şi avea puţine relaţii, dar Hruşciov are multe relaţii. Dacă nu vorbeşte Hruşciov, vorbeşte Andropov, dacă nu vorbeşte Andropov vorbeşte Ponomariov ş.a.m.d. Toţi vorbesc acelaşi limbaj. Noi nu mai avem sentimentul că la Moscova este un colectiv de conducere, acolo este un şef şi subalterni. Noi suntem foarte bucuroşi de cele ce am constatat aici cu prilejul acestei vizite în China. Noi am văzut o dezvoltare impetuoasă faţă de ceea ce am cunoscut acum 5-6 ani, când am mai fost aici. Am văzut câteva lucruri – sigur, puţin din toată întinderea aceasta - care au produs impresii puternice asupra noastră, care ştim ce înseamnă construirea socialismului pe scară mai mică. Dar ştim ce greutăţi sunt pe o scară aşa mare cum este China. Noi vedem o puternică dezvoltare a industriei în ramuri în care ţări avansate în punct de vedere industrial trebuie să înfrunte serioase greutăţi pentru a realiza tehnica pe care noi am văzut-o aici. Dacă luăm producţia de turbine cu aburi şi hidraulice până la 100 mii kw; generatoare electrice, cazane cu aburi de mare capacitate pentru uzine termice; nu mai spunem impresiile pe care le-am putut constata pe câmpul petrolier. În trei ani s-a dezvoltat o reţea întreagă de sonde în producţie, după o concepţie modernă de exploatare şi se ajunge la 18 mii tone producţie de ţiţei pe zi, aproape 6 milioane tone pe an. Acesta este un lucru colosal. Şi noi am văzut acolo tehnicieni şi muncitori strâns uniţi, entuziaşti, nehotărâţi.

Sigur, la Pekin se mai văd oameni înhămaţi la cărucioare care duc alimente la piaţă. Dar nu aceasta este China. Dincolo de toate acestea se dezvoltă o uriaşă putere industrială şi economică. Eu cu tov. Maurer am constatat câtă diferenţă este între cele văzute astă primăvară şi cele ce am văzut acum. Şi aceasta numai în câteva luni.

Aceste lucruri este bine să fie cunoscute cât mai mult, pentru că prin prisma a ceea ce spune Andropov, Ponomariov sau alţii, ţările socialiste şi partidele comuniste nu vor afla adevărul despre China. În versiunea acestora, comuna populară este tot cu greutăţile ei din primele zile şi dezvoltarea industrială a Chinei este prezentată la un nivel situat la primele experienţe de construcţie a socialismului. Dar realitatea este cu totul alta. De aceea socotim că a fost important că s-a prilejuit întâlnirea aici a delegaţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, pentru că noi credem că au trebuit să plece toţi cu alte păreri decât au venit. Uite ce credem noi şi cu ce gânduri participăm la acest schimb de păreri. Şi

aceasta cu preocuparea de a înlătura tot ceea ce poate folosi în mâna lui Hruşciov ca argument care se depărtează de la fondul problemei şi a dezbaterii principale. Noi aşa facem.

Hruşciov a vrut să ne târască într-o discuţie pe chestiunea Basarabiei sau într-o agitaţie în jurul Basarabiei. Noi ne-am dat seama ce vrea. Partidul nostru a cerut să mergem la Moscova să discutăm, să ne lămurim. Şi ce a ieşit din aceasta, dv. ştiţi, v-am informat. Hruşciov a vrut să ne lege de coadă antisovietică, că creăm în România o atmosferă antisovietică. Noi ne-am dat seama ce vrea prin acestea. Cu această temă nu este nevoie de argumente principiale pentru a face agitaţie. Poţi pune pe seama aceasta tot ce vrei în faţa poporului tău şi în faţa celorlalte popoare. Ne-a acuzat de îngustime naţională, autarhie economică, că noi am fi adoptat formula chineză - bizuirea pe forţe proprii - este prezentată ciuntit de către sovietici în discuţii cu ceilalţi. Şi noi am reuşit în felul acesta să-l obligăm ca în relaţiile cu noi să rămână pe teren nu de declaraţii sentimentale, ci al discuţiilor concrete, al principiilor.

Credem că şi în viitor va trebui să ne ferim de a-i da argumente să fugă de pe terenul acesta, care pentru ei este foarte alunecos.

Italienii n-au cunoscut multe lucruri. Acum am primit de acasă o informaţie. Colombi, când s-a întors în Italia a spus: după discuţia de la Bucureşti am rămas impresionat de faptele pe care le-au prezentat în faşa noastră în problema relaţiilor dintre ţările socialiste. Noi n-am crezut posibile asemenea lucruri. Şi acum parcă ne stă ca un gust amar în gură de cele auzite. N-am crezut că primul stat socialist din lume a putut ajunge să aplice asemenea procedee în relaţiile sale cu ţările socialiste.

Eu acestea am avut de spus.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi altceva nu avem de propus pentru discuţii, decât să vă mulţumim pentru primire, pentru ospitalitate, pentru discuţia care ne-aţi prilejuit-o astăzi. Dacă dv. mai aveţi ceva?

Tov. Liu Shao-qi: Eu sunt de acord cu ceea ce a spus adineaori tov. Bodnăraş. Mai rămâne timp până în decembrie şi în timpul acesta mai putem face ceva. Acum Hruşciov a început să şovăie în privinţa convocării consfătuirii la 15 decembrie. El a spus că se poate amâna consfătuirea dacă China nu-l va critica.

Tov. Emil Bodnăraş: Să nu-l înjure. Acum el este mulţumit cu critica, dar să nu fie înjurat.

Tov. Liu Shao-qi: El şovăie în ce priveşte convocarea consfătuirii. Dacă s-ar reuşi să fie convinse P.C. Italian şi Partidul Muncitoresc Unit Polonez să nu participe, s-ar putea să nu o mai ţină. N-ar mai avea interes s-o convoace. Bineînţeles, ar fi şi mai bine cu cât mai multe partide să nu participe la această consfătuire. Dacă P.C. Italian şi cel polonez vor fi împotriva convocării consfătuirii, atunci Hruşciov va şovăi şi mai mult.

Ce metode pot fi adoptate ca Hruşciov să nu convoace această consfătuire? Cuvintele frumoase nu au folos. Dacă P.C. Italian şi P.M.U.P. nu vor participa la consfătuire, Hruşciov nu va mai convoca consfătuirea.

Putem duce muncă şi cu Partidul din Cuba. Probabil că Partidul din Cuba va adopta aceeaşi poziţie ca partidele polonez şi italian. Cuba are de gând să întrunească toate partidele din America Latină şi să adopte o poziţie comună faţă de această consfătuire. Dacă tovarăşilor cubanezi li se vor arăta foloasele şi daunele unei astfel de consfătuiri şi s-ar reuşi să fie influenţaţi să nu participe la ea, atunci Hruşciov nu va mai îndrăzni să mai ţină această consfătuire. Numai prin metoda aceasta putem să-l silim să nu ţină consfătuirea. De aceea în această direcţie vrem să ducem munca. Sperăm că şi dv. veţi munci în acest domeniu.

Ce metode să fie folosite? Considerăm că sunt bune înjurăturile la adresa lui Hruşciov pentru zdrobirea încercărilor lui de a convoca consfătuirea. În felul acesta el este lipsit de posibilitatea de a convoca consfătuirea. Acum el a început să şovăie. Vedeţi ce a spus când a trimis comunicarea de convocare a consfătuirii la 15 decembrie! Pe urmă a început să vorbească că, consfătuirea aceasta nu va condamna şi excomunica pe nimeni. Asta diferă de ceea ce a spus când a trimis scrisoarea de convocare a consfătuirii . Pe urmă a spus că se poate să nu se adopte nici o rezoluţie şi pe urmă a spus că se poate amâna convocarea consfătuirii. El v-a spus şi dv. că se poate să nu se ţină această consfătuire, numai să ne convingeţi să nu-l mai înjurăm. De aceea s-ar putea ca el să nu mai convoace consfătuirea. Dacă putem să ducem muncă bună şi să arătăm bine situaţia celor mai importante partide, dintre cele 26 reprezentate în comisie, s-ar putea ca el să nu mai ţină consfătuirea. Vedeţi, el spune că nu ar fi condamnat sau excomunicat pe nimeni şi nu se va adopta nici o rezoluţie. Atunci ce rost mai are consfătuirea? Dacă el are de gând să ne convingă, atunci îi va veni mai uşor s-o facă fără să ţină consfătuirea. Fără ca P.C.I. să participe la consfătuire şi acestuia îi va fi mai uşor să aibă contacte cu noi.

Gomulka ne-a înjurat. Dacă el va spune că nu va participa la consfătuirea din 15 decembrie, atunci îi va fi mai uşor să stea de vorbă cu noi. Acum nu-i este uşor să stea de vorbă cu noi, pentru că acum dacă ar sta de vorbă cu noi, l-am întreba: de ce ne-aţi înjurat? De aceea le este acum greu polonezilor să stea de vorbă cu noi. Neparticipând la consfătuirea din 15 decembrie situaţia va fi cu totul alta.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta este o condiţie foarte grea.

Tov. Liu Shao-qi: Noi însă îl sprijinim pe Gomulka. Noi i-am spus în faţă că dacă în timpul evenimentelor din Polonia nu am fi fost noi să împiedicăm trupele sovietice să intre în Polonia, nu ştim în ce situaţie s-ar fi aflat el. La început n-a vrut să discute cu noi această chestiune. Dar după ce i-am arătat lucrul acesta, a început să ne întrebe care a fost situaţia reală de atunci? El vroia să-i spunem ce măsuri intenţionau sovieticii să adopte faţă de Polonia. În vremea aceea Gomulka nu ştia nimic, pentru că noi nu i-am spus şi nici P.C.U.S. nu i-a spus. Pe urmă i-am spus cum a fost situaţia. Am vorbit cu Gomulka şi cu Kliszko.

Tov. Emil Bodnăraş: Acum le-aţi spus complet părerea dv. asupra consfătuirii?

Tov. Pân Ci-jen: Le-am arătat că consfătuirea este ilegală. În discuţia de ieri, ei au spus că o să participe la consfătuire, dar n-au spus ce o să facă acolo. După ce au stat de vorbă cu dv. am aflat şi noi de la dv. despre intenţiile lor. Dacă Gomulka vrea neapărat să mai facă o încercare şi să urmeze fiecare pas al lui Hruşciov, atunci s-o facă.

Tov. Ciu En-lai: În timpul vizitei pe care am făcut-o în 1957 la Moscova, Gomulka mi-a cerut să fac o vizită în Polonia şi m-am dus acolo. El şi ceilalţi conducători polonezi vorbeau urât despre Hruşciov şi Uniunea Sovietică. Atunci am dus muncă de lămurire în favoarea Uniunii Sovietice. Bineînţeles, am arătat în acelaşi timp că Uniunea Sovietică a dat dovadă de şovinism de mare putere. Dar când i-am vorbit despre evenimentele din Polonia, ei mi-au spus că semănăm sămânţă de discordie între Uniunea Sovietică şi Polonia.

Dv., tovarăşe Maurer, aţi spus că seamănă puţin a popă!

Tov. Emil Bodnăraş: Vedeţi, noi când am fost la congresul partidului, a venit la masă la noi unul din secretarii Comitetului Central - Starevici - şi a vrut să sondeze părerea noastră asupra raportului pe care l-a ţinut Gomulka. Noi am arătat atunci foarte limpede în discuţie că nu înţelegem de ce a fost nevoie de cele 18-20 pagini de filipică împotriva P.C. Chinez, pentru că noi, la drept vorbind, numai de la Partidul Muncitoresc Unit Polonez nu ne aşteptam la o asemenea manifestare. Realitatea este că noi nu credeam că acolo se va produce aşa ceva. El a încercat să ne argumenteze cu tot felul de motivări despre scizionismul chinez, despre nevoia de a vorbi fără rezerve. Dar toate aceste argumente le-am răsturnat uşor. La un moment dat, Starevici s-a enervat şi a spus: ce vreţi, noi nu avem materii prime şi avem frontiere. Înţelegeţi?

Aceasta am înţeles-o.

Tov. Liu Shao-qi: Ei nu pot să trăiască fără Uniunea Sovietică. Este greu ca Polonia să nu participe la consfătuirea din decembrie, deoarece îi lipseşte caracterul de independenţă, neavând o economie de sine stătătoare. Ei înşişi au creat această situaţie.

Tov. Emil Bodnăraş: Dar această situaţie există, ce să facem? Nici ei nu sunt mulţumiţi cu această situaţie. În tot timpul congresului, afară de raportul lui Gomulka, nimeni din polonezi n-a luat cuvântul să se refere la partea din raport prin care se condamna China. La acest capitol au luat cuvântul numai străinii care se aflau acolo, afară de România. Chiar şi Gomulka când a citit acea parte din raport, el a sărit un şir întreg de pasaje, nu le-a citit, le-a publicat doar în presă. Acolo el simţea o atmosferă rece.

Tov. Liu Shao-qi: Şi noi înţelegem această problemă. Faptul că ei ne-au înjurat nu înseamnă că au făcut-o din suflet. Nu numai Gomulka, mai sunt şi alţii aşa, inclusiv unii tovarăşi sovietici care au scris articole prin care ne înjură în mod grosolan. Pe ascuns ne-au spus însă că ei sunt siliţi să ne înjure, înjură din ordin de sus şi n-au încotro, şi au cerut înţelegere din partea noastră. Le-am răspuns că-i înţelegem.

Tov. Pân Ci-jen: Noi socotim că o dată cu participarea lui Gomulka la consfătuirea din decembrie, după ce se va consacra sciziunea formală, situaţia lui Gomulka nu va fi mai bună decât astăzi.

Tov. Emil Bodnăraş: A nimănui dintre cei care vor participa nu va fi mai bună.

Tov. Liu Shao-qi: Atunci este bine să ne oprim aici.

Tov. Ciu En-lai: Atunci mâine după masă urmează să ne întâlnim împreună cu tov. Mao Tze-dun. O să vă comunicăm ora exactă.

Tov. I.Gh. Maurer: Când doriţi dv., noi suntem aici.

Tov. Liu Shao-qi: În orice caz după-amiază, dat fiind că mâine dimineaţă veţi vizita fabrica de tuburi electronice. Ne vedem mâine.

Discuţiile s-au terminat la ora 19.30.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 55/1964, f. 118-138

35. **1964 octombrie 8.** Stenograma discuţiilor purtate cu ocazia primirii delegaţiei de partid şi de stat a R.P.R. de către Mao Tze-dun, preşedintele R.P. Chineze.

Stenograma
discuţiilor purtate cu ocazia primirii delegaţiei de partid şi de stat a R.P.R. de către tovarăşul Mao Tze-dun în ziua de 8 octombrie 1964

La discuţii au participat:

- din partea română tovarăşii: I.Gh. Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Dumitru Gheorghiu. Au asistat tovarăşii: Budura Romulus - interpret şi Mateescu Constantin - stenograf;

- din partea chineză tovarăşii: Mao Tze-dun, Liu Shao-qi, Ciu En-lai, Deng Xiao-ping, Ciu De, Pân Ci-jen, Li Sien-nien, U Siu-ciuan, Uang Ping-nan, E Hu-şeng. Au asistat tovarăşii: Lu Ci-sin, interpret şi trei stenografi.

Discuţiile au început la orele 18,00.

Tov. Mao Tze-dun: S-au limpezit toate problemele.

Tov. I.Gh. Maurer: Este adevărat, n-a rămas nici una nelimpezită.

Tov. Mao Tze-dun: V-aţi întâlnit cu tovarăşii coreeni, cu tov. Toi En Ghen[239], v-aţi întâlnit cu albanezii?

Tov. I.Gh. Maurer: Ne-am întâlnit cu tovarăşii coreeni. Cu tovarăşii albanezi ne-am întâlnit cu diferite ocazii, fără a purta discuţii.

Tov. Mao Tze-dun: V-aţi întâlnit cu conducători ai ţărilor africane?

Tov. I.Gh. Maurer: Cu conducători ai ţărilor africane nu ne-am întâlnit în mod special. Însă discuţii, schimburi de idei în legătură cu problemele noastre am avut cu coreenii, vietnamezii şi polonezii.

Tov. Mao Tze-dun: Este bine.

Cu tovarăşii polonezi este bine să facem cât mai multe schimburi de vederi.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este şi părerea noastră, că este bine să stăm de vorbă mai ales cu polonezii, cu italienii.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi cu alţii, când va fi prilejul.

Tov. Mao Tze-dun: Şi cu tovarăşii germani.

Tov. I.Gh. Maurer: Cu germanii o să stăm de vorbă, dar mi se pare că în momentul de faţă este mai greu de discutat, deşi s-ar putea să se creeze acum condiţii mai bune.

Tov. Mao Tze-dun: După mine, în viitor va fi posibil.

Tov. Emil Bodnăraş: Este acum o delegaţie a noastră la aniversarea lor, în frunte cu tov. Ceauşescu. Germanii rândul trecut, când a fost o delegaţie a noastră la înmormântarea lui [Otto] Grotewohl[240], în frunte cu tov. Alexandru Drăghici, membru al Biroului Politic, au încercat de câteva ori să-l convingă ca noi să participăm la Consfătuirea din decembrie. Este posibil ca ei să repete aceeaşi strădiunţă acum şi aceasta va prilejui o discuţie, dusă de tov. Ceauşescu cu toată fermitatea pe această chestiune.

Tov. I.Gh. Maurer: Acum însă cu nemţii nu o să discutăm în contradictoriu de pe poziţii de opoziţie, ci dacă s-ar putea discuta liniştit. Probabil că condiţii de felul acesta s-ar crea.

Tov. Mao Tze-dun: Şi noi vedem aşa.

Statele Unite şi Germania Occidentală luptă să câştige Germania răsăriteană. Dacă Hruşciov va face concesii şi în această problemă, atunci tov. Walter Ulbricht va trăi foarte greu. Asupra lui se exercită presiuni din două părţi. Una din partea lui Erhard[241] şi una din partea lui Hruşciov. Presiuni vin din ambele părţi. De aceea, trebuie să-l sprijinim pe Walter Ulbricht, oricât ne-ar înjura.

Tov. I.Gh. Maurer: Trebuie să vedem cum evoluează lucrurile.

Tov. Mao Tze-dun: În ciuda înjurăturilor care le debitează la adresa noastră, noi trebuie să-l sprijinim. El nu poate să ne înjure; dacă nu ne înjură, nu poate trăi. Spuneţi dv., ce fel de ciocniri de interese sunt între Germania răsăriteană, tov. Ulbricht şi noi şi ce fel de ciocniri de interese sunt între ei şi dv.? Oare i-aţi asuprit, sau ei v-au asuprit pe dv.?

Tov. Emil Bodnăraş: R.D.G. nu, dar vechea Germanie a avut cu noi unele socoteli.

Tov. Mao Tze-dun: Este vorba de Germania democrată de astăzi.

Pericolul actual îl constituie Germania occidentală.

Tov. Ciu En-lai: Boltz, ministrul de Externe, este sigur că S.U.A. vor organiza împreună cu Germania occidentală forţele nucleare multilaterale şi este foarte îngrijorat de lucrul acesta. S.U.A. au declarat în mod deschis că dacă se va realiza un acord asupra forţelor

---

[239] Toi En Ghen, vicepreşedinte al C.C. al Partidului Muncii din Coreea, preşedintele Prezidiului Adunării Populare Supreme, membru al Biroului Politic.

[240] Otto Grotewohl (1894-1964) – om politic est-german; membru al Biroului Politic al P.S.U.G. (1949-1964), prim-ministru al R.D.G.

[241] Ludwig Erhard (1897-1977) – om politic vest-german, doctor în economie; cancelar al R.F.G. (1963-1966).

nucleare multilaterale şi se va pune în faţa lui Hruşciov un asemenea acord, atunci Hruşciov va accepta şi lucrul acesta.

Tov. I.Gh. Maurer: Aici este o împrejurare foarte interesantă. Acum câteva luni am avut o discuţie cu Hruşciov în legătură cu crearea forţelor nucleare multilaterale în cadrul NATO, în cadrul căreia el înclina către acceptarea acestui lucru.

Tov. Emil Bodnăraş: Considerându-l ca un rău mai mic.

Tov. I.Gh. Maurer: A fost chiar o notă pe care am primit-o din partea lui Gromâko în acest sens, însă s-au opus mai ales Ulbricht şi Gomulka.

Tov. Mao Tze-dun: Pentru că acesta este prejudiciul tuturor ţărilor socialiste, aduce prejudicii dv., Germaniei răsăritene, Poloniei, Cehoslovaciei, Ungariei.

Tov. Ciu En-lai: Procedeul lui Erhardt va fi următorul: va duce întâi discuţii cu S.U.A., cu Marea Britanie şi apoi cu Uniunea Sovietică.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este sigur.

Tov. Ciu En-lai: Iar procedeul lui [Lyndon] Johnson[242], când va fi ales preşedinte al S.U.A., va fi următorul: el va face întâi vizită în Marea Britanie, apoi în Germania occidentală şi în sfârşit în Uniunea Sovietică.

În momentul când s-a încheiat Tratatul tripartit pentru interzicerea parţială a experienţelor nucleare, Rusk a declarat că forţele nucleare multilaterale nu înseamnă răspândirea armei nucleare.

Tov. Mao Tze-dun: Ce înseamnă nerăspândirea armei nucleare? Aceasta înseamnă că ei nu vor să răspândească arma nucleară în ţara noastră, în Polonia, în România. Este adevărat că nu vor lucrul acesta. Aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, ei vor să răspândească arma nucleară în Germania occidentală, în India, Japonia şi chiar Italia. Deci sunt două feţe: una adevărată şi alta falsă. Se vede că nu vor să răspândească arma nucleară nici în Indonezia şi nici în China şi nici în ţările din Europa răsăriteană, adică nu vor s-o răspândească în ţările care sunt hotărâte să lupte împotriva imperialismului. Iar în ţările capitaliste se admite să se răspândească arma atomică.

Tov. Emil Bodnăraş: Germania occidentală este astăzi aliatul cel mai puternic al S.U.A. pe continentul european.

Tov. Mao Tze-dun: Este adevărat. Scopul nostru este să determinăm Germania occidentală să se ridice împotriva imperialismului american. Oare nu este bine să facem ca Marea Britanie, Franţa, Italia, Germania occidentală şi Japonia să lupte împotriva S.U.A.?

Tov. Emil Bodnăraş: Sigur.

Tov. Mao Tze-dun: Hruşciov vrea ca toate aceste ţări să lupte împotriva noastră. Dar evoluţia evenimentelor internaţionale nu va merge pe linia care o doreşte el. Ţările capitaliste ca Marea Britanie, Franţa, Italia, Japonia vor merge pe drumurile lor proprii. Acum S.U.A. este aceea care controlează aceste ţări, nu Uniunea Sovietică, nici ţara dv., nici Ulbricht, nici Gomulka, nici Sukarno şi nici noi. Putem noi oare să controlăm Japonia, Germania occidentală, Italia, Marea Britanie? Nu, nu putem. S.U.A. le controlează şi controlul S.U.A. a stârnit împotrivirea Franţei.

Tov. Liu Shao-qi: Dar Hruşciov ajută S.U.A. ca să controleze aceste ţări, iar noi ajutăm aceste ţări să lupte împotriva controlului S.U.A. Nici Hruşciov nu poate controla Germania occidentală, Franţa, Italia şi Marea Britanie.

Tov. Mao Tze-dun: Dar el este în stare să facă un nou München, să facă o alianţă formală anticomunistă. De fapt, atât Erhardt cât şi Japonia vor lupta împotriva S.U.A. Dar pentru aceasta este nevoie de timp, de 5-10 ani. Vedeţi, acum Franţa s-a ridicat şi produce

[242] Lyndon Byron Johnson (1908-1973) – om politic american; lider al grupului democrat din Senatul S.U.A. (din 1953); vice-preşedinte (1961-1963), preşedinte al S.U.A. (1963-1968).

încurcături Statelor Unite ale Americii. Acum putem să vedem că şi japonezii au început să facă lucrul acesta.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi în Marea Britanie sunt fenomene de natura aceasta, dezacord faţă de politica americană în multe probleme. Dacă nu luăm decât embargoul faţă de Cuba. Englezii nu ţin pasul cu dictatul american.

Tov. Mao Tze-dun: Nu se supun.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu se supun.

Tov. Mao Tze-dun: Există ţări mari: S.U.A. şi Uniunea Sovietică. Conducătorii Uniunii Sovietice vor să ne controleze pe noi, ţările socialiste. Ei vor să controleze ţări ca Iran, R.A.U., Indonezia, adică ţările naţionaliste şi să controleze unele ţări din Africa, cum este Algeria. După cum cred eu, în cele din urmă ei nu vor putea controla pe nimeni. Hruşciov vrea să pozeze în tată şi să controleze pe fii. Când fiii cresc mari, atunci nu mai ascultă de tatăl lor. Aşa se întâmplă într-o familie. Dacă totuşi vrea să-i controleze, fiii nu-l ascultă. Cu atât mai mult când este vorba de ţări, de partide, cărora nu le convine să fie controlate. Eu nu cred că Ulbricht şi Jivkov se simte aşa de bine când sunt controlaţi.

Tov. Emil Bodnăraş: Probabil nu se simt bine.

Tov. Mao Tze-dun: Nu se simt prea bine. Dacă ei nu se vor lăsa controlaţi de Hruşciov, atunci Hruşciov va căuta un al doilea Ulbricht sau un al doilea Jivkov, care să-i înlocuiască pe primii.

Partidul dv. este un partid unit şi de aceea n-au ce face.

Tov. I.Gh. Maurer: Este, este un partid unit.

Tov. Mao Tze-dun: Nu ştim dacă Partidul Muncitoresc Unit Polonez este unit sau nu prea?

Tov. I.Gh. Maurer: Nici noi nu ştim prea bine.

Tov. Mao Tze-dun: După cum cred eu, cunoaşteţi ceva. După mine, polonezii nu sunt aşa de uniţi. Problema este aşa: Gomulka n-a ridicat steagul patriotismului, al egalităţii în drepturi, al independenţei. Dacă el ar ridica sus acest steag, atunci el i-ar uni pe toţi tovarăşii polonezi. În Polonia există grupări de dreapta şi de stânga. După cum ştiu eu, dacă Gomulka va ridica steagul acesta, atunci tovarăşii care fac parte din aripa de stânga nu-i vor face greutăţi.

Tov. Uang Ping-nan: Zambrovski reprezintă forţa cea mai de dreapta în Polonia. Înainte Hruşciov era împotriva lui Zambrovski, acum însă Hruşciov caută să-l atragă de partea lui.

Tov. Mao Tze-dun: În unele ţări asiatice, ca de exemplu în Cambodgia - Sianuk, în Pakistan - Ayub Khan[243] luptă împotriva controlului S.U.A. şi în felul acesta au putut să unească majoritatea poporului din ţara respectivă. Proamericanii joacă un rol mult mai mic. Sianuk nu vrea să accepte ajutorul economic şi militar al S.U.A. A izgonit consilierii americani şi pe ambasadorul S.U.A. Americanii n-au ce să facă. Ayub Khan mai vrea ajutor american. Ministrul de Finanţe al Pakistanului este proamerican. Pakistanul este împotriva S.U.A., pentru că S.U.A. a ajutat India să lupte împotriva Pakistanului.

Aveţi relaţii diplomatice cu Pakistanul?

Tov. I.Gh. Maurer: Nu, tovarăşe Mao Tze-dun. Acum, la înapoiere spre ţară, am cerut dreptul de a ateriza pentru o escală tehnică la Karaci. Cu această ocazie Ayub Khan mi-a propus o discuţie, o conversaţie. Ne-a întrebat dacă am fi dispuşi să stăm o zi de vorbă. Noi am răspuns că ne vom opri. De la Karaci vom zbura la Peshavar, unde se găseşte Ayub Khan şi vom fi oaspeţii

[243] Mohammed Ayub Khan (1907-1974) – mareşal şi lider politic pakistanez; comandant suprem al Forţelor Armate pakistaneze (1951); ministru al Apărării (din 1954); în urma loviturii de stat din 1958 a preluat puterea şi a instituit Legea Marţială; preşedinte al Pakistanului (1962-1969).

lui pentru o zi. Este probabil că în cadrul acestor discuţii se va ridica şi problema relaţiilor diplomatice, pentru că noi avem cu Pakistanul relaţii economice destul de importante.

Tov. Mao Tze-dun: Aveţi schimburi comerciale cu Pakistanul în domeniul petrolului?

Tov. I.Gh. Maurer: Acum avem o serie de produse pe care le exportăm acolo. Şi ei au o serie de produse care ne interesează. Relaţiile economice au bază de dezvoltare. Până acum însă n-am avut relaţii diplomatice. Au fost mai multe sondări din partea Pakistanului şi noi am răspuns că suntem în principiu de acord, dar lucrurile au rămas aşa. Faptul că Ayub Khan a cerut această conversaţie cu noi - nu noi am cerut-o - înseamnă că el vrea să meargă ceva mai departe în nominalizarea relaţiilor.

Tov. Mao Tze-dun: Volumul schimburilor comerciale dintre ţara dv. cu India este mai mare sau mai mic decât volumul schimburilor comerciale cu Pakistanul?

Tov. I.Gh. Maurer: Cu India este mai mare.

Tov. Emil Bodnăraş: Sunt relaţii mai vechi.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi cumpărăm din India destul de mult minereu de fier.

Tov. Mao Tze-dun: Vreau să vă întreb dacă aţi luat poziţie în problema Caşmirului?

Tov. I.Gh. Maurer: Noi, în ultima vreme, n-am luat poziţie împotriva Caşmirului. Mai înainte, la O.N.U., noi am adoptat poziţia care a fost adoptat de toate ţările socialiste şi pentru care la timpul său a fost de acord şi Pakistanul, aceea de a scoate problema să o rezolve între ele. De atunci însă n-am avut prilejul de a lua poziţie în problema Caşmirului.

Tov. Emil Bodnăraş: Alta decât aceasta.

Tov. Mao Tze-dun: Această problemă este o problemă cheie. Hruşciov stă pe partea Indiei şi de aceea Pakistanul este nemulţumit.

Tov. Ciu En-lai: Poziţia noastră în problema Caşmirului este următoarea: în trecut noi am avut poziţia că această problemă trebuie să fie rezolvată prin consultări între cele două ţări. Acum însă am adăugat că această problemă trebuie rezolvată potrivit voinţei populaţiei de acolo. Hruşciov spune că această problemă este rezolvată, recunoscând suveranitatea Indiei asupra Caşmirului. Acum există o nouă evoluţie, pentru că Pakistanul s-a ridicat în mod hotărât împotriva acestei păreri a Uniunii Sovietice şi de aceea Uniunea Sovietică adoptă o atitudine mai şovăitoare în Consiliul de Securitate.

Tov. Emil Bodnăraş: Astăzi noi am văzut o informaţie potrivit căreia Hruşciov l-ar fi invitat pe Ayub Khan să facă o vizită în Uniunea Sovietică.

Tov. Ciu En-lai: Ca să realizeze un echilibru.

Tov. Mao Tze-dun: Este posibil ca să stabiliţi relaţii diplomatice cu Pakistanul.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi credem că este chiar folositor.

Tov. Ciu En-lai: Aş vrea să adaug ceva în legătură cu vizita lui Ayub Khan în Uniunea Sovietică. Ayub Khan ne-a informat de câteva ori că înainte de a vizita Uniunea Sovietică vrea să vină în ţara noastră. Şi asta tot pentru echilibru.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi credem că este folositor să stabilim relaţii diplomatice cu Pakistanul. Şi dacă ei vor dori să le stabilească cu noi, noi vom fi de acord.

Tov. Mao Tze-dun: Pakistanul pretutindeni caută prieteni.

Tov. Emil Bodnăraş: Asta este bine.

Tov. Ciu En-lai: Pakistanul vrea să încheie un tratat cu Turcia şi Iran ca aceste ţări să iasă din Pactul CENTO. După aceea vrea să atragă la acest tratat Indonezia şi Afganistanul.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu ştiu, Pakistanul participă la Conferinţa de la Cairo?

Tov. Ciu En-lai: Nu, pentru că este angajat în CENTO.

Tov. Mao Tze-dun: Din punct de vedere militar, Pakistanul este o ţară angajată, iar India este o ţară neangajată. În realitate însă, India este angajată, iar Pakistanul este o ţară

neangajată. De aceea sunt multe lucruri care nu pot fi înţelese la suprafaţă, trebuie cunoscută esenţa lor.

Tov. I.Gh. Maurer: Iranul a trimis acum două-trei săptămâni la noi pe fostul premier Eghbal[244]. Am avut cu el o discuţie care este foarte interesantă. Noi până acum un an nu puteam obţine o viză pe un paşaport pentru Iran. Practic nu aveam aproape nici un fel de relaţii. Acum, acest Eghbal, care conduce Societatea de stat care se ocupă de petrol, a discutat cu noi un câmp destul de larg de afaceri. Asta înseamnă că Iranul se gândeşte la o altă orientare, cel puţin faţă de noi. După cum cunoaştem, se pare că Eghbal va forma noul guvern iranian.

Tov. Ciu En-lai: Iranul se teme de emisiunea postului nostru de radio în limba persană, spunând că s-ar referi la problemele interne ale Iranului.

Tov. Mao Tze-dun: După cum văd eu, nici Hruşciov nu o duce prea bine.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este drept. Dacă nu trăieşte bine, este drept să nu trăiască bine, că şi-o face singur. Dar din cauza lui nu trăim nici noi cum trebuie. Asta nu mai este drept. Şi nouă ne face destule griji.

Tov. Mao Tze-dun: De fapt trăiţi mult mai bine decât trăieşte el. Cel puţin nu cumpăraţi cereale din S.U.A. Cel puţin n-aţi stabilit dv. data convocării consfătuirii.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este adevărat.

Tov. Mao Tze-dun: Prin aceasta el şi-a pus ştreangul de gât. El vrea ca cele 26 partide să fie prezente acolo pe data de 15 decembrie. Noi spunem: convocaţi consfătuirea, dar noi nu vom participa. Consfătuirea aceasta este ilegală. Dacă o veţi convoca, va fi în defavoarea voastră; dacă nu o veţi convoca atunci nu vă va fi uşor, pentru că nu vă respectaţi cuvântul dat. Premierul nostru spune că acesta este obiceiul lui Hruşciov, vorbeşte ceva şi nu se ţine de cuvânt. Când un profesor scrie un articol, el poate să spună că acesta a greşit. Dacă dv. nu participaţi la consfătuire, care este prevăzută pentru data de 15 decembrie, el nu are ce face.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este adevărat. El nu ştie că nu participăm. I-am spus şi acum.

Tov. Emil Bodnăraş: Acum nici n-a mai încercat să ne convingă. (râsete)

Tov. Mao Tze-dun: De aceea, nu trebuie să ascultaţi ceea ce spune Hruşciov, crezând că el face ceea ce a spus. Adeseori el nu procedează aşa. Poziţia lui este determinată de anumite condiţii: dacă sunt mulţi care se ridică împotriva părerilor lui, atunci el n-are ce face. De aceea, eu spun că el este un animal cu oase moi, este un animal cu corpul moale, este un om lipsit de caracter. De aceea, nu trebuie să ne temem de el. El a spus că posedă o bombă atomică deosebită, a cărei explozie ar putea nimici întreaga lume, în primul rând cei 650 milioane chinezi. Imediat ce a spus lucrul acesta, după două-trei zile s-au auzit ecouri nefavorabile pentru el din toată lumea. Delegaţia japoneză a afirmat că de fapt nu posedă o asemenea armă, el însuşi n-a văzut o asemenea armă. Poate a văzut o machetă. Asta a spus delegaţia Partidului Socialist din Japonia. Pentru că ecourile i-au fost nefavorabile, el a negat de câteva ori că ar fi spus aşa ceva. El a spus: oare sunt aşa de prost? Însă japonezii susţin că a spus aşa ceva.

Tov. Emil Bodnăraş: El nu face un lucru numai când nu poate. De asta ne-am convins şi noi. Dacă poate, el îl face, chiar dacă nu este just.

Tov. Mao Tze-dun: Este adevărat. Dacă suntem conştienţi şi vom rezista faţă de el cu fermitate, el devine un animal cu corpul moale.

Tov. Liu Shao-qi: Tovarăşii italieni se pronunţă ca Hruşciov să se dea înapoi în problema convocării consfătuirii din 15 decembrie, dar cu obraz curat. În realitate, Hruşciov este un om care nu vrea să-şi păstreze obrazul curat. El dă înapoi, fără a-şi păstra obrazul curat. În problema crizei din Marea Caraibilor, el a dat înapoi şi n-a ţinut seama de obraz.

---

[244] Manoucher Eghbal – prim-ministru al Iranului (1957-1960), şef al Companiei Naţionale a petrolului din Iran.

Tov. Mao Tze-dun: Şi în problema Berlinului. El a prevăzut la început ca problema Berlinului să fie rezolvată în câteva luni; după aceea a mai amânat câteva luni, iar acum nu mai menţionează despre această problemă.

Tov. Liu Shao-qi: Şi în problema Poloniei a fost aşa. A trimis trupe sovietice să lupte împotriva lui Gomulka. Gomulka a rezistat. Noi ne-am exprimat împotrivirea noastră şi el a dat înapoi, fără să ţină seama de obraz. De aceea, noi nu trebuie să ţinem seama de obrazul lui, dacă ţinem seama de obrazul lui atunci el devine şi mai îndrăzneţ.

Tov. Mao Tze-dun: Când au avut loc evenimentele din Polonia, un număr mare de conducători sovietici - Hruşciov, Molotov, Kaganovici[245], Mikoian, Malenkov[246] au plecat cu avionul la Varşovia. Avionul a zburat deasupra Varşoviei şi Gomulka nu i-a dat voie să aterizeze. După ce a aterizat, Hruşciov a înjurat pe tovarăşii polonezi, spunând că sunt nişte renegaţi şi că au uitat de ajutorul sovietic.

Tov. Ciu En-lai: Gomulka şi Cyrankiewicz[247] s-au ridicat şi i-au spus: trebuie să ţineţi seama de faptul că vă aflaţi pe teritoriul polonez, că noi suntem gazde şi dv. oaspeţi. Tovarăşul Uang Ping-nan era de faţă.

Tov. Uang Ping-nan: După ce a coborât din avion, Hruşciov s-a dus şi a dat mâna cu ofiţerii sovietici care se aflau pe aeroport şi de abia după aceea s-a dus la conducătorii polonezi, aducându-le injurii. Acest lucru s-a petrecut în faţa reprezentanţilor diplomatici şi a şoferilor de la maşini.

Tov. Mao Tze-dun: Cât priveşte problema Berlinului, Hruşciov preconiza să aibă loc o conferinţă a şefilor de guverne care să rezolve această problemă în câteva luni. Dar ţările occidentale n-au dat înapoi. Hruşciov în schimb a făcut concesii. Hruşciov a amânat rezolvarea acestei probleme cu câteva luni, altădată cu alte câteva luni ş.a.m.d. Ţările occidentale şi-au dat seama că Hruşciov se teme foarte mult de popor. Aceasta s-a văzut în mod evident şi în timpul evenimentelor din Ungaria. Când a avut loc contrarevoluţia lui Imre Nagy lui Hruşciov nu-i erau clare lucrurile. Întregul Birou Politic al P.C.U.S. era de părere să fie retrase trupele sovietice din Ungaria. Aceasta era împotriva părerii partidului nostru, împotriva părerile tov. Liu Shao-qi şi Deng Xiao-ping, care în acest scop merseseră la Moscova. Părerea noastră era că trebuie să menţinem poziţiile acolo şi să înăbuşim rebeliunea. Sovieticii erau de părere ca trupele sovietice să fie retrase din Ungaria. În această situaţie, tov. Liu Shao-qi şi Deng Xiao-ping au spus că întrucât nu mai au treabă, pot pleca a doua zi. A doua zi toţi membrii Biroului Politic al P.C.U.S. au venit la aeroport şi au spus că nu vor mai retrage trupele din Ungaria, ci,

---

245 L.M. Kaganovici (1893-1991) – om politic sovietic; secretar al C.C. al P.C.(b)U.S. (1924-1925, 1928-1939), secretar general al C.C. al P.C. al Ucrainei (1925-1928, 1947), comisar al poporului pe problema economice în guvernul sovietic (1935-1944, 1946-1947, 1955-1957), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1938-1947), membru al Comitetului de Apărare a Statului (1942-1945), prim-vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1953-1957), director al unui combinat din Urali (1957-1961), din 1961 la pensie; membru al Politbiroului/Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1930-1957); exclus din partid în 1961.

246 G.M. Malenkov (1902-1988) – om politic sovietic; şef al Secţiei organelor conducătoare de partid a C.C. al P.C.U.S. (1934-1939), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1939-1946, 1948-1953), şef al Direcţei Cadrelor din C.C. al P.C.U.S. (1939-1946), membru al Comitetului de Apărare a Statului (1941-1945), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri (1946-1953, 1955-1957), preşedinte al Consiliului de Miniştri (1953-1955), membru al Politbiroului/Prezidiului C.C. al P.C.U.S. (1946-1957; exclus din partid în 1961.

247 Jozef Cyrankiewicz (1911-1989) – om politic polonez; preşedinte al Consiliului de Miniştri (1947-1952, 1954-1970), preşedinte al Consiliului de Stat al R.P.P. (1970-1972), membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.U.P. (1948-1971).

dimpotrivă, vor trimite întărituri. Toate acestea s-au întâmplat în curs de două zile. În prima zi au fost de o părere, iar a doua zi de o altă părere.

Poate aveţi şi dv. experienţă în privinţa aceasta.

Tov. I.Gh. Maurer: Din păcate, avem.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu s-ar supăra nimeni dacă şi-ar schimba hotărârea în sens bun, dar nenorocirea este că şi-o schimba în sens rău.

Aceasta atunci când poate.

Tov. Mao Tze-dun: Care este perspectiva C.A.E.R.-ului?

Tov. I.Gh. Maurer: Deocamdată anul acesta nu s-a ţinut încă consfătuirea primilor secretari şi a preşedinţilor Consiliilor de Miniştri. Obişnuit această consfătuire se ţinea în cursul lunii iulie. Acum suntem în octombrie şi până acum n-a suflat nimeni nimic. Noi rămânem la punctele noastre de vedere. I-am spus acest lucru.

În discuţiile pe care le-am avut la Moscova, înainte de plecarea mea la Paris, am discutat 10 zile. S-a abordat şi problema C.A.E.R. Noi am susţinut punctul nostru de vedere, am crezut şi credem că este just să ne împotrivim oricăror formaţiuni suprastatale care să îngăduiască control economic asupra ţărilor membre C.A.E.R. Am arătat că toate aceste lucruri înseamnă până la sfârşitul sfârşitului pierderea suveranităţii ţării, pierderea independenţei şi că deci noi nu putem fi de acord cu aceste forme.

Pe de altă parte, am arătat faptul că organizaţia aceasta nu cuprinde toate ţările socialiste şi că trebuie găsite forme convenabile tuturor ţărilor socialiste pentru a organiza mai bine ajutorarea reciprocă şi colaborarea dintre ele. Adică am discutat pe baza punctului de vedere pe care l-am înfăţişat şi discutat în martie când am venit aici.

Tov. Mao Tze-dun: Dacă dv. vă menţineţi poziţia aceasta, atunci drumul dv. este un drum pe care puteţi merge în continuare. Pe drumul lui Hruşciov nu se poate merge. Nu numai ţara dv., dar mai multe ţări din Europa răsăriteană au început să simtă că acest drum nu este bun. Germanii spun că industria de ceasornicărie germană este mai bună decât cea sovietică. Acum i se cere lui Ulbricht să închidă fabricile de ceasornice şi să importe ceasuri din Uniunea Sovietică.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi suntem convinşi că drumul acesta este bun şi din drumul acesta nu ne clinteşte nimeni. Noi ne hotărâm greu să facem un lucru pentru că judecăm cât se poate de bine înainte, dar când am ajuns la concluzia că trebuie să facem un anumit lucru, atunci îl facem în mod hotărât.

Tov. Mao Tze-dun: Aceasta este o perspectivă. Dacă nu este perspectiva aceasta, să facem după părerea dv., adică la C.A.E.R. să participe toate ţările socialiste. Să fie incluse China, Coreea, Vietnam, Albania şi Cuba. De ce Hruşciov ne înjură că lucrăm de unul singur. Spune că în acest fel nu putem intra în socialism, iar pe de altă parte nu este de acord ca ţările socialiste din Orient să participe la C.A.E.R. Cum credeţi, are el vreun argument temeinic? Pe de o parte spune că nu putem construi socialismul de unul singur, iar pe de altă parte el nu este de acord ca toate ţările socialiste să participe la această organizaţie. El ştie că lărgirea C.A.E.R.-ului nu-i este favorabilă, deoarece trebuie să-şi schimbe metodele de lucru. El trebuie să ţină seama cu adevărat de egalitatea în drepturi şi ajutorul reciproc. Nu se va mai putea merge pe drumul creării de organisme suprastatale pentru a controla alte ţări. În această privinţă părerile noastre sunt identice.

Tov. I.Gh. Maurer: Sunt.

Tov. Mao Tze-dun: Până în prezent noi încă n-am deschis focul. În scrisoarea noastră din 28 februarie am ridicat problema aceasta, că C.A.E.R. trebuie reorganizat şi că trebuie să fie revizuit statutul.

Tov. Emil Bodnăraș: În schimb, noi am exprimat această poziție în repetate rânduri - în scris și verbal - și ulterior și public, după ce am consultat întregul partid și am dezbătut aceste probleme în partid. Asta l-a supărat foarte mult pe Hrușciov. De ce în partid - a spus el? De ce le-am adus în discuția partidului?

Tov. Mao Tze-dun: Atunci să vorbim și în fața oamenilor fără de partid, să știe întregul popor.

Tov. Emil Bodnăraș: Așa am și făcut. Când am publicat articolul lui Valev am pus larg aceste probleme, pentru ca întregul popor să vadă. Aceasta după ce am publicat Declarația, în care este un capitol consacrat acestei probleme.

Tov. Mao Tze-dun: Am auzit că pe vremea aceea Declarația dv. n-a fost publicată nici în presa chineză și nici în presa sovietică.

Tov. Emil Bodnăraș: Puține partide au publicat-o: italienii, polonezii, englezii și alte câteva partide.

Tov. Mao Tze-dun: După ce am ridicat problema revizuirii Statutului C.A.E.R., Hrușciov nu s-a mai referit la această problemă în corespondența cu noi?

Tov. Deng Xiao-ping: Nu.

Tov. Mao Tze-dun: Faptul că nu a mai menționat acest lucru constituie o problemă. Lui îi este teamă, nu îndrăznește să vorbească despre această problemă. În viitor, dacă vom avea ocazie, vom menționa problema aceasta - trebuie schimbat Statutul C.A.E.R.; trebuie să ne ajutăm reciproc pe baza egalității.

Tov. I. Gh. Maurer: Just.

Tov. Emil Bodnăraș: Noi credem că asta va fi foarte bine.

Tov. Mao Tze-dun: Noi ne vom consulta cu tovarășii din Vietnam, din Coreea, ca să ridicăm împreună problema schimbării Statutului C.A.E.R. și a participării la această organizație pe baza liberului consimțământ. În felul acesta îi vom pune o problemă grea.

Tov. Emil Bodnăraș: Suntem siliți să verificăm fiecare literă din cadrul lucrărilor tuturor comisiilor din C.A.E.R. Tovarășe Mao Tze-dun, vă rog să credeți că aceasta este o muncă uriașă. Acolo sunt foarte multe comisii, comitete.

Tov. Mao Tze-dun: Ați căzut în capcană pentru că n-ați știut dinainte ce urmărește. Înainte ei nu erau de acord să participăm și noi la această organizație.

Tov. Emil Bodnăraș: Noi n-am știut. Nouă ni s-a spus altfel.

Tov. I. Gh. Maurer: Nouă ni s-a spus că nu vreți să participați și noi am spus, bine, dar de ce? Poate Statutul nu este bun. Hai să vedem ce nu este bun, să discutăm cu fiecare țară socialistă și să facem un Statut care să convină tuturor.

Tov. Mao Tze-dun: Ei spun că noi putem trimite observatori. Acum nu ni se mai permite să trimitem nici observatori. Acum ei se tem de noi, se tem și de observatori. Dacă țara noastră ar deveni membră a C.A.E.R., atunci s-ar teme și mai mult.

Tov. I. Gh. Maurer: Aceasta este și socoteala noastră.

Tov. Emil Bodnăraș: Noi la fel credem.

Tov. Mao Tze-dun: Peste o jumătate de an, un an sau mai mult noi vom dezlănțui o ofensivă și ne vom pronunța pentru organizarea unei comisii de ajutor economic reciproc între cele 13 țări socialiste, pe baza egalității. Cred că nu veți fi împotrivă?

Tov. I. Gh. Maurer: Asta este sigur.

Tov. Mao Tze-dun: Probabil că dv. sunteți de părere că noi ridicăm problema aceasta prea târziu.

Tov. I. Gh. Maurer: Și asta este adevărat.

Tov. Mao Tze-dun: Prea târziu am ridicat-o. Acum trebuie să vă ajungem din urmă. Acesta este un ajutor pentru dv., dar este un ajutor și pentru noi.

Tov. Emil Bodnăraș: Până atunci noi vom merge înainte pe acest drum și pe această poziție, oricât de greu ar fi, pentru că nu este ușor.

La plecare, Mao Tze-dun a transmis salutări cordiale tovarășului Gheorghiu-Dej și celorlalți conducători ai partidului.

Discuțiile s-a terminat la ora 19,40.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 55/1964, f.140-156.

36. **1964 octombrie 16.** Stenograma discuției dintre Gh. Gheorghiu-Dej și I.K. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. la București, în legătură cu recenta îndepărtare a lui Hrușciov din conducerea P.C.U.S.

Convorbirea
tov. Gh. Gheorghiu-Dej cu tov. I. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. București,
în ziua de 16 octombrie 1964

Au participat tovarășii: Gheorghe Apostol, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Leonte Răutu și Andrei Păcuraru.

Tov. I. Jegalin: De la avion am venit direct aici.

Din însărcinarea Prezidiului C.C., personal din partea tov. Brejnev, a tov. Kosâghin, a tov. Podgornâi și a celorlalți m-au rugat să transmit personal tov. Gh. Gheorghiu-Dej, tuturor membrilor Biroului Politic, salutul cel mai cordial și să vă comunic amănunte privind hotărârea Plenarei, a Prezidiului C.C.

Astăzi a fost publicată hotărârea Plenarei C.C. precum că tov. Hrușciov a făcut o cerere ca el să fie eliberat în legătură cu vârsta sa înaintată și în legătură cu înrăutățirea sănătății, să fie înlocuit din funcția de prim-secretar al C.C., de membru al Prezidiului și de președinte al Consiliului de Miniștri.

Plenara a analizat această problemă și a satisfăcut cererea sa. S-a hotărât în plenara C.C., însă problema constă nu în aceasta, problema este mult mai profundă, mai adâncă. Ce este esențial? În ultimii doi-trei ani tov. Hrușciov a început să încalce normele leniniste ale vieții de partid.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Când?

Tov. I. Jegalin: În ultimii doi-trei ani. În ultimii doi-trei ani tov. Hrușciov a început să încalce normele leniniste ale vieții de partid. A început să nu ia în considerare părerile membrilor Prezidiului, își impunea părerile sale proprii. Dacă cineva din membrii Prezidiului, din membrii supleanți, cineva din secretarii C.C. manifesta vreo inițiativă și făcea vreo propunere, el motiva că nu este inițiativa personală a respectivului, critica inițiativa respectivă. Mai mult decât aceasta, el jignea în mod brutal, taxa și eticheta pe membrii Prezidiului și Secretariatului. Plenarele C.C. al Partidului purtau un caracter declarativ. În sala congreselor participau de multe ori peste 2-3 000 și chiar 7 000 de oameni. Se ținea un discurs mare, un raport, iar o discuție constructivă nu avea loc în cadrul plenarei. Sub forma democrației, era o democrație falsă și în felul acesta și-a creat autoritatea, și-a creat un cult. În fiecare zi în "Izvestia" și în "Pravda" erau portretele lui, cuvântările lui. Aceasta a creat nemulțumire în rândul membrilor Prezidiului, a creat o stare de nervozitate în rândul membrilor C.C.

Călătoriile sale frecvente prin țară nu aveau un caracter constructiv, practic, de muncă, ci lua cuvântul, ținea discursuri, făcea declarații și nu lua măsuri concrete de îndreptare a

situaţiei. Când conducătorul se deplasa la lucru, se găseau linguşitori care să scrie despre dânsul articole. Nu se ocupa de analiza situaţiei şi de rezolvarea problemelor concrete.

Dacă membrii Prezidiului spuneau că ar vrea să se deplaseze în regiuni să vadă la faţa locului despre ce este vorba, el se adresa în mod brutal, întrerupându-i şi spunându-le: Ce, nu aveţi de lucru? Ce, vreţi să faceţi călătorii turistice? Toate acestea s-au adunat.

În afară de acestea, foarte frecvente au fost la noi reorganizările, care nu folosesc cauzei. Membrii Prezidiului au tăcut, pentru că puterea era concentrată în mâinile unuia. Dispunea el, întrerupea pe oricine. Să luăm o astfel de problemă: divizarea comitetelor regionale în industriale şi agricole.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acest lucru este pentru noi încă şi acum foarte straniu.

Tov. I.K. Jegalin: A fost un lucru straniu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vroia să le recomande şi în afară!

Tov. I.K. Jegalin: Da, aşa este. Acestea au adus foarte mari daune.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ştiu că problema reorganizărilor continue este dăunătoare.

Tov. I.K. Jegalin: Şi pe linie de partid şi pe linie de stat.

Tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej

De aici şi anecdota aceea, ce cuvânt începe cu "r" şi nu se termină niciodată? (reorganizare).

Tov. I.K. Jegalin: De exemplu, eu eram secretarul comitetului regional. Aveam în mâini totul: conduceam şi industria, şi agricultura. Iar acum, dacă secretarul comitetului regional pentru agricultură vrea să rezolve ceva, trebuie să rezolve prin intermediul C.C. Asta cerea foarte mult timp, uneori se ajungea şi la opt luni. Toate acestea erau atât de încurcate, încât nu puteai să-ţi dai seama.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Uite aşa am văzut noi de aicea, fără să lucrăm acolo: un labirint nesfârşit, nemaipomenit, întortochiat, în care dacă intrai, nu ştiai pe unde să ieşi.

Tov. I.K. Jegalin: În această problemă noi am avut un schimb de păreri. Nu cu voce tare, însă ne-am înţeles unul pe celălalt. Toate acestea s-au acumulat. A inventat o nouă organizare şi la plenar din noiembrie care urma să aibă loc se venea iar cu o nouă organizare. Şi din nou lucruri inutile care urmau să se adune, să se acumuleze.

El nu lăsa pe nimeni să lucreze, numai el se ducea în străinătate, în sud. Ţara este mare, colosală, trebuie să lucrezi. Dacă capul nu lucrează, nici picioarele nu umblă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi de multe ori ne întrebam aici, cum de reuşeşte el să hoinărească în toată ţara, în lung şi-n lat, cu toate mijloacele de transport rapide de care dispune, cum poate să lucreze şi să hotărască el în locul organelor statutare de partid? Ce o să mai facă organele şi organizaţiile, cadrele, activul de acolo, ce iniţiativă să mai ia atunci?

Tov. I.K. Jegalin: Nici un fel de iniţiativă.

Ginerele lui, Adjubei, şi-a mai adunat el oameni din aceştia, îi scriau, iar el ţinea discursurile, dar departe nu se poate ajunge cu oameni ca aceştia.

C.C. leninist al partidului nostru a găsit forţa şi posibilitatea de a îndrepta lucrurile. S-au adunat toţi membrii Prezidiului şi şi-au expus părerea în toate aceste probleme. Cum să fie mai departe? Să se continue aceste lucruri, este imposibil! Şi-au discutat două zile şi două nopţi. Toţi membrii Prezidiului au luat cuvântul şi secretarii C.C., în total au luat cuvântul 23 de tovarăşi. Au fost unanimi în cuvântul lor. El era în Sud. L-au chemat de acolo şi fiecare i-a spus că nu se mai poate aşa. La început, el a obiectat, însă prins de toate aceste fapte, el n-a avut încotro. Într-adevăr, el are peste 70 de ani şi a făcut o cerere.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Discuţia a fost întâi în Prezidiu şi după aceea la Plenară?

Tov. I.K. Jegalin: La început în Prezidiu.

După cum vă este cunoscut, la invitaţia tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej, a dumneavoastră şi a celorlalţi, m-am odihnit aici. M-au chemat de la Timişoara să mă duc imediat la Moscova. Au fost chemaţi toţi membrii C.C. Ne-am adunat pe data de 14 octombrie. Tov. Suslov a fost însărcinat ca să expună la Plenară problemele ce s-au discutat în Prezidiu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La plenară?

Tov. I.K. Jegalin: Da, deja la plenara C.C. El a expus toate aceste lucruri, toate aceste defecte şi greşeli ale lui Hruşciov şi întreaga plenară a fost de acord că într-adevăr aşa este pentru că fiecare purta în sine aceste idei, toţi au fost de acord că aşa este. Nu se putea răbda în continuare! Trebuia lucrat. Este mult de lucru. Ţara e mare. Congresele noastre au adoptat hotărâri importante, serioase. Politica generală a partidului nostru, adoptată la Congresele XX, XXI şi XXII, programul partidului nostru constituie linia generală a partidului nostru. A rămas şi va rămâne, adoptată de întregul partid. Însuşi Hruşciov a luat parte activă la aceasta, însă întregul partid a participat. Problema păcii, problema coexistenţei paşnice, problema întăririi prieteniei ţărilor noastre socialiste, ale partidelor noastre, ale popoarelor noastre - toate aceste probleme rămân aşa cum au fost şi în mod precis le vom apăra. Dimpotrivă, să întărim mai mult prietenia noastră, colaborarea noastră. Am hotărât să dăm la o parte toate aceste hotărâri greşite ale lui Hruşciov, care a încercat să-şi creeze un cult al personalităţii. Dacă el înainte îl critica pe Stalin, în fond el a folosit aceleaşi metode. De aceea C.C. leninist al partidului nostru va respecta linia sa şi cine va încerca să încalce aceste norme va fi pedepsit de către C.C., indiferent cine va fi acesta. Aceasta a fost părerea unanimă a întregului C.C. Toţi au votat pentru aceasta, inclusiv eu, pentru că nimănui nu-i este permis să încalce normele leniniste ale vieţii de partid.

Tov. Brejnev v-a telefonat ieri, v-a povestit, însă, după cum nu se poate discuta la telefon, de aceea am fost însărcinat să vă relatez această amânare. Iată, pe scurt, problemele. La Plenară nu s-a stenografiat, ci fiecare îşi scria, însă acesta este esenţialul, pe care vi l-am spus.

Astăzi ziarele au publicat această mare hotărâre. Toţi sunt satisfăcuţi, pentru că nu se putea continua, pentru că se putea merge până la distrugerea economiei.

Programul economic este mare, sarcinile sunt mari. Tovarăşii m-au rugat să vă transmit că industria lucrează bine. Situaţia în agricultură se prezintă în felul următor: pe data de 10 octombrie, din 4 miliarde 70 milioane puduri care urmează să fie achiziţionate, s-ai achiziţionat 3 miliarde 960 milioane. Achiziţiile continuă, deci planul va fi probabil îndeplinit. Au fost date dispoziţii ca să se asigure aprovizionarea populaţiei cu pâine. Situaţia aprovizionării cu zahăr, cu unt, de asemenea se îndreaptă. Ulei de floarea soarelui avem foarte mult. Numai regiunea Volgograd a dat 213 milioane puduri cereale. În general, cerealele ajung pentru aprovizionarea populaţiei, pentru animale şi aşa mai departe. Situaţia se poate spune că e chiar excelentă. Ce e prost? Întrucât anul trecut situaţia cerealelor a fost proastă, planul la livrări de carne are un minus de 1 700 000 puduri. Va fi o chestiune complicată. S-a hotărât ca să se spună populaţiei că acestea sunt greutăţile. Nu este nimic de ascuns. Aceasta este situaţia, aceasta trebuie spus. Desigur, se adoptă toate măsurile ca să se îmbunătăţească situaţia. Însă, imaginaţi-vă, să nu ai 1 700 000 tone carne! Această problemă este complicată.

Celelalte probleme parcă nu stau rău. Dacă este să judecăm după Moscova – desigur ea nu poate fi luată drept etalon – am văzut că sunt şi găini şi vin şi carne. Nu numai că sunt, dar se vindeau direct în stradă. Însă aceasta nu este un indiciu. Şi pe timpul lui Lenin, când fiecare avea raţia de 200 gr de pâine pe zi, şi atunci se aduna pâine din toată ţara şi se trimitea la moscova. Deci această situaţia bună este la Moscova, însă în alte regiuni este grea. Aceasta este situaţia cărnii.

Avem iarăşi greutăţi cu depozitarea cerealelor. Cereale sunt multe, însă silozuri puţine. Cereale sunt multe, însă nu există mijloace de transport, mijloace de păstrare. Dacă îi dă colhoznicului 2-3 kg de cereale, tot nu ia, pentru că le creează greutăţi.

Ieri a avut loc o consfătuire a secretarilor Comitetelor Centrale, a ambasadorilor, a membrilor C.C. şi s-a hotărât să nu se facă din această problemă a lui Hruşciov un caz deosebit, să nu se umfle această problemă. C.C. lucrează, a lucrat şi va lucra, va arăta membrilor partidului ceea ce s-a întâmplat. s-a hotărât să se raporteze membrilor Birourilor Politice din partidele frăţeşti şi să trasăm avântul continuu al economiei naţionale, să mărim producţia, să mobilizăm oamenii pentru îndreptarea greşelilor.

C.C. a însărcinat Prezidiul C.C. să nu se grăbească cu această problemă a înlăturării greşelilor. Tov. Hruşciov a făcut multe greşeli, însă trebuie îndreptate în mod gândit. Deci, gândiţi-vă, avem asemenea probleme. Comitetele regionale să fie unificate, să avem un singur comitet regional care să se ocupe de aceste probleme. A fost un prim-secretar regional, acum sunt doi: eu şi dânsul. Sunt doi preşedinţi ai comitetului executiv, deci aceste probleme trebuie cumva să se unească, pentru că altminteri ei se pot încurca. Trebuie văzut pe cine pui acum prim-secretar din aceştia doi. Trebuie bine gândit, că această treabă se face nu pentru un an, ci pentru ani de zile. S-au creat o serie întreagă de comitete şi nu mai înţelegi câte sunt. Toate acestea trebuie gândite, chibzuite.

Ca să nu fie o putere concentrată, tov. Kosâghin a fost numit preşedinte al Consiliului de Miniştri. Dvs. îl cunoaşteţi pe tov. Kosâghin: este un om minunat, cu experienţă, care-şi cunoaşte treaba. Ţara şi partidul îl cunosc bine. Pe tov. Brejnev, noi toţi, de asemenea, îl cunoaştem. De asemenea, pe tov. Podgornâi, pe tov. Suslov, care sunt în conducere. A fost exprimată încrederea deplină a C.C. faţă de aceşti tovarăşi şi li s-a pus în vedere ca să nu se mai încalce normele leniniste ale vieţii de partid. Era neplăcut să ajungi la Moscova: peste tot era Lenin şi Hruşciov. De ce acest lucru? Desigur, fără portrete nu se poate; partidul, ţara trebuie să-şi cunoască conducătorii în mod obligatoriu, însă când mănânci prea multe bomboane îţi este dulce. Aşa că este bine ca fiecare să mănânce norma de bomboane. Şi-a creat un cult. De aceea s-a luat şi această hotărâre.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar tov. Mikoian? Cum s-a comportat?

Tov. I.K. Jegalin: Tov. Mikoian s-a comportat bine, toţi au fost împotriva acestor defecte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a fost mi se pare la Soci, împreună cu Hruşciov, când acesta a vorbit prin radio-telefon cu cosmonauţii în ziua de 12 octombrie. Aceasta rezultă din relatările corespondenţilor presei occidentale care au ascultat convorbirea prin radio-telefon şi care afirmau că Hruşciov ar fi spus cosmonauţilor: ia uitaţi-vă, Mikoian îmi smulge telefonul din mână şi nu mă lasă să vorbesc cu voi! Aceşti corespondenţi au remarcat, de altfel, că Mikoian a felicitat pe cosmonauţi în numele partidului şi al statului sovietic. Din asta rezultă că convorbirea ar fi avut loc la Soci.

Tov. I.K. Jegalin: Nu ştiu de unde au vorbit. Eram la Moscova.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dumneata când ai fost la Moscova?

Tov. I.K. Jegalin: Mi s-a spus să vin la Moscova pe 12 octombrie. Pe 13 octombrie dimineaţa am sosit acolo, la 7,45 dimineaţa.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Asta înseamnă că în timp ce vorbea cu cosmonauţii avea loc şi şedinţa Prezidiului? El a venit la Moscova pe ziua de 13 sau 14 octombrie?

Tov. Păcuraru Andrei: Pe 13 au coborât cosmonauţii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El n-a mai fost la întâmpinarea cosmonauţilor. Corespondenţii străini vorbeau deschis cum se pregăteşte Piaţa Roşie pentru primirea

cosmonauţilor. Acolo se pavoaza, se puneau lozinci, portrete. Singurul portret care lipsea era al lui Hruşciov. Deci asta cu mult înainte de 15 octombrie.

Tov. Leonte Răutu: Asta era pe ziua de 14.

Tov. I.K. Jegalin: Ştiu că s-a proiectat ca sosirea cosmonauţilor să fie sâmbătă. Portretele abia ieri au fost scoase. Pe 14 am hotărât, s-a terminat plenara şi pe 15 octombrie, în a doua jumătate a zilei, adică ieri, moscoviţii au început să scoată portretele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Probabil la asta se refereau corespondenţii aceştia.

Tov. I.K. Jegalin: La momentul de ieri. Da, ieri deja avea loc această acţiune. Ieri a fost organizată o masă în cinstea preşedintelui Cubei şi Hruşciov nu a fost la această masă.

La ora 11 s-au adunat membrii C.C. şi ambasadorii şi până la ora 14,00 a ţinut şedinţa. Tov. Brejnev a vorbit la telefon cu tovarăşii secretari ai Comitetelor Centrale; eu am fost la tov. Podgornâi şi atunci s-a dat dispoziţie ca să fie date jos portretele. Desigur, s-a văzut imediat. Moscova este un oraş mare şi nu era greu de observat acest lucru.

Desigur că 10-15 zile presa din străinătate va face zgomot în legătură cu această problemă, însă C.C. leninist va merge pe calea leninistă. Ceilalţi să spună ce vor. Ei sunt obişnuiţi să vorbească fel de fel de murdării la adresa noastră, dar noi ştim să ne îndeplinim linia noastră generală a partidului. Nici un fel de schimbare nu este şi nu va fi.

Aşa a fost rezolvată această problemă.

Tov. Leonte Răutu: Hruşciov a luat cuvântul la plenară?

Tov. I.K. Jegalin: Nu, n-a luat cuvântul, doar a ascultat.

Şedinţa a fost deschisă de Brejnev, Suslov a expus, a generalizat această chestie, iar el stătea la sfârşitul mesei şi n-a spus nici un cuvânt. Este un act de dezertare.

Tov. Ceauşescu N.: La şedinţele Prezidiului, în cele două zile, el a participat?

Tov. I.K. Jegalin: Da, tot timpul. Cei 23 de oameni, va să zică membrii Prezidiului, membrii supleanţi şi secretarii, toţi 23 au luat cuvântul şi au expus toate acestea. I s-au expus chiar şi fotografiile făcute lângă vaci. I s-a expus tot. şi pe urmă, călătoriile lui Adjubei în străinătate. “Izvestia” nu mai era un ziar sovietic, nu mai înţelegeai ce fel de ziar este. S-au dezbătut toate aceste lucruri, absolut tot, toate aceste probleme fundamentale ale greşelilor lui.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În legătură cu situaţia din mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională, nu s-a arătat?

Tov. I.K. Jegalin: Nu, nu s-a discutat. Aceasta este o chestiune clară şi nu s-a discutat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Totuşi, metodele, tendinţele care s-au manifestat au dus la...

Tov. I.K. Jegalin: Preamărirea de sine.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: ... încălcarea normelor leniniste.

Tov. I.K. Jegalin: Încălcarea normelor leniniste ale vieţii de partid. Greşeli colosale.

Tov. Leonte Răutu: Presa asta occidentală, mai ales cea franceză, americană, austriacă a prezentat într-un anumit fel greşelile în politica sa internă şi externă.

Tov. I.K. Jegalin: A fost criticat, de exemplu, pentru călătoria în străinătate a lui Adjubei. De exemplu, el a fost trimis împreună cu familia în străinătate: s-a dus la Bonn, în R.F.G., în alte ţări, în Italia, la Papa, ca purtător de cuvânt al lui în problemele externe. Ce e asta? L-am criticat pentru această treabă. Ce înseamnă asta? Există ministrul Afacerilor Externe, dacă e nevoie. Dacă Papa nu poate să vină, atunci avem şi noi un Papă cu barbă şi atunci de ce trebuie să-l trimitem pe el? Aceasta nu era treaba lui Adjubei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vorbea chiar despre înlocuirea ministrului de Externe cu Adjubei!

Tov. Leonte Răutu: Să rămână Adjubei în fruntea Ministerului de Externe.

Tov. I.K. Jegalin: Au fost astfel de zvonuri, au fost!

Nu se poate aşa. Dacă era un ministru, s-ar fi putut duce. Însă el, ca ginere, se duce şi discută diferite probleme. Ori el nu era decât ziarist. Niciodată n-a fost în partidul nostru aşa ceva şi nici într-un alt partid nu se întâmplă aşa ceva. Aceasta înseamnă încălcarea normelor leniniste de conducere, a-ţi crea un cult al personalităţii. Am terminat o dată cu un cult, acuma altul? Şi el era iniţiatorul acestui cult. El critica cultul şi totodată îşi făcea cult. De aceea, C.C. nu lasă asemenea lucruri, indiferent cine ar fi el, indiferent de meritele lui.

Şi pe urmă cuvântările lui, Dv., de asemenea, le-ţi citit. Eu cred că fiecare din dv. v-aţi revoltat când aţi văzu că în ele este vorba numai de satul lui natal, Kalinovska, şi toată lumea a fost înglobată în acest sat. şi eu, dacă eram prim-secretar la regiune şi aveam şi eu un sat, tot aşa aş fi putut să fac un sat model, însă nu se poate compara cu acele lucruri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sublinia ca un etalon.

Tov. I.K. Jegalin: Modelul nu trebuie să fie unul singur.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Că oamenii sunt mai deştepţi acolo, numai că preşedintele s-a născut acolo (râsete).

Tov. I.K. Jegalin: I s-au spus şi astfel de probleme, că el e mai deştept decât toţi. El cunoaşte şi rachetele, cunoaşte industria şi energia atomică, şi vacile, cât lapte are vaca şi aşa mai departe. Nu se poate aşa ceva! Academia Timiriazev a fost lichidată, ce dracu' ne mai trebuie nouă asta? Nu se poate aşa ceva!

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ca să vulgarizezi aşa, ce e aia socialism, să faci socialism din gulaş - aşa a spus în Ungaria. Înşişi capitaliştii spun: sigur, am accepta cu toţii aşa un socialism.

Tov. I.K. Jegalin: Nu se poate aşa ceva!

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Sau exemplele pe care le dădea când am fost la masa aceea, când a fost consfătuirea., se poate aşa, la un pahar de votcă, să spui ce nu trebuie, să dai o asemenea calificare?

Cum poţi să spui aşa, să pui o asemenea pecete? Ce credeţi, zicea el [Hruşciov], că aceia care intră într-un partid care merge spre socialism, intră de dragul socialismului? Ei intră pentru că vor o bucată de pâine în plus, un salariu mai mare. Ei habar n-au de socialism! Zice, uitaţi-vă la mine: credeţi că atunci când eu am intrat în partid ştiam ce este aceea socialism sau comunism? Habar n-aveam! Eu am intrat în partid, am vrut o pâine mai mare, un salariu mai bun. Aşa o denaturare a lucrurilor... Dacă aşa ar sta lucrurile, atunci eu ce mama dracului am căutat în partid, ce rost are? Aveam tot ce îmi trebuie. Eram printre muncitorii cel mai bine calificaţi, aveam condiţii foarte bune faţă de ceilalţi. Ce caut eu? Caut închisoare?

Sau, cu cât dispreţ vorbea despre factorii interni. Întâi o subapreciere categorică a partidelor comuniste în general şi a mişcării muncitoreşti, în special. În cuvântul lui, care l-a ţinut acolo, mie mi-ar fi fost ruşine, s-a apucat să vorbească despre situaţia din ţările socialiste, cum au venit la putere partidele din aceste ţări. Rezulta dar din ceea ce spunea că ce, cum a fost şi în Polonia; acolo, când a fost la votare, zice, s-au introdus buletine cu Nikolaczic [Mikolajczyk] şi a ieşit Gomulczik [Gomulka]. Eu eram lângă el, aici era Hruşciov, el vorbea la microfon, era ceva mai încolo microfonul de el. Şi după ce spune asta, se uită - Gomulka tăcea din gură, ca şi cum n-ar fi zis de Polonia - se uită şi zice: aşa a fost şi în Ungaria şi când dă cu ochii de mine, zice, şi în România. Eu am ripostat, spunând că în România a fost altfel. El a auzit acolo că a fost puţină rumoare. A stat puţin, s-a uitat la mine şi zice: se vede că la voi a fost altfel şi cu asta s-a terminat. Aceasta pornea tot din subaprecierea factorilor interni, din subaprecierea partidului, conţinutul lui, rolul lui rostul lui.

O dovadă mai grăitoare este ceea ce a făcut el cu împărţirea partidului pe profesiuni. De unde a luat asta? Ce este leninist în asta? Care e mai important: comitetul de partid din industrie sau comitetul din agricultură? Cine şi ce să conducă? Cine şi care este mai mare?

Aceasta umflă aparatul. Un labirint foarte încurcat de organe şi organizaţii. Cine de ce răspunde? E un haos, un haos. S-au creat condiţii ca toată lumea să fugă de răspundere.

Tov. I.K. Jegalin: Ce fel de răspundere mai poate avea?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi pe urmă, pe deasupra o întindea, o lua dintr-un capăt la altul cu excursiile astea. Şi noi ne ducem pe teren, analizăm, ne uităm, luăm măsuri, că nu se poate face treabă din birou, însă să te duci să muţi centrul activităţii, să deplasezi centrul activităţii, să te rezumi la o persoană, indiferent cât de capabil n-ar fi [sic!]; însuşi Lenin, nici el n-ar fi fost în stare să cuprindă munţii de probleme şi de aspecte legate de fiecare problemă în parte. Aşa obişnuieşte încet, încet cadrele, faţă de care la primire mai spune câte o glumă în treacăt, să fii bucuros că-ţi strânge mâna; înfloreşte în actele de plecăciune.

Noi ne-am dat seama de multe lucruri. El a fost cel care s-a ridicat împotriva cultului personalităţii şi din punct de vedere istoric el a fost un instrument extraordinar al acestei situaţii noi care s-a creat. El a examinat cu seriozitate, dar şi aici multe nu trebuia să se exagereze. Şi lucrul acesta că, de câte ori te întâlneai cu el, povestea cu lux de amănunte cum a făcut el de a luat puterea.

În problema cu chinezii, el are o mare vină. L-a acuzat pe Stalin cu Iugoslavia. Dar ce a făcut? De ce s-a ajuns aici? Cum am ajuns, nimeni nu înţelege toată tărăşenia asta. Nici eu nu înţeleg. Dacă începi să vorbeşti despre un conducător ca Mao Tze-dun ca despre un galoş rupt, dai o notă personală...

Tov. I.K. Jegalin: Eticheta pe fiecare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi pe Novikov.

Tov. Leonte Răutu: Vă aduceţi aminte că l-a făcut ferfeliţă [sic!].

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dar aici, să vezi, a urlat în România când a fost cu delegaţia guvernamentală şi de partid, unde a fost doar oaspete. Sigur că noi criticăm pe Hruşciov. Dar în general, delegaţia partidului şi guvernului sovietic a fost primită frumos. Noi considerăm că delegaţia se bucura din partea noastră de o primire caldă, tovărăşească. Era de aşteptat să avem de-a face cu o persoană care să remarce lucrul acesta. Însă nu s-a întâmplat aşa.

La prima întâlnire, după ce avusese primele schimburi de păreri, scoate din buzunar o hârtioară, eu am aici şi câţiva arici. Şi scoate primul arici cu purceii. La voi se taie purceii la 25 kg. Dar de unde ştie asta? Discuţii, discuţii, îi face pe toţi birocraţi, inclusiv pe Ceauşescu, pe Gaston şi pe Bârlădeanu. Eu mai rămăsesem nebirocrat. Dându-şi seama probabil că a mers prea departe, zice, dar să ştiţi, eu sunt un birocrat mai bătrân, n-o să mă induceţi în eroare. Noi i-am spus că media tăierilor este de 110-130 kg.

Tov. I.K. Jegalin: Când el a spus că la dv. se taie purceii la 25 kg, eu, care eram lângă el, i-am spus: nu este aşa. Atunci mi-a dat peste mână.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Totuşi el a avut un plan. Avea alte probleme, însă a început cu asta, ca să ne umilească, să ne dovedească ce proşti gospodari sunteţi voi acasă. Dar dacă ar fi judecat puţin, nu trebuie să fii prea inteligent sau prea învăţat, putea să se întrebe: dar câţi porci trebuie să aibă România ca să-şi permită să taie porcii în medie la 25 kg şi cât timp va putea rezista, fiindcă va tăia toţi porcii? Este imposibil aceasta. Fără nici un calcul poţi să vezi chestia asta. Şi după aceea le-am spus: mai gândiţi-vă, mai daţi în sfârşit ceva. A doua zi când mă duc acolo, erau toţi afară, când am sosit eram eu cu Apostol sau cu Chivu şi cu Moghioroş, zic: bună dimineaţa. S-au ridicat, mă rog, erau ei afară, discutau şi zice: ei, uite, ne-am adunat aici o fracţie antiromânească, a spus râzând, aşa, că a luat drept glumă aceasta. De-ar fi numai asemenea fracţii antiromâneşti! Zice, uite, voi aţi sărit la mine aseară, aţi vrut să mă puneţi în genunchi, să recunosc că n-am dreptate. Să ştiţi că lucrurile stau cum v-am spus! Am recalculat şi media tăierilor la voi este de 50-60 kg. Am spus: ei, Nichita Sergheevici, dacă numai după o seară mai mult decât dublu a crescut media, mai

gândiți-vă, mai puneți la punct nițel și sunt convins că nici nu trebuie o seară de calcul și o să ajungeți, dacă nu vă veți apropia de datele noastre. Dar știți ce, noi avem prevăzut în program o adunare cu țăranii. O să vorbiți acolo și întrebați așa pe țărani: mă, fraților, ce v-ați apucat voi, tăiați porcii în medie la 25 de kg? Gospodari sunteți voi? Așa o fi? Să vedeți ce-o să spună! Zice, ei, ce mă trimiteți pe mine la țărani?! El avea o doză de șmecherie.

Tov. I.K. Jegalin: Cu mazărea, cu lintea și cu porumbul în special, începând de la Oceanul Înghețat de Nord, el a dat indicația cultivării în pătrat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El a dat peste cap agricultura Uniunii Sovietice. În zonele cerealiere ale Uniunii Sovietice a micșorat suprafața cultivată cu grâu și s-a pus porumb. Cine nu punea porumb, era vai de capul lui. Pentru că trebuia pus și grâu, atunci a împins, a venit cu ideea pământurilor desțelenite și a vrut să rămână în istorie. S-a dus, a băgat o mulțime de bani acolo, muncă, convoaie și pentru ce? Am primit până aici praful ridicat de vântul din regiunile de stepă de acolo, din pământurile desțelenite până în România. Cu rezervele, pentru orice l-ai critica, l-ai critica pentru că nu ține seama de agricultură. Dar așa ceva nu s-a întâmplat. Noi nu cunoaștem asemenea stare de lucruri ca aceea ce s-a întâmplat: a rămas Uniunea Sovietică fără rezerve. Dar știți ce înseamnă asta? E un pericol foarte grav. Asta e Uniunea Sovietică?! Cu România, dacă se întâmplă ceva, nu e cine știe ce, e țară mică, dar Uniunea Sovietică e o mare țară. E o îndatorire a sa, este o situație internațională care poate să se schimbe?! Avem noi rachete, foarte bine, dar dacă nu vom avea pâine e foarte prost. Fără pâine, cât vei spune...

Tov. I.K. Jegalin: Anul trecut a fost pericolul acesta...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Pericolul e mare, foarte mare. Hai să zicem că se poate să strângi cureaua, dar cât o s-o strângi?

Tov. I.K. Jegalin: Cureaua poți s-o tragi, dar nu la cinci găuri. Putea să fie o catastrofă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu vă mulțumesc, tovarășe Jegalin, pentru informații, vă rog să transmiteți tov. Brejnev și a tov. Kosâghin, întregului Prezidiu, mulțumirea noastră pentru informarea aceasta. Vă spun sincer, când am primit telefon, v-aș mărturisi, vă spun cu toată sinceritatea, dar așa a fost, mi s-a tăiat respirația. Și apoi ne dăm seama că e vorba de probleme mult mai grave, serioase, de inventat nu e bine să inventezi, fiind conștienți de lucrurile acestea. Aș putea spune, avem o listă lungă de lucruri care începuseră să devină destul de vulgare, să nu le înțelegem și multe din categoria celor pe care dv. ni le-ați spus din împuternicirea Prezidiului.

Fapt este că el s-a dovedit a fi la înălțimea acelui moment istoric. Meritul acesta istoric vă spun că a fost, aș zice, parcă un instrument neatins de istorie, pentru a pune capăt stărilor acelora periculoase de lucruri care au fost generate de cultul personalității. Însă în continuare nu s-a dovedit să fie la înălțime. Pe de o parte, a umflat foarte mult laturile exterioare ale acesteia, neglijând conținutul, și a ajuns pe calea aceasta mai ceva decât Stalin.

Tov. I.K. Jegalin: Mult mai rău.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Stalin n-a făcut ce făcea el. Deși Stalin era mort, Hrușciov avea frică de el. Asta caracterizează o fire, am înțeles. Am înțeles în mare măsură partea aceasta de a trece la măsuri, de a înlătura tot ce a generat acest cult, fără însă să exagerăm. Și culmea ironiei, cine țipa mai tare? El. Să nu mai fie niciodată ce a fost!

Am spus, eu înțeleg, a fost o perioadă lungă, grea, înăuntrul căreia s-au manifestat cu putere aceste aspecte negative generate de cultul personalității, când oamenii aveau teamă să se pronunțe, când chiar acasă le era frică să spună ceva, când putea să-i afle și putea să-i ia și capul, să înfrunte cu el nenorocirea și atâtea. Azi ferindu-te, mâine ferindu-te, în perioada aceasta pierzi spiritul încrederii în tovarășii de muncă. Citeam: întotdeauna te gândeai dacă vrea

să-ți facă ceva rău ăsta, că prea se ține lângă mine, prea se bagă în mine. N-am să uit niciodată, i-am spus și lui Mikoian o povestire, îmi aduc eu aminte, că a spus Hrușciov când i-a dat Stalin o însărcinare să se ocupe de problemele agriculturii, să țină însă seama că s-ar putea întâmpla ceva, ca să nu fie singur paratrăznet, în cazul în care s-ar dezlănțui fulgere și trăznete la Stalin, dacă ar fi nemulțumit, atunci a atras în comisia aceea și alți conducători. Ne-a vorbit el ceva, ca să-i facă mai greu lui Stalin să treacă la vreo represiune față de el. Dar ce înseamnă asta? Asta înseamnă că Hrușciov, la nivelul la care se găsea, se gândea să ia măsuri de apărare a securității sale. Eu i-am spus tov. Mikoian: ce să mai spunem de cei care erau sub nivelul lui?

Zice: ce să fac? Ce-au făcut cei de la Riazan.

Tov. I.K. Jegalin: Au dat în microfoane.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acesta e un fenomen, nu e o glumă. Aceasta într-o perioadă lungă, lungă. Sigur, tov. Mikoian, dacă între tovarăși este așa o situație, să aveți dv. încredere în noi, românii ăștia? Spuneți-i lui Hrușciov să aibă mai multă încredere. Poate să fie între noi – i-am spus lui Mikoian – deosebiri de păreri asupra unora sau altora din probleme, însă nu trebuie să ne certăm. Noi nu impunem nimănui, nici nouă nu ne place să ne impună nimeni. Trebuie să fie relații curate, deschise și sincere. Eu am să încep să mă feresc de dumneata și dumneata de mine. A fost la el această tendință. Sigur, Hrușciov s-a dovedit a fi la înălțimea acestui moment istoric, însă în continuare el a ajuns pe aceeași linie pe care el o critica. În timpul lui Stalin eu n-am văzut așa un dezmăț.

E greu pentru mine și pentru noi ce am spus acuma, eu am spus, mă rog, în măsura în care ne-am bucurat de încrederea arătată. Și pe noi ne-au frământat lucrurile acestea; nu ne era indiferent ce se întâmplă.

Tov. I.K. Jegalin: Tov. Brejnev a spus că intenționează ca problemele internaționale să rămână așa cum au fost, că o serie întreagă de probleme să le discute cu dvs. Nu se grăbește, însă personal vă va întâlni pentru a trata situația internațională, pentru a discuta împreună. Linia noastră este clară, însă sunt anumite greșeli care trebuie discutate și retractate. El s-a exprimat despre o întâlnire personală cu dv., cu secretarii C.C., pentru ca să se rezolve aceste probleme.

[...]

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Avea și relații foarte strânse în armată? Armata cum se prezintă?

Tov. I.K. Jegalin: De aceea foarte complicat a fost, că avea relații strânse. Când noi am zdrobit primul grup antipartinic, ne era frică. Ziceam: cu cine o să fie armata? Beria era în fruntea armatei și alții în acea perioadă, însă partidul a fost călit și a învins.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Neamurile, neamurile "comanda armatei" [?].

Tov. Chivu Stoica: E mâna partidului.

Tov. I.K. Jegalin: S-a hotărât să se raporteze la adunările de partid, membrilor de partid și să se traseze sarcini concrete de ridicare a economiei naționale. Scopul principal era să mergem înainte. Totul a fost în unanimitate și armata era prezentă la plenară, iar în spatele meu era Konev. Totul a fost unanim. Sunt foarte bucuros și vă rog să transmiteți C.C., partidului, așa cum a fost cu Molotov, Kaganovici, așa cum am fost atunci unanimi și de data aceasta C.C. a fost unanim. Deși primii secretari ai C.C. erau acolo, toți au fost unanimi. Din moment ce și-a permis o încălcare, indiferent cine este trebuie dat la o parte, așa, cu forța. Uite, așa s-a petrecut!

[...]

Tov. Gh. Apostol: Și la noi aici, când a venit la Consiliul de Stat, s-a purtat așa, ca un stăpân.

În programul de vizită era prevăzut să meargă și la Constanța. Acolo însă n-a mai vrut să treacă în revistă garda de onoare a marinarilor noștri.

Tov. I.K. Jegalin: Când programul a fost coordonat şi urma să meargă la Craiova, nu vroia să mai meargă. Eu i-am spus: vă aşteaptă poporul, cum se poate? Sunteţi conducătorul delegaţiei, primul secretar al C.C. al P.C.U.S. Poporul o să aştepte pe Hruşciov şi ce o să zică când îl vor vedea pe Grişin. Cine-i Grişin? Poporul vrea să-l vadă pe Hruşciov. Cum aşa?

Tov. N. Ceauşescu: El a fost de acord să fie un miting acolo.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La Constanţa, ne-a spus: ce, vreţi să-mi arătaţi că aveţi marinari? Uniunea Sovietică are de o mie de ori mai mulţi marinari. Era acolo bietul Vâlcu, care este un tovarăş foarte bun, şi i-am spus să dea dispoziţie să nu se facă absolut nici o mişcare, nimic, şi să-l conducem direct la maşină.

Am vrut să-i arătăm Mamaia. Se uita aşa, numai pe sub borul pălăriei.

Era furios, dar nu ştiu de ce, nu ştiam ce are. Fantastic! Cum a intrat pe teritoriul nostru se vedea că are ceva cu noi. Zic atunci, ce s-a întâmplat?

S-a dus la Griviţa, la cantină, unde a spus: Uite, acum s-au pus feţe de masă pe mese, pentru că am venit eu aici. Săracul director, se înroşeşte, se uită la el şi spune: nu, nu, tovarăşe Hruşciov, întotdeauna este aşa.

Tov. I.K. Jegalin: Această durere s-a întâmplat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: La Craiova am avut într-adevăr o dispută. Acolo, ai noştri spuneau: avem în prezent o producţie de atâtea locomotive, aşa se eşalonează, cam atâta în final, iar el spune: ei, asta-i producţie? Apoi, o locomotivă Diesel nu este un aparat de radio sau nişte lucruri mărunte. Aceasta este o maşină complicată, complexă. Pe parcurs i se mai arată cutare, cutare şi ajunge într-o secţie unde se bobinau transformatorii. O dată, cum stătea cu pălăria pe ochi, a deschis ochii mari şi spune: aceasta este producţie meşteşugărească. În celelalte locuri aveam aparatura cu care se montau locomotivele, era un flux tehnologic frumos. Erau linii aduse din afară. Aici se bobinau transformatori de mare putere. Eu sunt de meserie şi îmi dau seama că atunci când înfăşori sârma izolată, asta nu merge ca la şuruburi. Când faci şurubul, pui metalul aici şi iese şurubul, ca la moară. Aici se lucrează cu foarte mare atenţie. Nu este o piesă de metal pe care o pui într-o menghină, o lucrezi, o păsueşti acolo. Aici, numai dacă undeva n-ai lucrat cum trebuie, capeţi o străpungere, ai stricat un lucru la care ai lucrat o lună de zile. Aici a găsit el, lăcătuşul de mină, că este o producţie meşteşugărească – el, care ştie de toate, şi cum se mulge vaca şi cât lapte trebuie să dea vaca dacă o mulge nu ştiu cum. M-am gândit, să-i zic ceva? Este inutil. Îl las aşa.

Ajungem la miting. A luat cuvântul acolo Grişin, au luat cuvântul şi de-ai noştri. Acolo i se aduce lui Hruşciov o cutie, o machetă cu locomotiva, aşa ceva din tablă, făcută cadou de oamenii de acolo. O ia în mână, se vede că era grea, aşa, şi zice: ce şmecherie românească o mai fi şi asta? Ca să vezi.

Tov. I.K. Jegalin: Muncitorii au venit cu inima deschisă să facă acest cadou, şi el ce a răspuns?

Tov. Chivu Stoica: El avea şi metode de intimidare faţă de noi. Vă aduceţi aminte, la discuţii, unde a spus: ce credeţi, zice, noi putem să luăm măsuri să înăbuşim orice iniţiativă economică.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Acum, eu să vă spun drept, am crezut că se referă la ţările capitaliste. Nici nu ne-ar fi trecut prin cap cum poate să se refere la noi, chiar când poporul îl vede. Noi am avut o discuţie între noi, aproape ne-am certat: cum, de unde asta? Eu n-am înţeles? Era şi Maurer acolo şi nu numai Maurer, mai erau şi alţii. Se referea la hotărârile pe linie de C.A.E.R., dar era clar că spunea despre noi. Pot să mă supăr cu dumneata, se întâmplă, este omenesc, dar de ce să mă apuc să te ameninţ pe dumneata? Dar unde am ajuns?! Asta este chiar de neînţeles.

Tov. Chivu Stoica: Asta era după şedinţa C.A.E.R, unde spusese: Parcă văd că nu o să se realizeze nimic din ce s-a discutat. La urma urmei, putem să intimidăm, să înăbuşim orice iniţiativă pe linie economică!

Tov. Gh. Apostol: În legătură cu industrializarea, spunea că o să se facă investiţii în fabrici mari, că o singură ţară nu poate aşa ceva. Ori, acest lucru poate să-l facă economia oricărei ţări.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Avea ieşiri din astea. Dacă nu erau de acord cu el, era capabil să se răzbune. [...] El avea ambiţii. Deja începusem să ne dăm seama că suferea, cum se numesc aceştia care sunt predestinaţi, care simt că sunt predestinaţi?

Tov. I.K. Jegalin: El era obişnuit ca în orice ţară mergea, să comande.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Îmi aduc aminte când am discutat şi zicea: ce, eu nu vreau să mor un comunist prost!

Tov. N. Ceauşescu: În 1963, când am discutat cu el la Snagov.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Zicea: ce, eu nu vreau să mor un comunist prost! Dar nu i-a spus nimeni asta. Aici nu este vorba de prost sau deştept. Chiar şi atunci când tovarăşii tăi au un alt punct de vedere, de ce trebuie să sari, să te superi?

[...]

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 64/1964, f. 1-24.

37. **1964 octombrie 19.** Notă a ambasadorului R.P.R. la Moscova adresată ministrului Afacerilor Externe, Corneliu Mănescu, privind convorbirea dintre delegaţia guvernamentală şi de partid condusă de I.Gh. Maurer şi N.S. Hruşciov din 27 septembrie 1964[248].

AMBASADA
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
MOSCOVA

COPIE Nr. ...
STRICT SECRET

Nr. 652
Anexe: 4 file

Tovarăşului Corneliu Mănescu
Ministrul Afacerilor Externe

Pentru stricta dvs. informare, vă trimitem alăturat o scurtă notă privind convorbirea dintre delegaţia guvernamentală şi de partid condusă de tovarăşul I.Gh. Maurer şi N.S. Hruşciov din 27 septembrie 1964.

După câte ne este cunoscut, conducerea de partid şi de stat a fost informată asupra acestei convorbiri direct de către delegaţie.

AMBASADOR

---

[248] Documentul conţine două rezoluţii: **Rezoluţia tov. ministru C. Mănescu:** t. E. Bodnăraş, vă rog să indicaţi dacă să multiplicăm pentru Bir. Politic. 19 octombrie 1964; **Rez. tov. vicepreşedinte E. Bodnăraş:** Tov. Mănescu. Întrucât intreaga discuţie a fost cuprinsă într-o notă care se află la Secretariatul C.C. cred că e necesar ca prezenta notă să fie trimisă tov. Păcuraru spre a fi ataşată dosarului respectiv. 20 octombrie 1964.

ss. N. Guină

Notă
privind convorbirea dintre delegaţia guvernamentală şi de partid condusă de tovarăşul I.Gh. Maurer şi N.S. Hruşciov din 27 septembrie 1964

Delegaţia guvernamentală şi de partid condusă de tovarăşul I.Gh. Maurer, care în drum spre Pekin s-a oprit la Moscova pentru câteva ore, a fost invitată la o masă de către N.S. Hruşciov.

Din partea delegaţiei române au mai participat tovarăşii: E. Bodnăraş şi P. Niculescu - Mizil.

Din partea sovietică: A.N. Kosâghin, V.P. Mdjavanadze, V.V. Kuzneţov, L.N. Tolkunov şi E.D. Karpeşcenko (traducător).

Din partea ambasadei R.P.R. au fost prezenţi tovarăşii: T. Sinu şi G. Marin (traducător).

Prânzul a fost organizat la Casa de recepţii a C.C. al P.C.U.S. şi Consiliului de Miniştri la orele 15,00, după care a urmat o convorbire până la orele 20,00.

În timpul mesei şi convorbirii au fost abordate următoarele probleme:

1. N.S. Hruşciov a prezentat o situaţie a recoltei agricole din acest an, citând date caracteristice pentru toate republicile unionale şi pe unele regiuni.

A vorbit de o producţie foarte bună de grâu, menţionând suprafaţa însămânţată anul acesta s-a obţinut o recoltă record.

În 1964, U.R.S.S. nu va mai importa grâu, iar în decursul viitorilor patru ani speră să realizeze o rezervă de stat egală cu consumul pe un an.

2. Tovarăşul I.Gh. Maurer a relatat despre începerea lucrărilor la hidrocentrala de la Porţile de Fier, arătând că o delegaţie română de specialişti urmează să vină în U.R.S.S. în prima parte a lunii octombrie a.c. pentru tratative privind achiziţionarea de utilaje. A.N. Kosâghin, intervenind în discuţie, a spus că ei sunt pregătiţi pentru începerea acestor tratative.

3. N.S. Hruşciov a vorbit despre vizita pe care a făcut-o la un poligon experimental pentru armele noi. Fără să dea detalii a relatat despre o nouă armă de apărare pusă la punct în ultimul timp de către specialiştii sovietici.

4. Comentând cu Mdjavanadze concediul de odihnă pe care acesta l-a făcut în R.P.R., tovarăşul I.Gh. Maurer - adresându-se lui V.V. Kuzneţov - i-a reproşat că nu dă curs invitaţiilor de a veni la odihnă în ţara noastră. N.S. Hruşciov, intervenind în discuţie, a recomandat lui Kuzneţov, să răspundă favorabil acestor invitaţii.

5. Problema litigiilor teritoriale şi de frontieră cu R.P. Chineză a constituit o mare parte din expunerea lui N.S. Hruşciov - după terminarea mesei. El a arătat că înainte de a se publica în "Pravda" discuţia lui Mao Tze-dun cu socialiştii japonezi şi articolul redacţional privind poziţia U.R.S.S., guvernul sovietic s-a adresat printr-o notă guvernului chinez în care a cerut confirmarea exactităţii relatărilor din presa japoneză.

Răspunsul primit - a continuat N.S. Hruşciov - lăsa să se înţeleagă că relatările presei japoneze corespund realităţii.

Prezentând problema conflictului teritorial ca o problemă ce a ajuns într-un stadiu de mare încordare (N.S. Hruşciov a vorbit despre numeroase încălcări de frontieră şi de concentrarea unor forţe militare chineze pe unele porţiuni ale graniţelor cu U.R.S.S.), şeful guvernului sovietic a precizat că dacă partea chineză ar privi în mod realist lucrurile, renunţând la cererea de a se include în convenţia ce s-ar încheia a unei formule care să stipuleze caracterul inechitabil al acordurilor încheiate de ţarism, partea sovietică ar fi dispusă să trateze unele corectări ale demarcaţiilor actualei frontiere cu R.P. Chineză.

N.S. Hruşciov a făcut istoricul unor regiuni de graniţă ale U.R.S.S. învecinate cu China, evocând discuţiile avute în trecut în diferite ocazii cu conducătorii chinezi, printre care şi despre problema Mongoliei.

Vorbind despre referirile din discuţia lui Mao Tze-dun cu socialiştii japonezi la teritoriile poloneze şi germane, N.S. Hruşciov a subliniat inactualitatea unor asemenea probleme. Este de menţionat că, vorbind despre unele animozităţi ce s-ar crea în relaţiile dintre bieloruşi, ucraineni şi polonezi - pe de o parte, sau între nemţi şi polonezi - pe de altă parte, spre deosebire de alte ocazii şeful guvernului sovietic nu a amintit nimic despre R.S.S. Moldovenească.

Referindu-se la activitatea comisiei mixte sovieto-chineze pentru problemele de frontieră, N.S. Hruşciov a spus că, după întreruperea lucrărilor, nu s-a stabilit data reluării lor.

6. Tovarăşul I.Gh. Maurer a început să relateze despre vizita delegaţiei guvernamentale române în Franţa şi discuţia avută cu De Gaulle, subliniind că obiectivul principal l-a constituit relaţiile economice dintre cele două ţări. A fost abordată de asemenea şi problema coexistenţei paşnice. Întrerupându-l, N.S. Hruşciov a spus: "Iată, când voi românii vorbiţi despre coexistenţa paşnică, chinezii nu zic nimic; dacă eu vorbesc despre coexistenţa paşnică sunt imediat atacat de către ei. Spuneţi-ne şi nouă care este secretul tacticii dvs., cum aţi reuşit să-i băgaţi în buzunar pe chinezi".

N.S. Hruşciov a vorbit în continuare despre campania propagandistică a chinezilor îndreptată contra conducerii P.C.U.S. şi statului sovietic, despre diversele acuzaţii aduse şi despre necesitatea de a se răspunde cu fermitate acestor atacuri. În acest context el a amintit că în ultimul timp conducerea P.C.U.S. este acuzată de intenţia de a duce tratative cu R.F.G. în dauna R.D.G. "Este oare posibil să nu se răspundă unor asemenea acuzaţii", a întrebat N.S. Hruşciov?

Tovarăşul I.Gh. Maurer a arătat că trebuie văzut ce fel de acuzaţii sunt aduse şi analizat dacă merită răspuns. "De exemplu - a spus el - nu merită să dai un răspuns la o asemenea problemă cum ar fi afirmaţia că în U.R.S.S. s-ar restaura capitalismul, când toată lumea cunoaşte că U.R.S.S. construieşte comunismul".

Intervenind în discuţie, Kosâghin a încercat să argumenteze necesitatea de a răspunde la toate problemele pe care le ridică conducătorii chinezi. El a spus printre altele: "Cum aţi proceda dvs. dacă la graniţele României s-ar agita anumite lucruri?". Tovarăşul I.Gh. Maurer a răspuns: "Desigur că am analiza cu toată atenţia situaţia creată şi dacă va fi cazul am lua măsurile corespunzătoare".

N.S. Hruşciov a reluat discuţia, afirmând că "voi puteţi să fiţi împotriva polemicii publice, pentru că pe voi nu vă atacă chinezii. Vă spun eu care este secretul; chinezii au un plan tactic care prevede ca R.P.U., R.P.P., R.P.R. şi R.D.G. să fie lăsate de o parte, focul urmând fi concentrat asupra U.R.S.S., a P.C.U.S. şi îndeosebi asupra persoanei mele".

7. În legătură cu problema consfătuirii reprezentanţilor partidele: comuniste şi muncitoreşti, N.S. Hruşciov a subliniat necesitatea convocării acesteia, arătând că nu se pune problema excluderii vreunui partid, ci a elaborării unui nou document programatic al mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. De altfel, a spus el, nici nu există un asemenea for din care ar putea fi exclus vreun partid, iar documentul care s-ar elabora nu ar fi altceva decât o continuare a Declaraţiei din 1960, semnată, printre altele şi de către P.C. Chinez.

Tovarăşii I.Gh. Maurer şi E. Bodnăraş au expus punctul de vedere al partidului nostru, subliniind că manifestarea unei griji deosebite, calm şi înţelepciune în tratarea problemelor ar putea contribui după părerea lor la unele schimbări din partea P.C. Chinez. S-a reliefat existenţa unor elemente noi în această privinţă, cum ar fi spre exemplu noţiunea şi conţinutul comunei populare, acceptarea principiului coexistenţei paşnice în unele comunicate semnate

de guvernul chinez cu conducătorii unor state din Asia şi Africa, revederea căilor şi metodelor industrializării socialiste.

În acest context s-a apreciat că, deşi invitarea unei delegaţii sovietice la festivităţile celei de a 15-a aniversări a R.P. Chineze - din câte a relatat N.S. Hruşciov - a fost făcută într-o formă nu tocmai potrivită, conducerea P.C.U.S. a dat dovadă de înţelepciune politică trimiţând o delegaţie la Pekin.

8. Afirmând că P.M.R. şi guvernul R.P.R. şi-a însuşit teoria chineză a bazării pe forţele proprii în construirea economiei socialiste, N.S Hruşciov a spus că el nu are nimic împotrivă şi a dat ca exemplu perioada în care U.R.S.S. era singura ţară socialistă.

El a spus că nu înţelege spre exemplu poziţia coreenilor, care teoretic susţin aceiaşi idee, dar practic în relaţiile economice bilaterale cu U.R.S.S. ar reclama necesitatea ajutorului, propunând schimburi comerciale nu în egală măsură avantajoase ambelor părţi. A relatat în continuare, că înţelege ca relaţiile dintre ţările socialiste să se bazeze pe principiul egalităţii şi avantajului reciproc şi că conducerea P.C.U.S. a făcut multe pentru a înlătura practica greşită din perioada lui Stalin. A exemplificat cu Sovromurile care - a spus el - "vă scot pe voi românii din sărite când auziţi despre ele".

9. N.S. Hruşciov a spus că o perioadă de timp va lipsi din Moscova, întrucât va merge la Gagra pentru a definitiva raportul pe care urmează să-l prezinte la plenara C.C. al P.C.U.S. ce ar urma să aibă loc în a doua jumătate a lunii noiembrie sau începutul lunii decembrie a.c.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 55/1964, f. 1-5.

38.

1964 octombrie 29. Notă asupra convorbirii telefonice dintre L.I. Brejnev şi Gh. Gheorghiu-Dej cu privire la oportunitatea unei întâlniri exploratorii între reprezentanţi ai P.C.U.S. şi P.C. Chinez.

Notă asupra convorbirii telefonice dintre tov. L.I. Brejnev şi tov. Gh. Gheorghiu-Dej din ziua de 29 octombrie 1964, orele 19, 00.

Tov. Brejnev a comunicat că în ziua de 28 octombrie a.c., tov. Cervonenko[249], ambasadorul U.R.S.S. la Pekin a fost primit de tov. Ciu En-lai, cu care ocazie a avut loc o convorbire. Tov. Ciu En-lai, referindu-se la telegrama de felicitare pe care conducerea de partid şi de stat chineză a transmis-o tov. L.I. Brejnev şi A.N. Kosâghin cu prilejul alegerii lor în funcţii, a subliniat că în aceste felicitări se spune că P.C.C. întotdeauna s-a pronunţat şi se pronunţă pentru coeziunea celor două partide ale noastre (P.C.U.S. şi PC.C.) pe baza marxism-leninismului şi a internaţionalismului proletar.

El a spus că conducerea P.C.C. ar dori foarte mult să aibă contacte pe linie de partid şi de stat. În legătură cu aceasta, C.C. al P.C.C. a propus:

1. C.C. al P.C.C. ar putea trimite în U.R.S.S. o delegaţie de partid şi de stat cu prilejul aniversării Marii revoluţii Socialiste din Octombrie.

---

[249] S.V. Cervonenko (1915-?) – om politic sovietic; şef de secţie în cadrul C.C. al P.C. din Ucraina (1951-1956), secretar al C.C. al P.C. din Ucraina (1956-1959), ambasador al U.R.S.S. în China (1959-1965), ambasador al U.R.S.S. în Cehoslovacia (1965-1973), în Franţa (1973-1982); din 1982, şef de secţie în C.C. al P.C.U.S.

2. Dacă realizarea acestei propuneri ar fi dificilă, atunci C.C. al P.C.C. ar fi bucuros să salute la Pekin o delegaţie de tovarăşi de răspundere din partea sovietică – cu caracter deschis sau confidenţial.

3. Dacă ambele propuneri vor fi considerate inoportune, atunci C.C. al P.C.C. va fi gata să asculte propunerile părţii sovietice.

Ciu En-lai a spus: noi dorim contacte şi să mergem pas cu pas.

Azi la ora 16,00 a fost chemat din nou tov. Cervonenko la tov. Ciu En-lai, care i-a spus că ar dori, în continuarea propunerii făcute, să concretizeze unele propuneri şi anume:

- în primul rând, dacă va fi primită propunerea C.C. al P.C.C. de a trimite o delegaţie la Moscova cu prilejul zilei de 7 Noiembrie, atunci delegaţia chineză va fi condusă de Ciu En-lai.

- în al doilea rând, partea chineză, cu titlul de sfat, face propunerea părţii sovietice să invite la această sărbătoare reprezentanţii tuturor ţărilor socialiste, cu excepţia R.S.F. Iugoslavia.

Tov. Brejnev a subliniat că propunerea cu Iugoslavia s-a pus ca un sfat şi nu ca o condiţie.

- în al treilea rând, tov. Ciu En-lai a spus că despre aceasta au încunoştinţat conducerile partidelor din ţările socialiste, cu excepţia Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia.

Tov. Brejnev a întrebat dacă conducerea P.M.R. a primit această comunicare, la care tov. Gh. Gheorghiu-Dej a răspuns că deocamdată nu s-a primit.

Tovarăşii chinezi au exprimat dorinţa ca P.C.U.S. să manifeste iniţiativa în legătură cu invitarea la Moscova a celorlalte ţări socialiste, că speră că partidele frăţeşti vor sprijini propunerea de a veni la Moscova cu scopul de a saluta propunerea sovietică şi guvernul U.R.S.S. cu prilejul acestei sărbători.

Tov. Brejnev a comunicat în continuare că C.C. al P.C.U.S. a dezbătut această comunicare. Noi nu ştim ce scopuri îşi propune C.C. al P.C.C. cu această iniţiativă, dar considerăm că ar trebui să încercăm să folosim această propunere pentru folosirea de contacte.

După părerea noastră, a spus tov. Brejnev, din variantele propunerii cea mai acceptabilă ar fi sosirea delegaţiei chineze la Moscova.

Am dori să ne sfătuim cu dv. acum, pentru a se face apoi o invitaţie oficială să se trimită o delegaţie la Moscova.

Dacă dv., tovarăşe Dej, şi tovarăşii dv. consideraţi că realizarea acestui pas ar fi util, atunci după părerea noastră ar fi extrem de important ca la 7 Noiembrie să vină delegaţii şi din alte ţări socialiste.

Am fi bucuroşi să primim o delegaţie şi din partea P.M.R.

Dacă propunerea cu 7 Noiembrie va fi sprijinită, am considera necesar să invităm şi din R.S.F. Iugoslavia o delegaţie, dar n-am invita o delegaţie din R.P. Albania, pentru că considerăm că nu s-au copt încă condiţiile pentru aceasta. În încheiere, tov. Brejnev a transmis salutări tovarăşilor din conducerea P.M.R.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej i-a răspuns că consideră util să se meargă în întâmpinarea propunerii C.C. al P.C.C. pentru a se realiza contacte. De altfel, şi chinezii caută de mult calea de stabilire a unor astfel de contacte.

În ce priveşte delegaţia P.M.R., primim cele comunicate ca o invitaţie şi vom informa Biroul Politic, care va hotărî asupra componenţei delegaţiei P.M.R.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a transmis salutări tuturor tovarăşilor din conducerea P.C.U.S.

*

La scurt timp după terminarea convorbirii, tov. Gh. Gheorghiu-Dej l-a chemat din nou la telefon pe tov. Brejnev şi i-a comunicat următoarele:

Ne-am consultat cu membrii Biroului Politic asupra celor ce ne-aţi comunicat. Biroul nostru Politic salută cele ce ne-aţi adus la cunoştinţă. În ce priveşte invitarea tuturor ţărilor socialiste, noi sprijinim hotărârea dv. de a invita şi Iugoslavia. În acelaşi timp, v-am propune să reflectaţi şi asupra invitării Albaniei. Noi considerăm că ar fi just ca şi Albania să fie invitată. Dacă tovarăşii albanezi nu vor accepta invitaţia, este treaba lor. Să nu le dăm prilej de speculaţii. Dar este bine să-i invitaţi. Desigur, exprimăm această părere ca un sfat.

Tov. Brejnev a răspuns că ei vor reflecta asupra acestei propuneri şi mâine ne va trimite comunicări suplimentare.

În acelaşi timp, el a pus problema unei întâlniri cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej s-a referit la situaţia sa, care le este cunoscută, arătând că urmează să rediscutăm această problemă şi să stabilim când şi cum să aibă loc o astfel de întâlnire.

29 octombrie 1964

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 64/1964, f. 31-34

39. **1964 noiembrie 5.** Notă cu privire la discuţiile purtate de delegaţia de partid şi guvernamentală a R.P. Române care a vizitat Moscova cu prilejul celei de a 47-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Notă

despre discuţiile avute cu Melnikov şi Dgheorghiţa[250], în drum spre Moscova

În ziua de 5 noiembrie 1964, delegaţia a sosit la Ungheni unde a fost întâmpinată de: Bodiul[251], prim-secretar al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească; Dgheorghiţa, preşedintele Consiliului de Miniştri al R.S.S. Moldoveneşti; Melnikov, secretar II al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească; Leaşcenko, preşedinte al Sovietului Suprem al R.S.S. Moldoveneşti; Rusu, secretar al Comitetului de partid Ungheni şi E.D. Karpeşcenko, lucrător la Secţia Externă a C.C. al P.C.U.S.

[250] Aleksandr Filipovici Dgheorhiţa (1911-?) – membru al Comisiei Bugetare al Sovietului Naţionalităţilor, vicepreşedinte, apoi preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.S.S. Moldoveneşti

[251] I.I. Bodiul (n. 1918) – om politic sovietic; controlor al Consiliului pentru colhozuri de pe lângă guvernul U.R.S.S. pentru R.S.S. Moldovenească (din 1948); prim-secretar al Comitetului raional de partid Chişinău (1951-1952), director al Casei agronomilor a Republicii Moldova (1952-1954), secretar raional de partid (1954-1958), instructor al secţiei organizatorice a C.C. al P.C.U.S. (1958-1959); al doilea secretar (din 1959), apoi prim-secretar al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească (din 1961), vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. (1980-1985), membru al C.C. al P.C.U.S. (1961-1986).

În tren, până la Chişinău, delegaţia a fost însoţită de Melnikov şi Dgheorghiţa. De asemenea, delegaţia a fost însoţită de la Ungheni până la Moscova de Karpeşcenko.

În tren, Melnikov în principal, precum şi Dgheorghiţa şi Karpeşcenko, după un schimb de cuvinte protocolare, au adus în discuţie chestiunea schimbărilor în conducerea de partid şi de stat a Uniunii Sovietice. Melnikov a subliniat în repetate rânduri că aceste schimbări au fost făcute respectându-se normele şi principiile democratice de conducere. El a spus că a avut loc o şedinţă a Prezidiului în ziua de 12, 13 şi 14 octombrie dimineaţa. La această şedinţă, Hruşciov, chemat de la Piţunda, a venit în ziua de 12 octombrie, în jurul orei 13,00. El a condus şedinţa Prezidiului. De câteva ori, Melnikov a subliniat că şedinţa s-a desfăşurat sub preşedinţia lui Hruşciov, care a dat cuvântul celor ce vorbeau şi că aceasta vorbeşte de respectarea regulilor democratice.

În ziua de 14 octombrie, seara, a avut loc plenara Comitetului Central. La întrebarea dacă la plenară au avut loc discuţii, el a arătat că au fost intervenţii din partea participanţilor la plenară. Melnikov a spus că Hruşciov, în şedinţa Prezidiului, a dat diferite replici celor ce luau cuvântul, Hruşciov crezând că, convocându-se plenara, se va repeta situaţia din 1957. Însă până la urmă Hruşciov şi-ar fi făcut autocritica şi ar fi spus că în situaţia dată el nu mai poate conduce partidul şi guvernul, chiar dacă i s-ar acorda această încredere. Ulterior, în discuţii, atât Melnikov cât şi Karpeşcenko au subliniat în repetate rânduri că toate aceste schimbări au fost primite în interiorul ţării fără nici un fel de complicaţii, liniştit, că peste tot oamenii au înţeles aceste schimbări.

În continuare, Melnikov a spus că principalele cauze ale acestei schimbări stau în greşelile lui Hruşciov în politica internă, nu în problemele politicii externe. Foarte pe larg el a vorbit despre încălcarea principiului muncii colective, care ar fi fost una din cauzele de bază ale greşelilor. El a relatat că Hruşciov încălca practica muncii colective, îndeosebi din 1961 el hotăra de unul singur, fără consultarea Prezidiului. Problemele importante erau rezolvate fără o studiere prealabilă, fără a se da timp membrilor Prezidiului să studieze; astfel, Hruşciov elabora diferite propuneri, diferite memorii adresate Prezidiului Comitetului Central, materiale groase care erau difuzate cu două ore înainte de şedinţă, în aşa fel încât în timpul şedinţei membrilor Prezidiului, uneori fiindu-le jenă să spună că n-au citit materialul, spuneau că nu au obiecţii la propunerile prezentate şi se luau hotărâri. Aceasta era numai formal o muncă colectivă, însă în practică ea era încălcată. Hruşciov respingea părerile celorlalţi membri ai Prezidiului. Astfel, încă în iunie 1964 el a făcut o propunere de a se constitui secţii politice în agricultură, pe ramuri de producţie, propunere asupra căreia unii membri ai Prezidiului au avut observaţii. I s-ar fi arătat lui Hruşciov, ca argument împotriva acestei propuneri, că ea nu poate fi aplicată, întrucât seamănă cu ceea ce au chinezii. Cu toate acestea, acum el a repus această problemă sub altă formă.

De asemenea, a fost dat exemplu ideea lui Hruşciov de a se face un plan de 7-8 ani, în locul planului de 5 ani, ceea ce s-a făcut fără consultarea Prezidiului.

Hruşciov - a arătat Melnikov - jignea pe membrii Prezidiului. Astfel, el a dat exemplul lui Kosâghin care a fost beştelit de Hruşciov, făcut "băieţaş", "nu se pricepe la agricultură", deoarece Kosâghin a dat un telefon celor din Kazahstan spunându-le să dea statului mai mult grâu. La aceasta, Dgheorghiţa a adăugat că el jignea pe membrii Prezidiului, cât şi ţările socialiste. Aici s-a arătat că şi în România Hruşciov a căutat să impună puncte de vedere neîmpărtăşite de conducerea de partid în legătură cu cultivarea porumbului.

Melnikov a mai arătat că Hruşciov jignea oamenii de ştiinţă, că la un moment dat ar fi spus să se dizolve Academia de Ştiinţe şi să se ducă la dracu'.

De asemenea, s-a relevat marea deosebire între vorbe şi fapte pe care oamenii din Uniunea Sovietică o observau. S-a dat exemplul agriculturii, despre care s-a vorbit foarte

mult, dar nu s-au întreprins în acelaşi timp măsuri şi nu au fost obţinute rezultate; acelaşi lucru şi în domeniul nivelului de trai, unde s-a arătat că veniturile au rămas ani de-a rândul la acelaşi nivel, în schimb preţul la produsele alimentare îndeosebi au crescut. Aceasta nemulţumeşte foarte mult oamenii.

Una din criticile aduse lui Hruşciov a fost în legătură cu desele reorganizări ale conducerii economiei. Acestea împiedicau continuitatea în muncă, sustrăgeau cele mai bune cadre; a fost criticată împărţirea comitetelor de partid în comitete de partid pentru industrie şi agricultură.

La întrebarea dacă aceste probleme au fost mai înainte discutate în conducere, Melnikov a spus că lucrurile s-au copt mai de mult, că încă înainte au avut loc discuţii pe diferite probleme, de mult se ducea lupta în cadrul Prezidiului şi au avut loc ciocniri, îndeosebi între Hruşciov şi Kosâghin.

A fost criticată practica de a se convoca plenarele lărgite ale Comitetului Central, unde participau 2000-5000 oameni, deoarece această practică împiedica C.C. să desfăşoare o muncă efectivă, să se dezbată în mod aprofundat şi critic problemele, plenarele C.C. fiind înlocuite cu adunări de paradă. Hruşciov făcea acest lucru .în mod conştient, deoarece îşi dădea seama că în Prezidiu sunt păreri diferite şi nu vroia să dea posibilitatea ca aceste păreri să-şi găsească ecoul în discuţiile din cadrul plenarelor C.C. Melnikov a arătat că la plenara C.C. al P.C.U.S. din octombrie 1964 s-a adoptat o hotărâre. În această hotărâre s-a subliniat consecvenţa partidului, în ce priveşte înfăptuirea hotărârilor Congreselor XX, XXI şi XXII. De asemenea, în hotărâre se arată că Hruşciov a avut merite în înfăptuirea acestor hotărâri, dar că s-a abătut de la aceste hotărâri, a săvârşit greşeli. Sigur, - a spus Melnikov - în greşelile acestea şi-a spus cuvântul şi vârsta. După adoptarea hotărârii s-a pus problema publicării ei şi s-a hotărât să se publice numai fragmentul în care este vorba de sănătatea şi vârsta lui Hruşciov. Melnikov a arătat că se pune problema îndreptării greşelilor lui Hruşciov, însă aceasta se va face în mod treptat, fără grabă, confruntându-se fiecare hotărâre cu practica, cu rezultatele date de practică.

Asupra acestor probleme au fost informaţi toţi membrii de partid. Melnikov a spus: "toţi membrii de partid", iar Karpeşcenko de două ori a repetat că "activul de partid, fără a se face dezbateri".

Melnikov a subliniat de câteva ori că scoaterea lui Hruşciov încă în timpul vieţii sale arată marea forţă a P.C.U.S., arată că anii luptei împotriva cultului personalităţii lui Stalin nu au fost zadarnici. Cultul personalităţii lui Stalin a fost criticat după moartea acestuia, dar cultul personalităţii lui Hruşciov a fost criticat încă în timpul vieţii sale şi în aceasta constă forţa partidului.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 3-6

40. **1964 noiembrie 5.** Notă cu privire la informarea făcută în drum spre Moscova de E.D. Karpeşcenko.

Notă

În ziua de 5 noiembrie 1964, în drum spre Moscova, E.D. Karpeşcenko, lucrător în cadrul Secţiei Externe a P.C.U.S., ne-a informat următoarele:

Hruşciov a fost chemat în ziua de 12 octombrie 1964 de la Piţunda. A sosit la Moscova în jurul orei 13,00. De obicei, când sosea de undeva, era întâmpinat de membrii Prezidiului Comitetului Central. De data aceasta a fost întâmpinat de către Semiceastnâi, şeful Securităţii. În afara maşinii "Ceaika" cu care a mers Hruşciov, erau două Volgi. În prima Volgă era o echipă de pază, alta decât cea a lui Hruşciov, şi abia în cea de-a doua

Volgă era paza lui Hruşciov. Hruşciov era supărat că nu a văzut pe cei din Prezidiul Comitetului Central şi a spus că vrea să meargă acasă. Semiciastnâi i-a spus că este aşteptat la Prezidiu şi l-a dus la Prezidiul C.C., care era deja adunat în şedinţă şi discutase despre problema Hruşciov. Acolo paza personală a lui Hruşciov a fost dezarmată.

În legătură cu discuţiile din Prezidiu şi plenara C.C., Karpeşcenko a spus că tovarăşii moldoveni nu cunosc cum s-au desfăşurat lucrurile. Ei au spus că Hruşciov şi-a făcut autocritica, dar lucrurile nu stau aşa. El nu şi-a făcut nici un fel de autocritică, doar şi-a dat demisia.

La plenară, Suslov a prezentat un raport fără a avea un material scris, ci după un bloc-notes, în care erau făcute notiţe. Plenara a primit cu aplauze această expunere.

De două zile Hruşciov este bolnav. Acum el este pensionat şi stă într-o locuinţă lângă Molotov. În legătură cu aceasta, Karpeşcenko a spus că Malenkov a devenit un beţiv; Kaganovici nu are nici un fel de simpatie; în schimb Molotov şi Voroşilov, cu toate greşelile lor, se bucură de respect ca vechi bolşevici; deseori Molotov poate fi văzut plimbându-se pe strada Gorki. Tot în legătură cu aceasta, la un moment dat el a spus că Molotov a fost trimis [ambasador] în Mongolia, de unde era uşor de plecat în China şi apoi în Austria de unde, de asemenea, se putea pleca. Părerea personală a lui Karpeşcenko este că aceste trimiteri ar fi fost un fel de invitaţie a lui Molotov de a pleca, dar că el nu s-a pretat la acest lucru.

Karpeşcenko a arătat că Hruşciov monopoliza deplasările pe teritoriul ţării, nelăsând pe ceilalţi membri ai Prezidiului să plece pe teren. El a oprit în ultimul timp pe Polianski[252] şi Voronov[253] să meargă pe teren.

Karpeşcenko a arătat şi el că problema unor schimbări în conducere era mai de mult coaptă, că în Prezidiul C.C. au fost discuţii, ciocniri. El a spus că încă atunci când a fost făcut Mikoian preşedinte al Prezidiului Sovietului Suprem, Kosâghin trebuia să fie numit preşedinte al Consiliului de Miniştri, dar atunci nu a ieşit decât cu Mikoian, nu s-a putut rezolva chestiunea cu Kosâghin. În această ordine de idei, Karpeşcenko a amintit că în discuţia ce a avut loc în luna iulie a.c. la Ogoriovo cu delegaţia noastră, Hruşciov l-a jignit pe Mikoian când, după ce s-a informat delegaţia română că Mikoian va fi preşedintele Sovietului Suprem, a adăugat aşa zis în glumă: "nu ştiu dacă nu mă va înşela". Pentru a arăta că lucrurile se pregăteau dinainte, Karpeşcenko a spus că în discuţia pe care Kosâghin a avut-o în maşină cu tov. Maurer, cu o lună în urmă în drum spre Aeroport, Kosâghin a arătat tovarăşului Maurer că este foarte frământat de situaţia actuală. El, Karpeşcenko, atunci nu a înţeles despre ce este vorba, dar după aceea şi-a dat seama că Kosâghin avea în vedere situaţia din conducerea P.C.U.S. şi că îl preocupa profund această situaţie.

La întrebarea ce i-a fost pusă cu privire la felul în care s-a prezentat Hruşciov la discuţia de acum o lună cu delegaţia noastră, Karpeşcenko a răspuns că după părerea lui Hruşciov era deosebit de preocupat de situaţia economică grea din interiorul ţării: merg prost lucrurile în ce priveşte îndeplinirea planului la combustibil, la energia electrică şi la alţi indici; de asemenea, sunt dificultăţi în ceea ce priveşte nivelul de trai. Asta a făcut ca

---

[252] D.S. Polianski (n. 1917) - om politic sovietic; al doilea secretar, apoi prim-secretar al regiunii de partid Crimeea (1949-1952, 1954-1955), prim-secretar al regiunii de partid Cikalovsk (1955-1957), preşedintele Consiliului de Miniştri al R.S.F.S.R. (1958-1962), vicepreşedinte, apoi prim-vicepreşedinte (1962-1973), ; ministru al Agriculturii (1973-1976), ambasador al U.R.S.S. în Japonia (1976-1982), ambasador al U.R.S.S. în Japonia (1982-1987).

[253] G.I. Voronov (1910-1994) – om politic sovietic; ministru adjunct al Agriculturii (1955-1957), prim-secretar al regiunii de partid Cikalovsk (1957-1961), adjunct şi prim-adjunct al preşedintelui Biroului C.C. al P.C.U.S. pentru R.S.F.S.R. (1961-1962), preşedintele Consiliului de Miniştri al R.S.F.S.R. (1962-1971), preşedintele Comitetului popular de control al U.R.S.S. (1971-1973); membru al Prezidiumului C.C. al P.C.U.S. (1961-1973).

Hruşciov să facă şi propunerea ca planul de şapte ani să se transforme într-un plan de opt ani, pentru a ascunde dificultăţile din economie. El a vrut să se aloce mai multe mijloace pentru industria bunurilor de larg consum, dar oamenii nu mai aveau de acum încredere în promisiunile lui. Toate acestea făceau ca Hruşciov să fie deosebit de preocupat, aşa cum s-a arătat în discuţia ce a avut loc cu delegaţia română.

În legătură cu pământurile desţelenite, Karpeşcenko a arătat că, după părerea lui, dacă s-ar face o socoteală asupra cheltuielilor făcute cu aceste pământuri, s-ar constata că rezultatele ar fi fost mult mai bune dacă aceste cheltuieli ar fi fost îndreptate spre îngrăşăminte chimice. El a spus, în legătură cu aceasta, că nu se ştie dacă Molotov n-a avut dreptate într-o serie de critici adresate în 1957 pe problema pământurilor desţelenite.

Cu privire la cei ce au fost scoşi în legătură cu Hruşciov, Karpeşcenko a spus:

Adjubei a fost exclus din Comitetul Central. Acesta, în timpul vizitei în R.F.G., a zis că "omul cu barbă (Ulbricht) va muri în curând şi noi (sovieticii) ne vom înţelege cu voi (vest-germanii) fără el, adică fără R.D.G.". Cei din Germania Federală au înregistrat aceste declaraţii şi le-au făcut publice; astfel că cei din R.D.G. au auzit şi au avut motiv de supărare. În prezent, Adjubei ar fi directorul unui muzeu la Kaluga.

Harlamov a fost scos de la radio, iar în locul lui a fost numit Mesiaţev, adjunct de secţie la Comitetul Central, fost înainte consilier la ambasada sovietică în China. De fapt, înlocuirea lui Harlamov s-a produs cu câteva zile înainte de scoaterea lui Hruşciov pentru a avea radio-ul în mâini bune.

Satiukov a fost scos de la "Pravda" şi în locul lui va merge Egorov, adjunct la Secţia Externă a P.C.U.S.

De asemenea, au fost scoşi Şevcenko şi ceilalţi consilieri personali ai lui Hruşciov, care au fost pensionaţi toţi, cu excepţia lui Troianovski[254], care ar lucra undeva la Ministerul de Externe.

În legătură cu poziţia diferiţilor membri din Prezidiu, Karpeşcenko a spus următoarele: Mikoian era la curent cu acţiunea pentru schimbarea lui Hruşciov şi a susţinut-o; Malinovski a susţinut această chestiune. Cu această ocazie, Karpeşcenko a menţionat că în armată au fost o serie de nemulţumiri. Astfel, atunci când s-a acordat titlul de Erou al Uniunii Sovietice lui Nasser şi Amer[255], în organizaţiile de partid de la academiile militare s-au exprimat deschis păreri împotriva acestui fapt. Cu toate că au fost trimişi oameni de la centru pentru a clarifica lucrurile, nu s-au obţinut rezultate pozitive. Astfel a explicat Karpeşcenko poziţia de susţinere de către armată a măsurilor luate de plenara din octombrie 1964.

Mjavanadze a avut în ultimul timp o poziţie de rezervă. Astfel a explicat Karpeşcenko faptul că în discuţia pe care am avut-o acum o lună cu Hruşciov, Mjavanadze a tăcut, n-a scos nici o vorbă. În continuare, Karpeşcenko a spus că în 1962 Hruşciov i-a promis lui Mjavanadze funcţia de secretar al Comitetului Central, dar acesta a refuzat.

În ce-l priveşte pe Kirilenko, Karpeşcenko a spus că acesta a avut unele aluzii critice la activitatea lui Hruşciov ; şi că acesta este motivul pentru care a fost scos din Prezidiu.

---

[254] Oleg A. Troianovski (n. 1919) – diplomat sovietic; consilier al ministrului Afacerilor Externe (1953-1958), consilier al preşedintelui Consiliului de Miniştri (1958-1967), ambasador al U.R.S.S. în Japonia (1967-1976), reprezentant permanent al U.R.S.S. la O.N.U. (1976-1986). ambasador al U.R.S.S. în China (1986-1990), membru al Comisiei Centrale de Revizie a P.C.U.S. (1981-1986).

[255] Muhamed Amer (1919-1967) – mareşal egiptean; vicepreşedinte al Republicii Arabe Unite (1958-1961), erou al Uniunii Sovietice; în 1967 a întreprins o lovitură de stat; în urma eşecului acesteia, s-ar fi sinucis, potrivit versiunii oficiale.

Despre relaţiile cu chinezii, Karpeşcenko spus că ele n-au fost discutate la plenară şi după aceea a adăugat: n-au fost discutate pe larg. El a arătat că conducerea P.C.U.S. a hotărât să scrie o pagină nouă, cu adevărat nouă, în relaţiile cu chinezii. Tendinţa conducerii P.C.U.S. este o tendinţă de apropiere în relaţiile cu chinezii. El a apreciat că amestecul P.C.U.S. în treburile interne ale P.C. Chinez nu a fost just. P.C.U.S. a criticat comunele, cele trei steaguri şi altele. Nici chiar o problemă atât de delicată cum este cultul personalităţii în P.C. Chinez nu ar fi trebuit să fie criticată de către P.C.U.S. El a arătat în continuare că trebuie ţinut seama de specificul din fiecare ţară, despre specificul deosebit a felului cum se pun problemele în China. Totodată, a spus că greşelile care se fac într-o ţară nu dă dreptul nici unui partid să se amestece în treburile interne. Doar şi în Uniunea Sovietică s-a greşit: "Noi am spus că în doi ani vom întrece S.U.A. în ce priveşte producţia pe cap locuitor la carne, unt, cereale şi după aceea s-a văzut că este o greşeală şi n-am mai repetat acest lucru". Tot în legătură cu această problemă, Karpeşcenko a arătat că în rândurile oamenilor erau neclarităţi şi în problemele luptei împotriva chinezilor. Doar Hruşciov a declarat că lupta împotriva chinezilor va fi o luptă îndelungată. Cu toate acestea au fost folosite toate armele, inclusiv înjurăturile; au mai rămas doar tunurile, situaţia ajunsese foarte departe, pe muchie de cuţit. De aceea oamenii în Uniunea Sovietică erau îngrijoraţi în legătură cu disputa cu chinezii.

În continuare, Karpeşcenko a arătat că albanezii nu numai că n-au răspuns la invitaţia P.C.U.S. de a veni la 7 noiembrie, ci au publicat o serie de articole prin care atacă conducerea P.C.U.S., vorbesc în continuare despre "clica revizionistă". Aceasta nu este o atitudine constructivă. De asemenea, în presa japoneză au fost publicate articole neconstructive. Chinezii n-au publicat aceste atacuri; nu se ştie de ce fac chinezii acest lucru, însă el apreciază pozitiv nepublicarea de către chinezi a acestor atacuri.

Karpeşcenko a abordat problema consfătuirii. El arăta că este una din problemele principale care se cere a fi rezolvată: se va ţine sau nu se va ţine consfătuirea? Până nu de mult lucrurile se pregăteau serios. Cele două secţii - a lui Ponomariov şi a lui Andropov răspundeau de pregătirea materialelor. Acum nu se ştie ce va mai fi, dacă chinezii vor fi sau nu de acord să vină la consfătuire.

În această ordine de idei el a repetat în câteva rânduri că este bine că delegaţia română a venit în componenţa actuală. Din cele spuse de el rezultă că după comunicarea primei componenţe a delegaţiei române la ei ar fi fost discuţii în care el, Karpeşcenko, şi-a exprimat convingerea că în fruntea delegaţiei va veni tov. Maurer. Este bine că a venit o asemenea delegaţie română, deoarece delegaţia a fost nu de mult în China, cunoaşte părerile chinezilor şi poate da sfaturi conducerii P.C.U.S. În trecut, conducerea P.C.U.S. a făcut greşeli cu chinezii, aşa că este bine că acum are posibilitatea să sfătuiască cu delegaţia română.

Aici el a mai adăugat că conducerea P.C.U.S. este într-o situaţie delicată şi complicată. Asupra conducerii P.C.U.S. - zicea el - se fac presiuni din afară, ca să se meargă pe vechea linie, de convocare a consfătuirii şi a comisiei redacţionale. Astfel de presiuni fac ungurii, care au trimis acum câteva zile în mod neoficial pe Apro Antal şi Nemeş la Moscova. S-au purtat discuţii cu Suslov şi Andropov. Cehii au nemulţumiri şi insistă pentru consfătuire; de asemenea, nemţii insistă pentru consfătuire. Dintre partidele din ţările capitaliste, francezii şi austriecii insistă, de asemenea, să fie convocată consfătuirea.

Karpeşcenko a spus în repetate rânduri că, după părerea lui personală, este bine ca delegaţia română să folosească prilejul că este la Moscova pentru a avea discuţii cu conducerea P.C.U.S. şi a ajuta-o în acest fel.

În legătură cu poziţia bulgarilor, el a spus că bulgarii nu reprezintă o problemă; pe bulgari îi preocupă problemele economice, sunt îngrijoraţi ca nu cumva să se renunţe la ajutorul economic pe care li l-a acordat Hruşciov.

După părerea lui, în poziţia lui Gomulka s-au produs schimbări radicale, de 180 grade; polonezii s-ar afla pe o poziţie apropiată de cea a italienilor, ei n-ar insista pentru consfătuire. El nu cunoaşte ce s-a discutat la ultima întâlnire cu polonezii, deoarece întâlnirea s-a aranjat nu prin Secţia Externă, ci direct între cele două conduceri.

Referitor la relaţiile economice dintre noi şi Uniunea Sovietică, Karpeşcenko a arătat că partea sovietică este pregătită pentru a duce discuţiile ce urmează să aibă loc în cursul lunii noiembrie. El a spus că cunoaşte posibilităţile Uniunii Sovietice şi nivelul de satisfacere a unor cereri ale părţii române. În legătură cu aceste cereri, este de părere că ofertele sovietice pot fi ridicate la minereu de fier, cărbune cocsificabil, laminate. Este posibil să se facă aceasta şi este necesar, după părerea lui, aşa că partea română ar trebuie să insiste pentru mărirea contigentelor la aceste produse.

În această ordine de idei el s-a referit la relaţiile României cu ţările capitaliste şi a arătat că România ocupă ultimul loc pe cap de locuitor din punct de vedere al relaţiilor economice cu ţările capitaliste. Hruşciov s-a lăsat împins de alţii în problema relaţiilor economice ale României cu ţările capitaliste. Karpeşcenko a arătat că el s-a bucurat atunci când Hruşciov, în discuţia cu tov. Chivu Stoica, a scos această problemă dintre problemele în discuţie cu România.

Merită a fi consemnată declaraţia lui Karpeşcenko, după care Andropov ar fi ridicat în discuţiile din Prezidiu faptul că Hruşciov a încordat relaţiile cu România.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 7-12

41. **1964 noiembrie 6.** Notă cu privire la modul în care a fost întâmpinată delegaţia română la sosirea la Moscova.

Notă
cu privire la sosirea delegaţiei la Moscova

Delegaţia a sosit la Moscova în dimineaţa zilei de 6 noiembrie, fiind întâmpinată de Kosâghin.

Menţionăm că Brejnev, care venise să întâmpine delegaţia bulgară, înainte de a-l saluta pe Jivkov a întâmpinat delegaţia română, salutând-o călduros.

În drum spre reşedinţă, Kosâghin a prezentat tovarăşului Maurer programul festivităţilor, la care tov. Maurer a spus: Sărbătorim cu căldură aniversarea lui 7 Noiembrie, de aceea partea oficială este interesantă, dar mai interesantă va fi probabil partea neoficială.

După aceea, tov. Maurer a arătat că delegaţia noastră manifestă dorinţa de a se întâlni cu conducerea sovietică şi întrucât cunoaştem foarte puţin despre ultimele evenimente, această întâlnire ar fi utilă pentru informarea noastră.

Kosâghin a răspuns că întrucât programul zilelor de 6 şi 7 noiembrie este încărcat, o astfel de întâlnire s-ar putea realiza după sărbători. În continuare, el a întrebat: Aţi călătorit mult, tov. Maurer, v-aţi întors probabil cu impresii interesante. S-a răspuns că delegaţia română a călătorit în China, Birmania, Pakistan, R.A.U. şi a cules impresii foarte interesante.

Kosâghin s-a mai interesat de asemenea de sănătatea tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Menţionăm că la adunarea festivă din 6 noiembrie, Brejnev, Andropov, Gomulka, Ţedenbal au făcut tov. Maurer de asemenea remarca că a călătorit mult.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 13

42. **1964 noiembrie 7.** Notă cu privire la discuţia membrilor delegaţiei române cu A.I. Mikoian.

Discuţia cu tov. A.I. Mikonian, în dimineaţa zilei de 7 noiembrie 1964

În dimineaţa zilei de 7 Noiembrie, la ora 9,00 la reşedinţa delegaţiei a venit tov. A.I. Mikoian.

Tovarăşul I.Gh. Maurer i-a înmânat Mesajul adresat de conducerea de partid şi de stat din ţara noastră Comitetului Central al P.C.U.S., Prezidiului Sovietului Suprem şi guvernului sovietic cu prilejul celei de-a 47-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Mulţumind pentru mesaj, tov. Mikoian a spus: Vom face totul pentru ca prietenia dintre noi să fie şi mai puternică. Tov. Maurer a remarcat: Tocmai aceasta am spus şi noi în mesajul pe care vi l-am înmânat.

Tovarăşul Mikoian a prezentat apoi unele aspecte ale situaţiei economice din U.R.S.S. [...]

Întrucât o parte a delegaţiei a plecat la demonstraţie mai înainte, ultima parte a discuţiei s-a purtat numai între tov. Maurer şi Mikoian.

La întrebarea lui Mikoian cât va sta delegaţia, tov. I.Gh. Maurer a spus: Credem că mai rămânem puţin după festivităţi. Am dori, dacă veţi găsi timp, să stăm puţin de vorbă. Noi suntem foarte puţin informaţi asupra lucrurilor de la dv. şi s-ar putea, dacă credeţi necesar, să avem o informare asupra lor.

Tov. A.I. Mikoian a spus că este bine să discutăm, să vă informăm, să facem un schimb de păreri. Totodată, am putea face şi un schimb de păreri asupra problemelor de interes comun. După aceea, Mikoian a spus că el poate să informeze asupra a ceea ce este esenţial chiar în cursul acestei discuţii. El a accentuat că principala cauză a greşelilor lui Hruşciov este bătrâneţea. El a subliniat că Hruşciov are merite, că a adus o contribuţie importantă în activitatea partidului. Dar în ultimii doi ani, în activitatea lui Hruşciov s-au accentuat unele aspecte negative, datorită sclerozei la cap. El era un om energic, trupeşte sănătos, însă începuse să dea semne de sclerozare a creierului: idei îi veneau multe, însă nu le putea duce până la capăt. Datorită acestei sclerozări, semne de îmbătrânire, el monopoliza priceperea în toate domeniile. Se credea competent în toate şi nu se mai sfătuia cu nimeni.

În această ordine de idei, Mikoian a adus exemplul ţării noastre, criticând faptul că Hruşciov a vrut să înveţe pe români, care aveau o experienţă mai mare, cum se seamănă porumbul. Atunci când s-a întors din România l-au criticat pentru aceasta. Tovarăşul I.Gh. Maurer a spus că nu faptul de a fi dat un sfat a deranjat pe cineva. Sigur că atunci când ai dorinţa sinceră de a da un sfat tovărăşesc, acest lucru îl poţi face. Dar Hruşciov, cunoscând părerea conducerii noastre în această problemă, a ridicat-o într-un miting. Asta înseamnă să te adresezi maselor dintr-o ţară peste capul conducerii respective. Asta n-am considerat noi just.

A.I. Mikoian a răspuns just. El nu prea făcea diferenţă între auditorii cărora trebuia să se adreseze. Când a fost delegaţia japoneză aici, condusă de Fujima, el a spus la un moment dat: Vreţi să vă spun un secret? Eu am simţit că poate să spună ceva ce poate fi interpretat altfel de presa burgheză şi atunci, ca să-l opresc, am spus: Se ştie doar că ceea ce ai să spui acum, mâine va apare în presă. Şi n-a mai spus ce intenţiona să spună.

În continuare, Mikoian a spus că Hruşciov jignea oamenii, colaboratorii lui. Unii din Prezidiu, mai în vârstă, cum este el (din 1935 eram în Prezidiu cu el) - a spus Mikoian - puteam manifesta înţelegere, mai ne certam, îl mai criticam, îi spuneam când nu eram de

acord cu el. Pe cei tineri însă jignirile îi nemulţumeau. Hruşciov primea uneori critica, dar de cele mai multe ori îl irita. Devenise irascibil, intolerant cu tovarăşii din jurul său, călca oamenii pe nervi şi asta crea o atmosferă încordată.

Nemulţumiri s-au creat şi datorită împărţirii comitetelor regionale în industriale şi agricole.

De asemenea, gospodăriile personale ale colhoznicilor au fost supuse unor asemenea impozite încât erau practic desfiinţate. În condiţiile existenţei belşugului de produse agricole, acest lucru poate fi făcut, dar nu acum. Iată, deci, cum o idee bună se transforma în contrariul ei dacă se manifesta grabă în aplicare.

El a arătat că de trei ani Hruşciov tot cerea să fie desfiinţată Academia de Ştiinţe, să existe numai institute legate de industrie. Oamenilor de ştiinţă trebuie însă să li se dea posibilitatea să studieze problemele. El îl sprijinea şi-l proslăvea pe Lâsenko[256], care avea pretenţia să stabilească legile biologice, dar care era totuşi un om de ştiinţă limitat. Pe ceilalţi biologi, Hruşciov nu-i recunoştea.

Mikoian a arătat că s-a odihnit cu Hruşciov la Piţunda unde a avut o discuţie cu el. Hruşciov i-a spus lui Mikoian că probabil cei din Prezidiu sunt nemulţumiţi de el. Dacă este aşa, a spus Hruşciov, eu nu sunt pentru putere, ci pentru partid. De aceea, nu voi lupta împotriva partidului. Hruşciov i-a spus lui Mikoian că în aceste condiţii este gata să demisioneze. Toate acestea s-au petrecut înainte de şedinţa Prezidiului.

La şedinţa Prezidiului, totul s-a desfăşurat normal, a spus Mikoian. Hruşciov a prezidat. Au luat cuvântul toţi participanţii. În prima zi a durat patru ore, apoi s-a amânat pe a doua zi, când s-au continuat discuţiile. După ce şi-au spus toţi tovarăşii cuvântul, Hruşciov a luat şi el cuvântul şi a spus că îşi însuşeşte critica făcută, că a săvârşit greşeli, dar nu este capabil să le îndrepte, căci este prea bătrân. Apoi a cerut să fie pensionat.

În maşină, în drum spre Piaţa Roşie, Mikoian a insistat din nou asupra bătrâneţii lui Hruşciov. El a spus că se enerva adesea, beştelea oamenii, era capabil să vorbească trei ore şi jumătate, fără a asculta pe interlocutor. Vă amintiţi, a spus Mikoian - discuţia de la Ogoriovo, unde a vorbit aproape numai el.

În continuare, Mikoian a spus că toate acestea sunt semnele bătrâneţii, că medicii consideră aceste fenomene drept manifestări ale sclerozei cervicale. Noua conducere, adică de fapt conducerea a rămas aceeaşi afară de Hruşciov şi câţiva oameni de la presă care-l proslăveau, este hotărâtă să facă totul pentru a merge mai bine înainte şi cu conducerea colectivă treburile vor merge fără îndoială mai bine.

În cadrul discuţiei tov. Mikoian s-a interesat de tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej, de starea sănătăţii sale.

- ANIC, C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 14-17

43. **1964 noiembrie 7.** Stenograma convorbirii care a avut loc la Moscova între delegaţiile R.P. Române şi R.P. Chineze.

Convorbirea delegaţiei R.P. Române cu delegaţia R.P. Chineze

În ziua de 7 noiembrie 1964, orele 13,15, tov. Ciu En-lai împreună cu delegaţia R.P. Chineze a făcut o vizită de curtoazie delegaţiei române la reşedinţa acesteia. Tovarăşul Ciu En-lai îşi exprimase dorinţa în acest sens în după-amiaza zilei de 6 noiembrie, la adunarea festivă.

[256] T.D. Lâsenko (1898-1976) – biolog sovietic; academician; director al Institutului de genetică al Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. (1940-1965).

Au participat: Mareşalul He Lung, membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.C., vicepremier al Consiliului de Stat, locţiitor al şefului delegaţiei; Kang Sheng, membru supleant al Biroului Politic şi membru al Secretariatului C.C.; Liu Siao, membru al C.C., adjunct al ministrului Afacerilor Externe; U Siu-ciuan, membru al C.C., adjunct al Şefului secţiei Relaţiilor Externe a C.C. al P.C.C.; Pan Ti-li, membru supleant al C.C., ambasadorul R.P. Chineze la Moscova; Ciao Guan-hua, adjunct al ministrului Afacerilor Externe; - membrii delegaţiei.

Au mai participat: directorul a.i. al Direcţiei pentru Uniunea Sovietică şi Europa Răsăriteană din M.A.E., un translator de limba română şi unul de limba rusă.

La începutul discuţiei, după salutările obişnuite, tov. Ciu En-lai a întrebat dacă tovarăşii români rămân mai mult timp la Moscova.

Tov. I.Gh. Maurer: Nu ne grăbim, graba este bună numai pentru prinsul purecilor.

Tov. Ciu En-lai: Dar nici să nu stăm deloc, pentru că cealaltă parte acţionează.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi chiar ne gândeam să ne întâlnim la o masă, fie la dv., fie la noi.

Tov. Ciu En-lai: Cum doriţi.

Tov. I.Gh. Maurer: Atunci venim noi la dv.

Tov. Ciu En-lai: Şi după aceea, venim noi la dv.

Tov. Ciu En-lai: Cât timp intenţionaţi să rămâneţi la Moscova?

Tov I.Gh. Maurer: Cât timp va fi nevoie. Nu intenţionăm să vizităm diferite obiective.

Tov. Ciu En-lai: Noi vom face unele vizite, bine înţeles dacă vom primi propuneri în acest sens. Misiunea noastră principală este aceea de a participa la acţiunile consacrate aniversării.

Gomulka, la sosirea pe aeroport, l-a întrebat pe Brejnev, dacă poate să ia contact cu delegaţiile sosite la Moscova. Brejnev i-a răspuns afirmativ, adăugând: poftiţi, poftiţi!

Tov. Kang Sheng: (făcând aluzie la ţigara pe care o fuma)

Acum am şi aici permisiunea să fumez. Înainte, la Kremlin, în cabinetul primului secretar nu se putea fuma. Ieri am fost la tov. Brejnev şi am avut permisiunea de a fuma în cabinetul lui. Este o schimbare.

Tov. Ciu En-lai: Dv. aţi fost primii care ne-aţi informat despre schimbările petrecute în conducerea sovietică. Vă mulţumim, tovarăşi români, pentru aceasta.

Am spus tovarăşilor sovietici că dacă va fi posibil şi necesar vom rămâne mai mult timp la Moscova. Brejnev şi-a exprimat dorinţa de a se întâlni cu noi. Noi am acceptat. Mâine (8 noiembrie) vor veni la noi, la masă, un grup restrâns de patru tovarăşi: Brejnev, Kosâghin, Mikoian şi Andropov.

Tov. Emil Bodnăraş: Suslov, nu?

Tov. Ciu En-lai: Nu.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi am dori să ne vedem când credeţi dv. că este mai bine.

Tov I.Gh. Maurer: Să ne întâlnim la o masă chinezească!

Tov. Ciu En-lai: Cred că ne-am putea întâlni mâine seară (8 noiembrie), la ora 19,00, la ambasada noastră.

Tov. Emil Bodnăraş: De acord. E mai bine o întâlnire la ambasadă.

Demonstraţia de astăzi s-a desfăşurat într-un tempo rapid.

Tov. Ciu En-lai: Este şi aici o schimbare, o reformă. A durat mai puţin de trei ore.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne-am adus aminte cu plăcere de concertul care a avut loc la Pekin cu ocazia zilei dv. naţionale. A fost foarte frumos!

Tov. Ciu En-lai: Şi aici, la început, au fost unele elemente asemănătoare cu programul nostru, dar pe urmă a fost altceva.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne-am odihnit bine la Kunmin. Tovarăşul Maurer a fost la vânătoare, dar nu a vânat nimic.

Tov. Ciu En-lai: Dacă aţi fi mers împreună cu tov. He Lung, atunci poate aţi fi împuşcat ceva.
Tov. He Lung: Tovarăşul Manole Bodnăraş[257], ambasadorul dv. în Coreea, a împuşcat un ţap.
Tov. Emil Bodnăraş: Noi, care n-am fost la vânătoare, am fost mai câştigaţi. Am făcut băi.
Ne-a plăcut mult la Kunmin. Am văzut că s-au construit multe fabrici. Am întâlnit acolo vechi cunoştinţe, făcute în 1958, ca de exemplu pe secretarul comitetului de partid.
De acolo am plecat în Birmania, unde am fost primiţi foarte bine.
Tov. Ciu En-lai: Generalul Ne Win nu se întorsese încă în ţară.
Tov. I.Gh. Maurer: Cu toate acestea, primirea a fost bună.
Discuţiile purtate în Birmania au avut un caracter cu totul general, dar partea birmaneză a manifestat multă atenţie.
În Pakistan am avut convorbiri constructive. Am stabilit relaţii diplomatice şi am convenit să facem paşi necesari. pentru lărgirea relaţiilor economice: să trimitem specialişti care să vadă ce se poate face. Cu Ayub Khan am avut discuţii foarte deschise.
Apoi am fost în R.A.U. două zile, unde am avut discuţii cu Nasser, cu Ali Sabri[258] şi alţii. Am hotărât să facem o Comisie mixtă de colaborare economică. Ei au cerut, şi a fost înţelept, ca această comisie să fie la nivel înalt. Sunt perspective frumoase pentru dezvoltarea relaţiilor. Discuţiile au fost destul de interesante.
Când ne aflam în R.A.U. am aflat de schimbările din conducerea sovietică.
Tov. Emil Bodnăraş: Tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej ne-a informat imediat.
Tov. I.Gh. Maurer: În R.A.U. aceste schimbări au fost primite cu mult regret.
Tov. Emil Bodnăraş: Cu regret, pentru că este vorba de bani.
Tov. Ciu En-lai: M-am întâlnit aici cu Amer. Tovarăşul Cen I, în drum de la Alger spre Pekin, a avut în ziua de 5 noiembrie convorbiri la Cairo, la care a participat şi Amer. Cu această ocazie Nasser şi-a exprimat dorinţa să discute personal cu mine.
Ambasadele de la Moscova ale Ciprului şi Turciei s-a [şi-au] exprimat dorinţa de contacte cu noi. Deci trebuie să facem şi diplomaţie. De aceea se pare că vom rămâne mai multe zile la Moscova.
Ministrul de Externe pakistanez a avut o convorbire cu ambasadorul nostru în Pakistan şi cu această ocazie s-a exprimat pozitiv în legătură cu stabilirea relaţiilor diplomatice dintre ţara dv. şi Pakistan.
Tov. I.Gh. Maurer: Mi s-a părut că este foarte interesant să strângem legăturile cu Pakistanul.
Tov. Ciu En-lai: Ali Sabri este un om serios.
Tov. I.Gh. Maurer: Da, foarte serios. Un om liniştit, clar la cap.
Tov. Ciu En-lai: A fost aviator. Şi acum mai pilotează.
Probabil că după întoarcerea din această călătorie v-aţi odihnit foarte puţin?
Tov. I.Gh. Maurer: Am hotărât să mă dedic zborurilor cosmice, m-am săturat să înconjur pământul. O să facem o echipă cosmică. În anul acesta, împreună cu tov. Bodnăraş, am călătorit atât încât am înconjurat aproape de două ori ecuatorul.
Tov. Emil Bodnăraş: La Moscova suntem a patra oară în acest an.

[257] Manole Bodnăraş (1909-?) – om politic român, fratele lui Emil Bodnăraş; vicepreşedinte (1952) şi preşedinte al Comitetului pentru Cultură Fizică şi Sport (1953-1961), ambasador în R.P.D. Coreeană (1962-1966) şi Albania (1966-1971), director în M.A.E. (1972).
[258] Ali Sabri (1920-1991) – prim-ministru al Egiptului (1962-1965).

Tov. Ciu En-lai: În China aţi fost de două ori. Anul se apropie de sfârşit şi se pare că nu veţi mai călători.
Tov. I.Gh. Maurer: Nu se ştie, tovarăşe Ciu En-lai!
Tov. Emil Bodnăraş: Am discutat acasă despre datoria dv. faţă de noi.
Tov. I.Gh. Maurer: Una din sarcinile noastre este aceea de a vă prezenta creanţa de plată. Avem mandatul să v-o prezentăm.
Tov. Ciu En-lai: Noi suntem pregătiţi din punct de vedere moral.
Tov. I.Gh. Maurer: Vizita ar urma să aibă loc când veţi dori dv., când consideraţi potrivit. Noi suntem pregătiţi pentru. aceasta începând de mâine.
Convorbirea a durat circa 45 minute.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 23-28

44. **1964 noiembrie 8.** Stenograma discuţiilor avute la Moscova de delegaţia de partid şi de stat a R.P.R. cu delegaţia de partid şi de stat a R.P. Chinez.

Stenograma
discuţiilor avute de delegaţia de partid şi de stat a R.P.R.
cu delegaţia de partid şi de stat a R.P. Chinez
Moscova - 8 noiembrie 1964

La discuţii au participat:
- din partea română, tovarăşii: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Nicolae Guină. De asemenea, tov. Dorobanţu Ion - interpret de limba chineză, Roşu Gheorghe - interpret de limba rusă, Mateescu Constantin - stenograf.
- din partea chineză, tovarăşii: Ciu En-lai, vicepreşedinte al Consiliului de Stat al R.P. Chineze; He Lung, membru al Biroului Politic al C.C. al R.P. Chineze, vicepreşedinte al Consiliului de stat, mareşal al R.P. Chineze; Kang Sheng, membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C. Chinez şi membru al Secretariatului C.C. al P.C. Chinez; Liu Siao, membru al C.C. al P.C. Chinez şi adjunct al ministrului Afacerilor Externe; U Siu-ciuan, membru al C.C. al P.C. Chinez; Pan Tzu-li, membru supleant al C.C. al P.C. Chinez, ambasadorul R.P. Chineze în U.R.S.S.; Siao Guan-hua, adjunct al ministrului Afacerilor Externe. De asemenea, un translator de limba română, un translator de limba rusă şi un stenograf.
Discuţiile au început la ora 19,00.
Tov. I.Gh. Maurer: Vă rog întâi să-mi daţi voie să-mi îndeplinesc o sarcină specială; tov. Gheorghiu-Dej mi-a dat sarcina să transmit dv. şi celorlalţi tovarăşi chinezi complimente calde, toate urările de bine şi în acelaşi timp să vă rugăm a vă face interpretul nostru şi a transmite urările pe care le adresăm tov. Mao Tze-dun şi celorlalţi tovarăşi chinezi care au rămas acasă. Cu această ocazie vă rugăm să alăturaţi şi toate urările şi complimentele noastre.
Tov. Emil Bodnăraş: Astăzi noi am vorbit cu tov. Gheorghiu-Dej la telefon. Pentru că el astăzi împlineşte 63 de ani i-am urat la mulţi ani şi cu acest prilej i-am spus că în această seară suntem musafirii dv., că ne-am văzut într-o primă întâlnire şi astă seară ne vedem din nou. El s-a bucurat foarte mult că ne vedem astăzi, atât cât se poate spune la telefon ne-a spus să-l considerăm şi pe el prezent la aceste discuţii.
Tov. Ciu En-lai: Noi transmitem tov. Gheorghiu-Dej urări de viaţă lungă.
Rugăm pe tov. Maurer să ne spună părerea delegaţiei române.
Tov. I.Gh. Maurer: Noi o să vă spunem întâi ce am făcut aici, în ordine cronologică.

Am plecat de la gară cu Kosâghin. În maşină a ţinut să ne explice care este programul, a arătat care este partea oficială a programului şi s-a oprit. Eu am spus atunci că partea oficială este foarte interesantă, venim să sărbătorim cu căldură această aniversare a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, dar pe 7 Noiembrie l-am mai sărbătorit. Mai interesantă este partea neoficială. Am întrebat dacă vor fi discuţii, nu conferinţă, discuţii şi mi-a spus: da, probabil. Atunci am spus: am dori şi noi să întâlnim conducerea sovietică, întrucât asupra schimbărilor care s-au făcut conducerea noastră de partid şi de stat n-a primit decât o scurtă comunicare, este lipsită de orice fel de informaţii autorizate şi suntem interesaţi să cunoaştem mai amănunţit cum s-a petrecut acest lucru, deci ce perspective se deschid.

Kosâghin mi-a răspuns foarte scurt: sigur, este bine să ne întâlnim, să mai discutăm, să vă dăm informaţiile care vă interesează. A urmat o mică pauză, după care mi-a spus: aţi călătorit mult tovarăşe Maurer. Zic, da, am călătorit, am fost în China, apoi în Birmania, Pakistan, R.A.U. şi am ajuns acasă. La aceasta mi-a spus: desigur, te-ai întors cu impresii foarte interesante. Da, m-am întors cu impresii foarte interesante. Asta a fost discuţia cu Kosâghin.

Ieri a venit Mikoian ca să mă însoţească la demonstraţie şi întrucât tovarăşii noştri au plecat mai devreme, la un moment dat eu am repetat dorinţa delegaţiei noastre ca să întâlnim conducerea sovietică pentru a primi informaţii asupra celor petrecute, la care tov. Mikoian mi-a răspuns: Sigur, dar nu numai aceasta, cu această ocazie ar fi bine să discutăm şi o serie de probleme. Am spus: cred că exprim părerea întregii delegaţii şi noi suntem interesaţi să discutăm o serie de probleme.

În ce priveşte eliberarea lui Hruşciov, Mikoian a ţinut să-mi facă o scurtă expunere, arătând că motivele care au determinat această eliberare sunt mai ales şi în mod principal motive de ordin intern, metodele lui de lucru în exercitarea răspunderilor cu care a fost însărcinat, atât pe linie de partid cât şi pe linie de stat. Acestea au dus la nemulţumirea oamenilor şi au făcut necesare aceste schimbări şi că aceasta reprezintă o întoarcere la principialitatea leninistă. Mi-a arătat că Hruşciov a fost de acord cu această schimbare, că a recunoscut temeinicia criticilor ce i s-au făcut, că a prezidat şedinţa Prezidiului în care s-a luat hotărârea, că locuieşte în Moscova şi că acum este răcit, are gripă. Aceasta a fost esenţa discuţiei cu Mikoian.

În acelaşi timp i-am arătat că noi avem de gând să stăm de vorbă cu tovarăşii sovietici.

Noi am avut mici discuţii şi cu oameni mai mici, de mai puţină importanţă, de unde am căutat să desprindem o serie de informaţii. Aceste informaţii par a arăta că asupra consfătuirii din 15 decembrie conducerea sovietică este în incertitudine, nu ştie ce să facă. Pe de o parte, asupra ei presează unele partide în sensul ca această consfătuire din 15 decembrie să se ţină - şi aceştia sunt: Novotny, Ulbricht, Kádár, francezii şi austriecii. Şi în asemenea împrejurări, de altfel urmând indicaţiile pe care le-am primit expres de acasă, noi ne-am hotărât să spunem sovieticilor foarte clar punctul nostru de vedere, nu numai pe chestiunea consfătuirii din 15 decembrie, dar şi în legătură cu problemele care se pun astăzi cu mult accent - problemele mişcării comuniste. Aceasta tocmai pentru că aveam de gând să se înţeleagă bine punctul nostru de vedere, cu ocazia vizitei pe care ne-a făcut-o tov. Kim Ir Sen, noi le-am expus în locuinţa unde stăm, ştiind că ele vor ajunge la toate urechile la care trebuie să ajungă. (râsete) Aceasta şi fiind convins de ceea ce am învăţat în şcoală: Repetiţia mater studium [sic!] (repetiţia este mama învăţăturii).

Ce avem noi de gând să spunem tovarăşilor sovietici? Întâi, că consfătuirea din 15 decembrie nu trebuie şi nu poate să aibă loc. Ea are un caracter ilegal evident şi noi nu putem consimţi aceasta. Dacă am participa, am consfinţi dreptul unui partid să convoace consfătuiri, sau dreptul unui grup de partide, în timp ce o asemenea consfătuire trebuie să izvorască din

acordul tuturor partidelor. Aceasta este singura cale justă, principială, de organizare a unor astfel de întâlniri. Aceasta pe de o parte.

Pe de altă parte, o asemenea consfătuire, generală sau parţială, dat fiind seriozitatea problemelor ce stau în faţa mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, în faţa mişcării revoluţionare, în faţa mişcării progresiste în general trebuie pregătită cu grijă, pentru ca rezultatele ei să fie o strângere a unităţii şi nu o adâncire a divergenţelor, a disensiunilor.

De asemenea, pregătirea aceasta reclamă timp. Cel mai mare rău, cel mai rău lucru care se poate face astăzi este graba şi că deci pentru toate aceste motive noi suntem hotărâţi să cerem tovarăşilor sovietici să lase moartă această consfătuire din 15 decembrie.

S-au produs o serie de evenimente care fac mai uşoară această soluţie din punct de vedere al prestigiului, putem să înmormântăm ce a fost până acum şi să luăm munca de la capăt cum trebuie cu tact, cu răbdare, pentru a alcătui acea atmosferă în care să se poată organiza o discuţie constructivă, al cărei sfârşit să fie strângerea unităţii, rezolvarea pas cu pas a lucrurilor asupra cărora nu gândim toţi la fel. Dacă însă tovarăşii sovietici nu vor ajunge la acest punct de vedere şi vor vrea totuşi să se ţină această consfătuire la 15 decembrie, noi avem mandat de a anunţa hotărârea partidului nostru încă o dată că nu vom participa pentru motivele pe care le-am expus deja înainte de plecarea lui Hruşciov şi care rămân în picioare şi astăzi.

Sigur, noi gândeam că este bine ca în cadrul acestor discuţii să insistăm asupra câtorva puncte cardinale. Dacă ar fi să facem o categorisire a problemelor care se discută în mişcarea muncitorească, între partide şi state socialiste, le-am putea, aşa în mare, împărţi în două:

O primă categorie sunt problemele de relaţii între partide şi state, relaţii şi metode de muncă într-o partide şi state.

O a doua categorie ar fi probleme de orientare generală a mişcării revoluţionare, de relaţii internaţionale.

În tot cazul, nouă ni se pare că punctul central în momentul de faţă, pentru rezolvarea tuturor problemelor în timp posibil, pas cu pas, este, înainte de toate, introducerea în fapt, nu în vorbe, a relaţiilor principiale între partide şi state socialiste pentru că în condiţiile unor relaţii principiale, normale între partide şi state este mai uşor de găsit soluţii pentru toate celelalte probleme. Aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, pentru că pot să fie celelalte probleme de relaţii internaţionale pot să servească drept paravan pentru stânjenirea introducerii relaţiilor principiale normale între partide. Problema principală în momentul de faţă nouă ni se pare aceasta, cu aceasta trebuie să începem. Trebuie sfârşit cu "centrul", cu partide tată şi partide fiu, cu bagheta, trebuie să introducem leninismul în fapt în relaţiile dintre partide şi state.

Din acest punct de vedere, noi recunoaştem contribuţia rea pe care a adus-o Hruşciov, în măsura în care a reprezentat această tendinţă şi această politică. Socotim înlăturarea lui ca un lucru pozitiv, care creează un punct de plecare, unde o cotitură este posibilă, o cotitură către principial, către normal este posibilă pentru rezolvarea problemelor care frământă mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională.

Am dori să mai constatăm - şi o să arătăm în cadrul acestor discuţii -, că de la plecarea lui Hruşciov s-au făcut declaraţii care aduc lucruri destul de bune, dar că declaraţii bune nu ne-au lipsit nici în trecut. Ce a lipsit, a fost nepotrivirea dintre vorbe şi fapte şi că noi nu ne putem orienta în aprecierea evenimentelor care au loc în Uniunea Sovietică decât şi mai ales după fapte. Probabil că dacă se va ivi împrejurarea potrivită, vom arăta cât a stricat acest lucru încrederii dintre partide şi state. Încrederea este mult mai uşor de dărâmat decât de clădit. De aici nevoia pentru stabilirea acestei încrederi, de fapte care să fie convingătoare.

Noi ne-am mai gândit să spunem tovarăşilor sovietici că partidul nostru este ferm hotărât să lupte pentru acest lucru, să lupte pentru înlăturarea tuturor acestor vechituri

neprincipiale pentru asigurarea independenţei partidelor, pentru asigurarea neamestecului în treburile interne, pentru asigurarea unor relaţii juste între ţările socialiste şi, pe această bază, pentru rezolvarea pas cu pas a tuturor problemelor asupra cărora nu există un punct de vedere unitar în mişcarea revoluţionară.

Ne-am gândit, tovarăşi, în cadrul acestor discuţii vom fi întrebaţi: bine, aţi fost în China, cu ce impresii veniţi de acolo? Ce vor chinezii după părerea voastră? Sigur, o să spunem că ce vor chinezii este dovedit mai ales prin faptul că iniţiativa venirii noastre aici pleacă tocmai de la chinezi. Aceasta înseamnă că oamenii vor să vadă îmbunătăţindu-se lucrurile în mişcarea revoluţionară. Acelaşi lucru l-am constatat şi în discuţiile noastre şi noi credem că plecarea lui Hruşciov a limpezit din acest punct de vedere foarte mult posibilitatea îmbunătăţirii relaţiilor cu chinezii. Dacă aveţi nevoie de informaţii suplimentare, chinezii sunt aici, cereţi-le.

Cam asta ne gândim noi, pe acest schelet să ducem discuţiile cu tovarăşii sovietici.

Ca orientare generală, sigur, noi vrem să ducem discuţiile tovărăşeşte, cu căldură, însă cu fermitate şi credem că trebuie spus lucrurilor pe nume. Dacă, bunăoară, mă va întreba: Tu ai pierdut încrederea în Uniunea Sovietică? Eu am să răspund clar: poate că n-am pierdut-o în întregime, dar în orice caz a scăzut mult, pentru că am o serie de fapte care nu pot să ducă la alte concluzii. Dacă v-o spun, eu nu vă spun să vă jignesc, dar v-o spun să vă daţi seama de o realitate, ce trebuie să reclădiţi, ce trebuie să reconstruiţi.

Vrem să fim foarte sinceri, foarte clari. În acelaşi timp să fim calmi şi să avem o atitudine tovărăşească. Aceasta este orientarea noastră, aşa ne gândim noi să facem.

Pe celelalte partide credem că nu este necesar să le vedem, în orice caz noi nu cerem. Dacă ele vor dori, le vom vedea în orice caz, dar am impresia că tovarăşii ceilalţi nu doresc să ne vadă pe noi, probabil socotindu-se suficient de clarificaţi asupra tuturor problemelor şi nu-i interesează cum privim noi lucrurile. Noi nu avem de gând să insistăm să ne vedem cu cineva. Vom vedea pe oricine vrea să ne vadă, dar în afară de sovietici noi nu ţinem să vedem pe nimeni.

Iată cam care este fondul general cu care noi am venit aici.

Poate tovarăşul Bodnăraş sau ceilalţi tovarăşi mai au ceva de spus?

Tov. Emil Bodnăraş: Sunt multe de spus, dar cred că se vor putea spune în cursul schimbului de păreri care le vom avea aici. Acum să vedem o primă impresie de la dv. Noi nu avem în buzunar concluzii. Situaţia este prea recentă, sunt prea multe elemente noi şi nesigure încă şi atunci ce ne rămâne este doar să gândim cu glas tare, să ne exprimăm părerile. Ce avem noi de gând să vă spunem şi ce v-a spus tov. Maurer este doar poziţia care vrem s-o urmăm. În rest sunt elemente de analiză, de judecată, de interpretare, sunt ipoteze pe care vrem să le arătăm aici cu glas tare. Nici nouă nu ne sunt clare multe lucruri şi avem toate motivele pentru aceasta. Există o serie de momente care merită atenţie şi asupra cărora este bine să schimbăm păreri, pentru a desprinde un punct de vedere cât mai apropiat.

Tov. Ciu En-lai: Dacă informaţia pe care ne-aţi dat-o prin consilierul ambasadei noastre la dv. privind cele cinci puncte din raportul lui Suslov este o informaţie sigură sau nu?

Tov. Nicolae Guină: Toate acestea sunt luate de jos.

Tov. I.Gh. Maurer: Sunt diferite variante.

Tov. Emil Bodnăraş: Sunt câteva lucruri sigure din tot ceea ce s-a întâmplat, dar această informaţie cu privire la raportul lui Suslov nu este sigură.

Tov. I.Gh. Maurer: Se pot spune câteva lucruri sigure. Am întrebat: ce prelucraţi, raportul lui Suslov? Ni s-a spus: Nu, prelucrăm o informare în organizaţiile de partid, alcătuită pe baza dezbaterilor plenarei. Ni s-a spus că despre acest lucru sunt informate organizaţiile de partid. Acesta este un răspuns cert, pentru că el ne-a fost dat de către al doilea secretar al C.C. al P.C. din Moldova şi l-au confirmat şi alţii. Acela trebuia să ştie ce se prelucrează în organizaţiile de partid.

Tov. Ciu En-lai: Se ştie numai că s-a prelucrat ceva, dar nu se ştie conţinutul.

Tov. I.Gh. Maurer: Conţinutul nu se ştie.

Tov. Emil Bodnăraş: Se pare că un document nu există, dar probabil că există un punctaj pe care instructorii care se duc pe teren îl folosesc pentru a expune această problemă şi în care predomină probleme interne.

Nu este nimic sau este foarte puţin cu privire la mişcare, iar cu privire la relaţiile dintre statele socialiste nouă ni s-a spus cel puţin în trei rânduri că s-a vorbit şi despre România, dar nu despre ceea ce este fundamentul divergenţelor noastre cu P.C.U.S., ci despre chestiuni minore, cum ar fi: că Hruşciov a vrut să ne oblige să semănăm porumbul în pătrat, că Hruşciov a întrebat ce este cu porcii din România care se taie la 35 kg şi că acestea s-ar fi dat ca exemplu de jignire şi amestec în treburile altor state. Într-adevăr au fost asemenea momente, dar acestea sunt ridicole, dar nu în acestea constă divergenţele. Despre divergenţele propriu-zise nu s-a vorbit.

Formulele pe care le întâlnim în declaraţiile de până acum, în articole de gazetă, permit tot aşa de bine să se continue actuala situaţie, orientarea veche, dar permit să se creadă şi altceva. Poţi să presupui orice, aşa sunt formulele de rotunde. Este cum se spune la fotbal: driblează, dar nu s-a hotărât să facă golul. Acum să vedem părerea dv., poate cunoaşteţi mai multe.

Tov. Ciu En-lai: Noi cunoaştem mai puţin decât dv., pentru că suntem la o distanţă mai mare.

Tov. Emil Bodnăraş: Aţi avut vreo întrevedere până acum?

Tov. Ciu En-lai: Nu.

În Comitetul nostru Central am schimbat păreri pe probleme de principiu. Nu aveam atunci nici un material de prima mână, ci numai materiale indirecte, articole de presă, informaţii de la studenţii noştri care învaţă în Uniunea Sovietică etc. La început am acordat mare atenţie informaţiilor obţinute de la consilierul dv. După cele ce ne-aţi relatat acum, se vede că aceste informaţii nu sunt sigure. Lucrurile sunt în curs de dezvoltare. Actualii conducători sovietici se pare că au declarat anumite lucruri, însă după aceea le-au retras, iar despre altele n-au spus nimic. Acum să vă spun pe scurt părerile pe care le-am avut noi înainte de sosirea la Moscova:

Am avut în primul rând informarea din ziua de 15 octombrie, pe care aţi avut-o şi dv., după care Hruşciov a fost eliberat din funcţie datorită stării sănătăţii lui şi bătrâneţii. Au urmat articolul de fond din 17 octombrie, cuvântările lui Brejnev şi Kosâghin la mitingul pentru cosmonauţi, articolul de fond din 1 noiembrie şi alte articole de presă.

Ca acţiuni practice, au avut loc: Conferinţa de la Sofia a Comitetului Executiv al Federaţiei Internaţionale a Femeilor Democrate şi Conferinţa de la Budapesta a Comitetului Executiv al Federaţiei Sindicale Mondiale. Dv. aţi participat la acestea şi ştiţi că situaţia de la început a diferit de cea de la sfârşit. Avem numai documentele oficiale, nu avem informări interne.

După cum am discutat şi cu ambasadorul dv. în China, în primul rând noi socotim că scoaterea din funcţie a lui Hruşciov este un lucru bun. Aceasta nu înseamnă numai schimbarea unui om. Conducătorii sovietici explică aceasta numai ca pe o schimbare de persoane, lucru cu care noi nu suntem de acord. Schimbarea lui Hruşciov nu este însă un lucru simplu: el a fost scos din funcţia de prim secretar, de preşedinte al Consiliului de Miniştri, de membru al Prezidiului, au fost date jos portretele lui şi i s-au retras cărţile. În disputa dintre partidele noastre, noi am luptat împotriva acestui cap revizionist. Scoaterea din funcţii a unui asemenea om nu se poate spune că nu va influenţa asupra întregii orientări politice. Noi socotim că înlăturarea lui va avea o influenţă mai mare sau mai mică; rămâne de văzut cât de mare va fi această influenţă. Această influenţă se va face simţită atât în interiorul

Uniunii Sovietice, cât şi pe plan internaţional. Aceste schimbări sunt mici, totuşi sunt schimbări. Dacă nu ar fi fost, noi n-am fi fost azi aici. Indiferent de mărimea ei, este o schimbare. Noi am salutat aceste schimbări, oricât de mici au fost ele. De aceea, am felicitat imediat pe noii conducători sovietici şi ne-am exprimat speranţele noastre. Am primit informarea despre aceste schimbări în dimineaţa zilei de 16 octombrie şi în aceeaşi zi, după masă, am trimis telegrama de felicitare, care în presa noastră a apărut în ziua de 17 octombrie. Aceasta s-a răspândit imediat în presa din întreaga lume. Primind telegrama noastră, conducătorii sovietici pe de o parte s-au bucurat, iar pe de altă parte s-au speriat. Aceasta arată că P.C.C. este optimist. Noi am considerat necesar să sprijinim pe noii conducători sovietici. Faptul că noua conducere sovietică pe de o parte s-a bucurat, iar pe de alta s-a speriat a fost manifestat de mai multe ori. De exemplu, ei au aşteptat să primească şi alte telegrame, publicând telegrama noastră abia în ziua de 19 octombrie. Asta arată esenţa lucrurilor. Dacă au făcut un lucru bun, noi i-am sprijinit, chiar dacă la început este foarte slab. Trebuie studiat felul cum trebuie să se acorde sprijin în continuare.

În al doilea rând, deşi noi îi sprijinim, nu sunt multe lucruri bune; multe lucruri se cunosc numai din auzite, ele nefiind confirmate. Noi ne gândim totuşi să depunem eforturi spre evoluarea lucrurilor în sens pozitiv. Venirea noastră la Moscova se înscrie tocmai pe această linie.

Aceste probleme le-am discutat la Pekin cu ambasadorii câtorva ţări socialiste, printre care şi cu ambasadorul dv. După discuţia cu aceştia, am discutat cu ambasadorul sovietic şi am constat în continuare că ei pe de o parte se bucură, iar pe de altă parte le este frică. Aceasta s-a văzut din felul cum ne-au răspuns conducătorii sovietici. Primul răspuns ne-a fost dat mai târziu, nu imediat, probabil că s-au consultat cu alte partide înainte de a ne răspunde. La început au spus că vor da posibilitate delegaţiilor să ia cuvântul la adunarea solemnă. Asupra acestui lucru, în al doilea răspuns s-a revenit, spunând că unele partide frăţeşti nu doresc să ţină cuvântări de salut. Au lăsat totuşi o portiţă deschisă: ne-au spus că această problemă va fi definitivată, la Moscova. În dimineaţa zilei de 6 noiembrie, când ne-am întâlnit cu Brejnev, l-am întrebat despre acest lucru. El a recunoscut că ceea ce ne-a transmis ambasadorul sovietic la Pekin au fost lucruri reale. Cu această ocazie i-am spus că avem deja pregătit un cuvânt de salut, la care mi-a răspuns că o să se mai consulte cu delegaţiile celorlalte ţări frăţeşti, să vadă dacă acestea vor să rostească cuvinte de salut sau nu şi o să ne comunice. În aceeaşi zi (6 noiembrie) în jurul orei 14, le-am trimis o copie a cuvântulfii nostru de salut pentru a lua cunoştinţă de conţinutul lui. La ora 17 ne-am întâlnit cu toţii la adunarea festivă şi nici atunci nu mi-a răspuns dacă se vor rosti sau nu cuvinte de salut. S-a deschis şedinţa solemnă, Brejnev a prezentat un raport şi era clar că nu se vor mai rosti cuvinte de salut. La gustarea care s-a servit în pauză, Brejnev m-a tras spre dânsul. Cu această ocazie l-am întrebat dacă a citit cuvântul nostru de salut. El mi-a răspuns: am primiţi mulţi oameni şi n-am avut timp să-l studiez. Deci, nici de această dată el nu mi-a răspuns dacă se ţin sau nu cuvântări. El a anulat ceea ce a spus dimineaţa. Apoi i-am propus lui Brejnev ca cuvântul nostru de salut să fie publicat în presă. Brejnev mi-a răspuns: bine, o să studiez această problemă împreună cu ceilalţi tovarăşi şi o să vă răspund. Dar tot nu ne-a răspuns. Astăzi, 8 noiembrie, când a venit la noi l-am întrebat pe Brejnev: Aţi discutat problema privind publicarea cuvântului nostru de salut, care este rezultatul? La aceasta Brejnev mi-a răspuns: O să mai studiez cu tovarăşii noştri, poate s-o publicăm împreună cu celelalte cuvântări într-o culegere. Deci nu ne-a răspuns nici acum clar, o vor publica sau nu. Din acestea se poate vedea la conducătorii sovietici ezitare, instabilitate.

Aceste lucruri reies din recentele contacte.

În al treilea rând. Ştiţi că noi am propus ca cele 12 ţări socialiste să trimită delegaţii la Moscova cu ocazia zilei de 7 Noiembrie. Ne-au răspuns că au invitat delegaţii de partid şi

guvernamentale din 11 ţări socialiste, printre care şi din ţara dv. Ne-au mai spus că două ţări - Cehoslovacia şi Iugoslavia vor trimite numai delegaţii guvernamentale. La aceasta eu am gândit că invitând din Iugoslavia numai o delegaţie guvernamentală au ţinut seama de dorinţa noastră. Dar de ce Cehoslovacia trimite numai o delegaţie guvernamentală nu ne-au spus.

Tov. Emil Bodnăraş: Ei aşa au anunţat, că din Cehoslovacia va fi numai o delegaţie guvernamentală.

Tov. Ciu En-lai: A doua zi (3 noiembrie), ambasadorul sovietic la Pekin a solicitat foarte grăbit o audienţă la mine. Printre altele, mi-a spus că şi în ambasada sovietică s-a discutat de ce Cehoslovacia şi Iugoslavia sunt puse la un loc. Ambasadorul a spus că nici el nu poate da răspuns la aceasta. A întrebat la Moscova, de unde a primit răspuns că din Cehoslovacia a fost invitată o delegaţie de partid şi guvernamentală, dar că tovarăşii cehi vor trimite numai o delegaţie guvernamentală. La plecarea noastră spre Moscova, el ne-a comunicat că Cehoslovacia va trimite totuşi o delegaţie de partid şi guvernamentală. Noi am sosit aici în ziua de 5 noiembrie. Din ceea ce s-a publicat în ziua de 6 noiembrie, rezultă că şi Iugoslavia a trimis o delegaţie de partid şi guvernamentală. Ieri am discutat cu tov. Gomulka despre acest lucru, care mi-a spus că şi lui i s-a comunicat că Iugoslavia va trimite o delegaţie numai pe linie de stat. Deci, şi într-o asemenea problemă s-a constatat şovăială.

Încă n-am discutat cu partea sovietică în ce priveşte invitarea Albaniei. Dv. cunoaşteţi, noi am propus ambelor părţi, Albaniei de a lua iniţiativa trimiterii unei delegaţii de partid şi guvernamentală la Moscova şi Uniunii Sovietice să invite o asemenea delegaţie din Albania. Ambele părţi ne-au răspuns negativ: partea sovietică nu va invita o delegaţie de partid şi guvernamentală din Albania, iar Albania că nu doreşte să trimită o asemenea delegaţie. Deci propunerea noastră nu a fost acceptată nici de o parte, nici de alta. Ieri am discutat acest lucru cu Gomulka, care mi-a spus că Albania nu a procedat bine. Eu nu am fost de acord cu el şi i-am spus că vina o poartă în primul rând Uniunea Sovietică. Ea a fost aceea care a criticat deschis Albania la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., în lipsa ei, şi a rupt relaţiile cu aceasta. Deci iniţiativa în îmbunătăţirea relaţiilor trebuie să aparţină tot Uniunii Sovietice. Aceasta este părerea noastră. Tovarăşii polonezi nu ne-au răspuns, poate nu sunt de acord cu părerea aceasta. Deci şi în această problemă s-a manifestat şovăială din partea conducătorilor sovietici.

Cu toate acestea, noi am venit la Moscova.

La recepţia care a avut loc ieri, s-a ivit o problemă. Malinovski ne-a provocat, ne-a jignit. Poate nu ştiţi. În cuvântul lui el a criticat S.U.A. După aceasta eu şi tov. He Lung ne-am dus să ciocnim un pahar cu el şi mareşalii care erau acolo. Cu acest prilej el ne-a spus, în rezumat, următoarele: Şi poporul sovietic şi poporul chinez doresc fericire, dar în politică nu trebuie umblat cu scamatorii. Fie ca nici un Hruşciov sau Mao să nu ne încurce. Noi l-am înlăturat pe Hruşciov, şi voi trebuie să-l înlăturaţi pe Mao. Nici dracu să nu tulbure liniştea noastră.

Alături de noi erau corespondenţi americani. Eu aş fi putut să ripostez pe loc, dar dacă aş fi procedat aşa, incidentul s-ar fi răspândit imediat în întreaga lume. I-am spus că nu-l înţeleg şi m-am îndreptat în partea opusă. Malinovski a continuat, dar traducătorul nu mi-a mai tradus.

După acest incident, mareşalii care erau de faţă şi ascultaseră cele spuse de Malinovski au venit la mine şi au spus: noi nu împărtăşim cuvintele lui Malinovski.

Eu am plecat, iar Malinovski a continuat să discute cu tov. He Lung, spunându-i: uniforma aceasta veche de mareşal este frumoasă. Tov. He Lung a răspuns că îi place să poarte această haină veche. Malinovski a spus: şi mie îmi place să port haina asta veche care mă încălzeşte, însă această uniformă de mareşal a fost spurcată câineşte de Stalin, iar uniforma dv. de mareşal a fost de asemenea spurcată câineşte de Mao Tze-dun.

Tov. He Lung a spus: Ceea ce vorbiţi este absolut greşit; şi, neacordându-i atenţie, tov. He Lung s-a întors şi a plecat.

Întrucât tov. Ciu En-lai nu cunoştea despre continuarea discuţiei lui Malinovski cu tov. He Lung, dânsul a acordat atenţie numai primei fraze.

I-am spus despre acestea pe loc lui Mikoian. Puteam să folosesc o altă metodă, să protestez pe loc. Atunci Mikoian ar fi adunat pe ceilalţi să discute această problemă şi s-ar fi putut aduna multă lume în jurul lui, luând o amploare mai mare acest lucru. Dacă procedam aşa, ar fi fost posibil ca Mikoian să recunoască această greşeală pe loc. Însă nu cunoşteam toate amănuntele în legătură au ceea ce a mai spus Malinovski şi l-am informat pe Mikoian numai despre prima parte.

Astăzi am avut o întâlnire cu Brejnev, Kosâghin, Mikoian, Andropov şi Gromâko şi le-am spus oficial tot ceea ce a spus Malinovski. Le-am spus că noi am venit aici pentru a exprima prietenia şi salutul nostru, însă Malinovski imediat după ce a criticat S.U.A. s-a întors la noi, ne-a provocat, ne-a jignit. Le-am spus că această jignire o consider ca fiind adusă partidului nostru, poporului nostru, conducătorului nostru tov. Mao Tze-dun şi mie personal; nu putem să nu ne gândim la ceea ce a spus Malinovski.

Translatorul chinez de limba rusă:

În cadrul discuţiei de astăzi cu sovieticii, tov. Ciu En-lai a pus trei întrebări: Se poate oare înţelege că unul din scopurile invitării noastre aici a fost de a ne jigni în mod public? Nu înseamnă oare aceasta o instigare făcută tovarăşilor chinezi pentru a-l înlătura pe tov. Mao Tze-dun de la conducere? Nu cumva dv. aţi cedat campaniei presei burgheze care spune că divergenţele dintre P.C.U.S. şi P.C.C. s-ar rezuma la cearta dintre cei doi conducători?

Tov. Ciu En-lai: Sigur, această atitudine a lui Malinovski nu periclitează cu nimic autoritatea de care se bucură tov. Mao Tze-dun în partidul nostru, în poporul nostru. Gravitatea provocării făcută de Malinovski nu ridică numai problema unui protest. Malinovski nu este un simplu om, el este membru al C.C., ministru al Apărării U.R.S.S. şi mai ales că o asemenea provocare a avut loc cu un asemenea prilej. Comportarea lui este asemănătoare comportării lui Hruşciov. Aceasta nu este o problemă personală a lui. Le-am spus sovieticilor că poate mulţi din C.C. al P.C.U.S. gândesc aşa. Le-am mai spus, de asemenea, că înainte de a discuta despre relaţiile dintre partidele noastre, trebuie să examinăm această problemă.

Auzind despre acestea ei s-au încordat. Mikoian ştia ceva, însă nu tot, nu ştia despre discuţiile lui Malinovski cu tov. He Lung. Ei au spus că au vorbit cu Malinovski prin telefon şi că ceea ce a spus Malinovski nu reprezintă punctul de vedere al Comitetului Central şi Prezidiului, că salută trimiterea la Moscova a unei asemenea delegaţii de către tov. Mao Tze-dun şi Comitetului Central al P.C.C., că salută, de asemenea, propunerea făcută de noi.

Conducătorii sovietici au spus că deşi între cele două partide ale noastre există divergenţe, ei respectă pe tov. Mao Tze-dun, rugându-ne să credem că ceea ne-au spus este adevărat. Ei au spus că Malinovski le-a comunicat prin telefon că ideea lui nu a fost aceasta, el a avut o intenţie bună, însă poate că nu s-a exprimat bine, pe de o parte şi că poate a băut mai mult, pe de altă parte. De asemenea, că Malinovski vrea să-şi ceară scuze în mod oficial.

În primul rând eu am spus că am reţinut cele spuse de Tov. Brejnev, adică cele spuse de Malinovski nu reprezintă punctul de vedere al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. Însă delegaţia noastră trebuie să mai discute această problemă şi îşi rezervă dreptul să răspundă ulterior.

Noi suntem dialectici şi ca atare considerăm că existenţa determină conştiinţa şi că băutura nu poate fi un pretext pentru o asemenea atitudine. După un proverb chinezesc, după băutură spui adevărul. Totuşi, în gândirea lui Malinovski există asemenea idei. Şi eu am băut odată la Kremlin, la îndemnul lui Hruşciov, şi de ce n-am vorbit aşa?

Ei au repetat că trebuie să credem în sinceritatea lor privind dorinţa de contacte prieteneşti. Le-am spus că am luat notă de aceste declaraţii ale lor, însă trebuie să mai studiem.

Vedeţi câte lucruri s-au întâmplat într-un timp aşa de scurt! Lucrurile acestea dovedesc că trebuie să mai vedem, aşa cum spuneaţi dv., tov. Maurer.

Tovarăşii noştri consideră că felul de a gândi al lui Malinovski nu este singurul. În timpul lui Hruşciov asemenea mentalitate exista în rândul membrilor Comitetului Central. Sigur, acum a fost scos Hruşciov, însă că această mentalitate va mai exista, este foarte probabil. Malinovski are asemenea idei pe care şi le-a expus, demascându-se.

Le-am spus sovieticilor că aş fi putut folosi o altă metodă pentru a afla mai multe de la Malinovski, însă n-am procedat aşa, pentru că erau mulţi străini acolo.

Vedeţi, tovarăşi! Noi am venit aici să sărbătorim împreună ziua de 7 Noiembrie, încă nu am început discuţiile oficiale cu sovieticii şi s-au întâmplat aceste lucruri. Deci această împingere a lucrurilor înainte trebuie făcută efectiv.

Ei se tem de prea multe. Pentru ce? Pentru că sistemul de gândire şi felul de a proceda al lui Hruşciov, o serie de probleme ale politicii fundamentale din vremea lui Hruşciov nu s-au schimbat. La toate acestea se adaugă şi faptul că imperialiştii caută să-i atragă, propagând ideea că nu a survenit nici o schimbare.

Când Malinovski critica Statele Unite ale Americii în cuvântul său, ambasadorul american râdea, pentru că nu credea nimic din ce a spus acesta, ştia că sunt vorbe goale, ştia că sunt vorbe goale, ştia că şi ce a spus Hruşciov în trecut nu a avut valoare.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu numai ambasadorul american nu l-a crezut pe Malinovski nici noi nu l-am crezut.

Tov. Ciu En-lai: Ambasadorul american a râs în timp ce vorbea Malinovski, care terminând cuvântarea ne-a provocat pe noi. Dacă am fi răspuns pe loc, lucrurile ar fi luat o amploare mai mare.

Tov. Emil Bodnăraş: Din ceea ce spuneţi dv. se confirmă o impresie a noastră care ne-am făcut-o despre cuvântarea lui Malinovski, că acel avertisment ca Forţele Armate să nu fie nevoite să răspundă sau să acţioneze, a fost rostit să aibă două sensuri: pentru ambasadorul american ca să audă şi pentru chinezi să priceapă. Vedeţi, aceste lucruri existau în capul lui, însă noi nu ştiam. Vedeţi de ce credem noi că mai trebuie să ne uităm atent la lucruri, înainte de a ne face o părere.

Brejnev îi dă un telefon lui Gheorghiu-Dej şi-i spune (noi încă nu primisem telegrama de la ambasadorul nostru de la Pekin): Chinezii fac propunerea (la o oră după aceasta noi am primit comunicarea de la ambasadorul nostru) să fie invitate delegaţii de partid şi guvernamentale, că de la ei ar veni o delegaţie în frunte cu Ciu En-lai, voi ce credeţi? Nouă nu ne este clar ce vor chinezii /a spus el/. Noi ne gândim să invităm, dar fără Albania. Tovarăşul Gheorghiu-Dej i-a spus: noi credem că este bine să invitaţi şi Albania, să nu faceţi nici o discriminare; noi salutăm această iniţiativă a Partidului Comunist Chinez. Pe noi într-adevăr ne-a bucurat această iniţiativă. Ceea ce i-a spus tov. Gheorghiu-Dej era nu ca un sfat, dar ca o părere pe care îi ruga s-o ia în consideraţie, să se gândească asupra ei. Brejnev a spus: bine, vom ţine seama. Dar după ce a închis telefonul, noi am stat să ne gândim, de ce Brejnev a spus că lui nu-i este clar ce vor tovarăşii chinezi? Ce înseamnă aceasta? Ce ar putea să vrea tovarăşii chinezi? Dacă un grup de oameni - Prezidiul - au hotărât să-l scoată pe Hruşciov pentru greşelile sale în politica internă, în politica economică, în construcţia de partid, în relaţiile dintre partide, nu le este clar ce vrea P.C.C. când face o asemenea propunere? Cum dracu să nu fie clar. Trebuie să saluţi o asemenea propunere, ba poate nici să nu aştepţi iniţiativă de la P.C.C., să vii tu cu iniţiativa.

Când ne-a comunicat despre schimbarea lui Hruşciov, tot Brejnev a sunat la telefon - noi ţările socialiste din Europa avem fir direct cu Moscova, nu ştiu dacă dv. aveţi?

Tov. Ciu En-lai: Şi noi avem.

Tov. Emil Bodnăraş: ... şi spune: A avut loc o plenară a Comitetului Central, unde Hruşciov a cerut eliberarea sa din funcţiile de prim-secretar, preşedinte al Consiliului de Miniştri şi membru al Prezidiului, iar plenara a aprobat această rugăminte a lui Hruşciov. De ce a fost nevoie să spună lui Gheorghiu-Dej un neadevăr la telefon? Ne-am întrebat: de ce a fost nevoie? Dacă el nu avea încredere în telefon, dar vroia să informeze corect, putea să spună aşa: Hruşciov a fost schimbat, eu am fost ales prim-secretar şi Kosâghin preşedinte al Consiliului de Miniştri; noi vă vom trimite un membru al Comitetului Central să vă informeze care este situaţia adevărată. Ce, ne crede copii? Această atitudine este cel puţin neserioasă, de la început. Noi până astăzi nu avem nici un fel de versiune completă, oficială, asupra adevărului; noi nu cunoaştem care sunt motivele adevărate ale schimbării lui Hruşciov. Un lucru este până acum pentru noi clar, că motivele interne au dominat. Nu avem nici o certitudine asupra celorlalte motive ca: relaţiile, problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti, că se manifestă un alt punct de vedere decât al lui Hruşciov.

Au fost aici italienii. Eu am primit mandat să vă aduc la cunoştinţă mai detaliat câteva informaţii care le-au adus italienii după ce au fost la noi. Asta propunem s-o facem altădată şi nu toată delegaţia. Poate trimiteţi pe cineva la ambasada noastră, acolo am materialele. Rămânem să ne înţelegem asupra tehnicii în aşa fel încât să nu bată la ochi.

Ce spune Longo în ultima informare: Ei au plecat de aici nemulţumiţi. Conducerea nouă, ca să-i zicem aşa, a hotărât să ţină consfătuirea la 15 decembrie. Asupra unui lucru pare să nu fie ei siguri, dacă consfătuirea viitoare trebuie să fie ţinută în prima jumătate a anului 1965. Această consfătuire poate să se ţină şi mai târziu, dar comisia celor 26 de partide se întruneşte. Asta ne-a comunicat nouă Longo şi Alicata[259] în ultima informare. Ce înseamnă asta? S-a tras de către noua conducere vreun învăţământ din critica adresată de P.C.C., P.M.R., P.M.C. şi alţii faţă de acest procedeu de a convoca comisia, ilegal constituită? Se pare că nu s-au tras asemenea învăţăminte.

Noi ne aducem aminte de ultima întrevedere avută cu Hruşciov. Noi v-am spus la Pekin, am avut impresia că Hruşciov era obosit, era plictisit, că el căuta o ieşire şi parcă se lega de tot ceea ce noi îi spuneam că trebuie amânat, că nu trebuie ţinută această consfătuire în decembrie, că trebuie discutat cu tovarăşii chinezi şi ceilalţi, că noi vedem semne că se poate lua cursul unei asemenea atitudini, că nu trebuie ripostat într-o polemică ascuţită şi Hruşciov spunea: eu încă nu văd aceste semne. Dar Hruşciov era nesigur. Discuţia părerea că alunecă pe panta aceasta, de cedare, de concesii. Atunci a sărit Kosâghin, el a preluat firul discuţiei şi a intrat în polemică cu tov. Maurer - trebuie sau nu trebuie ripostat? Cum să nu ripostezi dacă eşti atacat, trebuie să te aperi, a zis el. El a fost foarte activ în a arăta necesitatea ripostării împotriva tezelor chineze şi în această polemică cu P.C.C.

Dacă îi ascultăm pe italieni ce spun despre discuţia lor cu Suslov, Suslov este cel mai aprig dogmatic în susţinerea tezelor care au fost dezvoltate de el la plenara Comitetului Central din februarie 1964. Noi ştim că Suslov a jucat un rol important în schimbarea lui Hruşciov.

Ştiţi, parcă aşa se pune întrebarea: nu cumva la vinile lui Hruşciov interne de jignire de oameni, de nesocotire a conducerii colective, i se mai adaugă şi vina că a început să slăbească pe frontul acesta în problemele mişcării?

Tovarăşi, nouă ne vine foarte greu să credem că şi-au schimbat deodată părerile oamenii aceştia care au vorbit aşa de stăruitor - ripostă colectivă, zdrobitoare, care au luat cursul pe care l-au luat şi au continuat să-l susţină. Noi am stat aici la Moscova 10 zile şi am discutat pe probleme C.A.E.R., dezacordul în constituirea relaţiilor dintre ţările socialiste, riposta colectivă. Cine au fost apărătorii cei mai aprigi? Au fost Kosâghin, Podgornâi, Andropov. Cum aceştia deodată s-au schimbat? Hai să spunem că a fost teatru atunci, ca să nu priceapă Hruşciov că se pregăteşte înlăturarea lui, dar de ce nu vin să spună /aceasta/ clar. O asemenea schimbare a necesitat un proces lung; noi nu ne putem imagina că aceasta s-a hotărât în ultimele trei zile, asta nu se poate.

Tov. Ciu En-lai: Just.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu se poate ca în acest proces de înlăturare a lui Hruşciov să nu fie clarificată şi problema: ce facem a doua zi după înlăturarea lui Hruşciov? Ce facem în problemele de politică internă, ce facem în problemele de politică revoluţionară internaţională, ce facem în problemele de politică internaţională?

Spune un neadevăr lui Gheorghiu-Dej; din primul cuvânt început un neadevăr. Ce autoritate, ce încredere mai poate pretinde? Ce s-a schimbat atunci? Nu ne este clar.

Însă, este clar că masa membrilor de partid are dorinţa reală de a vedea lucrurile schimbate, oamenii sunt îngrijoraţi. Dacă aţi reţinut dv. cum a fost primită anunţarea fiecărei delegaţii la şedinţa festivă?

Tov. Ciu En-lai: Am reţinut.

Tov. Emil Bodnăraş: Când a fost anunţată delegaţia chineză, s-a manifestat atenţie. Prezenţa delegaţiei chineze la această sărbătoare a fost primită cu foarte mare atenţie, simpatie. Noi am avut impresia aceasta.

Am fost întrebaţi de oameni din aparat, de oameni mai mici, zilele acestea, cum vedem noi, tovarăşii chinezi într-adevăr vor să se ajungă la o înţelegere şi în problemele bilaterale cu noi şi în general în problemele noastre? Când noi le-am spus: bine, tovarăşi, dar aceasta este iniţiativa tovarăşilor chinezi că sunt aici, ei au luat iniţiativa să fim toţi aici. Oamenii au rămas miraţi, dintr-odată au căpătat altă viziune. Şi asta încă mai vorbeşte de ceva. De ce n-ai informat măcar aparatul tău să cunoască cum stau lucrurile? Şefii de secţii din C.C. să nu cunoască cum s-au desfăşurat lucrurile cu adevărat? Dacă eşti animat de dorinţa de a merge în întâmpinarea unei asemenea iniţiative nu se poate să-i spui lui Gheorghiu-Dej la telefon: nu ştiu ce vor chinezii. Numai faptul că vor să vină trebuie deja salutat şi popularizat.

Noi suntem veniţi din ziua de 6 noiembrie. Astăzi este 8 noiembrie, au trecut trei zile. Ei au luat cunoştinţă din prima clipă când ne-au întrebat: dv. ce vreţi să faceţi aici, vreţi să vizitaţi? Noi am spus: nu, nu vrem să vizităm, noi vrem să discutăm, să ne lămurim asupra câtorva probleme. Ei ştiu foarte bine că de credite nu avem nevoie, de ajutor nu avem nevoie, dar ei ştiu că avem câteva probleme, suntem angajaţi într-un front unde poziţia noastră este foarte activă şi în ce priveşte relaţiile dintre ţările socialiste şi în ce priveşte mişcarea. Trebuie să te bucuri când vine delegaţia unui partid să spună: vreau să discutăm. Despre acest lucru i-a spus tov. Maurer lui Kosâghin în maşină, după aceea i-a spus şi lui Mikoian. Însă nici până acum - este ora 21,30 - şi nu avem nici un răspuns. Principal este să fii animat de dorinţa de a urgenta o asemenea întâlnire. Şi totuşi, o asemenea dorinţă undeva există, există în mod cert, credem noi, în masa membrilor cin partid.

Tov. Ciu En-lai: Şi în armată există.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi în popor există. Nouă ne-au spus oamenii: tovarăşi, vă rugăm să ajutaţi conducerea noastră, are nevoie de ajutor, sunt presiuni multe, sunt greutăţi. Şi noi constatăm că sunt asemenea greutăţi şi vor mai fi.

Ceea ce s-a întâmplat cu Malinovski este lucru foarte grav. Eu nu pot să-mi închipui că Malinovski n-a participat la înlăturarea lui Hruşciov. Dar de ce a spus el: da, Hruşciov să plece. Ca să vină apoi să spună ce a spus el despre Mao Tze-dun? Doar Malinovski nu este

[259] Mario Alicata (1918-1966) – om politic italian, membru al P.C.I., ziarist, critic literar.

furier de regiment. Şi el nici nu prea bea, tovarăşi. El şi pe mine m-a jignit aseară să zicem aşa "prieteneşte". Aşa este el, grosolan.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Asta mai arată şi altceva, că practica amestecului în treburile altor partide nici nu are de gând să se dezrădăcineze. Poate fi treaba lui Malinovski cine să stea în fruntea Partidului Comunist Chinez? Poate să fie treaba unui partid cine să stea în fruntea altui partid? Practica aceasta a fost criticată de partidul nostru şi alte partide. Ea trebuie definitiv lichidată.

Tov. Emil Bodnăraş: Mie îmi face impresia că această echipă de oameni şi-a propus să restaureze hegemonia în mişcare, hegemonie care era în pericol real să fie pierdută datorită greşelilor lui Hruşciov. De aceea se grăbesc să ţină în decembrie consfătuirea, la adăpostul acestui fum, în jurul debarcării lui Hruşciov să capete conducerea mişcării. Vor lansa şi câteva formule antiimperialiste, pe care le-am mai auzit, şi cu aceasta răspund la câteva presiuni reale care se exercită din partea lui Ulbricht, care are şi el acasă o situaţie nesigură; Novotny, care este foarte nemulţumit; Kádár, care presează, care a început să fie criticat la el acasă, Jivkov, care la fel are o situaţie nesigură. Şi aceasta într-o perspectivă în care lucrurile trebuie puse clar pe tapet. Nici unul din ei nu este în stare să vorbească de vinovăţia lui Hruşciov. Nici actualii conducători sovietici nu sunt în atare că vorbească complet de această vinovăţie, pentru că atunci ar trebui să vorbească şi de vina lor. Cum, chiar toate a putut să le facă Hruşciov singur? Cum Hruşciov a putut lua în C.A.E.R. această orientare fără concursul celorlalţi?

Tov. Ciu En-lai: Nu singur, ci împreună cu Kosâghin, Andropov, Podgornâi.

Tov. Emil Bodnăraş: Acesta este un complex care îi face să se bucure pe de o parte şi să se teamă pe de altă parte. De aceea, nouă ni se pare că este just ce spuneţi dv., că trebuie considerat un lucru bun că Hruşciov a fost înlăturat, dar asta este departe de a fi totul. Aici trebuie acţionat, sprijinit ceea ce există obiectiv şi în Uniunea Sovietică, că au greutăţi foarte mari, şi în celelalte ţări socialiste şi în mişcare; trebuie acţionat cu perseverenţă şi spus conducătorilor sovietici clar ce gândim, să nu se poată acoperi cu fumul acesta artificial. Noi vrem deplină claritate în toate problemele, cu răbdare, dar nu vom ceda un pas. Egalitate deplină, să lase ideea rolului conducător şi centrului îndrumător al revoluţiei mondiale. Asta este depăşit, viaţa respinge asemenea formule. Respectul pentru independenţa fiecărui partid, pentru răspunderile lui, neamestecul în treburile interne, nici un fel de aranjamente după paravane. Asta va încuraja întotdeauna să manevreze incorect. Nu avem de gând să ne amestecăm în treburile lor interne. Unii, cum au fost italienii, francezii, au venit şi au cerut de ce a fost schimbat Hruşciov nedemocratic. Sigur, noi avem părerea noastră asupra metodelor. Atât au putut, atât au făcut; mai mult n-au putut. Important este ce au de gând să facă. Este o mare răspundere în ce priveşte felul cum mişcarea se va dezvolta, cum se vor dezvolta relaţiile dintre ţările socialiste - forţa aceasta care o reprezintă astăzi ţările socialiste şi mişcarea comunistă. De aceea ne gândim să le spunem, dacă vom avea prilejul, toate aceste lucruri foarte clar.

Tov. I.Gh. Maurer: Şi asta încă pentru următoarea consideraţiune: momentul este foarte propice pentru a putea acţiona în această privinţă acum, actualii conducători sovietici n-au atâta putere cât a avut Hruşciov, nu pot face ce a făcut Hruşciov.

Tov. Ciu En-lai: Just, just. Acesta este un lucru adevărat. Dacă a fost răsturnat Hruşciov, nu se poate imediat restabili o conducere puternică.

Tov. I.Gh. Maurer: Autoritatea lor nu este sigură nici în interior, nici în afară. Au o sumedenie de probleme. În acest moment acţiunea noastră s-ar face mai bine simţită, ar avea mai multe şanse de reuşită şi am fi naivi dacă am lăsa să ne scape acest moment. Acum noi ne gândim să acţionăm puternic, tovărăşeşte, prieteneşte, cu calm, cu tact, dar foarte ferm.

Tov. Emil Bodnăraş: Foarte ferm şi clar.

Tov. I.Gh. Maurer: Aşa ne gândim noi, tovarăşi.

Tov. Ciu En-lai: Dacă n-ar fi fost această acţiune a noastră, n-am fi descoperit toate acestea; dacă n-ar fi fost acţiunea aceasta, nu ne-am fi întâlnit aici. Nu trebuie să scăpăm această ocazie.

Nu am terminat de spus în ce priveşte sprijinul ce trebuie să-l acordăm evoluţiei în bine a situaţiei. Venirea noastră aici a fost un prim pas, iar contactele cu ei este un al doilea pas. Le-am propus să avem contacte. Ei ne-au răspuns că sunt de acord, adăugând: "şi schimb de păreri". Noi am fost de acord. Noi am venit aici pentru a-i felicita cu ocazia sărbătorii, dar sărbătoarea a trecut.

Acum pentru noi a apărut problema Malinovski, care nu este o problemă numai de formă, ci de fond. Ne-am rezervat dreptul de a răspunde după ce vom studia această problemă. Mâine vom avea contacte şi schimburi de păreri cu ei. Ieri seară când am discutat cu Mikoian am făcut sondaj în aceste probleme, pentru că în prima zi, adică în ziua de 6 noiembrie ne-au întrebat cu ce planuri aţi venit aici? Am răspuns că nu am venit cu nici un plan, nici nu ne este clară schimbarea lui Hruşciov. Dacă am fi făcut un plan, ar fi însemnat ca acesta să fie subiectiv, la care Mikoian a tăcut. Ieri, Mikoian mi-a spus că situaţia se poate expune uşor şi clar. Ne-a prezentat în termeni generali că scoaterea lui Hruşciov a fost determinată de factori interni, că având scleroză, n-a mai putut lucra cum trebuia. Acesta este un pretext.

Am fost informaţi că multe partide din Europa, care au fost aici, nu au fost mulţumite cu explicaţiile primite. Materialele pe care ni le veţi [vor] prezenta mâine vor dovedi acest lucru. Ni s-a mai spus că în prezent problema principală nu este schimbarea lui Hruşciov, ci alta, consfătuirea. Afirmaţiile lor sunt contradictorii. Pe de o parte spun că pentru convocarea consfătuirilor este nevoie de consultări şi acord deplin al tuturor partidelor, iar pe de altă parte, că în prezent sunt coapte condiţiile pentru convocarea consfătuirii. Vor să funcţioneze tot bagheta.

Gomulka consideră şi el că sunt coapte condiţiile pentru convocarea consfătuirii. Noi am respins aceasta. Am arătat că comisia celor 26 de partide nu este legală, că nu sunt coapte condiţiile, că acestea trebuiesc create şi nu ştim cât timp va trebui pentru aceasta. Mâine, Gomulka ne va da răspunsul în ce priveşte poziţia sa.

Tov. Emil Bodnăraş: Aţi avut convorbiri cu Brejnev?

Tov. Ciu En-lai: Nu, am discutat numai despre program.

Noi, ca şi dv., vrem să vedem cum vor evolua lucrurile, să observăm. Acest lucru poate nu se face dintr-odată, poate trebuie un timp mai lung pentru aceasta. Acesta este un prim contact.

Ei au două probleme concrete, de care nu pot scăpa, problema Hruşciov şi problema consfătuirii. La fiecare contact sunt de discutat probleme principiale. Noi am manifestat sprijin faţă de ei, aducându-le o cuvântare de salut. Nepublicarea acesteia, al cărei conţinut este apropiat de cel al telegramei de felicitare în afară de câteva cuvinte în plus adresate imperialismului american, este tot o problemă de principiu. Ei ştiu că S.U.A. nu cred cele spuse de Malinovski. Ar fi fost altceva dacă "Pravda" ar fi publicat părerile chinezilor, ar fi fost un lucru mare. Deci, atât acţiunea de sprijinire a lor, cât şi împingerea spre bine a lucrurilor sunt probleme de principiu.

Ceea ce a spus tov. Maurer, că nu trebuie grabă, este foarte just. Trebuie să acţionăm cu căldură, principial, ferm, calm. Cu toate că există acest prilej, nu trebuie grăbit. Ar fi posibil să culegem numai unele rezultate.

Aşa cum spuneaţi şi dv., masele de jos, armata vor schimbări. Dacă nici Hruşciov nu a putut ţine în frâu această dorinţă, atât în cadrul ţării cât şi în afara ţării, atunci cum pot face ei acest lucru? Contactele dv. de până acum v-au făcut să căpătaţi experienţă în luptă şi de aceea poate veţi rămâne aici mai mult timp.

Va trebui să facem schimb de informații, să cunoaștem ce am făcut. Noi vă vom comunica ce am făcut. Sigur, poate nu în cadrul unei întâlniri în plenum a delegațiilor. De pildă, tov. Kang Sheng de la noi s-ar putea întâlni cu un tovarăş de la dv.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi ne-am gândit că n-ar atrage atenția dacă am da şi noi o masă la ambasadă în una din zilele acestea. Poate miercuri la prânz.

Tov. Ciu En-lai: În afară de aceasta, putem să ne întâlnim separat ambasadori între ambasadori, tov. Kang Sheng cu tov. Bodnăraş etc.

Tov. Kang Sheng: Comitetul Central al partidului nostru a arătat că în atitudinea noastră față de consfătuirea din decembrie nu a survenit nici o schimbare. Avem aceeaşi poziție cu tovarăşii români, o poziție principială.

Tov. Emil Bodnăraş: La fel ne-au spus şi coreenii şi vietnamezii.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Ce părere are Gomulka despre Consfătuire?

Tov. Ciu En-lai: Gomulka şovăie. El a spus că dacă majoritatea partidelor este de acord să fie convocată consfătuirea, participă şi el. El este de acord cu consfătuirea, dar nu insistă ca ea să aibă loc în decembrie. Din acest punct de vedere se situează pe aceeaşi poziție cu P.C.U.S. Să vedem ce va mai apune, mâine vom şi discuta cu el această problemă.

Discuțiile s-au terminat la ora 22,00, după care a urmat o masă.

*

Convorbirea purtată în timpul mesei

Tov. Ciu En-lai: Se pare că relațiile lui Gomulka cu noua conducere sovietică sunt foarte strânse, foarte profunde. Aceasta a demonstrat-o întâlnirea care au avut-o la granița polono-sovietică.

Tov. I.Gh. Maurer: Da, aşa este.

Tov. Emil Bodnăraş: După schimbarea lui Hruşciov, au reacționat unul după altul: Kádár , Novotny, Jivkov, apoi a avut loc întâlnirea lui Gomulka cu conducătorii sovietici la granița polono-sovietică, urmată de declarații în sensul că totul este în regulă, că eliberarea lui Hruşciov s-a făcut pe cale democratică.

Tov. Kang Sheng: Conform unor informații, inițiativa întâlnirii sovieto-polone a avut-o Brejnev.

Tov. I.Gh. Maurer: Masa de mâine o să aibă loc la ora 14,00.

Tov. Emil Bodnăraş: O să vă întâlniți mâine cu conducătorii sovietici?

Tov. Ciu En-lai: Da, după masa care va avea loc la ora 1 4,00Probabil că întâlnirea noastră va avea loc la ora 18,00.

Tov. Kang Sheng: Brejnev ne-a spus că sovieticii sunt oameni ospitalieri, că după obiceiul lor, cu ocazia sărbătorii trebuie să invite oaspeții la masă. I-am răspuns că noi am luat parte la recepția din seara zilei de 7 Noiembrie, dar nu ne-am simțit bine acolo. La aceasta, Brejnev a spus că trebuie să se schimbe aceste lucruri.

Am spus tovarăşilor sovietici că partea cea mai interesantă a prezenței delegațiilor la Moscova va fi cea neoficială, iar ei au răspuns că acest lucru depinde de oaspeți.

Tov. I.Gh. Maurer: Depinde în aceeaşi măsură şi de gazde.

Tov. Emil Bodnăraş: Se pare că sovieticii pregătesc o plenară a Comitetului Central pentru luna noiembrie.

Tov. Ciu En-lai: O plenară a C.C. al P.C.U.S. trebuie să aibă loc mai devreme.

Tov. I.Gh. Maurer: Trebuie să aibă loc plenara la care Hruşciov intenționa să prezinte un raport despre agricultură.

Tov. Emil Bodnăraş: Probabil că vor mai fi schimbări de persoane.

Tov. Kang Sheng: Da, pentru că acum sovieticii se află într-o perioadă de trecere.

Tov. Emil Bodnăraş: Da, este o perioadă de trecere. Se simte la oameni o nesiguranță.

Tov. Ciu En-lai: Vor mai avea loc schimbări, întrucât capacul o dată ridicat nu mai poate fi uşor pus la loc.

Tov. I.Gh. Maurer: Să vedem cum vor evolua lucrurile.

Tov. Ciu En-lai: Sunt lucruri pe care nu le aşteaptă nici ei.

Tov. I.Gh. Maurer: Da, sunt lucruri la care nici nu gândesc.

Tov. Emil Bodnăraş: Au o situație alimentară foarte grea.

Tov. Ciu En-lai: Da, aşa este, iar produsele industriei grele nu le pot desface în exterior din cauza prețului lor ridicat şi al calității slabe.

Propun un toast în sănătatea tov. Gh. Gheorghiu-Dej, cu ocazia celei de-a 63-a aniversări a zilei sale de naştere. Vă rugăm, tovarăşi, să-i transmiteți salutul nostru împreună cu urări de viață lungă.

Tov. I.Gh. Maurer: Vă mulțumesc şi vă asigur că vom transmite.

Tov. Emil Bodnăraş: Am avut impresia că toastul lui Malinovski, rostit la recepție, a fost improvizat. El a toastat ultimul şi a vorbit liber; s-a văzut că era nepregătit. Şi Mikoian a vorbit liber, dar se pare că el a fost pregătit.

Tov. Ciu En-lai: Mikoian s-a adresat mai mult şefilor misiunilor diplomatice din Moscova.

Tov. Emil Bodnăraş: Malinovski a toastat aproape de sfârşitul recepției, când oamenii se pregăteau de plecare. A lăsat impresia că acest lucru s-a aranjat undeva.

Tov. Ciu En-lai: S-a grăbit să nu scape ocazia; s-a temut că nu mai are loc unde să declare asemenea lucruri.

Tov. Paul Niculescu-Mizil: Am auzit unul din mareşalii sovietici prezenți la recepție exclamând după terminarea toastului lui Malinovski: El nu şi-a terminat toastul. De fapt, în încheiere, Malinovski n-a închinat pentru nimic.

Spre deosebire de toasturile celorlalți, toastul lui Malinovski nu a fost redat integral în presă.

Tov. Emil Bodnăraş: A fost redat parțial sub formă de informație, din care a lipsit partea referitoare la imperialism.

Tov. Ciu En-lai: Omiterea în presă a părții referitoare la imperialism din toastul lui Malinovski a demonstrat şi mai mult slăbiciunea lor.

Tov. Kang Sheng: După ce Malinovski şi-a rostit toastul, mă aflam nu departe de grupul la care s-a dus Kosâghin, unde era ambasadorul american. Kosâghin l-a căutat de fapt pe ambasadorul american pentru a scuza cele spuse de Malinovski.

Tov. Ciu En-lai: Acest procedeu nu a fost de loc just.

Tov. Kang Sheng: Gestul în sine al lui Kosâghin i-a arătat ambasadorului american că nu trebuie să țină seama de cele afirmate de Malinovski.

Este interesant faptul că în timp ce tov. Ciu En-lai discuta cu Malinovski cele ce v-am relatat mai înainte, la mine a venit Kirilenko[260]. La început acesta mi-a spus că eu sunt un veteran în mişcarea comunistă internațională, că el este a treia generație, deci foarte tânăr, dar

---

[260] A.P. Kirilenko (1906-1990) – om politic sovietic; al doilea secretar al Comitetului de partid Zaporoje (1944-1947), prim-secretar al Comitetului de partid Nikolaevsk (1947-1950), apoi al Comitetului de partid Dnepropetrovsk (1950-1955), în Ucraina; prim-secretar al Comitetului de partid Sverdlovsk (1955-1962), prim-adjunct al preşedintelui Biroului C.C. al P.C.U.S. pentru R.S.F.S.R. (1962-1966), secretar al C.C. al P.C.U.S. (1966-1982), membru al C.C. al P.C.U.S. (1956-1986), membru al Polibiroului/Prezidiumului C.C. al P.C.U.S. (1962-1982).

că indiferent de vârstă suntem ambii marxist-leninişti. În continuare a spus că "vedeţi tovarăşe Kang Sheng, dv. aţi fost un bun prieten al Uniunii Sovietice, dar acum nu mai sunteţi".

Tov. Emil Bodnăraş: Altă delicatesă!

Tov. Kang Sheng: I-am răspuns că am fost şi sunt prieten bun al Uniunii Sovietice, că dacă nu ar fi aşa, astăzi nu m-aş afla la Moscova.

Acest lucru i l-am spus astăzi lui Brejnev, adăugând că m-a mirat această comportare. I-am mai spus următoarele: mi-am adus aminte de jignirile aduse de Hruşciov tov. Mao Tze-dun în timpul sesiunii de acum câţiva ani a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia. Nu este de mirare că Hruşciov proceda cum proceda. Mai de mirare este faptul că se aduc asemenea jigniri după căderea lui Hruşciov. Dv. faceţi apel să ne unim să luptăm împreună împotriva duşmanilor. Însă comportarea lui Malinovski în prezenţa americanilor s-a înscris pe linia unirii împotriva duşmanului? Nu a fost aceasta în favoarea duşmanilor? Jignirile aduse conducătorilor noştri în prezenţa tov. Ciu En-lai se înscrie pe linia îmbunătăţirii relaţiilor? Ne-aţi spus că trebuie să îmbunătăţim relaţiile dintre ţările şi popoarele noastre. Comportarea faţă de delegaţia noastră, care reprezintă partidul, statul şi poporul chinez se înscrie pe linia îmbunătăţirii acestor relaţii, reflectă dorinţa dv. de îmbunătăţire?

Credem că afirmaţiile lui Malinovski după rostirea toastului şi aprecierile lui Kirilenko nu sunt întâmplătoare.

I-am mai spus că Hruşciov ne jignea de fiecare dată când veneam la Moscova, dar am suportat acest lucru. Dar de ce se mai petrec asemenea fenomene după destituirea lui Hruşciov? Noi am venit aici cu sentimente de prietenie, am venit pentru unitate. Dar ce înseamnă această atitudine a noilor conducători sovietici?

Brejnev a răspuns că nu ştie nimic, că el nu este de acord cu cele spuse de Kirilenko. Mikoian a spus că Kirilenko n-a vorbit just, că eu sunt un vechi tovarăş, că sunt respectat.

Eu nu-l cunosc pe Kirilenko, nu ne-am întâlnit niciodată până acum. După părerea mea, cele două discuţii concomitente nu au fost întâmplătoare. Malinovski şi Kirilenko au acţionat după un plan stabilit anterior.

Tov. Ciu En-lai: Asemenea mentalităţi sunt larg răspândite în rândurile cadrelor C.C. al P.C.U.S. şi ele vor mai fi exprimate.

Tov. Kang Sheng: După părerea mea, întâlnirea pe care o s-o avem cu sovieticii va fi o luptă ascuţită.

Tov. I.Gh. Maurer: Nu este exclus deloc.

Tov. Kang Sheng: Nici pentru dv. nu va fi mai uşor.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi suntem obişnuiţi; am răspuns întotdeauna cu fermitate.

Tov. Emil Bodnăraş: La întâlnirea dv. de mâine cu sovieticii va avea loc o verificare interesantă a părerilor pe care le aveţi până acum.

Tov. I.Gh. Maurer: Este clar însă că înlăturarea lui Hruşciov şi tot ce va fi legat de ea în P.C.U.S, toate speranţele care s-au născut în rândurile partidelor şi popoarelor justifică acţiunea pe care aţi întreprins-o, justifică presiunile care trebuie exercitate asupra P.C.U.S. Eu cred că dacă vom face acest lucru potrivit şi cum trebuie, se pot îndrepta lucrurile pe un drum bun. Există această posibilitate.

Tov. Emil Bodnăraş: Ne vom putea clarifica mai devreme asupra lucrurilor.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi trebuie să ne gândim la efectele acestei acţiuni asupra altor partide. Ei acolo o să ridice forţe care să vadă că lucrurile nu merg tocmai bine. Prin aceasta există posibilitatea să se creeze o opinie şi în alte partide, nu numai în P.C.U.S., care să constituie o nouă presiune asupra P.C.U. S.

Tov. Emil Bodnăraş: Iniţiativa dv. a fost foarte bună.

Tov. Ciu En-lai: Contactele permit să cunoaştem orientarea. Desigur că nu se poate vedea totul dintr-o dată, nu se poate vedea totul clar.

Tov. Emil Bodnăraş: Putem vedea mai clar decât dacă nu am fi venit.

Tov. Kang Sheng: Azi am discutat cu Gollan[261]. I-am spus că unele partide dau o înaltă apreciere iniţiativei noastre, iar altele spun că este o scamatorie şi l-am întrebat care este părerea lui şi ce poziţie are P.C. din Anglia. Ca un comunist cinstit, mi-a răspuns el, consider aceasta ca o acţiune bună, dar dacă nu va avea rezultate bune voi fi dezamăgit. I-am spus să aducă acest lucru la cunoştinţa sovieticilor, întrucât, în ce ne priveşte, dacă nu intenţionam să obţinem rezultate bune nu mai veneam la Moscova. Nu de noi depinde faptul dacă sovieticii vor să obţinem rezultate bune.

Tov. I.Gh. Maurer: Permiteţi-mi să toastez în sănătatea tov. Mao Tze-dun, pentru P.C.C., pentru conducerea sa, în sănătatea tov. Ciu En-lai şi a celorlalţi tovarăşi chinezi prezenţi.

Masa s-a terminat la ora 23,15.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 60-74

45. **1964 noiembrie 10.** Notă de convorbire dintre Kang Sheng şi Emil Bodnăraş în urma întâlnirii care a avut loc la sediul ambasadei chineze din Moscova.

Notă de convorbire

La cererea delegaţiei chineze, a avut loc o întâlnire în ziua de 10 noiembrie între tov. Kang Sheng, membru al delegaţiei R.P. Chineze, şi tov. Emil Bodnăraş. Întâlnirea a avut loc la ora 10,30 la sediul ambasadei chineze.

Din partea chineză au fost de faţă: U Siu-ciuan, membru al C.C. al P.C.C., şef adjunct al Secţiei Relaţiilor Externe şi Ciao Guan-hua, adjunct al ministrului Afacerilor Externe. Au mai participat: un translator de limba română, un translator de limba rusă şi doi stenografi - din partea chineză, şi un translator de limba chineză şi un stenograf, din partea română.

Cu această ocazie s-au discutat următoarele:

Tov. Kang Sheng: Eu aş vrea să vă informez de întâlnirea delegaţiei noastre cu conducătorii sovietici. Întâlnirea a avut loc ieri (9 noiembrie) la ora 18,00 şi a durat până la ora 20,30, deci circa două ore şi 30 minute. Din partea sovietică au participat şase tovarăşi: Brejnev, Kosâghin, Mikoian, Andropov, Ponomariov şi Gromâko.

Primul a vorbit Brejnev, care a spus că despre problema Hruşciov ne vor informa în cadrul unei o a doua întâlniri, că această problemă nu ne împiedică să îmbunătăţim relaţiile chino-sovietice. Aceasta a fost prima problemă la care s-a referi Brejnev şi din felul cum a pus-o s-a văzut că vrea să evite discutarea ei, ca şi cum problema Hruşciov a trecut. Se pare că una dintre principalele lor intenţii este tocmai aceasta. Se vede deci că problema Hruşciov constituie pentru ei una dintre cele mai slabe verigi, unul din punctele cele mai vulnerabile şi de aceea se străduiesc din toate puterile s-o evite.

În continuare, Brejnev a vorbit despre încetarea polemicii publice şi despre comisia pregătitoare a celor 26 de partide, întrebându-ne ce propuneri concrete avem noi în aceste

[261] John Gollan (1911-1977) - secretar general al P.C. Englez.

două probleme concrete. Punând aceste probleme, sovieticii şi-au dezvăluit intenţiile într-un al doilea punct.

Noi le-am cerut să clarifice lucruri privind comisia pregătitoare. Au în vedere convocarea comisiei din 15 decembrie sau este vorba de alta nouă, care să fie convocată prin consultări generale?

Ne-au răspuns că cea pe care o au în vedere are legătură cu cea din 15 decembrie. Din cele spuse de ei s-a văzut clar că vor ca în spatele paravanului situaţiei nou create să convoace comisia din 15 decembrie.

Noi am cerut în continuare lămuriri, arătând că este ilegală comisia convocată de Hruşciov pentru 15 decembrie, că ea este o comisie impusă, deci o comisie a sciziunii. Ea este impusă pentru că a fost convocată printr-o scrisoare, din hotărârea unui partid. Noi socotim că comisia din 1960 şi-a pierdut mandatul, a încetat să mai existe, deci reconvocarea ei este ilegală. Noi le-am spus încă demult sovieticilor punctul nostru de vedere asupra acestei comisii, le-am arătat că ea este ilegală şi ca atare nu vom participa la lucrările ei. Va fi altceva dacă se va convoca o comisie pe o nouă bază, prin consultări bilaterale şi multilaterale, o comisie acceptabilă de toate partidele.

Acum când le-am spus sovieticilor că comisia propusă de Hruşciov spre a fi convocată la 15 decembrie este greşită, Mikoian ne-a răspuns că în C.C. al P.C.U.S., în problema relaţiilor cu China nu a existat nici o contradicţie, nici chiar în elemente de amănunt cu Hruşciov.

Tov. Emil Bodnăraş: Deci noi am apreciat bine.

Tov. Kang Sheng: În continuare au vorbit Kosâghin şi Andropov tot despre această problemă. Noi le-am spus în cele din urmă că dacă doriţi convocarea comisiei din 15 decembrie, nu mai avem nici o bază de discuţie, întrucât aceasta este o comisie a sciziunii şi noi suntem categoric împotriva ei.

Kosâghin mi-a spus într-un mod foarte grosolan că am o atitudine de dictator. Eu am suportat aceasta. Cum putem fi însă dictatori când aplicăm o hotărâre oficială pe care C.C. al P.C.C. a adoptat-o în această problemă.

În cadrul discuţiei, problemei convocării comisiei din 15 decembrie i s-a consacrat mult timp.

Se pare că se mai poate discuta asupra denumirii comisiei, datei convocării şi metodelor ei de lucru. Se pare că se poate convoca sub o altă formă.

Tov. Emil Bodnăraş: Nu aţi discutat şi problema participanţilor?

Tov. Kang Sheng: Nu, nu s-a discutat.

Mikoian şi Andropov au accentuat asupra faptului că 61 de partide frăţeşti sunt de acord cu convocarea comisiei din 15 decembrie.

Ei au mai spus că scrisoarea din 30 iulie, adresată C.C. al P.C.C. conţine numai propunerea de convocare la 15 decembrie a comisiei de lucru. Noi considerăm însă că aceasta conţine hotărârea de convocare.

La problemele ridicate de ei, noi le vom da răspunsul oficial la întâlnirea oficială.

Tov. Emil Bodnăraş: Într-adevăr, scrisoarea aceea a conţinut hotărâre de convocare la 15 decembrie a comisiei pregătitoare.

Tov. Kang Sheng: Sovieticii spuneau atunci că chiar dacă noi nu vom participa, tot se va convoca comisia din 15 decembrie.

Discuţiile noastre de ieri cu sovieticii ne-au fost foarte folositoare. Ele ne-au dat posibilitatea să cunoaştem intenţiile conducătorilor sovietici şi să le vedem adevărata faţă. În acelaşi timp, aceste discuţii au confirmat aprecierile dv. şi ale noastre privind evenimentele ce au avut loc.

Din discuţii s-a văzut că ei sunt dezorganizaţi, contradictorii şi că au slăbiciuni; nu s-a putut vedea care este principalul vorbitor, au vorbit fiecare, s-au întrerupt unul pe altul, iar translatorul a fost de multe ori în situaţii dificile, neputând reda toate intervenţiile. S-a mai văzut, de asemenea, că acest grup de oameni, cu toate că Hruşciov a fost înlăturat, vrea să continue linia lui politică.

În timpul discuţiilor am constatat că cea mai rea comportare au avut-o Mikoian şi Kosâghin şi că cel care sugera ideile din spate era Andropov. Poate că a fost un fapt întâmplător, însă am observat că Ponomariov a fost mai prejos decât ceilalţi. Se pare că Andropov are mai mult drept la cuvânt decât Ponomariov.

Tov. Emil Bodnăraş: Poate Andropov simte că acum poate face carieră mai bună.

Tov. Kang Sheng: Acestea sunt problemele care se desprind din convorbirea noastră de ieri cu sovieticii.

În cadrul întâlnirii noastre viitoare cu sovieticii, noi ne vom axa în principal pe problema relaţiilor chino-sovietice, despre care ei spun că în C.C. al P.C.U.S. nu au existat cu Hruşciov contradicţii. Dacă ei vor persista în a susţine aceasta, atunci ce bază mai poate exista pentru tratative, pentru încetarea polemicii, pentru discuţii privind convocarea comisiei pregătitoare a consfătuirii.

Dacă ne vor întreba ce propuneri concrete avem în problema comisiei pregătitore, le vom propune să anuleze oficial, pe calea unei comunicări către partidele frăţeşti, convocarea comisiei pregătitoare din 15 decembrie, iar convocarea acesteia să se facă pe o bază nouă, prin consultări cu partidele frăţeşti.

Numai clarificând problema relaţiilor chino-sovietice poate exista o bază pentru discutarea convocării comisiei pregătitoare.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu vă mulţumesc pentru informarea aceasta, care este foarte valoroasă pentru noi.

Ştiţi că noi am cerut să ne întâlnim cu sovieticii. Le-am arătat că nu avem alt program aici decât să ne întâlnim, pentru că ne interesează cum gândesc, mai cu seamă că noi am avut divergenţe în probleme foarte serioase, în probleme de relaţii şi, deci, nouă nu ne este indiferent felul cum judecă ei acum, după ce Hruşciov a plecat. Până acum noi nu avem nici un indiciu despre felul cum gândesc.

Ieri dimineaţă la ora 9,00 ne-au comunicat că ne va primi Kosâghin la ora 10,30. Eu las la o parte aspectul de politeţe, deşi el este caracteristic. Ştiu de trei zile că vrem să ne întâlnim şi ne comunică cu un ceas şi jumătate înainte. Dar am spus, nu-i nimic, să ne întâlnim la 10,30. Se face ora 10,40 şi nu mişcă nimic, nu dau nici un semn. Întâlnirea trebuia aibă loc la Kremlin. La ora 10,45 primim un telefon prin care ne informează că are loc o şedinţă a Prezidiului şi nu se ştie când se va termina şi că o să ne comunice ulterior când să ne întâlnim.

La ora 12,00 ne-am întâlnit, la locuinţa noastră, cu [Ernesto Che] Guevara[262]. Despre întâlnirea cu sovieticii nu ne-a mai informat nimeni nimic. La ora 14,00 ne-am dus la masa aceea oferită în cinstea delegaţiilor. Acolo au fost şi Kosâghin şi Maurer, însă n-au pomenit nici un cuvânt despre întâlnire, nici nu s-au scuzat.

Aseară ne-au comunicat că astăzi la ora 10,00 ne va primi tot Kosâghin, la Kremlin. Noi am spus, bine! Astăzi, la ora 9,30 ne-au comunicat că fac propunerea ca să fim de acord

---

[262] Ernesto Guevara (1926-1967) – revoluţionar cubanez de origine argentiniană, supranumit „Che"; studii de medicină; după victoria revoluţiei, este numit comandant militar al fortăreţei La Cabaña, apoi preşedinte al Băncii Naţionale a Cubei şi ministru al Industriilor; reprezentant al Cubei la O.N.U. (1964); în 1965 părăseşte Cuba pentru a conduce mişcarea revoluţionară din Bolivia; capturat şi executat de autorităţile boliviene, în 1967.

să ne vedem la ora 12, dar nu cu Kosâghin, ci cu Brejnev. Noi am răspuns: bine! La ora 12 vom merge acolo.

Este foarte valoros pentru noi ceea ce am aflat de la dv. Acestea confirmă că ne-am orientat bine şi noi şi dv. în aprecierea situaţiei. Probabil că aşa cum nu s-au deosebit de Hruşciov - după cum declară ei - în ce priveşte poziţia faţă de P.C.C., probabil că tot aşa nu se deosebesc de Hruşciov nici în ce priveşte problema relaţiilor dintre statele socialiste, în ce priveşte C.A.E.R., construcţiile acelea interstatale, suprastatale. Astăzi, noi vom verifica şi acest front.

Despre incidentul cu Malinovski, v-au spus ceva?

Tov. Kang Sheng: Nu. Malinovski a fost la masa de ieri, dar nu ne-a spus nimic.

Am primit astăzi informaţii că ziarul englez "Daily Mirror" din 8 noiembrie a publicat o ştire care arată că: "Potrivit informaţiilor provenite de la o persoană de dincolo de cortina de fier, partea sovietică a cerut înlăturarea lui Mao Tze-dun". Ştirea arată în continuare că "În cursul unei convorbiri de cinci ore care a avut loc între delegaţia chineză şi conducătorii sovietici, s-a hotărât înlăturarea lui Mao Tze-dun, înlocuirea lui cu Ciu En-lai".

Deci, ceea ce se scrie în acest ziar este strâns legat de ceea ce a spus Malinovski. Ceea ce a spus Malinovski, nu a fost ceva personal.

Tov. Emil Bodnăraş: Eu vreau să vă mai comunic câteva lucruri din cele aflate de noi în cursul zilei de ieri. Înainte de aceasta însă, aş vrea să precizăm dacă am putea avea în vedere o masă la ambasada noastră mâine la prânz. Nu ştiu când aveţi dv. întâlnire cu sovieticii, mâine?

Tov. Kang Sheng: Nu s-a stabilit.

Tov. Emil Bodnăraş: Probabil că până diseară veţi şti.

Tov. Kang Sheng: Da.

Tov. Emil Bodnăraş: Azi dimineaţă când ne-au informat de schimbarea orei şi locului întâlnirii, ne-au spus că au avut discuţii cu dv. şi că au propus o pauză de o zi. Această zi vor s-o folosească pentru întâlniri cu celelalte delegaţii, unele protocolare, altele pentru discuţii, cum suntem de exemplu noi. Unele delegaţii deja şi-au exprimat dorinţa că vor să plece.

Dacă discuţia de astăzi cu sovieticii va arăta că punctele lor de vedere rămân neschimbate asupra problemelor mişcării şi relaţiilor, noi intenţionăm să plecăm mâine seară. Nu are rost să mai stăm. Am vrea însă înainte de plecare să ne vedem cu dv. şi de aceea am propus masa mâine la prânz, gândindu-ne că poate până mâine mai survin elemente noi despre care să ne informăm reciproc.

Tov. Kang Sheng: Spuneaţi că astăzi la ora 12,00 o să vă întâlniţi cu Brejnev. Aş vrea să vă spun, pentru a avea în atenţie, felul de a fi al lui Brejnev, constatat de noi în timpul convorbirii de ieri: el ascunde în fraze întortochiate adevărata idee pe care vrea s-o expună, nu vorbeşte direct, aşa cum vorbeşte Kosâghin.

În ce priveşte întâlnirea delegaţiilor noastre, să stabilim ca această întâlnire să aibă loc înainte de plecarea dv.

Tov. Emil Bodnăraş: Fie la o masă la prânz, fie după masă la un ceai.

Părerea noastră este că în rândurile conducătorilor sovietici există multă dezorientare, mai ales la nivele mai mici. Poate chiar în Prezidiu există nesiguranţă. Aceasta se confirmă. Ieri am avut o discuţie cu Rudnev, în timpul mesei, aşa pe şoptite. Discuţia a pornit de la întrebarea lui: ce părere aveţi, tovarăşii chinezi sunt dispuşi să se înţeleagă cu noi? Eu i-am arătat pe scurt poziţia tovarăşilor chinezi, după părerea noastră. I-am spus că cea mai bună dovadă a intenţiilor tovarăşilor chinezi este faptul că ei au iniţiat venirea la Moscova. Ei a fost de acord. I-am spus că aceste moment este important şi credem că trebuie folosit, dar fără grosolănii, fără insulte. Am vrut să-mi dau seama dacă el cunoaşte ceva de incidentul cu Malinovski, dacă reacţionează. Deodată, el a spus: vă referiţi la chestiunea cu Malinovski? Deci el ştia. După

aceasta s-a uitat în dreapta şi în stânga şi mi-a spus: Aşa este dacă se face politică cu c.... şi nu cu capul. Se vedea că omul este foarte nemulţumit. Rudnev este vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri şi îndrumează munca de cercetare tehnico-ştiinţifică.

Această discuţie a arătat că Rudnev exprimă îngrijorarea oamenilor de nivelul lui faţă de aceste neclarităţi în poziţia actualei conduceri şi nesiguranţa oamenilor dacă mâine vor mai rămâne în posturile actuale.

Este clar că actuala conducere este mai slabă decât a fost Hruşciov, cu toate greşelile lui. Acest lucru trebuie folosit, fără a ceda nimic, uzând însă de toate mijloacele - tovărăşeşte, calm etc. Nesiguranţa aceasta este un element care indică datoria noastră de a-i ajuta să se lămurească.

Astăzi noi le vom vorbi deschis, aşa cum v-am spus rândul trecut, despre toate aspectele problemei: convocarea consfătuirii, relaţiile dintre ţările socialiste. Despre acestea i-am spus şi lui Guevara, care a venit astăzi la noi să ne cunoască părerea cu privire la consfătuire.

Guevara a pus problema dacă nu cumva trebuie avut în vedere prestigiul Uniunii Sovietice, arătând că i-ar veni greu P.C.U.S. să renunţe la o asemenea consfătuire tocmai din motive de prestigiu. I-am explicat tov. Guevara că a porni de la prestigiu, înseamnă a renunţa la orice principii şi norme de relaţii şi i-am demonstrat că nu prestigiul face politica, ci politica trebuie să stea la baza prestigiului.

În timpul acestei întrevederi, care a durat aproape două ore, i-am explicat lui Guevara că nu putem fi de acord sub nici o formă cu convocarea consfătuirii din 15 decembrie şi că a face concesii în această problemă noii conduceri sovietice, înseamnă a-i dezlega mâinile să aibă şi alte iniţiative. I-am mai spus că suntem de acord ca această comisie de 26 să nu fie neapărat înmormântată cu muzică, drapele şi discursuri. Putem să întoarcem capul şi să ne prefacem că n-am văzut. În felul acesta am ţine seama de prestigiu. Dar dacă sovieticii se vor încăpăţâna în problema prestigiului, aceasta ar echivala cu cultul personalităţii. I-am mai spus lui Guevara: ce o să fie dacă şi tovarăşii chinezi se vor lega de prestigiul lor? Şi voi ce o să faceţi, tovarăşi cubanezi, nu aveţi prestigiu, nu ţineţi la prestigiul vostru, care a fost încălcat de Hruşciov? Dacă lucrurile s-ar pune în acest fel, mai avem o bază de înţelegere?

Guevara ne-a mulţumit pentru expunerea noastră, spunând că acum el vede clar punctul nostru de vedere. El n-a putut să ne spună: suntem de acord cu punctul vostru de vedere. Nici nu i-am cerut-o, pentru că el este numai conducătorul unei delegaţii. Suntem convinşi că el o să raporteze acasă.

Astăzi, în discuţiile cu sovieticii, tot intenţionăm să vorbim dacă va veni vorba de prestigiu.

Tov. Kang Sheng: Noi ne-am întâlnit până în prezent cu delegaţiile cubaneză şi coreeană şi am luat legătură pentru a ne întâlni şi cu delegaţia vietnameză.

Vroiam să vă mai spun că s-a observat la conducătorii sovietici o atitudine rece faţă de delegaţiile coreeană şi vietnameză.

Convorbirea s-a terminat la ora 11,35.

*

În cursul aceleiaşi zile, la ambasada R.P.R. a avut loc o întâlnire între tov. Paul Niculescu-Mizil şi U Siu-ciuan. Partea română a relatat despre informările pe care le avem de la P.C. Italian.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 85-92

46. **1964 noiembrie 10.** Stenograma discuţiilor avute de delegaţia de partid şi

de stat a R.P. Române cu ocazia primirii sale la C.C. al P.C.U.S. de către L.I. Brejnev.

Stenograma
discuţiilor avute de delegaţia de partid şi de stat a R.P. Române cu ocazia primirii sale la C.C. al P.C.U.S. de către L.I. Brejnev.
Moscova - 10 noiembrie 1964

La discuţii au participat:

- din partea română, tovarăşii: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Nicolae Guină. De asemenea, tov. Roşu Gheorghe - interpret şi Mateescu Constantin – stenograf.

- din partea sovietică, în afară de L.I. Brejnev, au mai luat parte: Krucikov, şef sector la Secţia Externă a C.C. al P.C.U.S. şi E.D. Karpeşcenko - interpret.

Discuţiile au început la ora 12, 30.

Tov. L.I. Brejnev: Vă rog să mă scuzaţi că v-am făcut să aşteptaţi. Am primit pe tov. Kádár şi am crezut că o să terminăm discuţiile până la ora 12,00, dar nu ne-am încadrat în timp.

Tov. I.Gh. Maurer: Nu-i nimic. Şi noi ne cerem scuze că vă încărcăm.

Tov. L.I. Brejnev: Aş vrea, înainte de toate, să vă mulţumesc din partea mea personal, din partea Prezidiului şi Comitetului Central, dv., Comitetului Central, Biroului Politic pentru atitudinea manifestată faţă de hotărârea Comitetului nostru Central şi pentru înţelegerea deplină a sensului hotărârilor plenarei noastre. Noi dăm o înaltă apreciere acestui lucru.

Tov. I.Gh. Maurer: Eu vă mulţumesc pentru bunele cuvinte şi voi transmite aceasta conducerii partidului nostru.

Acum aş dori, tocmai ca să nu prăpădim prea multă vreme, să intrăm în fondul problemelor.

Tov. L.I. Brejnev: Aceasta este calea cea mai bună.

Tov. I.Gh. Maurer: Sigur, când noi am venit aici cunoşteam foarte puţine lucruri despre aceste schimbări. Aceste schimbări ne interesează; înainte de toate însă ne interesează faptele. Asupra modului cum s-au petrecut lucrurile am primit în cursul timpului o serie de informaţii care ne ajută să ducem acasă o informaţie destul de completă în ce priveşte faptele. Problema cea mai importantă însă nu este aceasta. Problema cea mai importantă este să ne lămurim ceva mai complet asupra cauzelor, dar - şi mai ales – asupra consecinţelor care urmează să aibă această schimbare în concepţia tovarăşilor conducători ai P.C.U.S.

De ce punem această întrebare? Pentru că dacă din discuţiile pe care le-am avut, ne-am lămurit oarecum asupra problemelor de ordin intern, măsura la care a fost silită să recurgă Comitetul Central şi guvernul Uniunii Sovietice, rămâne totuşi un capitol mare de probleme asupra cărora cunoştinţele noastre sunt foarte modeste.

Principialmente sunt problemele mişcării revoluţionare generale care, după cunoştinţa noastră, a tuturor, există, în care probabil Hruşciov a avut o anumită contribuţie, mai mare sau mai mică, şi referitor la aceste probleme la posibilitatea de a fi rezolvate. Plecarea lui Hruşciov creează anumite perspective în concepţia dv., poate şi în concepţia noastră. Mă rog, schimbăm idei asupra acestui lucru. Deci, am dori să vedem mai ales lămurite aceste probleme.

Tov. L.I. Brejnev: Poate lucrul acesta este cel mai important în prezent.

Să încep oarecum cu procedura propriu zisă. Ca să vorbesc despre procedură numai din punct de vedere formal, probabil va fi insuficient pentru înţelegerea lucrurilor, pentru că procedura însăşi nu poate începe cu partea formală. Ea a fost precedată de anumite fapte, de anumite împrejurări.

Aş vrea să expun câteva fapte şi evenimente care au dus la procedura însăşi şi după aceea cum s-a desfăşurat această procedură.

În ultimul timp, cu multe din propunerile făcute de tov. Hruşciov - voi arăta asemenea propuneri - împărţirea comitetelor regionale în comitete industriale şi comitete agricole – noi n-am fost de acord de la bun început. Lucrul acesta era greu de înţeles. Dv. înţelegeţi, ca conducători, că un conducător recurgând la metoda impunerii poate să înfăptuiască o măsură sau alta. Aceasta a dovedit că nu este util. Lucrul acesta a creat o anumită atmosferă şi jos.

În ultimul timp a început să se manifeste o asemenea tendinţă a tov. Hruşciov de subapreciere a organelor de partid pe plan local. Spre exemplu, în ultimul său memoriu în domeniul agriculturii cu privire la o nouă reorganizare, unde se propunea să se creeze 11 ministere unionale efective, el a propus lichidarea comitetelor de partid de pe lângă direcţiile de producţie agricolă, iar acestea să fie înlocuite cu mici secţii politice, pentru ca şefii acestor secţii politice să fie adjuncţii directorilor direcţiilor de producţie. În felul acesta, şeful secţiei politice să nu se mai amestece în treburile de producţie, urmând să se ocupe numai de munca de educaţie şi cultură. Noi de asemenea nu am fost de acord. El şi-a schimbat formularea în memoriul lui, a lăsat comitete de partid, însă ducea un curs de subapreciere a rolului lor. Acestea erau probleme principiale ale construcţiei interne de partid.

Noi n-am fost de acord şi cu faptul că de foarte dese ori ne ocupam de reorganizări, atât în industrie cât şi în agricultură. Noi făceam o reorganizare, nu reuşeam s-o înfăptuim şi începeam o nouă reorganizare. În majoritatea cazurilor lucrul acesta n-a fost util. Noi am observat că dorinţa înfăptuirii unor asemenea măsuri era dictată mai ales de proslăvirea persoanei sale.

Nu trebuie să ascund faţă de dv. faptul că pe noi ne nelinişte situaţia de la sate. Dv. cunoaşteţi că în cuvântările tov. Hruşciov se spunea că la noi agricultura se află în plin avânt, însă în realitate în ultimii şase ani producţia globală agricolă a crescut cu numai 1,7%. Noi suntem de acord că pot fi ani de secetă, însă aceasta este o altă problemă, însă când în decurs de şase ani de fapt nu există o creştere a producţiei globale agricole, lucrul acesta a determinat îngrijorare. De fapt, la conducerea agriculturii nimeni nu avea acces, fiind considerată drept un monopol al lui Hruşciov.

Deseori eram nevoiţi să cădem dintr-o extremă în cealaltă. Datorită acestui lucru am pierdut proporţia între culturi.

Nici lucrul acesta nu este un secret, că situaţia creşterii animalelor este foarte grea, iar seceta de anul trecut şi recolta proastă ne-au pus într-o situaţie extrem de grea. Noi am cumpărat 12 milioane tone cereale din Canada.

Mă folosesc de acest prilej de a vă mulţumi încă o dată pentru ajutorul şi sprijinul frăţesc ce ni l-aţi acordat în acel moment.

Datorită acestor reorganizări am îngreunat foarte mult conducerea industriei. Avem în prezent un sistem de conducere destul de complicat. Noi am despărţit ştiinţa de producţie în urma acestor măsuri organizatorice; noi am făcut complicată această conducere pentru directorii de întreprinderi care nemijlocit se ocupă de producţie.

În ultimul timp a devenit mult mai evidentă încercarea tov. Hruşciov de a se sustrage influenţei colectivului, tendinţa lui de a rezolva problemele de unul singur. Nu exista o atitudine cu totul normală faţă de observaţiile critice ale tovarăşilor. În aceasta noi am văzut abaterea lui de la principiile muncii colective. Aceasta complica munca colectivă a Prezidiului şi Comitetului nostru Central şi nu ridica răspunderea fiecăruia dintre noi pentru anumite sectoare ale muncii.

Au fost asemenea cazuri când în cuvântările sale publice nu se prevedea să fie atinsă o problemă sau alta, iar tov. Hruşciov deodată se referea la o anumită problemă într-o formă

inacceptabilă. Sunt multe asemenea exemple. La una din ultimele plenare - o plenară scurtă - la care s-a discutat problema eliberării mele din funcția de președinte al Sovietului Suprem și trecerea în funcția de secretar al Comitetului Central și numirea tov. Mikoian în funcția de președinte al Sovietului Suprem nu se prevăzuse nici un fel de cuvântare din partea tov. Hrușciov, în afară de aceste probleme. Deodată a ținut o cuvântare, ridicând probleme importante, s-a înfuriat dintr-odată spunând că Academia de Științe trebuie desființată, spunând că Academia de Științe este un fel de reminiscență a vechiului stat și guvern burghez. Ridicând o asemenea problemă mare fără să fie discutată în colectiv, sigur lucrul acesta a determinat nedumeriri și îngrijorare, pentru că asemenea abateri de la munca și părerea colectivă pot să îngreuneze situația în interiorul țării.

Toate acestea ne-au neliniștit.

Desigur, se poate pune problema unde au fost problemele puse de Hrușciov și unde Comitetul Central a hotărât. O asemenea întrebare este logică, însă vă rog și pe dv. să înțelegeți că atunci când există o atmosferă anormală de muncă în colectiv și nerespect față de părerea celorlalți, Hrușciov, datorită calităților sale, putea și a impus adoptarea unor asemenea hotărâri. Ca să nu se țină seama de aceasta, nu se poate.

Multe lucruri în înfăptuirea programului nostru au ajuns, de asemenea, într-o situație grea, însă nu într-o situație fără ieșire, care cereau o informare mult mai exactă și o expunere mult mai clară a tuturor acestor situații în cadrul partidului. Lucrul acesta a neliniștit poporul, întrucât cuvântările lui lungi erau întotdeauna pline numai de fapte pozitive.

Noi credem că nu greșim dacă spunem că autoritatea pe care și-a căpătat-o în prima perioadă a activității sale de prim-secretar în cadrul partidului nostru, treptat a început să scadă.

Desigur, noi trebuie să recunoaștem că în străinătate se bucura de popularitate. El promova politica congreselor noastre, la care am participat noi toți și noi considerăm această politică justă. Noi considerăm că el a adus o contribuție mare la aceasta. Lucrul acesta noi nu l-am schimbat, ci dimpotrivă, am subliniat justețea lui când am discutat. La fel, toate problemele principiale care decurg din ultimele noastre trei congrese.

Acesta a fost fondul care a determinat Prezidiul să pună problema în fața tov. Hrușciov, în condițiile unei depline sincerități. Noi i-am spus tov. Hrușciov despre faptul că Prezidiul dorește să discute cu dânsul o seamă de probleme principiale care s-au creat în cadrul Prezidiului și în cadrul economiei țării noastre. Și aici a început procedura. I-am spus aceasta lui Hrușciov. El a căzut de acord. Adoptând această hotărâre, am spus: nici o problemă nu o vom discuta în spatele lui, întrucât ar fi anormal să discutăm în spatele lui, să "complotăm", să spunem așa, în spatele lui. De aceea n-am discutat nici o problemă fără el.

La Prezidiu ca de obicei el a dat cuvântul fiecăruia care a cerut. Respectând personalitatea și cu tactul necesar, fiecare și-a spus cuvântul și a ridicat problemele pe care le-a considerat, dar fără nici o jignire. Toți membrii Prezidiului, membrii supleanți și secretarii Comitetului Central au luat cuvântul. Toți au expus critica lor în problemele principiale. Acolo s-a spus despre probleme ale construcției vieții interne de partid, linia de subapreciere a organelor de partid în conducerea economiei, pasiune exagerată cu fel de fel de probleme organizatorice, oscilare dintr-o parte în alta în agricultură și o serie de alte probleme de natură internă. Eu expun aici pe cele mai importante.

În cursul acestor critici, tov. Hrușciov a înțeles că el nu este în stare să îndrepte situația, având în vedere vârsta și starea sănătății lui.

Între altele, în ultimul timp el însuși a pus problema de câteva ori că el trebuie să plece. El punea însă această problemă în mod formal, în momentele în care simțea că noi nu suntem de acord cu ceva.

La Prezidiul C.C., Hrușciov a înțeles necesitatea schimbării lui și la sfârșit a spus că va face o declarație prin care roagă să fie eliberat. El a făcut această cerere, ea există la Comitetul Central. Desigur, pentru a nu admite nici o iotă de neexactitate în ceea ce privește informarea, trebuie să spun că critica i-a deschis ochii, el a văzut aceste acțiuni critice și toate acestea au avut influență asupra hotărârii lui.

Noi am avut ședințe două zile. Într-o zi am avut ședință până la ora 19,00 și am spus: doar n-o să stăm noaptea. Am hotărât să discutăm a doua zi. Am discutat apoi o zi întreagă, însă, noi știam că în legătură cu orice critici și orice hotărâri care se vor lua, în legătură cu această situație, suntem obligați să informăm C.C. și am convocat plenara.

L-am împuternicit pe tov. Suslov să expună la plenară tot ceea ce s-a spus în cadrul ședinței Prezidiului. Plenara în unanimitate a sprijinit propunerea de a se satisface cererea tov. Hrușciov.

Vă spun că mulți vorbesc despre faptul că ar fi trebuit să i se exprime mulțumiri pentru activitatea lui Hrușciov. Prin critica noastră noi nu ștergem activitatea lui din trecut. De aceea, în partea de început a expunerii noi am considerat necesar să subliniem caracterul neschimbat al politicii noastre, valabilitatea hotărârilor congreselor XX și XXII. Cu aceasta a început informarea plenarei. Însă plenara a reacționat atât de puternic la greșelile și lipsurile, abaterile de la principiile conducerii colective, încât era imposibil în aceste condiții să i se exprime mulțumiri. Plenara a hotărât ca informația să se facă așa cum a fost în realitate, cu toate că noi ne-am dat seama că caracterul neașteptat al acestei știri va putea provoca tot felul de interpretări.

Noi considerăm că lucrul acesta este o treabă a partidului nostru. Fiecare partid trebuie să-și hotărască în mod independent problemele sale. Însă nu poți să nu-ți dai seama și de faptul că datorită condițiilor create în decursul istoriei, P.C.U.S., Uniunea Sovietică are o anumită pondere în mișcarea muncitorească internațională și în cadrul politicii internaționale. Aceasta datorită faptului că Uniunea Sovietică a fost cea dintâi care a înfăptuit revoluția, datorită creșterii sale economice, datorită forței sale militare. Plenara a preferat o asemenea hotărâre. Acum nu știu dacă are rost să se spună dacă este just sau nejust. Fiecare problemă are două aspecte: pozitiv și negativ. Nu vreau să intru în detaliile acestor probleme.

În ceea ce privește partidul nostru, el totuși numără 11 milioane membri și datorită faptului că noi existăm de 47 ani, a trecut mai mult timp decât în alte țări, noi am reușit să obținem o unitate mai mare între partid și popor. Aceasta are o mare importanță. De aceea când am prelucrat această problemă în cadrul partidului, noi am subliniat importanța congreselor noastre, caracterul invariabil al hotărârilor noastre. Lucrul acesta s-a arătat în cadrul prelucrărilor. Lucrul acesta a fost și în raportul meu la adunarea festivă.

Opinia publică a văzut că noi nu ne schimbăm pozițiile. Tovarășul Kádár a spus că raportul pe care l-am ținut la adunarea festivă a adus clarități în aceste probleme. Nu cunosc punctul dv. de vedere față de acest raport. S-ar putea să fie o abordare diferită. Însă, în cadrul discutării acestei probleme în partidul nostru, noi nu numai că nu ne-am întâlnit cu nici un fel de greutate, ci dimpotrivă am întâmpinat o aprobare unanimă. În ochii partidului nostru Comitetul Central a crescut, starea de spirit s-a exprimat în unitatea cu partidul nostru. În felul acesta subliniez că n-am întâmpinat nici un fel de greutăți.

Cu toate acestea, trebuie să vă spun, tov. Maurer, că această schimbare a conducerii va provoca un anumit timp încă așteptări, ce se va întâmpla, cum se va întâmpla. Este un proces pe care îl consider normal.

Cum ne închipuim noi situația noastră. Noi vom lupta în continuare și vom munci pentru întărirea economiei noastre. Este încă greu, întrucât a trecut puțin timp, facem abia primii pași în această direcție. Eu mi-am spus părerea mea colectivului nostru, că dacă

trebuie să corectăm un anumit lucru, acesta trebuie făcut în mod raţional, pentru ca după aceea, la un timp scurt, să nu regretăm de ceea ce am făcut, pentru că acestea sunt probleme mari. Primul pas pe care îl vom face la plenara următoare va fi reunificarea comitetelor de partid. Lucrul acesta a fost exprimat clar la plenara din 14 octombrie. Nu a fost nimic rău, noi am existat mulţi ani cu un singur comitet regional, unde industria şi agricultura erau concentrate într-o singură mână şi sprijinindu-ne pe marea experienţă din trecut, sperăm că vom putea îndrepta aceste greşeli.

Foarte complicată - şi eu aşa mi-o închipui - este problema agriculturii. Dacă pentru dv., pentru o ţară relativ nu atât de mare se pune problema în mod diferit în diferite zone, pentru noi ca să se conducă dintr-un singur loc, în mod unitar, este imposibil. Aşa că aici trebuie să ne sprijinim pe experienţa colhozurilor şi sovhozurilor, pe cunoştinţele inginerilor, agronomilor. Asta nu înseamnă că va trebui să lăsăm să se dezvolte lucrurile de la sine. Noi va trebui să ne gândim la crearea unui organ care să conducă oricum agricultura pe o cale clară. În mod practic un asemenea organ nu există, totul era în mâinile lui Hruşciov. Era o situaţie anormală ca o ţară care are aproape 200 milioane ha suprafaţă arabilă, iar ministrul Agriculturii a fost trimis din Moscova nu ştiu în care sovhoz din regiunea Moscova, pe pământuri care nu sunt roditoare, punându-i-se sarcina să se creeze acolo exemplu pentru toţi. Pe oricine ar fi pus acolo nu putea să creeze lecţii pentru Ucraina, pentru Krasnodar. De fapt, noi nu avem un minister al Agriculturii; avem în C.S.P. o celulă de 70-80 oameni care se ocupă cu problemele mari de planificare, care nu au însă nici un fel de influenţă directă asupra conducerii agriculturii. Noi ne gândim că experienţa de mulţi ani a arătat că atunci când partidul ţine în mână o problemă, niciodată nu se aduc prejudicii.

Este foarte important din punctul nostru de vedere ca să ridicăm importanţa comitetelor raionale de partid, pentru că acolo se rezolvă nu numai probleme când şi cum să se semene, ci şi problemele populaţiei, cu care trebuie desfăşurată muncă politică. Au fost create comitete de partid pe lângă direcţiile de producţie agricolă. Aceasta a micşorat rolul partidului, iar comitetele executive raionale nu-şi pot găsi rolul. Redau din memorie ce spunea tov. Hruşciov: ce să facă comitetul executiv? O să se nască 2-3 copii pe zi, o să-i înregistreze. La asta s-ar fi redus munca comitetului executiv.

Tov. Hruşciov era bolnav de scleroză. De exemplu, el de 30-40 ori ne povestea acelaşi lucru şi vedeam că ne povesteşte pentru a nu ştiu câta oară ca şi cum ne-ar spune pentru prima dată. El singur a recunoscut că într-adevăr a început să uite.

În problemele de industrie, de asemenea, există multe probleme.

Acum tot greul este să ştim să abordăm toate aceste probleme cu precauţie. În ultimul timp au apărut asemenea tendinţe: hai să cumpărăm cinci uzine, hai să cumpărăm alte cinci uzine. Dacă s-ar porni de la principiul că cu cât cumperi mai mult cu atât este mai bine, nu este rău; însă industria trebuie să aibă o asemenea structură, care să fie cât mai eficientă din punct de vedere economic. Tov. Hruşciov n-a ţinut seama de acest lucru. Nu vrem să spunem că totul a fost rău. Noi acum vom fi siliţi să ne gândim la aceasta, să ascultăm cu atenţie C.S.P., să uşurăm structura conducerii noastre administrative. Datorită faptului că sus s-au îngrămădit atâtea, desigur directorilor de uzine nu le este uşor. Faptul că sus sunt mii de oameni, nu este în interesul producţiei.

Desigur, este greu să spunem acum dacă ne vom întoarce la vechea structură. Vor fi probabil diferite variante. În orice caz, acum la nivel superior există Consiliul superior al economiei naţionale, consiliul economiei (sovnarhozul), C.S.P. (gosplanul), comitetele pe lângă C.S.P. Aceste comitete n-au dreptul să intervină în industrie, ele acţionează pe lângă C.S.P. Este un aparat mare, mai mult de 10 mii de oameni. În republici există sovnarhozuri, guverne; există sovnarhozuri şi în regiuni. Directorii trebuie să treacă prin toate aceste instanţe dacă vor

să rezolve o problemă. Nu vreau să complic această problemă şi s-o prezint ca o catastrofă, însă este o mare problemă. De aceea, neslăbind atenţia în problemele politicii externe, neslăbind lupta împotriva duşmanului nostru principal – capitalismul, imperialismul, credinţa de întărire a unităţii şi coeziunii mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, ceea ce considerăm foarte important, noi vom fi nevoiţi să ne ocupăm de problemele noastre interne.

Uite, ca să spun aşa, tabloul.

Nu ştiu dacă într-o discuţie atât de scurtă să fie epuizate toate problemele, însă eu am luat laturile principale ale problemei.

Raportul meu la adunarea festivă a fost discutat în mod detaliat la Prezidiu. Este primul raport politic de mare importanţă, el prezintă poziţiile noastre. Acolo eu vorbesc despre faptul că noi apreciem şi vom aprecia relaţiile frăţeşti cu toate ţările socialiste şi toate partidele frăţeşti. Vedem în unitate, încă o dată unitate şi încă o dată unitate, forţa care asigură libertatea, independenţa noastră şi lupta cu succes împotriva imperialismului. Aceasta o vedem atât pe planul politicii noastre generale a partidului cât şi în cadrul relaţiilor personale. Mi-aş permite cu aceasta să termin scurta mea informaţie.

Tov. I.Gh. Maurer: Sigur, tovarăşe Brejnev, noi trebuie să începem prin a vă mulţumi pentru această informaţie. Aceasta nu este o mulţumire de circumstanţă, ci este expresia unei rotunde stări de spirit. Tabloul acesta pe care ni l-aţi înfăţişat va îngădui partidului nostru să aibă o vedere cu mult mai clară şi mai adâncă asupra problemelor care s-au născut, cărora aţi socotit că veţi aduce o soluţie prin măsurile care le-aţi luat, asupra problemelor care se deschid în faţa dv., asupra modului cum înţelegeţi să le abordaţi în îndeplinirea şi rezolvarea lor. Sigur, aceste probleme sunt, înainte de toate, probleme interne ale dv. Dar nu o să vă spun un secret dacă vă spun că interesează toată lumea. Aceasta nu din dorinţa de a arăta cum trebuie făcut, dar plecând de la dorinţa de a vedea acest prim stat al socialismului mergând bine. Această dorinţă cred că este legitimă pentru fiecare comunist, cu atât mai legitimă pentru fiecare partid comunist. Din acest punct de vedere este de înţeles interesul partidului nostru pentru ce se întâmplă la dv., după cum este de înţeles interesul fiecărui partid despre ce se întâmplă la ceilalţi.

Noi n-am putut face o apreciere fundamentală, detaliată asupra schimbărilor care s-au produs aici. Un lucru însă putem să-l spunem: credinţa partidului nostru este că plecarea lui Hruşciov este un lucru bun.

Tov. L.I. Brejnev: Vă mulţumesc. Aceasta este un mare sprijin pentru Comitetul nostru Central.

Tov. I.Gh. Maurer: Anumite lucruri din inconvenientele modului cum el a înţeles să exercite răspunderile cu care a fost însărcinat, în ce priveşte problemele interne ale Uniunii Sovietice, le-am văzut şi noi. Desigur, nu atât de adânc şi atât de sistematic cum au fost înfăţişate în expunerea dv., care este foarte substanţială. Dar noi am văzut îndeosebi anumite inconveniente asupra modului cum tov. Hruşciov înţelegea să exercite răspunderile cu care a fost însărcinat în cadrul relaţiilor noastre şi, ca să fiu foarte precis, încât în cadrul relaţiilor dintre partidele şi statele socialiste, respectiv între Uniunea Sovietică şi România şi P.C.U.S. şi P.M.R. Nu numai în cadrul acestor relaţii, ci şi în cadrul relaţiilor dintre partidele comuniste şi muncitoreşti, în cadrul relaţiilor dintre statele socialiste şi chiar anumite influenţe destul de discutabile în ce priveşte problemele internaţionale însăşi. Dv. cunoaşteţi declaraţia pe care C.C. al partidului nostru a adoptat-o. Noi avem o atitudine cu totul pozitivă faţă de linia P.C.U.S. într-o serie de probleme; aş putea spune că în majoritatea problemelor care constituie astăzi fondul deosebirilor de păreri din sânul mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. Aş putea spune că acest lucru înseamnă că orientarea pe care aţi dat-o şi în cuvântarea dv. şi într-o serie de materiale care au apărut - articole şi declaraţii care

au apărut în legătură cu această schimbare ne bucură, ne liniştește. Aş fi putut să vă spun că din acest punct de vedere nici nu ne-am făcut probleme. Noi n-am crezut niciodată că Uniunea Sovietică își va schimba politica sa de pace, nici că va abandona lupta pentru coexistență paşnică. Aceste lucruri nu ne-au trecut prin cap, nu ne-am făcut griji pentru acestea. Socotim însă - aceasta este aprecierea noastră, a celor care suntem aici - că este bine că aceste lucruri au fost reafirmate. Este un act de cuminţenie politică, care contribuie să nu se introducă cauze de îngrijorare în această lume destul de frământată.

Tov. L.I. Brejnev: Îmi cer scuze că vă întrerup. Cred că trebuie să ne unim şi mai mult forţele de a găsi noi mijloace de a lupta pentru pace şi dezarmare. Aceasta este problema fundamentală a contemporaneităţii.

Tov. I.Gh. Maurer: Totuşi, noi vă mărturisim că legăm anumite nădejdi de această schimbare care aţi făcut-o.

Aşa cum ne-aţi arătat, partidul dv. nădăjduieşte ca această schimbare să poată aduce rezolvarea cuminte a unor probleme care s-au născut în interior, ca urmare a unei conduceri care n-a mers pe drumul care trebuia să meargă. Îmi îngădui să spun încă o dată că acest lucru constituie pentru noi un prilej de mulţumire.

Noi, însă, legăm de această schimbare şi nădejdea de a putea porni mai efectiv la lichidarea problemelor care constituie motiv de disensiuni în mişcarea comunistă internaţională. Avem speranţa că aceeaşi grijă va fi manifestată şi faţă de acest capital de probleme, ţinând seama de luările de poziţie pe care le-am auzit şi le-am înregistrat, în legătură tocmai cu importanţa problemei unităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti, importanţă pe care aţi subliniat-o puternic. Aş putea zice, mai ales în cuvântarea dv. de la adunarea festivă, pentru că am impresia că acest lucru a fost subliniat în toate luările de poziţie care au avut loc de la această schimbare.

Tov. L.I. Brejnev: Articolele din "Pravda", cuvântul cu prilejul mitingului cu cosmonauţii - o serie de articole care au fost scrise.

Tov. I.Gh. Maurer: Sigur, fără a exagera, contribuţia personală a tov. Hruşciov la ascuţirea acestor disensiuni a fost. Părerea noastră este că anumite metode ale sale şi anumite caracteristici temperamentale au contribuit destul de important la complicarea acestei probleme, la imposibilitatea de a găsi o soluţie acestor probleme şi chiar la ascuţirea raporturilor dintre partidele şi statele socialiste.

Noi trebuie să vă mărturisim nădejdea noastră că plecarea tov. Hruşciov poate să însemne o cotitură în rezolvarea acestor probleme. Sigur, ele nu sunt uşor de rezolvat. Părerile sunt destul de împărţite şi destul de aprig susţinute. Mai mult decât atât, ele fac obiectul unor luări de poziţie publică din partea diferitelor partide, ceea ce complică şi mai mult rezolvarea acestor probleme, exclusiv prin prisma unei judecăţi. Dar altă soluţie decât de a păşi activ la rezolvarea acestor probleme, nu există.

Aţi subliniat puternic cât este de necesară unitatea pentru realizarea obiectivelor mişcării noastre. Noi suntem absolut de acord cu acest lucru şi credem că trebuie făcut totul pentru a ajunge la soluţii în timp. Astea nu se pot face dintr-odată. Cine şi-ar pune sarcina să rezolve toate aceste probleme dintr-odată, le-ar privi mai periculos decât cine nu şi-ar pune această sarcină.

Noi credem că datorită plecării tov. Hruşciov s-au creat condiţii destul de favorabile discuţiilor şi apreciem ca foarte importantă iniţiativa pe care au luat-o tovarăşii chinezi, propunându-vă invitarea la sărbătorirea Revoluţiei din Octombrie a tuturor statelor socialiste. Apreciem cu totul deosebit faptul că i-aţi invitat pe iugoslavi. Credem că aceste lucruri dovedesc că există posibilitatea de a face şi aici o cotitură importantă, introducând calm, răbdare, tact în rezolvarea acestor probleme atât de delicate.

Din acest punct de vedere sunt câteva probleme concrete pe care partidul nostru ne-a însărcinat să vi le punem.

Prima problemă este problema conferinţei din 15 decembrie. Cunoaştem şi noi faptul că asupra acestei conferinţe părerile sunt foarte împărţite chiar astăzi; împărţite au fost şi în trecut, înainte de plecarea tov. Hruşciov, dar şi astăzi sunt împărţite. Noi când am avut cu tov. Hruşciov - înainte de asta cu tov. Podgornâi - discuţii asupra acestei probleme, v-am arătat că punctul nostru de vedere este că ţinerea acestei conferinţe la 15 decembrie n-ar însemna un lucru bun, încât efectul acestei conferinţe, după părerea noastră, ar fi consacrarea formală a sciziunii. Sigur, au fost înfăţişate o serie de argumente, dar se pare că acesta are cea mai mare greutate, reprezentând oarecum o sinteză a tuturor celorlalte.

Sigur, am analizat această conferinţă şi în lumina plecării tov. Hruşciov. Astăzi, noi avem convingerea că abandonarea acestei conferinţe este poate mai necesară datorită plecării tov. Hruşciov. Ţinerea ei ar tăia această primă manifestare a bunei dispoziţii care s-a dus la toate partidele, ar închide porţile către discuţii care, dacă nu s-au deschis chiar complet, s-au întredeschis, ar îngreuna şi mai mult abordarea acestor probleme în viitor. Sigur, tocmai ca să lămurim această idee, consfătuirea este singura modalitate de a rezolva problemele care despart mişcarea. Dar pentru ca o consfătuire să fie făcută, să stea sub semnul unităţii, este nevoie de pregătire, o pregătire făcută cu răbdare, cu calm, cu tact, lăsând şi timpului sarcina să aşeze unele dificultăţi care au apărut drept consecinţe ale unor atitudini nedibace.

Noi am putea avea impresia că nădejdile noastre în legătură cu plecarea tov. Hruşciov, din acest punct de vedere, nu sunt numai ale partidului nostru, că ele se găsesc răspândite în multe alte partide, poate chiar în toate partidele.

Aici noi am dori să vă comunicăm punctul de vedere al partidului nostru, în conformitate cu care ar fi foarte bine să se părăsească ideea acestei adunări din 15 decembrie, să se înlăture într-o formă potrivită acest obstacol în calea discuţiilor care au început să se nască, să se folosească aceste discuţii pentru ca încet, încet ele să fie axate pe pregătirea unei consfătuiri. Efectul acestui lucru, tovarăşi, credem noi că ar fi foarte mare.

Dacă la atitudinea noastră constructivă în ce priveşte pacea şi coexistenţa paşnică, adăugăm perspectiva unităţii lagărului socialist pe care nu o închidem cu această conferinţă din 15 decembrie, eficienţa politicii noastre pe plan mondial este cu mult mai mare din toate punctele de vedere - şi din punct de vedere al relaţiilor noastre cu statele capitaliste, imperialiste şi din punct de vedere al împingerii mişcării revoluţionare înainte. Nu este plan politic pe care influenţa binefăcătoare a acestei politici nu se va manifesta.

Sigur, nu va fi uşor. În definitiv în faţa dv., ca şi a noastră, au stat de rezolvat probleme nu simple, nu uşoare. Discuţiile între partide sunt probleme care cu multă greutate vor fi limpezite, dar unica posibilitate de a le limpezi sunt discuţiile calde, tovărăşeşti. Sunt exagerări care trebuiesc combătute, sunt greşeli care trebuiesc combătute şi îndreptate. Singura posibilitate de a face acest lucru cu cea mai puţină cheltuială pentru mişcarea comunistă internaţională, pentru mişcarea revoluţionară este discuţia. Sigur, se poate şi altfel, şi lupta poate să facă acelaşi lucru. Numai, este evident, că treaba aceasta costă mult mai mult nu numai pe fiecare în parte, dar costă mult mai mult întreaga mişcare revoluţionară. Uite de ce partidul nostru ne-a dat sarcina să vă comunicăm acest lucru.

Noi am avut aici la Moscova discuţii cu chinezii, cu coreenii, cu cubanezii. Ne-au întrebat care este punctul nostru de vedere. Le-am arătat acest punct de vedere în legătură cu comisia sau consfătuirea - cum vrem să-i spunem - de la 15 decembrie.

Tov. L.I. Brejnev: Şi chinezilor le-aţi spus tot aşa?

Tov. I.Gh. Maurer: Da, acelaşi lucru.

Credem că am putut desprinde din aceste discuţii faptul că acest punct de vedere n-a fost privit nefavorabil; credem că am putut desprinde din ceea ce ne-au spus, de exemplu, chinezii că ei sunt dispuşi să meargă la această discuţie calmă, răbdătoare, cu tact a acestor probleme. Credem că şi ei văd că nu toate pot fi rezolvate dintr-odată şi că trebuie mers pas cu pas, încet, însă într-o atmosferă care să constituie în acelaşi timp şi pas cu pas progres către unitate.

În orice caz, dacă în momentul de faţă am putea prezenta lumii tabloul unei lumi comuniste în care în locul polemicii publice, polemicii ascuţite, care încetează, începutul discuţiei între partide, între ţări, am câştiga enorm. Vă pot spune că acest lucru constituie o preocupare şi pentru o serie întreagă de oameni care n-au cu mişcarea revoluţionară nici în clin, nici în mânecă. Am stat de vorbă, de exemplu, cu Ayub Khan, preşedintele Pakistanului. Ayub Khan este departe de a fi un comunist. Una dintre întrebările care mi le-a pus a fost aceasta: când se va isprăvi cu această ceartă? L-am întrebat: Dar ce interes ai dumneata în această treabă, ce interes ai ca comuniştii, care nu sunt oamenii dumitale, să nu se mai certe? Omul mi-a răspuns că în această situaţie se creează o stare de nesiguranţă şi pericol pentru ţara lui. Vă pot spune că această întrebare am găsit-o la o serie întreagă de oameni politici, de unde am desprins dorinţa ca să fie o dată rezolvată această treabă.

Sigur, există şi oameni cărora aceste controverse le folosesc şi doresc să se prelungească cât de mult, dar părerea şi dorinţa acestor oameni este un argument în plus, mi se pare mie, pentru a căuta să-i punem capăt cât mai repede posibil.

Întrucât nouă ni se pare că această problemă concretă este, ca să spun aşa, problema cheie a întregii desfăşurări viitoare, a luptei pentru unitatea mişcării revoluţionare, noi am primit sarcina să vă înfăţişăm aceste frământări, aceste gânduri ale noastre.

Sigur, tovarăşe Brejnev, este greu de spus: vă rog să răspundeţi. Problema este mare, problema este delicată; aţi păşit pe drumul muncii colective după o stânjenire a acestui fel de a lucra. Noi vă rugăm să gândiţi la ea. Sunt prea grele urmările fiecărui gest pe care îl facem astăzi pentru a nu ne apropia cu toată grija de fiecare problemă.

Poate tovarăşii mai au ceva de spus?

Tov. Emil Bodnăraş: Noi suntem pentru a patra oară aici la Moscova anul acesta şi de fiecare dată această problemă ne-a preocupat, în fiecare conversaţie pe care am avut-o cu aceste prilejuri. În legătură cu problema mişcării noastre, după cum vă este cunoscut am fost special în China în primăvara acestui an; am fost acum pentru a doua oară cu prilejul aniversării lor; am fost primii care am invitat la a XX-a aniversare a eliberării patriei noastre toate ţările socialiste. După noi au urmat şi ceilalţi – chinezii, nemţii. Noi credem că am făcut bine. Am demonstrat la 23 August 1964 capacitatea partidelor noastre, a ţărilor socialiste, care reprezintă cea mai mare forţă revoluţionară în lume astăzi, pentru că au state sub îndrumarea lor şi asemenea state cum sunt şi Uniunea Sovietică, China, nu mai vorbesc de celelalte. Am demonstrat prin aceasta capacitatea mişcării noastre comuniste de a înceta certurile cel puţin pe o perioadă scurtă. Am vrut ca prin întâlnirea de la festivitatea noastră să subliniem unitatea noastră. Întâlnirea de la 23 August a fost o treabă a noastră, dar ea a atras atenţia lumii. Chinezii nu în mod întâmplător au folosit aceeaşi formă. Se poate discuta modul în care au invitat, însă au ţinut seama de un asemenea moment şi din nou nimeni nu s-a înjurat. Când am fost la Pekin, noi am văzut cum Mao Tze-dun l-a luat de mână pe Grişin şi după cum ne-au spus chinezii care au fost mai aproape, Mao Tze-dun ar fi spus: aceasta este o ceartă mică în cadrul unei mari unităţi. Deci, Mao Tze-dun nu a pus adjectivul "mare" la ceartă, ci l-a pus la unitate.

Chinezii au manifestat o asemenea iniţiativă, despre care tovarăşe Brejnev aţi informat pe tov. Gh. Gheorghiu-Dej, de a veni aici. Acest lucru nu este numai rezultatul faptului că Hruşciov a fost schimbat. Totuşi terenul a fost pregătit pentru o asemenea mişcare.

Poate că v-a povestit tov. Mikoian ce s-a întâmplat la 23 august la Bucureşti. Tovarăşul Mikoian stătea într-o parte, iar tov. Li Sien-nien stătea în altă parte. Tov. Gheorghiu-Dej l-a întrebat pe Li Sien-nien: ai dat mâna cu tov. Mikoian? Acesta i-a răspuns că a intenţionat să dea mâna, a trecut în acest scop prin faţa lui Mikoian, însă Mikoian n-a întins mâna. Ei se consideră bogaţi şi spun despre noi că suntem săraci. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej i-a spus să lase aceste lucruri, l-a luat de mână pe Li Sien-nien şi a salutat pe ceilalţi reprezentanţi. A ajuns şi în dreptul tov. Mikoian, s-au salutat şi nu s-a întâmplat nimic deosebit.

La Bucureşti, chinezii s-au temut la început de cuvântările care se vor ţine la adunarea festivă şi erau de părere că poate ar fi mai bine să se publice numai în presă, fără să se rostească la adunarea solemnă. Noi le-am spus că ceea ce ne uneşte este totuşi mai puternic decât ceea ce ne desparte şi într-un asemenea cadru festiv ceea ce ne uneşte trebuie să aibă o pondere cu atât mai mare. Şi au vorbit toţi: albanezii, chinezii, iugoslavii şi toţi ceilalţi. Nimeni n-a fost jignit acolo.

Chinezii au venit la Moscova şi n-au venit să facă o demonstraţie. Dacă ar fi vrut să facă acest lucru, după cele petrecute cu Malinovski, ar fi putut să-şi ia pălăria şi să plece. (Aici Brejnev a dat din cap aprobativ)

Ei au încetat polemica. Între altele, ei au încetat ceea ce Hruşciov a denumit la ultima noastră întâlnire: condiţie pentru renunţarea la consfătuirea din decembrie. Asta a fost la ultima noastră întâlnire cu Hruşciov, pe 27 septembrie, deci acum o lună şi ceva, când am discutat din nou despre necesitatea de a merge în întâmpinarea unor discuţii calme.

Atunci i-am povestit ceea ce s-a întâmplat la Bucureşti, cum ne-am întâlnit cu toţii în mod paşnic şi că noi vedem în aceasta un semn pozitiv. Hruşciov a apus: eu încă nu văd nimic, nu văd un asemenea semn, încă înjură, încă se duce polemică. Măcar de s-ar înceta polemica, atunci s-ar putea gândi. Era vorba de această consfătuire din 15 decembrie.

Chinezii au încetat acum polemica, imediat după plecarea lui Hruşciov, fără nici un fel de pretenţii adresate dv. Noi toţi am înţeles de ce s-a întâmplat acest lucru. Noi considerăm că nu există nici un comunist pe pământ care ar gândi că plecarea lui Hruşciov nu va avea nici un fel de influenţă asupra dezvoltării în continuare a relaţiilor dintre ţările socialiste sau asupra mişcării comuniste internaţionale. Este aceasta o chestiune care îşi are rădăcinile în mod exclusiv în problemele interne ale Uniunii Sovietice? Cu asta s-a început şi cu asta se va termina? Cine va crede aceasta? Hruşciov a făcut multe greşeli, despre care dv. aţi vorbit, în interiorul ţării. Oare, se poate spune că Hruşciov n-a făcut şi greşeli mari în relaţiile cu celelalte partide? Şi în general pe planul politicii internaţionale? Dacă luăm ceea ce ştim noi, ceea ce s-a întâmplat în casa noastră. Dacă luăm ceea ce s-a întâmplat în relaţiile cu chinezii în casa noastră, la care noi am fost prezenţi, jignirile care au fost aduse chinezilor la Bucureşti. Toate acestea creează la toţi speranţa că va trebui să se schimbe, iar lucrul acesta trebuie dovedit cu ceva.

Am citit raportul dv., am citit toate articolele scrise de la plecarea lui Hruşciov încoace, însă deocamdată în această chestiune nu putem spune că au apărut acele elemente noi – am în vedere probleme referitoare la mişcarea comunistă internaţională din care să reiasă că undeva Hruşciov a făcut greşeli, că dv. vedeţi aceste greşeli şi aţi hotărât să le lichidaţi. Se vorbeşte despre unitate în general, se vorbeşte despre lupta împotriva imperialismului. Hruşciov poate să spună: şi eu am spus aceste lucruri. Însă acţiona absolut altfel.

Dacă Hruşciov şi-a permis acasă să se abată de la text şi să se pronunţe împotriva Academiei de Ştiinţe, tot aşa a făcut şi în cuvântările sale pe plan internaţional. Vă este cunoscut că şi-a scos pantoful şi a bătut în masă cu el la O.N.U. Şi aceasta în faţa întregii lumi, care n-a ştiut ce să înţeleagă: acesta este un nebun sau un reprezentant al unui mare stat socialist, al Uniunii Sovietice, la care toţi se uită cu respect. Nu vorbesc numai de comunişti,

vorbesc de toţi oamenii. Dacă acolo şi-a permis, asemenea atitudini, cum se poate spune că acest om n-a avut o contribuţie negativă şi asupra mişcării comuniste şi muncitoreşti.

Iată de ce în mişcarea comunistă internaţională rezolvarea divergenţelor, a deosebirilor de păreri care au apărut şi există, se pune din nou şi mai actual decât a fost în condiţiile existenţei la conducerea statului sovietic a lui Hruşciov, deşi şi atunci se punea foarte ascuţit.

Noi credem, cu toate că s-ar părea că este o problemă simplă problema convocării comisiei pregătitoare, că nu aceasta este esenţa problemei, totuşi datorită circumstanţelor care s-au creat a devenit o problemă esenţială. Evident că nu se poate dovedi că această comisie este legală. (Aici, când pentru traducere se căuta cuvântul rusesc cel mai potrivit pentru "legal", Brejnev a intervenit spunând: "zakannîi"). Comisia celor 26 de partide a fost comisia care a redactat documentele consfătuirii din 1960. Într-adevăr, P.C.U.S. a primit sarcina ca în viitor, atunci când apar probleme, să consulte părerile tuturor şi cu acordul tuturor să fie convocată o asemenea consfătuire. Dar a spune că acum această sarcină revine tot celor 26 de partide, hotărând invitarea lor la această comisie, fără acordul tuturor partidelor, este ilegal. Nu avem în vedere că renunţarea la aceasta să se facă cu mult zgomot, cu muzică, ci în mod tacit să se renunţe la ea.

Noi ne dăm seama că noua conducere a P.C.U.S. nu şi-a început activitatea în condiţii uşoare. (Brejnev a intervenit şi a spus: Da, problemele noastre interne, sunt ale noastre, le vom rezolva. Aici mai putem aştepta, dar problemele externe, de care vorbiţi sunt cea mai grea moştenire care ne-a fost lăsată).

Tov. Emil Bodnăraş: Aveţi sarcini interne grele şi noi înţelegem aceasta. Însă faptul că Uniunea Sovietică este un mare stat, un stat puternic, cu o mare forţă economică, cu o mare influenţă, o obligă - vrea sau nu vrea - să ţină seama de aceste împrejurări din mişcarea comunistă internaţională.

După părerea noastră, au trecut timpurile când exista un centru conducător al mişcării comuniste. Această idee este respinsă de viaţă.

Tov. L.I. Brejnev: Vă rog să mă scuzaţi, am presupus că voi termina discuţia cu dv. până la ora 15,00, însă nu ne-am încadrat în timp. În legătură cu aceste probleme, precum şi alte probleme, delegaţia R.D.G. a cerut să fie primită la mine la ora 15,00, pentru a discuta probleme economice, probleme ale Consiliului Politic Consultativ. Poate să continuăm altădată.

Din ceea ce aţi spus dv. eu înţeleg această îngrijorare comună a noastră pentru întărirea unităţii. Astăzi ne-aţi adăugat şi mai multă îngrijorare.

Desigur, toate cele spuse de dv. merită atenţie, însă în legătură cu aceste probleme trebuie avut în vedere alte aspecte pe care şi eu aş vrea să vi le spun mai amănunţit, să vă dau unele sfaturi şi să facem un schimb de păreri. Eu aş fi bucuros dacă am găsi posibilitatea să continuăm discuţia, însă acum vă rog să mă scuzaţi şi să-mi daţi posibilitatea să discut cu delegaţia R.D.G. Este oare posibil?

Tov. I.Gh. Maurer: Da.

Tov. L.I. Brejnev: Mai puteţi rămâne la noi. Ar fi foarte bine să mai rămâneţi, cu atât mai mult cu cât am început discuţiile cu tovarăşii chinezi.

Toate aceste gânduri ale dv. le voi transmite tovarăşilor noştri. În 10 minute mă duc acolo. Mâine poate să ne întâlnim. În cursul dimineţii vă voi spune la ce oră. Vă rog să nu vă simţiţi jigniţi.

Vă mulţumesc pentru o asemenea abordare a problemelor.

Discuţiile s-au terminat la ora 14,50.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 93-111

47. **1964 noiembrie 12.** Stenograma discuţiilor avute de delegaţia de partid şi guvernamentală a R.P.R. cu conducători ai P.C.U.S.

Stenograma
discuţiilor avute de delegaţia de partid şi guvernamentală a R.P.R. cu conducători ai P.C.U.S.
Moscova - 12 noiembrie 1964

La discuţii au participat:

- din partea română, tovarăşii: Ion Gheorghe Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Nicolae Guină. De asemenea, tovarăşii Roşu Gheorghe - interpret şi Mateescu Constantin stenograf.

- din partea sovietică, tovarăşii: L. Brejnev, N. Podgornâi, I. Andropov. De asemenea, E.D. Karpeşcenko şi Krucikov.

Discuţiile au început la ora 17,00.

Tov. L. Brejnev: Vă rog să mă scuzaţi, n-am avut nici un minut liber pentru a mă întâlni cu dv. După ce am terminat discuţia cu tovarăşii chinezi, de acolo am telefonat şi am avut aici un răgaz de o jumătate de oră.

Cum să procedăm? Se pare că dv. v-aţi expus punctul de vedere. Eu nu prea am spus multe atunci. Dv. dacă mai doriţi să spuneţi ceva?

Tov. I.Gh. Maurer: Tovarăşe Brejnev, noi am arătat în esenţă care este părerea partidului nostru şi din ce consideraţiuni izvorăşte ea. Noi credem că am înfăţişat această chestiune destul de clar, suficient.

Tov. L. Brejnev: Mie îmi este clar aceasta, însă am întrebat, poate tov. Bodnăraş mai are ceva de spus. Eu am înţeles atunci că aţi terminat.

Tot ceea ce mi-aţi spus, tovarăşe Maurer şi tovarăşe Bodnăraş, eu am transmis în linii generale celorlalţi tovarăşi, iar tov. Podgornâi şi Andropov mai detaliat. Pe ei tocmai înainte de venirea dv. aici i-am informat despre detaliile discuţiilor cu dv. S-ar putea ca anumite detalii mici să le fi scăpat, însă în linii generale le-am spus tot.

Problema principală a discuţiei noastre a fost problema situaţiei din mişcarea muncitorească internaţională, a căilor întăririi unităţii mişcării comuniste.

Înainte de toate, aş vrea să vă mulţumesc pentru aprecierea, pentru atitudinea şi înţelegerea manifestată faţă de plenara noastră din 14 octombrie. Aş vrea să adaug mulţumirile Comitetului nostru Central adresate Comitetului dv. Central pentru faptul că a trimis o delegaţie atât de reprezentativă la sărbătoarea noastră. Pentru aceasta vă suntem recunoscători şi vă mulţumim. Între altele, considerăm şederea dv. aici drept utilă, întrucât au avut loc întâlniri cu tovarăşii, ceea ce nu se întâmpla prea des, şi ceea a contribuit la lămurirea poziţiilor noastre.

Voi trece la problema principală. Cred că am înţeles bine punctul dv. de vedere din cadrul discuţiei, după care convocarea comisiei redacţionale, sau cum vreţi s-o numiţi, a comisiei pregătitoare ar aduce mai puţine lucruri utile şi mai multe daune. Şi, dacă este să redau pe scurt, înseamnă că poziţia Comitetului dv. Central în această privinţă este negativă, că trebuiesc căutate alte căi. Ascultându-vă cu atenţie, paralel m-am gândit la o serie de probleme pe care aş vrea să vi le expun.

Convocarea acestei comisii nu este o simplă .măsură administrativă sau organizatorică care este chemată să rezolve anumite probleme organizatorice. Aceasta are cauze mult mai adânci. Este cunoscut că în mişcarea internaţională, în cadrul tuturor partidelor comuniste

frăţeşti a existat şi există convingerea fermă cu privire la caracterul just al liniei noastre generale în asemenea probleme principiale cum ar fi coexistenţa paşnică între state, lupta pentru pace, lupta pentru dezarmare generală. Iau deocamdată numai aceste trei probleme. La aceasta, desigur, trebuie adăugat sprijinul acordat mişcării de eliberare naţionale şi mişcării revoluţionare. Aceasta constituie baza politicii noastre. Eu am în vedere că această bază este nu numai baza politicii P.C.U.S., ci a tuturor partidelor frăţeşti. Aceasta este baza întregii politici externe împotriva imperialismului. Eu nu vorbesc despre asemenea lucruri cum este faptul că timpul lucrează în favoarea noastră, că coexistenţa paşnică contribuie la întărirea capacităţii noastre de apărare, că aceasta dă posibilitatea luptei de clasă în diferite ţări. Acestea sunt probleme principiale, recunoscute de toţi, inclusiv de tovarăşii chinezi, când au semnat Declaraţiile de la Moscova.

Aş vrea totuşi să vă întreb, recunoaşteţi această politică ca fiind justă?

Tov. I.Gh. Maurer: Da.

Tov. L. Brejnev: Nu avem îndoială, pentru că în această privinţă noi n-am avut cu dv. nici un fel de divergenţe. Această chestiune se pune în momentul când tovarăşii chinezi au început să atace această linie fundamentală. Ei spun că coexistenţa paşnică este o politică antileninistă. Aceasta este întâi.

Tov. N. Podgornâi: S-au expus aceste lucruri la plenara [P.C.U.S.] din februarie.

Tov. L. Brejnev: Dv. cunoaşteţi poziţia lor, cum înţeleg ei lupta pentru pace; cunoaşteţi poziţia lor faţă de problema dezarmării. Tovarăşii chinezi au început să atace bazele politicii externe, adică tovarăşii chinezi au început să atace baza liniei generale a partidelor noastre. Au încercat să zdruncine această linie şi nu numai s-o zdruncine, dar în multe cazuri se pronunţă împotriva ei. Partidele frăţeşti n-au putut fi de acord cu aceasta: noi n-am fost de acord, dv. n-aţi fost de acord, majoritatea covârşitoare a partidelor comuniste din lume n-au fost de acord cu aceasta. Aceasta s-a reflectat în numeroase articole, în hotărâri ale Birourilor Politice, ale plenarelor partidelor, ale congreselor, fie ale partidelor mari, fie ale partidelor mici. Aceasta a fost încă. un exemplu al faptului că mişcarea comunistă nu poate fi de acord cu această poziţie a tovarăşilor chinezi.

Desigur, se poate cădea de acord cu faptul că în cursul discuţiei pe care tovarăşii chinezi au îndreptat-o în primul rând împotriva P.C.U.S. - cu toate că atacurile n-au fost îndreptate numai împotriva P.C.U.S., însă, în principal împotriva noastră -, s-au manifestat de ambele părţi expresii ascuţite, dure. Desigur, logica luptei admite că se poate ajunge la expresii ascuţite, dure sau la înjurături. Suntem de acord cu dv. că oricât de ascuţită ar fi polemica, să nu se admită înjurăturile. Cu aceasta suntem de acord. însă, din aprecierea prezentată de tov. Bodnăraş în discuţiile avute, cauzele pentru care Hruşciov a fost înlăturat, ar consta nu numai în probleme interne, ci şi în greşeli în politica externă, s-ar fi putut înţelege - şi eu am înţeles, v-o spun sincer - că chipurile, pentru toate aceste discuţii din mişcare este vinovat Hruşciov.

Dv. ştiţi că. noi toţi care suntem aici prezenţi am votat pentru eliberarea lui. Prezidiul, plenara C.C. l-a eliberat. Este greu de presupus că cineva ar putea spune mai mult decât am spus noi în două zile. Însă noi vrem ca totul să fie corect. Nu din vina lui directă a început această polemică ascuţită cu tovarăşii chinezi. Desigur, au fost elemente ale lipsei de reţinere, de improvizare în unele cuvântări care n-au fost puse de acord cu Prezidiul C.C.

Dv. aţi amintit de vizita lui la dv. Eu vă amintesc încă un fapt, venirea tov. Dej aici, la noi. Eu am făcut parte din delegaţia sovietică şi nu ştiam ce să fac. Toţi tovarăşii erau frământaţi din cauza purtării lui şi a felului cum s-a desfăşurat discuţia. De asemenea, noi am ştiut imediat ce s-a întâmplat în România şi noi eram frământaţi mult de pe urma acestui lucru. Şi nouă nu ne-au povestit alţii decât membrii delegaţiei care au fost acolo, membri ai

Comitetului nostru Central. Însă, în aceste condiţii nu aceasta a fost principalul în desfăşurarea discuţiei cu tovarăşii chinezi.

Cunoaşteţi amestecul tovarăşilor chinezi în treburile interne ale altor partide; cunoaşteţi activitatea ambasadelor lor; cunoaşteţi activitatea lor pe linie de stat faţă de Uniunea Sovietică. Dacă este vorba de jigniri, atunci şi ei au scris că Hruşciov este trădător al patriei sale, că Hruşciov este trădătorul poporului sovietic. Nu mai vorbesc de propaganda care o duc albanezii, care scriu fără sfârşit. În sfârşit, cunoaşteţi problemele puse de chinezi în legătură cu graniţele. Cu alte cuvinte, s-a ajuns prea departe.

În aceste condiţii, partidul nostru a început să caute căi. Cum să meargă mai departe? Conducerea nouă, noi în ultimă instanţă nu putem fi de acord că această consfătuire ar fi impusă de noi. Desigur, dacă aveţi părerea dv. proprie, nu vi se poate impune o altă părere. Dv. v-o expuneţi liber. Însă 61 de partide s-au pronunţat şi în scris şi pe cale verbală, că trebuie să ne adunăm. Cum putem să nu ţinem seama de părerea acestor partide? Noi nu ţinem neapărat la data de 15 decembrie, nu considerăm că dacă s-ar ţine, de exemplu, pe 16 decembrie ar însemna o catastrofă. Nu aceasta este problema principală. Hai să nu-i spunem comisie redacţională, să fie o consultare a partidelor frăţeşti în problemele care au apărut. Cu ce poate fi în contradicţie aceasta? Este oare aceasta în contradicţie cu principiile înscrise în Declaraţiile din 1957 şi 1960? Nu.

Eu nu în mod întâmplător am citat în raportul meu un pasaj care este înscris în Declaraţia din 1960 în legătură cu aceasta. Deci partidul nostru are dreptul la aceasta. Se poate discuta în legătură cu forma. Asta este altă problemă. Însă partidul nostru are un asemenea drept.

De ce credeţi că această consfătuire ar fi îndreptată neapărat împotriva tovarăşilor chinezi? Cred că voi exprima just ideea noastră comună, înţelegând răspunderea uriaşă ce o avem ca un partid mare, ca un stat mare, având în vedere că şi China este un stat mare şi un partid mare. Cele două partide şi cele două state ale noastre, luate împreună, au o mare pondere în lume. Desigur, noi în mod sincer tindem spre înlăturarea a ceea ce a fost creat în mod artificial în această problemă. Deci, cum se spune pe ruseşte, să aranjăm problemele, nu dintr-odată, ci treptat.

Până în ultimele zile la noi exista acordul cu 61 de partide de a ne aduna. Însă vom vedea ce va fi. Se poate ca să se adopte sau nu hotărâri. S-ar putea face numai consultări. Vom vedea ce va fi mai departe. În raţionamentele noastre preliminare nu există un asemenea element că acolo trebuie să se stabilească cine are dreptate sau cine nu are dreptate.

Tovarăşii sperie cu sciziunea. Eu consider că lucrul acesta este o exagerare. Trebuie să vedem în esenţă ce înseamnă sciziune.

În al doilea rând, consultându-ne cu dv., noi am primit foarte bine iniţiativa tovarăşilor chinezi de a veni aici. Nu o să mă refer la istoria acestei probleme, o cunoaşteţi. Noi i-am întâmpinat sincer. Am avut cu ei patru întâlniri. Astăzi a fost ultima întâlnire cu ei.

Tovarăşii au început prin a întreba care este noua situaţie cum spun ei, noua atmosferă? De aceea - spun ei - înainte de a spune ceva, vrem să vedem care este această situaţie nouă.

Noua situaţie în ce constă? Plenara a ales o nouă conducere. Ei au început să dea de înţeles în mod direct că nu în aceasta constă noua situaţie. Au întrebat: rămân oare valabile hotărârile Congreselor XX şi XXII? Ei consideră acestea drept o operă a lui Hruşciov. (Podgornâi a adăugat: hruşciovism). Noi am spus că programul nostru, elaborat în mod colectiv de către Comitetul nostru Central şi adoptat de congresul partidului nostru se înfăptuieşte. Atunci ei au spus: nu există, condiţii, nu avem despre ce să discutăm. Noi am fost însă foarte modeşti şi precauţi în relaţiile cu tovarăşii chinezi. Nu le-am spus că lucrul

acesta este jignitor să te amesteci în treburile interne, să ceri schimbarea hotărârilor unui congres. (Podgornâi a adăugat: cu toate că ne-am spus părerea). Cum ar privi la aceasta orice partid, de exemplu dv. dacă alt partid v-ar spune că hotărârile congresului dv. nu sunt bune şi trebuie schimbate? Aceasta ar fi o jignire. Noi ne-am ridicat împotriva acestui lucru în mod modest, cu toate că le-am spus că politica noastră este de neclintit.

Uite, au spus ei, noi trebuie să ajungem la coeziune pe baza luptei împotriva imperialismului şi în primul rând a luptei împotriva imperialismului american. Veţi duce oare lupta împotriva imperialismului american sau nu? Noi le-am spus: hai să vedem cum să ducem această luptă. Ei spun: nu, trebuie luptat. În sfârşit, obosim să punem această întrebare şi trecem la o altă problemă.

Am spus în cadrul discuţiei că noi am salutat şi am apreciat acest prim contact cu Partidul Comunist Chinez, că am spus şi la Pekin că trebuie mers pas cu pas. Am spus că din iniţiativa partidului chinez am văzut foarte mult. Noi am văzut în salutul trimis de tov. Mao Tze-dun cu ocazia alegerii noastre foarte mult, şi am dat o înaltă apreciere. Noi am văzut foarte mult în salutul trimis de tov. Mao Tze-dun, Ciu De, Liu Shao-qi şi Ciu En-lai cu ocazia sărbătorii noastre. Noi am văzut o direcţie foarte plăcută, foarte bună şi apreciem foarte mult ideea expusă de tov. Mao Tze-dun cu privire la unirea forţelor noastre.

Noi le-am povestit despre ceea ce ne-a expus tov. Bodnăraş că, cu ocazia sărbătorii de la Pekin, tov. Mao Tze-dun, strângându-i mâna tovarăşului Grişin, a spus că aceasta este o ceartă mică în cadrul unei mari unităţi. Le-am spus că noi considerăm aceste idei şi gânduri ale tov. Mao Tze-dun ca foarte serioase şi însuşi faptul că suntem împreună cu dv. este acel element nou care ne permite să discutăm într-o formă tovărăşească despre căile întăririi unităţii noastre.

Le-am spus: pentru început să luăm două probleme, iar în cursul discuţiilor pot apare şi alte probleme. Ce probleme - ne-au întrebat dânşii. Pentru început - am spus noi - să luăm problemele cele mai complicate, iar la aceste probleme se vor adăuga şi celelalte. Hai să discutăm cum să procedăm pentru a ajunge la încetarea discuţiei publice. (Podgornâi a adăugat: polemicii publice). Le-am spus: dv. vă veţi expune considerentele dv., noi ne vom expune considerentele noastre. S-ar putea ca părerile să nu conveargă, s-ar putea însă găsi din aceste două păreri ce să raportăm noi Comitetului nostru Central şi dv. Comitetului dv. Central. Aproape vă citez textual din ceea ce le-am spus tovarăşilor chinezi. Aceasta am făcut-o într-o reformă tovărăşească, cum o facem acum.

Ce ne-au spus ei? Polemica nu se poate înceta pentru că nu există condiţii.

Dacă nu sunt condiţii, atunci să discutăm ce condiţii se cer. La aceasta ne-au răspuns: la dv. există condiţiile vechi, deci nu aveţi condiţii noi.

În mod evident ei se gândeau la ceea ce am spus la începutul discuţiei noastre - anularea hotărârilor congreselor XX şi XXII. Dacă nu renunţăm la aceste hotărâri, înseamnă că nu există condiţii.

Tovărăşeşte vă spun că atunci când discuţi cu cineva, te adaptezi la metodica respectivă de discuţie şi după cum au procedat dânşii am procedat şi noi. Am spus: dacă nu se poate, atunci să discutăm ce putem face, întrucât polemica deschisă este un lucru asemănător. Dacă dv. spuneţi acest lucru şi noi spunem acest lucru. Am pierdut o seară întreagă pentru a discuta această problemă şi n-am putut constata în ce constau condiţiile care pot permite încetarea polemicii publice.

Atunci am trecut la problema a doua, cu privire la comisia redacţională, cu privire la consfătuire. Ei ne-au spus de asemenea că lucrul acesta este opera lui Hruşciov (hruşciovism). Ei nu vorbesc despre partid, ei vorbesc numai de faptul că Hruşciov a convocat această consfătuire. Tovarăşii chinezi cu această ocazie au enumerat pe cei ce nu vor veni la această

comisie: ei, coreenii, vietnamezii, românii, albanezii, japonezii şi indonezienii. Aceste partide nu vor participa, însă celelalte vor veni. I-am întrebat apoi cum, prin ce căi să schimbăm situaţia? Ei ne-au spus: sunt necesare consultări. Bine, am spus! Ce fel de consultări? Şi noi suntem pentru consultări! Pentru consultări, au spus, sunt necesare condiţii noi.

Ia cuvântul Kang Sheng şi spune: "Permiteţi-mi să vă expun eu ce gândeşte Ciu En-lai în această problemă". Ciu En-lai stă lângă el şi Kang Sheng ia cuvântul şi spune că vrea să exprime ce gândeşte Ciu En-lai în această problemă. El spune: la noi există o hotărâre a C.C., care este o hotărâre marxist-leninistă; ea se bazează pe indicaţiile lui Mao Tze-dun. De aceea, această hotărâre a C.C. este o hotărâre justă. Dv. cunoaşteţi această hotărâre şi de aceea noi nu putem discuta aici această problemă; noi avem disciplina noastră de partid.

Atunci le spunem: tovarăşe Kang Sheng, tovarăşe Ciu En-lai, la dv. există o hotărâre, şi la noi există o hotărâre. Dacă este să vorbim câte hotărâri sunt, care sunt marxist-leniniste şi care nu, asta înseamnă că încă 1-2 ani se va discuta această problemă. Noi vă rugăm să terminăm, deocamdată preliminar cu trecutul, deocamdată cât stăm noi aici. Hai - le-am spus - să manifestăm curaj şi să vorbim despre noi forme, despre noi căi. De exemplu, dv. să faceţi o propunere şi noi vom face observaţiile noastre; noi să facem o propunere şi dv. să faceţi observaţiile dv. şi cu aceasta să începem să mişcăm lucrurile din loc. Nu, au spus ei! Atunci cum să interpretăm această discuţie a dv.? Dv. într-adevăr aveţi o hotărâre a C.C. în care se spune că comisia de pregătire trebuie amânată 1-2 ani, iar consfătuirea propriu-zisă să fie amânată 4-5. (Sau să nu se ţină deloc - a adăugat Andropov).

Deci despre consfătuire nu vor să vorbească că nu sunt condiţii; polemica publică nu vor s-o înceteze; iar consfătuirea să fie amânată peste 5 ani sau să nu se ţină deloc.

Lucrul acesta nu l-am spus lor, dar dv. vă spunem ce am gândit, ce înseamnă lucrul acesta. Acesta le deschide calea să ducă luptă împotriva partidului nostru şi împotriva altor partide încă cinci ani, în spiritul cunoscut. Cu aceasta nu putem fi de acord.

Tov. N. Podgornâi: În general, alte probleme n-au fost discutate.

Tov. L. Brejnev: Delegaţia noastră a spus: dacă în general nu se poate discuta despre aceste probleme, atunci suntem de acord să discutăm despre problemele de comerţ, despre problemele relaţiilor economice, relaţiilor interstatale, despre orice alte probleme. Poate dv. aveţi ceva probleme. Chiar şi anumite lucruri greşite, neplăcute, pe care le-am făcut noi, spuneţi-le.

Chinezii au spus că nu au împuternicire pentru tratative.

Lucrurile acestea sunt scrise în stenograma discuţiilor şi lucrul acesta vi-l facem cunoscut în scris cuvânt cu cuvânt. S-a stenografiat, au fost acolo 20 stenografe.

Ei au spus: nu avem împuternicire să ducem tratative. Bine, am spus noi.

V-am prezentat caracterul complicat al discuţiilor duse de fiecare dată. În linii generale ei au spus că doresc coeziune, că trebuie să căutăm căi de apropiere. Şi când noi am repetat de câteva ori cele spuse de tov. Mao Tze-dun că noi acordăm importanţă acestora, desigur, le-a venit cam greu.

Discuţii concrete nu au avut loc, totul a fost la modul general.

Ieri am terminat discuţiile la ora unu noaptea. Ieri ne-au rugat să le facem o informare cu privire la eliberarea tov. Hruşciov, cu toate că au răspuns ei la această problemă în locul nostru. Ei au spus: noi ştim că dv. o să spuneţi că el a făcut greşeli în agricultură. Le-am spus: Dar de unde ştiţi, nici nu ne-aţi ascultat! Ne-a creat impresia, pe baza schimbului de păreri pe care le-am avut, că lucrul acesta pe ei nu-i interesa. La sfârşitul discuţiei ei ne-au rugat totuşi să-i informăm despre aceasta şi cu asta ieri ne-am despărţit.

Astăzi am început expunându-le condiţiile în legătură cu înlăturarea tov. Hruşciov. Trebuie spus că discuţia de încheiere de astăzi a fost mult mai plăcută în ceea ce priveşte tonul şi într-o formă generală au fost exprimate mai multe speranţe. Ei n-au pus nici un fel de

probleme propriu zis. Noi le-am spus că schimbarea lui Hruşciov este o problemă a noastră internă şi noi nu vrem să discutăm despre aceasta. Le-am spus că aceasta este o discuţie confidenţială pentru ei, nu pentru a fi publicată în presă şi ne-au asigurat despre acest lucru. Noi i-am crezut, întrucât au o disciplină în acest sens şi înţeleg bine lucrurile.

Le-am mulţumit pentru venirea lor la Moscova.

Am considerat că este util şi le-am făcut o asemenea propunere pe care am rugat să o transmită Comitetului lor Central: dacă consideră că este posibil să continuăm contactele noastre prin întâlniri la nivelul cel mai înalt, la Pekin sau la Moscova, oficial sau neoficial, la o dată convenabilă pentru tovarăşii chinezi, pentru a discuta problemele care interesează cele două partide ale noastre, urmărind să se ajungă la încredere reciprocă, la coeziunea noastră atât pe linie de partid cât şi pe linia de stat, la îmbunătăţirea relaţiilor noastre, între popoarele şi ţările noastre.

Tov. Emil Bodnăraş: Când a fost aceasta, ieri sau astăzi?

Tov. L. Brejnev: Astăzi, în discuţia de încheiere.

Ne-am exprimat speranţa că asemenea tratative şi asemenea căi, dacă vor fi găsite, vor sluji întăririi unităţii mişcării comuniste internaţionale.

Tovarăşul Ciu En-lai, cu un ton mai moderat, bun aş putea spune, ne-a mulţumit pentru invitaţie, a considerat că venirea sa la Moscova a fost utilă, că a avut posibilitatea să ia contacte şi cu alte partide, ne-a mulţumit pentru informarea privind eliberarea tov. Hruşciov.

Tov. N. Podgornâi: Cu toate că ei se îndoiesc că în informare li s-a spus totul.

Tov. L. Brejnev: A fost un asemenea moment, când noi am spus că tov. Hruşciov ţinea uneori cuvântări improvizate, în unele cazuri chiar şi-a permis să jignească pe conducători unor state şi că Comitetul nostru Central nu a fost de acord cu aceasta, că aceasta este în contradicţie cu spiritul marxist-leninist al partidului nostru. Ei au văzut în aceasta că în greşelile lui Hruşciov au existat şi elemente de natură ideologică. Având în vedere că noi le-am spus că noi considerăm aceasta o chestiune internă a noastră, au manifestat înţelegere şi nu ne-au mai pus întrebări.

Ciu En-lai a spus că pleacă cu sentimentul că sunt condiţii pentru a găsi căi de înţelegere, deşi lucrul acesta a fost spus într-o formă generală, că uşa rămâne deschisă. Noi – au spus chinezii – vom căuta să ne lămurim asupra noii situaţii, asupra faptului dacă dv. veţi lupta împotriva imperialismului american. Îmi este greu să redau exact, însă ei au pus problema astfel încât aceasta ar exprima o condiţie a creării noii situaţii.

În timpul tuturor tratativelor noastre noi nu am ridicat problema armei atomice, a rachetelor. Nici noi, dar nici ei n-au ridicat această problemă.

Nu au fost aduse în discuţie nici alte partide şi ţări, în afară de enumerarea partidelor care nu vor participa la consfătuire. Acesta a fost singurul caz când au fost amintite alte partide.

Tov. Emil Bodnăraş: În legătură cu relaţiile economice şi pe linie de stat, aţi discutat?

Tov. L. Brejnev: Nu.

Când am pus problema în legătură cu consfătuirea, au spus că nu pot discuta şi am lăsat-o la o parte; când am pus problema încetării polemicii publice, au spus că nu pot discuta şi am lăsat-o la o parte. Atunci am spus, ce se poate discuta – probleme de comerţ, de relaţii economice interstatale? La aceasta Ciu En-lai a spus că misiunea delegaţiei este de a aduce salutul lor la sărbătoarea noastră şi a stabili contacte, că pentru tratative nu au mandat.

Aşa ne-am despărţit. S-ar putea spune – aparent – într-o formă bună.

Prima şedinţă care a avut loc duminică, a avut loc la reşedinţa lor, ne-am dus să luăm masa împreună. Era duminică dimineaţa, am zis să mergem la ei la masă, că acest lucru pentru început este bun. Acolo ne-au invitat într-o cameră pregătită pentru tratative. Ei ne-au spus să discutăm o oră şi jumătate şi după aceea să mâncăm. Bine, Dumnezeu cu voi.

Atunci au spus că vor să ne lămurim asupra a două probleme. Care probleme? Prima problemă, veţi publica oare dv. salutul pe care noi vi l-am adus? Noi am spus: vă mulţumim pentru salutul trimis de către tov. Mao Tze-dun, iar în legătură cu acest salut vom mai discuta cu tovarăşii, pentru a vedea în ce formă să-l publicăm. Aceasta pentru că şi alte partide au adus asemenea saluturi, iar altele au considerat că nu este oportun să ţină saluturi, întrucât lucrul acesta se referă la toate partidele, vom vedea în ce formă le vom publica. Le-am spus că vom edita o culegere în care vor fi toate saluturile trimise cu această ocazie şi acolo va fi şi al lor. Au fost de acord.

A doua problemă este în legătură cu Malinovski. (Podgornâi a intervenit, întrebând dacă tovarăşii români cunosc despre ce este vorba. Brejnev a spus că cunosc). Noi n-am cunoscut această problemă. Eu duminică dimineaţă am auzit. Chinezii au început să prezinte această problemă pe toate feţele, că au fost şi corespondenţi străini acolo; că asta este probabil linia C.C. al P.C.U.S., că va trebui să studiem profund această problemă. În general a fost o discuţie lungă pe această problemă. Noi le-am povestit cum a fost, că nimeni n-a mai fost acolo. Malinovski neagă aceasta, că n-ar fi spus. Dar ei spun: traducătorul nostru spune aşa, că Malinovski ar fi spus: aşa. Când dimineaţa am telefonat lui Malinovski, el mi-a spus că s-ar fi exprimat faţă de Ciu En-lai astfel: "Era lui Hruşciov s-a terminat şi nimeni să nu ne mai tulbure prietenia". L-am chemat pe Malinovski la Prezidiu şi l-am criticat foarte aspru. El a spus: Dacă nu m-am exprimat corect, sunt gata să-mi cer scuze. Şi la această primă întâlnire despre care vă vorbesc, eu am prezentat scuzele lui Malinovski.

Lucrurile s-au terminat cam în acest fel: noi (chinezii) credem în declaraţia Comitetului dv. Central, în cele spuse de tov. Brejnev, însă ne rezervăm dreptul de a mai studia încă problema aceasta.

În cursul următoarelor discuţii, ei au adus de nenumărate ori această problemă în discuţii. Când noi spunem: hai să discutăm alte probleme, ei aduceau din nou problema: dar cu aceasta cum rămâne. Ei au început chiar să jongleze, aş putea spune, cu această problemă. Dv. ştiţi (s-a adresat delegaţiei române) ce spun chinezii că ar fi zis Malinovski: chipurile, să se ducă la dracu' şi Hruşciov şi Mao. Aici mai este o chestiune care trebuie avută în vedere. Printre tovarăşii chinezi, unii prezintă lucrurile ca şi cum Malinovski ar fi spus să fie dat jos tov. Mao Tze-dun şi să-i ia locul. Din fericire n-a fost aşa. Nimeni n-a auzit aşa ceva. Noi am înţeles în ce situaţie se află Ciu En-lai. Nu pot să se întoarcă acasă fără a răspunde cum se cuvine la aceasta. Eu am şi ridicat în discuţie această problemă, însă şi noi am manifestat tact şi nu am pus această problemă. Noi am ridicat în picioare tot TASS-ul, să se vadă tot ce este în această problemă. Le-am arătat, uite, au trecut cinci zile, dacă cineva ar fi auzit ceva, le-ar fi dat amploare. Un singur ziar a scris că corespondentul lui ar fi auzit că Malinovski i-ar fi spus lui Ciu En-lai că s-ar fi terminat era lui Hruşciov, iar a doua zi acelaşi ziar a publicat o dezminţire. Ai noştri nu pot să găsească nimic altceva în plus.

Astăzi tov. Ciu En-lai a spus: Noi înţelegem şi avem încredere în cele declarate de Comitetul Central, de tov. Brejnev. Însă s-ar fi putut înţelege că aceasta nu micşorează cu nimic greutatea chestiunii cu Malinovski. Şi, în sfârşit, el a spus că felul în care noi am pus problema referitor la continuarea întâlnirilor, vom raporta-o Comitetului lor Central. A adăugat: Dacă dv. veţi avea propuneri constructive, ni le puteţi comunica.

Cu aceasta am terminat.

Mâine sau poimâine vom raporta Prezidiului despre toate aceste discuţii. Vor fi prelucrate materialele acestor discuţii, o să fie citite cuvânt cu cuvânt. Vom discuta şi o să vedem ce concluzii necesare se vor impune.

Uite, în aceste condiţii, având în vedere cele spuse de la început, trebuie să abordăm problema în legătură cu consfătuirea. Sau va trebui să renunţăm la linia generală, sau să

manifestăm voință, să dăm uitării oboseala și să ducem o luptă cu bărbăție pentru apărarea liniei generale a mișcării comuniste.

Tovarăși, ne aflăm în fața acestei dileme. Eu, și nu numai eu, noi toți am avut întâlniri cu tovarășii cehi, cu tovarășii germani, cu tovarășii polonezi. Tovarășul Gomulka a fost de asemenea la chinezi de două ori și au avut discuții până la ora unu noaptea. De două ori a fost. A doua oară a fost de la ora 14 până la ora unu noaptea. Și după ora unu au luat cina. De asemenea, și Ulbricht a fost. Noi nu ne-am amestecat în aceste treburi și tovarășii chinezi au apreciat aceasta. Uneori aflam cu întârziere de o zi cine a fost la chinezi. Noi eram ocupați cu alte lucruri.

Au fost aici tovarășii, ne-au expus punctul lor de vedere. Dar le-am spus: dv. plecați, ne urați sănătate, însă noi rămânem și va trebui să ne gândim ce trebuie să facem. Este o problemă mult mai adâncă. Putem fi de acord cu dv. în legătură cu exemplele referitoare la expresiile tari folosite de Hrușciov, că a bătut cu pantoful în masă. Toate acestea le cunoaștem. Nu mai vorbesc de faptul cât eram de mâhniți de felul cum s-a comportat la dv. Însă asta a fost cu mult înainte de hotărârea luată în legătură cu scoaterea lui. A avut lucrul acesta importanță în ceea ce privește sentimentele, atitudinea diverșilor tovarăși? A avut.

Însă lupta pe care au început-o chinezii este mult mai adâncă. Astăzi Hrușciov nu mai este. Avem o conducere nouă. Vorbesc de conducerea nouă, nu de mine, ci de toți tovarășii care în mod unanim au votat pentru eliberarea lui Hrușciov. Tocmai aceasta este noua conducere. Nimeni probabil din dv. nu este în stare să spună atâtea câte i-am spus noi în două zile. Și multe lucruri dv. nu le cunoașteți, iar noi le cunoaștem și i le-am spus.

Uite, tovarășii chinezi au venit să constate situația nouă. Dar pe ei nu-i interesează nici situația nouă, nici Brejnev, nici membrii Prezidiului care au votat și nu numai că au votat, ci ei înșiși au ridicat problema. Vă puteți închipui ce înseamnă să-l eliberezi pe Hrușciov din funcție! Dacă eu v-aș fi spus cu două zile înainte de eliberarea lui Hrușciov, desigur n-ați fi crezut.

Ei au venit să spună: Dacă dv. nu renunțați la hotărârile congreselor dv. și la programul partidului dv., atunci nu avem ce discuta.

Sau, ceea ce ne-au spus: veți duce lupta împotriva imperialismului? Iar după aceea, în alt loc, au spus: China ea singură va duce lupta. Noi nu i-am întrebat, dar se vede că ei doresc să ne împingă la război împotriva americanilor. Ei spun că dacă nu sunt aceste condiții și continuăm să rămânem pe pozițiile lui Hrușciov, nu există condiții de apropiere.

Tov. N. Podgornâi: Iar noi spunem: Noi nu-l apărăm pe Hrușciov, dar pe el noi l-am eliberat. Noi suntem pentru linia partidului nostru. Aceasta nu este linia lui Hrușciov, ci linia întregului nostru partid.

Tov. L. Brejnev: De aceea, problema este mult mai adâncă decât aceea de a ceda unui sentiment sau altul, de partea Uniunii Sovietice sau de partea Chinei. Este în joc linia generală a mișcării comuniste. Noi nu suntem pentru a manifesta sentimentalism față de noi. Nu. Noi avem nevoie de o mână prietenească în luptă.

Dacă aceste aproape 61 de partide vor spune că nu trebuie consfătuire, nu se va mai pune problema.

Tov. N. Podgornâi: Tovarăși, am spus noi chinezilor, dv. spuneți că este necesară coeziunea și că trebuie să căutăm căi de apropiere. Acesta este visul nostru. Visăm la aceasta. Și în noile condiții este mai ușor de realizat. Hai să abordăm în mod constructiv acest lucru. Multe ați spus despre noi, multe am spus noi. Probabil că în hotărârile noastre există elemente care trebuie revizuite. Nu totul la dv. este just. Hai să abordăm în mod constructiv modul de a rezolva situația, însă când îmi spuneți că totul este nejust la noi, că toate hotărârile, începând cu Congresul XX până astăzi sunt nejuste, iar la voi totul este just...

Tov. L. Brejnev: Când veți citi stenograma, veți vedea că: Mao Tze-dun a spus...

Tov. N. Podgornâi: ... atunci hai să abordăm în mod constructiv problema.

Tov. I. Andropov: Kang Sheng a spus: Nu putem pune pe același nivel linia noastră justă, cu linia eronată.

Tov. L. Brejnev: Aceasta este scris în stenogramă.

Tov. N. Podgornâi: Desigur, au fost și asemenea atacuri, care nu-și aveau locul, eu aș spune, chiar jigniri. Însă după cum a spus tov. Brejnev și în aceste situații, vrem să stăm mai sus. Ei și-au permis să spună: Pe Hrușciov l-ați înlăturat, însă dacă nu veți corecta linia dv. nejustă, în sensul că dacă nici dv. nu veți merge pe altă linie, și pe dv. o să vă schimbe. Noi le-am spus: nu dv. ne-ați ales și nu dv. ne înlăturați, aceasta nu este o treabă a dv. Nu dv. l-ați ales pe Hrușciov și nu dv. l-ați înlăturat. Partidul nostru este singurul care are dreptul să facă acest lucru. El singur se va descurca în treburile sale, el știe ce are de făcut.

Dv. veți citi în stenogramă toate acestea.

Tov. L. Brejnev: Noi ne vom strădui ca în timpul cel mai apropiat să trimitem această stenogramă partidelor frățești. Ieri am discutat șapte ore.

Tov. N. Podgornîi: Însă, am discutat același și același lucru. Terminam un lucru, iar îl luam de la început.

Tov. L. Brejnev: Din partea lor a vorbit mai mult Ciu En-lai, iar Kang Sheng intervenea numai. Alții n-au spus nici un cuvânt. Ieri, șapte-opt oameni de ai lor au stenografiat. Erau doi traducători ai lor și unul al nostru și se intervenea ori de câte ori era un lucru cât de mic ca să fie bine precizat. (Tov. Emil Bodnăraș – asta nu e rău că a intervenit). Și pentru noi este bine că au rămas lucrurile clare.

Într-adevăr, noi am avut împuterniciri din partea Prezidiului C.C. să ducem discuții, ca măcar cât de cât să căutăm căi de apropiere pentru ca într-o atmosferă oarecare să se găsească anumite propuneri constructive. Chiar dacă se fac critici, într-un plan constructiv, să nu fie atacuri. Am fost împuterniciți să încercăm să ne lămurim asupra punctelor de vedere în legătură cu consfătuirea, cum și-o închipuie tovarășii chinezi. Așa că am avut împuterniciri din partea Prezidiului să căutăm căi de apropiere. Dacă este să spunem cinstit, partidul și poporul nostru doresc să se termine această ceartă.

Tov. Emil Bodnăraș: Dar cine nu dorește?

Tov. I.Gh. Maurer: Îmi dați voie să spun și eu câteva cuvinte, tovarășe Brejnev, Podgornâi, Andropov.

Înainte de toate vă suntem recunoscători pentru cuvintele bune adresate partidului nostru, Comitetului nostru Central cu privire la sosirea noastră aici. Subliniem și noi faptul că prezența noastră la sărbătorirea aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie este expresia prieteniei dintre partidele și țările noastre.

Vă suntem foarte recunoscători pentru toate aspectele pe care le-ați lămurit pentru noi în cadrul expunerii pe care ați făcut-o. Sunt deosebit de importante, ele contribuie să completeze tabloul unor probleme foarte complicate, unde lucrurile trebuie judecate foarte liniștit, foarte adânc. De aceea, veți înțelege de ce nu vom putea, în legătură cu toate faptele, cu toate ideile pe care le-ați expus, să emitem astăzi nici un fel de jucată. Noi vom comunica aceste lucruri conducerii partidului nostru. Vă asigurăm, să fiți convinși de aceasta, că Biroul nostru Politic, Comitetul nostru Central vor studia și de data aceasta cu toată seriozitatea aceste probleme.

Vă suntem cu anticipație recunoscători pentru informația pe care ați spus că o veți trimite partidelor frățești în legătură cu discuțiile pe care le-ați avut cu tovarășii chinezi. Este limpede că acest lucru va contribui în mod hotărâtor la fixarea de aprecieri circumstanțiale.

Suntem bucuroși să constatăm că grija care ne stăpânește pe toți este grija pentru unitatea mișcării comuniste. Plecând de la această dispoziție comună a tuturor partidelor

comuniste şi muncitoreşti, judecând cu grijă şi acţionând cu prudenţă şi răbdare, avem speranţa că vom sfârşi prin a găsi ce este mai potrivit să facem. Eu cred că în legătură cu aceste probleme astăzi nu vă putem spune nimic, însă faptul că uşile nu sunt închise este un fapt îmbucurător şi este bine să nu se închidă. Uite că începem să facem judecăţi, şi într-o asemenea problemă am dori să nu facem noi judecăţi, ci organul competent al partidului nostru, Comitetul Central. El va hotărî. Cred că noi am putea încheia discuţia astăzi. Îmi rămâne să vă aduc mulţumirile calde ale delegaţiei pentru ospitalitatea de care ne-am bucurat şi să îndeplinesc mandatul pe care ni l-a dat tov. Gheorghiu-Dej într-o conversaţie recentă, de a vă transmite complimentele conducerii partidului nostru, ale lui personal, ale tovarăşilor care se găsesc acum acasă şi toate urările de bine.

Tov. L. Brejnev: Vă spunem încă o dată, vă mulţumim din partea Comitetului nostru Central. Transmiteţi salutul nostru cordial, urări de sănătate, şi încă o dată sănătate tov. Gh. Gheorghiu-Dej şi să ne întâlnim pe curând. Mie mi-a fost plăcut că am vorbit de câteva ori prin telefon cu tov. Gheorghiu-Dej. Pentru prima dată am vorbit direct la telefon cu dânsul şi mi-a plăcut. El spunea că înţelege bine pe ruseşte. De asemenea, am înţeles şi eu ceea ce dânsul vorbea ruseşte, cu toate că se simţeau greutăţi în exprimare. Însă, în timpul discuţiei şi după aceea în cadrul corespondenţei prin intermediul ambasadei mi s-a părut că parcă s-a văzut dorinţa şi din partea mea şi a lui de a ne întâlni. Aceasta a fost şi în legătură cu aceste evenimente şi probabil şi în legătură cu perspectiva în general. Aşa înţeleg eu. Aşa că transmiteţi tov. Gheorghiu-Dej dacă există asemenea dorinţă noi suntem gata să ne întâlnim în orice loc la o dată convenabilă.

Tov. I.Gh. Maurer: Chiar la vânătoare.

Tov. N. Podgornâi: Asta în primul rând.

Mai bine, decât să-ţi toceşti capul cu asemenea probleme, să mergi la vânătoare.

Tov. I.Gh. Maurer: Asta este părerea mea.

Tov. N. Podgornâi: Fiţi convins că este şi părerea mea.

Tov. Brejnev: Când mă urc în maşină şi plec la vânătoare îmi zboară din cap toate aceste preocupări.

În legătură cu întâlnirea, probabil să dăm o ştire.

Tov. I.Gh. Maurer: Este normal.

Tov. Brejnev: Aş vrea să vă mai spun un ultim detaliu. Noi am întrebat pe tovarăşii chinezi dacă dăm ceva în presă despre întâlnirile noastre. Ei au spus să procedăm la fel ca şi cu celelalte partide. Atunci am spus ca tov. Kang Sheng şi tov. Andropov să lucreze la această ştire, iar noi am plecat.

Discuţiile s-au terminat la ora 18,40.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 116-133

48. **1964 noiembrie 12.** Stenograma discuţiilor avute la Moscova de delegaţia R.P.R. cu delegaţia R.P. Chineze.

Stenograma
discuţiilor delegaţiei de partid şi guvernamentale
a R.P.R. cu delegaţia R.P. Chineze.
Moscova - 12 noiembrie 1964

La discuţii au participat:

- din partea română, tovarăşii: I.Gh. Maurer, Emil Bodnăraş, Paul Niculescu-Mizil, Nicolae Guină. De asemenea, tov. Dorobanţu Ion - translator de limba chineză, Roşu Gheorghe translator de limba rusă, Mateescu Constantin - stenograf.

- din partea chineză a participat întreaga delegaţie, având un translator de limba română, un translator de limba rusă şi un stenograf.

Discuţiile au început la ora 19,30.

Tov. I.Gh. Maurer: Eu intru repede în problemă.

La ora 17,00 ne-am întâlnit cu Brejnev, Podgornâi, Andropov. Noi le-am spus că am înfăţişat punctul de vedere al partidului nostru la întâlnirea anterioară, în legătură cu problema care mi se pare principală în momentul de faţă - consfătuirea din 15 decembrie, arătând şi argumentele, consideraţiile pentru care partidul nostru socoteşte că această consfătuire este bine să fie lăsată uitării.

De data aceasta, Brejnev a făcut o lungă expunere a situaţiei, menţionând că toate problemele rezultând din discuţiile avute cu toate delegaţiile, şi cu delegaţia chineză, vor fi raportate Prezidiului, care va decide.

Ce ne-au apus nouă în esenţă? Ne-au spus că discuţiile cu chinezii n-au putut duce la nici un rezultat; chinezii ne-au întrebat dacă abandonăm hotărârile Congreselor XX şi XXII, dacă abandonăm programul partidului; dacă suntem dispuşi să luptăm împotriva imperialismului american. Ne-au arătat că au încercat printr-o serie de întrebări să precizeze ce anume consideră tovarăşii chinezi că ar trebui îndreptat şi cum ar trebui îndreptat şi că n-au putut desprinde acest lucru din răspunsurile tovarăşilor chinezi. Sigur, au arătat că hotărârile Congreselor XX şi XXII, programul partidului sunt lucruri interne care privesc P.C.U.S. şi că nu are nici un partid dreptul să se amestece în aceste lucruri.

Brejnev a arătat că discuţiile s-au purtat asupra consfătuirii. Obiectul expunerii lui a fost îndreptat în această direcţie, despre discuţiile sovieto-chineze. N-a fost discutat nimic altceva în legătură cu consfătuirea, faţă de poziţia tovarăşilor chinezi, care spun că consfătuirea trebuie dată la o parte, ei au pus întrebarea: ce să facem, ce să punem în loc, cu ce să începem? Răspunsul tovarăşilor chinezi a fost: nu avem mandat să discutăm acest lucru. Spunea Brejnev, am arătat tovarăşilor chinezi, bine, dar sunt 61 partide care au hotărât, ce le spunem acestora? La aceasta, tovarăşii chinezi au spus: consultări. Dar, bine, suntem aici, hai să ne consultăm, să vedem ce facem? La aceasta, tovarăşii chinezi au spus: nu avem mandat să discutăm această problemă. Atunci hai să discutăm o altă problemă, problema încetării polemicii, la care tovarăşii chinezi au spus că nu sunt condiţii pentru încetarea polemicii şi nu avem mandat să discutăm această problemă.

Tov. Ciu En-lai: N-am spus nimic asemănător.

Tov. I.Gh. Maurer: Hai să discutăm alte probleme, despre relaţii economice, de stat, la care tovarăşii chinezi au răspuns: nu avem mandat să discutăm aceste lucruri.

În general, această prezentare care a fost făcută cu multe exemple conduce la concluzia pe care a afirmat-o Brejnev, că probabil intenţia tovarăşilor chinezi este să dea conferinţa la o parte, aceasta să nu se ţină cinci ani, mai mult sau niciodată: La adăpostul acestui paravan, chinezii urmăresc să continue polemica publică - a spus el -, acţiunile împotriva P.C.U.S.; această atitudine este greu de înţeles şi acceptat.

În cursul discuţiei, spunea Brejnev, a apărut de foarte multe ori întrebarea: luptaţi sau nu luptaţi împotriva imperialismului? Am încercat să ştim de la tovarăşii chinezi ce înţeleg prin acest lucru, cum să se facă, ce să facem? Tovarăşii chinezi n-au răspuns, n-au dat nici o precizare. La un moment dat au făcut afirmaţia că părerea lor este că tovarăşii chinezi vor să-i împingă pe sovietici la război împotriva S.U.A. (aici Ciu En-lai şi ceilalţi membri ai delegaţiei chineze au râs zgomotos)

Acestea sunt ideile principale, care s-au sfârşit cu afirmaţia că sovieticii au făcut tovarăşilor chinezi propunerea ca aceste contacte să continue prin întâlniri fie la Moscova, fie la Pekin, la nivel înalt, pentru ca prin aceste discuţii să se încerce găsirea unor soluţii. Adică uşile să nu se închidă, să lase uşi deschise discuţiilor în continuare.

Noi am mulţumit pentru această expunere, am arătat că vom comunica conducerii partidului nostru, Comitetului Central, că este normal să nu se aştepte de la noi pe loc o luare de poziţie faţă de expunerea făcută, urmând ca problemele să fie analizate.

Tov. Emil Bodnăraş: Sovieticii au promis că vor trimite tuturor partidelor frăţeşti stenograma discuţiilor cu tovarăşii chinezi.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi am mulţumit şi pentru aceasta. Am spus că va fi un ajutor pentru a înţelege mult mai bine aceste probleme, asigurând că Comitetul nostru Central va analiza situaţia şi îşi va preciza poziţia faţă de cele comunicate nouă astăzi.

Iată, în scurt, obiectul acestei expuneri. Sigur, expunerea lor a durat până la ora 18,40, o oră şi 40 de minute, dar în principal cam acestea sunt problemele.

Tov. Emil Bodnăraş: Au apreciat că tonul discuţiilor cu tovarăşii chinezi a fost bun, mai ales în ultima parte. Îndeosebi astăzi tov. Ciu En-lai a manifestat un ton bun în discuţii.

Au mai spus că ei au oferit posibilitatea delegaţiei chineze să se vadă cu toată lumea şi consideră că asta este bine că s-au întâlnit. (chinezii au râs)

De asemenea, că ei peste vreo două zile vor informa Prezidiul asupra conversaţiei cu tovarăşii chinezi, că ei au avut depline împuterniciri din partea Prezidiului să ducă discuţii cu delegaţia chineză, dar că n-au putut să ajungă la nimic pentru consideraţiile arătate.

Delegaţia chineza a vrut să vadă care este noua situaţie, însă ei consideră că este doar o nouă conducere care l-a schimbat pe Hruşciov, dar care nu poate să abandoneze linia trasată de congresele partidului.

Tov. I.Gh. Maurer: Aceasta au afirmat ei.

Tov. Emil Bodnăraş: Că tovarăşii chinezi consideră că hotărârea lor este inviolabilă, aprecierea lor rezultată din hotărârea C.C. al P.C. Chinez cu privire la Consfătuirea celor 26 partide, în timp ce le pretind sovieticilor să renunţe la hotărârile proprii.

Au mai spus că în ce priveşte consfătuirea celor 26 de partide există asentimentul a 61 de partide şi că dacă cele 61 de partide vor spune că nu mai este nevoie de această consfătuire, atunci ei vor renunţa la consfătuirea aceasta. Au arătat că acum nu este importantă data - 15-16 decembrie -, dar că este în joc linia generală a mişcării comuniste internaţionale şi că aceasta face necesar să se ţină consfătuirea. Dezacordul nu trebuie pus pe părerea lui Hruşciov, pentru că nu este un dezacord între atitudinea lui Hruşciov şi părerea comuniştilor chinezi, ci că divergenţa are rădăcini mai adânci şi ea se referă la linia generală a mişcării comuniste, asupra căreia toate partidele au căzut de acord şi s-au angajat în documentele cunoscute. Tovarăşii chinezi, au spus sovieticii, au altă părere în ce priveşte bazele acestei linii generale în legătură cu coexistenţa paşnică, problemele păcii şi războiului, dezarmarea.

De asemenea, ne-au mai spus că la dv. a fost Gomulka şi a stat până târziu, la fel şi Ulbricht.

Tov. Ciu En-lai: Noi am fost la Ulbricht.

Tov. Emil Bodnăraş: Că v-aţi şi întâlnit.

Tov. Ciu En-lai: Vreau să vă expun pe scurt numai ce am făcut la ultimele două întâlniri cu sovieticii, pentru că despre prima întâlnire v-a vorbit tov. Kang Sheng.

Din consultările noastre cu sovieticii, ce au avut loc la prima întâlnire, noi am constatat că ei vor persista în aplicarea liniei politice a lui Hruşciov şi în privinţa convocării comisiei pregătitoare din decembrie. De aceea, noi, membrii delegaţiei chineze, după ce ne-am consultat între noi, am hotărât să dăm sovieticilor un răspuns general, lucru pe care l-am

făcut la cea de-a doua întâlnire, ce a avut loc în ziua de 11 noiembrie. Întâlnirea din 11 noiembrie (a doua) a durat 6 ore şi 30 minute, iar cea de astăzi (a treia) o oră şi 30 minute. La aceste două întâlniri, în afară de Brejnev, Kosâghin, Mikoian, Andropov, Ponomariov şi Gromâko, care au participat la prima întâlnire, a mai participat şi Podgornâi.

În timpul celei de-a doua întâlniri, le-am spus sovieticilor că noi am venit cu scopul ca, în condiţiile noii atmosfere create, să căutăm căi pentru realizarea pas cu pas a dorinţei de unitate exprimate de conducerea noastră în telegramele de felicitare adresate conducătorilor sovietici cu prilejul schimbărilor ce au avut loc şi cu prilejul zilei de 7 noiembrie, precum şi în deplasarea noastră la Moscova. Dorinţa de unitate se poate realiza numai pe baza marxism-leninismului, internaţionalismului proletar şi a principiilor revoluţionare ale declaraţiilor din 1957 şi 1960. Partidul Comunist Chinez şi P.C.U.S., popoarele chinez şi sovietic, partidele frăţeşti şi popoarele din întreaga lume numai pe aceste baze trebuie să se unească în lupta comună împotriva imperialismului.

Noi am apreciat că prin înlăturarea lui Hruşciov s-a creat o atmosferă nouă şi am luat iniţiativa ca 12 partide frăţeşti din ţările socialiste să trimită delegaţii la Moscova. Noi am venit şi în primele zile am căutat ca prin diferite contacte să cunoaştem situaţia pentru a găsi căi de realizare a dorinţelor de unitate. După 5-6 zile de asemenea contacte ne-am clarificat situaţia. Am constatat că lucrurile obiective s-au schimbat şi vor continua să se schimbe. Am constatat în acelaşi timp că noua conducere sovietică va urma linia politică a lui Hruşciov. Dovada: răspunsul oficial al lui Mikoian, în sensul că membrii Prezidiului şi ai C.C. al P.C.U.S. nu au avut nici o contradicţie, nici chiar în elemente de amănunt cu Hruşciov în problema relaţiilor chino-sovietice.

Noi le-am spus că divergenţele chino-sovietice nu sunt o problemă numai a celor două partide, ci a tuturor partidelor frăţeşti, o problemă internaţională.

După înlăturarea lui Hruşciov, noua conducere sovietică a declarat că nu s-a schimbat nimic în linia politică faţă de imperialism. Nu înseamnă asta oare că ea urmează linia lui Hruşciov?

În timpul întâlnirii, i-am întrebat pe conducătorii sovietici: dacă veţi promova în continuare politica de colaborare sovieto-americană, fără a ţine seama de interesele popoarelor lumii, nu înseamnă continuarea politicii capitulaţioniste? Dacă susţineţi în continuare necesitatea convocării comisiei pregătitoare din decembrie, nu înseamnă că vreţi sciziune?

Provocarea lui Malinovski nu este un lucru simplu, nu este o treabă personală. Malinovski a insultat partidul nostru, poporul nostru şi conducerea noastră: Provocarea lui Malinovoski reflectă continuarea acţiunilor subversive împotriva partidelor frăţeşti. Această provocare a fost comentată de presa occidentală şi nu se poate spune că ea nu are legătură cu cele ce ne-au spus aici conducătorii sovietici.

Noi am solicitat pe conducătorii sovieticii să ne expună cauzele politice care au dus la înlăturarea lui Hruşciov. S-a dovedit însă că nu ne-au dat aceste explicaţii, sau dacă au explicat ceva, s-au referit la lucruri minore.

Am constatat, şi le-am spus conducătorilor sovietici, că nu există dorinţe comune, întrucât ei persistă în aplicarea liniei politice a lui Hruşciov - linie revizionistă, că nu avem o bază comună şi un limbaj comun, că dorinţele noastre sunt diametral opuse. Le-am mai spus că în urma provocării lui Malinovski atmosfera s-a înrăutăţit. Le-am spus că acum nu putem găsi căi bune pentru contacte.

Noi considerăm că propunerile pe care le-au făcut ei au avut ca scop să ne atragă în cursă, să-i urmăm în aplicarea liniei politice a lui Hruşciov.

În cursul convorbirilor, le-am dat următoarele două răspunsuri oficiale; am declarat că comisia pregătitoare prevăzută spre a fi convocată în decembrie este o comisie a sciziunii şi

am arătat că dacă vor, pot s-o convoace, pot face ce vor; am arătat că în prezent nu sunt condiţii pentru încetarea polemicii publice, deoarece, persistând în linia lor revizionistă, noi vom apăra tezele marxist-leniniste.

Le-am spus că ei au constatat necesitatea înlăturării lui Hruşciov atunci când acesta a ajuns în impas şi că dacă vor continua politica lui Hruşciov, vor ajunge şi ei în aceeaşi situaţie.

În încheierea intervenţiei mele de la întâlnirea a doua, le-am spus că uşile pentru consultări în vederea creării unei atmosfere noi rămân deschise.

După aceasta, s-a creat în discuţii o atmosferă încordată, în care s-au ridicat mai multe probleme. Unele din problemele pe care vi le-au relatat astăzi sovieticii sunt reale, altele sunt părerile lor subiective. Despre acestea o să vă vorbească tov. Kang Sheng.

Discuţiile purtate în cadrul celei de-a doua întâlniri nu au avut rezultate pozitive şi de aceea sovieticii ne-au propus să ne mai întâlnim încă o dată. Le-am răspuns că noi ne-am încheiat misiunea, dar că dacă sunt dispuşi să ne vorbească despre cauzele politice ale înlăturării lui Hruşciov, am dori să-i ascultăm.

La întâlnirea care a avut loc astăzi (12 noiembrie), sovieticii au încercat să ne dea unele explicaţii. S-au referit la metodele şi stilul de lucru al lui Hruşciov, fără a menţiona însă încălcarea principiilor marxism-leninismului; s-au referit la subiectivism şi voluntarism, manifestate de Hruşciov şi, în general, ne-au vorbit despre cauzele interne pe care vi le-au prezentat şi dv. În ce priveşte problemele internaţionale, relaţiile dintre partidele frăţeşti precum şi situaţia din mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională, au spus că Hruşciov a vorbit câteodată grosolan, că a insultat unele partide, dar nu au menţionat ce partide a insultat.

Noi le-am arătat că nu suntem mulţumiţi de aceste explicaţii, că ele n-au satisfăcut aşteptările noastre, însă n-am insistat şi le-am spus că ne rezervăm dreptul de a aprecia noi cauzele politice care au dus la înlăturarea lui Hruşciov.

Noi vom păstra secretul asupra celor ce ne-au spus privind înlăturarea lui Hruşciov, însă în aprecierile noastre ne vom referi la unele din aceste probleme, aşa cum deja au făcut alte partide - P.C. Italian şi P.C. Francez, de exemplu.

Le-am spus sovieticilor că P.C.C. nu ar avea nimic împotriva unei întâlniri la nivel înalt între P.C.C. şi P.C.U.S., considerată necesară şi bine pregătită; se pot duce discuţii asupra locului şi timpului acestei întâlniri şi i-am rugat să ne comunice problemele pe care le consideră necesare a fi discutate la această întâlnire.

Sovieticii şi-au cerut scuze din partea Prezidiului şi C.C. al P.C.U.S. pentru provocarea lui Malinovski, iar noi le-am spus că ne rezervăm dreptul de a aduce la cunoştinţa C.C. al P.C.C. cele întâmplate.

Le-am spus că dacă comisia pregătitoare va fi convocată pe vechile baze, ea va fi o comisie a sciziunii, indiferent de numărul de partide care sunt de acord cu convocarea ei, şi în plus că ea va fi o nouă piedică în îmbunătăţirea situaţiei. Le-am enumerat partidele care nu sunt de acord cu convocarea comisiei, inclusiv partidul dv.

Tov. Emil Bodnăraş: Ei ne-au spus asta, au enumerat partidele.

Tov. Ciu En-lai: La sfârşitul discuţiilor, sovieticii ne-au întrebat dacă nu este bine să publicăm un comunicat de presă despre întâlnirile şi discuţiile noastre. Ne-am exprimat acordul cu aceasta, iar ei ne-au prezentat un comunicat asemănător cu cel referitor la convorbirile lor cu tovarăşii coreeni: au avut loc convorbiri într-o atmosferă, deschisă, tovărăşească.

La Moscova, delegaţia noastră a avut contacte şi discuţii cu delegaţiile poloneză şi germană. Ambele delegaţii au ridicat problema comisiei pregătitoare, iar noi am expus punctul nostru de vedere. Cu tov. Gomulka ne-am întâlnit de două ori şi am constatat că el

este pe aceeaşi linie cu sovieticii în problema comisiei pregătitoare. Ulbricht şi-a exprimat dorinţa de a se ajunge cât mai grabnic la o înţelegere între P.C. Chinez şi P.C.U.S. Şi el este pe aceeaşi linie cu P.C.U.S. în problema comisiei pregătitoare.

În timpul şederii la Moscova am mai expus poziţia noastră tovarăşilor cubanezi şi finlandezi.

*

După aceasta, tov. Ciu En-lai a plecat, având o întâlnire cu vietnamezii.

La despărţire, tov. Emil Bodnăraş, care l-a condus, a reamintit tov. Ciu En-lai invitaţia de a vizita România la o dată pe care o consideră potrivită.

*

Tov. I.Gh. Maurer: Şi noi am comunicat tovarăşilor cubanezi care este punctul nostru de vedere asupra consfătuirii. Ei ne-au cerut să găsim o soluţie de a apăra prestigiul Uniunii Sovietice. Noi am spus că aici nu este vorba de prestigiu, ci este vorba de o problemă de principiu şi că în faţa principiilor este bine să cadă toate problemele de prestigiu. Dacă principiile le vom subordona problemelor de prestigiu, nici o speranţă nu poate fi întrezărită de îmbunătăţire a situaţiei mişcării comuniste internaţionale. Le-am spus în mod clar, chiar aşa am şi spus, că dacă chinezii se vor duce la această conferinţă, noi tot nu ne vom duce. Ei au spus: dar chinezii nu se duc la conferinţă. Le-am spus: asta ştim şi noi. Asta a fost în esenţă discuţia cu cubanezii.

Coreenii au fost ei la noi, au acelaşi punct de vedere cu noi, nu vor participa la consfătuirea din 15 decembrie.

Interesant este că Guevara în timpul discuţiei a spus că recunoaşte - şi aceasta este opinia partidului lor - că conferinţa este un lucru rău, dar că trebuie găsită o soluţie care menajează prestigiul Uniunii Sovietice şi că va comunica părerea lor şi tovarăşilor sovietici.

Tov. Kang Sheng: Vreau să fac pe scurt unele completări la cele spuse de tov. Ciu En-lai.

În timpul discuţiilor pe care le-am avut cu sovieticii am constatat că ei, în propunerile pe care le fac, intenţionează să ajungă la o înţelegere cu noi pe baza recunoaşterii de către noi a liniei politice a lui Hruşciov şi a comisiei pregătitoare din decembrie. La început această intenţie a fost camuflată în vorbe frumoase, însă datorită faptului că noi am cerut diferite lămuriri, nu au putut să nu-şi demaşte intenţia de a ne cere să recunoaştem linia politică a lui Hruşciov, cu care am avut divergenţe, şi comisia pregătitoare.

Desigur că se mai pot discuta data la care va fi convocată comisia - 15-16 decembrie - şi forma sub care să se convoace. Aceste probleme le-am discutat la prima întâlnire cu sovieticii.

În cadrul celei de-a doua întâlniri, noi i-am întrebat ce bază de discuţii avem, ce posibilităţi sunt pentru a găsi căi noi în condiţiile în care susţineţi în continuare linia politică lui Hruşciov şi întrunirea comisiei pregătitoare. Le-am spus că noi am venit la Moscova cu dorinţa de a găsi căi pentru realizarea unităţii, dar că în această privinţă, acum s-a închis poarta:

Le-am spus că în trecut noi am discutat foarte mult despre problemele divergente şi că acum am avea multe propuneri, pe care însă nu le putem face în această situaţie.

În ce priveşte comisia din decembrie, noi ne-am spus clar punctul de vedere în scrisoarea din 30 august 1964. În această scrisoare am arătat că ne pronunţăm categoric împotriva convocării unei comisii a sciziunii, că nu participăm la lucrările unei asemenea comisii, că nu ne luăm răspunderea asupra rezultatelor ei şi că militám activ pentru convocarea unei comisii a unităţii. Acest punct de vedere a fost aprobat în unanimitate de către C.C. al P.C. Chinez şi este imposibil să ni-l schimbăm la cererea cuiva. Când le-am spus aceste lucruri sovieticilor, Kosâghin a declarat că eu am o atitudine de dictator. L-am întrebat dacă avem atitudine de dictatori pentru că suntem împotriva unei comisii a sciziunii.

Le-am declarat că este imposibil să ne atragă în cursa lor. După ce le-am demascat aceste intenţii, au început să spună că nu vrem să facem propuneri constructive.

Esenţa faptului că ei v-au spus dv. că chinezii nu vor cutare, nu vor cutare constă tocmai în cele ce v-am spus noi mai sus. Cum îşi închipuie sovieticii că ne vor putea atrage să fim de acord să acceptăm linia politică a lui. Hruşciov şi convocarea comisiei din decembrie? Dacă n-am acceptat acestea, ne-au învinuit că nu dorim să facem propuneri constructive. Ne-au spus chiar că comportarea delegaţiei noastre nu corespunde cu ideile conţinute în telegrama tov. Mao Tze-dun, că tov. Mao Tze-dun s-a pronunţat pentru găsirea unor căi noi, dar că delegaţia nu a făcut propuneri constructive. Noi le-am răspuns întrebându-i: telegrama tov. Mao Tze-dun include şi ideea necesităţii jignirii lui? Unitatea menţionată de tov. Mao Tze-dun este aceea în condiţiile recunoaşterii liniei politice a lui Hruşciov şi a comisiei pregătitoare din decembrie? Le-am spus că dacă au înţeles aşa, atunci au înţeles greşit. Unitatea preconizată de noi are la bază principiile marxism-leninismului, ale internaţionalismului proletar şi principiile revoluţionare ale declaraţiilor din 1957 şi 1960.

Aceste probleme le-am discutat cu sovieticii timp de şase ore şi 30 de minute.

Podgornâi a afirmat la un moment dat că nu ar fi existat o linie politică a lui Hruşciov, ci a C.C. al P.C.U.S. Le-am răspuns că au dreptul să spună ce doresc şi în acelaşi timp avem şi noi dreptul să facem aprecieri. În condiţiile în care ei vor continua politica capitulaţionistă a lui Hruşciov, vor continua linia de scindare a mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, vor continua activitatea subversivă împotriva partidelor frăţeşti, ar fi imposibil să ni se ceară nouă să nu luptăm împotriva acestora. Cererea de încetare în aceste condiţii a polemicii publice este o vorbă goală, o înşelăciune.

Brejnev ne-a spus că noi am intenţionat încă de mult să jonglăm cu cuvinte, să facem scamatorii. Am respins aceste afirmaţii şi le-am spus că ei sunt aceia care fac scamatorii, care nu vor să discute serios, le-am spus că au închis porţile în calea găsirii de căi noi pentru rezolvarea problemelor.

Ambasadorul Pan Tâ-li: În timpul discuţiilor, sovieticii nu au făcut nici o propunere de îmbunătăţire a relaţiilor economice şi de altă natură dintre China şi U.R.S.S.

Tov. Kang Sheng: În timpul discuţiilor, conducătorii sovietici s-au străduit să dea impresia că ei sunt marxist-leninişti, iar noi vinovaţii, care am venit pentru a ne cere iertare. Prin aceasta au demonstrat că se menţin pe poziţia de partid tată şi partid fiu.

Tov. I.Gh Maurer: Tovarăşe Kang Sheng, va să zică, mâine plecaţi. Noi vă urăm drum bun.

Tov. Kang Sheng: Vă rugăm că transmiteţi din partea noastră un salut călduros tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej şi celorlalţi tovarăşi din conducerea Comitetului dv. Central.

Tov. I.Gh. Maurer: Vă mulţumim.

Şi noi vă rugăm să transmiteţi tovarăşului Mao Tze-dun salutul întregului nostru Comitet Central şi personal al tovarăşului Gheorghiu-Dej, care l-a subliniat prin telefon.

Tov. Kang Sheng: Am transmis prin telegramă salutul tovarăşului Gh. Gheorghiu-Dej, pentru care Comitetul nostru Central şi personal tov. Mao Tze-dun exprimă mulţumiri.

Vă rog să transmiteţi tov. Gh. Gheorghiu-Dej că vom aduce la cunoştinţa tov. Mao Tze-dun faptul că P.M.R. se află pe aceeaşi poziţie cu P.C. Chinez în problema convocării comisiei pregătitoare, precum şi conţinutul convorbirilor noastre.

Discuţiile s-au terminat la ora 20,45.

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 69/1964, f. 134-144

49. **1965 ianuarie 18**. Stenograma întâlnirii dintre conducerile de partid şi de stat ale R.P. Române şi R.P. Polone cu privire la organizarea unei noi consfătuiri a partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Notă

În ziua de 18 ianuarie 1965, la orele 15,00, ora locală, a avut loc la Varşovia o întâlnire, la reşedinţa delegaţiei române, între tovarăşii: Gh. Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C.C. al P.M.R., I.Gh. Maurer, preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.P.R., şi tovarăşii Wladislaw Gomulka, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P., Jozef Cyrankiewicz, preşedinte al Consiliului de Miniştri al R.P. Polone, Zenon Kliszko, membru al Biroului Politic al C.C. al P.M.U.P.

Au fost de faţă tov. Păcuraru Andrei, membru supleant al C.C. al P.M.R., şeful Direcţiei Treburilor C.C. al P.M.R. şi Roşu Gheorghe, lucrător în Secţia Relaţii Externe a C.C. al P.M.R.

Întâlnirea a avut loc la cererea părţii române.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Vă rog să ne scuzaţi, tovarăşe Gomulka, pentru că abia sosiţi la Varşovia am şi solicitat o întâlnire cu dv., deşi probabil sunteţi foarte ocupat cu pregătirile pentru sesiune[263]. Am socotit însă că este bine să vă împărtăşim părerile noastre în legătură cu câteva probleme privind sesiunea Comitetului Politic Consultativ ce urmează să înceapă mâine. Am socotit util acest lucru, mai ales că dv. reprezentaţi şi ţara care găzduieşte această sesiune a Comitetului Politic Consultativ.

Comitetul Central al P.M.R. şi guvernul R.P.R. au apreciat că sesiunea de faţă a Comitetului Politic Consultativ trebuie să constituie o demonstraţie a solidarităţii şi unităţii ţărilor socialiste membre ale Tratatului de la Varşovia. În acest spirit, delegaţia noastră s-a pregătit şi cu acest spirit ea a venit la sesiune. Comitetul Central al P.M.R., Consiliul de Stat şi Guvernul R.P.R. au studiat cu toată atenţia materialul propus de R.D.G., care ne-a fost trimis în noiembrie 1964, o dată cu propunerea de convocare a sesiunii, şi pe această bază, organele sus-amintite au stabilit poziţia pe care trebuie s-o adopte delegaţia R.P.R. la actuala sesiune.

S-au întâmplat însă câteva probleme neplăcute. Cu 24 ore înainte de plecarea delegaţiei noastre din Bucureşti, însărcinatul cu afaceri a.i. al R.D.G. la Bucureşti ne-a înmânat, din însărcinarea Guvernului R.D.G., un proiect de tratat pentru nediseminarea armelor nucleare; un proiect de hotărâre cu privire la consfătuirile miniştrilor de externe şi proiectul de comunicat al Consfătuirii. Practic abia a fost timp pentru traducerea acestor documente până la plecarea delegaţiei. Ca urmare, aceste documente n-au putut fi examinate de organele competente şi în consecinţă delegaţia noastră nu are mandat să se pronunţe asupra lor.

Noi considerăm că metoda şi practica de a trimite proiectele materialelor chiar în preajma unor consfătuiri este nejustă, deoarece pune în imposibilitate organele competente să se pronunţe asupra lor. Noi am subliniat de nenumărate ori necesitatea de a se pune capăt acestor practici, de a se trimite din timp materialele ce urmează a fi dezbătute, pentru ca organele competente - Comitetul Central, Consiliul de Stat şi Guvernul - să le poată studia cu toată atenţia, să se poată pronunţa asupra lor în deplină cunoştinţă de cauză şi să poată da mandat delegaţiei sale asupra poziţiei ce trebuie s-o adopte.

Discutând în cadrul C.C. al P.M.R. şi al Guvernului materialul iniţial - primit în noiembrie 1964 --, noi am considerat foarte importante problemele cuprinse în el. Trebuie să vă mărturisesc că eram foarte bucuroşi că vom avea prilejul să ne întâlnim aici, la Varşovia. Vă rog însă să ne înţelegeţi ce dispoziţie ne-a creat primirea în ultimul moment a acestor

[263] Întâlnirea avea loc cu prilejul găzduirii de către Polonia, în perioada 19-20 ianuarie 1965, a sesiunii Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia.

proiecte despre care v-am vorbit. Când le-am primit, ne-am gândit ce să facem, deoarece practic până la plecarea delegației nu mai era timp ca aceste materiale să fie examinate de către organele competente și să se pronunțe asupra lor.

Trebuie să vă mărturisesc că nu înțeleg de ce suntem puși în asemenea situație, practic nu știu cui să-i reproșez. Delegația noastră nu are mandat să discute aceste probleme. Avem doar la ordinea de zi a sesiunii problema creării F.N.M. [Forțelor Nucleare Multilaterale ale NATO], pentru care suntem și pregătiți și avem și propuneri în legătură cu măsurile care ar trebui să le adopte Comitetul Politic Consultativ.

Noi am ținut să vă prezentăm punctul nostru de vedere în legătură cu cele de mai sus, înainte de a pune aceste probleme în sesiunea Comitetului Politic Consultativ.

Tov. W. Gomulka: Inițiatorul sesiunii de față este de fapt R.D.G., și în urma consultărilor ce au avut loc, cu toții am căzut de acord ca o asemenea sesiune ar fi utilă. Inițial s-a propus ca la ordinea de zi a sesiunii să fie planul creării F.N.M. și măsurile care trebuie să le adopte țările noastre. De fapt, această problemă va constitui tema sesiunii noastre și nu proiectul tratatului de nediseminare a armelor nucleare.

Noi, ca și dv., am primit acest proiect acum două-trei zile și, să fiu sincer, nici nu l-am citit, doar l-am frunzărit azi dimineață în gară în timp ce așteptam sosirea delegațiilor.

După câte înțeleg eu, această propunere a R.D.G. este strâns legată de dorința de a aduce în fața O.N.U. problema încheierii unui tratat pentru nediseminarea armelor nucleare, și în asta cred că nu este nimic rău. De fapt, proiectul se referă numai la principiile care ar trebui să stea la baza unui asemenea tratat. Dar această problemă nu este la ordinea de zi a sesiunii noastre și eu o consider ca o problemă lăturalnică.

În cadrul sesiunii, fiecare delegație poate face propuneri și sugestii. Și delegația noastră va prezenta câteva propuneri. Așa spre exemplu, delegația noastră va repeta propunerea privind securitatea europeană și pe o anumită treaptă nediseminarea armelor nucleare în Europa.

Desigur, eu înțeleg că și propunerea tovarășului Walter Ulbricht, referitoare la proiectul de tratat pentru nediseminarea armei nucleare, este doar o sugestie și nu văd nevoia ca sesiunea actuală să adopte sau să ia vreo hotărâre în această problemă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi cu toții am căzut de acord să ne întâlnim și să dezbatem problema planului creării F.N.M. În ultimul moment am primit însă aceste proiecte despre care v-am vorbit. Dv. ce credeți, este potrivită metoda aceasta?

Tov. W. Gomulka: Eu cred că proiectul acesta de tratat nu va constitui obiectul ordinei de zi a sesiunii de față.

Tov. I.Gh. Maurer: După părerea mea, lucrurile acestea necesită anumită precizíune: Nu se poate ca unul să creadă una și altul să creadă alta, mai ales că tov. Ulbricht cere introducerea pe ordinea de zi a sesiunii a acestui proiect de tratat.

Desigur, putem să discutăm și să facem schimb de idei asupra acestei probleme și în cadrul sesiunii, dar nouă ni se pare cadrul prea larg și discutarea în acest cadru ar putea umbri unitatea noastră.

De aceea noi ne-am gândit sa vă prezentăm dv. considerentele noastre pentru că dv. sunteți gazdă și poate putem să ne lămurim și să nu mai prezentăm în sesiune aceste probleme.

Tov. W. Gomulka: Rolul nostru de gazdă este limitat la a asigura condițiile tehnice desfășurării sesiunii, problemele de fond aparțin sesiunii înseși. Cred că tov. Ulbricht a trimis acest proiect de tratat pentru a atrage atenția celorlalte delegații asupra problemei și să vedem dacă o punem sau nu în fața O.N.U. Proiectul însuși este numai un document ajutător. Problema în fond n-a fost încă discutată în colectiv. Proiectul exprimă numai părerea R.D.G. Probabil sesiunea noastră va numi o comisie redacțională care va redacta documentele ce le

va aproba sesiunea. Pot să vă spun că în cuvântarea mea eu nici nu mă ocup de proiectul acesta de tratat.

În ce privește prezentarea la O.N.U. a problemei nediseminării armei nucleare, atitudinea noastră este pozitivă, dar nici nu ne-am gândit ca în această problemă să prezentăm și un proiect de tratat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am vrut să vă prezentăm considerentele noastre. Ne adresăm dv., în calitate de gazdă și de prieteni.

Desigur, tov. Ulbricht dacă vrea să prezinte un asemenea proiect de tratat la O.N.U., el poate s-o facă.

Tov. W. Gomulka: Sunt foarte mulțumit că ați prezentat aceste probleme în legătură cu proiectul tratatului privind nediseminarea armei nucleare, deoarece și eu am considerat acest proiect pe planul al zecelea. Și eu am primit acest material abia sâmbătă. În cadrul sesiunii noastre însă vom putea să discutăm asupra fondului problemei, adică: dacă punem sau nu la O.N.U. problema nediseminării armelor nucleare.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Din câte cunoaștem noi, guvernul indian vrea să ridice în fața O.N.U. problema nediseminării armei nucleare și vrea să facă din aceasta o acțiune de condamnare a Chinei.

Tov. J. Cyrankiewicz: Dacă cineva ar vrea să obțină ca O.N.U. să condamne experiența cu arma nucleară efectuată de R.P. Chineză, acesta ar fi un lucru fără sens, pentru că atunci ar trebui să condamne și pe alții.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi am arătat considerentele noastre din dorința de a limpezi lucrurile înainte de sesiune. S-ar putea discuta cu tov. Ulbricht să-și retragă acest proiect de tratat sau în orice caz să nu-l discutăm în această sesiune a Comitetului Politic Consultativ.

Tov. W. Gomulka: De fapt, chiar dacă tov. Ulbricht n-ar fi trimis proiectul de tratat, el putea să ridice această problemă în cadrul sesiunii. De altfel, acest proiect nici nu este un document oficial; el nu figurează pe ordinea de zi a sesiunii. Documentele oficiale ale sesiunii vor fi: Comunicatul care va fi adoptat în comun; eventuale hotărâri care s-ar putea adopta și cuvântările șefilor delegațiilor. Acestea vor constitui documentele oficiale ale sesiunii noastre.

Este încă o problemă și anume răspunsul guvernului R.P. Albania la invitația de a participa la sesiune. Noi încă n-am discutat cu nimeni asupra acestei probleme până în prezent, dar noi considerăm că sesiunea trebuia să adopte o atitudine, să se pronunțe în legătură cu acest răspuns. Prin scrisoarea adresată Comitetului Politic Consultativ, guvernul R.P. Albania refuză să participe la lucrările Comitetului Politic Consultativ și chiar mai mult, condiționează participarea sa și în viitor. Este fără precedent ca un oarecare guvern să condiționeze participarea sa la lucrările Comitetului Politic Consultativ.

Comitetul Politic Consultativ a fost convocat pentru a dezbate problema securității țărilor socialiste; aceasta privește și Albania, dar ea refuză să participe la lucrări. După părerea noastră, în viitor va depinde numai de guvernul Albaniei dacă va participa sau nu la lucrările Comitetului Politic Consultativ.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Guvernul albanez se consideră eliberat de orice îndatorire față de Tratatul de la Varșovia de la data când a fost eliminat de la lucrările Comitetului Politic Consultativ. Vă amintiți cum s-au petrecut lucrurile în august 1961, când pe motiv că delegația albaneză nu era la același nivel ca celelalte delegații, a fost pur și simplu exclusă de la lucrări. Vă amintiți cum a pus atunci N.S. Hrușciov problema participării delegației albaneze. Delegația albaneză era condusă atunci de un membru al Biroului Politic și șeful delegației a cerut cuvântul pentru a explica de ce a venit la acest nivel, dar Hrușciov i-a refuzat. Apoi s-a luat o pauză, crezând că delegația albaneză va pleca, iar când s-a văzut că

ea nu pleacă, au fost suspendate lucrările până a doua zi. A doua zi dimineața, delegația Albaniei a venit din nou, dar nu i s-a mai permis să intre în Kremlin. Hotărârea adoptată atunci privind eliminarea Albaniei de la lucrări este de fapt ilegală şi noi vom cere anularea ei. Tratatul de la Varşovia, la art. 6, prevede că fiecare ţară este reprezentată în Comitetul Politic Consultativ de un membru al guvernului sau de un împuternicit special. Nicăieri nu se prevede obligația de a participa primii secretari şi preşedinţii Consiliilor de Miniştri.

Dacă nu vom îndrepta lucrurile, oricare din ţările socialiste poate ajunge în situația de a fi eliminată de la lucrările Comitetului Politic Consultativ, aşa cum a fost eliminată Albania.

Tov. W. Gomulka: Eu cred că această problemă a refuzului R.P. Albania de a participa la lucrările Comitetului Politic Consultativ trebuie să fie cuprinsă într-o hotărâre a sesiunii de față.

Tov. I.Gh. Maurer: Noi nu putem să ne pronunțăm asupra acestei probleme, deoarece noi nu cunoaştem conținutul răspunsului guvernului albanez; noi nu am primit acest răspuns.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu cred că va trebui să anulăm hotărârea aceea adoptată în august 1961.

Tov. W. Gomulka: Hotărârea aceea a fost valabilă numai pentru cazul concret de atunci. De data aceasta li s-a trimis invitația comună a celorlalte ţări şi nici nu s-a pus nici o condiţie asupra nivelului de participare. Noi am fi acceptat şi pe ambasadorul lor la Varşovia.

Albania n-a părăsit Tratatul de la Varşovia, ea este membru cu drepturi depline. Vineri, guvernul Albaniei ne-a trimis răspunsul său la invitație - răspuns adresat Comitetului Politic Consultativ cu cererea de a fi citit în sesiune. Noi credem că această cerere poate fi satisfăcută, deoarece discutarea acestui document ar abate sesiunea pe o cale lăturalnică.

Noi considerăm însă că sesiunea noastră ar trebui să formuleze un răspuns către guvernul albanez. Să adoptăm o hotărâre care să conțină două paragrafe în care să se constate că guvernul Albaniei refuză să participe la lucrările Comitetului Politic Consultativ şi că în viitor participarea la lucrările Comitetului Politic Consultativ va depinde numai de guvernul albanez, însă fără să acceptăm să ne pună condiții.

Acum ei refuză să participe şi nici nu vor să se retragă din Tratatul de la Varşovia.

În altă ordine de idei, aş mai dori să discutăm câteva probleme.

Noi am primit copia scrisorii dv. din 4 ianuarie adresată C.C. al P.C.U.S. în legătură cu convocarea consfătuirii partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a comisiei redacționale. Din scrisoarea dv. rezultă că refuzați să participați la lucrările Comisiei pregătitoare.

Noi considerăm această Comisie pregătitoare ca o consultare. Comisia ar trebui să discute metoda pentru convocarea Consfătuirii. Noi nu considerăm că componența acestei comisii este permanentă. În cursul dezbaterilor ar putea să se schimbe componența ei, lărgindu-se. Noi am discutat această problemă cu tovarăşii chinezi la Moscova, în noiembrie 1964. Am încercat să ne lămurim asupra atitudinii lor în legătură cu această problemă. În discuțiile cu ei, noi n-am apărat propunerea P.C.U.S. privind componența comisiei; mai mult chiar, i-am întrebat direct dacă ar fi de acord cu convocarea Comisiei pregătitoare în componența propusă de ei.

Tovarăşii chinezi n-au dat un răspuns direct la această întrebare, au spus numai că problema este încă prematură, că mai întâi trebuie să aibă loc consultări bi şi multilaterale. Atunci noi am propus să nu fie o comisie redacțională, ci una consultativă, dar ei au spus că şi asta este prematură.

Noi considerăm că dacă un partid nu este de acord, el nu poate bloca activitatea mişcării internaționale - asta nu înseamnă egalitate în drepturi.

După aprecierea noastră este nevoie de o consultare şi de convocarea unei Consfătuiri internaționale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Şi noi suntem de acord cu necesitatea convocării unei consfătuiri a partidelor comuniste şi muncitoreşti. Părerea noastră diferă de a dv. numai în ce priveşte modul de convocare şi de pregătire a consfătuirii.

Noi avem convingerea că dacă vom acționa cu răbdare, vor veni la consfătuire toate partidele. Sunt anumite semne care indică tendința de a merge în întâmpinare. Termenul de patru-cinci ani propus de tovarăşii chinezi este doar o figură de stil. Nu trebuie să punem termene, ci să muncim pentru a apropia punctele de vedere şi a crea condiții prin consultări bi şi multilaterale, tratând problemele cu răbdare şi înțelepciune şi numai când vor fi create condiții să stabilim convocarea consfătuirii.

Tov. W. Gomulka: Tovarăşii chinezi se leagă de componența Comisiei redacționale, folosind-o ca un pretext pentru a amâna la infinit convocarea consfătuirii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Tovarăşii chinezi pun problema creării de condiții pentru convocarea consfătuirii. Păcat că se grăbesc lucrurile, se fixează termene care nu ajută la apropierea părerilor, de la 15 decembrie s-a amânat la 1 martie, iar acum se discută de o nouă amânare până în mai şi se pierde din vedere esențialul, crearea de condiții ca părțile în divergență să-şi apropie punctele de vedere şi să participe la lucrările comisiei.

Tov. W. Gomulka: Dacă un partid nu este de acord, el nu poate să blocheze activitatea celorlalte partide. Comisia trebuie să fie convocată pentru consultări. Ea poate, ca rezultat al acestor consultări, să adopte hotărârea de a trimite reprezentanți ai comisiei la acele partide care nu sunt de acord cu convocarea consfătuirii pentru a purta discuții şi a lămuri deosebirile de păreri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În virtutea aceloraşi principii şi celelalte partide care nu sunt de acord cu convocarea acestei comisii pot alcătui o comisie şi atunci vă întreb care va fi rezultatul, va ajuta aceasta la întărirea unității noastre?

Tov. W. Gomulka: Sigur că pot şi ele crea comisii, pot avea loc consultări pe orice căi, pot avea loc consfătuiri regionale. Mi se pare că atitudinea dv. față de convocarea comisiei pregătitoare este dictată numai de faptul că i se zice comisie redacțională. Aş vrea să vă întreb dacă nu i s-ar mai zice comisie redacțională, ci o comisie consultativă, care să nu adopte hotărâri, dv. tot v-ați opune?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Atâta timp cât nu vor participa la lucrările comisiei partidele care sunt în divergență, putem să-i zicem oricum acestei comisii, ea nu va putea soluționa problemele. Este clar că partidele care nu vor participa la această comisie vor face şi ele o comisie. După părerea noastră ar trebui găsite soluții pentru a apropia Partidul Comunist Chinez şi celelalte partide care în prezent se pronunță contra şi împreună cu acestea să găsim soluții comune pentru pregătirea şi convocarea consfătuirii.

Nimeni nu va accepta să discute cu reprezentanții unei asemenea comisii consultative. N-ar fi oare mai potrivit să mai încercăm să discutăm cu tovarăşii chinezi să creăm condiții pentru convocarea consfătuirii?

Tov. W. Gomulka: Ce înseamnă a se crea condiții?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Mie mi se pare că dv. v-ați grăbit şi ați tras anumite concluzii pripite.

Tov. W. Gomulka: Atunci când un partid încearcă să-şi impună voința, se poate pune întrebarea, ce fel de egalitate este asta?

Tov. I.Gh. Maurer: Desigur, partidele se pot consulta şi asta este bine, numai că din felul cum propuneți dv. v-a rezulta cam aşa, noi vom face o comisie, ceilalți o comisie şi rezultatul este clar - spargerea unității mişcării noastre.

N-ar fi mai bine să se adune partidele care sunt în divergență şi să discute asupra problemelor, căutând să le lămurească?

Tov. W. Gomulka: Dacă punem problemele în felul acesta, niciodată nu putem ajunge la o consfătuire internațională.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu, în locul dv., aş sta de vorbă cu tovarăşii chinezi.

Tov. W. Gomulka: Noi•am stat de vorbă cu ei la Moscova opt ore şi tot n-am reuşit să facem nimic.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: N-are nimic, mai stați de vorbă încă o dată şi încă o dată, unim eforturile în încercarea de a lămuri lucrurile.

Tov. W. Gomulka: După cât se vede, în această problemă avem păreri diferite.

Tov. I.Gh. Maurer: Dv. spuneți că vreți îmbunătățirea relațiilor cu tovarăşii chinezi, dar stați acasă; tovarăşii sovietici afirmă acelaşi lucru, nu întreprind nimic în această direcție.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi vom încerca mai departe să stăm de vorbă cu tovarăşii chinezi şi cu celelalte partide. După părerea noastră nu arde nimic, ca să ne grăbim cu convocarea comisiei la 1 martie.

Dv. ați spus că de doi ani s-a propus convocarea consfătuirii şi asta este adevărat, dar dacă analizăm puțin situația, o să vedeți că, practic, nu ne-am ocupat de crearea de condiții pentru convocarea ei.

Întâlnirea de la Moscova, în noiembrie 1964, a fost utilă în acest sens, dar ea a fost umbrită de acel moment cu Malinovski.

Tov. W. Gomulka: Acolo Malinovski a vorbit în numele său, nu în numele conducerii şi după aceea el s-a scuzat. Trebuie să fie de rea credință tovarăşii chinezi ca să ia acel incident drept un pretext.

Tov. I.Gh. Maurer: Ar trebui să vedem ce-i de făcut pentru ca partidele în divergență să se întâlnească pe un teren de discuții tovărăşeşti.

Tov. W. Gomulka: În mod concret, principala divergență constă în poziția U.R.S.S. față de S.U.A.; toate celelalte sunt lăturalnice.

Tov. I.Gh. Maurer: Era mai înțelept să fi lăsat comisia de la 15 decembrie moartă şi să se fi pornit discuția pe tema ce este de făcut pentru a convoca o consfătuire internațională.

Tov. W. Gomulka: În condițiile de astăzi nu mai poate exista un partid care să conducă sau să dicteze celorlalte - nici P.C.U.S. şi nici P.C. Chinez nu poate să pretindă asta.

Cei care se opun acum convocării comisiei redacționale în fond se supun chinezilor şi aşa procedați şi dv.

Numai să nu ajungem să ne bată imperialismul undeva (la partea posterioară) şi un proverb spune că este prost când deşteptăciunea la cap vine ca urmare a unei asemenea bătăi. Numai să nu fie prea târziu când ne vom deştepta.

Am încă o întrebare. Noi construim un combinat chimic şi nu am găsit încă soluție pentru producerea polibutadienei, este adevărat că americanii v-au vândut licența pentru asta?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi ducem discuții cu americanii în această problemă, dar problema nu este încă definitivată, deoarece Eximbank care ar trebui să crediteze, ne pune condiții şi dacă nu vom reuşi astfel, noi suntem gata să cumpărăm această instalație şi cu bani gata, ea va costa în jur de 90 milioane dolari.

În încheierea discuțiilor, tov. W. Gomulka a informat pe tov. Gh. Gheorghiu-Dej asupra modului cum se vor desfăşura lucrările sesiunii, că la început Gomulka va rosti un scurt cuvânt de salut în calitate de gazdă, apoi va prezida tov. Gh. Gheorghiu-Dej şi în continuare, în ordine alfabetică, vor prezida ceilalți prim-secretari.

Întâlnirea a durat două ore.

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Relații Externe, dosar nr. 15/1965, f. 92-102

50. **20 ianuarie 1965**. Notă cu privire la şedința primilor secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a preşedinților Consiliilor de Miniştri ai țărilor participante la Tratatul de la Varşovia.

Întâlnirea primilor secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor comuniste şi muncitoreşti şi a preşedinților Consiliilor de Miniştri ai țărilor participante la Tratatul de la Varşovia, la C.C. al P.M.U.P., în dimineața zilei de 20 ianuarie 1965

(Relatarea discuțiilor)

Au participat tovarăşii: T. Jivkov, A. Novotny şi J. Lenart, W. Ulbricht şi W. Stoph, W. Gomulka şi J. Cyrankiewicz, Gheorghe Gheorghiu-Dej şi Ion Gheorghe Maurer, J. Kádár, L. Brejnev şi A. Kosâghin.

Tov. Gomulka a salutat la început pe primii secretari ai Comitetelor Centrale ale partidelor frăţeşti şi pe preşedinţii Consiliilor de Miniştri ai ţărilor participante la Tratatul de la Varşovia, la sediul C.C. al P.M.U.P.

Această întâlnire - a spus tov. Gomulka - s-a organizat la propunerea unor delegaţii prezente la consfătuire. Nu este stabilită o ordine de zi a întâlnirii, dar ar urma să se facă un schimb de păreri în legătură cu următoarele probleme:

1.- Probleme asupra cărora Comisia de redactare nu a ajuns de acord şi care au fost transmise întâlnirii noastre spre a fi examinate şi a se lua hotărâri. Este vorba în primul rând de problema nediseminării armelor nucleare, tovarăşii români obiectând împotriva includerii ei în Comunicatul consfătuirii.

2.- Probleme care necesită adoptarea de hotărâri interne ale consfătuirii, probleme care au reieşit din cuvântările ţinute ieri de delegaţi. Se are în vedere adoptarea unei hotărâri care, sub forma unei recomandări către guvernele respective, miniştrii adjuncţi ai Afacerilor Externe să fie obligaţi să se întâlnească periodic, cel puţin de două ori pe an.

3.- Probleme pe care Comisia redacţională nu le-a discutat până în seara zilei de 10 ianuarie a.c. şi anume:

a) Numirea Comandantului suprem al Forţelor Armate Unite ale Tratatului de la Varşovia;

b) Problema creării Statului major al Forţelor Armate Unite ale Tratatului de la Varşovia;

c) Răspunsul la scrisoarea guvernului albanez adresată consfătuirii. Răspunsul redactat în două fraze ar trebui să constate invitarea guvernului albanez de a-şi trimite reprezentanţii la consfătuire, refuzul părţii albaneze de a lua parte, precum şi faptul că participarea în continuare a R.P. Albania la Tratatul de la Varşovia va depinde de hotărârea guvernului albanez.

În continuare, tov. Gomulka s-a adresat tovarăşului Gheorghiu-Dej şi tovarăşului I.Gh. Maurer cu rugămintea de a reexamina poziţia părţii române faţă de ideea nediseminării şi a-şi da acordul cu includerea în Comunicat a pasajului respectiv, cu care toate celelalte delegaţii sunt de acord.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am expus în cadrul cuvântării noastre poziţia României faţă de problema pentru care am fost convocaţi aici şi anume de a ne pronunţa împotriva creării forţelor nucleare multilaterale ale NATO şi în primul rând de a nu admite accesul R.F.G. la arma nucleară. Noi am expus, încă de la sosire, în discuţia cu tov. Gomulka şi cu tov. Ulbricht,

temerile noastre în legătură cu faptul că din punct de vedere tactic, al momentului actual, nu este bine să ridicăm problema nediseminării armelor nucleare. Noi nu vrem ca aducând această problemă la O.N.U., ea să fie folosită de unele ţări, cum este India, spre exemplu, pentru a obţine în acest for internaţional condamnarea R.P. Chineze. Este bine ca într-o asemenea acţiune, de o mare importanţă internaţională, să contăm în primul rând pe acordul şi sprijinul celorlalte ţări socialiste: China, Coreea, Vietnam, Iugoslavia, a tuturor ţărilor socialiste. Numai în felul acesta s-ar putea asigura eficacitatea dorită a acţiunii propuse.

[...]

Tov. L. Brejnev: Înainte de a expune unele considerente ale delegaţiei noastre, aş vrea să pun două întrebări tovarăşilor români, pentru a fi cât se poate de clară poziţia lor: Dacă poziţia proprie a P.M.R. în problema nediseminării este o poziţie principialmente favorabilă acestei idei? Sau tovarăşii români condiţionează poziţia lor în această problemă de punerea de acord cu celelalte ţări socialiste? Este foarte important să cunoaştem clar poziţia tovarăşilor români, pe care eu n-am reuşit s-o reţin suficient de clar.

S-ar putea ca P.M.R. să fie în principiu pentru nediseminare, dar din anumite motive să considere că nu este oportun să se pronunţe în momentul dat pentru nediseminare. S-ar putea însă ca tovarăşii români să condiţioneze poziţia lor de acordul celorlalte ţări socialiste. Atunci este altceva. Dacă o ţară socialistă nu va fi, de exemplu, de acord cu propunerea noastră...

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Care ţară?

Tov. I.Gh. Maurer: China, desigur.

Tov. L. Brejnev: Dacă o ţară socialistă nu va fi de acord, atunci ce trebuie să facem? Să renunţăm la ideea noastră? Iată de ce aş dori să aud încă o dată care este poziţia principială a P.M.R. în problema nediseminării.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi suntem pentru nediseminare, pentru nediseminare, pentru nediseminare. Putem repeta de câte ori doriţi pentru a se înţelege. Aceasta este poziţia principială a partidului nostru. Noi ne-am pronunţat de nenumărate ori împotriva diseminării armelor nucleare. Noi nu dorim însă ca această idee să fie folosită de cineva, chiar dacă este o ţară ca India, cu care avem relaţii bune, pentru a condamna R.P. Chineză. Noi vrem ca înainte de a întreprinde un asemenea pas, să fim încredinţaţi că nu ne vom lovi de critici în propriul nostru lagăr. Să ne consultăm cu chinezii, coreenii şi alţii. Eu sunt ferm convins că ei ne vor sprijini. Doar R.P. Chineză a declarat că este alături de noi în lupta împotriva creării F.N.M., că sprijină R.D.G. împotriva R.F.G. Eu sunt convins că şi în această problemă vom găsi un răspuns pozitiv. Dar să stăm de vorbă, să discutăm. De ce să manifestăm asemenea grabă?

[...]

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Relaţii Externe, dosar nr. 15/1965, f. 112-127

51.

1965 februarie 18. Scrisoarea lui L.I. Brejnev către Gh. Gheorghiu-Dej cu privire la organizarea unei noi consfătuiri internaţionale a mişcării comuniste.

Dragă tovarăşe Gheorghe Gheorghiu-Dej,

Eu şi tovarăşul A.N. Kosâghin ne-amintim cu satisfacţie de întâlnirile prieteneşti şi convorbirile sincere, pe care le-am avut cu dv. la Varşovia[264]. După cum ştiţi, C.C. al partidului nostru a dat o apreciere pozitivă rezultatelor şedinţei Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia, care a demonstrat unitatea partidelor şi statelor noastre în lupta împotriva unor noi ameninţări din partea imperialismului.

În cursul convorbirilor noastre, au fost abordate de asemenea unele probleme ale mişcării comuniste internaţionale, ale întăririi unităţii sale. După câte ni se pare, suntem de aceeaşi părere şi anume că o condiţie importantă a întăririi unităţii mişcării comuniste o constituie convocarea consfătuirii internaţionale a partidelor frăţeşti care ar contribui la restabilirea coeziunii tuturor partidelor frăţeşti pe baza marxism-leninismului. Totodată, între noi erau anumite divergenţe în problema metodelor de pregătire a unei asemenea consfătuiri şi în special cu privire la şedinţa partidelor frăţeşti prevăzută pentru 1 martie.

Am dori să avem cu dv. un schimb de păreri cu privire la o nouă abordare a problemei caracterului şi sarcinilor şedinţei de la 1 martie, care se conturează pe baza consultaţiilor cu partidele frăţeşti ce şi-au exprimat acordul să participe la această şedinţă. Este vorba de faptul ca întâlnirea de la 1 martie să nu fie considerată ca o şedinţă a Comisiei de redactare şi să nu-şi propună sarcina pregătirii vreunor documente pentru Consfătuirea internaţională a mişcării comuniste. După părerea noastră şi după părerea multor altor partide frăţeşti, participanţii la întâlnirea de la 1 martie s-ar putea limita la organizarea unei consultări colective pentru a pune baza unei pregătiri colective şi amănunţite a Consfătuirii internaţionale. În acest scop, ei ar putea să adopte un apel către toate partidele comuniste şi muncitoreşti în vederea organizării unei şedinţe pregătitoare consultative a reprezentanţilor celor 81 de partide care au participat la Consfătuirea din 1960, pentru a discuta problema unei noi Consfătuiri internaţionale, termenul de convocare, metodele şi formele pregătirii sale, componenţa participanţilor, ordinea de zi şi alte probleme organizatorice necesare. Asupra locului şi termenului concret al Consfătuirii pregătitoare consultărilor s-ar putea ajunge la o înţelegere prin consultări reciproce. Ar fi util să se folosească mai larg întreaga perioadă până la consfătuirea pregătitoare pentru un schimb de păreri activ între toate partidele, pentru organizarea de întâlniri bilaterale, multilaterale, precum şi regionale în problemele pregătirii Consfătuirii internaţionale. Toate acestea vor permite să se ţină seama cât mai bine de experienţa colectivă şi poziţiile tuturor partidelor frăţeşti.

Credem că o asemenea metodă de pregătire a Consfătuirii este cea mai democratică, oferind posibilitatea de a se ţine seama de părerile tuturor partidelor şi de a organiza pregătirea acesteia în mod colectiv.

Ni se pare că noua abordare a problemei caracterului şi sarcinilor şedinţei de la 1 martie, precum şi în general a formelor şi metodelor de pregătire a Consfătuirii mişcării comuniste mondiale ţine seama de asemenea şi de părerea Partidului Muncitoresc Român şi înlătură obiecţiunile pe care le-aţi avut faţă de convocarea comisiei de redactare. Acum, când s-a produs o apropiere a poziţiilor noastre, după părerea noastră, există condiţii favorabile pentru a elabora un punct de vedere comun în problema căilor de înlăturare a greutăţilor din mişcarea comunistă mondială şi de întărire a unităţii sale. Suntem convinşi că partidul dv. de asemenea, la rândul său îşi va aduce contribuţia la elaborarea unei abordări unice a acestor probleme în interesul luptei noastre comune pentru cauza socialismului şi a păcii.

Vă strâng călduros mâna. Salutări frăţeşti dv., tovarăşului Ion Gheorghe Maurer şi tuturor membrilor Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din partea membrilor Prezidiului şi a Secretariatului C.C. al P.C.U.S.

18 februarie 1965

L. Brejnev

• ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 15/1965, f. 41-42

264 Vezi documentele anterioare.

52. **1965 februarie 23-24.** Stenograma discuţiilor purtate de N. Ceauşescu şi Emil Bodnăraş cu L.N. Tolkunov, adjunct al şefului Secţiei Relaţii Externe a C.C. al P.C.U.S.

Stenograma
discuţiilor tovarăşilor Nicolae Ceauşescu şi Emil Bodnăraş cu L.N. Tolkunov, adjunct al şefului Secţiei Relaţii Externe a C.C. al P.C.U.S.

Bucureşti - 23-24 februarie 1965

La discuţii au mai participat tovarăşii Ghizela Vass, Andrei Păcuraru - din partea română -, şi I.K. Jegalin, E.D. Karpeşcenko - din partea sovietică.
A tradus: Roşu Gheorghe; a stenografiat: Mateescu C-tin.

23 februarie 1965

Discuţiile au început la ora 12,30.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Aţi călătorit bine?

Tov. L.N. Tolkunov: Am călătorit bine, însă, datorită timpului nefavorabil, călătoria a cam durat; am zburat deasupra României şi am aterizat la Sofia, de unde am venit cu trenul la Bucureşti.

Tov. Emil Bodnăraş: Ai noştri s-au cam dezobişnuit cu iarna. De aceea aeroportul n-a funcţionat o zi întreagă.

Tov. I.K. Jegalin: Însă în oraş s-a curăţat minunat zăpada; peste noapte s-a curăţat complet.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Noi am fost împuterniciţi de Biroul Politic să ascultăm ceea ce tovarăşii au de comunicat conducerii partidului nostru.

Tov. L.N. Tolkunov: Avem o scrisoare din partea tovarăşului Brejnev adresată personal tovarăşului Dej. Avem însărcinarea din partea Prezidiului C.C. de a înmâna această scrisoare tovarăşului Gheorghiu-Dej. V-o înmânăm dv., tovarăşe Ceauşescu şi tovarăşe Bodnăraş şi vă rugăm să luaţi cunoştinţă de ea.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Noi o vom aduce la cunoştinţa tovarăşului Gheorghiu-Dej şi a întregului nostru Birou Politic. Este bine s-o citim aici.

Tov. L.N. Tolkunov: Da, s-o citim.

(Tovarăşul Andrei Păcuraru citeşte scrisoarea)

Tov. Nicolae Ceauşescu: Poate mai aveţi ceva de spus?

Tov. L.N. Tolkunov: Mai avem ceva de spus şi suntem gata să răspundem la toate întrebările pe care le aveţi sau care vor apare în legătură cu această scrisoare.

Tovarăşul Brejnev a rugat în primul rând să transmitem multe salutări tovarăşului Gheorghiu-Dej personal. De asemenea, tovarăşii Kosâghin, Mikoian, Podgornâi, Suslov - toţi membrii Prezidiului Comitetului nostru Central - au rugat să transmiteţi un salut tovarăşului Gheorghiu-Dej. Când, în cadrul Prezidiului a fost discutată această scrisoare - care oglindeşte părerea întregului Prezidiu - tovarăşii au subliniat că în ultimul timp, în general, se creează o situaţie favorabilă pentru normalizarea relaţiilor în mişcarea comunistă mondială, pentru înlăturarea acelor greutăţi care au apărut în ultimii ani.

În cadrul partidului nostru - şi lucrul acesta probabil îl cunoaşteţi bine, - se subliniază cu satisfacţie că P.M.R. împărtăşeşte acelaşi punct de vedere cu celelalte partide în ce priveşte dezvoltarea relaţiilor dintre partidele frăţeşti în ultimul timp. Exemplu al unei asemenea activităţi comune prieteneşti poate fi considerată şedinţa Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varşovia care a avut loc în ianuarie a.c. Această situaţie continuă să se dezvolte în spiritul celor spuse de către tov. Brejnev şi tov. Gheorghiu-Dej la Varşovia.

În general, dacă este să tragem o concluzie, se poate spune că după plenara Comitetului Central al partidului nostru, din octombrie 1964, au fost create condiţii favorabile pentru înlăturarea greutăţilor din mişcarea comunistă mondială, condiţii pe care partidul nostru se străduieşte să le folosească. În ultimul timp au avut loc consultări cu partidele care au fost de acord cu convocarea la 1 martie 1965 a comisiei redacţionale şi sunt împuternicit să vă informez despre caracterul acestor consultări.

Comitetul nostru Central a făcut o asemenea propunere, care a fost aprobată şi de alte partide care au acceptat invitaţia de a participa la şedinţa comisiei redacţionale, că trebuie în mod radical, fundamental schimbat caracterul acestei comisii redacţionale. A devenit absolut evident că în acest moment ar fi greu să fie elaborate documente pentru o nouă consfătuire a partidelor comuniste din întreaga lume şi că înainte de a ne aşeza să elaborăm aceste documente este necesar să aibă loc o serie întreagă de consultări bi şi multilaterale. A devenit, de asemenea, absolut evident şi faptul că în prezent nu trebuie adâncite divergenţele, ci este nevoie să se dea dovadă de o abordare liniştită, concretă, care ar exprima părerea tuturor partidelor frăţeşti, dorinţele şi experienţa lor.

Noi am subliniat cu satisfacţie că părerea P.M.R., exprimată în scrisoarea sa din 4 ianuarie 1965, adresată C.C. al P.C.U.S., este, de asemenea, îndreptată spre a pune pregătirea unei noi consfătuiri a partidelor comuniste pe alte baze. În scrisoarea dv. spuneaţi că este necesar să fie înfăptuite o serie de contacte şi consultări multilaterale în scopul creării unui climat favorabil pentru convocarea pe baza acordului unanim, a comisiei pregătitoare a noii consfătuiri internaţionale. Se poate sublinia cu satisfacţie că aceasta corespunde şi părerii Comitetului nostru Central. După cum se vede din scrisoarea tovarăşului Brejnev, această întâlnire a partidelor frăţeşti, care urmează să aibă loc la 1 martie, este tocmai o formă a acestor contacte multilaterale.

În cadrul vizitei în R.D. Vietnam, în R.P.D. Coreeană şi în China, tovarăşul Kosâghin a prezentat conducătorilor Partidului celor ce muncesc din Vietnam, Partidului Muncii din Coreea, precum şi conducătorilor P.C. Chinez această nouă abordare a întâlnirii partidelor frăţeşti de la 1 martie[265]. Conducătorii Partidului celor ce muncesc din Vietnam şi Partidului Muncii din Coreea au acceptat cu satisfacţie această nouă abordare din partea noastră şi, după cum ne este cunoscut din surse destul de competente, aceste partide nu intenţionează să ia poziţie în presă împotriva întâlnirii de la 1 martie. Poziţia conducerii P.C. Chinez faţă de întâlnirea de la 1 martie a rămas neschimbată.

În cadrul consultărilor cu alte partide - şi trebuie spus că aceste consultări continuă şi în prezent - se poate spune că aproape nici un partid nu se pronunţă împotriva caracterului

---

[265] În perioada 6-10 februarie 1965, o delegaţie sovietică condusă de Alexei Kosâghin, preşedintele Consiliului de Miniştri al U.R.S.S. a efectuat o vizită oficială în R.D. Vietnam, încercând, printre altele, să-i convingă pe vietnamezi să participe la consfătuirea programată la 1 martie 1965. Pe 5 februarie, în drum spre R.D. Vietnam, delegaţia sovietică a făcut o escală la Pekin, pentru o vizită neoficială de o zi. De asemenea, la întoarcerea de la Hanoi, delegaţia sovietică s-a oprit la Pekin, în zilele de 10-11 februarie, fiind primită, cu acest prilej, de Mao Tze-dun, preşedintele P.C. Chinez, şi Liu Shao-qi, preşedintele R.P. Chineze. Turneul diplomatic s-a încheiat cu vizita în R.P.D. Coreeană, din 11-14 februarie.

unor asemenea forme de contacte care se prevăd pentru 1 martie. Desigur, noi suntem departe de gândul de a impune cuiva părerea noastră în legătură cu caracterul întâlnirii de la 1 martie. Însă, toate discuțiile, toate convorbirile care au avut loc între P.C.U.S. și P.M.R. denotă că între noi nu sunt disensiuni sau puncte de vedere deosebite în ce privește tendința de a se ajunge la o rezolvare a problemei consfătuirii pregătitoare.

Între noi au existat anumite deosebiri de păreri în anumite probleme. Partidul Comunist al țării noastre nu a admis niciodată luări de poziție deschise în legătură cu aceste deosebiri de păreri. Partidul nostru s-a străduit întotdeauna să manifeste înțelegere față de pașii întreprinși de P.M.R. Îndeosebi, lucrul acesta a fost evident după plenara din octombrie, după eliberarea lui Hrușciov din funcțiile pe linie de partid și de stat.

În orice caz, tovarășii români nu pot să nu fie de acord că în ultimul timp, Comitetul nostru Central a dat dovadă totdeauna de tact și reținere față de pozițiile P.M.R. Noi avem speranța că noua abordare din partea partidului nostru și a altor partide față de caracterul și sarcinile întâlnirii de la 1 martie, și apropierea între poziții care a avut loc între P.M.R. și P.C.U.S. în această problemă, vor fi apreciate în mod corespunzător de către conducerea P.M.R. și vor întâmpina înțelegere din partea tovarășilor români.

Am, de asemenea, însărcinarea de a vă informa în legătură cu unele rezultate ale vizitei delegației Uniunii Sovietice în R.D. Vietnam, R.P.D. Coreeană și China, despre pașii militari și politici pe care îi întreprinde țara noastră în legătură cu apărarea R.D. Vietnam.

Tov. Nicolae Ceaușescu: Eu aș dori, în primul rând, ca în numele conducerii partidului nostru să exprimăm mulțumiri pentru salutul tovarășului Brejnev, al Prezidiului C.C. al P.C.U.S. adresat tovarășului Gheorghiu-Dej, conducerii partidului nostru.

Noi am luat cunoștință de această scrisoare, de cele spuse de tovarășul Tolkunov. Acestea sunt probleme despre care urmează să informăm Biroul nostru Politic, pentru a-și exprima părerea asupra lor. Ceea ce se poate spune, ca o primă impresie, și noi considerăm - așa cum au subliniat și tovarășii - că trebuie făcut totul pentru a găsi căile cele mai potrivite pentru rezolvarea problemelor din mișcarea comunistă internațională. Într-adevăr, viața va demonstra că dacă se dă dovadă de răbdare, se creează condiții pentru rezolvarea acestor probleme. Orice grabă și măsură care să nu țină seama de părerea generală, a tuturor partidelor, nu poate decât să ducă la adâncirea divergențelor. În orice caz, față de situația de acum un an, din primăvară, tocmai datorită faptului că nu s-au forțat lucrurile și s-a renunțat la o serie de acțiuni care puteau duce la consecințe foarte grave, astăzi situația într-adevăr se prezintă în condiții mai bune și dovedește că dacă se dă dovadă de răbdare se pot obține rezultate în interesul unității mișcării comuniste mondiale. Asupra felului în care tovarășii sovietici concep caracterul nou al acestei consfătuiri, cred că cel mai bine este să dezbatem această problemă în Biroul Politic și să comunicăm tovarășilor părerea Biroului nostru Politic.

Noi, în scrisoarea din 4 ianuarie ne-am exprimat clar părerea în legătură cu consfătuirea de la 1 martie și, cel puțin până: acum, în această problemă, n-a intervenit nimic nou care să ducă la modificarea poziției noastre, exprimată în scrisoare, în legătură cu consfătuirea.

Tov. L.N. Tolkunov: Cred că scrisoarea tovarășului Brejnev și comentariile din partea Prezidiului Comitetului Central, pe care eu am fost însărcinat să le transmit tovarășului Gheorghiu-Dej, demonstrează o schimbare radicală a caracterului ședinței de la 1 martie. Tocmai lucrul acesta ne dă posibilitatea să sperăm că Biroul Politic al C.C. al P.M.R. va aprecia în mod corespunzător această nouă abordare.

C.C. al P.C.U.S. caută soluții constructive în vederea înlăturării greutăților din mișcarea comunistă mondială și dv. știți ce situație grea s-a creat în prezent. Necondiționat noi căutăm acel numitor comun care să unească partidele cu ajutorul consultărilor și al contactelor. Consultările multilaterale care vor avea loc la 1 martie la Moscova vor da, după

părerea noastră; posibilitatea. să se facă un prim pas spre pregătirea consfătuirii partidelor frățești. Orice călătorie, oricât de îndepărtată ar fi, întotdeauna începe cu primul pas. Și pregătirea consfătuirii trebuie începută cu un prim pas. Noi credem că consultările multilaterale sunt pașii cei mai acceptabili și cei mai juști în această privință.

Tov. Emil Bodnăraș: Și noi am arătat în scrisoarea noastră din ianuarie a.c. - înțelegând greutățile din mișcarea comunistă și muncitorească mondială și care nu vor dispare de la sine, deci asupra cărora trebuie acționat - că noi am înțeles să acționăm pe toate căile. Dv. cunoașteți - pe toate căile care ne erau nouă accesibile, pe măsura partidului nostru - să ajutăm la înlăturarea acestor dificultăți. Noi am arătat în scrisoarea noastră că socotim că una din condițiile fundamentale, în situația de astăzi, este renunțarea la convocarea comisiei care a fost o dată anunțată pentru 15 decembrie, amânată pe 1 martie, renunțarea la ea și începerea de consultări pentru a găsi o nouă formulă ca încet, încet să ne apropiem de condițiile elementare pentru a putea păși la consultări mai largi până la nivelul întregii mișcări.

Noi, cu părerea exprimată aici în scrisoarea P.C.U.S., a tovarășului Brejnev, ne-am întâlnit la Varșovia, a expus-o tovarășul Gomulka tovarășului Gheorghiu-Dej, spunându-i că nu este vorba de o comisie redacțională, ci este vorba de consultări.

Tov. I.K. Jegalin: Deci o nouă formă.

Tov. Emil Bodnăraș: Numai că noi vrem unitatea mișcării comuniste. Noi întrebăm: la această consultare, ce se va dezbate? Se va vorbi despre divergențele din mișcarea comunistă și muncitorească? Fără îndoială că da, nici nu se poate altfel. Unde sunt părțile care au de spus câte ceva? Chinezii vor participa? Vor participa toți? Mișcarea și-a spus părerea asupra acestei consultări în unanimitate?

De aceea noi și la Moscova, în discuțiile pe care le-am avut cu ocazia aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, am arătat că nu vom participa la o asemenea consfătuire, iar în scrisoare ne-am exprimat regretul că tovarășii din P.C.U.S. nu s-au folosit de prilejul deosebit de favorabil, când existau la Moscova toate partidele comuniste și muncitorești din țările socialiste pentru a lua o hotărâre, după noi singura justă, aceea de a renunța la această consfătuire și a căuta căile pentru a găsi un nou cadru, acela principial, despre care am vorbit în scrisoarea noastră, care trebuie să întrunească, în primul rând, adeziunea tuturor. Aceasta este părerea pe care am exprimat-o în final în scrisoare, când am spus: P.M.R. propune să se renunțe la convocarea comisiei, convocată în iulie [1964] pentru 15 decembrie, amânată pentru 1 martie. Ce spune comunicatul dv. din noiembrie? "Pe baza consultărilor reciproce care au avut loc între partidele frățești, în scopul unei mai bune pregătiri a ședinței comisiei redacționale și a consfătuirii internaționale a partidelor comuniste și muncitorești, prima ședință a comisiei redacționale se fixează pentru 1 martie 1965". Deci, 1 martie este continuarea comisiei din 15 decembrie, convocată de Hrușciov. Noi nu cunoaștem altă comisie și față de aceasta noi ne-am exprimat clar părerea.

Acum este întrebarea: cine participă? Dv. spuneți că coreenii și vietnamezii sunt de acord?

Tov. L.N. Tolkunov: Ei nu ridică obiecții față de noul caracter al consfătuirii și au încredințat că nu se vor pronunța împotriva acestei consfătuiri, care nu va fi o consfătuire a comisiei redacționale.

Tov. Emil Bodnăraș: Nu este clar!

Tov. L.N. Tolkunov: Aceasta este poziția partidelor care consideră că la Moscova nu va avea loc o ședință a comisiei de redactare, ci vor avea loc consultări. Deci comisie redacțională nu va fi. Va avea loc o înmormântare a comisiei redacționale.

Acum să vă spun câteva momente. În realitate nu se va aduna comisia redacțională, deoarece comisia redacțională s-a autolichidat. Dv. întrebați: de ce n-am făcut lucrul acesta mai devreme, la 7 Noiembrie?

Tov. Emil Bodnăraş: Dar de ce nu-l faceţi acum?

Tov. L.N. Tolkunov: Îl facem acum, însă nu putem de unul singur să renunţăm la aceasta.

Tov. E. Bodnăraş: Dragi tovarăşi, singuri aţi făcut-o, singuri s-o desfaceţi: Pe noi nu ne-aţi întrebat când aţi convocat această comisie la 15 decembrie! Ne-aţi spus să venim la Moscova.

Tov. L.N. Tolkunov: Dv. ştiţi că lucrul acesta este legat de anumite metode ale lui Hruşciov.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Noi punem o întrebare: se gândeşte P.C.U.S. să vină să spună că în urma consultării cu diverse partide se consideră că comisia redacţională nu are nici o bază şi deci nu se va întruni nici un fel de comisie redacţională? Opinia publică cunoaşte acest text (care l-a citit tov. Bodnăraş).

Tov. L.N. Tolkunov: Sunt împuternicit să declar - şi lucrul acesta reiese şi din scrisoare – că comisia redacţională nu va avea loc. Nu. este vorba de denumire şi de dată, ci de esenţă.

Acum, două probleme de esenţă: de ce este legată de această dată şi cu ce se va ocupa această comisie. Tovarăşul Bodnăraş ştie foarte bine, a fost la Moscova, care era atmosfera după plenara din octombrie a C.C. al P.C.U.S. Se punea problema dacă nu cumva partidul nostru, C.C. va schimba în mod radical linia sa, cursul său, dacă nu se va abate de la cursul său în domeniul politicii externe, dacă nu cumva ne vom întoarce pe drumul lui Stalin? În aceasta constă problema. De aceea, dacă noi nu am renunţat dintr-odată la comisia redacţională, a fost legat în primul rând de faptul că am vrut să întărim într-o oarecare măsura încrederea partidelor frăţeşti în ce priveşte justeţea şi continuitatea cursului comun al partidelor comuniste şi muncitoreşti. Mulţi ne-au întrebat despre aceasta, iar mulţi se gândeau în sine la aceasta, dar nu ne-au întrebat. Poate că datorită acestui lucru a fost o reţinere în legătură cu 1 martie. Lucrul acesta. se poate recunoaşte. Însă, tovarăşul Ceauşescu şi tovarăşul Bodnăraş nu pot să nu recunoască că în general după plenara din octombrie noi am putut să ieşim din greutăţile pe care le-am avut pe plan internaţional şi noi am confirmat încrederea partidelor frăţeşti că P.C.U.S. va continua cursul luptei împotriva imperialismului. Lucrul acesta a fost foarte important, pentru că ar fi putut să apară un fenomen nedorit pentru noi în mişcarea comunistă internaţională. Acum când situaţia s-a stabilizat, s-a normalizat mai mult sau mai puţin, pe baza consultărilor cu partidele frăţeşti care au acceptat invitaţia de a participa la comisia redacţională, s-a hotărât să se renunţe la comisia redacţională şi vor avea loc pur şi simplu consultări în problema cum să fie pregătită marea consfătuire a partidelor frăţeşti.

Tov. N. Ceauşescu: Nu ştiu de ce legaţi participarea la această consultare, pe care dv. spuneţi că doriţi s-o faceţi, de data de 1 martie sau de partidele care au fost invitate la consfătuirea de la 1 martie?

Tov. L.N. Tolkunov: În primul rând, este legat de data de 1 martie din simplul motiv că aceste partide au acceptat invitaţia de a se întâlni. În al doilea rând, pentru că a amâna în continuare problema pregătirii consfătuirii este greu şi în al treilea rând, pentru că orice grup de partide, în orice timp, independent de dată, are dreptul să se întâlnească şi să facă consultări într-o problemă sau alta. Împotriva acestui lucru nimeni nu poate obiecta. Metoda consultărilor, a discuţiilor colective este proclamată în Declaraţiile din 1957 şi 1960. Eu înţeleg pe tovarăşii Ceauşescu şi Bodnăraş că există o nuanţă oarecare că aceasta este comisie redacţională. Eu înţeleg aceasta. Fără discuţie, acest lucru mai rămâne în prezent, însă cred că această consultare colectivă, prin comunicatul pe care îl va publica, va înlătura şi această nuanţă şi lucrurile vor fi puse pe o bază cu totul nouă. Mai mult decât să te rupi de comisia redacţională, să accepţi, o nouă formă este greu de găsit după toate probabilităţile.

Tov. N. Ceauşescu: Nu este acesta pasul spre consfătuire. Noi vrem să ne lămurim...

Tov. I.K. Jegalin: Aceasta nu este comisia redacţională care a fost înainte.

Tov. L.N. Tolkunov: Dacă asupra acestei consfătuiri va plana umbra comisiei redacţionale, atunci aveţi dreptate. Dacă însă lucrurile se vor schimba complet, se va face o schimbare de 180 de grade, este cu totul altceva. Dacă este să privim realist lucrurile, problema consfătuirii mari nu este o problemă de viitor apropiat.

Tov. Emil Bodnăraş: Cunoaştem, aveţi dreptate. Noi nu vrem să îndepărtăm acest termen, ci vrem să-l apropiem printr-o abordare justă, şi credem că o abordare justă este aceea din scrisoarea noastră, adică să se renunţe, să fie înmormântată. Formal este înmormântată. Deci, nici măcar să nu fie pomenită.

Spuneţi că nu mai are nici o legătură cu comisia redacţională. Organizatoric are toate legăturile. Ea a fost convocată pentru 15 decembrie, apoi a fost amânată pentru 1 martie - şi toate acestea în condiţiile cunoscute -, convocată fără adeziunea tuturor, noi n-am ştiut de acest amănunt, amânată la fel, şi acum dv. spuneţi că nu mai este comisia redacţională. Eu, personal, nu văd în aceasta un nou fel de abordare; eu văd numai o nouă denumire şi ştiu un lucru, că oricine se va întâlni, oricâţi se vor întâlni şi orice vor face, nu au adeziunea unanimă a mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale. Această comisie se pregăteşte să discute probleme care privesc întreaga mişcare; ea nu este o consfătuire regională a două - trei partide. Unde este noua abordare aici?

Tov. Nicolae Ceauşescu: Să luăm chiar şi ce se spune în această scrisoare: "După părerea noastră şi a multor altor partide frăţeşti, participanţii la întâlnirea de la 1 martie s-ar putea limita la organizarea unor consultări colective, pentru a pune baza unei pregătiri colective şi amănunţite a Consfătuirii internaţionale. În acest scop, ei ar putea să adopte un apel către toate partidele comuniste şi muncitoreşti ...". Se pune întrebarea: pe ce bază un grup de partide poate să înceapă punerea bazelor pregătirii viitoarei consfătuiri mondiale şi să lanseze un apel în această privinţă? Nu deschide aceasta calea ca şi alte partide să iniţieze comisii pregătitoare? Din aceasta reiese că s-a renunţat numai la ideea redactării documentelor, însă ea îşi păstrează caracterul pentru care a fost convocată - pregătirea consfătuirii internaţionale.

Tov. E. Bodnăraş: Şi se întruneşte fără participarea unui număr de partide care au alte puncte de vedere asupra unui şir de probleme din mişcarea comunistă şi muncitorească.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Şi un număr important de partide din ţările unde aceste partide sunt la putere - deci cu toate consecinţele ce decurg de aici.

De aceea, noi nu vedem ce fel de nouă abordare este aceasta, care să ne ducă la crearea condiţiilor pentru lichidarea divergenţelor. Noi considerăm că ceea ce am spus în scrisoarea din ianuarie a.c., că numai renunţarea hotărâtă la această consfătuire şi continuarea consultărilor - pentru că au avut loc consultări şi cu noi şi cu tovarăşii chinezi - deci consultarea partidelor, permite să se ajungă la o formă acceptabilă de a se începe primul pas al pregătirii, care să fie într-adevăr primul pas spre unitate. Noi vă spunem că aceasta este părerea noastră, a celor prezenţi aici, însă Biroul Politic va hotărî.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi socotim că suntem oarecum în continuarea discuţiilor, pentru că discuţii din acestea am mai avut. Noi, când am fost la Moscova, la aniversarea Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, nu prea am avut condiţii bune să arătăm tot ceea ce socoteam necesar. Tovarăşul Brejnev era foarte ocupat, ceilalţi tovarăşi la fel, aţi avut musafiri mulţi. Noi ne-am gândit foarte mult la prestigiul Uniunii Sovietice, la prestigiul P.C.U.S., care nu sunt fără importanţă în lume. Este foarte important; fiecare comunist îl preţuieşte. Noi ne-am gândit: este uşor oare să vină şi să lichideze greşelile lui Hruşciov în politica internă şi externă, în problema relaţiilor din mişcarea comunistă şi muncitorească? Sigur că nu este uşor. Tovarăşul Tolkunov a exprimat aici un şir de consideraţii în care a inclus aceste preocupări. Dar dacă dv. în luna noiembrie sau în ajunul lui 15 decembrie aţi fi luat hotărârea de a anula

această consfătuire, fiţi sigur că toată mişcarea ar fi apreciat ca justă această hotărâre, ar fi considerat-o ca un act just, cu minte. Aceasta reiese din toate contactele noastre cu partidele comuniste şi muncitoreşti, indiferent dacă acestea v-au spus părerea lor sau nu. Toţi ar fi salutat, ar fi crescut prestigiul P.C.U.S. în faţa întregii mişcări prin această simplă hotărâre.

Noi am întârziat cu răspunsul nostru, tovarăşi; am dat răspuns abia la 4 ianuarie 1965. Noi am fost foarte amărâţi că a trebuit să constatăm că lucruri care nouă ni se păreau foarte simple şi categoric necesare nu au avut loc. A socoti că Hruşciov este vinovat pentru pământurile desţelenite şi pentru tot ce vreţi să se spună şi că în ce priveşte mişcarea comunistă internaţională, politica externă, noi suntem solidari cu el, aceasta nu se poate.

Noi am arătat în scrisoarea noastră că singura soluţie este renunţarea la această comisie şi eu socotesc că nici astăzi nu este prea târziu să începem consultări: cum să convocăm, pe cine să convocăm.

Aceasta este tot comisia celor 26 partide, nu este altă comisie.

Tov. N. Ceauşescu: Eu vreau să completez că chiar acum sunt condiţii, poate cel puţin tot aşa de bune ca la începutul lui noiembrie, ca urmare a vizitei tovarăşului Kosâghin în Coreea, Vietnam, China, vizită care este apreciată în general bine de toate partidele - după cât cunoaştem noi - ca o acţiune pozitivă pentru întărirea unităţii şi renunţarea la consfătuire; nu numai că nu ar scade cu nimic prestigiul P.C.U.S., ci l-ar întări. Multe partide aşteaptă această măsură ca o măsură logică din partea conducerii P.C.U.S. şi realmente va avea de câştigat şi P.C.U.S. şi mişcarea comunistă şi muncitorească. Desigur, ar urma într-adevăr să aibă loc consultări pentru a se ajunge la o înţelegere pentru a păşi la pregătirea acestei consfătuiri. Aceasta ar fi o măsură care este aşteptată de multe partide şi există un prilej care s-a creat ca urmare a vizitei făcută de tov. Kosâghin în Vietnam, Coreea şi China. Mulţi chiar comentează aceasta şi, după cât cunoaştem noi, se aşteaptă la renunţarea convocării comisiei. Aceasta ar însemna o abordare nouă.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi în acest caz, vorbind de prestigiul P.C.U.S., ce va rezulta dacă dv. la l martie veţi menţine convocarea şi o să răspundă la chemare numai 15-16 sau 17 partide din cele 26? Acum nu vor toţi, indiferent că se va spune că nu vom redacta, vrem să schimbăm numai păreri. Această comisie nu are aprobarea mişcării şi nu vor veni. Ce o să se spună? N-a reuşit P.C.U.S. să-i reunească, căci se ştie că iniţiatorul este P.C.U.S.; este bine aceasta acum când există atmosfera aceasta despre care a amintit tovarăşul Ceauşescu - vizita tovarăşului Kosâghin? De ce să demonstrăm că ceea ce s-a crezut că s-a creat, o unitate în problemele Asiei, în realitate nu este aşa, divergenţele se ascut? Pentru că divergenţele se vor ascuţi dacă această comisie se va întruni. Aceasta este clar, pentru că se va vedea imediat, ceea ce până acum formal nu s-a produs, că mişcarea este împărţită.

Noi pentru aceste motive am rugat foarte stăruitor să se renunţe la aceasta nu prin schimbarea denumirii, să se renunţe definitiv la aceasta şi avem noi destule forţe şi posibilităţi să începem discuţii pe alte baze pentru o nouă abordare.

Tov. I.K. Jegalin: În cazul acesta comisia redacţională este înmormântată!

Tov. Emil Bodnăraş: Noi aşa am înţeles. Noi însă vom informa conducerea partidului nostru.

Tov. L.N. Tolkunov: Câteva cuvinte aş vrea să spun pentru ca tovarăşii români să înţeleagă că noi în mod definitiv şi complet, fără putinţă de întoarcere, ca nimeni să nu aibă nici o îndoială, renunţăm la comisia redacţională.

Tov. I.K. Jegalin: Ea nici nu există.

Tov. L.N. Tolkunov: Tov. Bodnăraş spunea că pentru prestigiul P.C.U.S. ar fi fost just să se fi renunţat dintr-odată la comisia redacţională. Se poate discuta aceasta, însă nu se poate să nu se vadă o părticică de adevăr în cele spuse de tovarăşul Bodnăraş, că comisia

redacţională este imposibil să fie convocată. Aceasta ar fi însemnat, aşa cum spunem noi acum, adâncirea divergenţelor în mişcarea comunistă. Probabil că a fost nevoie de anumit timp pentru ca grupul de partide care şi-au dat acordul să participe la comisia redacţională să fie de acord. Unii tovarăşi spun că nu este necesară comisia redacţională, dar în mişcarea comunistă există diferite puncte de vedere; ele trebuie luate în consideraţie.

Când s-a pus problema amânării datei comisiei redacţionale de la 15 decembrie la 1 martie, P.C.U.S. s-a condus atunci nu numai după părerea sa proprie, ci a luat în considerare şi părerea altor partide. Desigur, părerile au fost diferite, însă în condiţiile de atunci partidul nostru trebuia să se gândească să nu creeze o situaţie grea în mişcarea comunistă internaţională, să nu dea posibilitate forţelor imperialiste să adâncească divergenţele şi să treacă la acţiuni de diversiune extrem de dificile pentru noi.

Tovarăşii spun că şi acum este o situaţie favorabilă pentru a se renunţa la comisia de la 1 martie, legat de vizita tovarăşului Kosâghin. Vizita tovarăşului Kosâghin a demonstrat faptul că noi avem anumite posibilităţi de a înlătura divergenţele care există între noi şi partidele comuniste din ţările asiatice, Este pe deplin naturală părerea tovarăşului Ceauşescu şi tovarăşului Bodnăraş dacă nu cumva întâlnirea de la 1 martie va lichida sau va slăbi rezultatele acestei vizite. Cu aceste concluzii am putea fi de acord.

Două partide - Partidul celor ce muncesc din Vietnam şi Partidul Muncii din Coreea ne-au spus că nu văd nimic rău în consultarea aceasta colectivă, însă împotriva întâlnirii de la 1 martie se pronunţă tovarăşii chinezi. În prezent, tovarăşii chinezi împing data consfătuirii într-un viitor extrem de îndepărtat. Tovarăşul Mao Tze-dun a declarat că aceasta va fi posibilă peste 8 sau 10 ani. Aceasta înseamnă ca o perioadă istorică previzibilă să se renunţe în general la consfătuire şi în aceste condiţii tovarăşii chinezi se vor pronunţa împotriva întâlnirii de la 1 martie.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi lucrul acesta este un lucru mic, indiferent?

Tov. L.N. Tolkunov: Cred însă că în situaţia care s-a creat în prezent în Orient, Partidul Comunist Chinez să atace cu mai puţin hazard Uniunea Sovietică, care acordă ajutor R.D. Vietnam. În prezent avem un front de luptă deschis acolo împreună cu tovarăşii chinezi în Vietnam şi situaţia se complică.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi acest front nu ne ajunge?

Tov. L.N. Tolkunov: Prin această consfătuire mai vrem să demonstrăm unitatea şi solidaritatea cu poporul din Vietnam, cu lupta lui, cu forţele care luptă împotriva imperialismului. Noi credem că această consfătuire, sub aspectul în care ea va avea loc, în urma consultărilor cu partidele care şi-au dat acordul şi documentele pe care le va adopta, acestea vor fi chemate să îmbunătăţească situaţia din mişcarea comunistă şi să înlăture toate problemele legate de comisia redacţională o dată pentru totdeauna. Se poate să mai rămână anumite neînţelegeri, adică faptul că este legată de aceeaşi dată, de grupul de partide care intră în componenţa celor 26, însă nimeni nu poate spune că orice grup de partide - 3-5-20 - din 2-3-5 continente nu are dreptul sau îi este interzis să se adreseze cu un apel către partidele frăţeşti. Un partid poate să-şi spună părerea în legătură cu necesitatea consfătuirii. De ce 5-7-8 partide nu se pot pronunţa, cu atât mai mult cu cât ele vor propune o cale cea mai democratică în vederea pregătirii acestei consfătuiri, subliniez - calea cea mai largă şi mai democratică de pregătire a consfătuirii.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi vom analiza aceste probleme în Biroul Politic.

Tov. L.N. Tolkunov: În încheiere aş vrea să vă informez cu privire la rezultatele vizitei tovarăşului Kosâghin în R.D. Vietnam şi despre măsurile pe care le întreprinde în prezent C.C. al P.C.U.S. şi guvernul sovietic în vederea ajutorării Vietnamului. Vizita a fost foarte fructuoasă. Tovarăşii cunosc documentele care au fost publicate, nu voi vorbi despre aceasta. În

prezent, Comitetul nostru Central şi guvernul adoptă măsuri urgente pentru ajutorarea Vietnamului cu armament de apărare. Este vorba de livrări de arme rachete antiaeriene. Aceste arme vor fi instalate în R.D. Vietnam şi vor da posibilitatea să se dea ripostă zborurilor aviaţiei americane deasupra R.D. Vietnam. De asemenea, ajutăm cu artilerie antiaeriană, cu armament uşor, pentru că în condiţiile Vietnamului artileria grea nu este aplicabilă. Tovarăşii chinezi ne-au dat posibilitate să transportăm rapid aceste arme acolo.

Tov. Emil Bodnăraş: Iată colaborare. De ce un 1 martie?

Tov. L.N. Tolkunov: Puteţi participa la înmormântarea acestei comisii!

Tov. Emil Bodnăraş: Este bine că s-a ajuns la un acord în legătură cu acest ajutor. Suntem vechi cunoscuţi şi putem discuta deschis.

Tov. L.N. Tolkunov: Eu cred că probabil va fi puţină înfierbinţeală.

Tov. Emil Bodnăraş: Dacă aţi spus că s-a înmormântat, s-o înmormântăm.

Tov. L.N. Tolkunov: Aceasta este sarcina mea.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Nu este o sarcină chiar aşa de bună.

Tov. L.N. Tolkunov: A fost necesară o întreagă perioadă de timp pentru a se ajunge la un acord în legătură cu aceasta. Poate tov. Bodnăraş să aibă dreptate, eu nu neg, eu n-am dreptul să neg complet. Este o problemă foarte mare, însă tovarăşe Bodnăraş, problema s-a rezolvat în condiţii concrete. Dv. sunteţi militar, cunoaşteţi că hotărârile se iau în funcţie de situaţie.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Deoarece am terminat cu 1 martie, eu vă pun o întrebare: A câştigat sau a pierdut mişcarea comunistă şi muncitorească prin faptul că nu s-a întrunit până acum această comisie redacţională?

Tov. L.N. Tolkunov: Eu înţeleg care este întrebarea dv. În întrebarea dv. este şi răspunsul şi după toate probabilităţile întrebarea a fost pusă pentru a se răspunde că într-adevăr a câştigat. Faptul că şi caracterul s-a schimbat în mod fundamental, se creează o nouă situaţie. Vedeţi şi înţelegeţi foarte bine că dorinţa noastră fierbinte este de a pune pe o bază cu totul nouă aceasta. Deocamdată, până acum s-a început un nou rund de polemică ascuţită.

Tov. Emil Bodnăraş: Suntem plictisiţi de polemică.

Tov. L.N. Tolkunov: Vedeţi că noi în presă nu dăm răspuns la articole polemice. Tovarăşul Mao Tze-dun a spus că va duce polemica permanent. Când tovarăşul Kosâghin a spus: dacă vreţi să duceţi polemică, hai s-o ducem într-o formă tovărăşească, tovarăşul Mao Tze-dun a spus că aşa nu are gust. De aceea poate să intervină altă situaţie.

Tov. Emil Bodnăraş: În acelaşi timp, tovarăşul Mao Tze-dun a demonstrat că ştie să ţină seama de acele condiţii în care nu există polemică. El nu este principial neapărat pentru polemică. El a demonstrat aceasta când noi am fost acolo, o lună întreagă nu a dus polemica, l-a trimis pe Ciu En-lai la Moscova, polemica de asemenea a încetat, şi nu atunci, ci imediat după eliberarea lui Hruşciov.

Tov. L.N. Tolkunov: Suntem foarte bucuroşi că în general, în pofida unor greutăţi şi zigzaguri, un număr tot mai mare de partide, de comunişti înţeleg prejudiciile colosale care le-au adus pentru cauza comunismului această polemică înverşunată. Poziţia partidului nostru este că noi nu vrem polemică sub nici o formă. Dv. ştiţi că noi de nenumărate ori am propus să fie încetată polemica publică. Hruşciov de nenumărate ori renunţa la încetarea polemicii. Dv. ştiţi, tovarăşe Bodnăraş, că albanezii au publicat articole nu atât de bune, împotriva noilor conducători sovietici. Tovarăşii chinezi le-au reluat. Dv. ştiţi că noi în partid avem tovarăşi care ştiu să scrie, aşa după cum în fiecare partid există aşa ceva. Însă ei acum şi-au schimbat direcţia.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Să dăm cuvântul acelor tovarăşi care scriu pentru unitate, pentru întărirea unităţii.

Tov. L.N. Tolkunov: Acesta este principalul lucru just în prezent. Şi în mod obiectiv lucrurile merg spre aceasta.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Sunt oameni care ştiu să scrie foarte frumos, însă care să nu ajute la întărirea unităţii.

Tov. L.N. Tolkunov: Gândurile noastre sunt îndreptate spre a folosi situaţia favorabilă. Cred că schimbul de păreri care va avea loc la Moscova şi rezultatele acestuia vor favoriza acestei situaţii.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Noi am vrea să fim mincinoşi, însă nouă ne este frică că dacă nu se renunţă la această consfătuire, lucrurile nu vor duce spre îmbunătăţirea condiţiilor, ci spre înrăutăţirea lor. Noi am vrea să greşim.

Tov. L.N. Tolkunov: În ultimă instanţă, dacă este să pornim de la esenţa lucrurilor, totul va depinde de politica partidelor frăţeşti, de bunăvoinţa lor, dacă tind spre unitate, manifestă bunăvoinţă, comisia redacţională va fi uitată pe 2 martie!

Tov. Emil Bodnăraş: De ce să n-o uităm la 29 februarie, mai înainte?

Tov. L.N. Tolkunov: Şi atunci va fi târziu, dacă va fi convocată la 28 februarie. Astăzi este 23 februarie şi noi vedem absolut clar că comisia redacţională nu există.

Tov. I.K. Jegalin: Am înmormântat-o aici.

Tov. Emil Bodnăraş: Deci, se va acorda ajutor Vietnamului.

Tov. L.N. Tolkunov: Se are în vedere acordarea unui mare ajutor economic. Tov. Kosâghin, raportând acasă că poporul vietnamez trăieşte greu, are mari greutăţi, se va acorda ajutor în uniforme pentru armată, hrană pentru populaţie. Toate acestea se vor face.

Tovarăşilor chinezi, de asemenea, li s-a făcut un mare program de propuneri constructive; un program larg de dezvoltare a comerţului, a relaţiilor culturale, a unor acţiuni comune pe arena internaţională, coordonarea apărării în Extremul Orient. O parte din probleme se află în stadiul discutării lor. Deocamdată este greu să se spună care vor fi rezultatele. Însă, noi sperăm că prin tendinţa ambelor părţi se vor obţine rezultate bune.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi aceasta pledează în favoarea: să uităm totul. Chiar dacă vor să vină la Moscova celelalte partide, să li se spună că este zăpadă la Moscova şi nu pot veni.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Să ne ocupăm de aceste probleme mai mici, din acestea ies paşii reali pentru lichidarea divergenţelor şi întărirea unităţii. Aceasta mai cu seamă că tovarăşii spun că vor să aibă un schimb de păreri. Noi considerăm că conducerea P.C.U.S. se va gândi asupra părerilor pe care le va expune Biroul nostru Politic.

Tov. Emil Bodnăraş: Noi ne-am spus aici părerea noastră.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Însă noi am tot gândit asupra acestor probleme, am discutat în Biroul Politic. Sigur, n-am cunoscut această scrisoare, însă asupra anumitor probleme au fost schimburi de păreri. Şi asupra acestei forme au fost schimbate păreri.

Tov. Emil Bodnăraş: Pentru că am aflat de la Gomulka.

Tov. L.N. Tolkunov: Aceasta este părerea colectivă?

Tov. N. Ceauşescu: Sigur, având un schimb de păreri, aşa cum se obişnuieşte în schimbul de păreri, este necesar să se ţină seama de părerea noastră. La noi se spune chiar aşa: chiar dacă unul singur are altă părere, este bine să se aştepte. Dar după cât ştim, în legătură cu 1 martie sunt mai mulţi care consideră că trebuie renunţat la această consfătuire.

Să ne oprim aici, să meargă şi tovarăşii să mănânce, poate mai vizitează ceva, văd oraşul.

Tov. L.N. Tolkunov: Vom aştepta.

Mai este o problemă despre care tov. Brejnev m-a însărcinat s-o transmit tovarăşului Dej. Este vorba de întâlnirea între P.C.U.S. şi P.M.R. la nivelul primilor secretari. Prezidiul C.C. al P.C.U.S. este de părere că o asemenea întâlnire ar fi în prezent foarte utilă. Tov.

Brejnev aşteaptă această întâlnire cu nerăbdare. În următoarele zile dânsul se gândeşte să se sfătuiască cu tov. Dej în legătură cu întâlnirea.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi asta cum, telefonic?

Tov. Nicolae Ceauşescu: O să vedem.

Noi am vrea să mulţumim tovarăşilor pentru informaţii; noi vom informa despre toate acestea Biroul Politic şi care, sigur, îşi va spune părerea.

Tov. L.N. Tolkunov: Vom aştepta cu nerăbdare.

Tov. I.K. Jegalin: Este o problemă foarte necesară.

Discuţiile s-au terminat la ora 14,10.

[...]

24 februarie 1965

[...] **Tov. Nicolae Ceauşescu**: Noi am informat Biroul Politic despre discuţiile pe care le-am avut ieri cu dv. În Biroul Politic s-a analizat scrisoarea conducerii P.C.U.S., cât şi cele ce aţi comunicat verbal din partea conducerii P.C.U.S. Biroul Politic exprimă mulţumiri pentru informarea asupra vizitei pe care a făcut-o tovarăşul Kosâghin în R.D. Vietnam, în China şi Coreea şi despre discuţiile avute acolo.

Din cele ce aţi spus dv. reiese că discuţiile cu tovarăşii vietnamezi şi coreeni au ajutat la lămurirea a o serie de probleme şi, de asemenea, cu tovarăşii chinezi s-au abordat o serie de probleme concrete privind colaborarea dintre Uniunea Sovietică şi China. După părerea noastră, aceasta este o dovadă că este posibil să se găsească căi pentru a se lămuri problemele asupra cărora există divergenţe şi a se merge pe calea lichidării lor, chiar dacă pentru aceasta este nevoie de timp şi eforturi, de răbdare mai îndelungată.

Biroul nostru Politic consideră că ajutorul pe care dv. aţi stabilit să-l acordaţi R.D. Vietnam în domeniul militar şi economic are o importanţă mare nu numai pentru R.D. Vietnam, dar în general pentru cauza noastră comună şi este o contribuţie concretă la întărirea încrederii şi a solidarităţii între ţările socialiste. Noi considerăm că aceasta arată că este posibil ca, peste divergenţele asupra diferitelor probleme generale, atunci când păşim pe terenul faptelor concrete, legate de viaţa însăşi, aceasta ne impune să acţionăm unit şi să lăsăm la o parte problemele asupra cărora sunt deosebiri de păreri.

Biroul Politic, analizând scrisoarea, consideră că într-adevăr este necesar să se depună toate eforturile pentru a se găsi căile cele mai bune pentru întărirea unităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti şi că nu trebuie să se întreprindă nici un fel de acţiuni care pot să adauge noi elemente care să dăuneze unităţii. Sunt totuşi anumite semne, fapte care demonstrează dorinţa partide lor comuniste şi muncitoreşti de a depăşi etapa aceasta grea şi a păşi la întărirea unităţii. De aceea, noi considerăm că nu trebuie să se facă nimic care să strice ceea ce s-a făcut pe această cale; chiar atât puţin cât s-a făcut în această direcţie. De aceea, Biroul Politic al partidului nostru consideră că consfătuirea de la 1 martie, indiferent de denumirea ei, nu va fi o contribuţie la întărirea unităţii, ci ea va duce la adâncirea divergenţelor, va aduce daune mişcării comuniste şi muncitoreşti, şi, după părerea noastră, ea va dăuna însuşi prestigiului P.C.U.S. Aşa cum a subliniat ieri tovarăşul Bodnăraş, noi considerăm că acest lucru nu este în folosul mişcării noastre comuniste, tocmai ţinând seama de ceea ce reprezintă P.C.U.S. şi de necesitatea ca prin acţiunile sale să întărească nu numai prestigiul propriu, dar în general unitatea întregii mişcări comuniste şi muncitoreşti în faţa popoarelor care privesc şi spre P.C.U.S. şi spre comuniştii din alte ţări asupra felului cum îşi rezolvă divergenţele dintre ei.

Tov. Emil Bodnăraş: Şi în faţa frontului imperialist.

Tov. Nicolae Ceauşescu: În scrisoarea din 4 ianuarie noi am expus pe larg considerentele asupra acestor probleme şi această scrisoare îşi păstrează în continuare întreaga valabilitate. Considerăm - aşa cum am arătat în această scrisoare - că o abordare nouă a problemei, o măsură pentru lichidarea divergenţelor, pentru întărirea unităţii este renunţarea la această consfătuire, indiferent sub ce denumire ar fi ea. Nu este vorba să se amâne această consfătuire. Tot ce este legat de această consfătuire, legat de scrisoarea din iulie, trebuie dat la o parte, lichidat cu desăvârşire şi pornit, chiar cu paşi mici, pe calea discuţiilor pentru a se ajunge la înţelegere pentru a convoca asemenea consfătuiri. Cât timp această consfătuire este legată de comisia celor 26 de partide, convocată în iulie, chiar dacă i se schimbă denumirea, ea nu va constitui nici o bază spre a se păşi pe calea lichidării divergenţelor. De aceea, noi ne exprimăm cu toată hotărârea părerea că trebuie într-adevăr de abordat într-un fel nou problema şi să se renunţe la această consfătuire. Aceasta va duce, într-adevăr, la creşterea autorităţii şi prestigiului P.C.U.S. şi al mişcării comuniste şi muncitoreşti. Trebuie să spun, tovarăşi, că chiar dacă - aşa cum se spunea ieri - s-a pierdut momentul potrivit în noiembrie, niciodată nu este prea târziu să se facă lucruri bune. Chiar în ultimul minut trebuie făcut ceea ce este în folosul unităţii. Noi considerăm că însăşi condiţiile actuale sunt prielnice şi, poate chiar mai prielnice. Vedeţi totuşi, participarea la a 47-a aniversare a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, lucru care n-a scăpat neobservat pentru toată lumea, a fost apreciat şi a reprezentat o manifestare a solidarităţii; vizita tovarăşului Kosâghin în ţările socialiste din Asia; Consfătuirea de la Varşovia; uite câteva manifestări de solidaritate şi care fac ca toată lumea să aştepte paşii necesari de a se renunţa la astfel de acţiuni, cum este această consfătuire, rămăşiţă a trecutului şi care atârnă ca o ghiulea de picioare şi ne trage înapoi, în loc să ne lase să mergem înainte. Deci, faţă de aceste acţiuni, care reprezintă manifestări de solidaritate, această consfătuire apare ca ceva în contra timp, ceva anacronic.

Profitând de faptul că conducerea P.C.U.S. a spus că doreşte să se sfătuiască cu conducerea partidului nostru, ne exprimăm părerea aşa cum privim noi lucrurile.

Trebuie să vă spunem, tovarăşi, că noi am analizat problema foarte serios şi până la această scrisoare - după ce la Varşovia a fost pusă de tovarăşul Gomulka -, iar aseară şi astăzi am analizat scrisoarea dv. şi am ajuns la aceeaşi concluzie, că singurul răspuns care poate să corespundă condiţiilor şi momentului actual şi care izvorăşte din convingerea noastră, este că renunţarea la această consfătuire ar fi un act de mare înţelepciune, o contribuţie însemnată, va constitui într-adevăr un pas spre lichidarea divergenţelor şi întărirea unităţii. Renunţarea la această consfătuire va crea condiţii ca să începem munca pentru a pregăti cu adevărat o consfătuire a partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Tov. E. Bodnăraş: Eu mai adaug că renunţarea la această consfătuire va consolida rezultatele - aşa puţine cum sunt, dar sunt - care au fost obţinute prin manifestările prilejuite de aniversarea Marelui Octombrie, exprimarea solidarităţii noastre la Varşovia şi rezultatele obişnuite prin călătoria tovarăşului Kosâghin în Asia. Noi vrem să declarăm că nu vom participa la această consfătuire la 1 martie, dacă se va ţine.

Tov. L.N. Tolkunov: Voi transmite Prezidiului Comitetului nostru Central părerea dv.

Vreau să subliniez că aceasta va fi nu o consfătuire, ci o consultare colectivă.

Vă rugăm un singur lucru. Suntem departe de gândul de a impune punctul nostru de vedere tovarăşilor români, însă suntem ferm convinşi că noi nu venim în contradicţie cu dv. atunci când vorbim despre tendinţa noastră comună de a pregăti consfătuirea partidelor comuniste şi muncitoreşti, şi noi sperăm că tovarăşii români nu vor lua poziţie în presă împotriva consultărilor de la Moscova.

Despre toate celelalte voi raporta chiar astăzi Prezidiului Comitetului Central. Dacă voi primi indicaţii din partea Prezidiului, vi le voi raporta.

Tov. Nicolae Ceauşescu: În legătură cu întâlnirea dintre tov. Gh. Gheorghiu-Dej şi tov. Brejnev. Dv. cunoaşteţi, noi suntem în preajma alegerilor; mai avem 10 zile până la alegeri şi credem că problema aceasta este bine s-o discutăm după alegeri.

În încheiere, v-am ruga să transmiteţi multe salutări tovarăşului Brejnev din partea tovarăşului Gheorghiu-Dej şi membrilor Prezidiului C.C. al P.C.U.S. din partea membrilor Biroului nostru Politic.

Tov. L.N. Tolkunov: Mulţumesc, le voi transmite cu mare plăcere.

Tov. I.K. Jegalin: În legătură cu informarea despre care a vorbit ieri tovarăşul Tolkunov, avem o informaţie amănunţită cu privire la vizita tovarăşului Kosâghin în Asia. Am primit această informare şi mi s-a spus s-o transmit tovarăşului Gheorghiu-Dej. Toate problemele cuprinse în această informare au fost expuse aproape în întregime, bineînţeles pe scurt, de către tov. Tolkunov. Aceasta este o informare amănunţită. Sunt aceleaşi probleme pe care le-a spus tov. Tolkunov, dar mai amănunţit. Am primit această informare astăzi şi se află în lucru. Dacă consideraţi necesar permiteţi-mi ca astăzi sau mâine să vă informez.

Tov. Nicolae Ceauşescu: O aveţi scrisă?

Tov. I.K. Jegalin: Nu. Va fi o informare verbală.

Tov. N. Ceauşescu: Noi avem o situaţie că trebuie să plecăm în campania electorală.

Tov. I.K. Jegalin: Problemele în legătură cu Vietnamul, cu discuţia avută de. tov. Kosâghin cu tov. Mao Tze-dun au fost expuse, numai că este mai amănunţită.

Tov. L.N. Tolkunov: După cât ştiu, această informare depăşeşte cu mult ceea ce v-am spus eu ieri, este mult mai amănunţită. Fără discuţie că ea va prezenta un mare interes.

Tov. I.K. Jegalin: Această informare va dura vreo oră şi jumătate.

Tov. Emil Bodnăraş: Să găsim două ore.

Aproape toţi tovarăşii noştri sunt plecaţi. Noi am mai rămas şi trebuie să plecăm şi noi în campania electorală.

Tov. L.N. Tolkunov: Întrucât dv. plecaţi, în încheiere vreau să vă transmit o asemenea părere a Prezidiului Comitetului nostru Central. Noi niciodată nu ne-am pronunţat în presă împotriva poziţiilor P.M.R. În ultimul timp, Comitetul nostru Central a manifestat o înţelegere deplină faţă de politica şi poziţia P.M.R. Noi credem şi considerăm că C.C. al P.M.R. va manifesta înţelegerea corespunzătoare faţă de schimbarea caracterului consfătuirii, faţă de consultările care vor avea loc la Moscova şi la rândul său nu va da posibilitate într-o formă sau alta să se pronunţe în presă împotriva acestui pas a o serie de partide.

Faţă de o asemenea poziţie a P.M.R. noi am manifesta o înţelegere deplină şi am aprecia-o ca o comportare tovărăşească, sinceră, ca o poziţie îndreptată spre întărirea întregii mişcări comuniste mondiale.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Poate devine inoperantă această problemă.

Tov. L.N. Tolkuov: Să mai aşteptăm. Pentru orice eventualitate v-am spus.

Tov. N. Ceauşescu: Se poate să ajungem acolo încât să nu avem despre ce vorbi.

Tov. L.N. Tolkunov: Se poate.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Să spuneţi că la Moscova ninge şi nu se poate veni!

Tov. Emil Bodnăraş: Noi nu ştim ce este la Moscova, ce se face la Moscova. Noi ştim că aţi venit să ne consultăm şi dacă aţi venit să ne consultăm, înseamnă că până acum nu s-a hotărât nimic.

Tov. L.N. Tolkunov: Că se vor aduna la 1 martie, lucrul acesta a fost hotărât cu partidele care şi-au dat acordul. Astăzi voi raporta imediat acasă.

Tov. N. Ceauşescu: Noi vom fi obligaţi să informăm partidul nostru asupra acestei probleme. Partidul cunoaşte poziţia noastră faţă de consfătuire şi ne va întreba care este situaţia. Aşa că noi suntem obligaţi să informăm partidul asupra acestei probleme. La noi aceasta este o practică şi a informa partidul considerăm o obligaţie a conducerii partidului nostru. Aşa că această problemă în orice caz nu poate rămâne numai între conducerea partidului.

Tov. L.N. Tolkunov: A fost vorba numai de presă.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Totuşi oamenii citesc ziare străine. La noi vine "Pravda" şi tot o să citească. "Pravda" nu va publica nimic despre această consfătuire?

Tov. L.N. Tolkunov: În afară de comunicat, nu va publica nimic. Despre consultări nu se va scrie nimic. Vă rugăm să luaţi în considerare acest lucru.

Tov. Nicolae Ceauşescu: Totuşi, poate devine inoperantă această propunere.

Discuţiile s-au terminat la ora 11,40.

- ANIC, fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 15/1965, f.4-21. 30-40

53. **1965 februarie 23-26.** Notă cu privire la discuţiile purtate de L.N. Tolkunov cu prilejul vizitei la Bucureşti.

Unele discuţii purtate cu prilejul vizitei lui L.N. Tolkunov la Bucureşti (23-26 februarie 1965)

După terminarea discuţiilor avute la C.C. al P.M.R., tov. Tolkunov şi Karpeşcenko au mai rămas în Bucureşti încă două zile, timp în care au avut diverse discuţii ocazionale cu tovarăşii care i-au însoţit.

Redăm mai jos, în esenţă, discuţiile purtate.

La masa din seara zilei de 23 februarie au participat Tolkunov, Karpeşcenko, G. Vass şi Gh. Roşu, Aducând în discuţie problema consfătuirii din 1 martie, Tolkunov a afirmat că dacă Biroul Politic al C.C. al P.M.R. manifestă interes faţă de participarea la această "consultare", indiferent sub ce formă sau nivel de reprezentare, atunci el ar putea să prezinte copiile materialelor trimise partidelor care şi-au dat acordul să participe la întâlnirea de la 1 martie, pentru a lua cunoştinţă de ele (proiectul unui comunicat care va fi dat publicităţii şi proiectul unui apel cu caracter intern, care va fi adresat tuturor partidelor, pentru a continua pregătirile în vederea consfătuirii partidelor comuniste şi muncitoreşti). Tov. G. Vass a observat că, după cât se vede, lucrurile au şi fost hotărâte până în cele mai mici amănunte; dar ar fi mai bine dacă nu s-ar întruni consfătuirea, iar aceste materiale să rămână doar proiecte. (Tolkunov nu a prezentat totuşi copiile acestor materiale)

Referitor la atitudinea U.C.I. faţă de consfătuirea de la 1 martie, Tolkunov a spus că tovarăşii iugoslavi manifestă înţelegere faţă de poziţia P.C.U.S. în această problemă. În ceea ce priveşte consfătuirea tuturor partidelor comuniste şi muncitoreşti, deşi la început aveau unele îndoieli, ei şi-au exprimat dorinţa de a participa la o asemenea consfătuire. Referindu-se la relaţiile dintre U.R.S.S. şi Iugoslavia, Tolkunov a spus: Noi suntem pur şi simplu mulţumiţi de felul în care a fost rezolvată această problemă.

Atât cu acest prilej, cât şi în cadrul altor discuţii tov. Tolkunov a vorbit pe larg despre Hruşciov, căutând să limiteze greşelile lui doar la politica internă a U.R.S.S.: în problemele conducerii economice Hruşciov nu era competent, ignora părerile specialiştilor; în agricultură pretindea că posedă o baghetă magică cu ajutorul căreia poate rezolva problemele atât de

complicate ale acesteia; în relațiile dintre republicile unionale manifesta grosolănie, neînțelegând cea mai delicată problemă din învățătura marxist-leninistă - problema națională etc.

În general, spunea Tolkunov, nu este vorba numai de anumite exagerări, ci de întregul stil de conducere al lui Hrușciov, care era un stil vicios.

Tov. Ghizela Vass l-a aprobat, spunând: Într-adevăr, acest stil vicios de conducere s-a văzut atât pe plan intern, cât și pe plan extern, în domeniul relațiilor între statele socialiste și partidele comuniste.

Tolkunov a ținut însă să precizeze că consecințele negative ale activității lui Hrușciov sunt mai reduse în domeniul politicii externe, unde problemele principale ar fi fost totuși hotărâte de Prezidiul C.C. al P.C.U.S. În problema coexistenței pașnice, a luptei pentru pace, deși a făcut foarte mult pentru popularizarea acestor idei, Hrușciov cădea uneori pe panta unui oarecare pacifism; el ignora rolul maselor populare, punea pe primul plan pe liderii marilor puteri, manifesta subiectivism. Tocmai aceasta a creat dificultăți noii conduceri sovietice care trebuia să reafirme pozițiile principiale anterioare și să arate că ele nu depind de un singur om.

În ceea ce privește relațiile cu România, după spusele lui Tolkunov, Hrușciov ar fi intenționat de câteva ori să se pronunțe în public împotriva poziției P.M.R., însă de fiecare dată membrii Prezidiului l-ar fi oprit.

Referindu-se la comportarea lui Hrușciov în timpul vizitei R.P.R. [din iunie 1962], Tolkunov a spus că greșeala lui consta în faptul că nu știa să deosebească auditoriul în fața căruia vorbea. El credea că poate discuta cu conducătorii unei țări ca și cu secretarii unei regiuni de partid din U.R.S.S. După câte știe el, membrii Prezidiului nu ar fi cunoscut datele prezentate de Hrușciov în timpul vizitei în R.P.R. în legătură cu tăierea porcilor și cultivarea porumbului; tovarășul Andropov chiar i-ar fi atras atenția că acestea nu corespund realității.

Tov. Ghizela Vass i-a arătat că principalul în cele spuse atunci de Hrușciov au fost nu chestiunile concrete privind porcii sau semănatul porumbului, ci faptul că el a venit în țara noastră în fruntea unei delegații de partid și guvernamentale și prin întreaga lui comportare a căutat să înjosească partidul și poporul nostru. El era pornit împotriva românilor și ar fi găsit oricum de ce să se agațe. Conducerea partidului nostru, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej personal nu au admis însă asemenea ieșiri. La acele discuții tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej s-a ridicat și cu demnitate i-a spus lui Hrușciov: Noi nu suntem de acord cu acest mod de a pune problemele. Pentru această poziție fermă, pentru faptul că conducerea noastră nu s-a lăsat intimidată și nu a dus agricultura și economia țării pe calea recomandată de Hrușciov, întregul nostru partid și popor este astăzi recunoscător conducerii partidului, tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej. Pentru aceasta însă noi am fost etichetați ca antisovietici.

La remarca lui Tolkunov, că tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a procedat just, tov. G. Vass a amintit că atunci nimeni din delegație [sovietică] nu și-a exprimat nici cel mai mic dezacord față de cele spuse de Hrușciov, toți membrii delegației au fost unitari Așa că, după cât se pare, nu numai Hrușciov a fost vinovat. Nu i se pot atribui numai lui toate greșelile care s-au făcut atât pe plan intern cât și pe plan extern.

Referindu-se la proiectata întâlnire a primilor secretari ai C.C. al P.M.R și P.C.U.S., tov. Tolkunov a spus că ea este necesară și după părerea sa, poate duce la lămurirea și înlăturarea tuturor problemelor asupra cărora au existat păreri diferite.

La masa din seara zilei de 25 februarie au participat tovarășii Tolkunov, Karpeșcenko, G. Vass și Gh. Roșu. Dorind să vadă în ce măsură Tolkunov cunoaște convorbirea tov. Bodnăraș cu tov. Jegalin din ziua precedentă, când acesta a prezentat informarea oficială din partea conducerii P.C.U.S. asupra rezultatelor vizitei lui A. Kosâghin în țările socialiste din Asia, tov. G. Vass a spus: În discuția de ieri cu tov. Jegalin, tov. Bodnăraș a relevat faptul că inițiativa vizitei la Phenian a delegației conduse de tov. Kosâghin a venit din partea tovarășilor coreeni; acest fapt are o importanță care nu trebuie trecută cu vederea. De asemenea, din informarea Prezidiului C.C. al P.C.U.S. a reieșit că chinezii erau dispuși să semneze o declarație comună cu U.R.S.S. în sprijinul poporului vietnamez, dacă se renunța la întâlnirea din 1 martie; aceasta; ar fi reprezentat o puternică lovitură dată imperialiștilor, un pas concret spre restabilirea unității țărilor socialiste.

Tov. Tolkunov a spus că această poziție a P.C. Chinez nu este o poziție principială, că P.C.U.S. nu este de acord ca interesele poporului vietnamez să constituie obiectul unor târguieli, ca adoptarea unei declarații comune sovieto-chineză de solidaritate cu poporul vietnamez să fie condiționată de renunțarea la întâlnirea din 1 martie.

Tov. G. Vass a accentuat din nou că adoptarea unei asemenea declarații comune ar fi avut o mare importanță politică, constituind un motiv în plus pentru a se renunța la consfătuirea din 1 martie. Aceasta ar fi contribuit de asemenea la creșterea prestigiului P.C.U.S. în fața tuturor celorlalte partide.

Tov. Tolkunov, oarecum iritat, pe un ton care vroia să pară impunător, a spus: Prestigiul P.C.U.S., al U.R.S.S. este uriaș, partidul nostru este un partid mare, țara noastră este o mare putere, iar prestigiul de care se bucură nu a scăzut nicidecum în urma evenimentelor din ultimul timp.

Tov. G. Vass i-a replicat că nu se poate spune în ce măsură a scăzut prestigiul P.C.U.S., dar trebuie avut în vedere că prestigiul unui partid nu este ceva veșnic, că diferitele lui acțiuni pot duce la creșterea sau scăderea acestui prestigiu. Dacă P.C.U.S. ar fi renunțat la consfătuirea din 1 martie, prestigiul său ar fi avut fără îndoială de câștigat.

La întrebarea tov. Tolkunov, de ce leagă tovarășii chinezi probleme de partid de probleme pe linie de stat, tov. G. Vass a spus că P.C.U.S. a fost primul care a extins divergențele pe linie de partid asupra relațiilor pe linie de stat. În legătură cu aceasta a amintit că în 1961 [1960?], în cadrul unei discuții la care a participat și Karpeșcenko, Andropov i-a spus tov. G. Vass că P.C.U.S. va lua unele măsuri în ce privește specialiștii sovietici din China, ceea ce va duce la schimbarea poziției P.C. Chinez.

Tov. Tolkunov a susținut că întâlnirea de la 1 martie trebuie ținută, pentru ca chinezii să înțeleagă că nu se va accepta ultimatumul pe care ei îl pun celorlalte partide. Nu trebuie manifestată bunăvoință față de chinezi din moment ce aceștia continuă să ponegrească P.C.U.S., să ceară renunțarea la linia Congreselor al XX-lea, al XXII-lea ale P.C.U.S., la Programul partidului. P.C.U.S. nu a cerut niciodată, nici chiar în focul polemicii, ca P.C. Chinez să renunțe la linia Congresului al VIII-lea.

Tov. G. Vass a spus că se cunoaște foarte bine ce a scris presa sovietică la adresa P.C. Chinez; etichetarea conducătorilor P.C. Chinez drept neotroțkiști înseamnă poate mai mult decât cererea de a se renunța la hotărârile unui congres al partidului.

Tov. Tolkunov a răspuns că personal consideră că nu s-a procedat just când în articole din presă conducătorii chinezi au fost apreciați ca neotroțkiști.

Tov. G. Vass i-a arătat că aceste aprecieri sunt cuprinse în documente sovietice oficiale, cum este, spre ex., raportul tov. Suslov la plenara din februarie 1964 a C.C. al P.C.U.S.

Recunoscând că lucrul acesta este adevărat, tov. Tolkunov a spus: și raportul acesta își are istoria sa. Între ceea ce s-a citit la plenară și ceea ce s-a publicat, este o deosebire colosală. Nepublicarea imediat după plenară a raportului a dat posibilitate ca acesta să fie refăcut, la cererea lui Hrușciov, care, considerând că raportul denotă liberalism, a cerut ca aprecierile la adresa P.C. Chinez să fie mai dure, ceea ce s-a și făcut. Poate ar fi fost mai bine dacă raportul ar fi apărut în presă imediat după plenară și. nu s-ar fi amânat publicarea lui, la rugămintea C.C. al P.M.R. - a spus Tolkunov.

Revenind la problema consfătuirii din 1 martie, el a adăugat că nu se putea renunța la consfătuire, deoarece erau angajate și alte partide, că nu numai P.C.U.S. hotărăște în această problemă.

În legătură cu aceasta, tov. G. Vass a apreciat că era suficient ca P.C.U.S. să fi renunțat la consfătuire și atunci celelalte partide, poate cu excepția câtorva, i-ar fi fost recunoscătoare pentru acest pas pe care, de altfel, îl așteptau. Reprezentanții unor partide comuniste din țările capitaliste și-au exprimat nu o dată această dorință, subliniind că, din anumite motive, ele nu pot să spună deschis acest lucru.

Tolkunov și-a exprimat convingerea că "consultarea" de la 1 martie va trece neobservată, împotriva ei doar tovarășii chinezi vor trage câteva salve, însă după o lună-două totul se va liniști și nimeni nu-și va aminti de ea. Sincer vorbind, a continuat el, dacă tovarășii chinezi ar fi adoptat o altă poziție față de consfătuire și nu s-ar fi pronunțat pentru amânarea ei pe o perioadă atât de îndepărtată, situația "consultării" de la 1 martie ar fi fost poate alta. Tovarășii chinezi se agață însă de ea pentru a începe o nouă rundă a polemicii. P.C.U.S. nu va răspunde însă la articolele polemice ale P.C. Chinez. El a afirmat că în ultimul timp "Pravda" nu mai publică materiale cu caracter polemic, nici chiar sub forma expunerii poziției principiale a P.C.U.S., în problemele disputate; P.C.U.S. dispune de atâtea alte reviste și organe de specialitate în care pot fi tratate problemele respective. În felul acesta P.C.U.S. manifestă bunăvoință pentru a îmbunătăți relațiile cu P.C. Chinez; dar este necesar ca celelalte partide, care au posibilitate, să influențeze asupra P.C. Chinez pentru ca și acesta să dea dovadă de bunăvoință.

În același timp, Tolkunov a declarat că P.C.U.S. este nevoit totuși să ia poziție în apărarea liniei generale a mișcării comuniste, a liniei Congreselor XX și XXII, întrucât Mao Tze-dun a declarat din nou că P.C. Chinez va continua să atace linia P.C.U.S. Situația este dificilă; membrii de partid nu cunosc toate aceste fapte și nu se știe ce ar spune dacă conducerea noastră nu s-ar ridica în apărarea liniei și Programului P.C.U.S.

Tov. G. Vass i-a spus că, desigur, este greu pentru P.C.U.S., după ce poporul sovietic a fost atât de mult înveninat împotriva Chinei.

La afirmația tov. Karpeșcenko, că poporul sovietic iubește poporul chinez, chiar foarte mult, tov. G. Vass a răspuns că, dacă poporul sovietic mai păstrează încă față de poporul chinez asemenea sentimente înseamnă că aveți un popor foarte bun.

Vorbind despre Hrușciov, Tolkunov a încercat să-i atribuie întreaga vină pentru polemica ascuțită cu P.C. Chinez și P.M. din Albania, afirmând, între altele, că în afară de Congresul al XXII-lea, la nici unul din congresele sale P.C.U.S. nu a criticat vreun alt partid frățesc.

Legat de aceasta, Tolkunov a relatat că în raportul inițial la Congresul al XXII-lea, la care a lucrat și el, și care fusese aprobat de Prezidiu, nu era nimic despre Albania, deși Adjubei (care fusese trimis de Hrușciov în comisie) propusese să se includă această chestiune. Hrușciov, care a venit de la Gagra chiar în ajunul Congresului, a introdus cu de la sine putere pasajele referitoare la Albania și a silit și pe alții (spre ex. pe tov. Brejnev, care a luat cuvântul la discuții printre primii) să ia poziție împotriva Albaniei, pentru a demonstra că există unitate în cadrul Prezidiului în această problemă. Măsurile luate față de Albania s-au datorat tot lui Hrușciov. Cine a crezut oare că Albania, o țară atât de mică, a rupt relațiile cu Uniunea Sovietică? Este pur și simplu ridicolă o asemenea afirmație - a spus Tolkunov.

La remarca tov. G. Vass că s-au exercitat presiuni și asupra altor partide pentru ca problemele divergente să fie pe larg dezbătute la congresele lor - P.M.S.U., P.C. din Cehoslovacia, P.S.U.G., tov. Tolkunov a afirmat că se observă anumite nuanțe în cuvântările celorlalți membri ai Prezidiului ținute la aceste congrese (Brejnev, Suslov, Kuusinen) față de felul cum punea Hrușciov problemele polemice. Tolkunov a arătat că un anumit rol în

temperarea polemicii l-ar fi avut unii activiști, printre care este și el, care l-a "avertizat" pe tov. Kuusinen să nu-i califice pe chinezi drept agresori în conflictul cu India; de asemenea, Troianovski, consilier al lui Hrușciov, care este folosit și în prezent de Kosâghin, ar fi temperat multe din cuvântările lui Hrușciov.

Tov. G. Vass i-a replicat că problema constă nu într-o nuanță sau alta în cadrul polemicii, ci în faptul că la congresele P.M.S.U., P.C. din Cehoslovacia, P.S.U.G., delegații P.C.U.S, polemizând cu P.C. Chinez și P.M. din Albania, au căutat să-i determine și pe reprezentanții altor partide să ia poziție împotriva acestora. Spre ex., la Congresul. P.M.S.U., tov. Ponomariov, secretar al C.C. al P.C.U.S., a încercat să influențeze delegația P.M.R. pentru a lua poziție împotriva P.M. din Albania, spunând: Vă cunoșteam ca tovarăși buni. Nu știu ce s-a întâmplat cu voi de-i mângâiați pe cap pe albanezi.

Evitând să răspundă, Tolkonov a afirmat că noi nu cunoaștem toate amănuntele în legătură cu stilul de conducere al lui Hrușciov. În această ordine de idei, el s-a referit la greșelile săvârșite de Hrușciov în problema crizei din Marea Caraibelor. Când catastrofa devenise iminentă, s-a întrunit Prezidiul, s-a unit tot colectivul, s-a simțit forța și înțelepciunea acestuia; Hrușciov stătea atunci la ședința Prezidiului ca un câine plouat. Ulterior, însuși Hrușciov a considerat măsura inițială de a trimite rachete în Cuba drept o aventură, învinuindu-i însă pe militari că nu l-au informat corect referitor la posibilitățile de transportare neobservată a rachetelor. Tov. Tolkunov spunea că comandantul rachetelor din Cuba i-a relatat că deoarece era imposibil de luat legătura telegrafică cu Moscova, dacă Cuba ar fi fost atacată ar fi lansat din proprie inițiativă rachetele împotriva S.U.A. Fidel Castro și ceilalți conducători cubanezi se aflau în adăpostul comandantului sovietic. Dacă S.U.A. ar fi lansat lovitura, ar fi fost puse în funcțiune rachetele sovietice. America ar fi fost distrusă, Cuba ștearsă de pe suprafața globului, iar vina am fi purtat-o desigur, noi - a încheiat tov. Tolkunov.

Tov. Ghizela Vass a remarcat că într-o perioadă relativ scurtă - din aprilie până în octombrie 1964 - aprecierile conducerii P.C.U.S. la adresa lui Hrușciov au cunoscut schimbări foarte mari. Este o mare diferență între ceea ce s-a spus la a 70-a aniversare a lui Hrușciov și ceea ce s-a vorbit la plenara din octombrie a C.C. al. P.C.U. S. la adresa lui.

Tov. Tolkunov a spus că încă mai de mult, din timpul crizei în Marea Caraibilor, în cadrul Prezidiului se ajunsese la concluzia că Hrușciov trebuie înlocuit; el însuși făcuse de altfel aluzie la faptul că se va retrage. Între timp însă albanezii și chinezii au atacat P.C.U.S., pe Hrușciov personal, învinuindu-l de trădare a intereselor socialismului, așa că problema schimbării lui Hrușciov a fost amânată. Festivitățile din aprilie s-au organizat cu gândul că ele vor însemna în același timp o festivitate de rămas bun pentru Hrușciov ca om politic, crezându-se că el își va da demisia. În realitate însă acest lucru nu s-a întâmplat și, după cum se știe, a fost nevoie să fie înlăturat.

La masa de prânz din ziua de 26 februarie, înainte de plecarea la aeroport, la început au participat Tolkunov, Jegalin, G. Vass și Roșu Gh.

În cursul întregii dimineți, Tolkunov și Karpeșcenko au fost la ambasadă. La masă, în cadrul discuțiilor, Tolkunov a fost mai calm, a vorbit pe un ton mai prietenos. Adresându-se tov. G. Vass, Tolkunov a rugat ca tovarășii Ceaușescu și Bodnăraș să fie informați că el a transmis totul acasă, inclusiv părerea sa personală care constă în aceea că împărtășește părerea tovarășilor români. În glumă, el a spus că, în general, data de 1 martie este o dată nu prea fericit aleasă: la 1 martie 1881 a fost ucis împăratul Alexandru I.

În timp ce Tolkunov a ieșit pentru câteva minute, tov. Jegalin a spus, la rândul său, că a transmis totul la Moscova, imediat telefonic, iar apoi și în scris.

Tov. G. Vass a făcut remarca că tovarăşul Bodnăraş, în discuţia cu tov. Jegalin, a subliniat unele momente care merită atenţie, dar a observat că nici tov. Jegalin şi nici tov. Hitrov nu au notat nimic în tot timpul discuţiei.

Jegalin a repetat că a transmis exact totul la telefon tovarăşului Andropov şi a adăugat că şi-a spus şi părerea personală, în sensul că susţine părerea tovarăşilor români. La întrebarea tov. Andropov, ce înseamnă aceasta, Jegalin i-ar fi răspuns că este membru al C.C. şi are dreptul să-şi spună şi el părerea.

Văzând că tov. G. Vas manifestă faţă de aceste afirmaţii o oarecare rezervă şi îndoială, tov. Jegalin a întărit cele spuse anterior, jurându-se pe Dumnezeu.

Revenind la masă, tov. Tolkunov a spus că, în orice caz, la întâlnirea din 1 martie el se consideră reprezentantul partidului nostru.

Tov. G. Vass i-a precizat că noi nu participăm şi nici nu dăm nimănui mandat să ne reprezinte.

Tolkulnov a insistat, spunând că noi vom fi prezenţi prin opinia noastră, pe care el o va prezenta.

Tolkunov a rugat în continuare să se transmită tovarăşilor Ceauşescu şi Bodnăraş că P.C.U.S. nu poartă nici o supărare P.M.R. pentru că nu-şi trimite reprezentanţii la Moscova. P.C.U.S. ştia că P.M.R. nu va participa şi de aceea a fost trimis el la Bucureşti. P.C.U.S. nu vede nimic rău în faptul că P.M.R. nu participă la întâlnirea din 1 martie.

Tov. G. Vass a arătat că P.C.U.S. nici nu are motive să fie supărat, deoarece P.M.R. i-a trimis din timp o scrisoare în care a expus pe larg punctul său de vedere faţă de consfătuirea din 1 martie. Din cele spuse de Tolkunov a reieşit că şi P.C.U.S. este împotriva acestei consfătuiri, însă o ţine numai pentru că n-a reuşit să iasă din încurcătură. (Tolkunov a dat aprobativ din cap). Era mai bine - a continuat tov. G. Vass - dacă P.C.U.S. se consulta din timp şi cu P.M.R. şi poate împreună s-ar fi reuşit să se găsească o ieşire. Dv. aţi venit însă când tacâmurile erau deja pregătite pe masă, când oaspeţii începuseră să sosească la Moscova, aşa că întrebarea dacă P.M.R. este de acord cu participarea la consfătuire nu-şi mai avea rostul.

În cadrul discuţiei, tov. G. Vass s-a referit la poziţia delegaţiilor sovietice în organizaţiile democratice internaţionale, arătând că la ultimele întâlniri ale acestor organizaţii, indiferent de problemele pe care ele le discută, se insistă pretutindeni asupra aprecierii Tratatului de la Moscova privind interzicerea experienţelor nucleare în trei medii, deşi se cunoaşte care va fi reacţia tovarăşilor chinezi. Rezultatul este că în loc să se discute problemele importante ale acestor organizaţii, se ajunge la scandal. Ar fi totuşi mai util să se caute acele probleme în care poziţiile celor două părţi se apropie.

Tov. Tolkunov a spus că conducerea P.C.U.S. a dat indicaţii ca în aceste organizaţii să nu se mai ridice probleme care se află în dispută, să se urmărească adoptarea de măsuri cu care toţi sunt de acord. Această problemă a fost ridicată şi de tov. Kosâghin în cadrul discuţiilor la Pekin. În ceea ce priveşte experienţa atomică chineză, li s-a spus tovarăşilor chinezi că partea sovietică o priveşte ca atare şi nu se va pronunţa împotriva ei.

Amintindu-şi de activitatea sa la redacţia ziarului "Pentru pace trainică", Tolkunov a afirmat că cei de la redacţie cel puţin editau un ziar, însă cei de la Biroul Informativ nu făceau nimic. Nici astăzi nu ştie cu se ocupau o serie de tovarăşi de la cancelaria Biroului Informativ, care toată ziua trândăveau, beau spirt şi îşi imaginau că conduc mişcarea comunistă mondială. Datorită acestui lucru, mulţi dintre ei s-au nenorocit. (spre exemplu Zavoljski).

Tov. G. Vass i-a arătat tov. Tolkunov cu ce se ocupau în realitate cei de la Biroul Informativ: Puhlov[266], Kirsanov şi alţii urmăreau presa de partid şi ţineau evidenţa, pe fişe şi rubrici, a articolelor scrise de conducători ai diferitelor partide împotriva "titoiştilor". Despre conducătorii de partid care publicau mai puţine materiale de acest gen, ei făceau informări în care aceştia erau etichetaţi ca "antisovietici".

Se pare – a continuat tov. G. Vass - că acum, în cadrul campaniei antichineze, experienţa acestora a fost preluată de colectivele din Secţiile Externe ale C.C. al P.C.U.S. care de astă dată ţineau evidenţa articolelor antichineze publicate de alte partide. Probabil că au fost folosiţi alţi activişti, deoarece cei din trecut, care s-au ars odată, ar fi refuzat să mai lucreze la o asemenea contabilitate.

Tolkunov a replicat, cu timiditate, că în ceea ce priveşte Secţia lor, aceasta nu corespunde realităţii.

Pentru a ilustra cu ce se ocupau cei de la cancelaria Biroului Informativ, tov. G. Vass i-a relatat lui Tolkunov următoarele: Când a fost executat şeful Secţiei Relaţiilor Externe a C.C. al P.C. din Cehoslovacia, Puhlov a chemat-o pe tov. G. Vass şi a întrebat-o ce concluzii a tras în urma activităţii de spionaj desfăşurată la Secţia Relaţiilor Externe a C.C. al P.C. din Cehoslovacia. El s-a interesat cine sunt lucrătorii din Secţia Relaţiilor Externe a C.C. al P.M.R. Tov. G. Vass a răspuns că Secţia nu are nimic comun cu activitatea de spionaj, că în Secţie lucrează tovarăşi care au stat în închisoare pentru convingerile lor comuniste. Puhlov a sărit în sus şi a spus că aceasta este marea nenorocire a românilor - au prea multă încredere în cei care au stat în închisori. Cu toate explicaţiile date, Puhlov a continuat să manifeste neîncredere faţă de colectivul Secţiei Relaţiilor Externe a C.C. al P.M.R. În această situaţie, fiind suspectată de spionaj, tov. G. Vass s-a adresat tov. Gh. Gheorghiu-Dej, şi expunându-i cele întâmplate cu Puhlov, a rugat să fie eliberată din munca pe care o avea. Tov. Gheorghiu a râs, spunându-i că cele ridicate de Puhlov constituie o chestiune mult mai serioasă, că aceasta nu se referă în primul rând la dânsa. Abia mai târziu tov. G. Vass a aflat că Ana Pauker venise la tov. Gheorghiu cu aceleaşi insinuări - că se acordă prea mare încredere celor care au stat în închisori, că este prea multă linişte în partid şi conducerea lui, că se subapreciază duşmanul şi agenţii lui.

Tov. Jegalin, care era prezent, dădea aprobativ din cap. La întrebarea tov. G. Vass dacă cunoaşte aceste lucruri, Jegalin a răspuns afirmativ.

La masă au venit apoi şi tovarăşii Karpeşcenko şi Vidraşcu. S-a propus un toast în sănătatea lui Karpeşcenko, care a doua zi împlinea 40 de ani. Tov. G. Vass i-a urat lui Karpeşcenko ca în activitatea sa să depună eforturi în direcţia prieteniei între ţările şi partidele noastre, deşi se ştie că în această problemă cuvântul hotărâtor îl au conducerile respective. El reprezintă doar o mică rotiţă, care însă poate ajuta sau împiedica ca lucrurile să meargă bine. Dorindu-i să muncească numai în direcţia de a ajuta la dezvoltarea relaţiilor noastre, tov. G. Vass s-a spus că va reuşi să facă acest lucru numai dacă va privi partidul nostru ca un partid unit, ca un tot unitar, ca un partid adevărat; să nu caute în partidul nostru prieteni adevăraţi ai Uniunii Sovietice şi mai puţin adevăraţi, să nu caute oameni veritabili şi mai puţin veritabili, deoarece aceasta nu ajută nici conducerii P.C.U.S. şi nici cauzei comune. Întreg partidul nostru, de la conducere până la ultimul membru de partid, toţi sunt prieteni adevăraţi ai U.R.S.S.

Karpeşcenko, care ţinea paharul în mână, l-a pus pe masă şi a întrebat adresându-se tov. G. Vass, dacă are ceva să-i reproşeze. Tov. G. Vass i-a spus că dacă era ceva de reproşat, i s-ar fi spus până acum, nu cu acest prilej solemn. Noi îl considerăm un prieten bun şi de aceea îi şi dăm un sfat bun.

Tolkunov a intervenit, spunând că Karpeşcenko nu este numai o rotiţă, ci o roată adevărată, şi că el a făcut multe lucruri bune pentru relaţiile dintre cele două ţări.

[266] N.N. Puhlov – şef al Cancelariei la Cominform (până în 1952).

Karpeşcenko a spus că această apreciere îl obligă şi mai mult să acţioneze în continuare în spiritul prieteniei între U.R.S.S. şi R.P.R.

La plecare, tov. G. Vass şi-a cerut scuze dacă în discuţii uneori a abordat prea direct problemele. Tov. Tolkunov a mulţumit pentru discuţiile sincere, tovărăşeşti, pe care a avut prilejul să le poarte. Despărţirea a avut loc într-o atmosferă prietenească.

În maşină, în drum spre aeroport, Tolkunov, evident şocat de cele relatate de tov. G. Vass despre cei care au lucrat la Biroul Informativ a revenit la acest subiect arătând că, din câte cunoaşte el, între redacţia ziarului "Pentru pace trainică" şi conducerea P.M.R. ar fi existat relaţii bune. Este drept că cei de la Biroul Informativ îi priveau şi pe ei de sus, însă nimeni nu-i lua în seamă. Este însă uimit de cele auzite acum despre tovarăşii de la Biroul Informativ.

Pentru a-i da un alt exemplu din activitatea celor de la Biroul Informativ, tovarăşa G. Vass i-a mai povestit că în perioada aceea, ocupându-se de munca cu emigranţii iugoslavi, i-a prezentat lui Chişinevschi un material despre emisiunile "anti-titoiste", pentru Biroul Informativ, deoarece el ţinea legătură directă cu tovarăşii de acolo. Pentru a o critica, Puhlov i-a povestit tov. G. Vass că el i-a aruncat în nas lui Chişinevski acel material, deoarece nu ar fi fost întocmit corespunzător din punct de vedere tehnic. Era de neînţeles cum Puhlov, un simplu funcţionar - şeful cancelariei - îşi. permitea să se poarte în felul acesta cu un secretar al .C.C. al P.M.R. şi secretar al Biroului Informativ. Care erau adevăratele cauze ale acestei atitudini, mai exact ar putea să spună însuşi Puhlov.

*

În cadrul unei discuţii, tov. Tolkunov a spus că, probabil, spre sfârşitul anului va avea loc Congresul P.C.U.S., data acestuia urmând să fie definitiv stabilită la plenara următoare a C.C. al P.C.U.S.

Din discuţii a reieşit că în cursul acestui an Secţia Relaţiilor Externe a C.C. al P.C.U.S. are o serie de schimburi de delegaţii cu Secţiile Relaţiilor Externe ale partidelor din ţările socialiste şi miniştrii adjuncţi ai Afacerilor Externe care răspund de relaţiile cu ţările socialiste.

*

Într-o discuţie cu tov. Roşu, tov. Karpeşcenko a spus că în curând se vor trimite materialele aflate în arhivele sovietice, solicitate printr-o scrisoare a tovarăşului Chivu Stoica. El s-a mai interesat, fără nici o legătură cu cele discutate, de efectivul armatei noastre, de biografia academicianului Oţetea; cu un alt prilej el spunea în glumă că Vidraşcu, corespondentul "Pravdei" la Bucureşti, ar scrie o recenzie asupra lucrărilor publicate de el, care s-ar putea intitula "Karpeşcenko despre români". A mai întrebat dacă provinciile istorice ale ţării noastre au fost în acelaşi timp şi unităţi administrative în perioada fascismului şi ce cărţi, tratând îndeosebi probleme din perioada războiului, care au apărut în ultimul timp, ar putea fi recomandate spre a fi traduse în limba rusă.

Karpeşcenko a încercat să afle ce anecdote circulă la noi în legătură cu Hruşciov, povestind el singur câteva: Astfel, spunea că e periculos să faci baie în Marea Neagră în luna octombrie, deoarece "intri premier şi ieşi pensionar". În legătură cu desele reorganizări întreprinse din iniţiativa lui Hruşciov, Karpeşcenko spunea că, întrebat dacă a manifestat oscilaţii în activitatea sa, un membru de partid a răspuns: "am oscilat împreună cu linia partidului".

- ANIC, Fond C.C. al P.C.R., Cancelarie, dosar nr. 15/1965, f.43-56

Autor

DAN CĂTĂNUŞ – Născut la 24 ianuarie 1971, la Olteniţa. Absolvent al Facultăţii de Istorie, Universitatea din Bucureşti (1995) şi al programului de studii aprofundate al aceleiaşi facultăţi (1996). Doctorand la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga". Cercetător principal III la Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului. Secretar general de redacţie la "Arhivele Totalitarismului", revistă editată de I.N.S.T.

Volume publicate:

Cazul Ştefan Foriş. Lupta pentru putere în P.C.R. de la Gheorghiu-Dej la Ceauşescu. Documente, 1940-1968, Editura Vremea, 1999 (în colaborare cu Ioan Chiper);

Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică, 1949-1953, I.N.S.T., 2000 (în colaborare cu Octavian Roske);

Amurgul ilegaliştilor. Plenara P.M.R. din 9-13 iunie 1958, Editura Vremea, 2000 (în colaborare cu Alina Tudor);

O destalinizare ratată. Culisele cazului Cazul Miron Constantinescu – Iosif Chişinevschi, 1956-1961, Editura Elion, 2001 (în colaborare cu Alina Tudor);

Cadrilaterul. Ideologie cominternistă şi iredentism bulgar, 1919-1940, I.N.S.T., 2001.;

Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică, 1949-1953, I.N.S.T., 2004 (în colaborare cu Octavian Roske).

D

Este problema amenințării de care trebuie să ținem seama și pentru mine este clar că dacă nu ar fi situația cu China, dacă situația cu China se rezolvă într-un fel, când li se vor mai dezlega mâinile, atunci ar trebui să ținem seama bine de aceste amenințări.

El [Hrușciov] a recunoscut și problema aceasta, problema i-a strâmtorat și a și spus: - voi puteți trăi și singuri, voi sunteți singurii care puteți trăi pe picioarele voastre.

(Alexandru Bârlădeanu)

Eu am spus că eu nu pot să spun că tot ce vorbesc chinezii sunt greșeli și nici tot ce spun sunt adevăr. Este cunoscută poziția noastră, ar fi greșit să se spună că românii au început să vorbească o limbă chineză.

(Gheorghe Gheorghiu-Dej)

Într-o eventualitate de încordare a acestor relații [româno-sovietice], noi trebuie să putem face față unei reorientări, să nu ne bazăm numai pe o singură sursă...

(Alexandru Bârlădeanu)

ISBN: 973-86654-3-4
ISBN: 973-86654-4-2